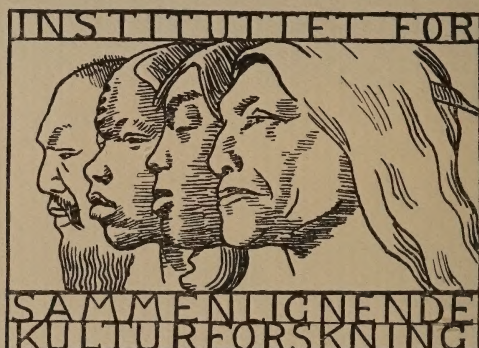
INSTITUTTET
FOR SAMMENLIGNENDE
KULTURFORSKNING

SERIE B: SKRIFTER

III

J. QVIGSTAD:
LAPPISKE EVENTYR OG SAGN

OSLO 1927
H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

PARIS
HONORÉ CHAMPION

LONDON
WILLIAMS & NORGATE, LTD.

CAMBRIDGE, MASS.
HARVARD UNIVERSITY PRESS

INSTITUTTET
FOR SAMMENLIGNENDE KULTURFORSKNING

LAPPISKE EVENTYR OG SAGN

VED

J. QVIGSTAD

I.

LAPPISKE EVENTYR OG SAGN FRA VARANGER

OSLO 1927
H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

PARIS
HONORÉ CHAMPION

LONDON
WILLIAMS & NORGATE, LTD.

CAMBRIDGE, MASS.
HARVARD UNIVERSITY PRESS

PRINTED IN NORWAY
DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI

FORORD.

De lappiske eventyr og sagn som er trykt i dette bind, er for det meste optegnet av lapper, nemlig:

1. Johan Johnsen Aikio, sjølapp, født i Enare 1855. Hans foreldre flyttet i 1858 til Nesseby. Han er bosatt på Gressbakken i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden. Han optegnet i 1888—1895 for mig eventyr og sagn, nemlig nr. 1. 2. 4. 6. 8. 10. 12. 17. 18. 20—24. 26—28. 30—36. 38. 42. 44—60. 91. 104. 110. 114. 118. 121. 125. 130. 141. 142. 148. 151. 152. 155. 161. 163. 176. 185,1. 186. 188 i denne samling. I 1925 optegnet jeg efter hans fortelling nr. 136. 153. 154. 167. 168. 174,2. 185,2. Tidligere hadde Aikio for sogneprest G. Sandberg optegnet de sagn som finnes oversatt i Qvigstad og Sandbergs „Lappiske eventyr og folkesagn" nr. 28—34.

2. Henrik Olsen Reppen, sjølapp, født 1865, død 1914. Han var bosatt i Reppen i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden. Hans optegnelser opbevares i Finnmarksbiblioteket i Vadsø (nr. 7. 67. 81. 108. 109. 113. 117. 122. 123. 127. 129. 131. 134. 140,2. 149,2. 157. 159. 164. 165. 180).

3. Isak Persen Saba, født i Reppen i Nesseby 1875, død i Vardø 1921, folkeskolelærer. Han optegnet i 1891 for mig lappiske eventyr og sagn (nr. 9. 11. 13. 15. 16. 19. 29. 138. 140,1. 149,1. 173. 184. 190. 196 i denne samling). I sine siste leveår samlet han lappiske folkeminner for Norsk Folkeminnesamling dels i Nesseby, især på nordsiden av Varangerfjorden, dels blandt skoltelappene i

Neiden i Sør-Varanger (nr. 3. 25. 37. 39. 40. 61—66. 68—77. 79. 80. 82—90. 92—103. 105—107. 111. 112. 115. 116. 119. 124. 132. 133. 135. 137. 139. 143—147. 150. 156. 158. 160. 162. 166. 169—172. 174,1. 175. 177—179. 181. 182. 189. 191. 192. 194. 195. 197).

Sabas viktigste hjemmelsmenn var:

Gunnar Persen (Pieraš Gunnar), sjølapp, født 1839 (nr. 70,1. 3. 75,2. 80. 88. 89. 93,2. 95,1. 99,2. 100,2. 112. 124. 137,1).

Isak Mattisen (Issak Matte Issak), sjølapp født 1835 (nr. 70,2,4. 72. 99,3,4. 166, 178).

Mattis Mattisen (Akko Mat'te), sjølapp, født 1844 (nr. 76. 92. 111,1,2. 137,2. 194).

Inga Olsdatter (Olės Iŋ'ga), sjølapp, født 1861 (nr. 86. 87. 105,1. 132,1. 147. 182. 191).

Mattis Johan Eriksen (Erik Mat'te Juhan), sjølapp (nr. 73,2. 74. 79. 100,1. 105,2).

Ondre Jakovitsj Romman, skoltelapp i Neiden, født 1857 (nr. 69. 82. 85. 89. 90. 102. 106. 162. 179).

Enkelte eventyr og sagn er optegnet av nordmenn nemlig:

Lensmann Martin Wik, født 1867, i 1888 folkeskolelærer i Nesseby. Han optegnet i 1888 nr. 5. 14. 41. 43. 120 (derav nr. 14 og 41 efter Johan Aikio).

Sogneprest G. Balke optegnet ca. 1888 nr. 78 og 183.

Professor Friis optegnet i 1867 nr. 187.

Efter Henrik Henriksen Bergeby, sjølapp, født 1864, bosatt i Bergeby i Nesseby, optegnet jeg i 1893 nr. 126. 128. 149,3.

Rettskrivningen har jeg efter mitt kjennskap til Varangerdialekten i alt vesentlig normalisert efter professor K. Nielsens system i hans Lærebok i lappisk I (Oslo 1926), dog uten tegn for lang og kort vokal. Om Varangerdialekten kan jeg henvise til min oversikt i „Die lappischen Dialekte in Norwegen“, s. 9 f. (i Oslo etnografiske Museums skrifter I, hefte 1). Det bemerkes at ė *betegner en mellemlyd mellem* e *og* i, ɛ *en mellemlyd mellem* e *og* æ, *og at* ɛ *(<â) er brukt, hvor optegnerne selv hadde anmerket denne lyd.*

Oversettelsen er så nøiaktig som det var mulig, når den ikke skulde bli altfor slepende og unorsk. Ofte har jeg brukt pronomen

istedetfor å gjenta substantivet; på andre steder har jeg for tydelighets skyld måttet gjenta substantivet, hvor fortelleren nøide sig med pronomen eller kun verbet i en bestemt person. I den lappiske tekst forekommer ofte sammenblanding av direkte og indirekte tale. Til enkelte stykker hadde I. Saba levert oversettelse; til denne har jeg tatt tilbørlig hensyn. Nr. 39 og 103 har Saba kun levert i oversettelse uten lappisk tekst.

Eventyr og sagn fra Varanger er tidligere utgitt av professor Friis i „Lappiske Sprogprøver“ (1856), nr. 5—12 (s. 20—35) og i „Lappiske Eventyr og Folkesagn“ (1871), nr. 6. 9. 10. 14. 15 og av sogneprest G. Sandberg i den førnevnte samling, nr. 16—36.

Å påvise de lappiske tradisjoners oprinnelse og vandring er ikke min opgave her. Jeg vil i så henseende henvise til Moltke Moes innledning til Qvigstad og Sandbergs førnevnte samling (= Moltke Moes samlede Skrifter I, s. 133—153, Oslo 1925). Jeg vil dog gjøre opmerksom på at i Varanger har fra eldgammel tid flere nasjonaliteter møttes. De bosittende sjølapper har møttes med fjell-lapper på disses årlige vandringer og med nordmenn i fiskeværene under de store årlige fiskerier. Skoltelappene i Neiden og Pasvik har hatt samkvem med norske fjell-lapper og sjølapper. Efter lappenes beretning holdtes der i gamle dager nær Reppen i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden et „skoltemarked“, hvor lappene i Varanger møttes med skoltelapper fra Neiden, Pasvik og Songel. Til Karlebotn marked i Varangerbotn[1] kom i gamle dager sjølapper fra Varanger og Tana, elvelapper fra Tanadalen, norske og finske fjell-lapper, fiskerlapper fra Enare, finner fra Enare og Utsjok, russer, nordmenn og Torneborgere. Til julemarkedet i Enare kom norske, finske og russiske lapper.

Til Nesseby er der i tidens løp foregått innvandring av lapper, især fra Enare, men også fra Utsjok og Tanadalen. Innvandringen av finner har ikke været sterk; men tidligere kom mange finner for å delta i de store årlige fiskerier.

[1] Se om dette marked O. Johnsen, Finmarkens politiske historie, s. 225 og A. Helland, Finmarkens amt I, s. 772. Det var et offentlig marked 1688—1760 og 1831—1899.

J. Qvigstad.

LAPPISKE EVENTYR OG SAGN
FRA VARANGER

1. VUORÂČÂS JÂ RIEVÂN.

Vuorâčâs rakkâdi bæse muorrâ-gierrâgi jâ guddi dâm sisâ vit'tâ mâne jâ lallegođi. De boatta rievân jâ jærra: „Gâl'le mâne akkost læk?“ „Vit'tâ“, fas'tedi vuorâčâs. „Âdde munnjė ovtâ“, dâddja rievân. „Im muon âdde dunnjė ovtâge“, fas'tedi vuorâčâs. „Jos don ik âdde munnjė ovtâge, de muon čuoppâm seibinâm muorâ râs'ta jâ borâm buok“, celki rievân. Vuorâčâs âddi sunnjė ovtâ borrât.

Nubbe bæive boatta rievân jâ jærra: „Gâl'le mâne dal læ akkost?“ „Njæl'ljė“, fas'tedi vuorâčâs. „Gosâ of'tâ læ šâd'dâm?“ jærâi rievân. „Rievân bâha borâi“, fas'tedi vuorâčâs. „Âdde munnjė ovtâ borrât“, dâddja rievân. „Ik don oaǯǯo ik ovtâge,“ fas'tedi vuorâčâs. „Jos don ik âdde, de muon čuoppâm muorâ râs'ta jâ borâm buok“, dâddja rievân. Vuorâčâs âddi ovtâ mâne borrât.

Goalmad bæive boatta rievân oppet jâ jærra: „Gâl'le mâne dal læk akkost?“ „Gol'mâ“, fas'tedi vuorâčâs. „Gosâ æm'bu læk šâd'dâm?“ jærâi rievân. „Rievân bâha borâi“, fas'tedi vuorâčâs. „Âdde munnjė ovtâ“, dâddja rievân. „Im muon âdde šât; dâstgo don aibâs loavtak must mânid“, fas'tedi vuorâčâs. „Jos don ik âdde, de mon čuoppâm muorâ râs'ta jâ borâm buok“, dâjâi rievân. Vuorâčâs âddi vela ovtâ mâne.

De boatta karânâs jâ jærra: „Gâl'le mâne akkost læ?“ „Guoft,“ fas'tedi vuorâčâs. „Ikgo don guodde æm'bu?“ jærra karânâs. „Vit'tâ muon leddjim gâl guod'dam; muttu rievân borâi gol'mâ,“ fas'tedi vuorâčâs. „Mânne âd'dik rievâni borrât?“ jærâi karânâs. „Muon fer'têm âd'det, dâmditti go rievân aigoi muorâ râs'ta čuop'pât jâ borrât buok,“ fas'tedi vuorâčâs. „Âle âdde mânidâd dâm gavveles rievâni; dâstgo i sust af'šo mâinâ čuop'pa,“ dâddja karânâs. „Rie-

1. KRÅKEN OG REVEN.

En kråke bygget rede i toppen av et tre og la der fem egg og begynte å ruge. Da kommer reven og spør: „Hvormange egg har bestemor?“ „Fem,“ svarte kråken. „Gi mig ett,“ sier reven. „Jeg gir dig ikke et eneste,“ svarte kråken. „Hvis du ikke gir mig ett, hugger jeg med halen min treet av og eter dem alle,“ sa reven. Kråken gav den et å ete.

Den næste dag kommer reven og spør: „Hvormange egg har bestemor nu?“ „Fire,“ svarte kråken. „Hvor er det blitt av det ene?“ spurte reven. „Den slemme reven åt det,“ svarte kråken. „Gi mig ett å ete,“ sier reven. „Du får ikke et eneste,“ svarte kråken. „Hvis du ikke gir mig ett, hugger jeg treet av og eter alle,“ sier reven. Kråken gav den et egg å ete.

Den tredje dag kommer reven igjen og spør: „Hvor mange egg har bestemor nu?“ „Tre,“ svarte kråken. „Hvor er de andre blitt av?“ spurte reven. „Den slemme reven åt dem,“ svarte kråken. „Gi mig ett,“ sier reven. „Jeg gir dig ikke mer, for du gjør ende på alle eggene mine,“ svarte kråken. „Hvis du ikke gir mig ett, hugger jeg treet av og eter alle,“ sa reven. Kråken gav den enda et egg.

Da kommer ravnen og spør: „Hvor mange egg har bestemor?“ „To,“ svarte kråken. „Legger du ikke flere?“ spør ravnen. „Jeg hadde nok lagt fem, men reven åt op tre,“ svarte kråken. „Hvorfor lot du reven ete dem?“ spurte ravnen. „Jeg måtte det, for reven vilde hugge treet av og ete dem alle,“ svarte kråken. „Gi ikke den slue reven eggene dine; for han har ikke øks å hugge med,“ sier ravnen. „Reven truet med at hugge med halen sin.“ „Jeg har mange

vân aiti seibines čuop'pât.“ „Muon læm oai'nam su maŋgâ have bâlost ruot'tâmen vuowde čâđâ, jâ sæi'be faš'kâsâddâi birrâ muorâi; muttu i of'tâge muorrâ mânnâm râs'ta,“ fas'tedi karânâs.

De boatta rievân jâ jærra: „Gâl'le mâne dal læ akkost?“ „2.“ „Âdde munnjė ovtâ“, dâddja rievân. „Im muon âdde ovtâge“, dâddja vuorâčâs. „Muon čuoppâm seibinâm muorâ râs'ta jâ borâm buok“. „Dâm don ik satte dâkkât; dâstgo i dust læk af'šo, ige sæi'be bâste“, fas'tedi vuorâčâs. Rievân vulgi af'šo vieǯ'ǯât sæibes šlii'pėt, addjani, dâssaši go mânek čiw'gė jâ čiwgâk gir'deleddjė.

(Aikio 1892.)

2. RIEVÂN OCCA ÂLCĖS ÆLATUSÂ.

Rievân vulgi âlcės occât ælatusâ. Son gawnâi owdemus'ta njoammelâ, gutte gæččâi su âlâ bâs'telet. „Hei, hei, mân gâlljek dust læ čâlmek!“ dâddja rievân. „Mâid dât vækket, jos čâlmek læ gâlljek, go vai'mo i læk?“ fas'tedi njoammel. Go rievân dâm gulâi, de biw'degođi su borrât.

Rievân vulgi âin ruot'tât jâ gawnâi njalâ, gutte gæččâi su âlâ siđ've čâlmiguim. „Mânne njalâst læk čâlmek nu šliđ'vai?“ jærâi rievân; dâstgo son doaivoi, âtte njallâ gâl'ga læt sunnjė al'ke borrât. Muttu njallâ celki: „Jos čâlmek leǯ'ǯėk šliđ'vai, muttu gal vai'mo læ âl'mast buorre.“ Go rievân dâm gulâi, de vulgi son battârussi.

Go rievân læi âin ruot'tâmen, de gawnâi son galbe, gutte læ as'kâ gær'gâm bâi'kemest. „Mânne galbest bâttâ dor'rânâd'da?“ jærrâli rievân. „Galbest bâttâ dor'rânâd'da, dâmditti go rievân bir'gui borâstuvva,“ fas'tedi gal'be. „Mânne dalle borâ i?“ jærâi rievân. „Dâmditti go i læk ai'ge boattam,“ fas'tedi gal'be. „No, gæč'čâl dal borrât!“ celki fâstâin rievân. „Mu-o-o-o!“ čur'vi gal'be jâ ruottâsti su lusâ gâŋgo sæibe, jâ rievân ruottâsti battârussi galbe owdâst, jâ dâmditti i duostâ dalge gusâid borrât.

Muttomin baiti bæivaš bak'kâset, jâ hævoš læi væl'lamen mæccest jâ læi gei'gim sikke čæppates jâ julgides njuol'gâ. Rievân oini dâm jâ

ganger sett ham redd springe gjennem skogen, og halen slengte sig om trærne, men ikke et eneste tre gikk av," svarte ravnen.

Så kommer reven og spør: „Hvor mange egg har bestemor nu?" „To." „Gi mig ett," sier reven. „Jeg gir dig ikke et eneste," sier kråken. „Jeg skal hugge treet av med halen min og ete dem alle." „Det kan du ikke gjøre, for du har ikke øks, og halen biter ikke på," svarte kråken. Reven gikk å hente øks for å slipe halen sin og blev borte så lenge til eggene blev utklekket og ungene fløi sin vei.

2. REVEN LETER EFTER MAT.

Reven gikk for å lete efter mat til sig. Den traff først haren, som så skarpt på ham. „Hei, hei, hvor store øine du har," sa reven. „Hvad hjelper det, om øinene er store, når hjertet (motet) ikke er det?" svarte haren. Da reven hørte det, vilde han ete den.

Reven sprang videre og traff fjellrakken, som så på ham med mysende øine. „Hvorfor har fjellrakken så mysende øine?" spurte reven; for han trodde at det skulde være lett for ham å ta fjellrakken. Men denne sa: „Om øinene myser, er dog hjertet (motet) på karen godt." Da reven hørte det, tok han flukten.

Mens reven sprang avsted, traff han en kalv, som nettop var ferdig med å skite. „Hvorfor trekker reva sig sammen på kalven?" spurte reven. „Reva trekker sig sammen på kalven, fordi den har lyst på revekjøt," svarte kalven. „Hvorfor eter den da ikke?" spurte reven. „Fordi tiden ikke er kommet," svarte kalven. „Nå, forsøk da å ete," sa reven igjen. „Mø-ø-ø-ø," ropte kalven og sprang hen til ham med halen utstrakt, og reven la på sprang unda kalven. Derfor tør reven den dag idag ikke ete kyr.

Engang skinte solen varmt, og en hest lå ute i marken og hadde strakt både hals og føtter rett ut. Reven så den og trodde at

doaivoi, âtte hævoš læ jammam. Rievân ruottâi su lusâ jâ snel'ki čoarbællai, nuvt âtte čâllamâk bâs'tė čâđâ nakke. Hævoš njui'ki čuoǯǯât jâ ruottâsti; muttu rievân ges'sui heppušâ mâŋest. Njoammel læi orromen balges-guorâst, go hævoš ruottâi su mæd'del; de čur'vi njoammel: „No, gosâ An'tė-ad'dja dal hui'la?“ „Hær'ra dietta, gosâ huilašâm. Guk'ke læ mat'ke, bæi've læ oanekâš, gæi'no læ rappes, jâ Luovte-Bæk'ka læ sattost,“ fas'tedi rievân, jâ hævoš ruottâi čâđâ vuowde, nuvt âtte rievân faš'kâsâddâi muorâi birrâ, dâssaši go rievânest nokkė čoarbælek gosi aibâs. Dâmditti læ dal rievân sæggeb mâŋŋejulgi bof'te go ow'dâjulgi bof'te.

(Aikio 1892.)

3. I ČÂLMI STURRUDÂK, MUTTU LÆGO VAI'MO BUORRE.

Rievân jærra njalâst: „Mânnât dust læ čâlmek nu siđ'vai?“ „Mâid dât dâkka, go vai'mo læ buorre?“ logâi njallâ. De rievân i duos'tâm borrât njalâ.

Nubbe have gawnâi rievân njoammelges. „Hei, hei, du čâlmek gâlljėk jâ gir'kâd!“ „Mâid dât, raw'ke, vækket, go vai'mo læ hæddjo?“ logâi njoammel. Dego rievân dâm gulâi, de nu borâsti dâm njoammel.

Jâ nu dât læ âin dalge. Rievân njoammel gâl borra; muttu mânne njalâ i borâ?

(Saba 1918; „hørt av Samuel Mikkelsen, Reppen, i min barndom“.)

4. ÂLMAI GUTTE LOPPEDI JIEŠÂS BIRUI.

Muttom âlmai loppedi jiešâs birui oappo ditti. De šâddâi âlmai nuvt oappâlâš, âtte i of'tâge šâtân cæw'ʒam suinâ oappo dafost; i vela biruge jieš nâgâdâm sust. Son oaǯǯoi mâidai dâmge diettet, goas biru ai'go boattet su vieǯ'ǯât. Go dât ai'ge lâkkânišgođi, de osti âlmai âlcės vuon'ca-vârrasâ, njoammela, busgatto jâ bâhas viercâ.

hesten var død. Den sprang hen til den og bet i låret på den, så at huggtennene gikk gjennem skinnet. Hesten sprang op og satte avsted; men reven blev slept efter hesten. En hare lå ved veikanten, da hesten sprang forbi den. Da ropte haren: „Nå, hvor skal Gammel-Anders hen i sådan fart?“ „Herren vet, hvor jeg farer hen. Lang er reisen, dagen er kort, veien er ujevn, og Luovte-Peter er skysskar,“ svarte reven. Hesten sprang gjennem skogen, så reven blev slengt mot trærne, til lårene på den næsten helt blev slitt op. Derfor er reven nu smalere over bakføttene end over fremføttene.

3. DET KOMMER IKKE AN PÅ OM ØINENE ER STORE, MEN OM MOTET (HJERTET) ER GODT.

Reven spør fjellrakken: „Hvorfor er øinene dine så små?“ „Hvad gjør det, når motet (hjertet) er godt?“ sa fjellrakken. Da torde reven ikke ete fjellrakken.

En annen gang traff reven haren og sier: „Nei, nei, hvor øinene dine er store og klare!“ „Hvad hjelper det, stakkar, når motet (hjertet) er dårlig?“ sa haren. Da reven hørte det, åt den straks haren op.

Og således er det enda. Reven eter haren, men hvorfor rører den ikke fjellrakken?

4. MANNEN SOM LOVTE SIG TIL DJEVELEN.

En mann lovte sig til djevelen for å få lære. Da blev mannen så lærd, at ingen mer kunde stå sig mot ham i lærdom; ikke engang djevelen rådde med ham. Han fikk også vite, når djevelen vilde komme å hente ham. Da den tid nærmet sig, kjøpte mannen sig en hane, en hare, en katt og en sint vær. Den be-

Lit'tobæive bijâi æraid sisâ, muttu viercâ olgus vâjaldâtti. Jieš mânâi gof'câsâ vuollai us'kečikki jâ gæččâi suole, goas biru boatta.

Go biru bođi sisâ, de njui'ki busgat'to bielkâ âlâ jâ vig'gâgođi čâlmid ruok'kât. Vuon'ca-vârres njui'ki borde âlâ, jâ âlmai læi ceg'gim niibe borde âlâ. Njoammel ruottâi bâloidesguim ovtâ muttom sæŋgâ vuollai. Biru gaddi, âtte dâk leddjė dâm âl'mast soatte-âl'mak. Dâmditti bâllâgođi biru hui sâggâ jâ vulgi olgus. Vuon'ca-vârres biškadi. Go son bođi olgubællai, de algi vier'câ bâđâ meld doarrot.

Go biru bođi ruof'tot, de celki su joawkoines: „Dokku i læk buorre vuol'get; dâstgo dâst leddjė vai'mus soatte-âl'mak. Go muon bottim sisâ, de njui'ki muttom âlmai bielkâ âlâ jâ riemâi must čâlmid čuog'got. Muttom læi jiew'jâ-galluk âlmai, viegâi owtâ nubbe sæŋgâ vuollai; vis'sâ af'šo dâl osâi. Muttom âlmai viegâi borde lusâ; dâstgo borde âl'de cæg'gai miek'ke. Go muon jorgetim olgus, de čuorvoi navt: „Dol'lijekket, hoi!“ Go muon bottim olgus, de viegâti muttom âlmai šlubbokin mu mâŋest jâ huškoi mu bâđâ vuos'tai.“

De oaǯǯoi dât âlmai rafe birust, ige biru šâtân boattam su lusâ. (Aikio 1891.)

5. BAIMÂN-BAR'NE.

De læi muttom gawpugest of'tâ bar'ne, gæn gawpug barnek hid'-djededdje jâ dâkke ollo bâhaid sunnjė; dâmditti fer'ti son vuol'get sin lut'te battârussi mæc'cai. Go son læi vaʒ'ʒemen, de boatta boares ad'dja su owdâld jâ jærâi: „Gosâ jođak?“ „Battârussi gaw-pug-gandâi owdâst.“ De celki ad'dja: „Âle vuolge! Gâl mon âd-dam dunnjė rađe.“ Addjast læi of'tâ soab'be, mâid son âddi gan'di, jâ dâjâi: „Gutte dal duin hil'buš, de goččo dâm soabbe cam'met.“

De gan'dâ vulgi ruof'tot ilost jâ bođi fâstâin gawpugi. Gandâk al'ge suin fâstâin hil'bušet. De goččoi soabbe huš'kot, jâ gandâk æi duos'tâm suin hil'bušet.

stemte dag satte han de andre inn, men glemte væren utenfor. Selv la han sig under et dekke i kroken ved døren og så hemmelig efter, når djevelen kom.

Da djevelen kom inn, hoppet katten op på bjelken og vilde klore øinene ut på ham. Hanen hoppet op på bordet, og mannen hadde satt en kniv på bordet rett op. Haren sprang, redd som den var, under én seng og så under en annen. Djevelen trodde det var mannens krigsfolk. Derfor blev han svært redd og gikk ut. Hanen gol. Da han kom utenfor, begynte væren å stange ham i baken.

Da djevelen kom hjem, sa han til sine folk: „Dit er det ikke godt å gå; for der var det modige krigsfolk. Da jeg kom inn, hoppet en mann op på bjelken og begynte å stikke øinene ut på mig. Der var en mann med hvite skaller (finnsko); han sprang under én seng og så under en annen; han lette visst efter øksen. En mann sprang hen til bordet, for på bordet stod et sverd rett op. Da jeg snudde mig ut, ropte han: „Stopp ham, hoi!“ Da jeg kom ut, sprang en mann efter mig med en klubbe og slo mig i enden.“

Så fikk mannen fred for djevelen, og djevelen kom ikke mer til ham.

5. GJETERGUTTEN.

Der var i en by en gutt som guttene i byen gjorde narr av og gjorde meget ondt; derfor måtte han flykte fra dem ut i villmarken. Best som han gikk, kom en gammel mann imot ham og spurte: „Hvor skal du hen?“ „Jeg flykter for byguttene.“ Da sa gamlingen: „Flykt ikke! Jeg skal gi dig et råd.“ Gamlingen hadde en stokk som han gav gutten, og sa: „Når en nu er lei mot dig, så by stokken å banke ham!“

Da gikk gutten glad tilbake og kom til byen igjen. Guttene begynte atter å være leie mot ham. Da bød han stokken å slå dem, og de torde ikke være leie mot ham.

De læi sæmma gawpugest of'tâ gonâgâs, gutte lavi oas'tet spiinid, jâ go bijai geč'čid, de dâk duš'še; dâstgo jettânâsâk dâid borrė. Go gan'dâ gulâi dâm, de mânâi son gonâgâs lusâ ja celki: "Gâlle mon gâlgâm vuol'get du spiinid gæččât; de dâk æi gâlgâ duššât." Gonâgâs âni dâm væddjemæt'tosen jâ celki: „Jos don boađak golmâ gærde ruof'tot mu spiiniguim, de don gâlgâk oaǯ'ǯot mu nieidâ ak'kan." Ja de vul'gi.

Go son bođi owtâ boares gied'dai, de bođi jettânâs su owdâld jâ dâjâi: "Vuolge ere gieddest! Jos ik don vuolge, de mon borâm du of'tân spiiniguim." Gan'dâ celki: „Im vuolge," jâ goččoi soabbe huš'kot, jâ jettânâs jami. Dâst læi sil'kebif'tâsâk jâ gol'letii'mo jâ of'tâ sil'kehatt. De son valdi dâid jâ čiegâi dâm jettânâs ænnâmrog'gai jâ vulgi ruof'tot. Gonâgâs jærâi: „Mâid oainak?" „Im oai'nam mâi'dege."

De fâstâin vulgi nubbe gærde spiiniguim mæc'cai. De boatta fâstâin jettânâs jâ cæl'ka: „Mânâ ere gieddest! Jos ik mânâ, de mon borâm du." Gan'dâ dâjâi: „Im vuolge," ja goččoi soabbe huš'kot, jâ jettânâs jami. Jâ dâm son dâgâi vela goalmad gærde jâ bođi ruof'tot gonâgâs lusâ spiiniguim ja celki: „De mon læm ællam golmâ gærde du spiiniguim imge læk duš'šâdâm du spiinid. Âdde dal nieidâd munnjė ak'kan!" Gonâgâs il'la dattoi âd'det su nieidâs, dâinâgo dât læi gæfe, muttu dâjâi: „Im âdde, ow'dâl go læk soađest ællam." De gan'dâ celki: „Gâl mon vuolgam; muttu gonâgâs gâl'ga mâida vuol'get." Gonâgâs ai'go val'det soattevægâ; muttu gan'da celki: „Ik don darbâš val'det; gâl must læ soattevækkâ."

Ja de soai vulgig soattai. Go gan'dâ bođi dâm bai'kai, gost jettânâsâid læi god'dam, de njurgoi son boc'cin. De botte jettânâsâk jâ jerre gandâst: „Mâid dattok?" Gan'dâ dâjâi: „Mu mel'de soattai!" De njurgoi nubbe gærde. Do botte fâstâin jettânâsâk jâ jerre: „Mâid dattok?" „Soattai mu mel'de!" Jâ si sotte jâ borre buok nubbe soattevægâ. De vulgi gan'dâ ruof'tot jâ gonâgâs. De celki gan'dâ: „Dal mon læm ællam soađest du mel'de, jâ dal mon dattom du nieidâ ak'kan." De gonâgâs fer'ti âd'det sunnjė nieidâs.

(Wik 1888, Gandvik i Nesseby.)

I den samme by var der en konge som pleiet å kjøpe svin, og når han sendte ut gjetere, omkom de; for risene åt dem op. Da gutten hørte det, gikk han til kongen og sa: „Jeg skal nok gjete dine svin, så skal de ikke omkomme." Kongen holdt det for umulig og sa: „Hvis du tre ganger kommer tilbake med mine svin, skal du få min datter til kone." Og så gikk han.

Da han kom til en gammel eng, kom en rise imot ham og sa: „Gå bort fra engen! Hvis du ikke går, eter jeg både dig og svinene." Gutten sa: „Jeg går ikke," og bød stokken å slå, og risen døde. Han hadde silkeklær og gullur og en silkehatt. Gutten tok disse ting og skjulte risen i en grop på marken og gikk hjem. Kongen spurte: „Hvad ser du?" „Jeg så ikke noe."

Så gikk han annen gang med svinene ut i marken. Da kommer igjen en rise og sier: „Gå bort fra engen! Hvis du ikke går, eter jeg dig." Gutten sa: „Jeg går ikke," og bød stokken å slå, og risen døde. Og dette gjorde han også tredje gang og kom tilbake til kongen med svinene og sa: „Nu har jeg tre ganger vært der med dine svin og har ikke mistet dem. Gi mig nu din datter til kone!" Kongen vilde nødig gi ham sin datter, fordi han var fattig, men sa: „Jeg gir henne ikke, før du har vært i krigen." Da sa gutten: „Det skal jeg nok, men kongen skal også være med." Kongen vilde ta sin hær med, men gutten sa: „Det behøver du ikke; j e g har en hær."

Og så drog de i krigen. Da gutten kom til det sted hvor han hadde drept risene, blåste han i et rør. Da kom risene og spurte ham: „Hvad vil du?" Gutten sa: „Med mig i krigen!" Han blåste annen gang. Da kom risene igjen og spurte: „Hvad vil du?" „Med mig i krigen!" Og de kriget og åt op hele den annen hær. Så gikk gutten og kongen hjem. Da sa gutten: „Nu har jeg vært med dig i krigen, og nu vil jeg ha din datter til kone." Da måtte kongen gi ham sin datter.

6. SPIINI-GÆČ'ČE, BIEG'GÂ-OÂI'VE JÂ GONÂGÂS-NIEI'DÂ.

Muttom gonâgâs osti spiinid jâ bal'kati gæč'če. Vuostâs gærde go son vuolgâti dâm ælo mæc'cai, de æi šâtân boattam ruof'tot. De osti gonâgâs fâstâin nubbe spii'ne-ælo; de bijâi son muttom æra spiinides gæč'čât. I dâtge boattam ruof'tot. Son osti vela goalmad spii'ne-ælo jâ bal'kati gæč'če, muttu i dâtge boattam ruof'tot.

Muttom gan'dâ gulâi dâm; de mânâi son bieg'gâ-oaive lusâ ja dâddja: „Ikgo don munnjė soabbe luoikâ; dâstgo must læ vâšalâš, gutte vig'ga mu âlâ gævvât.“ „Mâggar soabbe don dattok?“ jærâi bieg'gâ-oai've. „Muon dattušim dâggar soabbe, mi mat'ta čâs'ket nuvt sâggâ, go muon ješ dattom,“ fas'tedi gan'dâ. De oaǯǯoi gan'dâ soabbe jâ mânâi gonâgâsâ gar'demi jâ jærra gonâgâsâst: „Igo dust livči munnjė bâr'go?“ „Bâr'go must gâlle læ; muttu mâid don læk har'janâm bâr'gât?“ jærâi gonâgâs. “Muon læm har'janâm spiinid gæč'čât,“ fas'tedi gan'dâ. Gonâgâs i ai'gum æm'bu spiinid oas'tet, dâinâgo son læi juo mâs'sam gol'mâ spii'ne-ælo; muttu gan'dâ dâddja, âtte dât i læk æra suddjâ go dât, âtte spiini-gæč'ček leddjė vantâtæmek.

De gæč'čâli vela gonâgâs oas'tet 100 spiinid jâ vuolgâti dâm gandâ spiini-gæč'čen. Gan'dâ mânâi vuowde sisâ. De gulla gan'dâ, go ænâ juŋ'gegođi, jâ jettânâs boatta jâ dâddja: „Mi læ dâsâ suddjân, go don boađak mu vuow'dai spiiniguim?“ „Oro jâs'kâ,“ fas'tedi gan'dâ. Jettânâs: „Muon jugestâm du of'tânâgâ æloinâd.“ Gan'dâ: „Boađe fâl ow'dân, jos don dattok!“ Jettânâs vaǯ'ǯeli su lusâ. Gan'dâ cæl'ka: „Soab'be, čâske don jamâs dâm bænnâgâ!“ Soab'be mânâi jettânâsâ lusâ jâ huškoi su jamâs. De valdi gan'dâ jettânâsâ gol'le-jâ sil'bâ-suor'mâsid jâ lum'mâ-diimoid. Ækkedest bođi gan'dâ ruof'tot jâ bođi giewkâni borrât. Go son læi borrâmen, de bođi gonâgâsâ niei'dâ giewkâni. Gan'dâ rot'ti gol'le-diimos oi'nusi, nuvt âtte gonâgâs-niei'dâ oini dâm; de halidi son dâm oas'tet; muttu gan'dâ i aigo vuow'det, ow'dâlgo son bæssa oađ'đat gonâgâs-nieidâ gammari. Algost biet'tâli gonâgâs-niei'dâ, âtte i son goas'sege aigo val'det spiini-gæč'če gammarâssâs. I gân'dâge aigo vuow'det dâlle su lum'mâ-

6. SVINEHYRDEN, VINDHERREN OG KONGSDATTEREN.

En konge kjøpte svin og leiet en gjeter. Første gang han sendte hjorden ut i marken, kom de ikke mer igjen. Da kjøpte kongen atter en svinehjord og satte en annen til å gjete svinene. Heller ikke han kom igjen. Kongen kjøpte enda en tredje svinehjord og leiet en gjeter, men heller ikke han kom igjen.

En gutt hørte om det; så gikk han til vindherren og sa: „Vil du ikke låne mig en stokk? For jeg har en fiende, som vil gå løs på mig.“ „Hvadslags stokk vil du ha?“ spurte vindherren. „Jeg skulde ville ha en sådan stokk som kan slå så meget jeg selv vil,“ svarte gutten. Så fikk gutten en stokk og gikk til kongsgården, og han spør kongen: „Du skulde vel ikke ha arbeide til mig?“ „Arbeide har jeg nok, men hvad arbeide er du vant til?“ spurte kongen. „Jeg er vant til å gjete svin,“ svarte gutten. Kongen vilde ikke kjøpe flere svin, fordi han alt hadde mistet tre svinehjorder; men gutten sa at grunnen til det var ingen annen enn at svinehyrdene var uvante.

Saa prøvet kongen enda å kjøpe 100 svin og sendte gutten avsted som gjeter. Gutten gikk inn i skogen. Da hører han at jorden begynner å dønne, og en rise kommer og sier: „Hvad er grunnen til at du kommer i min skog med svinene?“ „Ti stille,“ svarte gutten. Risen: „Jeg sluker både dig og din hjord.“ Gutten: „Kom bare an, hvis du vil!“ Risen gikk hen mot ham. Gutten sier: „Stokk, slå den hunden ihjel!“ Stokken gikk til risen og slo ham ihjel. Så tok gutten risens gull- og sølvringer og lommeur. Om kvelden kom han hjem og gikk inn i kjøkkenet for å spise. Mens han satt og spiste, kom kongsdatteren ut i kjøkkenet. Gutten tok gulluret sitt frem, så kongsdatteren så det. Så vilde hun kjøpe det, men gutten vilde ikke selge det, medmindre han fikk sove i hennes kammer. I førstningen sa hun nei; hun vilde aldri ta svinehyrden inn i sitt kammer. Gutten vilde da heller ikke selge sitt lommeur. Tilslutt lovte kongsdatteren det; hun stolte på vakten. Gutten sov ved dørstokken.

diimos. Viimâg loppedi gonâgâs-niei'dâ dâm, luottedæiden favtâi âlâ. Gan'dâ ođi lâsa guorâst.

Nubbe bæive vulgi gan'dâ fâstâin spiiniguim mæc'cai jâ mânâi dâm sæmma vuowde sisâ. De juŋ'gegođi vel gârrâsâb'but ænâ, jâ jettânâs boatta oppet jâ dâddja: „Âin don boađak mu ænnâm borâtet dâi fâstes spiinidi!“ Gan'dâ: „Oro jâs'kâ!“ „Dieđe don dâm, âtte i dunnjė læk viel'ljâ; muttu dal boatta boarrasâb'bu viel'ljâgis. Du muon gâl jugestâm of'tânâgâ æloinâd,“ dâddja jettânâs. Gan'dâ: „Boađe fâl dei'kė, jos don dattok!“ Jettânâs vaʒ'ʒeli gandâ lusâ. Gan'dâ goččoi: „Soab'be, čâske!“ Soab'be huškoi su jamâs. Dâm jettânâsâst leddjė guof'te gol'le- jâ guof'te sil'ba-lum'madiimok jâ suor'mâsâk. Ækkedest bođi gan'dâ ruof'tot jâ mânâi giewkâni jâ algi borrât. De bođi gonâgâs-niei'dâ giewkâni. De rot'ti gan'dâ oppet lum'mâ-diimoides oi'nusi. Gonâgâsâ niei'dâ aigoi dâid oas'tet; muttu gan'dâ i ai'gum vuow'det, ow'dâlgo son oaǯ'ǯo love oađ'đat guow'do lat'te. Gonâgâs-niei'dâ âddi love âtte oađ'đet dâm ijâ su gammarest, oskeldæiden favtâidi.

Goalmad iđed mânâi gan'dâ fâstâin spiiniguim mæc'cai jâ bođi oppet dâm vuowde sisâ. De algi ænnâm spârâidet, jâ jettânâs bođi su lusâ jâ dâddja: „Mi læ dust, go don ânak bâddjelgæč'čâmvuođâ jâ alo borâtâk mu ænnâmâ dâi fâstes spiridi?“ Gan'dâ: „Doalâ njalmad!“ Jettânâs: „Dieđe, âtte æva dal læk gâlle dunnjė vielljâk; muttu dal læ boarrasâmus viel'ljâ boattam; du muon aigom jugestet of'tânâgâ æloinâd.“ Gan'dâ: „Im muon læk boattam dânen, âtte don gâlgâk mu jukkât,“ jâ: „Soab'be, čâske jamâs!“ Soab'be huškoi jamâs. Dâm jettânâsâ bâddjelėst leddjė njæl'lje gol'le-lum'mâ-diimok nuvt šærrâdâk, âtte i dar'jâm obbâ gæč'čâtge, muđoigo fer'ti gof'čât siskemuš bivtâs-lum'mi.

Ækkedest bođi son ruof'tot jâ mânâi giewkâni borrât. De bođi gonâgâsniei'dâ giewkâni, jâ gan'dâ rot'ti lumm-urides oi'nusi. De oas'tâlišgođi gonâgâsniei'dâ dâid; muttu gan'dâ i aigo vuow'det, ow'dâlgo son bæsâš nok'kât gonâgâsniei'dâ sæŋgâ gurri. De âddi gonâgâsniei'dâ love; dâstgo son oskeldi favtâidi. Go buok ol'muk leddjė nok'kâm, de goččoi soabbes favtâid olgus vuojetet. Go favtâk

Den næste dag gikk gutten igjen med svinene ut i marken og gikk inn i den samme skog. Da dønnet jorden enda sterkere, og igjen kom en rise og sa: „Du kommer igjen og lar de stygge svinene dine ete op min mark!" Gutten: „Ti stille!" „Det skal du vite at det ikke er min bror du har å gjøre med; men nu kommer den eldre bror. Dig skal jeg nok sluke sammen med hjorden din," sier risen. Gutten: „Kom bare hit, hvis du vil!" Risen gikk hen mot gutten. Gutten bød: „Stokk, slå til!" Stokken slo risen ihjel. Den risen hadde to gullur og to sølvur og ringer. Om kvelden kom gutten hjem og gikk inn i kjøkkenet og begynte å spise. Da kom kongsdatteren ut i kjøkkenet. Gutten tok igjen sine lommeur frem. Kongsdatteren vilde kjøpe dem; men gutten vilde ikke selge dem, medmindre han fikk lov til å sove midt på gulvet. Kongsdatteren gav ham lov til den natt å sove i hennes kammer; hun stolte på vakten.

Den tredje morgen gikk gutten igjen med sine svin ut i marken og kom atter inn i skogen. Da begynte jorden å dirre, og en rise kom til ham og sa: „Hvad er det med dig, siden du viser forakt og alltid lar de stygge dyrene ete op min mark?" Gutten: „Hold munn!" Risen: „Du skal vite at det nu ikke er mine to brødre du har å gjøre med; men nu er den eldste bror kommet. Dig skal jeg sluke sammen med hjorden din." Gutten: „Jeg er ikke kommet forat du skal sluke mig. Stokk, slå ham ihjel!" Stokken slo risen ihjel. Risen hadde på sig fire gullur, så blanke at gutten slett ikke tålte å se på dem, men måtte skjule dem i sin inderste lomme.

Om kvelden kom han hjem og gikk inn i kjøkkenet for å spise. Da kom kongsdatteren ut i kjøkkenet, og gutten tok lommeurene sine frem. Kongsdatteren vilde kjøpe dem; men gutten vilde ikke selge medmindre han fikk sove ved hennes seng. Da gav hun ham lov; for hun stolte på vakten. Da alle hadde lagt sig å sove, bød han stokken sin drive vakten ut. Da vakten var gått ut, la gutten sig i sengen ved siden av kongsdatteren. I førstningen vilde hun skyve ham bort; men det var ikke lenge, før hun blev til

leddjė olgus mânnâm, de mânâi gan'dâ gonâgâsniei'dâ bal'di seŋ'gi. Algost viggâi gonâgâsniei'dâ hoi'gât gan'dâ erit; muttu i guk'ka læm, ow'dâlgo sænâi (doap'padi) gan'di, jâ soai ar'vâlæiga nai'tâlet jâ ođigâ ovtâ sæŋgâst dâm ijâ.

Iđedest cæl'ka gan'dâ: „On'ne boađam muon hær'ran ruof'tot.“ De vulgi gan'dâ fâstâin mæc'cai spiiniguim jâ mânâi vuow'dai. De doargestišgođi ænâ, jâ jettânâs boatta lusâ jâ dâddja: „Mân'ne boađak mu ænnâmâ billedet; ikgo don aigo erit vuol'get? „Gan'dâ: „Im“. Jettânâs: „Jos don ik aigo erit vuol'get, de mon jugestâm du of'tânâgâ æloinâd“. Gan'dâ: „Soab'be, čâske dâm bænnâgâ jamâs!“ Soab'be huškoi dâm jettânâsâ jamâs. Gân'dâ garvudi jettânâsâ bif'tâsid bâddjelâssâs jâ valdi njæl'lje gol'le-lumm-urid, mâk jettânâsâst leddjė. Ækkedest bođi gan'dâ ruof'tot jâ mânâi giewkâni borrât jâ læi garvudam degu hær'ra. Gonâgâsniei'dâ bođi giewkâni jâ goččoi gandâ sisâ.

Gan'dâ nai'tâli gonâgâsâ nieidâin jâ ar'bi gonâgâs-riikâ gonâgâsâ jammem mâŋŋel.

(Aikio 1891.)

7. MÆRÂ-GONÂGÂS JÂ ÆNNÂM-GONÂGÂS.

Muttemen læi borjâstæmen gonâgâs skiipâin. De orosti gonâgâs skii'pâ, jâ son i bæssâm æm'bu jottet, âi'du dâmditti go skii'pâ orosti âi'du dâggu buottâ, goggu mærâ-gonâgâs læi. De gonâgâs i diettam æra rađe go dâm, âtte loppedi barnes mærâ-gonâgâssi vivvân, jâ de bæsâi as'kâ vuol'get dât ænnâm-gonâgâs of'tân su skiipâines jâ su galvoines, mi su skiipâ sis'te læi. Jâ gonâgâs vulgi dâst ere morâšlâš vaimoin, dâmditti go son bođi loppedet su barnes dokku mærâ-gonâgâssi vivvân.

De vulgi gonâgâs-bar'ne dokku vieǯ'ǯât mærâ-gonâgâs nieidâ. Muttu mærâ-gonâgâs i suova dâm nieidâ, mâid gonâgâs-bar'ne dat'to; muttu mærâ-gonâgâs falla dâm nieidâ, mâid bar'ne i dok'kit. Mæra-gonâgâsâst i læm æra rađđe go dât, âtte son garvuti ovtâlagan bif'-

vens med gutten, og de blev enige om å gifte sig og sov i samme seng den natt.

Om morgenen sier gutten: „Idag kommer jeg tilbake som en storkar.“ Så gikk han igjen ut i marken med svinene og gikk inn i skogen. Da begynte jorden å skjelve, og en rise kommer og sier: „Hvorfor kommer du og ødelegger min mark? Vil du ikke gå bort?“ Gutten: „Nei!“ Risen: „Hvis du ikke vil gå bort, skal jeg sluke både dig og din hjord.“ Gutten: „Stokk, slå den hunden ihjel!“ Stokken slo risen ihjel. Gutten tok risens klær på sig og tok fire lommeur, som risen hadde. Om kvelden kom han hjem og gikk inn i kjøkkenet for å spise, og han var klædd som en storkar. Kongsdatteren kom ut i kjøkkenet og bød ham inn.

Gutten blev gift med kongsdatteren og arvet kongeriket efter kongens død.

7. HAVKONGEN OG LANDKONGEN.

Engang seilte en konge på et skib. Så stanset kongens skib, og han kunde ikke komme videre, av den grunn at skibet stanset nettop over det sted hvor havkongen var. Kongen visste ikke annen råd enn at han lovet havkongen sin sønn til svigersønn, og da først fikk landkongen reise med sitt skib og det gods han hadde ombord. Og kongen reiste derfra med sorgfullt hjerte, fordi han kom til å love sin sønn bort til havkongen som svigersønn.

Så reiste kongssønnen avsted for å hente havkongens datter. Men havkongen unte ham ikke den datter som han vilde ha, men havkongen tilbød ham den datter som han ikke brød sig om. Havkongen hadde ingen annen råd enn at han klædde alle sine døtre i sammeslags klær, forat gutten ikke skulde kjenne den ene

tâsid buok nieidâidâsâs, dâmditti âmâsgo bar'ne ærotet nubbe nieidâ nubbe nieidâst dâm čieš nub lokkai nieidâi gâskâst (čieš nub lokkai nieidâ leddje mærâgonâgâsâst). De bođi gonâgâsbar'ne viež'žât ik'ko; muttu bar'ne i ærotam, âtte goal læ dât niei'dâ, gæn son læi lii'kum. De celki bar'ne: „I læk buorre ærotet dâm, gæn mon leddjim lii'kum; dâstgo buokâk læk garvudâm ovtâlagaš bif'-tâsid" (dâk čieš-nub-loges). De dowdâti of'tâ niei'dâ ješâs dâm bar'nai jâ celki: „Boađe dei'ke, don, gutte læk mu lut'te ow'dâl ællam." De dowdâi bar'ne su jâ cummesti su jâ celki: „Muon aigušim val'det du âlcėm ak'kan, gæn muon sâggâmus rakkestâm din gâskâst (din čiešâ nub lok oabbaši gâskâst), jâ ač'čat i âdde du munnjė, muttu âdda æra, gæn muon im fuolâši." De fas'tedi niei'dâ: „Na, go dattok mu, de vul'gu dallan, goas ač'če læ oađđemen!"

Nu nævvoi niei'dâ dâm ænnâm-gonâgâs barne, jâ soai valdig buoremus heppuš, jâ buol'le bâs'tâiguim gâl'ga čar'vot heppuš čoar-belid, vâi mânna nu hirmos hoappost go mattiš. De vulgig soai vuoddjet, gonâgâsbar'ne jâ su moar'se. De mâsa soai æva joawdâ, ow'dâlgo stuorrâ čacce njoalosti, stuorrâ sii'gâ vel gærâsti, nu âtte mâsa de gâč'ča hævoš, ow'dâlgo bæsâi ol'le-raddjai. De soai bæsâig nu dâm lakkai goi'kasi, gost gonâgâsbar'ne læi.

De soai mânâigâ gied'degæš-akko baikest, ja de dât bar'ne, gutte læi val'dam dâm mærâgonâgâs nieidâ âlcės moar'sen, jugâi vârâs mielke jâ de vâjaldεtti moar'ses. De girdi cisaš bâddjel goatteræppen (raige) jâ čur'vi: „Cic, civ, civ, Ivvar Kristijân moar'ses vâjaldεtti." De mui'tai æs'kâ dât gonâgâsbar'ne moar'ses, muttu i vækketâm æm'bu mâi'dege; dâstgo moar'se læi juo mânnâm. Aš'še læi dâs dât, âtte go dât mærâgonâgâs-niei'dâ læi ar'vâlâm gied'degæš-gal'-goin dâm, âtte il'la boatta son ai'ga dâin goi'ke ænnâm gonâgâsbarnin, de celki gied'degæš-gal'go: „Na, go ik bir'ge, de muon aigom âd'det du ir'gai vârâs mielke jukkât, vâi du vâjaldât'ta, jâ go son jugâš dâm vârâs mielke buok, mâid muon âddam sunnjė, de gâlgâk val'det dâm sæmma heppuš, mâinâ bođid, jâ dâid sæmma bak'kâ bâs'tâid jâ vuol'get dokku ruof'tot, gost læk boattam, go juo dâbbe ik bir'ge."

datter fra den annen av de sytten døtre (havkongen hadde sytten døtre). Så kom kongssønnen om natten for å hente henne, men han kunde ikke skjelne hvor den pike var som han hadde huglagt. Da sa gutten: „Det er ikke godt å skille ut den som jeg hadde huglagt; for alle er de ens klædd“ (de sytten). Da gav en av pikene sig tilkjenne for gutten og sa: „Kom hit, du som før har vært hos mig!“ Da kjente gutten henne og kysset henne og sa: „Jeg vilde gjerne ta dig til kone, som jeg elsker mest av eder (sytten søstre); men din far vil ikke gi mig dig, men en annen som jeg ikke bryr mig om.“ Da svarte piken: „Nu, siden du vil ha mig, så la oss reise straks, mens far sover.“

Således gav piken landkongens sønn råd, og de tok den beste hest, og han skulde knipe hesten på lårene med en gloende tang, forat den skulde fare så fort som den kunde. Så kjørte de avsted, kongssønnen og hans kjæreste. De nådde næsten ikke frem, før en stor sjø skyllet efter dem (det var dessuten sterk dragsu), så at hesten næsten var falt, før den nådde flomålet. Så slapp de på den måten op på det tørre land, hvor kongssønnen bodde.

Så gikk de til gieddegæsj-konens plass, og gutten som hadde tatt havkongens datter til kjæreste, drakk ferskmelk, og så glemte han kjæresten sin. Da fløi en spurv over ljoren i gammen og ropte: „Tsits, tsiv, tsiv! Ivar Kristian glemte sin kjæreste.“ Da først mintes kongssønnen sin kjæreste; men det var ikke mer til noen hjelp; for kjæresten var alt gått. Grunnen dertil var den at da havkongens datter hadde talt med gieddegæsj-konen om at hun neppe kom ut av det med kongssønnen fra det tørre land, sa gieddegæsj-konen: „Da du ikke greier det, vil jeg gi din kjæreste ferskmelk å drikke, så han glemmer dig, og når han drikker all den ferskmelk som jeg gir ham, skal du ta den samme hest som I kom med, og den samme varme tang og reise tilbake dit du kom fra, siden du ikke greier det her.“ Da gjorde piken så som gieddegæsj-konen bød, og på den måten fikk hun reise tilbake til sin fars gård.

De dâgâi dât niei'dâ nu, mov gied'degæš-gal'go goččoi, jâ dâinâ lagin bæsâi mânnât aččes sii'di.

De nav mui'tâli dât mainâs, âtte go Ivvar Kristijân vârâs mielke jugâi, de vâjaldɛtti moar'ses. De nu læ sami gâskâst dii'dâ dâihe sannevajâs giddâ on'na dam bæive raddjai: „Âle jugâ vârâs mielke, âmâsgo moar'sad vâjaldât'tet.

(Reppen 1903).

8. DÂT JUK'KES SKUMAKÂR.

Muttom gawpug lâk'kâ asâi of'tâ skumakâr, gutte jugâi buok, mâid su bârgoines fin'ni. Juokke bæive fâl bârgâi bârgos; muttu i sust læm goas'sege mâid borrât ige mâid ânnet. Dâmdītti vulgi son gawpugi dâinâ ovtâin gaicâin, mi sust læi. Son čânâi bad'dai jâ vulgi lai'dėt gawpugi. Go son bođi gawpugâ lâk'kâ, de bođi olmuš su owdâld jâ jærâi: „Gosâ âlmai jotta?“ „Muon vul'gim gawpugi dâm gaicâ vuow'-det,“ fas'tedi dât skumakâr. „Ikgo don munnjė vuowde?“ jærâi fâstâin âlmai. „Vuowdam gâl, jos muon oažžom dâm hâdde, mâid æra sâjestge,“ fas'tedi dât skumakâr. „Muon âddam 100 spɛisig,“ celki âlmai. Dâsâ miellâsuvâi dât skumakâr jâ âddi gaicâs, jâ âlmai âddi ruđâid jâ mânâi mat'kases. Dât skumakâr bođi ruof'tot; de gæččâi ruđâides; muttu dâk ruđâk leddjė smak'kon šâd'dâm.

Nubbe iđed vulgi skumakâr dâinâ ovtâin sawʒâin, mi sust læi, gawpugi vuow'det. Matke âl'de bođi muttom âlmai owdâld jâ jærâi: „Gosâ don sawʒâin jođak?“ „Muon vul'gim gawpugi sawʒâ vuow'det,“ fas'tedi skumakâr. „Vuowde don munnjė dâm sawʒâ! Jos don vuow-dak munnjė dâm, de mon âddam dunnjė 50 spɛisigâ,“ celki âlmai. „Im muon matte occât šât buoreb hâdde,“ fas'tedi skumakâr. De vuwdi son sawʒâs jâ valdi ruđâid jâ vulgi ruof'tot. Go son bođi bai'-kases, de cæl'ka son, âtte: „Dal i læm jievtaš gaw'pe; muttu dal læ on'naš gaw'pe. “Go son gæččâi ruđâid, de leddjė oppet smak'kon šâd'dâm.

Iđedest valdi skumakâr gusâs gawpugi vuow'det jâ vulgi lai'dit gusâs. Matke âl'de bođi muttom âlmai owdâld jâ jærâi: „Gosâ

Således lød fortellingen at da Ivar Kristian drakk ferskmelk, glemte han sin kjæreste. Således er det blandt lapperne den dag idag et ordsprog: „Drikk ikke ferskmelk, forat du ikke skal glemme din kjæreste!"

8. DEN DRIKKFELDIGE SKOMAKER.

I nærheten av en by bodde en skomaker, som drakk op alt det han tjente ved sitt arbeide. Hver dag gjorde han sitt arbeide, men han hadde aldri noe å spise eller bruke. Derfor gikk han til byen med den ene gjet han hadde. Han bandt den i et bånd og leiet den til byen. Da han kom nær byen, kom en mann imot ham og spurte: „Hvor skal mannen hen?" „Jeg skal til byen for å selge gjeten," svarte skomakeren. „Vil du ikke selge den til mig?" spurte mannen igjen. „Det vil jeg nok, hvis jeg får samme betaling som annensteds," svarte skomakeren. „Jeg gir 100 daler," sa mannen. Det gikk skomakeren inn på og gav ham gjeten, og mannen gav ham pengene og gikk sin vei. Skomakeren kom hjem. Han så på pengene, men de var blitt til sponer.

Næste morgen gikk skomakeren med den ene sau han hadde, til byen for å selge den. Underveis kom en mann imot ham og spurte: „Hvor skal du hen med sauen?" „Jeg skal til byen for å selge sauen," svarte skomakeren. „Selg mig sauen! Hvis du selger den til mig, gir jeg dig 50 daler," sa mannen. „Ikke kan jeg søke å få bedre betaling," svarte skomakeren. Så solgte han sauen, tok pengene og gikk hjem. Da han kom hjem, sier han: „Nu var det ikke handel som igår; men nu er det denne dags handel." Da han så på pengene, var de igjen blitt til sponer.

Næste morgen tok skomakeren kua si for å selge den i byen og leiet den. Underveis kom en mann imot ham og spurte: „Hvor

don vul'gik dâinâ gusâin?“ „Muon vul'gim gawpugi gusâ vuow'det,“ fas'tedi skumakâr. „Ikgo munnjė vuowde?“ jærâi âlmai. „Im muon dal vuowde, ow'dâlgo mon boađam gawpugi,“ fas'tedi skumakâr. „Mânne ik?“ jærâi âlmai. „Dâmdītti go muon læm guovte gærde juo bættatâllâm matke âl'de, sikke owdeb bæive jâ jif'tė,“ fas'tedi skumakâr. „Muon im aigo du bæt'tet,“ celki âlmai jâ loppedi âd'det 200 spεisig, jos son ai'go vuow'det. De loppedi skumakâr vuow'det, jos son oaǯ'ǯo jieš val'det ruđaid bursâst olgus jâ lokkât. Âlmai gei'gi bursâs jâ goččoi: „Logâ dal ruđâid!“ Skumakâr valdi bursâst olgus ruđâid jâ logâi. Go skumakâr læi val'dam ruđâid, vulgi ruof'tot. Go son bođi bai'kases, de celki: „Dal æi læk gâl owdeb gawpek, muttu dal læi æralagan gaw'pe,“ jâ son gæččâi ruđâides; dâk leddjė šâd'dâm lâs'tân. De suor'gâni dât skumakâr hui sâggâ jâ jurdâši, âtte movt dât gâl'ga læt, æige šâtân læk mâkkege dok'kalâǯǯâk vuow'det.

Son gæč'čâli âin bâr'gât su skumakâr-bârgos; muttu i son oǯ'ǯum mâi'dege buorren, dâmdītti go son jugâi buok, mâid son fin'ni. Sust læi oappâlâš bar'ne, jâ dât læi su ai'no bar'ne; dâmdītti valdi son barnes jâ vulgi gawpugi. Mânâdæiden bođi muttom hær'ra owdâld jâ dattoi âlcės dâm gandâ. Skumakâr i dat'tum biddjât; dâstgo son bâlâi bættatâllâmest. Dât hær'ra mui'tâlâ, âtte son læ bismâ bar'ne, jâ celki: „Jos don bijâk munnjė dâm gandâ, de don gâlgâk oai'net, âtte dâst boatta vel âllâ âlmai.“ I dât vækketâm; dâstgo skumakâr celki, âtte i son bijâ i of'tige, ow'dâlgo soai boattebâ gawpugi, ige son aigo biddjât barnes dâggarâǯǯâidi, gæid son i dowdâ. Ja soai vulgigâ âin vaǯ'ǯet. Go soai bođigâ gawpug sisâ, de boatta lutindan'tâ owdâld jâ cæl'ka: „Dâm gandâst boađaši buorre soattehær'ra. Ikgo don munnjė bijâ? Jos don vuowdak munnjė dâm gandâđ, de muon âddam 300 spεisig.“ De loppedi skumakâr vuow'det dâm hâd'dai, jâ lutindant âddi ruđâid. Go skumakâr læi oǯ'ǯum ruđâid, de mânâi ruof'tot. Go son bođi bai'kasės jâ gæččâi ruđâides, dâk leddjė æs'kâ rivtes ruđâk.

Go son læi loappâtâm buok dâid ruđâid, de vulgi son gæč'čât, jogo læ su bar'ne tīnim mâi'dege. Skumakâr bođi lânne sisâ jâ osâi barnes; muttu bar'ne i læm dâst, æige diettam of'tâge lân'ne-vægâst, âtte læigo gan'dâ goas'sege boattam lân'nai. Dâmdītti

skal du hen med kua?" „Jeg skal til byen for å selge kua," svarte skomakeren. „Vil du ikke selge den til mig?" spurte mannen. „Jeg selger den ikke, før jeg kommer til byen," svarte skomakeren. „Hvorfor ikke?" spurte mannen. „Fordi jeg alt to ganger er blitt narret underveis, både iforgårs og igår," svarte skomakeren. „Jeg vil ikke narre dig," sa mannen og lovte å gi 200 daler, hvis han vilde selge. Da lovte skomakeren å selge, hvis han selv fikk ta pengene ut av pungen og telle dem. Mannen rakte ham sin pengepung og bød: „Tell nu pengene!" Skomakeren tok pengene ut av pungen og talte dem. Da han hadde tatt pengene, gikk han hjem. Da han kom hjem, sa han: „Nu er det ikke som de forrige handler; men nu var det en annenslags handel," og han så på pengene sine; de var blitt til løv. Da blev skomakeren overmåte redd og tænkte på, hvordan det kunde gå til, og ikke hadde han mer noe å selge, som det var gagn i.

Han prøvet fremdeles å gjøre sitt skomakerarbeide, men han fikk ikke noe tilovers, fordi han drakk op alt det han tjente. Han hadde en lærenem sønn, og det var hans eneste sønn; derfor tok han sin sønn og gikk til byen. Underveis kom en storkar imot ham og vilde ha gutten til sig. Skomakeren vilde ikke overlate ham; for han var redd for å bli narret. Storkaren fortalte at han var bispens sønn, og sa: „Hvis du overlater mig gutten, skal du se at det blir en stor mann av ham." Det hjalp ikke; for skomakeren sa at han ikke vilde overlate ham til noen, før de kom til byen, og ikke vilde han overlate sin sønn til folk som han ikke kjente. Så gikk de videre. Da de kom inn i byen, kommer en løitnant imot ham og sier: „Av den gutten kunde det bli en god krigsherre. Vil du ikke overlate ham til mig? Hvis du selger mig gutten din, gir jeg 300 daler." Da lovte skomakeren å selge ham for den betaling, og løitnanten gav ham pengene. Da skomakeren hadde fått pengene, gikk han hjem. Da han kom hjem og så på pengene, så var det først riktige penger.

Da han hadde gjort ende på alle pengene, gikk han for å se om hans sønn hadde tjent noe. Han kom til festningen og lette efter

gæččâigâ sikke komindan'tâ jâ lutindan'tâ sun'nu brotokolâidæska sis'te; muttu i dobbe læm gandâ nâmmâ. Damdītti vulgi dât skumakâr erit næw're mielâst; dâmdītti vulgi mæc'cai vaʒ'ʒet. Son vaʒʒi, dâssaši go gawnâi gied'degæš-gal'go. „Ikgo don dieđe mâi'dege mui'tâlet mu barne birrâ?" jærâi son. Gied'degæš-gal'go fas'tedi, âtte „muon im dieđe; muttu mânâ mu oabba lusâ, gutte læ boarrasâb'bu go muon, jâ jærâ sust, jos son dietta," fas'tedi gied'degæš-gal'go. De goččoi boattet sisâ dâm skumakârâ jâ vuoššâi njoammelid, goččoi borrât jâ celki: „Davtid gâlgâk don buok lummâidi čoag'get," jâ skumakâr dâgâi nuvt. Go son læi gær'gâm borrâmest, de âin gied'degæš-gal'go su mat'kai vuolgâti, bijâi snal'dos oappestæddjen. Skumakâr čuovoi snal'do maŋest nuvt guk'ka, âtte viimâg vai'bâgođi; muttu snal'do âin mânâi, jâ skumakâr čuovoi, gid'dâ dâssaši go oini suovâ borgestæmen mievtâ sis'te, jâ nub'be gied'degæš-gal'go læi dobbe.

Gied'degæš-gal'go dowdâi oabbas snal'do jâ jærâi: „Gosâ vul'gik, nieidâšâm?" „Muon vul'gim muttom hættasâš doal'vot du lusâ," fas'tedi snal'do. „Gost son dal læ?" jærâi fâstâin gied'degæš-gal'go. „Son čuoʒ'ʒo ol'gon," fas'tedi snal'do. Gied'degæšgal'go mânâi olgus âl'ma lusâ jâ goččoi sisâ boattet. Son vuoššâi loddid jâ goččoi borrât, rav'vi, âtte davtid gâl'ga buok čoag'get lum'mi. De jærâi skumakâr: „Ikgo don dieđe mui'tâlet munnjė dâm birrâ, âtte gost mu bar'ne læ?" „Im mon dieđe nuvt dar'kelet mui'tâlet go mu oab'ba; mânâ su lusâ, dâstgo son læ boarrasâmus min gâskâst, jâ son dietta mâidai æm'bu go moai, gæk len'nė nuorabuk go son," fas'tedi gied'degæš-gal'go. Go skumakâr læi borrâm, de vuolgâti gied'degæšgal'go su âin mat'kai jâ vuolgâti lai'ge-oai'vatâgâ oappesen. Lai'ge-oai'vatâk vulgi owdâst fierrât, jâ skumakâr čuovoi maŋest jâ čuovoi nu guk'ka, âtte il'la šâtân skil'lišgođi dâm lai'genođo; muttu lai'ge-nođđo i orostâm, ow'dâlgo joawdâi dâm goalmad gied'degæš-gal'go raddjai.

De aicâi skumakâr, âtte suovvâ borgest mievtâst olgus. Lai'genođđo mânâi sisâ jâ mui'tâli, âtte son doalvoi muttom hættasâš du lusâ. „Gost son dal læ?" jærai gied'degæš-gal'go. „Son læ ol'gon," fas'tedi lai'genođđo. De mânâi gied'degæš-gal'go olgus jâ goččoi dâm skumakârâ boattet sisâ jâ vuoššâi hawgâid guos'se-malesen jâ

sin sønn; men sønnen var ikke der, og ingen av mannskapet på festningen visste om gutten noensinne var kommet til festningen. Derfor så både kommandanten og løitnanten efter i sine protokoller, men der stod ikke guttens navn. Skomakeren gikk da bort ille tilmote og gav sig til å vandre ut i villmarken. Han gikk til han traff en gieddegæsj-kone. „Vet ikke du å fortelle noe om min sønn?“ spurte han. Gieddegæsj-konen svarte: „Nei, jeg vet ikke, men gå til min søster, som er eldre end jeg, og spør henne om hun vet det.“ Så bød hun skomakeren komme inn og kokte harer, bad ham spise og sa: „Alle benene skal du stikke i lommene,“ og skomakeren gjorde så. Da han var ferdig med å spise, sendte Gieddegæsj-konen ham ivei og gav ham sin håndten til veiviser. Skomakeren fulgte efter håndtenen så lenge at han tilslutt blev trett; men håndtenen gikk videre og skomakeren fulgte efter, til han så røk komme op av en tue. Der var den annen gieddegæsj-kone.

Gieddegæsj-konen kjente sin søsters håndten og spurte: „Hvor skal du hen, kjære datter?“ „Jeg skal føre en nødlidende til dig,“ svarte håndtenen. „Hvor er han nu?“ spurte hun igjen. „Han står utenfor,“ svarte håndtenen. Gieddegæsj-konen gikk ut til mannen og bad ham komme inn. Hun kokte fugler og bad ham spise og påla ham å stikke alle benene i lommen. Da spurte skomakeren: „Vet du ikke å fortelle mig hvor min sønn er?“ „Jeg vet det ikke så nøiaktig som min søster; gå til henne, for hun er den eldste av oss, og hun vet også mer enn vi, som er yngre enn hun,“ svarte gieddegæsj-konen. Da skomakeren hadde spist, sendte hun ham ivei og gav ham et trådnøste til veiviser. Nøstet trillet foran, og skomakeren fulgte efter og fulgte så lenge at han knapt mer kunde skjelne nøstet, men det stanset ikke før det kom til den tredje gieddegæsj-kone.

Da så skomakeren at det røk op av en tue. Nøstet gikk inn og fortalte at det kom med en nødlidende til henne. „Hvor er han nu?“ spurte gieddegæsj-konen. „Han er utenfor,“ svarte nøstet. Da gikk konen ut og bad skomakeren komme inn; hun kokte

goččoi su borrât, laši hui buore oađđemsâje jâ goččoi nok'kât. Iđedest juo arrâd likkâi bâjas jâ vuoššâi sawʒâ-biergoid jâ celki: „Likkâ dal bâjas, us'tebâm, jâ borâ, vâi don bæsâk vuol'get mat'kasâd!" Skumakâr likkâi bâjas jâ garvudi. Gied'degæš-gal'go vieǯǯâi bâsâdâmčase. Go skumakâr læi bâsâdâm, de âddi gied'degæš-gal'go sunnjė borrâmušâ. Go son læi borrâmen, de jærâi gied'degæš-gal'gost: „Akkušâm, ikgo don dieđe dâm, gost mu bar'ne læ?" „Dieđam gâl; son læ biru lut'te; dâstgo don læk vuow'dam sunnjė du barnad, jâ dokku læ vaddes bæssât. Muttu âle fuolâ! Gâl don bæsâk, go muon âddam dunnjė rađe. Gæino âl'de læ âllâ baf'te. Go don boađak dâm bavte duokkai, de gâlgâk don val'det ovtâ dâinâ davtin, mâid don læk lummâidi čoag'gam. Čuoggo ovtâi ovtâi baf'tai âlcėd rai'dâlâssân jâ goarŋo dâi mel'de bâjas, gid'dâ dâssaši go don âlâ bæsâk! Valde mâidai dâid davtidge, mâk dust dâm borrâmsâjest baccėk, sikke guli jâ sawʒâ-davtid! Dâm bavte âl'de gawnâk don gar'demâ; dobbe læ du bar'ne. Muon vuolgâtâm bus-gat'tum dunnjė oappesen." Skumakâr giiti dâm šiegâ akko dâm buorredâgo owdâst jâ guđi ærro-dærvvuođâid jâ vulgi mat'kasis.

Bus-gat'to ruottâi owdâst, jâ skumakâr vaʒʒi mâŋest, jâ bus-gat'to ruottâi hui guk'ka, ow'dâlgo skumakâr aicâi bavte. Go soai bođígâ bavte vuollai, de jorgeti bus-gat'to ruor'tot, jâ skumakâr vulgi baf'tai goar'ŋot jâ čuog'got dâid davtid baf'tai, nugo gied'degæš-gal'go rav'vi. Go son bođi bavte âlâ, de oini son hærvâs gar'demâ čuoǯ'ǯot bavte âl'de. Skumakar mânâi dokku jâ oini muttom gandâ čok'kat krappâ âl'de jâ stevvėlid goarromen, ige dow'dâm, âtte dât læi su bar'ne, dâinâgo dât læi garvudâm nu čab'bat. Muttu bar'ne gâl dowdâi aččes; dâmdītti celki son, âtte „gosâ mu ač'če læ vuol'gam?" „Muon vul'gim du occât," fas'tedi ač'če. „Movt don læk dei'kė bæssâm?" jærâi fâstâin bar'ne. De mui'tâli su ač'če buok ašše algost gid'dâ lop'pi. Go bar'ne læi gullâm buok dâm birrâ, de goččoi aččes boattet giewkâni jâ âddi borrâmušâ jâ goččoi borrât. Go skumakâr læi borrâm, de goččoi bar'ne mânnât aččes sælges âlâ jâ val'det su čæppatâ birrâ, jâ skumakâr dâgâi nuvt. Bar'ne læi oap'pâm jiešas jor'gâlet, mânen jieš dattoi; dâmdītti jor'gâli

gjedder til traktement og bad ham spise, redde en riktig god seng og bad ham legge sig. Alt tidlig om morgenen stod hun op og kokte sauekjøtt og sa: „Stå nu op, vennen min, og spis, så du kan reise videre!“ Skomakeren stod op og klædde sig. Konen hentet vaskevann. Da han hadde vasket sig, gav hun ham mat. Mens han satt og spiste, spurte han gieddegæsj-konen: „Vet ikke du, kjære bestemor, hvor min sønn er?“ „Jo, det vet jeg; han er hos djevelen; for du har solgt din sønn til ham, og dit er det vanskelig å nå frem. Men vær ikke bekymret! Du når nok frem, når jeg gir dig råd. Underveis er der et høit berg. Når du kommer dit, skal du ta et av de ben som du har stukket i lommene. Stikk dem ett for ett i berget, så du får en stige, og klyv op efter dem, til du kommer op på berget! Ta også de ben som du har levnet her, både av fiskene og av sauen. Oppe på berget finner du en gård; der er din sønn. Jeg skal gi dig min kattepus til veiviser.“ Skomakeren takket den snilde kone for hennes velgjerning, sa far vel og gikk videre.

Katten sprang foran og skomakeren gikk efter, og den sprang svært lenge, før han fikk øie på berget. Da de kom under berget, vendte katten tilbake, og skomakeren gav sig til å klyve opover berget og stakk benene inn i det, som gieddegæsj-konen hadde rådet ham til. Da han kom op på berget, så han en gild gård stå der. Han gikk derhen og så en gutt som satt på trappen og sydde støvler, og han kjente ham ikke, at det var hans sønn, for han var så pent klædd. Men sønnen kjente sin far igjen; derfor sa han: „Hvor skal min far hen?“ „Jeg skulde lete efter dig,“ svarte faren. „Hvorledes er du nådd hit?“ spurte sønnen igjen. Da fortalte faren den hele sak fra først til sist. Da sønnen hadde hørt om det altsammen, bad han faren komme inn i kjøkkenet, gav ham mat og bad ham spise. Da skomakeren hadde spist, bød sønnen ham sette sig på ryggen hans og ta ham om halsen, og skomakeren gjorde så. Gutten hadde lært å skape sig om til det han selv vilde; derfor skapte han sig om til en ørn og fløi hjem, så skomakeren ikke visste av annet enn at han hørte vinden suse

jiešas goas'kemen jâ girdi ruof'tot, nuvt âtte skumakâr i diettam æra go gulâi bieggâ šuvvâm jiešas guovte bæle, ige oǯ'ǯum čâlmides râvâs, ow'dâlgo son læi baikestes.

De dâddja bar'ne: „It'ten aigom muon jor'gâlet jieččâm gai'cân, jâ don gâlgâk vuol'get lai'dėt mu gawpugi. Jos guttege ai'go mu oas'tet, de ik gâlgâ vuow'det halbebui (go) 100 spɛisigâ.“ Iđedest jor'gâli bar'ne jiešas gai'cân, jâ ač'če čânâi bad'dai jâ vulgi lai'dėt gawpugi. De boatta muttom olmuš owdâld jâ jærâi: „Gosâ don gaicâin vul'gik?“ „Muon vul'gim gawpugi gaicâ vuow'det“, fas'tedi skumakâr. „Ikgo don munnjė vuowde?“ jærâi fâstâin âlmai.„ Vuowdam gâl dâlle, jos don âddak munnjė 100 spɛisig,“ fas'tedi skumakâr. Âlmai âddi dâm, mâid skumakâr dattoi. Go skumakâr oaǯǯoi ruđâid, de gal'gâli badde erit gaicâ čæppatest jâ vulgi ruof'tot. Go son bođi bai'kases, de bar'ne læi juo baikest.

Nubbe iđed dâddja bar'ne, âtte „dal muon aigom jor'gâlet jieččam gussân. Don gâlgâk vuol'get mu gawpugi lai'dėt; muttu jos guttege boatta du owdâld jâ ai'go dust gusâ oas'tet, de ik don gâlgâ vuow'det halbebui 200 spɛisigâ.“ Bar'ne jor'gâli jiešâs gussân, jâ skumakâr gid'dâ čânâi baddin jâ vulgi gawpugi lai'dėt. De bođi muttom âlmai su owdâld jâ jærâi: „Gosâ don gusâin vul'gik?“ „Gawpugi vuow'-det,“ fas'tedi skumakâr. „Vuowde munnjė dâm gusâd,“ celki âlmai. „Vuowdam gâl, jos don aigok âd'det 200 spɛisig,“ fas'tedi skumakâr. „Aigom gâl,“ fas'tedi âlmai, jâ valdi bursâs olgus jâ logâi ruđâid. Go skumakâr læi oǯ'ǯum ruđâid, de gal'gâli badde čæppatest jâ vaʒ'ʒeli ruof'tot. Go son bođi ruof'tot, bar'ne læi ow'dâl juo baikest go jieš.

Goalmad iđed celki bar'ne: „Dal mon aigom jor'gâlet jieččâm hævošen, jâ don gâlgâk vuol'get muinâ gawpugi rii'dėt. Jos guttege boatta du owdâld jâ ai'go dust heppušâ oas'tet, de ik don gâlgâ vuow'det halbebut 300 spɛisig.“ De jor'gâli bar'ne jiešâs hævošen, jâ ač'če mânâi čielge âlâ jâ vulgi rii'dėt. Matke âl'de bođi muttom âlmai su owdâld; âlmai jærâi, âtte „ikgo don vii'ne-cærke jugâši?“ „Jugâšim gâl,“ fas'tedi skumakâr. Âlmai âddi sunnjė viine, jâ de čok'kanæiga soai hallât. Go soai læiga hallâm oanekâssi, de âddi vela vii'necærke jâ jærâi: „Gosâ don læk jottemen?“ „Heppušâ

på begge sider, og ikke fikk han øinene op, før han var hjemme.

Da sier sønnen: „Imorgen vil jeg skape mig om til en gjet, og du skal leie mig til byen. Hvis noen vil kjøpe mig, skal du ikke selge mig billigere enn 100 daler.“ Om morgenen skapte sønnen sig om til en gjet, og faren bandt ham med et bånd og begynte å leie ham til byen. Da kommer en mann imot ham og spør: „Hvor skal du hen med gjeten?“ „Jeg skal til byen for å selge gjeten,“ svarte skomakeren. „Vil du ikke selge den til mig?“ spurte mannen igjen. „Jeg skal nok selge den, hvis du gir mig 100 daler,“ svarte skomakeren. Mannen gav hvad han vilde ha. Da skomakeren fikk pengene, løste han båndet fra gjetens hals og gikk hjemover. Da han kom hjem, var sønnen alt der.

Den næste morgen sier sønnen: „Nu vil jeg skape mig om til en ku. Du skal leie mig til byen, men hvis noen kommer imot dig og vil kjøpe kua av dig, skal du ikke selge den billigere enn 200 daler.“ Sønnen skapte sig om til en ku, og skomakeren bandt ham med et bånd og begynte å leie ham til byen. Da kom en mann imot ham og spurte: „Hvor skal du hen med kua?“ „Til byen for å selge den,“ svarte skomakeren. „Selg kua di til mig,“ sa mannen. „Ja, det skal jeg, hvis du vil gi mig 200 daler,“ svarte skomakeren. „Ja vel,“ svarte mannen, tok pungen sin frem og alte op pengene. Da skomakeren hadde fått pengene, løste han båndet fra halsen (på kua) og gikk hjemover. Da han kom hjem, var sønnen alt der førenn han selv.

Den tredje morgen sa sønnen: „Nu vil jeg skape mig om til en hest, og du skal ri med mig til byen. Hvis noen kommer imot dig og vil kjøpe hesten av dig, skal du ikke selge den billigere enn 300 daler.“ Da skapte sønnen sig om til en hest, og faren gikk op på ryggen hans og red avsted. Underveis kom en mann imot ham; han spurte: „Skulde du ikke ville drikke en dram?“ „Jovisst,“ svarte skomakeren. Mannen gav ham brennevin, og de satte sig å prate. Da de hadde pratet en stund, gav mannen ham en dram til og spurte: „Hvor skal du hen?“ „Å selge hesten,“ svarte sko-

vuow'det,“ fas'tedi skumakâr. „Ollogo don rawkâk? Muon aigom oas'tet dust dâm heppušâ,“ jærâi âlmai. „300 spɛisigâ,“ fas'tedi skumakâr. Âlmai logâi ruđâid jâ âddi dâid skumakâri. De jærra âlmai: „Velgo don dattok jugastâgâ?“ „Dattom gâl,“ fas'tedi skumakâr. Âlmai lei'ki viine cærke sisâ jâ âddi sunnjė. Skumakâr valdi cærke jâ jugesti. Dâm gâskâst dop'pi âlmai badde skumakârâ gieđâst, njui'ki hæstâ âlâ jâ čur'vi: „Guovte gærde don juo læk mu bæt'tam, muttu ik goalmad gærde šâtân bætte.“

Gan'dâ i diettam æra rađe go ruottâi vuowde sisâ jâ ruottâi, dâssaši go âl'mast vuovtâk sor'rujeddjė muorrâ-ovsidi gid'dâ, jâ âlmai hæŋ'gâsi dâsâ; hævoš mânâi ruof'tot. Go skumakâr bođi ruof'tot, de læi hævoš ow'dâl juo baikest go jieš. Skumakâr čowdi badde čæppatest; de šâddâi fâstâin olmušen. I šâtân æm'bu duos'tâm jiešâs mânenge jor'gâlet ige šât oskeldâm jiešâs aččes hal'dui. Biru suttâi dâmditti go oini, âtte son nisteti gandâ. Dâmditti algi son doarradâllât dâm gandâ vâšest. Gan'dâ fer'ti battâret erit, jâ biru vulgi su mâŋŋai. Gan'da jor'gâli jiešâs čærmâken, jâ biru jor'gâli jiešâs gum'pėn. Go gan'dâ oini, âtte son juo juvsâtâllâgođi, de jor'gâli jiešas cisašen. Biru fâstâin jor'gâli jiešâs fal'len, jâ nuvt girdigâ gonâgâsâ glasâ ow'di. Dât cisaš girdâši dokku dei'kė gonâgâsâ nieidâ glasâ owdâst, jâ fal'le biwdi dâm cisašâ gid'dâ čuolâstet, jâ gonâgâsniei'dâ oini dâm. Son lækkâsti glasâ, jâ cisaš girdi sisâ. De jor'gâli jiešâs fâstâin olmušen. De celki gan'dâ: „Dal muon aigom jor'gâlet jieččâm dik'ken, jâ don gâlgâk biddjât mu suor'mâsâd loammai. Jos guttege boatta du lusâ jâ dat'to gæč'čât du suor'mâsâ âlâ, de ik gâlgâ âd'det, muttu lei'kė koar'nâmitto guol'bai jâ bal'kest suor'mâsâd dâi sisâ!“ De šâddâi gan'dâ dik'ken bæwde âlâ, jâ gonâgâsâ niei'dâ bijâi dâm dikke jiešâs suor'mâs loammai. De bođi hær'ras âlmai sisâ jâ dattoi gonâgâsâ nieidâst suor'mâsâ gæč'čât. Gonâgâsâ niei'dâ valdi koar'nâ-mitto jâ lei'ki guol'bai jâ bal'kesti suor'mâsės dâi sisâ. Dât hær'ra jor'gâli jiešâs vuon'cavârresen jâ algi borrât dâid koarnâid. Muttu gan'dâ jor'gâli jiešâs bænân jâ gaskesti oaive erit; dâstmâŋŋel oaǯǯoi rafe.

(Aikio 1890.)

makeren. „Hvor meget forlanger du? Jeg vil kjøpe hesten av dig," sa mannen. „300 daler," svarte skomakeren. Mannen talte op pengene og gav skomakeren dem. Så spør mannen: „Vil du ha en dram til?" „Javisst," svarte skomakeren. Mannen skjenket brennevin i glasset og gav ham. Skomakeren tok glasset og drakk. Imens rev mannen båndet ut av hånden på skomakeren, sprang op på hesten og ropte: „To ganger har du alt narret mig, men tredje gang narrer du mig ikke."

Gutten visste ikke annen råd enn at han sprang inn i skogen og sprang til håret på mannen viklet sig inn i tregrenene, og mannen blev hengende der; hesten gikk hjem. Da skomakeren kom hjem, var hesten alt der førenn han selv. Skomakeren løste båndet fra halsen; da blev han igjen menneske. Han torde ikke mer skape sig om til noe og trodde sig ikke mer til å gi sig i sin fars hånd. Djevelen blev sint, da han så at han gikk glipp av gutten. Derfor begynte han i sinne å forfølge ham. Gutten måtte flykte, og djevelen satte efter ham. Gutten gjorde sig om til en renkalv, og djevelen gjorde sig om til en ulv. Da gutten så at han var nær ved å bli innhentet, gjorde han sig til en spurv. Djevelen gjorde sig til en falk, og således fløi de foran kongens vindu. Spurven fløi frem og tilbake foran kongsdatterens vindu, og falken vilde slå kloen i spurven. Kongsdatteren så det og åpnet vinduet, og spurven fløi inn. Så gjorde han sig til menneske igjen. Da sa gutten: „Nu vil jeg gjøre mig til en lus, og du skal legge mig under din ring. Hvis noen kommer til dig og vil se på ringen din, skal du ikke gi ham den, men tøm et kornmål på gulvet og kast ringen i kornet!" Så blev gutten en lus på bordet, og kongsdatteren la den under sin ring. Da kom en storkar inn og vilde se på kongsdatterens ring. Hun tok et kornmål og tømte det på gulvet og kastet ringen i kornet. Storkaren gjorde sig til en hane og begynte å ete kornet. Men gutten gjorde sig til en hund og bet hodet av hanen; siden fikk han fred.

9. MOAR'SEID OC'CEK.

De leddjė gol'mâ vielljâš; guovtes læva stuorrak, ja of'tâ, gæn nâmmâ læ Nik'kala, son læ uc'ce šâddost, vâiku son læ boares. De dâddjâb boarrasâb'bu vielljâk dâm, âttė soai ai'gob vuol'get moar'seid occât. Nik'kalâ dâddja, âttė: val'de suge! Soai cæl'keba dâm, attė: „ik don goasta vaʒ'ʒet.“ Nik'kala fâst dâddja, âttė: „gâlle doai guod'debæt'te mu.“ De vul'gė si jottet; Nik'kala bijâigâ soai lawkâ sisâ. Dego si leddjė jottemen, de bottė si ovtâ gar'dem lusâ. Of'ta vuorâs âlmai bođi gar'demist olgus jâ jærâi: „Gosâ dâk nuorrâ âl'mak vul'gė?“ Soai fas'tedæiga: „Moar'seid occât.“ Boares fâst dâddja: „Must læ gol'mâ nieidâ, jâ doai læppe guovta.“ De Nik'kala čuor'vogođi: „Muon mâida darbâšâm.“ Boares âlmai goččoi sin sisâ jâ rakkâdi guos'se-mal'asid jâ goččoi sin borrât. Dego si leddjė borrâm, de bijâi son sin nok'kât ješ gutteg moar'ses lusâ. Nik'kala moar'se læ uc'ce jâ jâl'lâ. Nik'kala jærâi moar'-sestes: „Mâk dâk gul'lujek šuoŋŋâmen?“ Niei'dâ fas'tedi: „Dâk læk ačče sil'ba-vawnâk, mâk šuŋŋėk ale.“ Nik'kala: „Mi dot læ boattâlid?“ Niei'dâ: „Go ač'če dâst jugest, de son šâdda nu giew'râ, âttė i nâkkaš of'tâge.“ Nik'kala: „Mânen dot soab'be an'nu?“ Niei'dâ: „Dâinâ sobbin ač'če lavė jottet mærâi râs'ta.“ De ar'vedi Nik'kala, âtte dal æi læk si rivtes dalost. Nik'kala oai'na ovtâ miekke, mi hæŋ'ga sæinest. Son mânâi dâm miekke lusâ jâ aigoi val'det erit sæinest; muttu i væddjam obbâ likkâtetge. Son mânâi dâm boattâl lusâ jâ jugesti ovtâ gærde; muttu i vela væddjam likkâtet; jugesti nubbe gærde; de veji juo likkâtet. Son jugesti goalmad gærde, jâ go son gæč'câli val'det miekke, de læi nu gæppâs dego nii'be. De čuolâi son dâin nieidâin oivid erit jâ rawkâi viel-ljâides jâ dâddja: „Vuol'gop mi erit dam dalost; dâstgo dât i læk rivtes dallo.“ Dat boares âlmai læi jettânâs, gutte lavi ol'muid borrât.

Nik'kalâ dâddja: „Dal mi gâl'gâp vuol'get vaʒ'ʒet râs'ta mærâ, jâ doai gâl'gâbæt'te vaʒ'ʒet mu luoddâi miel'de.“ Nik'kala valdi dâm soabbe, miekke jâ boattâl mieldes, jâ de vul'gė si vaʒ'ʒet mærâ

9. BRØDRENE SOM VILDE FINNE SIG KJÆRESTER.

Der var tre brødre; to var store, og en som het Nikkala, var liten av vekst, skjønt han var gammel. Da sier de eldre brødrene at de vil reise og finne sig kjærester. Nikkala sier: „Ta mig med!" De sier: „Du orker ikke å gå." Nikkala svarer: „I bærer mig nok." Så drog de avsted. Nikkala la de i skreppen. Som de vandret, kom de til en gård. En gammel mann kom ut av gården og spurte: „Hvor skal de unge menn hen?" De svarte: „Vi skal finne oss kjærester." Gamlingen sier: „Jeg har tre døtre, og I er to." Da ropte Nikkala: „Jeg skal også ha en." Den gamle mann bød dem inn og laget traktement og bad dem spise. Da de hadde spist, lot han dem legge sig hver hos sin kjæreste. Nikkalas kjæreste var liten og tåpelig. Han spurte henne: „Hvad er det som høres klinge?" Piken svarte: „Det er fars sølvvogn som alltid klinger." Nikkala: „Hvad er det der for en flaske?" Piken: „Når far tar en slurk av den, blir han så sterk at ingen rår med ham." Nikkala: „Hvad brukes den der stokken til?" Piken: „Med den stokken pleier far å gå over sjøen." Da skjønte Nikkala at de ikke var på en riktig gård. Han ser et sverd som henger på veggen. Han gikk hen til det og vilde ta det ned; men han kunde slett ikke rikke det. Da gikk han til flasken og tok én slurk; men enda kunde han ikke rikke det; han tok en slurk til; da kunde han allerede rikke det. Han tok den tredje slurk, og da han forsøkte å ta sverdet, var det så lett som en kniv. Så hugg han hodet av pikene og kalte på brødrene sine og sa: „La oss dra fra denne gård, for det er ikke en riktig gård." Den gamle mann var en rise som pleiet å ete folk.

Nikkala sier: „Nu skal vi gå over sjøen, og I skal gå i mine spor." Han tok stokken, sverdet og flasken med sig, og så gav de sig til å gå over sjøen. Da anset risen det og sprang hen til sin stokk, men stokken var borte. Han sprang ned til stranden og ropte: „Kommer Nikkala enda en gang hit?" Nikkala ropte: „Ja, jeg kommer." Så gikk de over sjøen og kom til en prestegård. Presten

miel'de. De fuommaši jettânâs jâ viegâi soabbes lusâ; muttu soab'be læi jaw'kâm. Son viegâi mærrâgad'dai jâ čuorvoi: „Velago Nik'kala ælla dabbe?“ Nik'kala čuorvoi: „Ælam mon gâlle.“ De si mânnė râs'ta mærâ jâ bottė bappâ dallui. Bappâst læi of'tâ niei'dâ; de al'gė si dâsâ irgastâllât; muttu niei'dâ rakkest Nik'kala buorebut go duom guof'ta. Soai mânâigâ bappâ lusâ jâ dâddjâbâ bappâin nuvt: „Nik'kala læ aibâs fuones âlmai, jâ du niei'dâ su rakkesta. Moai oinimâ jettânâsâ gar'demest ovtâ æb'bar, mi læi duššė gollest, jâ dâm don gâlgâk goč'čot su viež'žât.“ Bap'pâ goččoi Nik'kala lusâs jâ dâddja: „Jus don viežžâk jettânâsâ gar'demest gol'le-æb'bar, de oažžok mu nieidâ; muttu jus ik buvtiš, de ik oažžo.“

Nik'kala valdi saltid skæppâ jâ vulgi. Son mânâi jettânâsâ dallui suole, nu attė jettânâs i diettam, jâ guow'la ræppenraige sisâ. Jettânâs læ male vuoš'šâmen. Nik'kala lei'ki dâm sal'tėskæppâ jettânâsâ mallerui'tui. Jettânâs luiti malleruito jâ goččoi gal'gos goai'vot; muttu go soai algigâ gâž'žât, de dât læi, malle, nu saltes, âttė jettânâs i sat'tam gâž'žât. Jettânâs suttâi gal'gos âlâ jâ dâddja: „Mânen vuš'šik nu sal'ta? Mânâ fâr'gâ gaivo lusâ jâ viežžâ čase!“ Jettânâsâ gal'go valdi dâm gol'le-æb'bar jâ mânâi viež'žât čase. Nik'kala mânâi gaivo lusâ jâ hoi'gâdi jettânâsâ gal'go gaivo sisâ jâ valdi æb'barâ. De mânâi son râs'ta mærâ jâ bođi bappâ dallui.

Dego son oroi moad'dė mano, de oppet mânâigâ vielljâguovtes bappâ lusâ jâ dâddjâbâ: „Moai oinimâ dobbe ovtâ guodda, mâst leddjė bæivaš, manno jâ nastek; goč'čot gâlgâk Nik'kala viež'žât dâm.“ Bap'pâ dâddja: „Don Nik'kala gâlgâk viež'žât jettânâsâ gar'demest guodda, mâst læ bæivaš, manno jâ nastek.“ Nik'kala dâddja: „Âdde munnjė ovtâ boattâl jieste!“ Son oažžoi dâm jâ vulgi. Dego son bođi jettânâsâ gar'demi, de læi jettânâs gal'goines oađđemen. De son lei'ki dâm boattâl jettânâsâ-guof'ta gas'ki. Jettânâs ik'ko morėd jâ dâddja gal'goines: „Muttu læk don nuos'ke, go mun'nu sâje luč'čijėk; mânâ fâr'gâ gaivo lusâ jâ bâssâl dâid gawnid!“ Gal'go valdi guodda jâ æra gawnid jâ mânâi gaivo lusâ. De Nik'kala njagâi sælgebæle jâ dop'pi guodda jâ mânâi fâst râs'ta mærâ bappâ lusâ.

Dego Nik'kala læi orrum moad'dė mano, de fâstâin mânâigâ

hadde en datter, og de begynte å fri til henne, men piken holdt mer av Nikkala enn av de to andre. De gikk til presten og sa så: „Nikkala er en riktig dårlig mann, og din datter holder av ham. Vi så i risens gård en bøtte, som var helt av gull, og den skal du by ham hente." Presten kalte Nikkala til sig og sa: „Hvis du henter gullbøtten i risens gård, skal du få min datter, men hvis ikke, får du henne ikke."

Nikkala tok en skjeppe salt og gikk. Han gikk til risens gård, hemmelig så risen ikke visste det, og kikte inn gjennem røkhullet. Risen holdt på å koke suppe. Nikkala helte skjeppen med salt i risens suppegryte. Risen tok suppegryten ned og bød sin kone øse op; men da de begynte å spise, var suppen så salt at risen ikke kunde spise. Han blev sint på sin kone og sa: „Hvorfor kokte du suppen så salt? Skynd dig å gå til brønnen og hent vann!" Risens kone tok gullbøtten og gikk efter vann. Nikkala gikk til brønnen, skjøv henne ned i brønnen og tok bøtten. Så reiste han over sjøen og kom til prestens gård.

Da han hadde været der nogen måneder, gikk brødrene igjen ti presten og sa: „Vi så der en pute med solen, månen og stjernene; du skal by Nikkala hente den." Presten sier: „Du Nikkala skal hente i risens gård en pute med solen, månen og stjernene." Nikkala sier: „Gi mig en flaske gjær!" Han fikk den og gikk. Da han kom til risens gård, lå risen og hans kone og sov. Så tømte han flasken mellem risen og konen. Risen våkner om natten og sier til sin kone: „Du er da urenslig; du har sølet til sengen vår. Skynd dig å ga til brønnen og vask sengklærne!" Konen tok puten og de andre sengklær og gikk til brønnen. Nikkala lurte sig bak på henne, grep puten og reiste igjen over sjøen til presten.

Da Nikkala hadde været der nogen måneder, gikk brødrene igjen til presten og sa: „Vi så i risens gård en vogn som alltid ga klang. By Nikkala hente den!" Så kommer Nikkala en gang til presten. Presten sier: „Hent i risens gård en sådan vogn som alltid gir klang!" Nikkala tok sin stokk og gikk. Da han kom til

vielljâk bappâ lusâ jâ dâddjâbâ: „Moai oinimâ vownâid jettânâsâ gar'demest, mâk šuŋŋė ale. Goččo Nik'kala vieǯ'ǯât dâid!“ De Nik'kala muttomėn boatta bappâ lusâ; bap'pâ dâddja: „Vieǯǯâ jettânâsâ gar'demest dâggar vownâid, mâk šuŋŋėk ale!“ Nik'kala valdi soabbes jâ vulgi. Dego son bođi jettânâsâ bai'kai, de mânâi son stalljâ âlâ suini sisâ jâ nađoi dokku. Jettânâs vulgi ækkedest hæstâs biem'mât jâ dop'pi dâid suinid, mâk leddjė stalljâ âl'de. Mâid dâgâi? Go dop'pi, de Nik'kala dâi suini sis'te læi, jâ fatti su gid'dâ. Son raigâi sust čeŋkiš jâ dâjâi: „Don læk nu ruoinâs; du muon fer'tim biddjât buoi'dot.“ Dego son læi biem'mâm moad'dė bæive, de vulgi jettânâs hæddjâ-ol'muid čok'kit jâ goččoi gal'gos stei'kit dâm Nik'kala, dâm boddo go son dobbe læ.

Jettânâsâ gal'go goč'čo Nik'kala mânnât ruito sisâ. Nik'kala mânâi ruito sisâ; muttu son bijâi gieđâides roaŋ'kot jâ julgides cæg'-got; de i dok'kim lok'ke âlâ. Jettânâsâ gal'go oappât; muttu i Nik'kala mânâ rief'tâ. De suttâi jettânâsâ gal'go jâ dâddja: „Mânâ erit don! Gâlle mon mânâm ruito sisâ, vâi oainak, âttė movt gâlgga.“ Dego jettânâsâ gal'go mânâi ruito sisâ, de Nik'kala bijâi gid'dâ lokke jâ stei'ki dâm jettânâsâ gal'go. Son rakkâdi âlcės muorrâ-julgid, vâi nuvt stuores šâd'da go jettânâsâ gal'go, jâ bijâi jettânâsâ gal'go bif'tâsid bâddjelâssâs. Jettânâs bođi jâ gæč'čâlâsti mallasest jâ dâddja: „Hei hei! vâi dât læ dego mu gal'go gannes.“ Son dâddja gal'goines (vâiku dât læ Nik'kala, gæinâ son sarnud): „Mânâ jâ âdde hes'ti čase!“ Nik'-kala mânâi stalljâ lusâ jâ valdi dâid vownâid jâ hæstâ. Jettânâs aibâ-šâšgođi, go jawkâi gal'go; de vulgi gæč'čât. Dego bođi, de Nik'kala læi juo guk'ken. De čuorvoi vela: „Velago Nik'kala ælla dābbe?“ De Nik'kala čuorvoi: „Im šât æle.“

(Saba 1891.)

10. DÂT JUK'KES RAW'DE.

Muttom raw'de læi nu juk'ke, âtte mâđe mel'de fin'ni, dâđe mel'de jugâi buok. Son fer'ti jiešâs loppedet birui ælo ditti. De rig'gogođi son jâ eli burist. Go ai'ge bođi, de vulgi biru su vieǯ'ǯât. Raw'de vulgi

risens gård, gikk han op på stall-loftet og la sig inn i høiet. Risen kom om kvelden for å fore hesten sin og grep det høi som lå på stall-loftet. Hvad gjorde han? Da han grep til, så var Nikkala inne i høiet, og han tok ham fast. Han gjorde et hull i lillefingeren hans og sa: „Du er så mager, jeg maa sette dig på gjøsti.“ Da risen hadde gitt ham mat nogen dager, gikk han for å samle gjester og bød sin kone steke Nikkala, mens han var borte.

Risens kone bød Nikkala gå op i gryten. Han gikk op i gryten, men satte armene kroket og føttene i været; så gikk lokket ikke på. Risens kone viser ham tilrette, men han går ikke rett (op i gryten). Da blev hun sint og sa: „Gå vekk! Jeg skal gå op i gryten, så du kan se hvordan det skal være.“ Da hun gikk op i gryten, la Nikkala lokket på og stekte risens kone. Han gjorde sig stylter for å bli så stor som risens kone og tok hennes klær på sig. Risen kom og smakte litt på maten og sa: „Hei, hei, det er jo som et stykke av min kone.“ Han sier til sin kone (skjønt det er Nikkala han taler med): „Gå og gi hesten vann!“ Nikkala gikk til stallen og tok vognen og hesten. Risen syntes det blev lenge konen blev borte, så gikk han for å se efter. Da han kom dit, var Nikkala alt langt vekk. Han ropte: „Kommer Nikkala enda en gang hit?“ Da ropte Nikkala: „Nu kommer jeg ikke mer.“

10. DEN DRIKKFELDIGE SMED.

Det var en smed som var så drikkfeldig at eftersom han tjente, så drakk han op alt. Han måtte love sig til djevelen for å få gods. Da blev han rik og levet godt. Da tiden kom, gav djevelen sig ivei

su mel'de. Go soai bođigâ buol'levii'ne-krampuvdâ raddjai, de gattâgođi raw'de, dâmdītti go soai šâddâigâ mat'kai buol'leviinetâgâ. Soai vaʒʒigâ nubbe gæččai gawpugâ. De dâddja raw'de: „Vâi, mat'keviinetâgâ dâdde gâlgâime vuol'get! Æige must læk ruđâk bâddjelėst. Ikgo don rakkâd jiešâd ruttân? Gâl hân don bæsâk olgus.“ Biru læi dâsâ duttâvâš jâ rakkâdi jiešâs sil'bâruttân. Raw'de valdi dâm ruđâ jâ mânâi baddjai, bijâi dolâ jâ čar'vi bâs'tâi gâs'ki, coggâi dolli jâb osoti vuos'soin. Go ruttâ accâgâsti, de bijâi stađ'đo âlâ jâ dærpâi stuorrâ væččerin; nuvt dâgâi, gid'dâ dâssaši go vaibâi. De bal'kesti son ruđâ olgus jâ mânâi vissusis. De gowdidi biru dâm raw'de nikkui jâ dâddja: „Dust mon im fuolâ, im goas'sege, vâiku don elišâk dâihe jamišâk.

(Aikio 1891.)

11. GAN'DÂ JÂ BIRU.

Of'tâ gan'dâ bal'vâli gol'mâ jâge; gol'mâ ewrė oaǯǯoi balkast, jâ dâin golmâin ewrin osti son gol'mâ lai'be-čalastâgâ, jâ de vulgi jottet. Dego son læi jottam oanekės matke, de bođi of'tâ boares galles su owdâld jâ dâddja: „Âdde munnjė borrât; muon læm næl'gomen jâ fâr'gâ juo jamam.“ Gan'dâ dâddja: „Must læ dušše gol'mâ lai'be-čalastâgâ; muttu âddam muon âlmaken dunnjė ovtâ.“ Dego dât boares galles læi borrâm dâm lai'be-čalastâgâ, de âddi son gan'di lawkâ dâggar: oaǯǯoi savvât vâikė mâid dâm lawka sisâ.

Dego gan'dâ læi vaʒ'ʒâm oanekâssi, de boatta nub'be boares galles su owdâld jâ dâddja: „Muon læm nu nel'gum, âttė fâr'gâ juo jamam; ikgo âddaši munnjė borrât?“ Gan'dâ âddi sunnjė nubbe lai'be-čalastâgâ, jâ dât boares galles âddi gan'di dâggar bursâ, âttė mâst æi goas'sege nogâ ruđâk.

Dego dat gan'dâ fâstâin læi vaʒ'ʒam oanekâssi, de boatta goalmad galles jâ dâddja: „Muon læm nu næl'gomen, âttė fâr'gâ juo jamam; âdde munnjė borrât!“ Gan'dâ âddi sunnjė mâgemuš lai'be-čalastâgâs,

for å hente ham. Smeden gikk med ham. Da de kom til en brennevinsbod, anket smeden på at de gav sig på reisen uten brennevin. De gikk til den annen ende av byen. Da sier smeden: „Å, at vi skulde dra ivei uten brennevin! Og jeg har ikke penger på mig. Vil ikke du gjøre dig om til en penge? Du slipper nok ut.“ Djevelen var tilfreds med det og gjorde sig om til en sølvpenge. Smeden tok pengen og gikk inn i en smie, gjorde op ild, klemte pengen med tangen, stakk den i ilden og satte pust på med belgen. Da pengen blev glorød, la han den på ambolten og slo til med storhammeren; det gjorde han til han blev trett. Så kastet han pengen ut og gikk til sitt hus. Da viste djevelen sig for smeden i drømme og sa: „Dig bryr jeg mig ikke mer om, enten du så lever eller dør.“

11. GUTTEN OG DJEVELEN.

En gutt tjente i tre år; tre øre fikk han i lønn, og for de tre øre kjøpte han tre brødskiver, og så gav han sig på vandring. Da han hadde gått et stykke, kom en gammel mann imot ham og sa: „Gi mig å spise, jeg er sulten og er nær ved å dø.“ Gutten sier: „Jeg har bare tre brødskiver, men jeg skal allikevel gi dig én.“ Da den gamle mann hadde spist brødskiven, gav han gutten en skreppe som var sådan at han kunde ønske hvadsomhelst inn i skreppen.

Da gutten hadde gått et stykke, kom en annen gammel mann imot ham og sa: „Jeg er så sulten at jeg er nær ved å dø; vil du ikke gi mig å spise?“ Gutten gav ham den annen brødskive, og den gamle mann gav gutten en sådan pung at pengene i den slapp aldri op.

Da gutten igjen hadde gått et stykke, kom en tredje gammel mann og sa: „Jeg er så sulten, at jeg er nær ved å dø; gi mig å spise!“ Gutten gav ham den siste brødskiven sin, og selv blev han uten

jâ jieš basi nuvta; muttu go dât boares galles læi borrâm, de âddi son gan'di dâggar spælâid, âttė mâiguim duššė gâlgâi vuoi'tet dât gan'dâ.

Dego dât gan'dâ læi âin vaʒ'ʒemen, de oai'na son čuonnjagid gir'demen; de jur'deli dât gan'dâ: „Vâre duok loddek boađašeddjė mu lawkâ sisâ!“ De bottė dâk su lawkâ sisâ. Dego son âin læi vaʒ'ʒam oanėkâssi, de bođi son muttom gawpugi; muttu dâm gawpug as'sek leddjė oađđemen; dâstgo dallė læi iddjâ. Gan'dâ mânâi ovtâ lasâ âlâ jâ goalkoti dâm. Ised dâddja: „Gi læ dât?“ Gan'dâ dâddja: „Muon dattušim iddjâsâje,“ jâ čajetí dâid čuonnjagid jâ dâddja: „Daid âddam muon dunnjė, jus don âddak munnjė iddjâsâje.“ Ised dâddja: „Læ must of'tâ vis'te olgubæl'de gawpug; muttu dâst ik bal'lė orrot; dâstgo biru assa dâm vistest.“ Gan'dâ dâjâi: „O, gâl muon orom dâst.„

Gan'dâ âddi čuonnjagides isedi jâ mânâi dâm vis'tai. Dego son læi orrum oanekâssi dâm vistest, de boatta biru jâ dâddja: „Gi mu vistest læ?“ Gan'dâ dâddja: „Æmgo moai spælâst?“ Biru dâddja: „Noh, spælâsten'ne.“ De algigâ soai spællât, jâ biru vuoiteti. De suttâi biru jâ dâddja: „Must æi nogâ ruđâk goas'sege.“ Gan'dâ dâddja: „Æi mustge nogâ goas'sege ruđâk, jâ mu bursâst i læk obbâ bon'nege.“ Biru dâddja: „Im jakke, âttė du bursâst i læk bon'ne.“ Gan'dâ dâddja: „Čaŋâ mu bursâ sisâ jâ gæččâ, âttė lægo bon'ne.“ Dego biru mânâi bursâ sisâ, de bijâi gan'dâ bursâs gid'dâ jâ bijâi oaives vuollai jâ nokkâi.

Iđedest bođi dâm viste ised jâ jærâi: „Noh, movt bir'gijik?“ Gan'dâ dâddja: „Burist muon bir'gijim,“ jâ čajeti bursâs jâ dâddja: „Dam sis'te læ juo biru.“ De riemâi anotet biru dâm gandâst dâm, âttė son gâlgâši luovos luoi'tet su. Gan'dâ dâddja: „Im muon luoite.“ Biru fâst dâddja: „Jus don luoitak mu luovos, de muon mânâm erit obbâ dam gawpugėst muttom appe-sul'lui. Jus muon vela boađam dei'kė, de oaǯǯok don god'det mu; muttu jus donge boađak dokku, de muon goddam du.“ Gan'dâ mieđâi dam ar'valussi jâ luiti luovos dâm biru, jâ biru mânâi muttom appe-sul'lui.

Muttomėn vulgi dât gan'dâ sukkât gar'bain oag'gom dītti gulid; muttu de dâgâi dâggar gârrâ dalke, âttė gan'dâ i væddjam sukkât gad'dai, muttu riewdâi muttom appe-sul'lui. Dego gan'dâ bođi dâm sul'lui, de riemâi son vuoš'šât gulid; muttu go son læi vuoš'šâmen,

noget, men da den gamle mann hadde spist, gav han gutten en sådan kortlek at med den skulde han bare vinne.

Som gutten gikk videre, så han gjess som fløi; da tenkte han: „Gid de fuglene der kom inn i min skreppe!“ Så kom de inn i skreppen hans. Da han hadde gått et stykke til, kom han til en by; men folkene i byen lå og sov, for det var da natt. Gutten gikk til et vindu og banket på. Husbonden sier: „Hvem er det?“ Gutten sier: „Jeg vilde gjerne ha natteherberge“, og han viste frem gjessene og sa: „Disse vil jeg gi dig, hvis du gir mig natteherberge.“ Husbonden sier: „Jeg har et hus utenfor byen, men der kan du ikke være, for djevelen bor i det huset.“ Gutten sa: „Å, jeg kan nok bo der.“

Gutten gav husbonden gjessene sine og gikk til huset. Da han hadde været der en stund, kommer djevelen og sier: „Hvem er det som er i mitt hus?“ Gutten sier: „Skal vi ikke spille kort?“ Djevelen sier: „Nå, la oss spille!“ Så begynte de å spille, og djevelen tapte. Da blev han sint og sa: „Mine penger blir det aldri slutt på.“ Gutten sier: „Mine penger blir det heller ikke slutt på, og i min pung er det ikke bunn.“ Djevelen sier: „Jeg tror ikke at det ikke er bunn i din pung.“ Gutten sier: „Kryp inn i pungen og se efter, om det er bunn.“ Da djevelen var gått inn i pungen, lukket gutten den, la den under hodet og la sig til å sove.

Om morgenen kom husets eier og spurte: „Nå, hvordan klarte du dig?“ Gutten sier: „Jeg klarte mig godt,“ viste ham pungen og sa: „I den er nu djevelen.“ Da begynte djevelen å tigge gutten om at han skulde slippe ham løs. Gutten sier: „Nei, jeg gjør det ikke.“ Djevelen sier igjen: „Hvis du slipper mig løs, skal jeg gå fra denne byen til en ø ute i havet. Hvis jeg atter kommer hit, kan du få drepe mig, men hvis du kommer dit, så dreper jeg dig.“ Gutten gikk inn på den avtale og slapp djevelen løs, og denne drog til en ø ute i havet.

Engang rodde gutten i en liten båt ut for å dra fisk, men så blev det sådant uvær at han ikke orket å ro iland, men drev av til en ø

de oai'na son biru boattemen bâddjel sul'lu nu sâggâ, âttė semmulâk vela jorrėk. Dego biru bođi gandâ lusâ, de dâddja son: „Dal don læk boattam dam sul'lui, gost muon læm; dal muon aigom borrât du.“ Gan'dâ dâddja: „Âle juo vuost, ow'dâlgo muon dam guolleruitoge vuoššâm jâ borâm.“ Biru viegâd birrâ dolâ jâ njeʒʒutâd'da jâ dâd'dja: „Jogo don læk ow'dâl oai'nam dâggar čâllamid?“ Gan'dâ dop'pi dâm duol'de ruito jâ lei'ki biru čâlmi njæi'gâ jâ dâjâi: „Jogo bât don læk mai'stam dâggar lieg'gâs?“ De vulgi biru battârussi viekkât, jâ gan'dâ sukkâli erit, jâ dâm lakkai bæsâi son erit biru lut'te.

Muttom aige gæšest de nai'tâli gan'dâ, jâ su ak'ka riegâdâtti bar'nemana; muttu æva soai oʒ'ʒum fad'dârid. De vaʒ'ʒa muttomėn son mæccest jâ læ morrâšest, go i oaʒʒo fad'dârid; muttu de oai'na son ovtâ ol'mu boattemen, jâ dât olmuš læi jammem. De dâddja dât gan'dâ dâin jammemin: „Ikgo don mânâ munnjė faddâren?“ Jammem dâddja: „Mânâm muon gâl.“ Dego manna læi ristâšuvvum, de âddi jammem rist-bar'nases dai'gâsid jâ dâjâi dâm mana ač'čai: „Don oaʒʒok buoradâd'dât, dâssaši go mu rist-bar'ne ap'padėšgoatta. Muttu go don oainak dâm, âttė muon læm buoc'cest oaive-gæččen, de dâllė ik gâlgâ buoredet; muttu go muon leʒ'ʒim julgi gæččen, de dâllė gâl oaʒʒok buoredet.“ De šâddâi son dalkâstæd'djen.

De buoc'cai gonâgâs-niei'dâ, jâ gonâgâs vieʒʒâti dâm âl'ma jâ goččoi buoredet su nieidâ. Dât âlmai oai'na, âttė jammem læi oaivegæččen; dâmdītti læi son il'la buoredet. Gonâgâs dâddja: „Go juo læk dalkâstæd'djė, de fer'tik buoredet.“ De fer'ti buoredet son su. De dâddja jammem dâin âl'main: „Ikbe jægâdâmge mu; muttu im vela godde du. Muttu jus dâm dâjâk âttė „gasnin“, de muon du goddam.“ Dâs'tu mânâi jammem dâm âl'ma vis'tai jâ čali sæi'nai „gasnin“. Âlmai bođi dallusis jâ jærâi gal'gostes: „Dongo læk čallam dođe sæi'nai?“ Gal'go dâddja: „Mâid?“ Boan'nja dâddja: „Duođe sæi'nai nuvt: gasnin.“ De jammem dâddja: „Dal muon valdam du.“ Âlmai dâddja: „Âle vuost, ow'dâlgo muon valdam law'kâm jâ spælâidâm.“ Dego son læi val'dam lawkâs jâ spælâides, de valdi jammem su jâ doalvoi hel'vėti jâ jærâi: „Lægo dat âlmai dei'kė dok'kalâš, guttė læ hirmos giew'râ spællât?“ Biru dâddja: „Læ gâl.“ De dâddja âlmai:

ute i havet. Da han var kommet til øen, begynte han å koke fisk; men best som han kokte, ser han djevelen komme over øen så fort, at mosen føk. Da djevelen kom hen til gutten, sier han: „Nu er du kommet til den ø hvor jeg er; nu vil jeg ete dig.“ Gutten sier: „Bi litt, til jeg har kokt denne fiskegryten og spist.“ Djevelen springer rundt om ilden og viser tenner og sier: „Har du sett sådanne huggtenner før?“ Gutten grep den kokende gryten og slo den i øinene på djevelen og sa: „Har du smakt så varmt før?“ Da la djevelen på sprang, og gutten rodde avsted og slapp på den måte fra djevelen.

En tid efter giftet gutten sig, og hans kone fødte et guttebarn, men de fikk ikke faddere. Da går han engang ute i marken og er bedrøvet, fordi han ikke får faddere; men så ser han en mann komme, og den mann var døden. Da sier gutten til mannen: „Vil ikke du stå fadder hos mig?“ Døden sier: „Jo, det skal jeg.“ Da barnet var døpt, gav døden sin gudsønn lægemidler og sa til faren: „Du kan få helbrede, inntil min gudsønn vokser til. Men når du ser at jeg står ved den sykes hode, skal du ikke helbrede; men når jeg står ved føttene, da kan du få helbrede.“ Så blev han læge.

Da blev kongsdatteren syk, og kongen lot mannen hente og bød ham helbrede hans datter. Mannen så at døden stod ved hodegjerdet, derfor vilde han nødig helbrede henne. Kongen sier: „Da du nu engang er læge, må du helbrede.“ Så måtte han helbrede henne. Da sier døden til mannen: „Du adlød mig ikke; men jeg vil ikke drepe dig enda. Men hvis du sier „gasnin“, dreper jeg dig.“ Siden gikk døden til mannens hus og skrev på veggen „gasnin“. Mannen kom til sin gård og spurte sin kone: „Har du skrevet der på veggen?“ Konen sa: „Hvad?“ Mannen sier: „Der på veggen „gasnin“.“ Da sier døden: „Nu tar jeg dig.“ Mannen sier: „Bi litt, til jeg har tatt min skreppe og min kortlek.“ Da han hadde tatt sin skreppe og sin kortlek, tok døden ham og førte ham til helvete og spurte: „Passer den mann her som er svær til å spille kort?“ Djevelen sier: „Javisst.“ Da sier mannen: „La oss

„Spælâsten'nė moai!“ De riemâigâ soai spællât, jâ gan'dâ vuiti maŋ'gâ čuođe sielo birust. De dâddja biru jâmmemin: „I dat âlmai læk dei'kė dok'kalâš.“

De vulgi jammem doal'vot dâm âl'ma âl'mai. Dego soai bođigâ âl'mai, de jærâi jammem: „Lægo dat âlmai dei'kė dok'kalâš, guttė læ hirmos giew'ra spællât?“ „I læk,“ celki Immel. „Noh, lægo dâk ol'muk dok'kalâʒâk, mâid dat âlmai læ vuoi'tam helvė'test?“ „Læ gâl,“ fas'tedi Immel. De val'degottė æŋ'gėlak dâm âl'ma lawkâ, mân sis'te dâk sielok, mâid son læi vuoi'tam hel'vėtest. De savvâli son: „Vâre muonge dom lawkâ sisâ!“ De šâddâi son dâm lawkâ sisâ jâ bæsâi âl'mai.

(Saba 1891.)

12. GOL'MÂ GONÂGÂSBARNE JÂ GOL'MÂ GIR'DE PRINSÆSSÂ.

Muttom gonâgâsâst leddjė gol'mâ barne. Muttom bæive dâddja gonâgâs barnidâssâs, âtte: „Di gâl'gâbettet val'det din dawgidædek jâ baččet njuolâidædek ai'mui, jâ gosâ gæst mânâš njuollâ, dobbe gal'ga juokhâš âlcės akka val'det.“ De baččė si, jâ dâm guovte boarrasâbbuin mânâi njuollâ muttom gonâgâsâi riikâidi; dâmditti valdigâ soai dâin gonâgâsâin nieidâid. Muttu nuorâmus fer'ti occât mâidai njuolâs, dâssaši go cuobbo bođi su owdâld jâ njuollâ njalmest. Gan'dâ valdi njuolâs jâ vulgi ruof'tot, jâ cuobbo čuovoi su mel'de gid'dâ gonâgâsâ gar'demi.

De goččoi gonâgâs, âtte juokhaš gâl'ga su barni moar'sek gođđet gonâgâssi hattâ. De goččoi cuobbo su irges nok'kât seŋ'gi, jâ gan'dâ nuolâdi jâ vællani seŋ'gi. De mânâi cuobbo olgus jâ njurgoi oabbaides væk'ken jâ bođi olmušen sisâ. Gan'dâ oini, âtte dât læ olmuš jâ čabbes vela læge. Go hat'tâ læi gær'gâm, de mânnė dâk oabbašâk olgus, jâ de bođi fâstâin cuobbon sisâ. De bâddjani gan'da jâ jærra: „Goas aigok don olmušen šâd'dât?“ „Læge vuor'devâš! De gâl mon of'ti šâddâm olmušen.“ Go dok guovtosge gærgâtæiga hattâidæska, de buf'tė gonâgâsâ barnek dâid hattâid ač'časæsek; muttu cuobbo gođi fii'nasâmus jâ čab'basâmus hattâ.

spille kort!" Så begynte de å spille, og gutten vant mange hundre sjeler fra djevelen. Da sier djevelen til døden: „Den mann passer ikke her."

Så gikk døden med mannen til himlen. Da de kom til himlen, spurte døden: „Passer den mann her, som er svær til å spille kort?" „Nei," sa Gud. „Nå, passer de mennesker som denne mann har vunnet i helvete?" „Javisst," svarte Gud. Da tok englene mannens skreppe med de sjeler han hadde vunnet i helvete. Da ønsket han: „Gid jeg også var i den skreppen!" Så kom han i skreppen og slapp inn i himlen.

12. DE TRE KONGSSØNNER OG DE TRE FLYVENDE PRINSESSER.

En konge hadde tre sønner. En dag sier kongen til sine sønner: „I skal ta eders buer og skyte eders piler i luften, og der hvor hvers pil går hen, der skal han ta sig en kone." Så skjøt de, og for de to eldste gikk pilene til nogen kongeriker; derfor tok de disse kongers døtre til koner. Men den yngste måtte lete efter sin pil, inntil en frosk kom imot ham med pilen i munnen. Gutten tok pilen sin og gikk hjem, og frosken fulgte med ham like til kongsgården.

Da bød kongen at enhver av hans sønners kjærester skulde veve ham en hatt. Frosken bød sin kjæreste legge sig i sengen og sove, og gutten klædde av sig og la sig i sengen. Så gikk frosken ut og fløitet på sine søstre til hjelp og kom inn som et menneske. Gutten så at hun var et menneske og at hun også var vakker. Da hatten var ferdig, gikk søstrene ut, og så kom hun inn igjen som en frosk. Da stod gutten op og spurte: „Når vil du bli menneske?" „Vær tålmodig! Så blir jeg engang menneske." Da de to andre var ferdige med sine hatter, bragte kongssønnene sin far hattene; men frosken hadde vevet den fineste og peneste hatt.

De goččoi gonâgâs, âtte: „Dal gâl'gėk juokhâš gonâgâssi baide gođđet.“ De goččoi cuobbo irges nuolâdet jâ nok'kât. Gan'dâ nuolâdi seŋ'gi jâ oađ'đai. De mânâi cuobbo olgus jâ njurgoi oabbaides væk'-ken; de bođi cuobbo fâstâin olmušen sisâ, jâ si al'gė væk'kalâgâi baide gođđet. Go bai'de læi gær'gâm, de mânnė si olgus, jâ de bođi fâstâin cuobbon sisâ. Go buok baidek leddjė gær'gâm, de buf'te si dâid baidid ač'časæsek; muttu cuobbo gođi buoremus jâ fii'nasâmus baide.

De goččoi gonâgâs, âtte juokhâš gâl'ga sunnjė suokkoid gođđet. De goč'čo cuobbo irges nok'kât, jâ gan'dâ i aigo dâm dâkkât; dâstgo son dâddja, âtte: „Ik don goituge šâddâ olmušen dam have.“ „Læge vuor'devâš; de aigom mon šâd'dât fâr'gâ olmušen,“ fas'tedi cuobbo. De nuolâdi gan'dâ seŋ'gi, jâ cuobbo mânâi olgus jâ njurgoi oabbas-guovto âlcės væk'ken. De bottė si olmušen sisâ, jâ de al'gė si gođđet væk'kalâgâi dâid suokkoid. Go suokkok leddjė gær'gâm, de vaʒʒi gandâ moar'se nuvt lâk'kâ sæŋgâ, âtte gan'dâ i maššâmge oai'net, muttu dop'pi su seŋ'gi. De čor'mâdi son gandâ njune vuos'tai, nuvt âtte vârrâ golgâi baide soaja âlâ, jâ dâddja: „Go don dal ik maššâm vuor'det (dâstgo dal mon leddjim ai'gum šâd'dât olmušen), de base dal dær'vân!“ jâ mânâi olgus ige šât boattam sisâ.

De šâddâi gan'dâ mor'râsi jâ vulgi mæc'cai vuoddjet. Son vuji nuvt gukkas, dâssaši go son gavnâi gied'degæš-gal'go; de jærâi son su moar'ses birrâ; muttu i dat diettam mâi'dege dâm birrâ. Dâmditti lonoti son gandâst hæstâ ja goččoi vuoddjet âin owdus, dâssaši go son gawnâi su oabba, jos dât dietta mui'tâlet dâm birrâ. De vulgi gan'dâ âin vuoddjet jâ gawnâi nubbe gied'degæš-gal'go. Son jærâi su moar'ses birrâ; muttu i dâtge diettam mâi'dege dâm birrâ. Dâm-ditti goččoi âin vuoddjet owdus sin boarrasâmus oabba lusâ; dât gâlle dietta mui'tâlet buok, mi movt læ; dâstgo son dietta æneb mui'tâlet go moai. De vulgi gan'dâ âin vuoddjet jâ bođi dâm goalmad gied'-degæš-gal'go raddjai. De jærra gan'dâ: „Akkušâm! ikgo don dieđe mui'tâlet mu moar'se birrâ, movt dât læi, go muttomin læ olmuš jâ muttomin fâstâin læ cuobbon?“ „Dâk læk muttom gonâgâsâ gir'de prinsæssâk, guđek mut'tek jiesâsek, mânen dat'tuk. Don gâlgâk dal

Da bød kongen: „Nu skal hver av dem veve kongen en skjorte.“ Da bød frosken sin kjæreste klæ av sig og legge sig å sove. Gutten gjorde så og sovnet. Da gikk frosken ut og fløitet på sine søstre til hjelp; hun kom inn igjen som et menneske, og de begynte å hjelpe hverandre med å veve skjorten. Da skjorten var ferdig, gikk de ut, og hun kom inn igjen som en frosk. Da alle skjortene var ferdige, bragte kongssønnene dem til sin far; men frosken hadde vevet den beste og fineste skjorte.

Da bød kongen at hver av dem skulde strikke ham strømper. Frosken bød sin kjæreste at han skulde legge sig å sove; men gutten vilde ikke gjøre det, for han sa: „Du blir allikevel ikke menneske denne gang.“ „Vær tålmodig, så skal jeg snart bli menneske,“ svarte frosken. Så klædde gutten av sig og la sig i sengen, og frosken gikk ut og fløitet på sine søstre til hjelp. De kom inn som mennesker og begynte å hjelpe hverandre med å strikke strømpene. Da disse var ferdige, gikk guttens kjæreste så nær sengen at han ikke kunde nøie sig med å se, men rykket henne op i sengen. Da slo hun gutten på nesen, så blodet rant på ermet av skjorten, og sa: „Da du ikke hadde tålmodighet til å vente (for nu vilde jeg ha blitt menneske), så far vel!“ og hun gikk ut og kom ikke mer inn.

Da blev gutten sørgmodig og kjørte ut i villmarken. Han kjørte så lenge til han traff en gieddegæsj-kone; han spurte henne om sin kjæreste; men hun visste ikke noget om henne. Derfor byttet hun hest med gutten og bød ham kjøre videre frem, til han traff hennes søster; måske hun visste å fortelle om henne. Så kjørte gutten videre og traff den annen gieddegæsj-kone. Han spurte om sin kjæreste; men hun visste heller ikke noget om henne. Derfor bød hun ham kjøre videre til deres eldste søster; „hun vet visst å fortelle, hvordan alt er; for hun vet å fortelle mer enn vi.“ Så kjørte gutten videre og kom til den tredje gieddegæsj-kone. Han spør: „Kjære bestemor! vet ikke du å fortelle om min kjæreste, hvorledes det gikk til, at hun undertiden var menneske og undertiden frosk?“ „De er en konges flyvende prinsesser, som skaper sig om

vuol'get vuoddjet gas'kabæive vuos'tai; dobbe gawnâk don ovtâ jawre, mân maddagæččen læ vil'gis saddo; dobbe gawnâk don dieva duokken njuf'čâgarvoid. Du moar'se garvok læ sierrâ; dâid gâlgâk don čiekkât, jâ de gâlgâk don vaʒ'ʒet dieva âlâ; de don oainak, âtte dâinâ lagin don bæsâk moar'sad sagâidi," rav'vi gied'degæš-gal'go.

De vulgi gan'dâ vuoddjet gas'kabæive vuos'tai jâ gawnai, nuvtgo gied'degæš-gal'go læi mui'tâlam. Son mânâi dieva duokkai jâ gawnâi sin njuf'čâgarvoid. De valdi gan'dâ dâid njuf'čâgarvoid, mâk sierrâ leddjė, jâ čiegâi dâid, jâ de vaʒʒi son dieva âlâ. De viekkâleddjė dâk prinsæssâk jawrest gad'dai; dâstgo si leddjė dobbe bâsâdæmen jiėšâidæsek. Si vikkė sin njuf'čâgarvoidæsek lusâ, jâ dâk boarrasâbbuk garvudæiga sun'nu njuf'čâgarvoidæska; muttu nuorâmus i gaw'nâm su garvoides. Dâmditti čuorvoi son: „Lækgo don čiekkâm mu njuf'čâgarvoid? Jos don læk čiekkâm, de buvte dei'kė! Jos don læk bar'ne, de valdam mon du boan'njan; muttu jos don læk boan'nja, de savâm mon dunnjė buok burid." De mânâi gan'dâ su lusâ jâ mui'tâli, âtte son læ čiekkâm. Son dowdâi su irges jâ jærâi: „Movt don læk dei'kė daddjâdâm?" „Gied'degæšgal'gok mu læ oappestâm." De dâddja gan'dâ: „Don gâlgâk vuoddjet mu rægâst." „Im," fas'tedi dât prinsæs'sâ; „muttu mon aigom gir'det ruof'tot, jâ don gâlgâk boattet vuojė; dâstgo gæi'no mânna njuol'gâ min gar'demi." „Mâst mon gâlgâm dow'dât, âtte guttemuš don læk?" jærâi gan'dâ. „Dât, gi dâm vârâ oǯǯuš bâssâlet du bai'desoajast, dât læm mon," fas'tedi prinsæs'sâ. De âddi son dâid garvoid ruof'tot, jâ dât prinsæs'sâ gir'deli ruof'tot, jâ gan'dâ vulgi vuoddjet gæino mel'de, gid'dâ dâssaši go son bođi gonâgâsâ gâr'demi. Gan'dâ val'dujuvvui buorren guos'sen. De âddi gan'dâ vuost ovtâ nii'di baides bâssâlet; muttu i dât sat'tam bâssâlet dâm vârâ erit bai'desoajast. De âddi son nubbe nii'di bâssâlet; muttu i dâtge oǯ'ǯum dâm vârâ erit. De âddi son dâm goalmad nii'di bâssâlet; muttu de šâddâi sikke buttes jâ viel'gâd. De nai'tâli son dâinâ prinsæssâin jâ ar'bi gonâgâsâ riikâ vuoppâs mâŋŋel.

(Aikio 1891.)

til hvad de vil. Du skal nu kjøre avsted mot syd; der treffer du på en innsjø, og ved sydenden av den er der hvit sand. Der finner du bak en bakke svanehammer. Din kjærestes ham ligger for sig selv. Den skal du skjule, og så skal du gå op på bakken. Så skal du se at du på den måte får din kjæreste i tale," rådet gieddegæsj-konen ham.

Gutten kjørte mot syd og fant det som gieddegæsj-konen hadde fortalt. Han gikk bak bakken og fant deres svanehammer. Han tok da den ham som lå for sig selv, og skjulte den og gikk så op på bakken. Da sprang prinsessene iland fra vandet, for de holdt på å bade sig der. De sprang hen til sine svanehammer, og de eldste tok sine hammer på sig; men den yngste fant ikke sin. Derfor ropte hun: „Har du skjult min svaneham? Hvis du har skjult den, så bring den hit! Hvis du er ugift, tar jeg dig til mann; men hvis du er gift, ønsker jeg dig alt godt." Da gikk gutten hen til henne og fortalte, at han hadde skjult hammen. Hun kjente sin kjæreste igjen og spurte: „Hvorledes har du funnet frem hit?" „Gieddegæsj-konene har vist mig vei." Da sier gutten: „Du skal kjøre i min slede." „Nei," svarte prinsessen; „men jeg vil flyve hjem, og du skal komme kjørende; for veien går bent til vår gård." „Hvorpå skal jeg kjenne, hvem av dem du er?" spurte gutten. „Den som kan vaske blodet av skjorteermet ditt, det er mig," svarte prinsessen. Så gav han henne hammen igjen, og hun fløi hjemover, og gutten kjørte avsted på veien, til han kom til kongsgården. Han blev tatt imot som en god gjest. Da lot gutten først den ene datter vaske skjorten sin; men hun kunde ikke vaske blodet bort av ermet. Så lot han den annen datter vaske skjorten; men heller ikke hun fikk blodet bort. Da lot han den tredje datter vaske, og da blev den både ren og hvit. Så blev han gift med prinsessen og arvet kongeriket efter sin svigerfar.

13. GUOLGÂTES-JUOL'GE-GUM'PĖ.

De læi of'tâ sii'vo gan'dâ; son i jukkâm viine ige skittârdâm mâi'-dege; muttu son læi aibâs likkotæmme; vâiku son vela fin'nige mut-tomėn mâi'dege, de i dât liika dit'tum, attė gos dat šâddâi.

Muttomėn vulgi son jogâ oag'got. Dego son læi vaʒ'ʒemen, de bođi of'tâ boares galles su owdâld jâ jærra: „Gosâ jođak?" Gan'dâ mui'tâli, âttė gosâ son jotta. De dâjja dât boares: „Mon âddam dunnjė ovtâ vuoggâ, jâ mâid goddišâk, de ik gâlgâ gæč'čât, ow'dâlgo gol'mâ læk god'dam." Son sarnoi mâidai, âttė goggu son gâlgâi oag'got. Dât boares dâjâi vela: „Mâid goddišâk, de gâlgâk čuolâdet smavesen jâ bijjât fâstâin dâm sæmma rai'gai." Gan'dâ mânâi dam raige lusâ jâ algi oag'got. Dego son læi oag'gomen, de roak'kâsi vug'gi of'tâ diŋ'gâ; son i gæč'câm dâm, ow'dâlgo son læi god'dam gol'mâ. Dego gæččâi, de lejjė: ol'mu oai'vedar'te, giettâdaf'te jâ juol'gedaf'te; son čuolâdi dâid smavesen jâ bijâi fâstâin dâm rai'gai, gost son læi gæssam bâjas. Dego son âin læi oag'gomen, de dâr'vani vug'gi of'tâ niei'dâ, gi læi nu čabbes, âttė juokke daf'te čuowgâi nakke sis'te. Su valdi son ak'kan.

Dât niei'dâ lavi gođđet čâl'me-sikkâldâgâid, mâid boan'nja vuwdi gawpugi, jâ dâin lagin soai eligâ. Dego gonâgâsbar'ne fuommaši, âttė mân čabbes jâ čæp'pe dâm gandâ gal'go læi, de viggâgođi son dâm oʒʒudet âlcises ak'kan jâ gævvâgođi gan'dâ hæggâ âlâ. Gonâgâs goččoi dâm gandâ: „Don gâlgâk vieʒ'ʒât dâggar gumpė, mâst æi læk guol-gâk julgin." Gan'dâ šâddâi morrâši jâ mânâi morâšlâʒʒât akkas lusâ. Ak'ka jærâi: „Mân'nė læk don dal nu morrâšest?" Gan'dâ fas'tedi: „Gonâgâs læ goč'čum skap'put dâggar gumpė, mâst æi læk guolgâk julgin." Su ak'ka dâjâi: „Don gâlgâk mânnât dâm raige sisâ, gost mu læk gæssam; dobbė don gawnâk dâggar gumpė."

Gan'dâ valdi guof'te âl'ma jâ vulgi. Dobbė gawnâi son guolgâtes-juol'ge-gumpė. Gum'pė dâjja: „Æpgo mi spælâst? "De âi'du al'gė si spællât, jâ gum'pė vuiti. Gum'pė dâjja gal'gusis: „Bijâ ovtâ viercâ rui'tui!" De gumpė gal'go valdi nubbe gandâ âl'main jâ vuoššâi su, jâ gum'pė âddi vela duom guof'taige; muttu soai æva borrâm.

13. ULVEN MED HÅRLØSE FØTTER.

Det var en skikkelig gutt; han drakk ikke brennevin og ødslet ikke noget bort; men han var rent uheldig; om han undertiden også tjente noget, visste en dog ikke hvor det blev av.

Engang gikk han ut for å fiske i en elv. Som han gikk, kom en gammel mann imot ham og spurte: „Hvor skal du hen?“ Gutten fortalte hvor han skulde hen. Da sa gamlingen: „Jeg skal gi dig en krok; men hvad du enn får, skal du ikke se på det, før du har fått tre.“ Han sa også hvor han skulde fiske, og la til: „Det du får, skal du hakke smått og legge igjen i det samme hull.“ Gutten gikk til hullet og begynte å fiske. Som han fisket, blev en ting hengende på kroken; han så ikke på den før han hadde fått tre. Da han så efter, var det et ben av et menneskes hode, et ben av armen og et av foten. Han hakket dem små og la dem igjen i det samme hull som han hadde trukket dem op av. Da han så holdt ved å fiske, blev en pike hengende på kroken, og hun var så vakker at det skinte av hvert ben under huden. Henne tok han til kone.

Piken pleide å veve øienkluter som mannen solgte i byen, og således levde de. Da kongssønnen la merke til, hvor vakker og flink guttens kone var, søkte han selv å få henne til kone og stod gutten efter livet. Kongen bød gutten: „Du skal hente en sådan ulv som ikke har hår på føttene.“ Gutten blev sørgmodig og gikk bedrøvet til sin kone. Konen spurte: „Hvorfor er du så sørgmodig?“ Gutten svarte: „Kongen har pålagt mig å skaffe en sådan ulv som ikke har hår på føttene.“ Hans kone sa: „Du skal gå ned i det hullet du trakk mig op av; der finner du en sådan ulv.“

Gutten tok to menn med sig og gikk. Der fant han en ulv uten hår på føttene Ulven sier: „Skal vi ikke spille kort?“ Så begynte de da å spille, og ulven vant. Ulven sier til sin kone: „Legg en vær i gryten!“ Da tok ulvens kone den ene unggutt av de mennene og kokte ham, og ulven gav også de to andre med sig; men de spiste ikke.

De oppeti dâjja gu'mpė: „Spælâstep âin!“ Duok guovtes æva ai'gum; muttu gum'pė dâjja: „Jus doai æp'pe visâs, de muon borâm dun'nu.“ Soai fer'tigâ al'get spællât, jâ gum'pė vuiti oppeti jâ dâjâi gal'goines: „Bijâ ovtâ viercâ rui'tui!“ De gum'pė gal'go valdi nubbe âl'magis jâ vuoššâi dâm. Dego læiga borrâm, de dâjja gum'pė gandâin: „De gâl'gė moai guovtagis al'get spællât.“ Gan'dâ fer'ti al'get jâ vuoitatâlâi. De dâjja gum'pė gal'gusis: „Bijâ oppeti ovtâ viercâ rui'tui!“ De riemâi gan'dâ čierrot, jâ gumpė gal'go algi niibes sâjjet. De valdi gan'dâ čâl'mė-sikkâldâgâs jâ algi sik'kot gânnjâlides; muttu de fuommaši gum'pė nieidâs nâmâ dâm liinest jâ dâjâi gal'gusis: „Âle ei'sege godde mun'nu vivâ!“ De jærâi gum'pė gandâst, âttė mi sust læi mok'ken, jâ gan'dâ mui'tâli sunnjė dâm. De dâjâi gum'pė gandâin: „Mânnė don ow'dâl ik sar'num, âttė gi don læk, jâ gosâ don jođak? Dâllė muon im læm god'det du ol'muid.“ Dâs'tu goččoi son gan'dâ čokkanet sælges âlâ jâ ruottâsti gonâgâs-gar'demi. Dego bođigâ dokku, de læi juo soŋ'ŋuid ânnemėn dâinâ gandâ gal'goin gonâgâs-bar'ne. Gum'pė njui'ki lassâraige sisâ jâ doaš'kâli gonâgâsâ bâtti, nu âtte son mânâi ai'mui, jâ go gâččâi ænnâmi, de mânâi moallon, jâ læi âin doaš'kot æraid mâida; muttu ol'muk čuor'vogottė: „Gan'dâ gâl'ga šâd'dât min gonâgâssân.“ De orostí gum'pė, jâ gan'dâ šâddâi gonâgâssân jâ eli akkaines likkulâž'žân guk'ka.

(Saba 1891.)

14. GUOF'TE VIELLJÂŠ VUOL'GEB GAW'PAI.

De læiga muttomin guof'te vielljâšâ gæk ar'vâlæiga, mo suoi gâl'gâb fin'nit âlcesæska riggesvuođâ. De algigâ suoi bal'vâlet. Boarrasâb'bu valdi balkast vârrâ-čoawje jâ nuorâb fâst ruđâid. Boarrasâb'bu bar'ne valdi dâm vârrâ-čoawje jâ vulgi jottet vuow'dem ditti dâm. Go son læi jottam muttom aige, de gawnâi son gied'degæšgal'go. „Gosâ don vul'gik?“ jærâi gied'degæšgal'go. „Mon vul'gim dam vârrâ-čoawje vuow'det, mâid mon læm tinim (fin'nim),“ fas'tedi gan'dâ; „muttu im mon dieđe, gost mon gâlgâm oaž'žot buore hâdde. Ikgo don, akkušâm, dieđe dâm?“ jærâi gan'dâ. „Dâm mon im dieđe,“ dâjâi gied'de-

Da sier ulven igjen: „La oss spille videre!“ De to vilde ikke; men ulven sa: „Hvis I ikke vil, så eter jeg eder.“ De måtte begynne å spille; ulven vant igjen og sa til sin kone: „Legg en vær i gryten!“ Da tok ulvens kone den annen mann og kokte ham. Da de to hadde ett, sier ulven til gutten: „Nu skal vi to begynne å spille.“ Gutten måtte til og tapte. Da sier ulven til sin kone: „Legg igjen en vær i gryten!“ Da tok gutten til å gråte, og ulvens kone begynte å hvesse kniven sin. Gutten tok øienkluten sin og begynte å tørre tårene sine; men da fikk ulven øie på sin datters navn på tørklæet og sa til sin kone: „Du må endelig ikke drepe svigersønnen vår!“ Da spurte ulven gutten hvad ærend han hadde, og gutten fortalte ham det. Da sa ulven til gutten: „Hvorfor sa du ikke før hvem du er og hvor du skal hen? Da hadde jeg ikke drept dine folk.“ Siden bød den gutten sette sig på dens rygg og sprang til kongsgården. Da de kom dit, holdt kongssønnen alt festerøl med guttens kone. Ulven hoppet inn gjennem vinduet og dasket til kongen i baken så han fór tilværs, og da han falt ned, gikk han i mange stykker. Ulven vilde også ha dasket til de andre; men folk begynte å rope: „Gutten skal bli vår konge.“ Da stanset ulven, og gutten blev konge og levde lenge og lykkelig med sin kone.

14. TO BRØDRE DRAR UT FOR Å HANDLE.

Det var engang to brødre som talte om hvorledes de skulde vinne sig rikdom. Så begynte de å tjene. Den eldste tok i lønn en blodmage og den yngste penger. Den eldste tok blodmagen og vandret avsted for å selge den. Da han hadde vandret en tid, traff han en gieddegæsj-kone. „Hvor skal du hen?“ spurte hun. „Jeg skal selge denne blodmagen som jeg har tjent mig,“ svarte gutten; „men jeg vet ikke hvor jeg skal få god betaling. Vet ikke du det, bestemor?“ spurte gutten. „Det vet jeg ikke,“ sa gieddegæsj-konen; „jeg befaler dig å gå mot nord; da finner du min søster som

gæš-ak'ko; „mon goččom du, âtte don gâlgâk mânnât now'ran vuos'ta; de don gawnâk mu oabba, gutte læ boarrasâb'bu go mon, jâ son dietta dâm buorebut go mon." De vulgi son âin jottet. Go son læi jottam muttom aige, de gawnâi son fâst gied'degæšgal'go. De jærâi songe âtte: „gosâ gan'dâ jotta?" „Mon vul'gim dam vârrâčoawje vuow'det, mâid mon læm tinim," fas'tedi gan'dâ. „Muttu ikgo don dieđe dâm, gost mon gâlgâm oaǯ'ǯot buoremus hâdde?" Gied'degæšgâl'go fas'tedi: „Dâm mon im dieđe; muttu mânâ âin gukkebui owdus now'ran vuos'ta, de don gawnâk mu oabba, gutte læ boarrasâmus min gâskâst, jâ son gâl dietta mui'tâlet dunnjė âi'du gost don oaǯǯok buoremus hâdde, jâ mo don gâlgâk gawpâšėt." Gii'tus ænnâg dâm mainâstæme owdâst," dâjâi gan'dâ, „jâ base âl dær'vân, rakkis akkušâm!" Jâ de vulgi âin jottet.

Go son das læi jottam muttom aige, de gawnâi son oppet gied'degæšgal'go, gutte jærâi sust dâm atte: gosâ gan'dâ jotta?" Jâ son sarnoi sunnjė buok dâm âtte mâid son aigoi bâr'gât, jâ go son læi gær'gâm mui'tâlæmest, de jærâi gan'dâ: „Gost don dieđak buoremus hâdde?" „Don gâlgâk mânnât norvæst vuos'ta; dobbe læ biru gar'den; dobbe don oaǯǯok buore hâdde, jos don fit'tik gawpâšėt," fas'tedi gied'degæšgal'go. „Mo mon gâlgâm dobbe râssât?" jærâi fâst gan'dâ. Gied'degæšgal'go fas'tedi: „Go don boađak dokku jâ vuolgak sisa, de læ gol'mâ varâlâs baike. Owdemust go don boađak uvsâ ow'di, de gâlgâk don gišâldâgâid vuoi'dât, dâmditti vâi uf'sâ jieš jo læk'kâs dunnjė. Go don mânâk sisâ, de don oainak lunid šielma vuold; čok'kė dâid dego oađ'đâdâgâid jâ vel'lėt suoppâl dâi âlâ! Go don mânâk âin sisâ, de læ sust njæl'lje horte uf'sâguorâst; dâidi gâlgâk don jieš gæsâgė gusâvuoi-gak'kobitta âd'det, jâ de mânâ sisâ biru lusâ! Muttu go son falla dunnjė ruđâid, de âle valde dâid! Dâstgo dâk gal'gėk šâd'dât duorrâm-nawle-rovven jâ ruos'tâspiikar-lâk'ken. Valde dâm gol'mâ šel'gis gæđge, mâk su lâsa vuold læk, jâ don gâlgâk doal'vot dâid geđgid muttom bæivebælle-fiel'tai jâ fierrâlâtte dâid dâggu vuolas, jâ mân gukkas dâk orosteǯ'ǯėk, de don gâlgâk nok'kât dâi geđgi bællai."

De vulgi bar'ne jottet, dađemel'de go gied'degæš-gal'go su rav'vi. De bođi son bâhakâs gar'deni. Go son bođi uvsâ duokkai, de vuoidâi

er eldre enn jeg, og hun vet det bedre enn jeg.“ Så gikk han videre. Da han hadde gått en tid, traff han atter en gieddegæsj-kone. Også hun spurte: „Hvor skal gutten hen?“ „Jeg skal selge denne blodmagen, som jeg har tjent mig,“ svarte gutten. „Men vet ikke du hvor jeg skal få den beste betaling?“ Hun svarte: „Det vet jeg ikke; men gå lenger frem mot nord, så treffer du min søster, som er den eldste av oss, og hun vet nok å fortelle dig, hvor du får den beste betaling og hvorledes du skal handle.“ „Mange takk for den underretning,“ sa gutten, „og nu far vel, bestemor!“ Og så drog han videre.

Da han igjen hadde vandret en tid, traff han atter en gieddegæsj-kone, som spurte ham: „Hvor skal gutten hen?“ Og han fortalte henne alt han vilde gjøre, og da han var ferdig med sin fortelling, spurte han: „Hvor vet du av den beste betaling?“ „Du skal gå mot nordvest. Der er djevelens gård, og der får du god betaling, hvis du har vett til å handle,“ svarte gieddegæsj-konen. „Hvorledes skal jeg bære mig ad der?“ spurte gutten. Hun svarte: „Når du kommer dit og skal gå inn, er der tre farlige steder. Først, når du kommer foran døren, skal du smøre gangjernene, forat døren av sig selv skal åpne sig for dig. Når du går inn, ser du søppel ved dørterskelen; sank det sammen som sengklær og legg sopelimen på det. Når du går videre innover, har du fire store hunder ved døren; hver av dem skal du gi et stykke kake med smør på, og gå så inn til djevelen! Men når han byr dig penger, så ta dem ikke; for de skal bli til klinksømplater og rustne spiker-stykker. Ta de tre blanke stener som er ved dørstokken hans; du skal bringe dem til sydsiden av et bakkehell og la dem trille nedover, og der hvor de stanser, skal du legge dig å sove ved siden av stenene.“

Da vandret gutten avsted, således som gieddegæsj-konen bød ham, og kom til den ondes gård. Da han kom til døren, smurte han gangjernene på døren, og så åpnet døren sig. Så gikk han inn gjennem den første dør; da så han søppel ved dørterskelen. Han sanket det sammen som et leie og la sopelimen på det;

giŝâldâgâid dornost, jâ de uf'sâ læk'kâsi. De mânâi son vuostâs uvsâ ĉâđâ sisâ; de oini son lunid ŝielma vuold. De ĉok'ki son dâid degu oađđemsâje jâ vel'leti suoppâl dâi âlâ; de giiti suoppâl gandâ dâm buorrevuođâ owdâst. De vulgi son âin sisâ jâ oini dâid njæl'lje hortíd goar'jedæmen; son valdi gakko jâ skappos jâ doji dâm njællje sâddjai jâ bijâi vel gusâvuojâ âlâ jâ âddi dâidi hortidi, jâ si mâida gii'te su dâm owdâst.

De vulgi son âin sisâ, jâ bâhakâs læi ĉok'kamen bor'degæŝest. „Buorre bæi've dalo-isedi!" dâjâi gan'dâ. „Bæi've, bæi've," fas'tedi bâhakâs. „Ikgo don oaste must dâm vârrâĉoawje?" jærâi gan'dâ. „Oastam gâl," fas'tedi bâhakâs. „Ollogo don dattok ruđâid dâm owdâst?" „Im mon datto ruđâid," dâjâi gan'dâ. „Na, mâid don dâlle dattok?" jærâi bâhakâs. „Mon dattom dâm gol'mâ gæđge, mâk duo oi'nujėk." „Mâid don dâiguim bârgâk?" jærâi bâhakâs. „Mi dunnjė dâst?" fas'tedi gan'da jâ dâjâi vel âtte: „jieŝ dieđak, go jo ik ostiŝ, de dâlle mon valdam ruof'tot." „Na, oastam gâl," dâjâi bâhakâs. De valdi gan'dâ dâid geđgid jâ vulgi olgus. Go son bođi horti buottâ, de goĉĉoi bâhakâs âtte: „hortidâm, gâikudekkėt!" Hortėk fas'tededdjė atte: „æp mi ras'kė su gâikudet; dâstgo gan'dâ læ âd'dam middjidė jieŝ gæsâgė gusvuoi-gakkost." Go son bođi suoppâl buottâ, de dâjâi bâhakâs nu: „Suoppâlâm, ĉâske! De fas'tedi suoppâl: „Im mon ras'kė ĉâs'ket; dâstgo gan'dâ læ rakkâdâm munnjė ŝiegâ oađđemsâje." Go gan'dâ bođi uf'sâbokkai, de dâjâi bâhakâs: „Dor'num, dævĉâst!" Dor'no fâs'tedi atte: „dâm im mon dâgâ; dâstgo gan'dâ læ mu vuoi'dâm."

De mânâi gan'dâ olgus jâ vulgi âin jottet jâ bođi muttom bæivebælle-fiel'tai jâ fierrâlâttí dâid geđgid vuolas jâ viegâí dai geđgi mâŋest, dâssâŝí go dâk orosteddjė. De nokkâí son dai bal'di. Go son morrani, de oini son dâst suoi'nelađo, navet of'tân muorravistín jâ stuorra hærvâs gar'den. De manâi son dâm gar'den sisâ jâ biigak leddjė jo rakkâdâm borrâmuŝâid sunnjė gar'vasi, dâssaŝi go son sisâ boatta.

Go su viel'ljâ oini, atte mo su vil'lji gævâi, de osti son âlcės guof'te vârrâĉoawje jâ vulgi dâiguim bâhakâs lusâ gaw'pai. De bođi songe gied'degæŝ-gal'go raddjaí. „Gosâ don vul'gik?" jærâi gied'degæŝ-gal'go. „Mi dunnjė dâst?" fas'tedi gan'dâ jâ mânâi âin matkes. „Mana dær'-

da takket sopelimen gutten for hans godhet. Han gikk videre innover og så de fire store hunder ligge der; han tok en brødkake og smøresken sin, brøt kaken i fire stykker og la dessuten smør på og gav hundene det, og også de takket ham for det.

Så gikk han videre innover, og den onde satt ved bordenden. „Goddag, husbond!“ sa gutten. „Goddag, goddag,“ svarte den onde. „Vil du ikke kjøpe denne blodmagen av mig,“ spurte gutten. „Jovist,“ svarte den onde. „Hvor mange penger vil du ha for den?“ spurte den onde. „Jeg vil ikke ha penger,“ sa gutten. „Nå, hvad vil du da ha?“ spurte den onde. „Jeg vil ha de tre stener som sees der,“ svarte gutten og la til: „Du vet selv at hvis du ikke kjøper den, tar jeg den med tilbake.“ „Nå, jeg vil nok kjøpe den,“ sa den onde. Så tok gutten stenene og gikk ut. Da han kom midt for hundene, bød den onde: „Riv ham istykker, hundene mine!“ Hundene svarte: „Vi nenner ikke å rive ham istykker; for gutten har git hver av oss kake med smør på.“ Da han kom midt for soplimen, sa den onde: „Slå ham, soplimen min!“ Da svarte soplimen: „Jeg nenner ikke å slå ham; for gutten har laget mig en god soveplass.“ Da gutten kom i døråpningen, sa den onde: „Klem ham, døren min!“ Døren svarte: „Det gjør jeg ikke, for gutten har smurt mig.“

Så gikk gutten ut og vandret videre og kom til et bakkehell, som vendte mot syd; der lot han stenene trille ned og sprang efter dem, til de stanset. Så la han sig til å sove ved siden av dem. Da han våknet, så han der en høilade, et fjøs med tilbygg av tre og en stor prektig gård. Han gikk inn i gården, og pikene hadde alt laget mat ferdig til ham, til han kom inn.

Da hans bror så, hvorledes det var gått ham, kjøpte han sig to blodmager og gikk med dem til den onde for å handle. Han kom også til en gieddegæsj-kone. „Hvor skal du hen?“ spurte hun. „Hvad skiller det dig?“ svarte gutten og gikk sin vei videre. „Far vel,“ ropte konen. Han kom til den annen gieddegæsj-kone; også hun spurte ham: „Hvor skal du hen?“ „Hold munn,“ svarte gutten og gikk sin vei videre. Så kom han til den tredje

vân!“ čuorvoi gied'degæš-gal'go. Son bođi nubbe gied'degæš-gal'go raddjai; de jærâi songe sust atte: „gosâ don vul'gik?“ „Doalâ njalmad!“ fas'tedi gan'dâ jâ mânâi âin mat'kasis. De bođí son goalmad gied'degæš-gal'go raddjaí. „Gosâ vul'gik?“ Son čievčâstí su bâttí jâ dâjâí âtte: „Dâ læ dunnjė jærrâm- bal'ka,“ jâ vulgi âin jottet. „Mânâ dær'vân!“ čuorvoi gied'degæš-gal'go, „jâ boađe fâst dær'vân; muttu gâl don oainak, âtte mo dunnjė gævva.“ Gan'dâ i viššâm obbâ gullâtge, muttu mânâi âin matkes.

De bođí son bâhakâs gar'den uvsâ duokkai; son ris'tí uvsâ, jâ il'la son oaǯǯoi râvâs. De mânâi son dâm lânnji, gost bâhakâs læi. De vuwdi son dâid guof'te vârrâčoawje jâ valdi ruđâid nu ollo go leš goas'tâdam guod'det. Go son vulgi olgus, de dâjâí bâhakâs âtte: suoppâlâm, čâske!“ De fâđostí suoppâl gandâ nu sâggâ, âtte son mânâí gâlmâs. De ælaski gan'dâ ja vulgi âin jottet. Go son vulgi hortí mædda, de dâjâi bâhakâs: „Hortídâm, gâíkudâs'tet!“ De njuí'-kijeddjė hortek jâ gâíkudeddjė su bâddjelėst olgoldâs bif'tâs duš'šen. Go son bođí uf'sabokkai, de dâjâi bâhakâs: „Dor'num, dævčâst!“ De dævčâstí dor'no su nu sâggâ, âtte âi'du dâl de bæsâi olgus.

Go son bođí vielljâs lusâ, de jærâi su viel'ljâ âtte: „mo dal gævâi?“ „Dât gævâi aibâs huonėt.“ fas'tedi son, jâ son mui'tâli buok, mi dappatuvvum læi su vuos'ta. „Ikgo don jærrâm gied'degæš-gal'goin rađe?“ „Im mon viššâm.“ „Go jo ik viššâm, de oi'nik dal, mo gævâi,“ dâjâi su viel'ljâ, jâ son jærâi sust âtte: „mâid don val'dik bâhakâsâst?“ „Mon val'dim ruđâid,“ fas'tedi su viel'ljâ. „Mânen don ruđâíd val'-dik?“ „Gâl mon ruđâin oaǯǯom buok, mâid mon dattom.“ „Dat læ gâlle duottâ; muttu gæččâ, mâggar ruđâid don læk oǯ'ǯum!“ De čowdi son sækkâs râvâs jâ lei'ki dâid guol'bai; muttu dâk leddjė duššė ruos'tâspiikar-lâkkek ja oamme duorrâmnawle-rovek. „Gæč âl duo!“ dâjâi su viel'ljâ, „atte mo dal gævâi, go don ik viššâm halâdėt gied'degæš-gal'goiguim. Dâstgo jos im monge livči halâdâm singuim, de livči munnjėge gævvâm nugo dunnjėge.“ „Dât i šât macca,“ fas'tedi son, „imge mon aigo šât vuol'get dokku, jos vel guk'-kage elišâm.“ Jâ dât læi mâida duottâ.

(Wik efter Aikio 1888.)

gieddegæsj-kone. „Hvor skal du hen?“ Han sparket henne i baken og sa: „Der har du lønn, fordi du spurte,“ og han gikk videre. „Far vel,“ ropte konen, „og kom vel tilbake; men du får nok se, hvordan det går dig.“ Gutten gad ikke engang høre på henne, men gikk videre.

Så kom han til døren i den ondes gård; han rystet døren, og det var så vidt han fikk den op. Han gikk inn i det rum hvor den onde var. Så solgte han de to blodmagene og tok så mange penger som han orket bære. Da han gikk ut, sa den onde: „Slå ham, soplimen min!“ Da slo soplimen gutten, så at han besvimte. Han kom til sig selv igjen og gikk videre. Da han kom forbi hundene, sa den onde: „Riv ham istykker, hundene mine!“ Da hoppet hundene op og rev ytterklærne hans i filler. Da han kom i døråpningen, sa den onde: „Klem ham, døren min!“ Da klemte døren ham så hårdt, at det var så vidt han slapp ut.

Da han kom til sin bror, spurte denne ham: „Hvordan gikk det?“ „Det gikk bare dårlig,“ svarte han og fortalte alt, som var hendt ham. „Spurte du ikke gieddegæsj-konene om råd?“ „Jeg gad ikke.“ „Da du ikke gad, saa fikk du nu se hvordan det gikk,“ sa broren og spurte: „Hvad tok du av den onde?“ „Jeg tok penger,“ svarte broren. „Hvorfor tok du penger?“ „For penger får jeg alt hvad jeg vil ha.“ „Det er nok sant; men se efter hvadslags penger du har fått.“ Da åpnet han sekken og tømte den på gulvet; men det var bare rustne spikerstykker og gamle klinksømplater. „Se nu der,“ sa hans bror, „hvordan det gikk, siden du ikke gad snakke med gieddegæsj-konene. For hvis jeg ikke hadde snakket med dem, var det gått mig likesom dig.“ „Det kommer ikke igjen,“ svarte han, „og ikke vil jeg mer reise dit, om jeg levet nokså lenge.“

Og det var også sant.

15. GUNNÂFIRUŠ.

De lejjė gol'mâ oabbaš; guovtes vuol'gâlæva gonâgâssi bii'gan. Goalmad, gæn nâmmâ læi Gunnâfiruš, dâjja: „Val'de mu mâidai farrusædde!“ Duok guovtes dâjjâba: „Æm ei'sege valde du farrusæme boal'gân âlcesæme.“ De vulgigâ soai vaʒ'ʒet gonâgâs-gar'demi. Dego soai læiga vaʒ'ʒam oanekâssi, de boatta vier'câ sun'nu owdâld jâ dâjja: „Bæs'kedæk'ke mu!“ Dâm viercâst lejjė skierâk čoarvest hæŋ'gamen. Soai fas'tedæiga: „Moai len'ne juo gol'mâ jâge gieđâidæme bâssâm jâ dal len'ne gonâgâssi jottemen bii'gan; æm moai višâ du bæs'kedet.“ Dego soai læiga jottam oanekis aige, de boatta gussâ sun'nu owdâld (æbber čoarvest hæŋ'ga) jâ dâjja: „Bač'če mu!“ Soai fas'tedæiga sæmma lakkai go vir'cige. Dego soai âin læiga vaʒ'ʒemen, de boatta boares galles sun'nu owdâld jâ dâjja: „God'de mu oaivest dikkid!“ De suttâigâ soai dâm boares galla âlâ jâ dâjjâbâ: „Mâid vuorjâk don ol'muid? Moai len'ne juo gol'ma jage gieđâidæme bâssâm jâ dal ai'gu mânnât gonâgâssi bii'gan; æm moai višâ gâʒʒâidæme biledet.“ Soai bođigâ gonâgâs-gar'demi jâ šâddâigâ giewkân-bii'gan.

De vulgi Gunnâfiruš mâida gonâgâs-gar'demi vaʒ'ʒet. Dego son læi vaʒ'ʒam oanekâssi, de boatta vier'câ su ow'dâld (skierâk čoarvest hæŋ'gajek) jâ dâjja: „Bæs'ked mu!“ Gunnâfiruš bæs'kedi dâm, valdi ulloid âlceses. Dego son âin læi vaʒ'ʒemen, de boatta gussâ su owdâld jâ dâjja: „Baše mu!“ Gunnâfiruš bâši dâm jâ jugâi mielke, jâ mâid i væjjam jukkât, de lei'ki vela ænnâmi jâ hæŋgâsti fâstâin æb'bar čoar'vai. Dego son fâstâin læi vaʒ'ʒam oanekâssi, de boatta boares galles owdâld jâ dâjja: „Godde mu oaivest dikkid!“ Gunnâfiruš goddi dikkid dâm boares galla oaivest, jâ dât boares galles âddi sunnjė soabbe jâ dâjja: „Lâk'kâ gonâgâs-gar'dem læ varre, mân lusâ don gâlgâk mânnât jâ čâs'ket sobbinâd jâ dâjjât: “Læk'kâs!“ de dât læk'kâs, jâ go gid'dâ bijjâgoađak, de gâlgâk čas'ket dâinâ sobbinâd jâ dâjjât: „Dâppâluvâ!“ de dât dâppâluvva.

Gunnâfiruš valdi soabbe jâ vaʒ'ʒeli âin jâ bođi dâm bavte lusâ, mi læi lâk'kâ gonâgâs-gar'dem, jâ gæč'čâli čâs'ket sobbines baf'tai, oai'nem ditti, âttė læigo duottâ, mâid boares galles læi dâjjâm. Son čâski

15. ASKEPOTT.

Det var tre søstre; de to gav sig ivei for å ta tjeneste hos kongen. Den tredje som het Askepott, sier: „Ta også mig med!“ De sa: „Vi vil slett ikke ta dig med til skjemsel for oss.“ Så gikk de to avsted til kongsgården. Da de hadde gått en stund, kom en vær imot dem og sa: „Klipp mig!“ Saks hang i hornet på væren. De svarte: „Vi har alt i tre år vasket våre hender og er nu på vei for å ta tjeneste hos kongen; vi gider ikke klippe dig.“ Da de hadde gått en stund, kom en ku imot dem (en bøtte hang i hornet) og sa: „Melk mig!“ De svarte som de hadde svart væren. Som de gikk videre, kom en gammel mann imot dem og sa: „Lysk hodet mit!“ Da blev de sinte på den gamle mann og sa: „Hvorfor bryr du folk? Vi har alt i tre år vasket våre hender og vil nu ta tjeneste hos kongen; vi gider ikke skjemme ut våre negler.“ De kom til kongsgården og blev kjøkkenpiker.

Sa gav også Askepott sig på vei til kongsgården. Da hun hadde gått en stund, kom en vær imot henne (saks hang i hornet) og sa: „Klipp mig!“ Askepott klippet den og tok ullen til sig. Som hun gikk videre, kom en ku imot henne og sa: „Melk mig!“ Askepott melket den og drakk melken, og det hun ikke orket å drikke, helte hun på marken og hengte bøtten igjen på hornet. Da hun hadde gått en stund igjen, kom en gammel mann imot henne og sa: „Lysk hodet mitt!“ Askepott lysket hodet på den gamle mann, og han gav henne en stokk og sa: „I nærheten av kongsgården er et fjell; til det skal du gå og slå på det med din stokk og si: „Lukk dig op!“ Så åpner det sig. Og når du vil lukke det, skal du slå på det med stokken og si: „Lukk dig!“ Så lukker det sig.

Askepott tok stokken og gikk videre og kom til berget, som var i nærheten av kongsgården, og prøvde å slå med sin stokk på berget, for å se om det var sant som den gamle mann hadde sagt. Hun slo til og sa: „Lukk dig op!“ Da åpnet berget sig, og der kom en mann ut av det og sa: „Hvad vil du?“ Askepott

jâ dâjâi: „Læk'kâs!“ De læk'kâsi baf'te, jâ dâm sis'te bođi olmuš olgus jâ dâjja: „Mâid dattok?“ Gunnâfiruš fas'tedi: „Im mâi'dege.“ Son čâski fâstâin baf'tai jâ dâjja: „Dâppâluvâ!“ De dât dâppâluvâi.

Son bæsâi gonâgâssi navet-bii'gan. De bođi sonnâbæi've, jâ gonâgâs buok daloines jâ giewkânbiiga-guovtes mâida mânâigâ gir'kui. Gunnâfiruš basi sii'di. Dego dâk ærak leddjė mânnâm, de vulgi Gunnâfiru bavte lusâ, čâski baf'tai sobbin jâ dâjja: „Læk'kâs!“ De bođi olmuš olgus jâ dâjja: „Mâid dattok?“ Gunnâfiruš dâjja: „Hæstâ jâ væi'ke-vawnâid jâ væi'ke-skuovâid âlcesâm jâ šiegâ bif'tâsid.“ De oažžoi son dâid jâ vuoj'jai gir'ko lusâ. Gir'ko læi dâggar, âttė mân čađâ oažžoi vuojjet. Son vuji gir'ko čađâ, jâ ol'muk oi'nė su. De bođigâ biigaguovtes gir'kost; Gunnâfiruš jærâi: „Mi gir'kui sakkân?“ Soai fas'tedæiga: „Of'ta niei'dâ vuji gir'ko čađâ væi'ke-vawnâiguim, jâ son læi čabbes.“ „Vâre muonge lejjim bæssât oai'net dâm nieidâ,“ dâjâi Gunnâfiruš.

De bođi nub'be sonnâbæi've, jâ biigaguovtos mâida oppeti mânâiga gir'kui. Gunnâfiruš mânâi fâstâin bavte lusâ, čâski baf'tai jâ dâjâi: „Læk'kâs!“ De valdi son sil'bâ-hæstâ jâ sil'bâ-vawnâid jâ sil'bâ-gammâgid. De vuji son fâstâin gir'ko čađâ. Dego Gunnâfiruš oabbak bođigâ gir'kost, de jærra Gunnâfiruš: „Mâid dalgis oinide?“ Soai mui'tâlæiga: „Dal vuji oppetí of'tâ niei'dâ sil'bâ-hæstâin, sil'bâ-vawnâiguim jâ sil'bâ-gammâgiguim.“ De Gunnâfiruš dâjja: „Vâre muonge lejjim oai'net dâm nieidâ!“

De šâddâi goalmad sonnâbæi've; giewkânbiiga-guovtos fâstâin mânâigâ gir'kui. Gunnâfiruš viežžâi oppeti gol'le-hæstâ, gol'le-vawnâid jâ gol'le-gammâgid jâ vuji fâstâin gir'ko čađâ; muttu de čâlgâi gamâ su juolgest gir'koguol'bai, jâ gonâgâs-bar'ne dop'pi dâm. Son i orostânı dâm ditti, muttu vuji bavte lusâ jâ bijâi hæstâs jâ buok bier'gâsid dâm sisâ, čaŋâi fâstâin navet-bif'tâsid bajjelâssâs jâ mânâi naveti. Biigaguovtes go bođigâ, de jærâi Gunnâfiruš sunnust: „Mâid dal diettebæt'te gir'kui sakkân?“ De soai mui'tâlæiga: „Dal vuji of'tâ niei'dâ gol'le-hæstâin, gol'levawnâiguim jâ gol'legammâgiguim; son læi nu čiŋâdâm, âttė čuowgâi vela. Go son læi vuojjemen, de gâččâi gamâ su juolgest, jâ gonâgâs-bar'ne fatti dâm.“

De gulâti gonâgâs-bar'ne âttė: „Gæn juol'gai dât gamâ hei'viš, son

svarte: „Ingenting." Hun slo igjen på berget og sa: „Lukk dig!" Så lukket det sig.

Hun blev fjøspike hos kongen. Så blev det søndag, og kongen med hele sitt hus og de to kjøkkenpiker med gikk til kirken. Askepott blev igjen hjemme. Da de andre var gått, gikk hun hen til berget, slo på det med stokken og sa: „Lukk dig op!" Da kom en mann ut og sa: „Hvad vil du?" Askepott sa: „Hest og kobbervogn og kobbersko og pene klær til mig selv." Så fikk hun det og kjørte avsted til kirken. Kirken var sådan at en kunde kjøre igjennem den. Hun kjørte gjennem kirken, og folk så hende. Så kom de to tjenestepiker fra kirken; Askepott spurte: „Hvad nytt fra kirken?" De svarte: „En pike kjørte gjennem kirken i en kobbervogn, og hun var vakker." „Gid jeg også hadde fått se den piken!" sa Askepott.

Så kom næste søndag, og de to tjenestepiker gikk atter med til kirken. Askepott gikk igjen til berget, slo på det og sa: „Lukk dig op!" Da tok hun en sølvhest og en sølvvogn og sølvkomager, Så kjørte hun igjen gjennem kirken. Da hennes søstre kom fra kirken, spurte hun: „Hvad så I nu?" De fortalte: „Nu kjørte igjen en pike med en sølvhest, sølvvogn og sølvkomager." Da sa Askepott: „Gid jeg også hadde sett den piken!"

Så kom den tredje søndag, og de to kjøkkenpiker gikk igjen til kirken. Askepott hentet atter en gullhest, en gullvogn og gullkomager og kjørte igjen gjennem kirken; men da gled en komag av foten hennes på kirkegulvet, og kongssønnen grep den. Hun stanset ikke for det, men kjørte til berget, satte hesten og alle greiene sine inn i berget, tok igjen fjøsklærne på sig og gikk til fjøset. Da pikene kom, spurte Askepott dem: „Hvad nytt har I nu fra kirken?" De fortalte: „Nu kjørte en pike med gullhest, gullvogn og gullkomager; hun var så pyntet at det skinnet av henne. Best som hun kjørte, falt en komag av foten hennes; og kongssønnen grep den."

Da kunngjorde kongssønnen: „Den hvis fot komagen passer til, hun skal være min kone." Fra alle kanter kom piker og prøvde å

gâl'ga læt mu gal'go.“ Juokke guowlost bottė nieidâk jâ gæč'čalejjė bijjât juol'gai dâm gol'le-gammâg; muttu i hei'vėm of'tige. Gunnâfiruš oabbak færâigâ julginæska stukkâid erit; muttu i liika hei'vėm. Gonâgâs dâjja: „Must læ of'tâ bii'ga vela navetest; vieǯ'ǯet su!“ Gunnâfiruš oabbak dâjjâbâ: „Duom šlub'bo-julgidi i hei've gâl, go juo æraidi i hei'vėm.“ Gonâgâs vieǯǯâti liika, ja go son gæč'čâli, de læi âi'du muddag. De šâddâi Gunnâfiruš gonâgâsbar'nai gal'gon.

(Saba 1891.)

16. ACCEČEN-NIEIDÂK.

Accečen-nieidâk leddjė val'dam bii'gan ovtâ âl'mâ-ol'mu nieidâ. Si leddjė hirmos gârrâs jâ bâhak dâm nii'di. Muttomėn vul'gė si gir'kui jâ lei'kijeddjė daf'te-far'pâl ænnâmi jâ dâddjėk: „Jus ik læš čoag'gam dâid davtid far'pâl sisâ fâstâin, de biddjâp mi du oaive čuol'dâ-gæččai.“ Niei'dâ čoag'geli dâid davtid far'pâl sisâ, biddjâli gol'le-skuovâid juol'gai jâ mânâi gir'kui. Go Accečen-nieidâk bottė gir'kost, de læi bii'ga juo boattam jâ val'dam gol'leskuovâides erit juolgest. De al'gė Accečen-nieidâk mui'tâlet: „Of'ta čabbâ niei'dâ læi gir'kost, jâ gonâgâs-bar'ne nu gæččâi âtte, muttu middjidi vel buorebut, middjidi vel buorebut.“ Muttom dâddja: „Vâi min bii'ga dât læi vâi?“ „I dât læm min biiga nækko dâm nieidâst; gâl dâm nieidâst læi æralagan nækko,“ dâddjė ærak.

De šâddâi nub'be sonnâbæi've; de oppeti mânnė Accečen-nieidâk gir'kui jâ čiŋâdeddjė; sawʒâ-lef'susâk læ sist lii'nen. Si lei'kijeddjė fâstâin daf'te-far'pâl ænnâmi jâ dâddjė sæmma lakkai go owdeb gærdege. Niei'dâ čoggi dâid davtid far'pâl sisâ jâ mânâi gir'kui jâ bijâi oppeti gol'leskuovâid juol'gai jâ čiŋâdi. Accečen-nieidâk goas bottė gir'kost, de bii'ga læi juo val'dam gol'leskuovâides julgin erit. Sæmma lakkai mui'tâleddjė Accečen-nieidâk dâllege go owdeb gærde.

De bik'kâdi gonâgâsbar'ne gir'ko lâsa, vâi oaǯ'ǯo oai'net, âttė gi nieidâid læ dât, gæst læ gol'le-skuovâk juolgest. De šâddâi goalmad sonnâbæi've; Accečen-nieidâk mânnė oppeti gir'kui jâ lei'kijeddjė daf'te-far'pâl ænnâmi jâ dâddjė bii'gasæsek sæmma lakkai go owdemuš gærdege.

ta gullkomagen på foten; men det var ingen den passet til. Askepotts søstre hugg stykker av føttene sine; men den passet allikevel ikke. Kongen sa: „Jeg har enda en pike i fjøset; hent henne!“ Askepotts søstre sier: „Den der pikens klumpføtter passer den nok ikke til, når den ikke passet til andre.“ Kongen lot henne dog hente, og da hun prøvet, passet den akkurat. Da blev Askepott kongssønnens kone.

16. ATTSETSJEN-DØTRENE.

Attsetsjen-døtrene hadde tatt datteren til et riktig menneske til tjenestepike. De var svært strenge og slemme mot piken. Engang da de skulde til kirken, tømte de en tønne ben på marken og sa: „Hvis du ikke har sanket benene i tønnen igjen, setter vi hodet ditt på enden av en staur.“ Piken skyndte sig å sanke benene op i tønnen, tok gullsko på foten og gikk til kirken. Da Attsetsjen-døtrene kom fra kirken, var piken alt kommet og hadde tatt gullskoene av føttene. Så begynte de å fortelle: „Der var en vakker pike i kirken, og kongssønnen så så på henne, men enda mer på oss, enda mer på oss.“ En sa: „Kanskje det var vår pike?“ „Den piken hadde ikke vår pikes figur; hun hadde nok annenslags figur,“ sa andre.

Så kom den næste søndag; da gikk Attsetsjen-døtrene igjen til kirken og pyntet sig; sau-isterhinder hadde de til tørklær. De tømte igjen en tønne ben på marken og sa det samme som forrige gang. Piken sanket benene op i tønnen og gikk til kirken; hun tok igjen gullsko på foten og pyntet sig. Da Attsetsjen-døtrene kom fra kirken, hadde piken alt tatt gullskoene av føttene. De fortalte da det samme som forrige gang.

Da smurte kongssønnen tjære på dørterskelen til kirken for å få se, hvad for en pike det var som hadde gullsko på foten. Så kom den tredje søndag. Attsetsjen-døtrene gikk igjen til kirken; de

Niei'dâ čoggi davtid far'pâl sisâ, bijâi gol'leskuovâides juol'gai jâ čiŋâdi jâ de mânâi gir'kui. Dego vulgi olgus gir'kost, de duolmâsti lâsa âlâ, jâ de dâr'vani skuovvâ dâsâ jâ basi dâsâ. Gonâgâs-bar'ne valdi dâm skuovâ jâ dâjâi: „Gæn juol'gai dât skuovvâ jođiš jâ âneteš, son gâl'ga læt mu gal'go.“

Accečen-nieidâk gullė dâm jâ al'gė færrât julgidæsek, muttu i liika ânetâm sin juol'gai. De gæč'čâli Accečen-nieidâi bii'ga, jâ sunnjė læi âi'du muddag. De nai'tâli gonâgâs-bar'ne dâin nieidâin.

Muttu Accečen-nieidâk æi ânnam dâm buorren, jâ go gonâgâsbarne gal'gui šâddâi manna, de val'dė Accečen-nieidâk dâm mana jâ biddjė sil'bâ-boallo ænne čoddâgi, nu âttė son i sat'tam sar'not mâi'dege, jâ dol'vu dâm mana gied'degæš-gal'go lusâ jâ goč'ču su vuoš'šât dâm mana. Gied'degæšgal'go njuovâi bænnâg jâ vuoššâi dâm, bijâi mana æra goattai, âddi sunnjė borrâmušâ jâ bâjasgesi su. De jerrėk Accečen-nieidâk: „Gost gâʒʒâk læ? Gied'degæš-gal'go dâddja: „Muon borrim; vuoš'šei hân mâid gâl'ga bal'ka.“

Go nub'be manna šâddai gonâgâs-barne gal'gui, de oppet val'dė Accečen-nieidâk mana jâ dol'vu gied'degæš-gal'go lusa jâ goč'ču oppet vuoš'šât dâm mana. Gied'degæš-gal'go njuovâi oppeti bænnâg jâ vuoššâi dâm jâ sesti mana. Accečen-nieidâk jerrė oppeti gâʒʒâid, jâ gied'degæš-gal'go fas'tedi fâstâin sæmma lakkai go owdeb gærdege.

Dego goalmad manna šâddâi gonâgâs-barne gal'gui, de suoladeddjė oppeti Accečen-nieidâk mana jâ dol'vu gied'degæšgal'gui vuoš'šât. Gied'degæšgal'go dâgâi sæmma lakkai go dom æra guvtin manainge jâ vuoššâi bænnâg mana sâddjai. Dego manak šâddė dâm mâđe, âttė gos'tė vaʒ'ʒet, de vulgi gied'degæš-gal'go doal'vot dâid manaid ruof'tot; of'ta owdâst viekka, jâ guof'te gieđâst lai'di. Son valdi dâm sil'bâ-boallo erit gonâgâs-barne gal'go čoddâgest jâ âddi sunnuidi sun'nu manaidæska fâstâin ruof'tot.

Go gonâgâs-bar'ne oaǯǯoi diettet dâm, âttė Accečen-nieidâk leddjė ai'gum god'det sun'nu manaid, jâ âttė si leddjė gielâtut'tam su gal'go, de goddeti son buok dâid Accečen-nieidâid.

(Saba 1891.)

tømte en tønne ben på marken og sa til sin tjenestepike det samme som første gang. Piken sanket benene op i tønnen, tok gullskoene sine på foten, pyntet sig og gikk til kirken. Da hun gikk ut av kirken, trådte hun på dørterskelen, og skoen blev sittende fast og blev igjen der. Kongssønnen tok skoen og sa: „Den hvis fot skoen går på og passer, hun skal være min kone."

Attsetsjen-døtrene hørte det og begynte å hugge sine føtter til; men allikevel gikk skoen ikke på deres føtter. Da prøvet deres tjenestepike, og henne passet den akkurat. Da giftet kongssønnen sig med piken.

Men Attsetsjen-døtrene likte det ikke, og da kongssønnens kone fikk et barn, tok de barnet og stakk en sølvknapp i halsen på moren, så hun ikke kunde tale, og barnet bragte de til gieddegæsj-konen og bad henne koke det. Gieddegæsj-konen slaktet en hund og kokte den, men la barnet i en anden gamme, gav det mat og fostret det op. Da spør Attsetsjen-døtrene: „Hvor er neglene?" Gieddegæsj-konen sier: „Jeg spiste dem; også kokken skal jo ha sin lønn."

Da kongssønnens kone fikk det annet barn, tok Attsetsjen-døtrene igjen barnet og bragte det til gieddegæsj-konen og bad henne koke det. Hun slaktet igjen en hund, kokte den og sparte barnet. Attsetsjen-døtrene spurte igjen efter neglene, og hun svarte atter det samme som forrige gang.

Da kongssønnens kone fikk det tredje barn, stjal de igjen barnet og bragte det til gieddegæsj-konen, forat hun skulde koke det. Hun gjorde det samme som med de to andre barn og kokte en hund istedetfor barnet. Da barna blev så store at de kunde gå, gikk gieddegæsj-konen tilbake med dem; et barn sprang foran, og to leiet hun ved hånden. Hun tok sølvknappen ut av halsen på kongssønnens kone og gav dem deres barn tilbake.

Da kongssønnen fik vite at Attsetsjen-døtrene hadde villet drepe deres barn og at de hadde tatt målet fra hans kone, lot han dem alle drepe.

17. GUNNÂBAĐOŠ JÂ GONÂGÂSÂ NIEI'DÂ.

Muttom âl'mast leddjė gol'mâ barne. Nuorâmus lavi alelâssi orrot gunnâ-arrân sis'te, jâ dâmditti goč'čujuvvui son Gunnâbađošen. Dâmditti cæl'kep mi daw'ja dâggar mannai, gutte lavė gunâiguim dukkurâd'dât: „De don læk gâl gunnâbađoš.“ Go sin ač'če buoccâgođi jammem-dawdâ, de celki son barnidâssâs: „G● mon jamam jâ mu rumâš haw'daduvvu, di gâl'gâbettet juokkehâš čok'kat mu hawde lut'te, jieš guttege ovtâ ijâ vuorostes. Ai'gobettetgo di dâm dâkkât?“ „Ai'gop gâl,“ fas'tededdjė barnek. Oanekâš gâskâ dâstmaŋŋel jami sin ač'če jâ haw'daduvvui. De celki Gunnâbađoš: „Âlmâ doai vuol'gebæt'te vuost ow'dâl go mon čok'kat min ač'čamek hawde lut'te.“ „Mânâ dâl jieš! Moai gâl æm aigo,“ fas'tedæiga soai.

Go ækked šâddâi, de rak'kânišgođi Gunnâbađoš vuol'get jâ cæl'ka, âtte „dal vuolgam mon čok'kat mu ač'čam hawde lusâ, vâi mon bæsâm erit vuorostâm“, jâ mânâi. Gâs'kâ-ijâ aige râppâsi haw'de, jâ ač'če bođi olgus jâ jærâi: „Guttemuš bar'ne dât læ?“ „Gunnâbađos,“ fas'tedi son. „Mânne boarrasâmus i boattam?“ jærâi ač'če. „Son bijâi mu owdâstes,“ fas'tedi Gunnâbađoš. De âddi sunnjė væi'keheppuš of'tânâgâ bif'tâsiguim jâ buok dâiguim, mâk heppuš farrui gullėk. Gunnâbađoš mânâi ruof'tot, čiegâi erit finniges (sallâšes) jâ mânâi goattai. De jærrâbâ vielljâk: „No, mâggar læi dobbe?“ „Fuonne læi; im mon livči obbâ bæssâmge erit, jos mon jieš im livčį læmaš nu huonne,“ fas'tedi Gunnâbađoš.

Nubbe ækked cæl'ka Gunnâbađoš: „No, mon gâl læm juo čok'kam vuorostâm; muttu dal læ dun'nu vuorrogis čok'kat min ač'čamek hawde lut'te.“ „Mânâ dâl jieš, gutte læk ow'dâlge čok'kam; muttu moai gâl æm aigo,“ fas'tedæiga soai. „Jos mon gæč'čâlâm čok'kat on'na ijâ, muttu mâŋemuš ijâ gâl'gâbæt'te doaigis čok'kat.“ De mânâi Gunnâbađoš aččes hawde lusâ jâ čok'kai dobbe gid'dâ gâs'kâ-ijâ raddjai; de râppâsi haw'de, jâ vuorâs bođi olgus jâ jærâi: „Guttemuš bar'ne must dāl læ dābbe?“ „Gunnâbađoš,“ fas'tedi Gunnâbađoš. „No mânne dom guof'tast i boattam nub'be?“ jærâi vuorâs. „Soai bijâigâ (vuolgâtæiga) mu owdâstæska,“ fas'tedi Gunnâbađoš. De âddi

17. ASKELADDEN OG KONGSDATTEREN.

En mann hadde tre sønner. Den yngste pleide alltid å sitte i asken i åren, og derfor blev han kalt Askeladden. Derfor sier vi ofte til et sådant barn som pleier å leke med aske: „Du er riktig en askeladd.“ Da deres far begynte å få helsott, sa han til sine sønner: „Når jeg dør og mitt lik begraves, skal I sitte ved min grav, hver én natt efter tur. Vil I gjøre det?“ „Ja, det vil vi,“ svarte sønnene. Kort tid efter døde deres far og blev begravet. Da sa Askeladden: „I går jo først førenn jeg og sitter ved vår fars grav.“ „Gå selv! Vi vil ikke,“ svarte de.

Da det blev kveld, gjorde Askeladden sig ferdig til å gå og sa: „Nu går jeg og sitter ved min fars grav, så jeg kan bli ferdig med min tur,“ og så gikk han. Ved midnattstid åpnet graven sig, og faren kom ut og spurte: „Hvem av sønnene er det?“ „Askeladden,“ svarte han. „Hvorfor kom ikke den eldste?“ spurte faren. „Han sendte mig i sitt sted,“ svarte Askeladden. Da gav faren ham en kobberhest med klær og alt som hører til å kjøre med hest. Askeladden gikk hjem, gjemte vekk det han hadde fått, og gikk inn i gammen. Da spurte brødrene: „Nå, hvordan var det der?“ „Dårlig var det. Jeg hadde slett ikke sluppet derfra, hvis jeg ikke hadde været sådan stakkar,“ svarte Askeladden.

Den næste kveld sier Askeladden: „Jeg har alt sittet min tur; men nu er det eders tur å sitte ved vår fars grav.“ „Gå selv, du som har sittet der før; men vi vil ikke,“ svarte de. „Om jeg prøver å sitte der inat, så skal I sitte den siste natten.“ Så gikk Askeladden til sin fars grav og satt der like til midnatt; da åpnet graven sig, og gamlingen kom ut og spurte: „Hvem av mine sønner er nu her?“ „Askeladden,“ svarte han. „Nå, hvorfor kom ikke en av de to?“ spurte gamlingen. „De sendte mig i sitt sted,“ svarte Askeladden. Da gav faren ham en sølvhest med klær og kjøregreier av sølv. Askeladden kjørte hjem, gjemte vekk det han hadde fått, og gikk inn i gammen. „Nå—å, hvordan var det nu der?“ spurte brødrene. „Dårlig var det; forleden natt

ac'če sunnjė sil'bâ-heppušâ of'tânâgâ bif'tâsiguim jâ sil'bâ-vuoddjemrak'kânâsâiguim. Gunnâbađoš vuji ruof'tot jâ čiegâi sallâšes erit jâ mânâi goattai. „Na-a, mâggar dālgis læi dobbe?" jærâigâ vielljâguovtos. „Huonne læi; owdeb ijâ læi buorre dâm mânnâm ija ef'tui; dal læi vel huoneb," fas'tedi Gunnâbađoš.

Goalmad ækked dâjâi Gunnâbađoš: „Mon gâl læm juo gil'lam guof'te ijâ dâm gârrâ ruossâ; muttu dal gâl'gâbæt'te doaigis mânnât mâŋemuš ijâ čok'kat." „Mânâ dâl ješ; don, gi læk čok'kam guof'te ijâ, gâlgâk mâidai goalmad ijâge čok'kat," fas'tedæiga vielljâguovtos. Gunnâbađoš nag'gi sun'nu vuol'get, gid'dâ dâssaši go soai suttâigâ jâ bal'kestæiga niskest olgus. Gunnâbađoš mânâi dokku aččes hawde lusâ čok'kat. Gâs'kâ-ijâ râppâsi haw'de, jâ vuorâs bođi olgus jâ jærâi: „Guttemuš bar'ne dal læ must dābbe?" Gunnâbađoš fas'tedi: Gunnâbađoš." De âddi sun'njė gol'leheppušâ of'tânâgâ vuoddjemrak'kânâsâiguim jâ bif'tâsiguim. Gunnâbađoš vuji ruof'tot of'tânâgâ sallâšines jâ čiegâi erit jâ mânâi goattai. Go viel'ljâguovtes oinigâ su, de jærâigâ: „Mâggar dille dal læi dust?" „Buok huonemus obbâ buok ijâi gâskâst; jos mon ješ im livči nuvt huonne, de im livči obbâ eritge bæssâm," fas'tedi Gunnâbađoš.

Jettânâs læi val'dam gonâgâsâst nieidâ baf'tai, jâ dokku læ vaddes bæssât. Dâmditti bijâi gonâgâs juokke gir'kui gulâtusâ, mi čuojâi navt: „Mon goččom din mu sær'vegoddestâm, âtte buok âl'mak gâl'gėk čoak'kai boattet jettânâs bavte lusâ jâ gæč'čâlet dobbe mu nieidâ erit oǯǯudet. Gutteikkenâssi oǯǯuš erit, gâl'ga buf'tet mu gar'demi. Jos son læ nai'tâlkættai, de aigom mon sunnjė niei'dâm nai'tet; muttu jos son læ nai'tâlâm, de aigom mon maf'set sunnjė buore balka, jâ aigom mon dâkkât sunnjė stuorrâ gunne." Dâm gulâigâ mâidai dâk vielljâšâkge. Dâmditti rak'kânæiga soaige garvesen vuol'get d kku. Gunnâbađoš gulâi, âtte dâk guovtes vuol'gâlæva mâidai jettânâs baf'tai gonâgâsâ nieidâ oǯǯudet. De anotâ Gunnâbađoš: „Læp'pe jo nu buorek, âtte âd'debæt'te munnjė dâm čaccegæs'se heppušgalbe, vâi monge bæsâm vuol'get jettânâsâ baf'tai gonâgâsnieidâ oǯǯudet." „Âlmâ don jo goddak dâm heppušgalbe," jâ vieǯǯâi olgus jâ algi gæsastâllât dâm heppušgalbe.

var det godt imot inatt; nu var det enda dårligere," svarte Askeladden.

Den tredje kveld sa Askeladden: „Nu har jeg alt to netter tålt det tunge kors; men nu skal I også gå og sitte der den siste nat." „Gå selv! Du som har sittet der to netter, skal også sitte den tredje natt," svarte brødrene. Askeladden bad dem inntrengende om å gå, inntil de blev sinte og tok ham i nakken og kastet ham ut. Han gikk hen til sin fars grav og satt der. Ved midnattstid åpnet graven sig, og gamlingen kom ut og spurte: „Hvem av mine sønner er nu her?" Askeladden svarte: „Askeladden." Da gav han ham en gullhest med kjøregreier og klær. Askeladden kjørte hjem med det han hadde fått, gjemte det vekk og gikk inn i gammen. Da brødrene så ham, spurte de: „Hvordan hadde du det nu?" „Allerdårligst av alle nettene. Hadde jeg ikke selv været sådan stakkar, var jeg slett ikke sluppet derfra," svarte Askeladden.

En rise hadde tatt kongsdatteren inn i et berg, og dit var det vanskelig å komme. Derfor sendte kongen til hver kirke en kunngjørelse som lød så: „Jeg byr eder i min menighet at alle menn skal komme sammen til risens berg og prøve å få min datter ut derfra. Den som får henne ut, skal bringe henne til min gård. Hvis han er ugift, vil jeg gi ham min datter til ekte. Men hvis han er gift, vil jeg betale ham god lønn, og jeg vil vise ham stor ære." Det hørte også brødrene. Derfor gjorde de sig ferdige til å dra dit. Askeladden hørte at de også vilde dra avsted til risens berg for å prøve på å få kongsdatteren. Da bad han: „I er vel så snilde at I gir mig vasskjøring-føllet, så også jeg kan få reise til risens berg og prøve på å få kongsdatteren." „Du kommer jo til å drepe føllet." Han hentet føllet ut og begynte å spenne det for.

Da brødrene var reist, gikk Askeladden til kobberhesten sin, spente den for og tok på sig de klær han hadde fått sammen med hesten. Så kjørte han hen til berget og opover berget, kom et stykke på vei og snudde så om, gjemte igjen hesten og klærne

Go vielljâguovtos læiga mânnâm erit, de mânâi Gunnâbađoš dâm væi'keheppušes lusâ jâ gæsasti dâm jâ garvudi dâid bif'tâsid, mâid son læi oʒ'ʒum of'tânâgâ heppušin. De vuji Gunnâbađoš bavte vuollai jâ mânâi bavte bâjas, eli muttom muddost jâ de jorgeti ruof'tot, čiegâi fâstâin heppušes jâ bif'tâsides jâ garvudi fâstâin dâid bæivalâš gunnâ-bif'tâsides bâddjelâssâs jâ algi dâm heppušgalbe goddâlet. Go son oini vielljâsguovto boattemen, de mânâi son goattai. Go vielljâguovtos bođigâ sisâ, de jærra Gunnâbađoš: „No, gi gonâgâsâ nieidâ oaʒ'ʒo?" „Dât i læk buorre diettet," fas'tedæiga vielljâguovtos jâ mui'tâlæiga, âtte muttom âllâ hær'ra vuji væi'keheppušin bavtest; muttu i songe vela mânge mud'dui. „Dât leddjim," celki Gunnâbađoš. „Don gâl ik læm obbâ oai'netge," fas'tedi boarrasâmus. „Dât læ duottâ, âtte mon dât leddjim," celki vel Gunnâbađoš. „Dongo? Jos don ik oro jâs'kâ, de mon čor'mâdâm du, nu âtte oai've gâl'ga râw'gât bæŋkâ vuollai," fas'tedi dât nuorâb viel'ljâ. Gunnâbađoš oroi javotâgâ.

Nubbe iđed rak'kânišgođigâ soai fâstâin vuol'get dokku dâm bavte lusâ, jâ Gunnâbađoš anoti âin dâm čaccegæs'se heppušgalbe. De dâddjâbâ vielljâguovtos: „Jos don dal valdak dâm heppušgalbe, de don cam'muk nu sâggâ, âtte âi'du vai've-hæg'gâ gâl'ga baccet." Dâlle mon fer'tim goađest orrot," dâddja Gunnâbađoš. „Muddag læk," fas'tedæiga soai jâ mânâigâ mat'kasæska. Gunnâbađoš gæsasti su sil'bâheppušes jâ garvudi dâid bif'tâsid, mâid son læi oʒ'ʒum of'tânâgâ heppušin, jâ vuji vui'gistâgâ baf'tai jâ eli dobbe gâs'ko bavte jâ jorgeti ruof'tot. Gunnâbađoš čiegâi erit sikke heppušes jâ bif'tâsides, mânâi goattai jâ garvudi fâstâin dâid gunnâbif'tâsides jâ mânâi arrân sisâ. De bođigâ vielljâguovtosge ruof'tot. De jærra Gunnâbađoš: „No, gi gonâgâsâ nieidâ oaʒʒoi?" „Muttom âllâ hær'ra vuji gâskâmuddost bavtest sil'bâheppušin; muttu i songe bæssâm lâk'kâ," mui'tâlæiga vielljâguovtos. „Mon dât leddjim," dâddja Gunnâbađoš. „Jos don ik oro jâs'kâ gielestæmest, de mon čor'mâdâm dust oaive bæŋkâ vuollai," fas'tedæiga vielljâguovtos, jâ Gunnâbađoš oroi javotâgâ.

Goalmad iđed râk'kânišgođigâ vielljâguovtos vuol'get fâstâin bavte lusâ. De anotâ fâstâin Gunnâbađoš dâm čaccegæs'se heppušgalbe. Vielljâguovtos aitigâ su cam'met, jos son val'da dâm heppušgalbe bil-

sine og tok hverdags-askeklærne på sig, og så begynte han å plage føllet. Da han så brødrene komme, gikk han inn i gammen. Da de kom inn, spurte han: „Nå, hvem får kongsdatteren?“ „Det er ikke godt å vite,“ svarte brødrene og fortalte at en fornem herre kjørte med en kobberhest på berget; men heller ikke han nådde langt. „Det var mig,“ sa Askeladden. „Du var nok slett ikke å se,“ svarte den eldste. „Det er sant, at det var mig,“ sa Askeladden igjen. „Du? Tier du ikke stille, skal jeg slå dig så hodet farer under benken,“ svarte den yngre bror. Askeladden tidde stille.

Den næste morgen gjorde de to brødre sig atter ferdige til å reise hen til berget, og Askeladden bad igjen om vasskjøring-føllet. Da sa brødrene: „Tar du nu føllet, skal du få så meget bank at bare en gnist av liv skal bli igjen.“ „Da må jeg bli i gammen,“ sa Askeladden. „Det er du passelig til,“ svarte de og reiste sin vei. Askeladden spente sølvhesten for og tok på sig de klær han hadde fått sammen med hesten, kjørte bent til berget og op til midten av det og snudde så om. Han gjemte vekk både hesten og klærne sine, gikk inn i gammen og tok igjen askeklærne på og la sig i åren. Så kom brødrene hjem. Askeladden spør: „Nå, hvem fikk kongsdatteren?“ „En fornem herre kjørte op til midten av berget med en sølvhest; men heller ikke han nådde nær henne,“ fortalte brødrene. „Det var mig,“ sa Askeladden. „Hvis du ikke holder op med å lyve, slår jeg hodet av dig, så det farer under benken,“ svarte brødrene, og Askeladden tidde stille.

Den tredje morgen gjorde de to brødre sig igjen ferdige til å reise hen til berget. Da ber Askeladden igjen om vasskjøring-føllet. De truet med å banke ham, hvis han tok føllet og ødela det. Efterat de var reist, gikk han og spente gullhesten for og tok på sig de klær han hadde fått sammen med gullhesten. Han kjørte hen til berget, rev op risens dør, tok kongsdatteren og førte henne til kongsgården. Kongsdatteren trykket et brennemerke i pannen på ham, og Askeladden kjørte tilbake, gjemte hesten og klærne sine, tok igjen askeklærne på og la sig i åren. Da brødrene kom

ledet. Mâŋŋelgo soai læiga mânnâm, de mânâi Gunnâbađoš jâ gæsasti dâm gol'leheppuses jâ garvudi dâid bif'tâsid, mâid son læi oǯ'ǯum of'tânâgâ gol'leheppušin. Gunnâbađoš vuji baf'tai jâ gâiketi jettânâsâ uvsâ râvâs jâ valdi gonâgâsâ nieidâ, doalvoi su gonâgâs-gar'demâ lusâ. Gonâgâsâ niei'dâ dæd'deli su gal'lui boal'demmærkâ, jâ Gunnâbađoš vuji ruof'tot, čiegâi heppušes jâ bif'tâsides jâ garvudi fâstâin dâid gunnâbif'tâsides jâ mânâi arrân sisâ. Go vielljâguovtos bođigâ ruof'tot, de jærra Gunnâbađoš: „No gi gonâgâsâ nieidâ oaǯǯoi?“ „Dât læ diettâlâs, âtte gonâgâsniei'dâ i læk buorre val'det; dâstgo muttom âllâ hær'ra vuji gol'leheppušin gid'dâ jettânâsâ uf'si jâ râvâi dâm jâ valdi gonâgâsâ nieidâ,“ mui'tâlæiga vielljâk. „Mon dât leddjim,“ dâddja Gunnâbađoš. „Jos don ik oro javotâgâ, de moai čor'mâden'ne dust oaive erit,“ fas'tedæiga vielljâguovtos. „Vuoi, vuoi, go gal'lum bol'dim mon on'ne,“ dâddja Gunnâbađoš. „Dât læi dunnjė âi'du muddag; dâm don lækge râssâmen alug gunnâ-arrân sis'te,“ fastedæiga soai.

Dâstmâŋŋel gulâtuvvui juokke gir'kost, âtte juokkehâš, gutte læš ællam dâm jettânâsâ bavte lut'te, gâl'ga boattet gonâgâsâ gar'demi, juokkehâš su bæivalâš bif'tâsidesguim, jâ gonâgâsâ niei'dâ gâl'gâ čajetet ač'čases dâm, gi læ oǯ'ǯum su erit jettânâsâ bavtest. Go vielljâguovtos dâm gulâigâ, de mânâigâ soaige gonâgâsâ gar'demi. Gonâgâsniei'dâ osâi dâi gâskâst, guđek leddjė dâsâ čoag'gânâm; muttu dât i gav'num, gi su buvti ruof'tot. De goččoi gonâgâs dâidge boattet, gæk æi læš ællam dâm jettânâsâ bavte lut'te. De čoag'gâneddjė mâidai dâkge; muttu i dâi gâskâstge læm of'tâge. Dâmditti jærâi gonâgâs, âtte „igo šâtân læk of'tâge baikest?“ „Munnust læ gâl of'tâ viel'ljâ baikest, muttu læ nu huonne, âtte i su læk vær'tâ dei'kė buf'tet,“ fas'tedæiga dâk vieljâšâk. Go gonâgâs dâm gulâi, de goččoi, âtte dât gâlgâi mâidai dokku viǯ'ǯujuvvut; muttu su vielljâguovtos cæl'keba, âtte dâm i læk vær'tâ dokku buf'tet; dâstgo soai dâm diettebâ vis'sâ, âtte dât i læk goas'sege ællam dobbe jettânâsâ bavte lut'te. Muttu gonâgâs bag'gi sun'nu âtte vieǯ'ǯat sun'nu vielljâskâ. Dâmditti fer'tigâ soai vuol'get vieǯ'ǯât Gunnâbađušâ. Go soai bođigâ goađe lusâ jâ mânâigâ sisâ, de jærra Gunnâbađoš: „No, nu fâr'gâgo di juo gærgâidekge?“ „Moai vulgime du vieǯ'ǯât gonâgâsâ gar'demi,“ fas'tedæiga

hjem, spurte han: „Nå, hvem fikk kongsdatteren?“ „Det kan en vite, at kongsdatteren ikke er god å ta; for en fornem herre kjørte med en gullhest like til risens dør, åpnet den og tok kongsdatteren,“ fortalte brødrene. „Det var mig,“ sa Askeladden. „Tier du ikke stille, skal vi slå hodet av dig,“ svarte brødrene. „Voi, voi, at jeg brente pannen min idag!“ sa Askeladden. „Det var riktig tilpass til dig; det er det du alltid strever med i aske-åren,“ svarte de.

Derefter blev det kunngjort i hver kirke at hver som hadde vært ved risens berg, skulde komme til kongsgården, hver i sine hverdagsklær, og kongsdatteren skulde vise sin far den som hadde fått henne ut av berget. Da de to brødrene hørte det, gikk også de til kongsgården. Kongsdatteren lette blandt dem som var samlet der; men den som bragte henne tilbake, blev ikke funnet. Da bød kongen at også de skulde komme, som ikke hadde vært ved risens berg. Da samledes også de; men heller ikke blandt dem var der noen. Derfor spurte kongen: „Er der ikke enda nogen hjemme?“ „Vi har nok en bror hjemme; men han er sådan stakkar at det ikke er verdt å bringe ham hit,“ svarte brødrene. Da kongen hørte det, bød han at også han skulde hentes dit; men brødrene sa at det ikke var verdt å bringe ham dit; for de visste sikkert at han aldri hadde været der ved risens berg. Men kongen nødte dem til å hente sin bror. Derfor måtte de gå å hente ham. Da de kom til gammen og gikk inn, spør Askeladden: „Nå, blev I så snart ferdige?“ „Vi er kommet for å hente dig til kongsgården,“ svarte de. „Hvad skal jeg gjøre der?“ spurte Askeladden. „Kongen vil se dig også,“ svarte de. „Jeg kan ikke komme mig til å gå dit i disse klær; for de er fulle av aske,“ sier Askeladden. „Ta du våre vareklær på dig; de er gode nok til dig,“ sier brødrene. „Det gjør jeg ikke, for ikke å narre kongen,“ svarte Askeladden. Så gikk han til kongsgården i aske-klærne sine.

Da de kom til gården, gikk brødrene inn; men Askeladden blev stående utenfor. Da bad kongen ham komme inn. Da han kom

soai. „Mâid gâlgâm mon dobbe dâkkât?“ jærâi Gunnâbađoš. „Gonâgâs dat'to duge oai'net,“ fas'tedæiga soai. „Im mon stor'ra dokku vuol'get dâi bif'tâsiguim, dâinâgo dâk læk buok gunnân,“ dâddjâ Gunnâbađoš. „Garvud don mun'nu lii'ge-bif'tâsid, mâk dunnjė dok'-kijėk,“ dâddjâbâ vielljâguovtos. „Dâm mon im dâgâ, âmâm mon šâd'-dât gonâgâsâ bæt'tet,“ fas'tedi Gunnâbađoš. De vulgi Gunnâbađoš dâi gunnâbif'tâsidesguim gonâgâsâ gar'demi.

Go si bottė dokku gar'dema lusâ jâ vielljâk mânâigâ sisâ, muttu Gunnâbađoš basi olgubællai čuož'žot. De goč'čoi gonâgâs su sisâ boattet. Go Gunnâbađoš bođi sisâ jâ gonâgâsniei'dâ oini boal'demmærka gallost, de son celki, âtte dât læ su viež'žâm jettânâsâ bavtest, jâ son ai'go dâinâ nai'tâlet. De cæl'ka gonâgâs, âtte son fer'tė su virges ditti sanes doallât, âtte dæw'det su loppadusâs. Dal gâl'ga kæs'tâ dol'lujuvvut gol'mâ bæive. Vuostâs kæs'tâbæi'vai bođi Gunnâbađoš væi'keheppušines jâ læi garvudam dâid bif'tâsid, mâid son læi ož'žum of'tânâgâ heppušin. Nubbe bæive bođi Gunnâbađoš sil'ba-heppušin jâ dâi bif'tâsiguim, jâ goalmad bæive bođi Gunnâbađoš dâinâ gol'leheppušin jâ dâi bif'tâsiguim.

Gunnâbađoš nai'tâli gonâgâsâ nieidâin jâ ar'bi gonâgâsriikâ gonâgâsâ jammem mâŋŋel. Gunnâbađušâ vielljâguovtos hæppânæiga dâmditti go soai gâlgâigâ fil'litâllât Gunnâbađuši jâ dât gâlgâi oaž'žot gonâgâsâ nieidâ.
(Aikio 1890.)

18. VAIVAŠ GAN'DÂ JÂ RIEVÂN.

De læi muttom vaivaš parrâgod'de, gæst i læm mikkege mâid borrât ige mâid ânnet, jâ sunnust læi of'ta bar'ne. De buoccâgođi gandâst æn'ne jammem-dawdâ; de jærra gan'dâ: „Movt mon gâlgâm bir'git, go don jamak?“ „Gâl hân ač'čad vela bacca,“ fas'tedi æn'nė. I guk'kage dâstmâŋŋel de jami æn'ne, jâ de buoccâgođi mâidai ač'čege. De dâddja oppet gan'dâ: „Movt mon gâlgâm bir'git, jos don jamak?“ „Must læ gol'ma gielâ luokka âl'de; don gâlgâk važ'žet dâid oap'pâmen, jâ mi gid'dâ leš, dâm don ik gâlgâ god'det, muttu buf'tet gâlgâk æl'len ruof'tot.“

De jami ač'če, jâ gan'dâ šâddâi sikke morrâši jâ âkkedvutti. De

inn og kongsdatteren så brennemerket i pannen hans, sa hun at det var den som hadde hentet henne fra risens berg, og med ham vilde hun gifte sig. Da sier kongen, at han for sin stillings skyld må holde sitt ord og opfylle sitt løfte. Nu skal der holdes gjestebud i tre dager. Første gjestebudsdag kom Askeladden med sin kobberhest og var klædd i de klær han hadde fått sammen med hesten. Den annen dag kom han med sølvhesten og de klærne, og den tredje dag kom han med gullhesten og de klærne.

Askeladden blev gift med kongsdatteren og arvet kongeriket efter kongens død. Hans brødre skammet sig over at de hadde latt sig narre av Askeladden og at han skulde få kongsdatteren.

18. DEN FATTIGE GUTT OG REVEN.

Det var et fattig ektepar som ikke hadde noget å spise eller bruke, og de hadde én sønn. Da blev guttens mor dødssyk, og gutten spør: „Hvorledes skal jeg greie mig, når du dør?“ „Din far blir jo igjen,“ svarte moren. Ikke lenge efter døde hun, og så begynte faren også å bli syk. Da sier gutten igjen: „Hvorledes skal jeg greie mig, hvis du dør?“ „Jeg har tre snarer oppe på bakken; du skal gaa og se til dem, og det som er fast skal du ikke drepe; men du skal ta det levende med dig hjem.“

Så døde faren, og gutten blev både sorgfull og kjed. Da kom

mui'tai son, âtte ac'ces mui'tâli, âtte sust læ gol'mâ gielâ mæccest. Dâmditti jur'deli son: „Vuolgam mon dokku dâid gielâid oappâdet! Âmâ jo ai'ge gâl'ga gollât.“ Go son bođi vuostâs gielâ lusâ, i dâst læm mikkege; de mânâi son nubbe gielâ lusâ; i dâstge læm mikkege. De mânâi son dâm goalmad gielâ lusâ, jâ dâst læi rievân gid'dâ. Gan'dâ valdi jâ doalvoi æl'lenâgâ ruof'tot.

De jærra rievân: „Igo dust oro nai'tâlet hallo?“ „Dât hân læge vel vaddjeg, dâstgo æra mâi jo læ,“ fas'tedi gan'dâ. „It'ten gal'gė moai vuol'get gonâgâsâ nieidâ lusâ soaŋ'ŋust,“ celki rievân. „Vuoi, vuoi du, mâid don halâk! dâstgo movt mon gâlgâm vuol'get gonâgâsâ nieidâ lusâ; dâstgo æi must læk obbâ bif'tâsâkge,“ fas'tedi gan'dâ. „Âle bâlâ,“ celki rievân; „gâl mon gâlgâm rabedet dunnjė buok, mâid don darbâšâk,“ sarnoi âin rievân. De vulgigâ soai gonâgâsâ gar'demi. Rievân guđi isedes ruwkė raddjai, jâ ješ mânâi gonâgâsâ lusâ jâ dattoi firigâ luoikâsen. „Mâid aigok don dâinâ bâr'gât?“ jærâi gonâgâs. „Mu isedest læ sil'bâ mit'tedet,“ fas'tedi rievân. De oaʒ-ʒoi son dâm mitto, jâ soai mânâigâ sil'ba-ruw'ki jâ ruv'vigâ sil'bâ-smâjiguim loaggâid, jâ de doalvoi nuvt gonâgâsâ lusâ.

Nubbe have bođi fâstâin rievân gonâgâsâ lusâ jâ dâddja: „Mu ised læ vuolgâtâm mu du lusâ firigâ luoikâtet.“ „Mâid ai'go son dâinâ bâr'gât?“ jærâi gonâgâs. „Mu isedest læ gol'le mit'tedet,“ fas'tedi rievân. De mânâi rievân mittoin gandâ lusâ, jâ soai mânâigâ gol'le-ruw'ki jâ dârvetæiga gol'lesmâjid dâm litte râwdâidi jâ doalvoi fâstâin mitto gonâgâsâ lusâ. De jærra gonâgâs: „Mi du isedest læ nâmmâ?“ „Dât læ Jus'si Juhola,“ fas'tedi rievân. „Im mon læk gullâm dâm âl'ma ow'dâl,“ celki gonâgâs. „Muttu dât bâi læge imâš, go dâggar stuorrâ rigges âlmai i gâlgâ læt bæg'gam gonâgâssi,“ fas'tedi rievân. „Mon halidivčim oai'net du isedâ su bæivalâš bif'tâsidesguim,“ celki gonagas. „Mâggar leʒ'ʒėk gonâgâsâst buoremus bif'tâsâk, dâggarâk læ mâidai mu isedâ bif'tâsâk,“ fas'tedi rievân. De garvudi gonâgâs buoreb bif'tâsid jâ jærâi: „Lægo dâggar du isedâ bif'tâsâk?“ „Mu isedest læ gâlle buoreb bif'tâsâk,“ fas'tedi rievân. De garvudi gonâgâs vela buoreb bif'tâsid jâ jærâi: „Jogo læ dâggarâk du isedâ bif'tâsâk?“ „Buorebuk vel,“ fas'tedi rievân. De garvudi gonâgâs buok buore-

han ihu at faren hadde fortalt at han hadde tre snarer ute i marken. Derfor tenkte han: „Jeg vil gå dit og se til snarene. En skal jo få tiden til å gå.“ Da han kom til den første snare, var der ikke noget. Da gikk han til den annen snare; der var heller ikke noget. Så gikk han til den tredje snare, og der var en rev fast. Gutten tok den og bragte den levende hjem.

Da spør reven: „Har du ikke lyst til å gifte dig?“ „Det manglet enda bare; for det andre har jeg nok alt,“ svarte gutten. „Imorgen skal vi gå på frieri til kongsdatteren,“ sa reven. „Voi, voi, hvordan du snakker! Hvorledes skal jeg gå til kongsdatteren; for jeg har ikke klær engang,“ svarte gutten. „Vær ikke redd,“ sa reven; jeg skal nok skaffe dig alt det du trenger.“ Så gikk de avsted til kongsgården. Reven lot sin herre igjen ved verket og gikk selv til kongen og vilde låne et kvartel. „Hvad vil du gjøre med det?“ spurte kongen. „Min herre skal måle sølv,“ svarte reven. Da fikk den målet, og de gikk til sølvverket og gned loggene med sølvsmuler, og i den stand bragte reven det til kongen.

Annen gang kom reven igjen til kongen og sa: „Min herre har sendt mig til dig for å låne et kvartel.“ „Hvad vil han gjøre med det?“ spurte kongen. „Min herre skal måle gull,“ svarte reven. Saa gikk reven med målet til gutten, og de gikk til gullverket og festet gullsmuler til kantene på karret, og reven bragte målet tilbake til kongen. Da spør kongen: „Hvad heter din herre?“ „Han heter Jussi Juhola,“ svarte reven. „Jeg har ikke hørt den mannens navn før,“ sa kongen. „Men det er da underlig at en sådan stor rikmann skal være ukjent for kongen,“ svarte reven. „Jeg skulde ha lyst til at se din herre i hans hverdagsklær,“ sa kongen. „Som kongens beste klær er, sådanne er også min herres klær,“ svarte reven. Da tok kongen bedre klær på sig og spurte: „Er din herres klær sådanne?“ „Min herre har nok bedre klær,“ svarte reven. Da tok kongen ennu bedre klær på og spurte: „Er din herres klær sådanne?“ „De er ennu bedre,“ svarte reven. Da tok kongen sine allerbeste klær på og spurte: „Er din herres klær sådanne?“ „Ja, de klærne er som min herres klær,“ svarte reven.

mus bif'tâsid jâ jærâi: „Jogo læk dâggarâk du isedâ bif'tâsâk?“ „Jo, dâk læk sæmma go mu isedâ bif'tâsâk,“ fas'tedi rievân. Go gonâgâs nuolâi dâid buoremus bif'tâsides erit, de suoladi rievân dâid jâ doalvoi isedes lusâ, goččoi dâid garvudet, vâi soai bæssâbâ vuol'get gonâgâsâ gar'demi.

Gan'dâ garvudi dâid bif'tâsid jâ vulgigâ gonâgâsâ gar'demi. Soai val'dujuvvuigâ buorren guos'sen gonâgâsâst. De algi rievân hallât gonâgâsâin soaŋ'ŋo-sagâid, jâ gonâgâs læ mielâst nai'tet nieidâs dâggar rigges âl'mai; muttu gonâgâs ai'go vuost baike oai'net. Go gan'dâ gulâi dâm, de šlundoi son ige šâtân hallâm i ovtâge sane. De fuommaši rievân dâm jâ valdi su guovta gâs'kân sagâidi jâ jærâi: „Mânne don læk nuvt šlun'de?“ „Damditti go gonâgâs gâl'ga vuol'get mu baike gæč'čât,“ fas'tedi gan'dâ. „Âle bâlâ,“ celki rievân; „dâstgo di gâl'gâbettėt ærranet juokke luoddâ-ratkutâgâst aive gurot bællai; dâstgo dâggu læ mu luod'dâ.“

De vulgi rievân owdâst ruot'tât, jâ gonâgâs jâ su dronnig jâ Jus'si Juhola su moar'sines vul'gė vuoddjet mâŋest. De bottė loge âl'ma, gæin leddjė af'šok olgi âl'de. „Mâk dâk âl'maid?“ jærra rievân. „Mi læp Mađo muorrâ-čuop'pek,“ fas'tededdjė si. „Âllet ei'sege mui'tâl gonâgâssi, âtte di leppėt Mađo muorrâ-čuop'pek; dâstgo gonâgâs læ dal mu mâŋest boattemen jâ ai'go dal Mađo riikâ duš'šâdet; muttu di gâl'gâbettėt mui'tâlet, di leppėt Jussi Juhola bal'vâlæd'djek; dâstgo dât læ gonâgâsâ us'teb, jâ dal ai'go gonâgâs biddjât su iseden Mađo gar'demi,“ mui'tâli rievân. Dâk âl'mak bottė gonâgâsâ owdâld, mui'tâleddjė, nuvtgo siddjidi rav'vi.

Go rievân ruottâi oanekâssi, de bottė loge ol'mu su owdâld jâ vuojeteddjė gussâ-ælo owdâstæsek. „Mâk ol'muid dâk læk?“ jærâi rievân. „Mi læp Mađo gussâgæč'ček, fas'tededdjė si. Sæmma lakkai rav'vi rievân dâid gussâgæč'čidge gonâgâssi mui'tâlet, nuvtgo muorrâčuop'pidge. Dâk bottė gonâgâsâ owdâld, jâ gonâgâs jærâi: „Mâk ol'muid di leppėt?“ „Mi læp Jussi Juhola oamme-gæč'ček,“ fas'tededdjė si.

Rievân ruottâi âin owdus; de bottė guof'te loge nissunâk, gułek vuojeteddjė čuottasâš saw'ʒâ-ælo. „Mâk ol'muid di leppėt?“ „Mi læp Mađo saw'ʒâgæč'ček,“ fas'tededdjė si. De rav'vi rievân siddjidige gonâgâssi mui'tâlet, nuvtgo muorrâčuop'pid jâ gussagæč'čid. Dâk bottė gonâgâsâ owdâld. De jærâi gonâgâs: „Gæn saw'ʒâgæč'ček di leppėt?“ „Mi læp Jussi Juhola saw'ʒâgæč'ček,“ fas'tededdjė si.

Da kongen tok sine beste klær av sig, stjal reven dem og bragte dem til sin herre og bød ham ta dem på, så de kunde gå til kongsgården.

Gutten tok klærne på, og de gav sig på vei til kongsgården. Kongen tok mot dem som kjære gjester. Da begynte reven å tale med kongen om festermål, og kongen hadde lyst til å gifte sin datter bort til en sådan rik mann; men han vilde først se gården hans. Da gutten hørte det, blev han motfallen og sa ikke et ord mer. Reven merket det og tok ham i tale på tomannshånd og spurte: „Hvorfor er du så motfallen?“ „Fordi kongen skal reise og se på gården min,“ svarte gutten. „Vær ikke redd,“ sa reven; „for I skal ved hvert veiskjell bare ta av til venstre; for der er mine spor.“

Så gav reven sig til å springe foran, og kongen og dronningen og Jussi Juhola med sin kjæreste kjørte efter. Da kom ti menn med økser på skulderen. „Hvad er det for menn?“ spør reven. „Vi er Ormens vedhuggere,“ svarte de. „Fortell endelig ikke kongen at I er Ormens vedhuggere; for kongen kommer nu efter mig og vil ødelegge Ormens rike. Men I skal fortelle at I er Jussi Juholas tjenere; for han er kongens venn, og nu vil kongen sette ham til husbond over Ormens gård,“ fortalte reven. Da mennene møtte kongen, fortalte de, som reven hadde rådet dem.

Da reven hadde sprunget en stund, kom ti folk imot den og drev en kubøling foran sig. „Hvad er det for folk?“ spurte reven. „Vi er Ormens kugjætere,“ svarte de. Reven rådet likeså disse gjæterne til å fortelle kongen det samme som vedhuggerne. De møtte kongen, og kongen spurte: „Hvad er I for folk?“ „Vi er Jussi Juholas kugjætere,“ svarte de.

Reven sprang videre i forveien; da kom der 20 kvinner som drev en saueflokk på hundre. „Hvad er I for folk?“ „Vi er Ormens saugjætere,“ svarte de. Så rådet reven også dem til å fortelle kongen det samme som vedhuggerne og kugjæterne. De møtte kongen, og kongen spurte: „Hvis saugjætere er I?“ „Vi er Jussi Juholas saugjætere,“ svarte de.

De bođi rievân Mađo gar'demi. „Buorre bæi've," celki rievân. „Bæi've, bæi've," fas'tedi Matto. „Gosâ don læk jottemen?" jærâi Matto. „Mon vul'gim sagâst, âtte gonâgâs læ boattemen Mađo riikâ hævâtet," fas'tedi rievân. Go Matto gulâi dâm, de suor'gâni son jâ dâk bal'valæd'djek, gæk vel leddjė siidâst. De ar'vâlišgođi Matto: „Must gâlle jif'tė jami ak'ka; muttu gosâ son mon gâlgâm šâd'dât?" „Mâk dust læ olgomuš aitest gal'von?" jærâi rievân. „Æi dobbe læk æra go fuonemus lađ'đegærok," fas'tedi Matto. „Vuol'go moai dâm ai'tai, jâ mon giesâm du dâi sisâ," celki rievân. „Dât læ buoremus rađđe, go mon dokku čiekkadam; dâm galvo sis'te i âne gonâgâs værtâ âtte viššа mu dobbe occât," celki Matto. „Gâl monge dâjâm gonâgâsâin, âtte i dobbe læk vær'tâ occât," fas'tedi rievân. „Gâl mon mavsam dunnjė buore balka dâm owdâst, jâ dunnjė oskeldâm mon hæg'gâm," celki Matto. „Oaǯǯok gâlle," fas'tedi rievân. De mânâigâ soai olgomuš ai'tai, jâ rievân giesâi su dâi lađ'đegæroi sisâ jâ buol'lati aite. De mânâi rievân biigai lusâ jâ goččoi âtte: „Di gâl'gâbettėt rakkâdet buoremus mallasid gonâgâssi guos'semalesen, jâ Jus'si Juhola boatta iseden dam dallui. Di gâl'gâbettėt dâkkât, nuvtgo Jus'si Juhola din goč'čo. Jos di nuvt dâkkâbettet, de ai'go gonâgâs din hæggâ sæs'tet," sarnoi rievân. „Mi ai'gop læt sunnjė gululâǯǯâk," fas'tededdjė bal'valæd'djek.

De mui'tai rievân, âtte jos gonâgâs boatta dâm gar'demâ oi'nusi jâ jærra âtte: „Gæn gar'dem dât læ?" de mu ised i dieđe, mâid gâl'ga fas'tedet. Dâmditti ruottâsti son fâstâin ruof'tot jâ čokkani dieva duokkai, ow'dâlgo gar'dem iđi oi'nusi. Go gonâgâs joawkoines bođi rievânâ raddjai, de celki rievân: „Mon læm dast din vuor'dam, dâssaši go di boattebettėt, jâ dal mon læm ilost, go dige leppėt joaw'dâm dam raddjai. De burist boattemestadek." Go gonâgâs gulâi dâm, de goččoi rievânâ boattet vuoddjet su jiešâs rægâst. De vuddjė si dâm dieva âlâ, gosâ gar'dem oi'nui; dât læi gol'letuvvum olgubæle. Go gonâgâs oini gar'demâ, de jærâi son: „Gæn gar'dem dât læ?" „Dât læ du vivvâsasâ gar'dem," fas'tedi rievân. Go gonâgâs gulâi dâm, de mod'dji son jâ celki: „Dât i læk imâš, jos dâggar âl'mast gol'le jâ sil'ba mit'tedam-lakkai firigi mel'de, go gar'demge læ gol'letuvvum olgold."

Go si bottė gar'demâ gurri, de oini gonâgâs stuorrâ hagâ gar'demâ

Så kom reven til Ormens gård. „Goddag," sa reven. „Goddag, goddag," svarte Ormen. „Hvor skal du hen?" spurte Ormen. „Jeg kommer, fordi jeg hørte at kongen er underveis for å ødelegge Ormens rike," svarte reven. Da Ormen hørte det, blev han redd, han og de tjenere som enda var på gården. Så tenkte Ormen efter: „Min kone døde visstnok igår; men hvor skal jeg nu vel gjøre av mig?" „Hvad for gods har du i det ytterste stabburet?" spurte reven. „Det er ikke annet enn de ringeste klæsruller," svarte Ormen. „La oss gå til det stabburet, så skal jeg tulle dig inn i dem," sa reven. „Det er det beste råd at jeg skjuler mig der; blandt det godset holder kongen det ikke for verdt å lete efter mig," sa Ormen. „Jeg skal nok si til kongen, at det ikke er verdt å lete der," svarte reven. „Jeg skal gi dig god betaling for det, og dig betror jeg mitt liv," sa Ormen. „Det kan du nok," sa reven. Så gikk de til det ytterste stabburet, og reven tullet ham inn i klæsrullene og satte ild på stabburet. Så gikk reven til tjenestepikene og bød dem: „I skal lage den beste mat til traktement for kongen. Jussi Juhola kommer som husbond til gården. I skal gjøre, som Jussi Juhola byr eder. Hvis I gjør det, vil kongen spare eders liv," sa reven. „Vi vil være ham lydige," svarte tjenerne.

Da husket reven på at hvis kongen får se gården og spør: „Hvis gård er det?" så vet min herre ikke hvad han skal svare. Derfor sprang den tilbake igjen og satte sig bak en bakke, før gården kom tilsyne. Da kongen med sitt følge kom til reven, sa denne: „Jeg har ventet på eder her, til I kom, og nu er jeg glad over at I er kommet så langt. Vær velkommen!" Da kongen hørte det, bød han reven komme og kjøre i hans egen slede. Så kjørte de op på den bakken hvorfra gården såes; den var forgylt utvendig. Da kongen så gården, spurte han: „Hvis gård er det?" „Det er gården til din måg skal bli," svarte reven. Da kongen hørte det, smilte han og sa: „Det er ikke underlig, om en sådan mann kan måle gull og sølv i kvartelvis, når gården er forgylt utvendig."

Da de kom til gården, så kongen en stor innhegning bak gården, hvor der var både hjorter og alslags skogdyr. I hønsegår-

duokken, mân sis'te leddjė sikke sârvâk jâ juokke šlâi mæccespirik. Vuon'cai šilljost leddjė juokke šlâi biem'moloddek, nuvt âtte gonâgâsâst æi læm dâggar šilljok. De mânâigâ rievân jâ Jus'si Juhola vuost sisâ, jâ rievân doalvoi su guos'sevieso sisâ. De mânâi fâstâin Jus'si Juhola olgus jâ goččoi sin sisâ boattet. Si bottė sisâ, jâ rievân goččoi biigaid buf'tet Jus'si Juholai buoremus bif'tâsid, jâ biigâk buf'tė, jâ dâk leddjė vela buorebuk go gonâgâsâ buoremus bif'tâsâk, jâ Jus'si Juhola garvudi dâid. De buf'tė biigak borrâmušâid bæwde âlâ jâ goč'ču borrât. Go si borrâgottė, de leddjė hui buoreb borrâmušâk go gonâgâsâst.

Nubbe bæive vul'gė si gonâgâsâ gar'demi, jâ rievân čuovoi mâidai mel'de. De nai'tâli Jus'si Juhola gonâgâsâ nieidâin, jâ gonâgâs rakkâdâtti stuorrâ guos'semallasid; muttu dâk æi læm nuvt njal'gak go Mađo gar'demest. De celki rievân: „Dât læ imâš, go gonâgâsâst æi læk nuvt njal'gak herskuk go mu isedest.“ De mânâi fâstâin Jus'si Juhola Mađo gar'demi of'tânâgâ æmedines, jâ eli riggesen obbâ ællemaiges.
(Aikio 1891.)

19. BUSGAT'TO JA JETTÂNÂSÂK.

Jettânâsâk leddjė ovtâ gærde val'dam ovtâ vaivaš âl'ma busgatto malestæd'djen. Muttomėn go jettânâsâk bottė biw'demest gulid, leddjė si god'dam gol'mâ fal'la. Busgat'to bođi owdâld jâ dâddja: „Immeli giitos, go bâssem-guolašid goddidek!“ De al'gė si fânnâsid gæsset bâjas; gat'to mânâi mâŋŋestaw'nai hoi'gât jâ dâddja: „Mâid mon bârgâšâm? Doalâšâmgo vâi?“ De jettânâsâk dâddjėk: „Jus de obbâ doalâšâkge don fânnâs, go nu lossâd læ.“ Gat'to dâddja: „Gost dâtgis læ gul'lum, âttė ol'muk væk'ken dollėk, dâihe go væk'ken læ, de vig'gėk het'tit?“ vâiku jieš læi doallâmen. Dego leddjė gæssam fânnâsid bâjas, de gat'to dâddja: „Muon aigom mui'tâlet diddjidi ovtâ mui'tâlusâ:

Gol'mâ fawros nieidâ læ boattemen iđedesguf'su guowlost; gâl'gâbettet dâllė gæččâstet, goas mon cui'gim.“

Gat'to diđi, âttė jettânâsâk jammėk, go bæive oi'nėk, jâ go guovso iđi, de dâjâi gat'to: „Gæččâstekket dal!“ Dego gæččasteddjė, de mânnė buokâk guow'dât jâ jammė. Gat'to bæsâi isedes lusâ.

den var alslags husfugle, så kongen hadde ikke sådant. Da gikk reven og Jussi Juhola først inn, og reven førte ham inn i gjestestuen. Så gikk Jussi Juhola ut og bød dem komme inn. De kom inn, og reven bød pikene bringe Jussi Juhola de beste klær. Pikene gjorde det, og de var enda bedre enn kongens beste klær, og Jussi Juhola tok dem på. Så bar pikene mat på bordet og bad dem spise. Da de begynte å spise, var rettene meget bedre enn hos kongen.

Den andre dagen reiste de til kongsgården, og reven var også med. Så blev Jussi Juhola gift med kongsdatteren, og kongen holdt et stort gjestebud; men maten smakte ikke så godt som i Ormens gård. Da sa reven: „Det er underlig at kongen ikke har så velsmakende lekre retter som min herre.“ Så reiste Jussi Juhola igjen til Ormens gård med sin kone og levet i rikdom hele sin levetid.

19. KATTEN OG RISENE.

Risene hadde engang tatt en fattig manns katt til kokke. En gang da risene kom fra fiske, hadde de fått tre hvaler. Katten kom imot dem og sa: „Gudskjelov, at I fikk stekefisk!“ Så tok de til å sette båtene op; katten gikk til atterstavnen for å skyve på og sa: „Hvad skal jeg gjøre? Skal jeg holde igjen eller —?“ Risene sier: „Kanskje du holder igjen, da det er så tungt.“ Katten sier: „Når har man hørt, at folk holder igjen eller søker å hindre, når de skal hjelpe?“ skjønt den selv holdt igjen. Da de hadde satt båtene op, sier katten: „Jeg vil fortelle eder en historie.“

„Tre vakre piker kommer fra morgengrykanten; I skal se dit, når jeg sier til.“

Katten visste at risene dør når de ser solen, og da dagen såes, sa katten: „Se nu!“ Da de så, sprakk de alle og døde. Katten slapp tilbake til sin herre.

De oai'na gat'to, âttė su isedest læ fuonek bif'tâsâk; bijâi isedes gar'co sisâ jâ hoigâdi lad'dui. Dâs'tu valdi gat'to isedes bif'tâsid jâ mânâi gonâgâs lusâ dâiguim jâ dâddja: „Armulâš gonâgâs! isedâm skii'pâ duššâi, jâ buok duššė bif'tâsâk jâ buok diŋgâk, mâk lež'žėk lâm skiipâ siste.“ Gonâgâs arkalmâsti dâm ised bâddjeli jâ âddi sunnjė šiegâ bif'tâsid jâ biemmo.

(Saba 1891.)

20. GIEHMAN BAR'NE, GAT'TO, BÆNÂ JÂ GONÂGÂSÂ NIEIDÂ.

Muttom gawpugest asâi muttom rigges giehman; su ak'ka læi mana vuos'ta jâ riegâdâtti bar'nemana mâsâ soai nâwdigâ nâmâ Andreas. De loppedi ač'če, âtte mâid dâm jâgest fin'niš gawpest vuoi'ton sil'bâru-đâid, dâid ai'go vur'kit bar'nases dukkurâd'dâm-ruttân. Son fin'ni vuoitost 300 dalâ, mâid son vur'ki 3 skappo sisâ. Jâkkebæle gæšest buoccâgođi dât giehman. Doaf'tar viž'žujuvvui, jâ fælsker (doaf'tar) oini, âtte sust læ jammem-daw'dâ; jieš oažžoi mâid dâm gullât. Dâm-ditti mui'tâli son æmedâssâs, âtte son læ vur'kim Andreassi 300 sil'bâ-dalâid dukkurâd'dâm-rut'tân, jâ rav'vi, âtte: „Go Andreas šâd'da dâm âkkai, âtte ol'gon sat'tegoatta dukkurâd'dât, dâlle gâlgâk don âd'det sunnjė 100 dalâ havest, vâi son oaž'žo oas'tet âlcės dukkurâsâid mie-lâs mel'de.“ Oanekâš dâstmâŋŋel jami dât giehman, jâ gaw'pe stiw'-rijuvvui owdâst-âl'mai bof'te.

Moad'de jâge dâstmâŋŋa šâddâi bar'ne juo nu særâlâš, âtte ap'padi juo ol'gon vaz'zet ærai lut. Son læi gullâm ænnestes, âtte su ač'če læ vur'kim sunnjė ruđâid dukkurâd'dâm varas; son jærâi maŋgâ have, âtte goas gâl'ga son oaž'žot dâid ruđâid. Æn'ne fas'tedi: „Dâlle go don ap'padišgoađak æra gandâi særvest dukkurâd'dât.“ Muttom bæive dâstmâŋŋa mânâi Andreas olgus jâ oini, âtte æra manak dukkurâd'dė ruđâiguim; son halidi mâid singuim dukkurâd'dât, mut i son val'dum sin sær'vai, dâingo sust æi læm ruđâk; dâstgo buokâk bil'kededdjė su jâ dâddjė âtte: „don mâid læk rig'ga bar'ne; æi læk obbâ ruđâkge

Da ser katten at dens herre har dårlige klær; den satte ham i et traug og skjøv ham ut på en dam. Derpå tok katten sin herres klær og gikk til kongen med dem og sa: „Nådige konge! Min herres skib forliste, og alle hans klær og alt det gods han hadde i skibet, kom bort!“ Kongen ynkedes over ham og gav ham gode klær og kost.

20. KJØPMANNSSØNNEN, KATTEN, HUNDEN OG KONGSDATTEREN.

I en by bodde en gang en rik kjøpmann; hans kone var med barn og fødte et guttebarn, som de gav navnet Andreas. Da lovte faren at hvad han det år kom til å tjene på sin handel av sølvpenger, det skulde han gjemme til lekepenger for sin sønn. Han tjente 300 daler, som han gjemte i 3 esker. Et halvt år efter blev kjøpmannen syk. Doktor blev hentet, og han så at han hadde helsott; selv fikk han også høre det. Derfor fortalte han sin kone at han hadde gjemt 300 sølvdaler til lekepenger for Andreas, og bød: „Når Andreas kommer til den alder at han begynner å kunne leke ute, skal du gi ham 100 daler ad gangen, så han kan kjøpe sig leker, eftersom han har lyst.“ Kort efter døde kjøpmannen, og handelen blev bestyrt av formenn.

Noen år derefter blev gutten alt så stor og sterk at han kunde gå ute med andre. Han hadde hørt av sin mor at hans far hadde gjemt til ham penger til lek; han spurte mange ganger, når han skulde få de pengene. Moren svarte: „Når du blir stor nok til å leke med andre gutter.“ En dag senere gikk Andreas ut og så at andre barn lekte med penger; han hadde også lyst til å leke med dem, men fikk ikke være i lag med dem, fordi han ikke hadde penger. For alle spottet ham og sa: „Du er også sønn til en rik mann og har ingen penger å leke med.“ Derfor gikk Andreas inn til sin mor og vilde ha penger. Han fikk 100 daler og gikk ut. Da

mâiguim dukkurâd'dât.“ Dâmditti mânâi Andreas sisâ ænnes lusâ jâ dattoi ruđâid. Son oaǯǯoi 100 dalâid jâ mânâi olgus. De bođi muttom âlmai owdâld jâ dâjâi: „Oaste gatto (bussa)!“ „Ollogo maf'sa?“ jærâi Andreas. „100 dalâ,“ fas'tedi âlmai. Dâm son âddi jâ mânâi fâst ruof'tot ænnes lusâ jâ dattoi fâst ruđâid. „Gosâ don læk dâkkâm dâid ruđâid, mâid don es'kė (ow'dâlâš) must oǯ'ǯuk?“ jærâi æn'ne. „Mon læm oas'tam gatto dâm owdâst,“ fas'tedi Andreas. Son oaǯǯoi fâst 100 dalâid, jâ æn'ne rav'vi âtte: „ik don gâlgâ mendu roat'ta ruđâidâd ânnet.“ Andreas mânâi fâst olgus jâ gawnâi muttom âl'ma jâ bođi su owdâld. „Oaste bænnâg!“ dâjâi âlmai. „Oastam gâl,“ fas'tedi Andreas. „Ollogo maf'sa?“ jærâi Andreas. „100 dalâ,“ fas'tedi âlmai, jâ Andreas âddi dâm De mânâi oppet Andreas sisâ ænnes lusâ jâ dattoi ruđâid jâ buvti bænnâg meldes. „Lækgo don oas'tam dâm bænnâg dâi ruđâiguim, mâid don must oǯ'ǯuk?“ jærâi æn'ne. „Læm gâl,“ fas'tedi gan'dâ. „Vuoi manna, vuoi, mâid don deddė oastak!“ čur'vi æn'ne imâštâd'dâmin, jâ mânâi sisâ jâ âddi oppet 100 dalâ.

Andreas mânâi fâst olgus jâ vulgi æra gandâi lusâ. Mânâdæiden de bođi muttom âlmai owdâld jâ vuow'dâlišgođi gol'lesuor'mâs. Andreas dattoi (siđâi) oai'net, mutt âlmai dâjâi âtte: „ik oaǯǯo ow'dâl oai'net, go don læk oas'tam suor'mâs.“ „Ollogo maf'sa?“ jærâi Andreas. „100 dalâ,“ fas'tedi âlmai. Andreas âddi sunnjė dâid jâ jærâi: „Gost læ dal dust dât gol'lesuormâs?“ „Boađe dal vieǯ'ǯât!“ dâjâi âlmai. De vulgigâ soai dokku mæc'cai vaʒ'ʒet jâ vaʒʒiga nu gukkas, âtte Andreas juo vai'bâgođi. „Hei, hei, mân guk'ke læ dokku!“ čur'vi Andreas. „Fâr'gâ moai len'nė juo dobbe,“ fas'tedi âlmai. Soai vaʒʒiga vel oanekâssi. De bođigâ dâm bai'kai, gost læi degu skii'pâluw'kâ ænnâm âld. Âlmai lækkoi dâm jâ gočćoi dâm raige mel'de vuolas mânnât. Andreas oini, âtte rai'dâlâs mânâi vuolas; dâmditti vulgi roak'kâ vuolas njieddjât. Andreas njiejâi vuostâs rai'dâlâs meld jâ bođi stuorrâ sali, gost i læm æra go gintâl buollemen borde âld. Son oini, âtte rai'dâlâs mânâi âin vuolas; dâmditti vulgi son dâm meld vuolas âin njieddjât. Son bođi oppet stuorrâ sali, gost borde âld gintâl buli, jâ rai'dâlâs mânâi âin vuolas. Dâmditti algi fâst njieddjât jâ bođi muttom stuorrâ salė sisâ; dâst son gawnâi čap'pis gisto, jâ gintâl buli borde âld.

møtte han en mann som sa: „Kjøp en katt!“ „Hvormeget koster den?“ spurte Andreas. „100 daler,“ svarte mannen. Han gav det og gikk tilbake igjen til sin mor og bad atter om penger. „Hvor har du gjort av de penger, som du nylig fikk av mig?“ spurte moren. „Jeg har kjøpt en katt for dem,“ svarte Andreas. Han fikk igjen 100 daler, og moren formante ham: „Du skal ikke bruke dine penger for uvørent.“ Andreas gikk igjen ut og traff en mann og kom imot ham. „Kjøp en hund,“ sa mannen. „Javel,“ svarte Andreas. „Hvor meget koster den?“ spurte han. „100 daler,“ svarte mannen, og Andreas gav det. Så gikk han atter til sin mor og vilde ha penger og bragte hunden med sig. „Har du kjøpt hunden for de penger du fikk av mig?“ spurte moren. „Ja,“ svarte gutten. „Voi, barn, voi, hvad er det dog du kjøper!“ ropte moren forundret og gikk inn og gav ham atter 100 daler.

Andreas gikk igjen ut hen til andre gutter. Som han gikk, kom en mann imot ham og vilde selge en gullring. Andreas vilde se den; men mannen sa: „Du får ikke se ringen, før du har kjøpt den.“ „Hvor meget koster den?“ spurte Andreas. „100 daler,“ svarte mannen. Andreas gav ham det og spurte: „Hvor har du nu gullringen?“ „Kom nu og hent den,“ sa mannen. Så gikk de ut i marken og gikk så langt at Andreas begynte å bli trett. „Hei, hei, hvor langt det er dit!“ ropte han. „Nu er vi snart der,“ svarte mannen. De gikk enda en stund. Så kom de til stedet; der var likesom en skibsluke oppe på jorden. Mannen åpnet den og bød ham gå ned gjennem hullet. Andreas så at en trapp førte ned, derfor begynte han frimodig å stige ned. Han gikk ned ad den første trapp og kom til en stor sal, hvor der ikke var annet enn et lys som brant på et bord. Han så at en trapp førte videre ned; derfor gikk han videre ned ad denne. Han kom atter til en stor sal, hvor et lys brant på et bord, og en trapp førte videre ned. Derfor begynte han atter å stige ned og kom inn i en stor sal; der fant han en sort likkiste, og et lys brant på et bord. Han sparket til likkisten, og lokket fór av. I kisten var et lik med gullring på fingeren. „Mon det er den ring som jeg har kjøpt?“

Son čievčâsti gisto, jâ lok'ke râwgâi ere, jâ dam sist læi lii'kâ, gol'le-suormâs gieđâst (suormâst). „Jogo son læ da dât suormâs, mâid mon læm oas'tam," jurdâši Andreas. Son gæč'čâli gæsset suor'mâs ere, mut i oʒ'ʒum; dâmditti valdi maccâstâk-niibes jâ čuoppâi suormâ râs'ta (gâs'kât) jâ valdi suor'mâs. De vulgi son fâst bâjas goar'ŋot jâ bođi lokke vuollai; muttu lok'ke læi gid'dâ. Dâmditti suor'gâni son jâ algi čierrot. Son čieroi oanekâssi; de gulâi ol'mu vaʒ'ʒet, jâ bođi su buotta jâ dâjâi âtte: „jos don âddak munnjė dâm suor'mâsâd, de dâlle gâl bæsâk." Andreas jurdâši: „Im dieđe, gâlgâmgo âd'det vâi im. Im de jo daide âd'det, go iešge læm diw'râs čâđâ oas'tam." „Im de âdde," čur'vi son. „Oro al dâlle dobbe!" fas'tedi âlmai jâ mânâi gei'nusis.

Andreas čierrogođi fâst jâ gađâi âtt: „vâi dɛddė im læš jo âd'dam dâm suor'mâs." Son valdi suor'mâs jâ gæč'čâlâd'dâgođi ât guđemuš sur'mi dât gâlgâši hei'vėt (ânetet). Son nâkketi (hoi'gâdi) ovtâ nub sur'mi, mut i of'tige ânetam ovtâge sur'mi ol'giš gitti; dâmditti gæč'-čâlâddâi son guro gitti. Go son nâkketi orbuši, de bođi olmuš su lusâ jâ jærâi: „Mâid don dattok (siđâk)?" „Mon dattom olgus," fas'tedi Andreas. De læi son ol'gon, jâ olmuš læi jaw'kâm.

Mut de læi aw'den mæc'ce, ige diettam dâm, gost gawpug læi; dâmditti nâkketi suor'mâs orbuši, jâ olmuš bođi su lusâ jâ jærâi: „Mâid don dattok?" „Ruof'tot (bai'kasâm)," fas'tedi Andreas. De læi son dobbe. Son hoi'gâdi fâst suor'mas gitti, jâ olmuš bođi su lusâ jâ jærâi: „Mâid don dattok?" Âl'ma jier'mai jâ âkkai dattom jieččam," fas'tedi Andreas, jâ son šâddâi mâid nu.

Son halidišgođi gonâgâs-nii'di irgastâd'dât; dâmditti hoi'gâdi fâst suor'mâs gitti, jâ olmuš bođi su lusâ jâ jærâi: „Mâid don dattok?" „Gonâgâs-nii'di ir'gen," fas'tedi Andreas. „Oaʒʒok gâl," dâjâi dât olmuš jâ mânâi ere. De oaʒʒoi gonâgâs-niei'dâ rakkisvuođâ sunnjė, nu âtte dâgâig litto, âtte goas soai gâl'gâb nai'tâlet. Go lit'to-ai'ge lâkkânišgođi, de halidi Andreas dokku vuol'get. Son hoi'gâdi fâst suor'mâs gitti; de bođi olmuš jâ jærâi: „Mâid don dattok?" „Gonâ-gâs-nieidâ lusâ," fas'tedi Andreas. De læi son dobbe. Lit'tobæive mânâi Andreas gonâgâsâ lusâ jâ jærâi: „Oaʒʒomgo mon du nieidâ

tenkte Andreas. Han prøvet å dra ringen av, men kunde ikke; derfor tok han sin foldekniv, skar fingeren av og tok ringen. Så begynte han å stige op igjen og kom til luken; men luken lå fast. Derfor blev han redd og begynte å gråte. Han gråt en stund; så hørte han et menneske gå, og det kom like over ham og sa: „Hvis du gir mig ringen din, skal du slippe op.“ Andreas tenkte: „Jeg vet ikke om jeg skal gi ham den eller ikke. Jeg tror ikke jeg gir den da jeg selv har kjøpt den dyrt.“ „Nei, det gjør jeg ikke,“ ropte han. „Bli da her,“ svarte mannen og gikk sin vei.

Andreas begynte igjen å gråte og angret på det: „at jeg dog ikke gav ham ringen!“ Han tok den og begynte å prøve hvilken finger den skulde passe til. Han stakk den på den ene finger efter den annen; men den passet ikke til nogen finger på høire hånd; derfor prøvet han den på venstre hånd. Da han stakk den på ringfingeren, kom et menneske til ham og spurte: „Hvad vil du?“ „Jeg vil ut,“ svarte Andreas. Så var han ute, og mennesket var vekk.

Men det var en ødemark, og ikke visste han hvor byen var; derfor stakk han ringen på ringfingeren, og et menneske kom til ham og spurte: „Hvad vil du?“ „Hjem,“ svarte Andreas. Da var han der. Han stakk igjen ringen på fingeren, og mennesket kom til ham og spurte: „Hvad vil du?“ „Jeg vil ha manns vett og alder,“ svarte Andreas, og han blev også sådan.

Han fikk lyst til å fri til kongsdatteren; derfor stakk han igjen ringen på fingeren, og mennesket kom til ham og spurte: „Hvad vil du?“ „Bli kongsdatterens kjæreste,“ svarte Andreas. „Det skal du bli,“ sa mennesket og gikk bort. Så fattet kongsdatteren kjærlighet til ham så at de gjorde avtale om når de skulde gifte sig. Da den avtalte tid nærmet sig, fikk Andreas lyst til å reise dit. Han stakk igjen ringen på fingeren; da kom mennesket og spurte: „Hvad vil du?“ „Til kongsdatteren,“ svarte Andreas. Da var han der. Den avtalte dag gikk Andreas til kongen og spurte: „Får jeg din datter til kone?“ „Ikke før du kan skaffe dig en

gal'gon?“ „Ik ow'dâl go sattišâk hakkât âlcėd dâggar gar'den, go mustge læ,“ fas'tedi gonâgâs. Andreas bijâi suor'mâs gitti, jâ olmuš bođi su lusâ jâ jærâi: „Mâid don dattok?“ „Mon dattom it'taši garvesen sæmmalagan gar'den go gonâgâsâstge,“ fas'tedi Andreas.

Go iđed šâddâi, de mânâi Andreas gonâgâs lusâ jâ dâjâi: „Dal læ juo garves mu gar'den; vul'gu moai dal gæč'čât!“ De vulgi gonâgâs nieidâines jâ Andreas gar'den gæč'čât, jâ dât læi sæmma go gonâgâs-gar'den. De jærâi Andreas fâst: „Oaǯǯomgo mon dal du nieidâin nai'tâlet?“ “Ik don oaǯǯo, ow'dâlgo don vejišâk goastedet gol'lešâl'de ješâd gar'denest mu gar'den raddjai,“ fas'tedi gonâgâs. De bijâi Andreas fâst dâm suor'mâs giettâsis, jâ olmuš bođi su lusâ jâ jærâi: „Mâid don dattok?“ „Mon dattom gol'lešâl'de nu gukke, âtte gâl'ga ollet mu gar'den rajest gid'dâ gonâgâs-gar'den raddjai,“ fas'tedi Andreas. Go iđed šâddâi, de læi juo gol'lešâl'de garves. „Jogo mon dal bæsâm nai'tâlet du nieidâin?“ jærâi Andreas. „Ik don oaǯǯo love, ow'dâlgo don buvtišâk sir'det it'taši gar'denâd dasâ mu gâr'den gurri,“ fas'tedi gonâgâs. Andreas bijâi fâst suor'mâses gitti; olmuš bođi su lusâ jâ jærâi: „Mâid don dattok?“ „Mon dattom it'taši mu gar'den læt dast gonâgâsgar'den baldâst,“ fas'tedi Andreas. Go iđed šâddâi, de læiga dâk guof'te gar'den baldâi. De mânâi Andreas gonâgâs lusâ jâ dattoi nai'tâlet gonâgâs-nieidâin, jâ gonâgâs viimâg âddi love nai'tâlet. Ow'dâl nai'tâlæme valdi Andreas moar'ses sisâ gar'denâssâs.

De oaǯǯoi gonâgâs-niei'dâ dâm mielâ âtte vuol'get muttom gonâgâsbarne lusâ, gi læi sunnjė ow'dâl ir'gen. Dâmditti smiettâi son dušše dâm, âtte mo son dal gâlgâši dokku bæssât. Son bođi dâm diettet, âtte Andreasest læ dâggar suormâs, mân boft læ vejulâš buok oaǯ'ǯot, mâid jo dattuš; dâmditti suoladi son dâm suor'mâs ik'ko oađedæiden jâ nâkketi suor'mâs gitti. De bođi olmuš jâ jærâi: „Mâid don dattok?“ „Mon dattom far'rit of'tân dain gar'denin dâm gonâgâs-barne lusâ, gi ow'dâl læi munnjė ir'gen,“ fas'tedi gonâgâsniei'dâ, jâ de læi dobbe.

De fuommaši Andreas, âtte son læ oađđemen of'tu šilljost; bænâ jâ gat'to vel goar'jedæva su baldâst. Dâmditti fâl'li son čuoǯǯât suor'gânemin jâ jur'deli âtt: „mo dât gâl'ga læt?“ Son occâli dâllan suor'mâs; mutt suormâs læi jaw'kâm. De ar'vedi son, âtte gonâgâsniei'dâ

sådan gård som jeg har,“ svarte kongen. Andreas stakk ringen på fingeren, og mennesket kom til ham og spurte: „Hvad vil du?“ „Jeg vil til imorgen ha ferdig sammeslags gård som kongen har,“ svarte Andreas.

Da det blev morgen, gikk Andreas til kongen og sa: „Nu er min gård alt ferdig; la oss nu gå og se!“ Så gikk kongen med sin datter og Andreas for å se på gården, og den var likedan som kongsgården. Da spurte Andreas igjen: „Får jeg nu gifte mig med din datter?“ „Nei, ikke før du kan koste en gullbro fra din gård til min gård,“ svarte kongen. Da satte Andreas igjen ringen på hånden, og mennesket kom til ham og spurte: „Hvad vil du?“ „Jeg vil ha en gullbro så lang at den skal nå fra min gård like til kongsgården,“ svarte Andreas. Da det blev morgen, var gullbroen alt ferdig. „Får jeg nu gifte mig med din datter?“ spurte Andreas. „Nei, du får ikke lov, hvis du ikke til imorgen kan flytte din gård hit ved siden av min gård,“ svarte kongen. Andreas satte atter ringen på hånden; mennesket kom til ham og spurte: „Hvad vil du?“ „Jeg vil at min gård til imorgen skal være her ved siden av kongsgården,“ svarte Andreas. Da det blev morgen, stod de to gårder side om side. Da gikk Andreas til kongen og vilde gifte sig med kongsdatteren, og kongen gav ham til slutt lov dertil. Før de blev gift, tok Andreas sin kjæreste inn i sin gård.

Da fikk kongsdatteren lyst til å reise til en kongssønn som før hadde været hennes kjæreste. Derfor grunnet hun bare på hvorledes hun skulde kunne komme dit. Hun fikk vite at Andreas hadde en ring ved hvilken det var mulig å få alt hvad en vilde. Derfor stjal hun ringen om natten, mens han sov, og satte ringen på hånden. Da kom et menneske og spurte: „Hvad vil du?“ „Jeg vil flytte med denne gården til den kongssønn som før var min kjæreste,“ svarte kongsdatteren, og så var hun der.

Da merket Andreas at han lå alene ute på gårdsplassen; hunden og katten lå ennu ved siden av ham. Derfor fór han forferdet op og tenkte: „Hvorledes er dette gått til?“ Han lette straks efter

læ dal su bæt'tam; dâmditti mânâi son gonâgâs lusâ jâ mui'tâli buok dâm, mi læi dappatuvvum. Gonâgâs suttâi sâggâ jâ goččoi, atte Andreas gâl'ga ar(â)stan'ti bid'djut, jâ šâddâi mâid nu.

Bænâ jâ gat'to læiga meld čuovvolâm; dâk bal'kestuvvuigâ olgus. De dâjâi gat'to bænnâgi atte: „vulggu moai dal isedæme gaddjot; dâstgo dal læ son hæggâhæđest.“ Gonâgâs læi dâddjâm âtte: „jos guovte mano gæččai ik buvtiš sagâidâd duottân dæw'det, de gâlgâk god'dut.“ „Æm moai satte su gaddjot,“ fas'tedi bænâ. „Mânditti gâlgâi dâlle mun'nu diw'râs čâđâ oas'tet, go æm gâlgâš buf'tet isedæme awke owdedet?“ dâddja gat'to. „Mo gâl'gė moai buf'tet gaddjot?“ jærra bænâ. „Don vuoddjâm-čæp'pe jâ mon fâst ruot'tâm-giew'râ jâ gavvel vel dâm bâddjeli,“ dâjâi gat'to.

De vulgigâ soai ruot'tât. Go soai boattebâ jogâi duokkai, de njui'ki gat'to bænnâg sælge âlâ, jâ bænâ vuoddja nu râs'ta, sæmma lakkai mâid jawri râs'tage. Matke âld dâddja gat'to bænnâgi: „Don njunalâš gâlgâk hâfset (njun'nit) juokke guw'lui, ât ikgo don hâvse gos'tege mun'nu ised gar'den; mon fâst gæč'čâlâm gæččâdet nu dar'kelet, mo dal jo mattišâm.“ Ja nu soai mâid dâgâigâge, gid'dâ dâssago soai fuommašæiga dâm gar'den. De dâddja gat'to: „Mon oainam dâm gar'den, mâid moai len'nė occâmen.“ „Mon hâvsam sun'nu, gost soai læva vaʒʒâšæmen,“ fas'tedi bænâ. „Vul'gu al dokku!“ De mânâigâ soai dâi guof'ta lusâ buorranâd'dâmin (d. l. gerjudemin jâ sæibe lif'šâmin). Gonâgâsniei'da i dow'dâm dâm bænnâg ige dâm busgatto; dâmditti valdigâ soai âlcėskâ bænân jâ busgat'ton. Soai vaʒʒigâ ruof'tot, jâ dât bænâ jâ busgat'to čuovoigâ (čuovvolæiga) sun'nu meld. Gat'to gæč'ča suole âtte igo son oaine gos'tege dâm suor'mâs. Go si bottė gar'den sisâ, de dâgâigâ bænâ jâ gat'to jiešâskâ dego goallomen; dâmditti valdigâ soai dâm lânnji, gost soai oroigâ.

Go ækked šâddâi jâ ol'muk oađđastâllâgottė, de oađđastâllâgođigâ mâid gonâgâsbar'ne of'tân moar'sines. Dât gonâgâsniei'dâ i oskeldam ânnet æra sâjest dâm suor'mâs go njalmest oađedæidėn jâ siskemuš lummâst. Gat'to oini, go gonâgâsniei'dâ bijâi njal'mai. Gat'to dâgâi âin jiešâs goal'lon; dâmditti goččoi gonâgâsniei'dâ biddjât âin dolâ. De šâddâi nu bakkâs, âtte fer'tigâ glasâ læk'kot. Oađedæidėn čol'gâdi

ringen; men ringen var vekk. Så skjønte han at kongsdatteren hadde sveket ham; derfor gikk han til kongen og fortalte alt som var hendt. Kongen blev meget vred og bød at Andreas skulde settes i arrest, og så skjedde.

Hunden og katten hadde fulgt med; de blev kastet ut. Da sa katten til hunden: „La oss nu redde vår herre; for nu er han i livsfare." Kongen hadde sagt: „Hvis du ikke innen to måneder kan bevise hvad du har sagt, skal du bli drept." „Vi kan ikke frelse ham," svarte hunden. „Hvorfor skulde han da kjøpe oss dyrt, når vi ikke skulde kunne fremme vår herres gavn?" sa katten. „Hvorledes skal vi kunne frelse ham?" spør hunden. „Du er flink til å svømme, og jeg er sterk til å løpe og dessuten listig," sa katten.

Så løp de i vei. Når de kom til en elv, hoppet katten op på ryggen til hunden, og hunden svømmet så over, likeså over vatn. Underveis sier katten til hunden: „Du, som er flink til å snuse, skal snuse til enhver kant, om du ikke nogensteds får vær av vår herres gård. Jeg skal prøve å se efter så nøie som jeg kan." Og så gjorde de også, til de blev gården var. Da sier katten: „Jeg ser den gården vi leter efter." „Jeg kjenner været av dem der hvor de spaserer," svarte hunden. „La oss nu gå dit!" Så gikk de hen til dem og gjorde sig til (logret og viftet med halen). Kongsdatteren kjente ikke hunden og katten igjen; derfor tok de dem til sig som hund og katt. De gikk hjem, og hunden og katten fulgte med dem. Katten så hemmelig efter om den ikke skulde se ringen nogensteds. Da de kom inn i gården, lot hunden og katten, som om de frøs; derfor tok de dem inn i det rum hvor de selv holdt sig.

Da det blev kveld og folk skulde legge sig, skulde også kongssønnen og hans kjæreste legge sig. Hun trodde sig ikke til å ha ringen annensteds enn i munnen, når hun sov, og i den innerste lomme. Katten så at hun stakk den i munnen. Den lot igjen som om den frøs; derfor bød kongsdatteren at man skulde legge mer på varmen. Da blev det så varmt at de måtte åpne vinduet.

gonâgâsniei'dâ dâm suor'mâs guol'bai. Gat'to njui'ki dâllan jâ dop'pi suor'mâs, njui'ki glassâ-raige olgus jâ bænâ mâŋest, jâ vulgigâ ruot'tât ruof'tot. Mânâdæidėn ruof'tot narrutâllâgođigâ (rii'dâlišgođigâ) bænâ jâ gat'to dâm suor'mâs âld. Bænâ dâddja gattoin: „Divte dal mugis guod'det dâm suor'mâs; dâstgo jos dušše don guoddak dâm suor'mâs, de don dušše oaʒʒok of'tu gii'tus, jâ mon im oaʒʒo mâi'dege gii'tusid dâm ̦owdâst." „Don oaʒʒok sæmma gii'tus go monge; dâstgo mun'nu ised gâl burist dietta, âtte dât læ mun'nu guf'tui bar'go, jâ dietta mâid dâmge, âtt don læk vuoddjâm-čæp'pe jâ mon læm fâst ruot'tâm-giew'râ," fas'tedi gat'to. „I, mutt don gâlgâk âd'det munnjėgis guod'det," dâjâi fâst bænâ. „Mon bâlâm, âtt don gâččâtâk jokki dâihe jaw'rai; dâstgo du njal'me læ stuores, jâ don læk vuow'dai," fas'tedi gat'to. „Jos don ik âdde munnjė suor'mas guod'det, de mon bal'kestâm du guow'do dæno dennui," aiti bænâ, gid'dâ dâšši (dâssaši) go gat'to viimâg fer'ti âd'det. De vulgigâ soai âin jottet. Go soai bođigâ dæno duokkai, de njui'ki gat'to bænnâg sælge âlâ, jâ bænâ vulgi vuoddjât. Guow'do dæno girdi spalvaš owdubæle bænnâg nu lâk'kâ, âtte bænâ ham'si dâm jâ gâččâti suor'mâs. „O ho, gal mon dâm juo leddjim," dâjâi gat'to jâ lâseti vel âtt: „jos don livčik luoi'tam mu guod'det, de livči âin dât suormâs aimoin, jâ moai livčime guf'tuk oʒ'ʒum gii'tus; mutt dal moai æm oaʒʒo mâi'dege gii'tosen." „Na, mo dal gɛl'gė?" dâddja bænâ. „Moai gɛl'gė vuol'get ol'muid occât," fas'tedi gat'to.

De vulgigâ soai ruot'tât vuolas guw'lui jâ gawnâig muttom âl'ma, gutte læi gulid biw'demen. Soai gerjudæiga us'teblâʒʒât dâm âl'ma, jâ âlmai valdi sun'nu iloin vuos'ta jâ doalvoi goattai. Go iđed šâd-dâi, de vulgi âlmai firmides oappâdet. Bænâ jâ gat'to čuovvolæiga su jâ njui'kigâ fânnâsi. Juokke guole gæččâi gat'to dar'kâ, igo suor-mâs oi'nu njalmest gâč'čât. Go âlmai bođi gad'dai jâ guddi gulides bâjas jâ algi čoallot, de gæččâi gat'to dar'kelet juokke guole, mâid âlmai čol'li. Čoalodæidėn râwgâi gol'lesuormâs guole gutmaga sist olgus; âlmai dop'pi suor'mâs jâ jur'deli: „De hân dal daidi mu nii'di gol'lesuormâs boattam," jâ nâkketi suor'mâs lum'mi. De mânnė si bâjas goattai jâ al'gė vuoš'šât. Vuoššâdæidėn (vuoš'šâm gâskâst) gæč-čâdi suor'mâs jâ bijâi hil'do âlâ. Go males læi garves jâ âlmai læi

I søvne spyttet kongsdatteren ringen ut på gulvet. Katten sprang straks og grep den, hoppet ut gjennem vinduet og hunden efter, og de gav sig til å løpe hjemover. Underveis begynte de å trette om ringen. Hunden sier til katten: „La nu mig bære ringen; for hvis bare du bærer den, får du alene takk, og jeg får ingen takk for den.“ „Du får samme takk som jeg; for vår herre vet godt at det er våres begges gjerning, og han vet også at du er flink til å svømme og at jeg er sterk til å løpe,“ svarte katten. „Nei, du skal la også mig bære,“ sa hunden. „Jeg er redd for at du slipper den i en elv eller i et vatn; for munnen din er stor, og du er grådig,“ svarte katten. „Lar du mig ikke bære ringen, kaster jeg dig i elven midt utpå,“ truet hunden, og så måtte katten til slutt gi den ringen. Så drog de videre. Da de kom til en elv, hoppet katten op på hundens ryg, og hunden begynte å svømme. Midt ut på elven fløi en svale foran hunden så nær at hunden glefset efter den og slapp ringen. „Å hå, det skjønte jeg nok,“ sa katten og la til: „Hvis du hadde latt mig bære, var ringen enda i behold, og vi hadde begge fått takk; men nu får vi ingenting til takk.“ „Nå, hvordan skal vi nu bære oss ad?“ sa hunden. „Vi skal lete op folk,“ svarte katten.

Så løp de avsted nedover og traff en mann som holdt på å fiske. De logret vennlig for ham, og han tok med glede mot dem og førte dem til sin gamme. Da det blev morgen, gikk mannen for å se til sine garn. Hunden og katten fulgte med ham og hoppet inn i båten. Katten så nøie på hver fisk, om ikke ringen sås å falle ut av munnen på den. Da mannen kom iland og bar fiskene op og begynte å sløie dem, så katten nøie på hver fisk som mannen sløiet. Mens han sløiet, spratt en gullring ut av maven på en fisk; mannen grep ringen og tenkte: „Der kom nok en gullring til min datter,“ og stakk ringen i lommen. Så gikk de op til gammen og begynte å koke. Imens så mannen på ringen og la den op på hyllen. Da maten var ferdig og mannen hadde spist, gav han katten og hunden mat; selv la han sig på fleten, og katten la sig på hyllen ved siden av ringen. Da mannen sovnet, tok katten

borrâm, de âddi son gat'tui jâ bænnâgige borrât; jieš vællani loi'dui, jâ gat'to goarjoi hil'do âlâ suormâsgurri. Go âlmai nokkâi, de valdi gat'to suor'mâs jâ vulgig âin jottet, jođigâ, gid'dâ dâssaši go bođigâ gawpugi. De dâddja bænâ: „Mo dal gɛl'gė sisâ bæssât isedæme lusâ.“ „Don banalâš gâlgâk gas'ket dorno raigeld, dâm mâđe âtte mon bæsâm sisâ.“
De mânâigâ soai dokku, jâ bænâ gas'kegođi dor'nui raige, dâs'sa go gat'to jođi čâđâ. De čaŋâi gat'to sisâ jâ njui'ki Andreas âs'kai jâ luiti suor'mâs goammer sisâ. Andreas šâddâi illui, dâingo son dowdâi suor'mâs. Dâmditti son hoiggâdi gitti, jâ olmuš bođi jâ jærâi: „Mâid don dattok?“ „Mon dattom iđedi mu gar'denâm of'tân ol'muiguim,“ fas'tedi Andreas. Iđedest arrâd bâddjani, jâ gar'den læi dâst. De mânâi Andreas gonâgâs lusâ jâ dâjâi: „Likkâ bâjas, gonâgâs, jâ boađe mu meld gæč'čât, mo mon dal aigom sagâidâm duottân dæw'det.“ Gonâgâs likkâi bâjas jâ mânâi olgus, jâ gar'den læi dâst. De mânâigâ soai sisâ jâ gawnâigâ gonâgâsnieidâ oađđemen. De goččoi gonâgâs hârcâstuvvut sikke nieidâs jâ dâm gonâgâsbarne, jâ gonâgâsbar'ne hârcâstuvvui. De čierrogođi gonâgâsniei'dâ jâ annogođi hæggâs. De armeti su bâddjeli Andreas, jâ gonâgâsniei'dâ loppedi, âtte son ai'go dâstmâŋŋa ællet oskaldâsât suinâ. De giiti Andreas sikke gatto ja bænnâg dâm suormâs-vieǯ'ǯâm owdâst, jâ Andreas čiegâi on dâm suor'mâs gonâgâsnieidâ owdâst, jâ dâstmâŋŋa nai'tâlæiga soai.
(Aikio 1890.)

21. MÂST ŠÂDDÂI MÆRRÂ SALTES?

Muttomin læiga assâmen guof'te vielljâš ovtâ sâjest. Go sun'nu ač'če jami, de boarrasub viel'ljâ riv'vi dâm nuorâbust buok jâ šâddâi riggesen. Nuorâb šâddâi nu gæfen, âtte fer'ti borrât buok, mi sust læi davveren, jâ šâddâi gol'go-šillai; sust i læm æra ælatus-vuokke, go fer'ti jottet jâ anotet. Muttom bæive bođi son su vielljâs dallui, jâ su viel'ljâ læi âi'du spiinides njuovâdæmen; de anoi son vielljâstes bier'gobitta, jâ su viel'ljâ âddi sunnjė spii'nebæle buok jâ čajeti sunnjė, goggu læ njuol'gâmus gæi'no. Muttu dâm gæino guorâst leddjė assâmen bâhalâǯǯâk, guđek æi dud'dum oai'net borrâmuš. De rav'vi

ringen, og de gav sig igjen på vandring og vandret til de kom til byen. Da sier hunden: „Hvordan skal vi nu slippe inn til vår herre?“ „Du som har gode tenner, skal bite hull i døren, såpass at jeg slipper inn.“

Så gikk de dit, og hunden bet hull i døren, til katten slapp igjennem. Da smøg katten inn og hoppet op i fanget til Andreas og slapp ringen i hans hånd. Andreas blev glad, for han kjente ringen igjen. Derfor stakk han den på fingeren, og mennesket kom og spurte: „Hvad vil du?“ „Jeg vil til imorgen ha min gård og folkene,“ svarte Andreas. Tidlig om morgenen stod han op og gården stod der. Da gikk Andreas til kongen og sa: „Stå op, konge, kom med mig og se, hvorledes jeg nu vil bevise hvad jeg har sagt.“ Kongen stod op og gikk ut, og gården stod der. Da gikk de inn og fant kongsdatteren sovende. Da bød kongen at både hans datter og kongssønnen skulde henges, og kongssønnen blev hengt. Kongsdatteren tok til å gråte og bad for sitt liv. Da ynkedes Andreas over henne, og hun lovte at hun herefter skulde leve trofast med ham. Så takket Andreas både katten og hunden for at de hadde hentet ringen, og han gjemte ringen vekk for kongsdatteren, og derefter giftet de sig.

21. HVORLEDES SJØEN BLEV SALT.

En gang bodde to brødre sammen. Da deres far døde, røvet den eldste bror alt fra den yngste og blev rik. Den yngste blev så fattig at han måtte spise op alt det han eide, og blev en landstryker; han hadde ikke annen levevei enn å vandre om og tigge. En dag kom han til sin brors gård, og hans bror holdt nettop på å slakte sine svin; da bad han sin bror om et stykke kjøtt, og hans bror gav ham et helt halvt svin og viste ham hvor den beneste vei var. Men ved veien bodde djevler som ikke tålte å se mat. Hans bror advarte ham at han skulde vokte maten sin for djev-

viel'ljâ, âtte son gâl'ga farotet su borrâmušâs dâinâ bâhalâʒʒâin. De vulgi dât gæfe vaʒ'ʒet jâ bođi bâhalâʒʒâi dalo lusâ. De læi bâhalâʒʒâin ræŋ'gâ ol'gon mur'rimen, jâ dât rav'vi âtte: „Go bâhalâʒʒâk dal oas'tâlišgottėk dust dâm spii'nebæle, de ik gâlgâ ærast vuow'det go dâm millo owdâst, mi fæs'karest læ; dâstgo dât mil'lo malė buok, mâid olmuš goč'čo.“ Jâ son rav'vi, âtte mân lakkai gâlgâi dât gæfe orostâttet dâm malimest. De vulgi gæfes âlmai sisâ, jâ bâhalâʒʒâk bottė juo fæs'karest su owdâld jâ al'gė borrât dâm spii'nebæle njuos'kân; muttu âlmai i âd'dam dâm i mânge lakkai, vâiku bâhalâʒʒâk anoteddjė gârrâset. De viimâg si oas'tâlišgottė; muttu dât gæfe dâddja: „Juo vuowdam gâl, jos di âd'devekkėt munnjė dâm millo, mi dam fæs'karest læ.“ Il'la si leddjė âd'det algost; muttu de âd'dė âlmâke.

Go dât gæfe bođi su orromsâddjases, de goččoi son âlcės malit fii'nâ suokkâd, jâ mil'lo dâgâi nu, jâ dât gæfe goččoi dâm millos malit juokke bæive, jâ dât mali buok, mâid âlmai goččoi. De rig'gogođi dât gæfe dâm millo boft, jâ maŋemus'ta oaʒʒoi dât âlmai baike âlcės jâ asâi lâk'kâ vielljâs. Go su viel'ljâ fuommaši, âtte mâggar mil'lo su vielljâst læ, de oas'tâlišgođi son su vielljâstes dâm millo, jâ dât nuorâb viel'ljâ rawkâi sust hir'mâd stuorrâ hâdde. Muttu viel'ljâ i giel'dam dâm; dâstgo son diđi, âtte gâl dât mil'lo fâr'gâ dâm sisâ buf'ta. Son jærâi dušše dâm: „Malėgo dât mil'lo buok, mâid olmuš goas dat'to?“ „Malė gâl,“ fas'tedi su viel'ljâ, ige jærrâm dâm, âtte mo dâm gâl'ga orostât'tet, ige boattam dâm diettet.

Muttom bæive goččoi dât âlmai su millos sildid jâ suokkâd malit, ige diettam dâm, âtte mo son gâlgâi dâm orostât'tet. Mil'lo algi dâm dâllan malit, jâ dât mali jâ mali ige goas'sege hæi'tam. Buok littek juo divvė, jâ sildek jâ suokkâd gol'gâgottė stoppo-guol'bai, ige diettam ised æra rađe, go viegâi vielljâs lusâ jâ dâddja: „Boađe jâ valde dâm millo must ere!“ „Im mon aigo dâm dâkkât; dâstgo i hân dât gulâ munnjė šât dal; dâstgo mon læm dâm dunnjė vuow'dâm,“ fas'tedi su viel'ljâ. Dât boarrasub viel'ljâ dâddja âin: „Im mon fuolâ šât æm'bu dâm millost; don oaʒʒok dâm val'det nuvta. Boađe dušše jâ valde ere!“ Dât nuorâb viel'ljâ vulgi su meld, jâ go soai bođigâ viste uf'sâdâkki, de læi juo suokkâd uf'sâraige olgus gol'gâmen. Son oro-

lene. Så gikk den fattige avsted og kom til djevlenes gård. Da stod djevlenes tjenestegutt ute og muret, og han gav ham det råd: „Når djevlene nu vil kjøpe av dig det halve svinet, skal du ikke selge det uten for den kvern som står ute i gangen; for den kvernen maler alt det en byr.“ Og han underviste ham hvorledes han skulde få den til å høre op med å male. Så gikk den fattige mann inn, og djevlene kom alt ute i gangen imot ham og begynte å ete det halve svin rått; men mannen gav dem det ikke på nogen måte, skjønt djevlene bad ham inntrengende. Til slutt begynte de å kjøpslå; men den fattige sa: „Jeg skal nok selge det hvis I gir mig den kvernen, som står her i gangen.“ I førstningen vilde de nødig gi den; men så gav de den allikevel.

Da den fattige kom til sitt bosted, bød han kvernen male fin grøt til ham, og kvernen gjorde så. Den fattige bød kvernen male hver dag, og den malte alt det mannen bød. Så begynte den fattige å bli rik ved kvernen, og til slutt fikk han sig en gård og bodde i nærheten av sin bror. Da broren merket hvadslags kvern hans bror hadde, vilde han kjøpe den av ham, og den yngste bror forlangte svært stor betaling av ham. Men broren sa ikke nei til det, for han visste at kvernen nok snart vilde bringe det igjen. Han spurte bare: „Maler kvernen alt det en vil, og nårsomhelst?“ „Javisst,“ svarte hans bror, men han spurte ikke om hvorledes han skulde få den til å stanse, og fikk ikke vite det.

En dag bød mannen kvernen sin å male sild og grøt, og ikke visste han hvorledes han skulde stanse den. Kvernen begynte straks å male, og den malte og malte og holdt aldri op. Alle kjørel var alt fulle, og sild og grøt begynte å flyte ut over stuegulvet, og husbonden visste ikke annen råd enn at han løp til sin bror og sa: „Kom og ta kvernen fra mig!“ „Det vil jeg ikke gjøre; for den hører jo nu ikke mer mig til, jeg har jo solgt den til dig,“ svarte hans bror. Den eldste bror sa: „Jeg bryr mig ikke mer om kvernen; du kan ta den for ingenting. Kom bare og ta den vekk!“ Den yngste bror gikk med ham, og da de kom i husdøren, rant grøten alt ut gjennem døren. Han stanset kvernen og

stâtti millo jâ valdi dâm meldes, giiti vielljâs dâm skæŋkâ owdâst, nugo son ow'dâlge lavi.

De fuommaši muttom mærrâ-âlmai dâm millo jâ halidišgođi dâm millo âlcės oas'tet; dâmditti mânâi son dâm âl'ma lusâ jâ oas'tâlišgođi dâm millo jâ falâi nu ollo, âtte âlmai i maššâm dâm vuow'demest. De osti dât mærrâ-âlmai dâm millo jâ mânâi skii'pi jâ vulgi borjâstet. Go son bođi guow'do ave, de goččoi son dâm millos saltid malit. Sust leddjė gol'mâ skiipâ ovtâ farost. Mil'lo algi malit saltid jâ mali buok skiipâi dievvâ ige orostâm, ow'dâlgo skiipâk vuddju; muttu mil'lo i læk vel dalge orostâm saltid malimest, jâ dâmditti læ mærrâ saltes.

(Aikio 1891.)

22. JUOW'LÂSTALOK, GAN'DÂ JÂ PAP'PÂ.

Muttom âl'mast læi gan'dâ, gæst læi hallo oap'pât. Aččestes oappâi son skut'taren; muttu dâsâ son i lii'kum; son halidi šâd'dât čuojâtæd'djen. De goččoi su ač'če, âtte gan'dâ gâl'ga čoag'get âlcės čiešâ galbenakkid jâ gol'mâ æb'barid. Gan'dâ dâgâi nuvt. Go su ač'če buoccâgođi jammem-dawdâ, de goččoi, âtte gan'dâ gâl'ga ođđâ bæive ijâ (ođđâjâge bæive čuow'ganæmmai) mânnât čok'kat dâggar viste bællai, mi læ sir'dujuvvum golmâ sâddjai jâ „valde dâid galbenakkid meldad, čokkan jieš ovtâ âlâ jâ bijâ ovtâ æb'barâ oai'vasâd! Val'det gâlgâk guof'te muorrâbitta jâ sâddjet dâid of'ti; ik don gâlgâ suor'gânet, jos don mâid oainak dâihe gulâk.“ Âlmai jami, jâ gan'dâ šâddâi morrâši.

Go boares jâkke nogâi, de mânâi gan'dâ čok'kat dâm aite gurri, mi gulâi algost su ad'djai jâ læi sir'dujuvvum golmâ sâddjai. Gan'dâ algi dâid guof'te muorrâbitta of'ti sâddjet, jâ æbber oroi su oaive âl'de. De bottė 3 juow'lâstalo su lusâ jâ jerrė: „Mâid don bârgâk min luoddâ âl'de? Dust mi gâlle oaive erit bonjâstep,“ jâ si dop'pijeddjė æb'barâ erit oaive âl'de jâ mânnė mat'kasæsek. Gan'dâ bijâi nubbe æb'barâ oaives âlâ jâ algi âin sâddjet. De bottė oppet juow'lâstalok jâ dâddjek: „Âingo don læk orromen min luoddâ âl'de? Muttu dal don gâlgâk oaivad lap'pet,“ jâ si dop'pijeddjė æb'barâ erit

tok den med sig og takket sin bror for gaven således som han før pleide.

Da blev en sjømann opmerksom på kvernen og fikk lyst til å kjøpe den; derfor gikk han til mannen og begynte å kjøpslå om den og bød så meget at mannen ikke kunde bare sig for å selge den. Så kjøpte sjømannen kvernen, gikk ombord og seilte avsted. Da han kom midt ut på havet, bød han kvernen male salt. Han hadde tre skib i lag. Kvernen begynte å male salt og malte alle skibene fulle og stanset ikke før skibene sank; men kvernen har endnu ikke hørt op å male salt, og derfor er sjøen salt.

22. JULESTALLOENE, GUTTEN OG PRESTEN.

En mann hadde en gutt som hadde lyst til å lære. Av sin far lærte han å bli en god skytter, men det likte han ikke; han hadde lyst til å bli spillemann. Da bød hans far at han skulde samle sig syv kalveskinn og tre bøtter. Gutten gjorde det. Da hans far blev dødssyk, bød han at gutten skulde nyttårsnatt (i grålysingen) gå og sette sig ved et hus som var flyttet til tre steder. „Ta kalvskinnene med dig, sett dig selv på ét og ta en bøtte på hodet! Du skal ta to trestykker og gni dem mot hinannen; du skal ikke bli redd om du ser eller hører noget.“ Mannen døde, og gutten blev sørgmodig.

Da det gamle år gikk til ende, gikk gutten og satte sig ved det stabbur som fra først av hadde tilhørt hans bestefar og som var blitt flyttet til tre steder. Han begynte å gni de to trestykker mot hinannen, og bøtten hadde han på hodet. Da kom tre julestalloer til ham og spurte: „Hvad gjør du på vår vei? Vi skal nok vri hodet av dig,“ og de tok bøtten bort fra hodet hans og gikk sin vei. Gutten tok den annen bøtte på hodet og begynte igjen å gni. Da kom julestalloene igjen og sa: „Er du ennu her på vår vei? Men nu skal du miste hodet,“ og de tok bøtten og gikk sin vei. Gutten tok den tredje bøtte på hodet og begynte igjen å

jâ mânnė mat'kasæsek. Gan'dâ bijâi goalmad æb'barâ oai'vases jâ algi âin sâddjet. De bottė oppet juow'lâstalok jâ jerrė: „Mâid don dal bârgâk?“ „Čuojâtivčim, jos sattašim,“ fas'tedi gan'dâ. „Gâl mi du oappâtep,“ dâddjė juow'lâstalok. Gan'dâ leb'bi galbenakkid sin vuollai, jâ si al'gė oappâtet čuojâtet. Go iđed šâddâi, de âd'dė si sunnjė uccâ njal'me-fiolâš jâ val'dė buok dâid galbenakkid balkast.

Gandâst læi fiol dâggarâš: go son dâm riemâi čuojâtet, de al'gė buok æl'lek dan'sit. Muttom bæive mânâi gan'dâ mæc'cai, jâ pap'pâ bođi su owdâld. Pap'pâ oini, âtte gandâ gieđâst læi daw'ge; de goččoi pap'pâ: „Baše don munnjė dom loddaš!“ „Jos don aigok jieš vieǯ'-ǯât muorâst, de dâlle gâlle bašam,“ fas'tedi gan'dâ, jâ pap'pâ loppedi dâm dâkkât. Gan'dâ baši, jâ pap'pâ goarŋoi murri. De valdi gan'dâ fiolâs jâ algi čuojâtet. Buok loddek rimme dan'sit, jâ pap'pâ mâidai dan'si muorâst jâ biđ'gi bif'tâsides, jâ gieđâk šâd'dė arbâi vuollai. De suttâi pap'pâ jâ guoddâli essėval'dai, âtte gan'dâ læ su doarotâm jâ gâikudam sust bif'tâsid. Gan'dâ šâddâi essėval'de ow'di, jâ pap'pâ čajeti sikke bif'tâsides jâ gieđâides; papâst æi læm æra duođâštæd'djek go bif'tâsâk jâ gieđâk. Gandâst dum'mijuvvui oai've erit čup'pujuvvut.

Gol'mâ bæive dâstmâŋŋel valdiga čævečuop'pe-guovtos su mæc'cai, jâ ænnâgâk, sikke hærrak jâ al'mug-ol'muk čuvvu sin. Pap'pâ læi mâidai sin gâskâst. Go si bottė dâm bai'kai, gost gandâst gâlgâi čæve čup'pujuvvut, de dâddja gan'dâ: „Di ar'mogâs hærrak, mon anom dist love âtte čuoddjâlât'tet vela diddjidi mui'ton, ow'dâlgo mon vuolgam dâm majilmest erit.“ Pap'pâ i suovâ; dâstgo son diđi dâm, âtte movt dal gævva; muttu ærrasâk âd'dė love. De dâddja pap'pâ: „Jos di âd'debettėt love čuojâtet, de čânnet mu gid'dâ!“ De čânnė si pappâ gid'dâ bad'degæččai, jâ nubbe gæše fâst murri. De algi gan'dâ čuojâtet, jâ dâk, guđek leddjė dâst, al'gė dan'sit; pap'pâ mâidai dan'si bad'degæšest. Gan'dâ čuojâti, dâssaši go pap'pâ sor'rui murri jâ gâikudi bif'tâsides jâ gieđâk šâd'dė havi vuollai. De dâddja gan'dâ: „Dâl di gâl'gâbettėt dum'-mit, âtte doarotimgo mon dal pappâ.“ „Ik ei'sege,“ fas'tededdjė buo-kâk. „Dal di oaǯǯoidek diettet, âtte pap'pâ læ værrot mu guoddâlâm din owdâst,“ celki gan'dâ jâ čil'gi ašše visut. De ar'vededdjė si, âtte gan'dâ læ mainetæmme, jâ lui'tė luovos; muttu pappâst čæve čup'pujuvvui.

gni. Da kom julestalloene igjen og spurte: „Hvad gjør du nu?“ „Jeg vilde spille hvis jeg kunde,“ svarte gutten. „Vi skal nok lære dig,“ sa julestalloene. Gutten bredde kalvskinnene under dem, og de begynte å lære ham å spille. Da det blev morgen, gav de ham en liten munnharpe og tok alle kalvskinnene som lønn.

Guttens munnharpe var sådan: når han begynte å spille på den, begynte alt levende å danse. En dag gikk gutten ut i skogen og en prest kom imot ham. Presten så at gutten hadde en bue i hånden; så bød presten: „Skyt den lille fuglen der til mig!“ „Hvis du selv vil hente den i treet, skal jeg nok skyte,“ svarte gutten, og presten lovte å gjøre det. Gutten skjøt og presten kløv op i treet. Da tok gutten sin munnharpe og begynte å spille. Alle fuglene begynte å danse, og presten danset også i treet og rev klærne sine istykker, og hendene hans blev såre. Da blev presten sint og klaget for øvrigheten over at gutten hadde tatt på ham og revet klærne hans i stykker. Gutten kom frem for øvrigheten, og presten viste frem både sine klær og sine hender; han hadde ikke andre vidner enn klærne og hendene. Gutten blev dømt til å halshugges.

Tre dager efter tok to skarprettere ham ut i marken, og mange, både storfolk og almuesfolk, fulgte med dem. Presten var også blandt dem. Da de kom til det sted hvor gutten skulde halshugges, sa han: „I nådige herrer! Jeg ber eder om lov til ennu å spille for eder til erindring før jeg forlater denne verden.“ Presten gav ham ikke lov; for han visste hvordan det vilde gå; men de andre gav ham lov. Da sier presten: „Hvis I gir ham lov å spille, så bind mig fast!“ Da bandt de presten fast til den ene ende av et taug og den annen ende fast til et tre. Gutten begynte å spille, og de som var der, begynte å danse; presten danset også i enden av tauget. Gutten spilte til presten blev viklet fast til treet og rev klærne sine istykker, og hendene hans blev såre. Da sier gutten: „Nu skal I dømme om jeg nu tok på presten.“ „Nei, slett ikke,“ svarte alle. „Nu fikk I vite at presten har ført falsk klage mot mig for eder,“ sa gutten og forklarte saken nøiaktig.

Gan'dâ mânâi su dallusis jâ halidi nai'tâlet. Son goččoi gol'mâ čabbâ nieidâ lusâs boattet. Go dâk nieidâk sisâ bottė, de algi gan'dâ čuojâtet jâ nieidâk dan'sit. De jærrâli son: „Lægo dâk nieidâk fuorak?" „Læ," fas'tedi bæw'de su owdâst, gutte dan'si boaššomusâst; oammân fas'tedi su owdâst, gutte dan'si gâskâmus'ta, jâ uf'sâ su owdâst, gutte dan'si uskemusâst. Go gan'dâ gulâi, âtte dâk nieidâk læk fuorak, de goččoi son dâid olgus mânnât jâ goččoi fâstâin gol'mâ æra čabbâ nieidâ boattet. De bottė gol'mâ æra nieidâk sisâ, jâ gan'dâ čuojâtišgođi, muttu nieidâk dan'sijeddjė. Gan'dâ jærrâli: „Lægo dâk nieidâk fuorak?" „Læ," fas'tededdjė bæw'de, oammân jâ uf'sâ. Gan'dâ goččoi sin olgus mânnât jâ goččoi æra čabbâ nieidâid lusâs boattet. De vul'gė gol'ma čabbâ nieidâk su lusâ. Of'tâ sist læi gullâm dâm, âtte movt læi gævvâm dâidi nieidâidi, guđek ow'dâl leddjė dâm gandâ lut'te ællam. Son coggâi oammân-rai'gai njuos'kâ faccâid, nuvt âtte gan'dâ i diettam dâm. Go nieidâk sisâ bottė, de algi gan'dâ čuojâtet, jâ nieidâk dan'sijeddjė. De jærrâli gan'dâ: „Lægo dâk nieidâk fuorak?" „Læ," fas'tedæiga bæw'de jâ uf'sa; muttu oammân oroi javotâgâ. Gan'dâ jærâi kæl'larest: „Mi læ suddjân oammânest, go i halâ?" „Čacce-njuos'kâ faccâk læ raige ow'di cak'kujuvvum." Dal ar'vedi gan'dâ, âtte muttom dâinâ nieidâin læi dâm dâkkâm. Son goččoi dâidge erit ige šât halidâm čabbâ nieidâid val'ljit. Gan'dâ mânâi gonâgâsâ dallui, jâ gonâgâs lii'kui sunnjė jâ naiti nieidâs dâm gan'di.
(Aikio 1892.)

23. LUK'KAR BAR'NE, GUTTE AČČES I DIETTAM.

Luk'karest læi of'tâ bar'ne, gutte i diettam dâm, âtte gi su ač'če læ. Son borâi of'tânâgâ dâm mâđe, mâid stuorrâ bærâš matti borrât guovte gærde mânost. Luk'karest læi of'tâ færrâm-af'šo, mâid son i âd'dam i of'tige. Bar'ne valdi daw'ja dâm af'šo, dâlle go luk'kar i læm siidâst. Go æn'ne gildi su val'demest aččes af'šo, de lavi bar'ne fas'tedet: „Im mon dieđe, gi mu ač'če læ," vâiku æn'ne mui'tâli, âtte „luk'kar læ du ač'če"; muttu bar'ne i jak'kam dâm.

Da skjønte de at gutten var uskyldig og lot ham løs, men presten blev halshugget.

Gutten gikk til sin gård og hadde lyst til å gifte sig. Han bad tre vakre piker komme til sig. Da pikene kom inn, begynte gutten å spille og pikene å danse. Da spurte han: „Er disse piker horer?“ „Ja,“ svarte bordet for den som danset lengst inne; ovnen svarte for den som danset midt på gulvet, og døren for den som danset nærmest døren. Da gutten hørte at pikene var horer, bød han dem gå ut og bad igjen tre andre vakre piker komme. Så kom tre andre piker inn, og gutten begynte å spille, og pikene danset. Gutten spurte: „Er disse piker horer?“ „Ja,“ svarte bordet, ovnen og døren. Gutten bød dem gå ut og bad andre vakre piker komme til sig. Da gikk tre vakre piker til ham. En av dem hadde hørt hvordan det var gått de piker som før hadde vært hos gutten. Hun stoppet våte votter i ovnhullet, uten at gutten visste det. Da pikene kom inn, begynte gutten å spille, og pikene danset. Da spurte gutten: „Er disse piker horer?“ „Ja,“ svarte bordet og døren; men ovnen tidde stille. Gutten spurte kjelderen: „Hvad er grunnen til at ovnen ikke taler?“ „Vassvåte votter er stoppet foran hullet.“ Nu skjønte gutten at en av pikene hadde gjort det. Han viste også dem bort og hadde ikke mer lyst til å velge ut vakre piker. Han gikk til kongsgården, og kongen likte ham og gav ham sin datter til ekte.

23. KLOKKERSØNNEN SOM IKKE KJENTE SIN FAR.

En klokker hadde en sønn som ikke visste hvem som var hans far. Han spiste på én gang så meget som en stor huslyd kunde spise to ganger på rad. Klokkeren hadde en bile som han ikke gav til nogen. Sønnen tok ofte bilen når faren ikke var hjemme. Når moren forbød ham å ta farens bile, pleide sønnen å svare: „Jeg vet ikke hvem som er min far,“ skjønt moren fortalte: „Klokkeren er din far;“ men sønnen trodde det ikke.

Muttom bæive valdi bar'ne dâm sæmma af'šo jâ mânâi gir'ko-fæs'kari. Luk'kar bođi su lusâ jâ dâddja: „Mânne læk don val'dâm mu af'šo?“ „Lækgo don mu ač'če? Jos don læk mu ač'če, de gâlgâk don munnjė bârgo skap'put.“ Luk'kar vuolgâti su muttom raw'de lusâ, gost son gâlgâi oap'pât raw'den. Iđedest bođi son raw'de vissui, gost son oažžoi davalâžžât borrâmušâ. „Im mon læk har'janâm ællet sappan borrâmušâin,“ celki gan'dâ. „No, mân ollo dâlle gâl'ga dunnjė borrâmuš læt âin havest?“ jærâi æmed. „Go lai'be læ viekko, de gâl'ga læt viekkobælle vuoddjâ jâ aŋ'karbælle miel'ke,“ fas'tedi bar'ne. Son oažžoi dâm borrâmuššân. Go ækked bođi, de rawkâi son far'pâl suokkâd jâ farpâlbæle mielke. Gan'dâ oappâi fâr'gâ raw'den.

Muttom bæive læiga soai bajest jâ lig'gigâ hui gâssâ ruow'destaggo dolâst. Raw'de bijâi stađ'đo âlâ jâ goččoi, âtte gan'dâ gâl'ga čâs'ket ruowde obbâ famostes vækkâ-væččerin. Gan'dâ valdi væččerâ jâ čâski obbâ famostes; muttu ruow'de mânâi râs'ta, jâ stađ'đo vuojoi ænnâm sisâ, nuvt âtte il'la dât oi'nui. Raw'de suttâi gandâ âlâ jâ vuolgâti su gonâgâsâ lusâ, jâ čali girje gonâgâssi, âtte son læ vuolgâtâm gandâ gonâgâsâ lusâ dâm ditti, âtte jos gonâgâs sui'ta sunnjė sikke bârgo jâ borrâmušâ.

Gan'dâ vuos'taival'dujuvvui burist gonâgâsâst. Son oažžoi borrâmuššân sæmma go æra ræŋgâkge. De dâddja gan'dâ: „Im mon læk har'janâm ællet sappan borrâmušâiguim.“ Biigak mânnė sisâ gonâgâsâ lusâ jâ mui'tâleddjė dâm, mâid gandâ dâddja. Gonâgâs goččoi, âtte gan'dâ gâl'ga ož'žot nuvt ænnâg go darbâši borrât. Biigak jerrė, âtte mân ollo son ai'go borrât. Son mærredi sæmma mâđe go raw'de dalostge, jâ son oažžoi mâidai borrât nuvt ænnâg go son jieš dattoi. Muttom iđed dâddja gonâgâs: „Don gâlgâk mânnât on'ne vuow'dai jâ čuop'pât middjidi boal'dem-muorâid.“ Gan'dâ valdi ovtâ af'šo jâ dâddja: „No, dâggu dist af'šo læ?“ Jieš mânâi baje sisâ jâ rakkâdi âlcės dâggar af'šo, mâst læi golmâ koar'tel dærre. Go af'šo læi garves, de mânâi son vuow'dai. Go ækkedest bođi son ruof'tot, de jærâi gonâgâs: „No, ollogo don čup'pik muorâid on'na bæivest?“ „Mon gaddam, âtte dâk muorâk gâl'gėk bis'tet sikke du jâ manaidâd âge,“ fas'tedi gan'dâ. Gonâgâs i jak'kam dâm, muđoi go son vulgi gæč'čât; muttu son addjani vuoddjet mannobâjė dâm čuoppâtâgâ mel'de,

En dag tok sønnen bilen og gikk inn i kirkegangen. Klokkeren kom til ham og sa: „Hvorfor har du tatt min bile?“ „Er du min far? Hvis du er min far, skal du skaffe mig arbeide.“ Klokkeren sendte ham til en smed hvor han skulde gå i smedlære. Om morgenen kom han til smedens hus, hvor han fikk mat på vanlig vis. „Jeg er ikke vant til å leve av musemat,“ sa gutten. „Nå, hvor meget skal du da ha til mat hver gang?“ spurte husmoren. „Når det er en våg brød, skal det være en halv våg smør og en halv anker melk,“ svarte gutten. Han fikk det til mat. Da kvelden kom, forlangte han en tønne grøt og en halv tønne melk. Gutten blev snart utlært.

En dag var de i smien og varmet en svært tykk jernstang i ilden. Smeden la den på ambolten og bød gutten slå jernet av all sin makt med storhammeren. Gutten tok hammeren og slo til av all sin makt, men jernet gikk av, og ambolten sank ned i jorden så den neppe sås. Smeden blev sint på gutten og sendte ham til kongen og skrev et brev til kongen at han hadde sendt gutten til ham for om kongen skulde ha både arbeide og mat til ham.

Gutten blev godt mottatt av kongen. Han fikk til mat det samme som de andre tjenestegutter. Da sier gutten: „Jeg er ikke vant til å leve av musemat.“ Tjenestepikene gikk inn til kongen og fortalte hvad gutten sa. Kongen bød at han skulde få så meget som han behøvet å spise. Pikene spurte hvor meget han vilde spise. Han fastsatte like meget som i smedens gård, og han fikk også spise så meget som han selv vilde. En morgen sier kongen: „Du skal idag gå ut i skogen og hugge brenneved til oss.“ Gutten tok en øks og sa: „Nå, er det sådan øks I har?“ Selv gikk han inn i smien og laget sig en øks som hadde en egg tre kvarter lang. Da øksen var ferdig, gikk han til skogs. Da han om kvelden kom tilbake, spurte kongen: „Nå, hvor mange trær hugget du idag?“ „Jeg tror de trær skal vare både i din og dine barns levetid,“ svarte gutten. Kongen trodde det ikke, men gikk for å se. Men han brukte en hel måned til å kjøre langs hugst-

ow'dâlgo joawdâi fâstâin dâm sâddjai, gost algost bođi čuoppâtâgâ âlâ.

Dal gâl'ga soatte šâd'dât, jâ gan'dâ gâl'ga mâidai vuol'get soattai. De jærra gan'dâ: „Movt mon gâlgâm dobbe bir'git?“ Gonâgâs fas'tedi: „Stallest 4 heppušâ, godde dâinâ ovtâ jâ valde dâid biergoid! Nakkest gâlgâk don âlcėd lawkâ goarrot.“ Gan'dâ mânâi stal'li jâ goddi buok heppušid, goaroi âlcės lawkâ buok heppuši nakkin, bijâi biergoid lawkâ sisâ, jâ rui'to læi dâggar, mi gesi guof'te far'pâlâ. Gan'dâ vulgi soattai. Go si lâkkâneddjė soattesâddjai, de dâddja gan'dâ soattevægâin: „Di gâl'gâbet orrot dast, dâm boddâ go mon mânâm dokku is'kâm varas dom soattevægâ.“ Si baccė dâsâ; muttu gan'dâ mânâi of'tu; mânâdæiden čuoppâi gan'dâ âlcės vær'jon guof'te duolto stawrâid. Go soattevækkâ lâkkâni, de ballâkâsti son ovtâin stawrâin, jâ dât mânâi soattevægâ čâđâ jâ goddi hui ollo ol'muid. Go son læi sup'pum buok stawrâiguim jâ læi god'dam mâsa buok, de viegâi son dokku jâ huškoi lawkâines jamâs vela basâtusâ. Go son læi gær'gâm, de dâddja son: „Soattego dât læi? I obbâ giettâbællaige guos'kâm.“ De mânâi son ruof'tot jâ mui'tâli, âtte movt dal læi gævvâm. Soattevækkâ mânâi ruof'tot, jâ gan'dâ basi biw'dui.

Son vaʒʒi oanekâssi; de oini son muttom âl'ma, gutte bavte gâikudi gieđâiguim. „Hei, hei, gâl don læk juo giew'râ, go gâikudâk gieđâiguim,“ celki son. „Im mon læk lâk'kâge nu giew'râ go luk'kar bar'ne gonâgâsâ gar'demest.“ Ikgo don vuolge munnjė guoi'men?“ jærâi gan'dâ. „Vuolgam gâl,“ fas'tedi âlmai. Soai mânâiga oanekâssi; de oini son muttomâ, gutte stale gieđâi gâskâst ruv'vi dego ovtâ dimmâ nak'kebitta. „Hei, hei, du, mân giew'râ don læk, gi stale væjak gieđâi gâskâst ruv'vit,“ celki gan'dâ. „Ho, ho,“ fas'tedi âlmai; „im mon læk im lâk'kâge nu giew'râ go luk'kar bar'ne gonâgâsâ gar'demest.“ „Ikgo don vuolge munnuidi goalmaden?“ „Vuolgam gâl,“ fas'tedi âlmai.

De vul'gė si vaʒ'ʒet ovtâ farrui. Si bottė muttom jogâš-gad'dai, jâ dâsâ guđi gan'dâ dâm baf'te-gâikudæd'djė malestet; ješ mânâi stalleruv'vijed'djin biw'dui. Go males læi gær'gâmen, de boatta biru, gæst

plassen, før han igjen kom frem til det sted hvor han først kom til hugstplassen.

Nu skal det bli krig, og gutten skal også ut i krigen. Da spør gutten: „Hvordan skal jeg klare mig der?“ Kongen svarte: „I stallen er fire hester; drep en av dem og ta kjøttet! Av huden skal du sy dig en skreppe.“ Gutten gikk til stallen og drepte alle hestene, sydde sig en skreppe av alle hestehudene og la kjøttet i skreppen; gryten var en som tok to tønner. Gutten drog i krigen. Da de nærmet sig kampplassen, sa gutten til krigsfolket: „I skal bli her, mens jeg går dit for å speide ut hin hær.“ De blev igjen der; men gutten gikk alene. Mens han gikk, hugg han sig til verge 2 tylfter staurer. Da hæren nærmet sig, kastet han én staur, og den gikk gjennem hæren og drepte svært mange folk. Da han hadde kastet alle staurene og drept næsten alle, sprang han dit og slo også resten ihjel med skreppen sin. Da han var ferdig, sa han: „Var det krig? Det var ikke noget for den ene hånd engang.“ Så gikk han tilbake og fortalte hvordan det var gått. Krigsfolkene gikk hjem og gutten blev igjen for å gå på jakt.

Han gikk et stykke; da så han en mann som brøt et berg istykker med hendene. „Hei, hei, du er nok sterk siden du bryter istykker bare med hendene,“ sa han. „Jeg er ikke nær så sterk som klokkersønnen i kongens gård.“ „Vil du ikke slå dig i lag med mig?“ spurte gutten. „Jo visst,“ svarte mannen. De gikk et stykke; da så han en som eltet stål mellem hendene som en bløt skinnbite. „Hei, hei, du, hvor sterk du er, som kan elte stål mellem hendene,“ sa gutten. „Hå, hå,“ svarte mannen, „jeg er ikke nær så sterk som klokkersønnen i kongens gård.“ „Vil du ikke være tredjemann med oss?“ „Jo visst,“ svarte mannen.

Så gikk de videre i ett lag. De kom til bredden av en elv, og der lot gutten den som brøt berg istykker, igjen for å lage mat; selv gikk han på jakt med den som eltet stål. Da maten snart var ferdig, kommer en djevel, på hvem skjegget nådde til navlestrengen: „Nå, hvad er det mannen koker?“ „Kjøttet av en gammel hest,“ svarte mannen. „Får gamlingen smake på eders

semmunâk ollė gid'dâ nappečoale raddjai. „No, mitä mies keittää[1] (no, mâid âlmai vuoš'ša)?" „Konin lihaa[1] (boares heppuš-biergo)," fas'tedi âlmai. „Saapikos äijä teidän ruasta maistaa[1] (oaǯ'ǯogo ad'dja din borrâmušâst gæč'čâlet)?" jærâi biru. „Ei vähää vähääkään[1] (i uccanâǯâst uccanâšge)," fas'tedi âlmai. Biru mânâi su lusâ jâ čor'-mâdi su gâlmâs; jieš borâi buok dâid biergoid jâ jugâi vela liemâge. Go soai bođigâ âl'maskâ lusâ, de âlmai læi ælaskâd'dâmen, jâ rui'to læi aibâs guoros. „O don bâi'kâ-âlmai, gi mallas ik oǯ'ǯum middjidi," dâjai son. De valdi son dâm baf'te-gâikudæd'dje âlcės guoi'-men jâ guđi dâm stalle-ruv'vijæd'dje malestet. Go males læi garves, de boatta biru, gæst semmunâk ollė čibbi raddjai; de jærâi biru: „No, mitä mies keittää?" „Konin lihaa,"[1] fas'tedi âlmai. „Saapikos äijä teidän ruasta maistaa?" „Ei vähää vähääkään,"[1] fas'tedi âlmai. Biru čor'mâdi su gâlmâs jâ borâi biergoid, jugâi vel liemâge. Go âlmai ælaskâd'dâgođi, de bođigâ mâidai dâk biw'do-âl'ma-guovtesge jâ gawnâigâ ruito guorosen. „O don bâi'kâ-âlmai, gutte mallas ik oǯ'ǯum middjidi," dâddja gan'dâ. De bijâi son ræŋgâides biw'dui jâ jieš basi malestet. Go males læi gær'gâm, de boatta biru, gæst semmunâk leddjė nuvt gukkek, âtte æŋ'gilâk semmunid mâŋest gud'dė. „No, mitä poika keittää?"[1] jærâi biru. „Konin lihaa,"[1] fas'tedi gan'dâ. „Saapikos äijä teidän ruasta maistaa?"[1] jærâi biru. „Ei vähää vähääkään,"[1] fas'tedi gan'dâ. Biru vulgi suge čor'mâdet; muttu gan'dâ dop'pi su jâ čânâi semmunid bæccai gid'dâ. Âl'maguovtes bođigâ ruof'-tot jâ oinigâ, âtte biru læi bæccai gid'dâ čân'num. De dâddja gan'dâ: „Gæč'če da, imgo mon oǯ'ǯum mallasâ middjidi buorebut go doai!" De čokkaneddjė si borrât. Go si leddjė borrâm, de goččoi gan'dâ dâm baf'te-gâikudæd'dje birust oaive erit čor'mâdet. Son čor'mâdi obbâ famostes; muttu biru vehaš sojeti. Gan'dâ goččoi dâm stalle-ruv'vijæd'dje čor'mâdet. Go son čor'mâdi, de biru duššе fuoikadi. Son valdi lawkâs jâ čâski dâinâ nuvt, âtte gai'be gâi'kani erit jâ oai've vulgi giedde mel'de fierrât jâ skilâidet.

(Aikio 1890.)

[1] Dette er finsk.

mat?“ spurte djevelen. „Ikke smitt eller smule,“ svarte mannen. Djevelen gikk hen til ham og slo ham med knyttneven i svime; selv åt han op alt kjøttet og drakk soddet attpå. Da de to andre kom til sin kamerat, holdt han på å komme til live, og gryten var ganske tom. „Å du skittkar, som ikke fikk mat ferdig til oss,“ sa gutten. Så tok han den som brøt berg istykker, med sig og lot den som eltet stål, igjen for å lage mat. Da maten var ferdig, kommer en djevel, på hvem skjegget nådde til knes. Han spurte: „Nå, hvad er det mannen koker?“ „Kjøttet av en gammel hest,“ svarte mannen. „Får gamlingen smake på eders mat?“ „Ikke smitt eller smule,“ svarte mannen. Djevelen slo ham i svime med knyttneven og åt kjøttet; soddet drakk han attpå. Da mannen begynte å komme til live, kom også de to jegere og fant gryten tom. „Å du skittkar, som ikke fikk mat ferdig til oss,“ sa gutten. Så sendte han drengene sine på jakt og blev selv igjen for å lage mat. Da maten var ferdig, kommer en djevel, på hvem skjegget var så langt at engler bar det efter ham. „Nå, hvad er det gutten koker?“ spurte djevelen. „Kjøttet av en gammel hest,“ svarte gutten. „Får gamlingen smake på eders mat?“ spurte djevelen. „Ikke smitt eller smule,“ svarte gutten. Djevelen vilde slå til ham også; men gutten grep ham og bandt skjegget fast til en furu. De to menn kom tilbake og så at djevelen var bundet fast til furuen. Da sier gutten: „Se der, om jeg ikke fikk maten ferdig til oss bedre enn I!“ Så satte de sig til å spise. Da de hadde spist, bød gutten den som brøt berg istykker, å slå hodet av djevelen. Han slo til av all sin makt; men djevelen gjorde bare en liten bøining. Gutten bød den som eltet stål, å slå til. Da han slo til, ynket djevelen sig bare én gang. Gutten tok skreppen sin og slo med den så at haken revnet løs og hodet trillet bortover marken og singlet.

24. STII'KÂ-PIERÂ.

Muttom âlmai mânâi muttom bæive faw'lai giettâvađoin oag'got; son sup'pi vuoggâs. Go son njâp'pegođi, de roak'kâsi dâsâ mikkege. Âlmai gesi bâjas, jâ manna læi vuoggâst gid'dâ. Âlmai besti luovos jâ bijâi fânnâs ow'dâgæččai. Manna šâd'dâgođi čâl'muset. Go âlmai heiti oag'gomest, de sugâi gad'dai. De dâddja âlmai: „Dal gâl'gė moai al'get vuoš'šât.“ „Gost rui'to læ?“ jærâi gan'dâ. Âlmai âddi ruito. De dâddja gan'dâ: „Dam ruitost gâlle ovtâ dâkka, go læ nu uc'ce, âtte i obbâ vaive vær'tâge læk âtte al'get vuoš'šât; muttu mon dattušim dâggar ruito, mi gæssa buok dâid gulid, mâid moai goddime.“ Âlmai âddi sunnjė far'pâl-gæs'se ruito. Stii'kâ-Pierâ čuoppâi gulid buok obbâ skot'tâs dievvâ dâm ruito sisâ jâ vuoššâi. Go males læi garves, de čokkanæiga borrât jâ borâigâ buok dâid gulid.

Oanekâš aige gæšest dâddja Stii'ka-Pierâ: „Dai'da læt buoremus, âtte mon vuolgam jieččâm fallât ræŋ'gân; dâstgo im mon læk du biem'mâmest.“ Âlmai luiti mielâstes vuol'get. Stii'kâ-Pierâ vulgi vaʒ'ʒet jâ bođi gonâgâsâ gar'demâ lusâ. Gonâgâs læi krappâ âlde čok'kamen. De jærra gonâgâs: „Gosâ don vul'gik?“ „Mon vul'gim du lusâ bârgo occât,“ fas'tedi Stii'kâ-Pierâ. „Mâid dattok balkast?“ jærâi gonâgâs. „Jos mon oaǯǯom du bâtti 3 gærde doaš'kâlet, de aigom mon bal'valet jâge mietta,“ fas'tedi Stii'kâ-Pierâ. Gonâgâs loppedi mielâstes dâm; dâstgo gonâgâs i diettam, âtte dât âlmai læi mærâst boattam.

Stii'kâ-Pierâ bârgâi buok dâm losemus bârgo, mi leš gonâgâsâ dalost; muttu son i goas'sege ânnam buok apides. Dâmditti bâllâgođi gonâgâs, âtte dai'da sunnjė bâhast gævvât. Dâmditti goččoi son, âtte Stii'kâ-Pierâ gâl'ga vieǯ'ǯât miekke jettânâsâst. Stii'kâ-Pierâ valdi javtâ jâ vulgi sukkât. Son sugâi, dâssaši go oini muttom, gutte haikâ gâikėti of'tânâgâ ruot'tâsiguim. „Hei, hei, mân giew'râ don læk, go væjak gieđâiguim gâi'kot haikâ of'tânâgâ ruot'tâsiguim,“ dâddja Stii'kâ-Pierâ. „Im mon læk lâk'kâge nu giew'râ go Stii'kâ-Pierâ gonâgâsâ gar'demest,“ fas'tedi âlmai. „Ikgo don vuolge munnjė guoi'men?“ dâddja Stii'kâ-Pierâ. De vulgigâ soai guovta sukkât; soai sugâigâ,

24. STIKA-PER.

En mann reiste en dag ut på sjøen for å fiske med håndsnøre. Han kastet sin krok ut. Da han begynte å rykke snøret op og ned, var det noget som blev fast i det. Han drog op, og et barn var fast i kroken. Mannen tok det løs og la det i forstavnen på båten. Barnet vokste synlig. Da mannen hørte op å fiske, rodde han til land. Da sier han: „Nu skal vi begynne å koke.“ „Hvor er gryten?“ spurte gutten. Mannen gav ham gryten. Gutten sier: „I denne gryten duer det ikke å koke, for den er så liten at det er ikke umaken verdt å begynne å koke. Men jeg skulde ville ha en gryte som rummer alle de fiskene som vi fikk.“ Mannen gav ham en gryte som tok en tønne. Stika-Per skar alle fiskene som fylte skottrummet, op i gryten og kokte dem. Da maten var ferdig, satte de sig til å spise og spiste op alle fiskene.

Kort tid efter sier Stika-Per: „Det er kanskje best at jeg går og byr mig til tjenestegutt, for du kan ikke fø mig.“ Mannen lot ham gjerne gå. Han gikk avsted og kom til kongsgården. Kongen satt på trappen. Han spør: „Hvor skal du hen?“ „Jeg skal til dig for å søke arbeide,“ svarte Stika-Per. „Hvad vil du ha i lønn?“ spurte kongen. „Hvis jeg får klaske dig tre ganger på baken, vil jeg tjene dig hele året,“ svarte Stika-Per. Kongen lovte det gjerne, for han visste ikke at mannen var kommet fra sjøen.

Stika-Per gjorde alt det tyngste arbeide som gaves i kongsgården; men han brukte aldri alle sine krefter. Derfor begynte kongen å bli redd for at det kanskje vilde gå ham ille. Han bød derfor at Stika-Per skulde hente et sverd hos risen. Stika-Per tok en jekt og rodde avsted. Han rodde til han så en som i ett rykk rykket en stor furu op med rot. „Hei, hei, hvor sterk du er, som bare med hendene kan rykke en stor furu op med rot!“ sa Stika-Per. „Jeg er ikke nær så sterk som Stika-Per i kongsgården,“ svarte mannen. „Vil du ikke slå dig i lag med mig?“ sa Stika-Per. Så rodde de to avsted; de rodde, til de traff en som med hendene

dâssaši go gawnâigâ dâggarâ, gutte gieđâiguim bavte gâikuda. „Hei, hei, go don læk giew'râ, gi mattak dâdde gieđâiguim bavte gâikudet,“ dâddja Stii'kâ-Pierâ. „Im mon læk nu giew'ra go Stii'kâ-Pierâ gonâgâsâ gar'demest,“ fas'tedi âlmai. „Ikgo don vuolge munnuidi goalmaden?“ dâddja Stii'kâ-Pierâ. De vul'gė si golmâs sukkât. Go si leddjė sukkâmen, de oi'nė si muttom, gutte stale ruv'vi goammeri gâskâst dego daige. „Hei, hei du!“ mân giew'râ don læk, go stale ruv'vik goammeri gâskâst dego daige!“ „Im mon læk lâk'kâge nu giew'râ go Stii'kâ-Pierâ gonâgâsâ gar'demest,“ fas'tedi âlmai. „Ikgo don vuolge middjidi njælljaden?“ dâddja Stii'kâ-Pierâ. De vul'gė si sukkât jâ bottė jettânâsâ bavte vuollai.

Jettânâs læi oađđemen, jâ jettânâsâst læi bar'ne olgubæl'de faf'timen. Stii'kâ-Pierâ goččoi su, gutte haikâ gâiketi of'tânâgâ ruot'tâsiguim, vuol'get jettânâsâ barnin doarrot; muttu son goddatâlâi dâllanâgâ; dâstgo son i nâgâdâm i ollenge jettânâsâ barnest. Stii'kâ-Pierâ goččoi su, gutte bavte gâikudi, vuol'get jettânâsâ barnin doarrot. Dât læi veha giewrâbuš; i songe nâgâdâm jettânâsâ barnest; dâmditti goddatâlâi dâtge. Stii'kâ-Pierâ goččoi dâm, gutte stale goammeri gâskâst ruv'vi dego daige, vuol'get jettânâsâ barnin doarrot; muttu dat læi gâlle nu giew'ra, âtte il'la jettânâsâ bar'ne nâgâdi god'det. De mânâi Stii'kâ-Pierâ jettânâsâ barne lusâ, dop'pi gid'dâ jâ bal'kesti vuollases jâ vuornoti âtte: „Mâid ač'čad dal læ bâr'gâmen?“ „Son læ oađđemen,“ fas'tedi jettânâsâ bar'ne. „Goas ač'čad læ losemus nâkkarest?“ jærâi Stii'kâ-Pierâ. „Dâlle go skuhrra nu sâggâ, atte buok littek borde âl'de dan'sijek,“ fas'tedi jettânâsâ bar'ne. „Gost ačestâd miek'ke læ?“ jærâi Stii'kâ-Pierâ. „Dât hæŋ'ga sæinest,“ fâs'tedi jettânâsâ bar'ne. Stii'kâ-Pierâ goddi jettânâsâ barne jâ mânâi sisâ. Jettânâs ođi nu sâggâ, âtte buok littek dan'sijeddjė borde âl'de, jâ miek'ke hæŋ'gai. Mânâi javtâ sisâ, sukkâli njuol'gâ appai. Go jettânâs goc'cai, de fuommaši, âtte miek'ke læi jaw'kâm. Jettânâs mânâi olgus jâ oini barnes god'dujuvvum, javta avest. De suttâi jettânâs nu sâggâ, âtte dop'pi boc'ce jâ jugesti nu sâggâ, âtte jieš râwgâi guow'dât, jâ jaf'ta bođi fâstâin dâm sæmma sâddjai, gost Stii'kâ-Pierâ læi miekke val'dam.

brøt et berg istykker. „Hei, hei, hvor sterk du er, som bare med hendene kan bryte et berg istykker!“ sa Stika-Per. „Jeg er ikke så sterk som Stika-Per i kongsgården,“ svarte mannen. „Vil du ikke være tredjemann med oss?“ sa Stika-Per. Så rodde de alle tre avsted. Best som de rodde, så de en som eltet stål mellem hendene som deig. „Hei, hei du! Hvor sterk du er, siden du elter stål mellem hendene som deig!“ „Jeg er ikke nær så sterk som Stika-Per i kongsgården,“ svarte mannen. „Vil du ikke være fjerdemann med oss?“ sa Stika-Per. Så rodde de avsted og kom til risens berg.

Risen lå og sov, og hans sønn holdt vakt utenfor. Stika-Per bød den som rykket en furu op med rot, å slåss med risesønnen; men han blev straks drept, for han rådde slett ikke med risesønnen. Stika-Per bød den som brøt berg istykker, å gå og slåss med risesønnen. Han var litt sterkere; men heller ikke han rådde med risesønnen; derfor blev også han drept. Stika-Per bød den som eltet stål mellem hendene som deig, å slåss med risesønnen, men han var så sterk at det var så vidt risesønnen orket å drepe ham. Da gikk Stika-Per hen til risesønnen, tok ham fast, kastet ham under sig og tvang ham til å svare. „Hvad holder far din nu på med?“ „Han ligger og sover,“ svarte risesønnen. „Når sover far din tungest?“ spurte Stika-Per. „Da når han snorker så at alle kopper på bordet danser,“ svarte risesønnen. „Hvor har far din sverdet sitt?“ spurte Stika-Per. „Det henger på veggen,“ svarte risesønnen. Stika-Per drepte risesønnen og gikk inn. Risen sov så tungt at alle kopper danset på bordet, og sverdet hang der. Han gikk ombord i jekten og rodde bent avsted ut på havet. Da risen våknet, merket han at sverdet var borte. Han gikk ut og så sin sønn drept og jekten ute på havet. Da blev han så sint at han grep sugerøret og drakk så sterkt at han selv sprakk itu og jekten kom igjen til det sted hvor Stika-Per hadde tatt sverdet.

Stika-Per rodde til kongsgården, gikk op og tok sverdet, dreiet det på fingerspissen, slapp det på trappen og sa: „Jeg gider ikke

Stii'kâ-Pierâ sugâi gonâgâs-gar'demâ vuollai, vaʒ'ʒeli bâjas jâ valdi miekke, jorâti čuv'degæšes âlde, luiti krappâ âlâ jâ dâddja: „Im mon višâ vuol'get sisâ guod'det; dâstgo dât læ juo gâl'le, go mon læm dei'kė buf'tam." De gæč'čâleddjė 6 soaldatâ miekke guod'det, muttu æi væddjam obbâ lof'titge. Si čânnė baddiguim jâ gâl'gė gæsset miekke gonâgâsâ lusâ; muttu go si rot'tijeddjė, de boat'kâneddjė baddek râs'ta. Dâmditti val'dė si ruow'de-laŋ'kid jâ čânnė dâid rieg'gai gid'dâ, ges'sė obbâ famostæsek bâddjel oalge gonâgâsâ lusâ. Go gonâgâs oini, âtte Stii'kâ-Pierâ bođi fâstâin ruof'tot dær'vân, de dattoi gonâgâs, âtte rog'ge gâlgâši rog'gujuvvut ænnâm sisâ mii'lâbæle čieŋâlvutti. Go Stii'kâ-Pierâ dâm gulâi, de dâddja âtte: „Gâl mon dâm bârgâm." Stii'kâ-Pierâ roggâi rogge garvesen. Go rog'ge læi garves, de vieʒʒâi gonâgâs sil'bâ-cærke jâ lei'ki dollâ-spriitâ dâm sisâ, divoi ješâs nubbe bællai rogge. Gonâgâs gei'gi dâm cærke Stii'kâ-Piri râs'ta rogge. Go Stii'kâ-Pierâ gâlgâi val'det cærke, de luoi'teli gonâgâs cærke rogge sisâ. „Vuoi, vuoi, go dâggar diwrâs cærke gâččâtim! Igo of'tâge vuolge dâm bâjas vieʒ'ʒât?" jærra gonâgâs. I of'tâge âr'vâm dâm vieʒ'ʒât. De dâddja Stii'kâ-Pierâ: „Gâl mon vuolgam vieʒ'ʒât." Gonâgâs luiti su vieʒ'ʒât. Go Stii'kâ-Pierâ læi mânnâm rogge sisâ, de javesteddjė si geđgid jâ sad'duid rogge dievvâ. Gonâgâs šâddâi illui, go doaivoi, âtte Stii'kâ-Pierâ i bæsâ šâtân roggest olgus. Dâmditti rakkâdi gonâgâs jugâlmâsâ. Go si leddjė jukkâmen, de bođi Stii'kâ-Pierâ jâ doalla cærke gieđâstes jâ dâddja: „Dal læ jâkke dievvâm, jâ dât mi munnjė læ bal'kan loppeduvvum, dâm mon dattom." Gonâgâs gâlle ar'vedi dâm, âtte movt dal sunnjė gævva; muttu loppadusâs ditti fer'ti sanes doallât. Gonâgâs mânâi olgus, jâ Stii'kâ-Pierâ čuovoi mel'de. Stii'kâ-Pierâ doaš'kâlâsti vehaš, jâ gonâgâs lof'tânâsti vehaš. Stii'kâ-Pierâ doaš'kâli vela buorebut, jâ gonâgâs lof'tâni alebuidi. Muttu go Stii'kâ- Pierâ doaš'kâli vela goalmad gær'dai obbâ famostes, de mânâi gonâgâs alfarug ai'mui; duššė davtek gâč'čė vuolas.

Gi dâm i jakkiš, de mânnus ješ gæč'čât!

(Aikio 1892.)

bære det inn, for det er nok at jeg har bragt det hit.“ Da prøvet 6 soldater å bære sverdet; men de orket slett ikke å løfte det engang. De bandt taug til sverdet og skulde dra det inn til kongen; men da de rykket til, gikk taugene av. Derfor tok de jernlenker og bandt dem til en ring og drog av all sin makt over skulderen sverdet til kongen. Da kongen så at Stika-Per var kommet tilbake igjen i god behold, vilde han at der skulde graves en grav i jorden en halv mil dyp. Da Stika-Per hørte det, sa han: „Jeg skal nok gjøre det.“ Han grov graven ferdig. Da den var ferdig, hentet kongen et sølvbeger og skjenket ren sprit i det og stillet sig på den andre siden av graven. Kongen rakte Stika-Per begeret over graven. Da Stika-Per skulde ta det, slapp kongen det ned i graven. „Voi, voi, at jeg mistet sådant kostbart beger! Vil ikke nogen hente det op?“ spør kongen. Ingen våget sig til å hente det. Da sier Stika-Per: „Jeg skal nok hente det.“ Kongen lot ham hente det. Da Stika-Per var gått ned i graven, måkte de den full av stener og sand. Kongen blev glad, for han mente at Stika-Per ikke mer slapp op av graven. Derfor holdt kongen et drikkelag. Som de satt og drakk, kom Stika-Per med begeret i hånden og sa: „Nu er året ute, og det som er lovet mig i lønn, det vil jeg ha.“ Kongen skjønte nok hvorledes det nu vilde gå ham; men på grunn av sitt løfte måtte han holde sitt ord. Han gikk ut, og Stika-Per fulgte med. Han klasket litt til, og kongen steg litt til værs. Han klasket enda bedre til, og kongen steg høiere til værs. Men da Stika-Per klasket til tredje gang av all sin makt, fór kongen for godt til værs; bare benene falt ned.

Den som ikke tror det, får selv gå og se efter.

25. HACCEŠEN-NIEI'DÂ.

De læi muttom oalle rigges giehmân læs'kâ. Dâst læi bar'ne jâ niei'dâ, jâ dâk guovtes rakkestæiga sâggâ goab'bâg guoimeskâ. Dego dât læs'kâ jammegođi, de goččoi dâm manas-guof'ta lusâs jâ logâi, âtte dal son guođđa buok davverâs dunnuidi. Buok mi sust leš, læ boattam sisâ vuoi'gâdvuođâin; verin son i læk fin'nim mâi'dege. De nævvoi manas guof'tage mænnodet âive vuoi'gâdvuođâin, jâ de jami.

Mânâi muttom ai'ge; de nai'tâli viel'ljâ; mutto Haccešen-nieidâ dæivâi ak'kan oaʒ'ʒot. Oab'ba asâi nubbe vistest dâggu lâk'kâ. De jurdâš Haccešen, âtte su boan'nja rakkest oabbas buorebut go su, jâ de algi gađâštet dâm oabba.

Muttomen go boan'nja læi gaw'pe-ræisost, de boldi Haccešen buok dalo aitid jâ lađoid. Boan'nja go bođi ruof'tot, de jærra âtte mânne nav læ šâd'dâm. „Na, du čabbâ oab'ba læ bâr'gâm dâm," lokka Haccešen. Boan'nja rakkâdi fâstâin buok nu mo ow'dâl læi, aitid jâ lađoid jâ buok. Mi hân rigges giehmân'nei dât læi?

Nubbe vuoro go boan'nja læi gaw'pe-ræisost, de boldi Haccešen buok navetid of'tân gusâiguim jâ sawʒâiguim jâ buok luon'do-gap'palâgâid, mâid leš gaw'nâm dalost. Boan'nja go bođi, de jærâi âtte mânne nav. „Du čabbâ oab'ba, dât læ bârgeldâm nuvt dâm boddâ go don leddjik matkest," logâi Haccešen. Boan'nja i vel jak'kam dâm oabbas harrai; osti fâst šivetid nu ollo go dattoi, jâ buok læi fâst nu mo ow'dâl.

Goalmadâšši go læi boan'nja gaw'pe-matkest, de gâikudi Haccešen buok bif'tâsid bâddjelâssâs, ruokkâi muođoides cuowkâs buok, vârâi vuollai, jâ čug'gi niibe gandâs râd'dai jâ bijâi dâm liikâ uf'sâdâkki. — Boan'nja go bođi jâ oini manas jammam nu fâstet, de jamâlgi dâllan. Goas leš vak'kâsâm, de jærra, âtte mânne nav læ dappatuvvâm. „Du čabbâ oab'ba læ bâr'gâm dâm," fas'tedi Haccešen. De jakki gâl boan'nja, go oini vela, âtte movt su gal'goge læi ruokkâduvvum jâ gâikuduvvum. De gæssati heppuš jâ valdi stuorrâ af'šo rekki jâ de vuji oabbas lusâ jâ dâjâi âtte: „Val'det gâlgâk buoremus bif'tâsid bâddjeli; soai bæssâb vuol'get vuojâšet nu mo ow'dâlge." — Jo, oab'ba

25. HATTSESJENPIKEN.

Det var en overmåte rik kjøpmann som var enkemann. Han hadde en sønn og en datter, og de to holdt meget av hinannen. Da mannen lå for døden, kalte han sine to barn til sig og sa at nu efterlot han dem alt sitt gods. Alt hvad han hadde var kommet inn med redelighet; med urett hadde han ikke fåt noget. Så formante han også sine to barn til å fare frem bare med redelighet, og så døde han.

Der gikk en tid; så giftet broren sig; men han traff til å få en hattsesjenpike til kone. Hans søster bodde i et annet hus der i nærheten. Så tenker Hattsesjen at hennes mann holder mer av sin søster enn av henne, og så begynte hun å bli avindsyk på søsteren.

En gang da mannen var borte på en handelsreise, brente Hattsesjen op alle stabburene og ladene på gården. Da mannen kom hjem, spør han hvorfor det er gått så til. „Det er den pene søsteren din, som har gjort det," sier Hattsesjen. Mannen bygget alt op igjen, slik som det hadde vært før, stabbur og lader og alt. Hvad var det for en rik kjøpmann?

Næste gang mannen var på en handelsreise, brente Hattsesjen op alle fjøsene med kuer og sauer og alle husdyr som hun fant på gården. Da mannen kom hjem, spurte han hvorfor det var gått så til. „Det er den pene søsteren din som har gjort så, mens du var på reise," sa Hattsesjen. Mannen trodde ennu ikke det om sin søster; han kjøpte igjen kreaturer, så mange som han vilde, og alt var igjen som før.

Tredje gang mannen var på handelsreise, rev Hattsesjen alle sine klær istykker, klorte sitt ansikt op, så det blødde, og stakk en kniv i brystet på gutten sin og la liket ved siden av døren. Da mannen kom og så at hans barn var død på en så stygg måte, besvimte han straks. Da han kom til sig selv igjen, spør han hvorfor det var gått så til. „Den pene søsteren din har gjort det," svarte Hattsesjen. Da trodde mannen det, da han også så hvorledes hans kone var klort og ille medfart. Han spente da hesten

bârgâi nu, jâ de čokkanæiga rekki. Muttu viel'ljâ stiw'ri hæstâ mæc'cai. Go bođigâ muttom stuorrâ bæse vuollai, de čânâi viel'ljâ oabbastes gieđâid gid'dâ bæccai jâ de valdi af'šos jâ bâjedi bâjas, bæssa čuolâstet oabbastes suormâid râs'ta. Muttu af'šo dâr'vani gid'dâ ai'mui, i gačča vuolas. De niei'dâ dâddja âtte: „Rakkes Immelâm, divte af'šo gâč'čât mu vigetes suormâi âlâ! Vigetes vârrâ gâl oaǯ'ǯo gol'gât.“ De æs'kâ gâččâi dat af'šo, jâ suormâk mânne râs'ta. Dâs'tu viel'ljâ vuod'djai ruof'tot jâ guđi oabbas dâsâ.

De dat oab'ba mânâi muttom njâkke muorâ vuollai, gost suoddje læi, jâ čierro dâst. Mânâi muttom ai'ge, de oai'na, go olmuš boatta rii'dė, jâ dât rii'dėjæd'dje læi muttom gonâgâs-bar'ne. De dât go oini, âtte mân čabbes dât niei'dâ læi, de jærra âtte: „Ikgo don mânâ sunnjė gal'gon?“ Niei'dâ lokka, âtte mânâši son gâl; muttu sust æi læk suormâk. Gonâgâs-bar'ne lokka, âtte dât i dâgâ mâi'dege. De vulgigâ jottet gonâgâs-gar'dem guw'lui. Go bođigâ dokku, de dâddja bar'ne ač'čases jâ æn'nases, âtte son buvti âlcės akka. Ač'če jâ æn'ne lokkâb, âtte de buorre; go dun'njė dok'ke, de sunnuidi gâl.

Muttom aige gæšest vulgi gonâgâs-bar'ne fâst jottet. Muttu ow'dâlgo vulgi, de dieđeti, âtte juokkehâš, gutte su akka birrâ mânge lakkai bâhaid halla, jos son dâm boatta gullât, de son dâst dâllan oaive erit čuolâst.

Mânâi muttom ai'ge; de gonâgâs gal'go dâddja boan'njases, âtte son i lii'ku mânnjases; æi dâst læk obbâ suormâkge. Gonâgâs šiggoi dâm gal'gos jâ logâi âtte: ikgo muite, mâid sunnust bar'ne dâjâi. De javotuvâi æmed. — Muttom aige gæšest, de oppet riemâi lai'tet dâm mânjes. Gonâgâs oppet šiggoi. Mutto i dât mânnâm gukkes ai'ge, de mânâi gonâgâs-gal'go gid'dâ mânjes vis'tai jâ laiti dâm vâiku mo jâ dâjâi vela âtte: „æi dust læk obbâ suormâkge.“ De mânnje čali girje boan'njases, âtte son i oaǯǯo rafe vuonnamestes, jâ âddi dâm girje gonâgâssi. Jâ de vulgi ješ jottet.

De jođi, de jođi. Mân guk'ka, mân oanek leš jottam, de bođi dâm muorâ vuollai, gost su viel'ljâ læi sust suormâid erit čuolâstâm. De dâddja dâm murri âtte: „âddašik, rakkes muorrâm, sun'njė su suormâid ruof'tot; son i læk mâi'dege bâhâid bâr'gâm.“ De muorrâ âddi

for, tok en stor øks med i sleden og kjørte til sin søster og sa: „Du skal ta dine beste klær på dig, så vi får kjøre lysttur som før.“ Ja, søsteren gjorde så, og så satte de sig i sleden. Men broren styrte hesten til skogs. Da de kom under en stor furu, bandt han hendene på sin søster fast til furuen, og så tok han øksen og løftet den op for å hugge fingrene av på sin søster. Men øksen blev sittende fast i luften; den falt ikke ned. Da sier piken: „Kjære min Gud, la øksen falle ned på mine uskyldige fingrer! Uskyldig blod kan gjerne få flyte.“ Da først falt øksen ned, og fingrene gikk av. Derpå kjørte broren hjem og lot søsteren bli der.

Da gikk søsteren hen under et kroket tre hvor der var ly, og gråt der. Der gikk en tid; da ser hun at et menneske kommer ridende, og denne rytter var en kongesønn. Da han så, hvor vakker piken var, spør han: „Vil du ikke bli min kone?“ Piken sier at det vilde hun nok; men hun har ikke fingrer. Kongesønnen sier at det gjør ikke noget. Så reiste de til kongsgården. Da de kom dit, sier sønnen til sin far og mor at han har med en kone til sig. Hans far og mor sier at det er bra. „Når hun er god nok for dig, er hun det også for oss.“

Efter en tids forløp reiste kongesønnen ut igjen. Men før han reiste, gav han tilkjenne at enhver som på nogen måte talte ille om hans kone, skulde han straks hugge hodet av på, dersom han fikk høre det.

Der gikk en tid; så sier kongens kone til sin mann at hun liker ikke sin sønnekone; hun har ikke engang fingrer. Kongen hysset på konen sin og sa: „Husker du ikke hvad sønnen vår sa?“ Da tidde hun. — En tid efter begynte hun igjen å laste sin sønnekone. Kongen hysset igjen. Men det gikk ikke lang tid, så gikk kongens kone like inn i sin sønnekones rum og lastet henne på alle måter og sa til slutt: „Du har ikke engang fingrer.“ Da skrev sønnekonen et brev til sin mann at hun ikke fikk fred for sin svigermor, og gav brevet til kongen. Og så drog hun ut på vandring.

Hun gikk og hun gikk. Hvor lenge, hvor kort hun gikk, så kom hun under det tre hvor hennes bror hadde hugget fingrene av på henne. Da sier hun til treet: „Vær så snild, kjære tre, å

dâsâ suormâid ruof'tot; šâd'de nu go ow'dâlge. De garvudi âlmai-bif'tâsid bâddjeli jâ mânâi ræŋ'gân viel'ljâses. Dâm rigges dalost diet'-tâlâs jottek ollo jot'te hærrak. Muttomen bođi gonâgâs-bar'ne mâid, dâm nissun boan'nja; ruof'tot jotta.

Ækkedest gonâgâs-bar'ne čok'ka mat'ke-skipparidesguim. De dâddja isedi âtte: „ikgo don satte mai'nâsid mainâstet, vâi ai'ge golla?" Ised lokka, âtte son gâl i satte; muttu sust læ of'tâ ræŋ'gâ, gutte læ vii'dat jottam. Dât varrâ mat'ta. „Viež'žet dâm," logâi gonâgâs-bar'ne. De bođi dât ræŋ'gâ, jâ de mui'tâli mainâsen ællemgærdes.

Haccešen go gullâgođi, âtte mo mainâs mânna, de šig'gogođi, âtt i gâlgâ šât mui'tâlet. Muttu gonâgâs-bar'ne goč'čo mainâstet. De dow'-dâgođi gonâgâs-bar'ne mai'nâsest, âtte su ak'ka dât dai'da læt, dât mainâstæd'dje, jâ dâmmânâgâ ækked njui'ki son heppuš âlâ ige oro-stâm, ow'dâlgo bođi aččes gar'deni, vâi dietta vis'sâ, âtte lægo sust ak'ka jaw'kâm.

Gonâgâs bođi owdâld. Bar'ne jærrâli, gost su ak'ka. Ač'če âddi dâm girje, mâid mânnje læi čallam boan'njasâs. Gonâgâs-bar'ne go logâi dâm, de nu jor'gâli hæstâ; i obbâ sistge ællam. Bođi fâst dokku, gost su ak'ka læi ræŋ'gân, jâ jærâi âtte: „lækgo don su ak'ka?" De læ gâlle. De šâddâi illo dâm guof'tai jâ obbâ rii'ki, jos dal læš âin bist'emen.

(Saba, Neiden 1918 efter Ondre Nikolajaš.)

26. NIEI'DÂ MARJA MAT'KE ELISABET OAP'PÂLÂD'DÂM VARAS.

Go Mar'ja oažžoi dâm gullât, âtte Elisabet læ mana vuos'tai, de vulgi son su lusâ. Go son bođi Jordandænno-gad'dai, dâst gawnâi son gusâ. De dâddja Mar'ja: „Læge nu buorre, âtte guoddak mu râs'ta dæno!" Gussâ fas'tedi: „Im mon âstâ du guod'det; dâstgo im mon læk vela ož'žum gâl'las guottot." De fas'tedi Mar'ja: „Don gâlgâk guottot; muttu čoawjad goppe i gâlgâ dievâbun šâd'dât; muttu ow'dâl don gâlgâk vai'bât guottomest go gâl'lanet." Dâmditti læ âin dalge gussâ; go orost guottomest, de livvo dâllanâgâ; muttu go dâst čuož'žel, de riemma dât fâstâin guottot.

gi mig fingrene mine igjen! Jeg har ikke gjort noget ondt." Da gav treet henne fingrene hennes igjen; de blev som før. Så tok hun mannsklær på sig og tok tjeneste hos sin bror. I det rike hus kom naturligvis ofte reisende storfolk. Engang kom også kongssønnen, denne kvinnes mann; han var på hjemveien.

Om kvelden sitter kongssønnen med sine reisefeller. Så sier han til husbonden: „Kan du ikke fortelle eventyr, så tiden går?" Husbonden sier at han kan det nok ikke; men han har en dreng som har reist viden om. Han kan måskje. Så kom drengen og fortalte sitt levnetsløp som eventyr.

Da Hattsesjen hørte hvorledes fortellingen gik frem, begynte hun å hysse at hun ikke skulde fortelle mer. Men kongesønnen bød henne fortelle. Da begynte kongssønnen av fortellingen å skjønne at det kanskje var hans kone, den som fortalte. Og samme kveld sprang han op på hesten sin og stanset ikke, før han kom til sin fars gård, så han sikkert kunde få vite om hans kone var kommet bort.

Kongen kom imot ham. Sønnen spurte hvor hans kone var. Faren gav ham brevet som sønnekonen hadde skrevet til sin mann. Da kongssønnen leste det, snudde han hesten sin; han var slett ikke inne hos dem engang. Han kom igjen dit hvor hans kone var dreng, og spurte: „Er du min kone?" Ja, det er hun nok. Så blev det glede for de to og for hele riket; kanskje varer den ennu.

26. JOMFRU MARIAS REISE FOR Å BESØKE ELISABET.

Da Maria fikk høre at Elisabet var med barn, reiste hun til henne. Da hun kom til Jordans flod, traff hun der kua. Da sier Maria: „Vær så snild å bære mig over elven!" Kua svarte: „Jeg har ikke tid til å bære dig; for jeg har ennu ikke fått ete mig mett." Da svarte Maria: „Du skal beite; men din vom skal ikke bli fullere; du skal bli trett av å beite, førenn du blir mett." Derfor er det ennu så med kua; når den hører op med å beite, legger den sig straks ned; men når den står op igjen, begynner den atter å beite.

Mar'ja vulgi âin vaǯ'ǯet jâ bođi heppuš guow'do. De dâddja son dammain: „Guodde don mu râs'ta dæno!“ „Im mon riemâ du guod'det, âmâs dât čiw'gâ ur'mot, mi mu čoawje sis'te læ,“ fas'tedi dam'ma. De dâddja Mar'ja: „Go don mu ik guod'dam dæno râs'ta, de gâlgâk don guod'det du čiwgâ birrâ jâge du čoawjad sis'te.“

De vulgi son âin vaǯ'ǯet jâ gawnâi njoammelâ. Mar'ja dâddja: „Guodde don mu dæno râs'ta!“ „Im mon âstâ; dâstgo mon im læk vela gæč'čâm âlcėm goattemuorâid; dâstgo mon aigom goađe rakkâdet boat'te dal'vai,“ fas'tedi njoammel. Mar'ja celki njoammelin: „Don gâlgâk gæk'kât obbâ ællem-aigad goađe rakkâdet; muttu ik gâlgâ goas'sege sæl'gât.“ Dâmditti gækka njoammel âin dalge juokke dalve, go læ buolâš: „Jos mon gæse raddjai ælam, de aigom mon âlcėm goađe huf'sit boat'te dalvvai.“ Muttu go gæsse læ boattam, de lavė son âin dâddjât: „O, i dal've læk dalvid gârrâsâb'bu.“

Mar'ja vulgi âin vaǯ'ǯet jâ oini fin'dâr. De dâddja Mar'ja: „Vuoi dam čabbâ fin'dâr!“ Findâr bijâi bonnjot njalmes jâ jew'ǯâli: „Vuoi dam čabbâ fin'dâr!“ De dâddja Mar'ja: „Sikke du jâ du sokkâgoddest gâl'ga orrot njal'me, nuvtgo don læk biddjâm.“ Dâmditi læ dal buok duol'bâ gulin bonnjot njal'me.

Mar'ja mânâi âin su mat'kases. De fätti son guowǯâ. Mar'ja goččoi guowǯâ guod'det râs'ta dæno. Guow'ǯâ fas'tedi: „Mon læm gâlle vai'bam; muttu mon aigom âlmâken du gæč'čâlet guod'det râs'ta dæno. No, čokkan dal mu čielge âlâ jâ doalâ mu vuowtâin gid'dâ!“ Mar'ja čokkani guowǯâ sælge âlâ, jâ guow'ǯâ vuojâi râs'ta. Go soai bođigâ dom bællai dæno, de dâddja Mar'ja: „Dâstmâŋŋel gâlgâk don oađđet dalve gæšos; muttu ik gâlgâ nælge dow'dât, dâmditti go mu læk nu mielâst guod'dam dæno râs'ta.“ Dâmditti lavė dal guow'ǯâ oađđet juokke dalve.

(Aikio 1891).

27. RÆN'GÂ-GAN'DÂ, BIRU JÂ BIS'MÂ MATIAS KASTRIM.

Muttom gan'dâ lavi bal'vâlet obbâ ællem-aiges jâ oaǯǯoi jâkkasâǯât dâm mâđe go eli (ai'ga bođi). Lavârdâgâ lavi son vaǯ'ǯet of'tu jâ jurdâši dâm, âtte gost son galgâši æneb balka oaǯ'ǯot. Dâi jur'dâgi-

Maria gikk videre og kom til hesten. Så sier hun til hoppen: „Bær du mig over elven!“ „Jeg vil ikke gi mig til å bære dig, forat ikke den unge som jeg har i livet, skal ta skade,“ svarte hoppen. Da sier Maria: „Siden du ikke bar mig over elven, skal du bære din unge året ut i ditt liv.“

Så gikk hun videre og traff haren. Maria sier: „Bær du mig over elven!“ „Jeg har ikke tid; for jeg har enda ikke sett mig ut gammetrær; jeg vil bygge gamme til vinteren,“ svarte haren. Maria sa til haren: „Du skal hele din levetid snakke om å bygge gamme; men du skal aldri komme dig til.“ Derfor sier haren ennu hver vinter, når det er frost: „Lever jeg til sommeren, vil jeg bygge mig gamme til vinteren.“ Men når sommeren er kommet, pleier den hver gang å si: „Å, den ene vinter er ikke strengere enn den annen.“

Maria gikk videre og så flyndren. Da sier hun: „Å den vakre flyndren!“ Flyndren vrengte munnen og hermet: „A den vakre flyndren!“ Da sier Maria: „Både på dig og din slekt skal munnen være sådan som du har laget den til.“ Derfor har nu alle flatfisker skjev munn.

Maria gikk sin gang videre. Da traff hun bjørnen. Maria bad bjørnen bære henne over elven. Bjørnen svarte: „Jeg er visstnok trett; men jeg vil allikevel prøve å bære dig over elven. Nå, sett dig nu på ryggen min og hold fast i hårene mine.“ Maria satte sig på bjørnens rygg, og bjørnen svømmet over elven. Da de kom til den andre siden av elven, sier Maria: „Herefter skal du sove hele vinteren; men du skal ikke kjenne sult, fordi du så villig har båret mig over elven.“ Derfor pleier bjørnen nu å sove hver vinter.

27. TJENESTEGUTTEN, DJEVELEN OG BISKOP MATTIAS KASTRIM.

En gutt pleide å tjene hele sin levetid og fikk årlig såpass at han levde (klarte sig). Om lørdagen pleide han å gå alene og tenkte på hvor han skulde få mer lønn. Med disse tanker gikk han atter

guim mânâi son oppet vaʒ'ʒet mæc'cai, mâŋŋelgo son læi gær'gâm bæi'vebârgostes. De bođi muttom hær'ra su owdâld jâ jærâi: „Mi don læk âlmaid?" Gan'dâ fas'tedi âtte: „mon læm muttom ræŋ'gâgan'dâ." „Ollogo don oaǯǯok bal'kan jâgest?" jærâi fâstâin dât hær'ra. „Mon oaǯǯom âi'du dâm mâđe go ai'ga boađam," fas'tedi gan'dâ. „Ikgo don oaǯǯo æm'bu?" jærâi dât hær'ra fâstâin. „Im," fas'tedi gan'dâ. „Jos don loppedâk munnjė ræŋ'gân, de don gâlgâk oaǯ'ǯot balka nuvt ænnâg, âtte moadde jâgest gâlgâk rig'got; dâstgo im mon lave hanastâllât, im borrâmušâin imge balkain," celki dât hær'ra. De loppedi gan'dâ ræŋ'gân jâ goččoi, âtte dât hær'ra gâlgga vieǯ'ǯât miccâmar-bæive (d. l. 24. juni), jâ dât hær'ra loppedi, âtte son boatta vieǯ'ǯât dâllanâgâ mâŋŋelgo bæssa bal'vâlusâst luovos. Dât hær'ra âddi bestė (giettâruđâ) dâm bâddjeli, valdi bursâs jâ goččoi goammerides gei'gėt ow'dân jâ lei'ki sil'bâruđâid goammeri dievvâ jâ âddi love, âtte son oaǯ'ǯo ânnet dâid ruđâid, goas jieš dattuš. De ærranæiga soai goab'bâg guoimestæska erit.

Muttom bæive vulgi gan'dâ krampuv'di oas'tem varas âlcės ođđâ bif'tâsid miccâmar-bæi'vai. Son gæččâdi bif'tâsid, valdi ruđâid jâ aigoi maf'set bif'tâsi owdâst; muttu gaw'pe-âlmai i dow'dâm dâid ruđâid; dâmditti fer'ti čâjetet sikke lænsmân'nai jâ sun'dai. Muttu æva soaige dow'dâm. De oaǯǯoi gullât bis'mâ Matias Kastrim, âtte dâm gandâst læk dâggar ruđâk, mâid æi of'tâge dowdâ; dâmditti vuolgâti sane dâm gan'di, âtte gâl'ga boattet su lusâ of'tânâgâ dâi ruđâiguim. Gan'dâ vulgi dâllanâgâ jâ bođi bismâ lusâ jâ čajeti ruđâides. „Gost don læk fin'nim dâid ruđâid?" jærâi bis'mâ. „Mon læm oǯ'ǯum dâid muttom hærrast, gæsâ mon gâlgâm ræŋ'gân," fas'tedi gan'dâ. „Dieđakgo don dâm, mi hærraid dât læ?" jærâi fâstâin bis'mâ. „Im mon dâm dieđe," fas'tedi gan'dâ. „Dat læ biru, gæsâ don læk loppedam jiešâd ræŋ'gân," celki bis'mâ. De suor'gâni gandâ nuvt sâggâ, âtte i son sat'tam æm'bu mâi'dege dâsâ fas'tedet. „Âle bâlâ!" celki bis'mâ; „gâl mon gâlgâm du vækketet." „Dât livči hui buorre," fas'tedi gan'dâ. „Goas don aigok vuol'get dokku?" jærâi bis'mâ. „Son boatta mu vieǯ'ǯât dâllanâgâ mâŋŋel go mon bæsâm luovos bal'vâlusâst," fas'tedi gan'dâ. „Aigokgo don orrot mu lut'te, dâssaši go

og atter ut i marken, efterat han var ferdig med sitt dagarbeide. Da kom en storkar imot ham og spurte: „Hvad er du for en mann?“ Gutten svarte: „Jeg er en tjenestegutt.“ „Hvor meget får du i lønn om året?“ spurte storkaren igjen. „Jeg får nettop så meget at jeg klarer mig,“ svarte gutten. „Får du ikke mer?“ spurte storkaren igjen. „Nei,“ svarte gutten. „Hvis du lover å bli tjenestedreng hos mig, skal du få så stor lønn at du på noen år skal bli rik; for jeg pleier ikke å være knipen hverken på kost eller lønn,“ sa storkaren. Så lovte gutten å bli tjenestedreng og bad at storkaren skulde hente ham midtsommerdag, og storkaren lovte at han skulde komme og hente ham, straks han slapp fri fra tjenesten. Han gav ham festepenger (håndpenger) på det, tok pungen sin og bad ham rekke hendene frem, helte dem full av sølvpenger og gav ham lov til å bruke pengene når han selv vilde. Så skiltes de fra hinannen.

En dag gikk gutten til kramboden for å kjøpe sig nye klær til midtsommerdagen. Han så på klærne, tok penger frem og vilde betale for klærne; men kjøpmannen kjente ikke de pengene; derfor måtte han vise dem både til lensmannen og fogden. Men heller ikke de kjente dem. Da fikk biskop Mattias Kastrim høre at gutten hadde sådanne penger som ingen kjente; derfor sendte han bud til gutten at han skulde komme til ham og ta pengene med. Gutten gikk straks, kom til biskopen og viste frem pengene. „Hvor har du fått de pengene?“ spurte biskopen. „Jeg har fått dem av en storkar, som jeg skal være dreng hos,“ svarte gutten. „Vet du hvad det er for en storkar?“ spurte igjen biskopen. „Nei, det vet jeg ikke,“ svarte gutten. „Det er djevelen du har lovet dig i tjeneste hos,“ sa biskopen. Da blev gutten så redd at han ikke mer kunde svare noe til det. „Vær ikke redd!“ sa biskopen; „jeg skal nok hjelpe dig.“ „Det vilde være riktig godt,“ svarte gutten. „Når tenker du å reise dit?“ spurte biskopen. „Han kommer for å hente mig straks jeg slipper fri fra tjenesten,“ svarte gutten. „Vil du være hos mig til den tid kommer som I har avtalt?“ spurte biskopen. „Javisst,“ svarte gutten, og han blev hos biskopen.

dunnust lit'to-ai'ge boatta?“ jærâi bis'mâ. „Aigom gâl,“ fas'tedi gan'dâ, jâ son oroi bismâ lut'te.

Mic'câmar-ækkedest doalvoi bis'mâ dâm gandâ gir'kui, bijâi al'tar sisâ jâ garvuti mæssobif'tâsid bâddjeli jâ mui'tâli âtte: „dal boatta golmâ gær'dai du vieǯ'ǯât; muttu ik don gâlgâ vuol'get, ik dâllege jos vela mu hamestge bođiš; dâstgo im mon læk dât. Ikge gâlgâ jak'ket, âtte mon dât læm; dâstgo mon boađam dei'kė al'targarde sisâ, valdam du gitti jâ lai'dim olgus. Muttu go son boatta hamest, de i son bæsâ du lusâ mu luoddâi bâddjel.“ Ješ vaʒʒi ruos'sâ-luoddâ gir'-kolat'te âlâ jâ guđi gandâ gir'kui of'tu, lok'kâdi gir'ko-uvsâid gid'dâ. I guk'kâge dâstmâŋŋel bođi biru sisâ dâm sæmma hærra hamest, mi dâlle læi, go gandâ ræŋ'gân oǯǯudi. „Dal mon læm vuol'gam du vieǯ'ǯât; boađe dal!“ celki son. I gan'dâ jiennâdâm mâi'dege. „Ikgo don dieđe, âtte dal læ lit'tobæi've munnust?“ jærâi biru. Gan'dâ i velage fas'tedâm mâi'dege. De vulgi biru ješ vieǯ'ǯât. Go son bismâ luoddâi duokkai bođi, râwgâi uskus gavvot uvsâ njæi'gâ, nuvt âtte gir'kost uf'sâ râppâsi. De mânâi biru gei'nusės dâm have.

Go gâs'kâ-iddjâ šâddâi, de bođi fâstâin biru sisâ bismâ hamest jâ dâjâi: „Dal don oaǯǯok roak'kâ ow'dân boattet; dâstgo dal i šâtân boađe du vieǯ'ǯât.“ I gan'dâ fas'tedam velage sannegæšege. Dâmditti vaʒ'ʒeli fâstâin al'targarde lusâ; go son bođi bismâ luoddâi raddjai, râwgâi fâstâin ruof'tot gid'dâ gir'ko-fæs'kari gavvot jâ mânâi gei'nusės.

Ieđ bællai bođi fâstâin biru ješâs hamest. Dâllanâgâ go uvsâ râvâsti, čuorvoi âtte: „dal don fer'tik boattet mu mel'de, bâddjel vel bâha dattudge.“ I gan'dâ vela cæl'kam mâi'dege. Biru vaʒʒi rii'skâ-vuođâin boššus gir'kolat'te mel'de, jâ mâsa čoar'vegæšek gus'ke gan'di. Muttu go son bođi bismâ luoddâi duokkai, de râwgâi fâstâin ruof'tot jâ mânâi selgulâssi sikke gir'ko jâ fæs'karâ čâđâ, nuvt âtte goabbâšâgâk uvsâk râppâsæiga jâ biru gâččâi gavvot uk'sârappâ âlâ. De suttâi biru jâ bæl'kegođi âtte: „oro dal dobbe, go don leddjik nuvt skæl'mâ, âtte viššik mu bæt'tet. Giite dal dâm, go must čoarvek æi ollam nuvt gukkas, âtte leddjim oaǯ'ǯot dunnjė guoskâtet. Gâl don liv'čik fer'tim boattet.“

Go iđed šâddâi, de bođi bis'mâ, mânâi al'targarde sisâ, valdi gandâ

Midtsommerkveld førte biskopen gutten inn i kirken, stillet ham innenfor alterringen, klædde messeklærne på ham og sa: „Nu kommer han tre ganger for å hente dig; men du skal ikke gå med, heller ikke da om han skulde komme i min skikkelse; for det er ikke mig. Du skal ikke tro at det er mig; for jeg kommer hit innenfor alterringen, tar dig ved hånden og leier dig ut. Men når han kommer til dig i en påtatt skikkelse, slipper han ikke til dig over mine fotspor.“ Selv gikk han så fotsporene dannet et kors på kirkegulvet, og lot gutten alene igjen i kirken og låste kirkedøren. Ikke lenge efter kom djevelen inn i den samme storkars skikkelse som han hadde da han vilde få gutten til tjenestedreng. „Nu er jeg kommet for å hente dig, kom nu!“ sa han. Gutten gav ikke en lyd. „Vet du ikke at nu er det den dag vi har avtalt?“ spurte djevelen. Gutten svarte enda ikke noe. Da kom djevelen selv for å hente ham. Da han kom til biskopens fotspor, skvatt han på rygg mot døren, så kirkedøren gikk op. Så gikk djevelen sin vei den gang.

Da det blev midnatt, kom djevelen igjen inn i biskopens skikkelse og sa: „Nu kan du fritt komme frem; for nu kommer han ikke mer for å hente dig.“ Gutten svarte enda ikke så meget som et ord. Derfor gikk djevelen igjen hen til alterringen; da han kom til biskopens fotspor, skvatt han igjen på rygg like til gangen foran kirken og gikk sin vei.

Mot morgenen kom djevelen igjen i sin egen skikkelse. Straks han åpnet døren, ropte han: „Nu må du komme med mig, endog mot din vilje.“ Gutten sa enda ikke noe. Djevelen gikk med villskap inn over kirkegulvet, og spissene av hans horn rørte næsten ved gutten. Men da han kom til biskopens fotspor, skvatt han igjen tilbake og fór på rygg både gjennem kirken og gangen utenfor, så at begge dørene gikk op og djevelen falt på rygg på dørtrappen. Da blev han sint og begynte å skjenne: „Bli nu der, da du var sådan skjelm at du orket å narre mig! Du kan takke til at hornene mine ikke nådde så langt at jeg fikk røre ved dig. Da hadde du nok måttet komme.“

gitti jâ lai'di olgus. Muttu i gan'dâ vel jak'kam, âtte dât læi bis'mâ; dâmditti câggâi jiešâs hui sâggâ, dâssaši go soai bođigâ gar'demâ uf'sâdâkki. „Mâid don dattok dâm owdâst, go don mu gaddjuk bær'gâlâgâ bal'vâlusâst?“ jærâi gan'dâ. „Im mon datto mâi'dege,“ fas'tedi bis'mâ. „Fuolâkgo dâm, go mon bal'vâlâm du balkatæmmen ovtâ jâge?“ jærâi gan'dâ. „Fuolâm gâl,“ fas'tedi bis'mâ. Dâstmâŋŋel bal'vâli gan'dâ dâm bis'mâ nuvt guk'kâ go bis'mâ eli, jâ bis'mâ mavsi balka juokke jâge owdâst.

(Aikio 1890.)

28. RIGGES BERGREMAR JÂ DÂT LIKKULÂŠ GAN'DÂ.

Muttomin jottė spovijæd'djek, guđek spovijeddjė vâiku mâid; de bottė si muttom bai'kai, gost muttom nissun læi manast buoccâmen. Si spovijeddjė: „Jos dât manna riegad dam diimost, de læ son buok likkotâmus obbâ majilmest; muttu jos dât manna riegâd nubbe dimost guđâd minutâst, dâlle læ dât manna buok likkulâmus majilmest.“ Bar'nemanna riegâdi dâlle, go spovijæd'djek leddjė spovim likkulâmusen. Ovtâ jâge dâstmâŋŋel bođi Bergremar dâm bai'kai jâ gulâi, âtte dât manna læ buok likkulâmus obbâ majilmest. Dât mânâi sunnjė gađâšvuottân, dâmditti go dât manna gâl'ga læt su likkulâb'bu. Son jurdâši sor'mit dâm gandâ; dâmditti mânâi son gandâ vanhemi lusâ jâ dattoi dâm gandâ biemmokâssân jâ loppedi, âtte gan'dâ gâl'ga ar'bit su jammem mâŋŋel bæle su dalost. Vanhemâk leddjė hui mielâst biddjât; dâstgo si doi'vu, âtte gan'dâ šâd'da dâggu bof'te likkulâž'žân.

Bergremar valdi gandâ meldes jâ bal'kėsti jaf'fo-millo sisâ. Gan'dâ gâččâi mil'lobani gâs'kâl, nuvt âtte i mikkege vâhagen šâd'dâm. Milloioai've bođi millo lusâ jâ gawnâi mana mil'lobæŋkâ âl'de. Son valdi dâm mana jâ bâjas gesi. Bergremarest leddjė nuvt ollo millok, âtte go vulgi jottet millost mil'lui, de mânnė čiešâ jage, ow'dâlgo son joawdâi fâstâin dâm vuostâs millo raddjai. Čiešâ jage gæšest bođi son fâstâin dâm millo raddjai, mân sisâ gan'dâ læi bal'kėstuvvum. Bergremar oažžoi dâm gullât, âtte milloi-oai've læi gaw'nâm dâm mana

Da det blev morgen, kom biskopen, gikk innenfor alterringen, tok gutten i hånden og leide ham ut. Men gutten trodde enda ikke at det var biskopen; derfor strittet han svært imot, til de kom hen til døren på gården. „Hvad vil du ha for at du frelste mig fra djevelens tjeneste?“ spurte gutten. „Jeg vil ikke ha noe,“ svarte biskopen. „Bryr du dig om at jeg tjener dig ett år uten lønn?“ spurte gutten. „Ja visst,“ svarte biskopen. Derefter tjente gutten biskopen sålenge denne levde, og biskopen betalte ham lønn for hvert år.

28. DEN RIKE PER KREMMER OG DEN LYKKELIGE GUTT.

Engang var spåmenn, som spådde hvadsomhelst, på vandring; da kom de til en gård hvor en kvinne var i barnsnød. De spådde: „Hvis barnet fødes i denne time, er det det allerulykkeligste i hele verden; men hvis det fødes i næste time i det sjette minutt, da er det det allerlykkeligste i verden.“ Der blev født et guttebarn på den tid da spåmennene hadde spådd at det skulde bli det lykkeligste. Et år efter kom Per Kremmer til den gården og hørte at barnet var det allerlykkeligste i hele verden. Det vakte hans misunnelse at barnet skulde være lykkeligere enn han. Han tenkte å myrde gutten; derfor gikk han til hans foreldre og vilde ha gutten til fostersønn og lovte at gutten skulde arve halvten av hans gård efter hans død. Foreldrene var svært villige til å overlate ham gutten; for de håpet at gutten derved skulde bli lykkelig.

Per Kremmer tok gutten med sig og kastet ham inn i en mølle. Gutten falt mellem skovlene på kvernkallen så han ikke kom til skade. Møllemesteren kom til møllen og fant barnet på kvernbenken. Han tok barnet og opdrog det. Per Kremmer hadde så mange møller at når han reiste fra den ene mølle til den andre, gikk der syv år, før han igjen kom til den første mølle. Syv år efter kom han igjen til den møllen, som gutten var kastet inn i. Han fikk høre at møllemesteren hadde funnet barnet på kvernbenken syv år

mil'lobæŋkâ âl'de čiešâ jâge dâst ow'dâlest. Bergremar ar'vedi, âtte dât læ sæmma gan'dâ, mâid son læi millo sisâ bal'kestâm. Son ai'go fâstâin dâm gandâ sor'mit. Dâmditti dâddja Bergremar milloi oai'vai: „Ikgo don bijâ dâm gandâ mu dallui girje doal'vot?" „Oaʒ'ʒo gâlle," fas'tedi milloi-oai've. De čali Bergremar girje æmedâssâs, mi læi čal'lujuvvum navt: „Du ised Bergremar cæl'ka dunnjė ænnâg dærvvuođâid. Go dat gan'dâ buf'ta dam girje, de gâlgâk don goč'čot su hârcâstet dâm murri, mi mu boattemluoddâ guorâst læ." Go gir'jė læi garves, de vuolgâti Bergremar gandâ dâinâ girjin dalluses. Gan'dâ vulgi girje doal'vot; de bođi gan'dâ vuowde sisâ jâ oađ'đai. Dâm vuowde sis'te assė rievvarâk, guđek gaw'nė gandâ oađđemen, jâ girje doalâi gieđâstes. Rievvarâk gâi'ku girje râvâs jâ lokkė čallâgâ; de arkalmâs'tė si gandâ bâddjeli jâ čallė navt: „Du ised Bergremar rav'vė du, âtte don gâlgâk goč'čot mu bænnâgâ hârcâstet murri, mi mu boattemluoddâ guorâst læ. Dat gan'dâ gâl'ga orrot mu dalost, dâssaši go mon boađam; dâstgo dat gan'dâ gâl'ga nai'tâlet mu ai'no nieidâin jâ ar'bit dalo mu jammemâ mâŋŋel." De biddjė si girje gid'dâ jâ mânnė mat'kasæsėk.

Go gan'dâ goc'cai, de mânâi son Bergremarâ dallui jâ âddi æmedi girje. Go æmed læi lokkâm girje, de goččoi son bænnâgâ hârcâstuvvut jâ valdi gandâ dallui. Gan'dâ jâ Bergremarâ niei'dâ lii'kuigâ goab'bâg guoimeskâ. Go Bergremar læ ruof'tot boattemen jâ oini bænnâges hæŋ'gamen muorâst, de jur'deli son: „O hoh! Gâl mon oainam dal dâm, gost dust lik'ko læ." Go son bođi muorâ lusâ jâ oini, âtte dât læi su čap'pis bænâ, mi hæŋ'gai dâm muorâst, de ar'vedi son, âtte gandâst læ dâggar lik'ko, âtte i vækket dâm hæggâ âlâ gævvât. Go son bođi dallusis jâ oini gandâ jâ gulâi, âtte su niei'dâ halidâ gandâin nai'tâlet, de cæl'ka Bergremar: „Ik don bæsâ mu nieidâin nai'tâlet, ow'dâlgo sattak dâid gâšâldâgâidi fas'tedet: „Gi læ ruđâst rig'gasâmus? Gi læ jiermest vii'sasâmus? Gost Salomon miek'ke læ?"

De valdi gan'dâ skiipâ jâ vulgi borjâstet dâvas guw'lui. Go son læi borjâstæmen, de gowdidi mærâ rađ'đijæd'dje čase âlâ jâ divoi ješâs owdâbællai jâ jærâi: „Gosâ don læk vuol'gam?" „Mon læm vuol'gam dâm jærrât: Gi læ ruđâst rig'gasâmus? Gi læ jiermest vii'sasâmus? ja: Gost Salomon miek'ke læ?" fas'tedi gan'dâ. De celki

før. Per Kremmer skjønte at det var den samme gutten som han hadde kastet inn i møllen. Han vilde igjen myrde gutten. Derfor sa han til møllemesteren: „Vil du ikke la gutten gå med et brev til min gård?“ „Det kan han nok,“ svarte møllemesteren. Da skrev Per Kremmer et brev til sin kone; det lød så: „Din husbond Per Kremmer sender dig mange hilsener. Når gutten bringer dette brev, skal du la ham henge i det tre som står ved den vei jeg kommer.“ Da brevet var ferdig, sendte Per Kremmer gutten med brevet til sin gård. Gutten gikk avsted med brevet; så kom han inn i en skog og la sig til å sove. I skogen bodde røvere, som fant gutten sovende, og han holdt brevet i hånden. Røverne rev brevet op og leste skrivelsen; da ynkedes de over gutten og skrev således: „Din husbond Per Kremmer befaler dig at du skal la min hund henge i det tre som står ved den vei jeg kommer. Gutten skal bli på min gård til jeg kommer; for han skal bli gift med min eneste datter og arve gården efter min død.“ Så lukket de brevet og gikk sin vei.

Da gutten våknet, gikk han til Per Kremmers gård og gav husmoren brevet. Da hun hadde lest brevet, lot hun hunden henge og tok gutten inn. Gutten og Per Kremmers datter likte hinannen. Da Per Kremmer kom hjem og så hunden sin henge i treet, tenkte han: „Å hå! Nu ser jeg nok hvor din lykke er.“ Da han kom til treet og så at det var den svarte hunden hans, som hengte i treet, skjønte han at gutten hadde sådan lykke at det ikke hjalp å stå ham efter livet. Da han kom til sin gård og så gutten og hørte at hans datter hadde lyst til å gifte sig med ham, sa han: „Du får ikke gifte dig med min datter, før du kan svare på de spørsmål: „Hvem er rikest på penger? Hvem er visest? og: Hvor er Salomons sverd?“

Da tok gutten et skib og gav sig til å seile østover. Som han seilte, kom sjøens hersker op på vannet og stillet sig foran skibet og spurte: „Hvor skal du hen?“ „Jeg skal hen og spørre: Hvem er rikest på penger? Hvem er visest? og: Hvor er Salomons sverd?“ svarte gutten. Da sa sjøens hersker: „Du skal seile mot

mærâ hal'dijæd'dje: „Don gâlgâk borjâstet dâvas, dâssaši go i gos'tege gâlgâ bieg'gâ boattet. Dâst gâlgâk don luoi'tâdet bon'nai; dâst oaǯǯok don buok dâid diettet. Jos don boađedæidėnâd dieđak mui'tâlet munnjė, movt mon gâlgâm aw'dogâssân šâd'dât, de im mon aigo dâkkât dunnjė mâi'dege bâhaid.“ Gan'dâ vulgi âin borjâstet jâ borjâsti, dâssaši go son bođi muttom sul'lui, gost gonâgâs læi. Dâst mânâi son gad'dai jâ mânâi gonâgâs-gar'demi. Gonâgâs jærâi: „Gosâ don læk vuol'gam?“ Gan'dâ: „Mon vul'gim jærrât dâm: Gi læ ruđâst rig'gasâmus? Gi læ jiermest vii'sasâmus? ja: Gost Salomon miek'ke læ?“ Gonâgâs: „Don gâlgâk borjâstet âin dâvas bâha vuoiŋâ gar'demâ raddjai; dobbe oaǯǯok don dâm gullât. Go don vuolgak ruof'tot dobbe, de buvte mu nieidâguovtoge dobbe; gâl mon mavsam dunnjė balka dâm owdâst.“

Gan'dâ lonoti âlcės æra skiipâ jâ borjâsti nubbe gonâgâsâ hammâni. Gan'dâ mânâi gad'dai jâ mânâi gonâgâsâ gar'demi. De jærra gonâgâs: „Gosâ don vul'gik?“ Gan'dâ mui'tâli buok su mokkes. Gonâgâs goččoi su âin dâvas borjâstet jâ goččoi, âtte gan'dâ gâl'ga dobbe jærrât: „Gost læk mu lap'pum lan'ne-gol'lečoaw'dâgâk? Gâl mon mavsam dunnjė balka dâm owdâst.“ Gan'dâ lonoti skiipâs jâ vulgi borjâstet. Son borjâsti, dâssaši go i gos'tege boattam bieg'gâ. De mânâi son glasâ sisâ jâ goččoi ješâs bon'nai luoi'tet. Gan'dâ lui'tujuvvui bon'nai jâ bođi bâha vuoiŋâ gar'demi. Bâha vuoi'ŋâ læi dâid gonâgâsâ nieidâguovto biddjâm nubbe giewkanbii'gan jâ nubbe fâstâin glassâmuorrân. De jærâi gonâgâsâ niei'dâ: „Gosâ don vul'gik?“ Gan'dâ mui'tâli buok ašses. De celki gonâgâs-niei'dâ: „Go bâha vuoi'ŋâ boatta, de god'da son du.“ Gan'dâ fas'tedi: „I must læk hætte; mon aigom čiekkadet oammân duokkai. Don gâlgâk jærâtet visut buok aššid.“

Gan'dâ čiekkadi oammân duokkai. De bođi bâha vuoi'ŋâ giewkâni, dâddja: „Gost boatta kristâlâš haddjâ?“ Giewkânbii'ga fas'tedi: „On'ne girdi stuorrâ goas'kem dam viste bâddjel, jâ sust læi ol'mu giettâ gâʒʒâst; vis'sâ dât læi kristâlâš ol'mu giettâ.“ De jærra gonâgâs-niei'dâ: „Jos vâšalâš mu lusâ boatta, de movt mon gâlgâm giew'rân šâd'dât?“ Bâha vuoi'ŋâ: „Kammarest læ uskeb skappe sis'te famojukkâmuš-boattâlâk. Go don dâst jugestâk, de šâddâk don giew'rân.“ Gonâgâs-niei'dâ: „Movt mu oab'ba gâlgâši fâstâin olmušen šâd'dât?“

øst, til der ikke kommer vind fra noen kant. Der skal du gå ned til botn; der får du alle de ting å vite. Hvis du, når du kommer tilbake, kan fortelle mig hvorledes jeg skal bli salig, vil jeg ikke gjøre dig noe ondt.“ Gutten seilte videre og seilte til han kom til en ø, hvor der var en konge. Der gikk han i land og gikk til kongsgården. Kongen spurte: „Hvor skal du hen?“ Gutten: „Jeg skal hen og spørre: Hvem er rikest på penger? Hvem er visest? og: Hvor er Salomons sverd?“ Kongen: „Du skal seile videre mot øst til den onde ånds gård; der får du høre det. Når du reiser tilbake derfra, så ta med mine to døtre der; jeg skal nok betale dig lønn for det.“

Gutten byttet til sig et annet skib og seilte til den næste konges havn. Han gikk i land og gikk til kongsgården. Da spør kongen: „Hvor skal du hen?“ Gutten fortalte hele sitt ærend. Kongen bød ham seile videre mot øst og bad gutten spørre der: „Hvor er de gullnøkler til festningen som jeg har mistet? Jeg skal nok betale dig lønn for det.“ Gutten byttet sitt skib og seilte avsted. Han seilte til der ikke kom vind fra noen kant. Da gikk han inn i et glass og bød at man skulde fire ham ned til botn. Han blev firet ned og kom til den onde ånds gård. Den onde ånd hadde gjort de to kongsdøtre den ene til kjøkkenpike og den annen til et tre av glass. Da spurte kongsdatteren: „Hvor skal du hen?“ Gutten fortalte hele sin sak. Da sa kongsdatteren: „Når den onde ånd kommer, dreper han dig.“ Gutten svarte: „Med mig har det ingen nød; jeg vil skjule mig bak ovnen. Du skal nøie spørre ut alt.“

Gutten skjulte sig bak ovnen. Da kom den onde ånd i kjøkkenet og sa: „Hvor kommer kristenlukten fra?“ Kjøkkenpiken svarte: „Idag fløi en stor ørn over huset, og den hadde en menneskehånd i kloen; det var visst en kristenmanns hånd.“ Så spør kongsdatteren: „Hvis en fiende kommer til mig, hvorledes skal jeg da bli sterk?“ Den onde ånd: „I kammeret er der i skapet nærmest døren flasker med styrkedrikk. Når du tar et drag derav, blir du sterk.“ Kongsdatteren: „Hvorledes skulde min søster bli menneske igjen?“ Den onde ånd: „I kammeret er der i skapet lengst

Bâha vuoi'ŋâ: „Kammarest boššub skappe sis'te læk čacce-boattâlâk. Go don læikok dâid guvse sisâ jâ diš'kâlâk 3 gærde glasâ njæi'gâ, de šâd'da du oab'ba olmušen.“ Gonâgâsniei'dâ: „Gi læ ruđâst rig'gasâmus?“ Bâha vuoi'ŋâ: „Bergremar læ ruđâst rig'gasâmus.“ Gonâgâsniei'dâ: „Gi læ jiermest vii'sasâmus?“ Bâha vuoi'ŋâ: „Bergremar læ jiermest vii'sasâmus.“ Gonâgâsniei'dâ: „Gost Salomon miek'ke læ?“ Bâha vuoi'ŋâ: „Salomon miek'ke læ kammarest mu borde âl'de.“ Gonâgâsniei'dâ: „Movt gâlgâši mærâ hal'dijæd'dje aw'dogâssân šâd'dât?“ „Son šâd'da aw'dogâssân dâm lakkai, jos son bæsâši Bergremarâ vârâ jukkât,“ fas'tedi bâha vuoi'ŋâ. Gonâgâsniei'dâ: „Gosâ læ lap'pum min sii'dâguoi'me-gonâgâsâst lân'ne-gol'lečoaw'dâgâk?“ Bâha vuoi'ŋâ: „Lânne guorâst læ stuorrâ gæđ'ge; dâm vuol'de læ dâk čoaw'dâgâk.“ Gonâgâsniei'dâ: „Movt dât gonâgâs gâlgâši oaž'žot buttes čase?“ Bâha vuoi'ŋâ: „Sæinest hæŋ'ga of'tâ soab'be. Jos son bæsâši dâinâ sobbin čug'git dâm gæđge vuollai, de gol'gâgoađaši dâst olgus buttes čacce.“ Gonâgâsniei'dâ: „Gost du hæg'gâ læ?“ Bâha vuoi'ŋâ: „Olgubæl'de gar'demâ læ stuorrâ muorrâ; dam sis'te læ vuonces, jâ dâm vuon'ca sis'te læ mânne, jâ dâm mâne sis'te læ mu hæg'gâ.“

Gan'dâ gulai buok dâm. Bâha vuoi'ŋâ vulgi âin mat'kases. De mânâi gan'dâ kammari jâ râvâi dâm boššub skappe, valdi čacceboattâlid, læikoi guvse sisâ jâ diš'kâli golmâ gærde glasâ njæi'gâ. De šâddâi dâtge olmušen. Gan'dâ oini Salomon miekke bâha vuoiŋâ borde âl'de jâ aigoi val'det dâm; muttu dât læi nuvt lossâd, âtte gan'dâ i væddjam obbâ likkâstât'tetge. Gan'dâ râvâi uskeb skappe, jugâi famo-jukkâmuš-boattâlâ, valdi gid'dâ Salomon miek'kai, muttu il'la veji likkâstât'tet. Son jugâi nubbe boattâlâ famo-jukkâmušâ jâ dop'pi dâm miekkai gid'dâ, jâ dât læi nuvt gæppâs dego dol'ge. Son mânâi olgus jâ čuolâsti Salomon mikkin dâm muorâ; muttu muorrâ i mânnâm râs'ta. Gan'dâ mânâi sisâ jâ jugesti famo-jukkâmušâst. De mânâi fâstâin olgus jâ čuolâsti muorâ râs'ta; de gir'deli vuonces olgus; muttu gan'dâ čuolâsti vuon'ca guow'dât, jâ mânne gâččâi ænnâmi. Gan'dâ câski mâne cuowkâs, jâ bâha vuoi'ŋâ viegâi ruof'tot; mâsa joaw'da gandâ lusâ, ow'dâlgo gan'dâ čâs'ka mâne cuowkâs. Bâha vuoi'ŋâ jami dâsâ.

De mânâi gan'dâ sisâ, valdi famo-jukkâmuš-boattâlid jâ Salomon miekke jâ dâm soabbe, mi sæinest hæŋ'gai. De ar'vedi gan'dâ, âtte jos

inne flasker med vann. Når du tømmer dem i en øse og skvetter tre ganger på glasset, blir din søster menneske.“ Kongsdatteren: „Hvem er rikest på penger?“ Den onde ånd: „Per Kremmer er rikest på penger.“ Kongsdatteren: „Hvem er visest?“ Den onde ånd: „Per Kremmer er visest.“ Kongsdatteren: „Hvor er Salomons sverd?“ Den onde ånd: „Salomons sverd ligger i kammeret på mitt bord.“ Kongsdatteren: „Hvorledes skulde sjøens hersker bli salig?“ „Han blir salig, hvis han kan få drikke Per Kremmers blod,“ svarte den onde ånd. Kongsdatteren: „Hvor har vår nabokonge mistet gullnøklene til festningen?“ Den onde ånd: „Ved festningen er en stor sten; under den er nøklene.“ Kongsdatteren: „Hvorledes skulde den kongen få rent vann?“ Den onde ånd: „På veggen henger en stokk. Hvis han med den stokken kunde stikke under stenen, vilde rent vann begynne å rinne ut derfra.“ Kongsdatteren: „Hvor er ditt liv?“ Den onde ånd: „Utenfor gården står et stort tre; i det er en høne, og i hønen er et egg, og i egget er mitt liv.“

Gutten hørte alt dette. Den onde ånd drog igjen ut på sin reise. Da gikk gutten inn i kammeret og åpnet skapet lengst inne, tok flaskene med vann, tømte dem i en øse og skvettet tre ganger på glasset. Da blev hun menneske. Gutten så Salomons sverd på den onde ånds bord og vilde ta det; men det var så tungt at han slett ikke orket å rikke det engang. Han åpnet skapet nærmest døren, tømte en flaske med styrkedrikk og tok fatt i Salomons sverd; men det var bare så vidt han orket å rikke det. Han tømte den annen flaske med styrkedrikk og grep fatt i sverdet, og det var så lett som en fjær. Han gikk ut og hugget til treet med Salomons sverd; men treet gikk ikke av. Gutten gikk inn og tok et drag av styrkedrikken. Så gikk han igjen ut og hugg treet av; da fløi en høne ut; men gutten hugg hønen itu, og et egg falt til jorden. Gutten hugg egget itu, og den onde ånd løp hjem; han nådde næsten hen til gutten, før denne slog egget itu. Den onde ånd døde der.

Da gikk gutten inn, tok flaskene med styrkedrikk og Salomons sverd og den stokk som hang på veggen. Gutten skjønte at hvis

son biddja nieidâguof'ta glasâ sisâ, de æi šâtân gæse bâjas; muttu jos son mânna ow'dâl glassâlitte sisâ, de æi šâtân višâ dam guof'ta bâjas gæsset. Dâmditti mânâi son ješ glasâ sisâ jâ valdi nubbe nieidâ glasâ sisâ jâ šluwgesti badde; de gessė sun'nu bâjas. Gan'dâ luiti dâm nieidâ skii'pi jâ mânâi nubbe nieidâ vieǯ'ǯât. Go dât nub'be bođi glasâ sisâ, de šluwgesti oppet badde, jâ si gessė sun'nu bâjas. Go gan'dâ bođi skii'pi, de borjâsti son dâm gonâgâsâ hammâni jâ mânâi gad'dai. De jærâi gonâgâs: „Lækgo don gullâm dâm, gost læ mu lân'ne lap'pum čoaw'dâgâk?" „Lan'ne-guorast læ of'tâ stuorrâ gæđ'ge; dâm vuol'de læ dâk čoaw'dâgâk," fas'tedi gan'dâ. De goččoi gonâgâs soaldatides dâm gæđge erit fierâtet; muttu æi si nâgâdâm obbâ likkâstât'tetge. De celki gan'dâ: „Vuor'delekkėt vuost oanekâssi, dâssaši go mon ælâšâm skiipâstâm; de aigom mongis gæč'čâlet fierâtet, jos mon nâgâdâm." Gan'dâ mânâi skii'pi jâ jugâi famo-jukkâmušâ jâ bođi gad'dai. De gæč'čâli son gæđge erit fierrâlât'tet; muttu gæđ'ge duššė soaigeti. Gan'dâ jugesti fâstâin famo-jukkâmušâst; de rippâsti gan'dâ dâm gæđge erit; dât gæđ'ge râwgâi dego bal'lo, jâ dâk čoaw'dâgâk gaw'nujeddjė dâm gæđge vuol'de. De jærâi gan'dâ: „Halidâkgo don oaǯ'ǯot buttes čase?" „Halidâm gâl," fas'tedi gonâgâs. De vieǯǯâi gan'dâ dâm soabbe, mi hæŋ'gai bâha vuoiŋâ kammar-sæinest. Son čug'gi golmâ gær'dai dâm gæđge sâddjai; de gol'gâgođi dâst buttes čacce. Gan'dâ oaǯǯoi guof'te skii'pâlastâid golle.

De borjâsti gan'dâ nubbe sul'lui, gost nub'be gonâgâs læi. Dâst mânnė si gad'dai, sikke gan'dâ jâ gonâgâsâ nieidâguovtos. Dâm gonâgâsâst oaǯǯoi gan'dâ guof'te skii'pâlastâ golle. Dâst vulgi âin gan'dâ borjâstet, jâ go son læi borjâstæmen, de gowdidi mærâ hal'dijæd'dje čase âlâ jâ jærâi: „Lækgo don gullâm dâm, âtte movt mon gâlgâm aw'dogâssân šâd'dât?" Gan'dâ fas'tedi: „Dâm lakkai don gâlgâk aw'dogâssân šâd'dât, jos don oaǯǯok Bergremar vârâid jukkât." „Mânâ rafai! Im mon aigo dâkkât dunnjė mâi'dege bâhaid," dâjâi mærâ hal'dijæd'dje. De borjâsti gan'dâ hammâni jâ mânâi gad'dai. Gan'dâ mânâi Bergremar gar'demi. De jærra Bergremar: „Jogo don læk boattam dâm diettet, gi ruđâst læ rig'gasâmus?" „Bergremar læ ruđâst rig'gasâmus." Bergremar: „Gi læ jiermest vii'sasâmus?" Gan'dâ: „Bergremar læ jiermest vii'sasâmus." Bergremar: „Gost Salomon

han satte de to piker inn i glasset, trakk de ham ikke mer op; men hvis han gikk først inn i glasskaret, gad de ikke mer trekke de to piker op. Derfor gikk han selv inn i glasset, tok den ene pike inn og rykket i tauget; da drog de ham op. Gutten lot piken bli på skibet og gikk for å hente den annen pike. Da han kom inn i glasset, rykket han igjen i tauget, og de drog dem op. Da gutten kom ombord, seilte han til kongens havn og gikk i land. Kongen spurte: „Har du hørt, hvor de nøklene til festningen min er, som jeg har mistet?“ „Ved festningen er en stor sten; under den er nøklene,“ svarte gutten. Da bød kongen soldatene sine å velte stenen bort; men de orket ikke å rikke den engang. Da sa gutten: „Vent litt, til jeg har vært ombord i skibet mitt; så vil jeg også prøve å velte stenen, om jeg orker det.“ Gutten gikk ombord og drakk styrkedrikken og kom i land. Da prøvet han å velte stenen bort; men den rørte sig bare litt. Guttet tok igjen et drag av styrkedrikken; da støtte han stenen bort; den spratt som en ball, og nøklene blev funnet under stenen. Så spurte gutten: „Har du lyst til å få rent vann?“ „Javisst,“ svarte kongen. Da hentet gutten stokken som hadde hengt på veggen i den onde ånds kammer. Han stakk med den tre ganger på stenens plass; da begynte rent vann å flyte frem der. Gutten fikk to skibslaster med gull.

Så seilte han til den annen ø hvor den annen konge var. Der gikk de i land, både gutten og de to kongsdøtre. Av den kongen fikk gutten to skibslaster med gull. Derfra seilte han videre, og best som han seilte, kom sjøens hersker op på vannet og spurte: „Har du hørt hvorledes jeg skal bli salig?“ Gutten svarte: „Du skal bli salig, hvis du får drikke Per Kremmers blod.“ „Gå i fred! Jeg vil ikke gjøre dig noe ondt,“ sa sjøens hersker. Så seilte gutten til havnen og gikk i land. Han gikk til Per Kremmers gård. Per Kremmer spør: „Har du fått vite, hvem som er rikest på penger?“ „Per Kremmer er rikest på penger.“ Per Kremmer: „Hvem er visest?“ Gutten: „Per Kremmer er visest.“ Per Kremmer: „Hvor er Salomons sverd?“ Gutten: „Salomons sverd lå

miek'ke læ?“ Gan'dâ: „Salomon miek'ke læi bâha vuoiŋâ borde âl'de, muttu dal læ mu skiipâst.“ Bergremar: „Mâk dust læ dâi skiipâi sis'te?“ Gan'dâ: „Gol'le læ buok skiipâi dievvâ.“ Bergremar: „Gost don golle fin'nijik?“ Gan'dâ: „Gâl gol'le læ fin'nimest dâsâ, gæst buorre læ jier'me.“

Go Bergremar dâm gulâi, de osti son âlcės skiipâid; dâstgo son diđi, âtte sust læ buorre jier'me. Bergremar vulgi borjâstet. Son borjâsti, dâssaši go mærâ hal'dijæd'dje gowdidi čase âlâ jâ divoi iešâs owdâbællai jâ jærâi: „Mi don læk âl'maid?“ „Mon læm Bergremar.“ Go mærâ hal'dijæd'dje oaʒʒoi gullât, âtte dât læi Bergremar, de valdi gid'dâ jâ vuojoti buok skiipâid bon'nai jâ gâikudi jamâs.

Gan'dâ nai'tâli Bergremarâ nieidâin jâ ar'bi su dalo jâ buok om'mudâgâid. (Aikio 1891.)

29. GAN'DÂ, GUTTE NAI'TÂLI ENNINES.

Muttomen læiga guof'te noaide, gæk jođigâ baikest bai'kai jâ enostæiga vâike mâid. De bođigâ soai muttomen ovtâ dallui; de læ dâm dalost saw'ʒâ guoddestuvvâmen. Nub'be dâddja: „Mânnė moai æm vækket duom sawʒâ?“ Nub'be fâst dâddja: „Vækketivčime moai gâl; muttu gum'pė, dât borra dâm lab'ba.“ Saw'ʒâ guddi lab'ba, jâ labbes eli gid'dâ čâf'či. Go čâf'câ šâddâi, de njuvvė dâm dalo ol'muk dâm lab'ba. De bođigâ fâstâin dâk guof'te noaide dâm sæmma dallui. De læi dâlle æmedgis mana riegâdât'temen. Ol'muk goč'čuk dâm guof'te noaide vækketet dâm nissun; muttu soai dâjâigâ: „Vækketivčime moai gâl; muttu âlmâ son jo god'da aččes jâ ennines fâstâin nai'tâl.“ Ač'ce jâ æn'ne æva jak'kam dâm; dâstgo soai oinigâ, âttė lab'bai i šâd'dâm nuvt, movt soai læiga enostâm.

De muttomen vuš'šė si dâm lab'ba biergoid, mâid noaideguovtes læiga enostâm bor'rut gum'pi. Dego leddjė duol'dâm biergok, de dol'vu si dâm males-ruito olgus čoas'kot, jâ iešâk mânnė buokak vis'tai. De bođi gum'pė jâ borâi buok dâid biergoid jâ jugâi vela liemâge. De dâjâigâ soai: „Duođâi dât læ duottâ, mâid dâk noaideguovtes dâjâigâ; gâl væddja, âttė mun'nu mannage šâd'da dâggaren,

på den onde ånds bord, men er nu i skibet mitt.“ Per Kremmer: „Hvad har du i de skibene?“ Gutten: „Alle skibene er fulle av gull.“ Per Kremmer: „Hvor fikk du gull?“ Gutten: „Gull er nok å få for den som har godt vett.“

Da Per Kremmer fikk høre det, kjøpte han sig skiber; for han visste at han hadde godt vett. Han seilte avsted. Han seilte, til sjøens hersker viste sig på vannet og stillet sig foran ham og spurte: „Hvad er du for en mann?“ „Jeg er Per Kremmer.“ Da sjøens hersker fikk høre at det var Per Kremmer, tok han ham fast og senket alle skibene og rev ham ihjel.

Gutten giftet sig med Per Kremmers datter og arvet hans gård og alt hans gods.

29. GUTTEN SOM GIFTET SIG MED SIN MOR.

Engang var der to noaider som vandret fra sted til sted og spådde om hvadsomhelst. Engang kom de til en gård, og på den gården skulde en sau til å få lam. Den ene sier: „Hvorfor hjelper vi ikke den sauen?“ Den annen sier igjen: „Vi skulde nok hjelpe den; men ulven eter lammet.“ Sauen fikk et lam, og lammet levde til høsten. Da det blev høst, slaktet folkene på gården lammet. Så kom de to noaider igjen til den samme gård. Da holdt husmoren på å føde et barn. Folk bad de to noaider hjelpe kvinnen; men de sa: „Vi skulde nok hjelpe henne; men han dreper jo sin far og gifter sig med sin mor.“ Faren og moren trodde det ikke; for de så at det var ikke blitt med lammet så som de hadde spådd.

Så kokte de engang kjøttet av det lammet, som noaidene hadde spådd skulde bli ett av ulven. Da de hadde kokt kjøttet, satte de matgryten ut for å kjølne og selv gikk de alle inn. Da kom ulven og åt alt kjøttet og drakk atpå soddet. Da sa de: „Sannelig er det sant, det som noaidene sa; det kan nok hende at også vårt barn blir sådan som de sa.“ Og så tok faren en kniv og rispet

mânen dok noaidek dâjâigâ." Jâ de valdi ač'če niibe jâ sargâsti mana râdde dâinâ (son aigoi god'det mana); muttu æn'ne dâddja: „I darbâš god'det mana; muttu rakkâd dâggar litte, mi jækka čase, jâ bijâ mana dâm sisâ jâ bal'kėst merri!" Boan'nja dâgâi nuvt. Manna bid'djujuvvui litte sisâ jâ bal'kėstuvvui merri. Lit'te riewdâi muttom sul'lui jâ gaw'nujuvvui muttom âl'mast, gutte valdi mana jâ bâjasgesi su.

Go son læi šâd'dâm olles olmušen, de vulgi son jottet jâ bođi ovtâ dallui. Dâsâ mânâi ræŋ'gân. Muttomen âddi æmed sunnjė bisso jâ dâddja: „Mânâ on'ne iddji fak'tit bældo, jâ jos of'tâge boatta dokku bældo lusâ, de læ son suolâ, jâ don oaǯǯok baččet dâm." Ræŋ'gâ dâgâi dâm. Dego son læi orrum oanekâssi, de oai'na son ol'mu vaǯ'ǯemen bældost; son baši dâllanâgâ su. Dât læi ised, gæn son baši; dâstgo ised i læm dâllė dâst, go æmed bijâi ræŋgâs fak'tit bældo. Æmed šâddâi læs'kân, jâ ræŋ'ga nai'tâli suinâ. De læva soai muttomen sawnest; de fuommaši gal'go have boannjas râddest jâ jærâi: „Mânnė læ havve du râddest?" Boan'nja mui'tâli dâm, âttė mânnė sust læi havve râddest, jâ buok su ællemgærdes birrâ. De æs'kâ fuommaši æn'ne, âtte dât læi su bar'ne, gæin son læi nai'tâlâm.

(Saba 1891.)

30. GUOF'TE VIELLJÂŠ VUOL'GEV AČČESKÂ DALOST ERIT.

Muttom âlmast leddjė gol'mâ barne; boarrasumus læi šiegâ-lundug jâ læi vaitâs juokke dafost; muttu nuorâbuk læiga gælbotæmek. Muttomen valdinâ suoi aččeskâ færrâm-af'šo jâ čuolâinâ dâst aw'jo ere. Ačče fuommaši dâm jâ cammi sun'nu; de suttâinâ suoi, vulginâ ere. Go suoi læiga mânnâmen, de lappetæiga suoi bal'ga jâ æva šât diettam, gosâ gâlgâinâ mânnât. De suoi oroinâ ijâ muttom vuowdest. Nubbe bæive vulginâ suoi varrai goar'ŋot. Go suoi bođinâ âlaší, de oai'nėb gawpug. Suoi njiejâinâ vuolas jâ manâinâ gawpug sisâ; dâst oroinâ suoi jâ šâddâinâ studæn'tân. Boarrasub oappâi fælskeren (doaf'taren); nuorâb oappâi skad'dâren (bivtâsgoar'ron). Go skâd'dâr læi juo guk'kâ skad'dâren, de vulgi son vuow'det dâid bif'tâsides. De

barnet i brystet med den (han vilde drepe barnet); men moren sa: „Det er ikke nødvendig å drepe barnet; men gjør et kar som er vanntett, sett barnet i det og kast det på sjøen!“ Mannen gjorde så. Barnet blev satt i et kar og kastet på sjøen. Karet drev til en ø og blev funnet av en mann som tok barnet og opdrog det.

Da barnet var blitt fullvoksent, gav det sig på vandring og kom til en gård. Der blev det tjenestedreng. Engang gav husmoren ham en børse og sa: „Gå inatt ut og vokt akeren, og hvis noen kommer dit på akeren, er det en tyv, og du får skyte ham.“ Drengen gjorde det. Da han hadde vært der en stund, så han et menneske gå på akeren; han skjøt det straks. Det var husbonden han skjøt; for husbonden hadde ikke vært der da husmoren satte drengen til å vokte akeren. Husmoren blev enke, og drengen giftet sig med henne.

Engang var de i badstuen; da blev konen var såret på mannens bryst og spurte: „Hvorfor har du et sår på brystet?“ Mannen fortalte hvorfor han hadde et sår på brystet, og om hele sitt liv. Da først forstod moren at det var sin sønn hun var gift med.

30. TO BRØDRE FORLATER SIN FARS GÅRD.

En mann hadde tre sønner. Den eldste var snild og tjenstaktig i alle måter; men de yngre dudde ikke til noe. Engang tok de farens øks og hugg eggen av den. Faren merket det og banket dem; da blev de sinte og gikk bort. Som de gikk, mistet de veien og visste ikke mer hvor de skulde gå hen. Så blev de natten over i en skog. Den næste dag gav de sig til å stige op på et fjell, og da de kom op på høiden, så de en by. De steg ned og gikk inn i byen; der opholdt de sig og blev studenter. Den eldste lærte å bli doktor, den yngste å bli skredder. Da skredderen alt lenge hadde vært skredder, drog han ut for å selge klærne sine. Da møtte der ham en gammel mann, som bad ham om klær og

boatta muttom boares galles su owdâld jâ anoi sust bif'tâs jâ vaidi, âtte son i væje bâr'gât; dâstgo son i læk dærvâsge. Go son âin læi hallâmen, de cui'gi skad'dâr: „Gæ, do boatta fælsker! Dattokgo dai'gâsid?“ „De mâi dattušim, mutt mâid dâgâm, go æi læk ruđâk,“ fas'tedi dât ad'dja. De jærrâli fælsker: „Gi don læk?“ „Mon læm muttom likkotæmme; must leddjė gol'mâ barne; boarrasumus læ jammam, jâ guovtes læva mæc'cai lap'pum,“ mui'tâli son. „Mâk leddjė sun'nu nâmâk?„ jærâinâ suoi. „Dâk læiga Uw'la jâ Poalâ.“ „Vuoi Mat'ti, mu aččašam!“ čur'vinâ suoi. Vuorâs gâččâi ænnâmi suor'gânemin, jâ son oroi sun'nu lut, nu guk'kâ go son eli.

Barneguovtes nai'tâlæiga. Boarrasub nai'tâli âllâ sogâin, jâ su æmed læi goarrâd; dâmditti i son dâm vuok'kam, âtte son gâlgâi divšudet su vuoppâs. Dâmditti fer'ti fælsker sad'dit su ačces skad'dâr lusâ. Skad'dârest læi skoal'pâ-ol'mu niei'dâ gal'gon. Son valdi su jâ bijâi us'kečikki jâ sierrâ garest borâtâlâi. Go son buoc'cai jammemdawdâ jâ læi juo aibâs hæddjo, de goččoi son barnesguof'ta lusâs. Go suoi bođinâ su lusâ, de dâddja vuorâs fælskeri: „Go don gul'dâlik du æmedâd jâ hil'guk mu, de don gâlgâk jiešâd boalgâtet jâ šâd'dât hilgotussân,“ jâ dâstmâŋŋel dâddja son skad'dâri: „Go don leddjik mu vuos'ta nu buorre, âtte ik cuw'ʒam goas'segen muinâ (mu ala), de gâlgâk don oaǯ'ǯot loawdes manaid.“ Go sun'nu ač'če læi jammam, de mânâi fælsker muttom buw'di jâ fil'li ruđâid, jâ fælsker raŋgaštuvvui jâ šâddâi hilgotussân obbâ ællem-aiges. Muttu skad'dâr eli likkulâǯ'ǯân jâ manaides gæččost obbâ ællem-aiges.

(Aikio 1893.)

31. DÂT LAIKES JÂ NUOSKES NIEI'DÂ.

Dâm aige go bakkenâk leddjė same-ænnâmėst, de lavijeddjė ânarâǯǯâk doal'vot jaw'resul'luidi sin vanhemidesek, go dâk šâddė nu boarrasâk, âtte æi šât væddjam bâr'gât. De læi muttomen of'tâ boares gal'go, gæst læi niei'dâ sikke lai'ke jâ bâha; son i bâr'gâm dalost mâi'dege. Go æn'ne dâjâi sunnjė: „Vuoi, vuoi don lai'ke! ja moge aigušâk

klaget over at han ikke orket å arbeide; for han var ikke frisk. Mens han ennu talte, pekte skredderen: „Se, der kommer doktoren! Vil du ha medisin?“ „Det vilde jeg nok; men hvad skal jeg gjøre, da jeg ikke har penger,“ svarte gamlingen. Da spurte doktoren: „Hvem er du?“ „Jeg er en ulykkelig mann, som hadde tre sønner. Den eldste er død, og de to er kommet bort i skogen,“ fortalte han. „Hvad het de to?“ spurte de. „De het Ola og Pål.“ „Å Mattis, min kjære far!“ ropte de. Gamlingen falt forferdet ned, og han blev hos dem, sålenge han levet.

Sønnene giftet sig. Den eldste giftet sig med en av høi byrd, og hans kone var stolt. Derfor syntes hun ikke om at hun skulde pleie sin svigerfar. Doktoren måtte da sende sin far til skredderen. Denne hadde datteren av en skolp (fisker) til kone. Hun tok og satte den gamle i kroken ved døren og gav ham mat av et særskilt fat. Da han blev dødssyk og alt var helt klein, kalte han sine to sønner til sig. Da de kom til ham, sa gamlingen til doktoren: „Fordi du hørte på din kone og forstøtte mig, skal du skjemme dig ut og bli foraktet.“ Derefter sier han til skredderen: „Fordi du var så god mot mig at du aldri var grinet mot mig, skal du få stillferdige barn.“

Da deres far var død, gikk doktoren inn i en bod og narret til sig penger, og han blev straffet og blev hele sin levetid en foraktet person. Men skredderen levet lykkelig og blev pleiet av sine barn hele sin levetid.

31. DEN DOVNE OG SKITTENFERDIGE PIKE.

På den tid da der var hedninger i Lappland, pleide Enarelappene å føre sine foreldre ut på øer i innsjøer, når de blev så gamle at de ikke mere kunde arbeide. Der var engang en gammel kone som hadde en datter som var både doven og slem; hun gjorde ikke noe arbeide på gården. Når moren sa til henne: „Voi, voi, du

don dalo doallât?“ de fas'tedi âin niei'dâ: „Mutt læk don bâha; de burist væjak don mu huonotet.“

Go su æn'ne šâddâi nu boares, âtte i šât væddjam bâr'gât æra go goađe âni čor'gâ, de dâjâi æn'ne muttomin suinâ âtte: „dainâ lagin don ik dalo doalâ.“ De suttâi su niei'dâ jâ dâjâi âtte: „im šât bir'gė duinâ æra muđoi go sul'lui doal'vot.“ Go æn'ne oaǯǯoi dâm diettet, de dâjâi âtte: „niei'dâšâm, ikgo don dieđe dâm, âtte mâid awkid mon dâgâm?“ „Mâid,“ jærâi niei'dâ. „Âmâ mon ânam goađe ale čor'gâ; igo dâst læk stuorrâ aw'ke?“ dâjâi æn'ne. „Go don læk nu bâha, âtte ale mattak soai'mât nuos'ken jâ vuorjâk mu dâinâ, de mon fer'tim doal'vot du sul'lui,“ dâjâi niei'dâ. „Ješ dieđak, dolvušâk jo gis, de gâlgâk don oai'net must suormâid luni sist, go dâk lunid doppijėk,“ dâjâi æn'ne. „Dat i læk duottâ,“ fas'tedi niei'dâ, jâ de vulgi sul'lui doal'vot. Go soai bođigâ sul'lui, de luiti son su ænnes gad'dai jâ sukkâli ruof'tot. De čuorvoi su æn'ne âtte: „gâl don gâlgâk oai'net fâr'gâ, âtte im šât mon læk du dalo čor'gemen, jâ mânâl dær'vân!“

Go soames bæivek leddjė vassam, jâ luonek leddjė goattai dievvâm, de oini dât niei'dâ suormâid ittâlæmen čâđâ luni. De mui'tai dâm âtte mâid su æn'ne læi dâddjâm; mutt i son dâst huollâm mâi'dege. Son algi ješ goađes raddjât; muttu gâs'kân raddjâm son jo hil'gadi ere jâ dâjâi âtte: „i dât læk mu bâr'gâmest.“

Moadde bæive gæšest šâd'dė fâst luonek goattai, jâ oini fâst suormâid ittâlæmen luni sist. „Âmâ mon dal læm boas'tot bâr'gâm,“ jurdâši niei'dâ; „dâstgo im mon dow'dâm dâm awke, mâid son dâgâi munnjė; dâstgo dât læmâš stuorrâ aw'ke, go æn'nam doalâi čâđâg čor'gâ. Velgo son læ hæggâst, vuolgam mon gæč'čât,“ jâ de sukkâli son dam sul'lui, gosâ ænnes læi dol'vum. Son bođi sul'lui jâ oini ænnes væl'lamen roggest, mi læi bes'sijuvvum, jâ boares gal'gorieppo nelgidesguim suormâides gas'kam. „Mon vul'gim du vieǯ'ǯât,“ dâjâi niei'dâ. „Vuoi nieidâšâm,“ dâjâi dat boares gal'go; „go mon im læk dok'kim mânenge, de dal gâl im væje šât bâr'gât; dâstgo mon læm jo čâđâ nel'gum. Go jo of'ti dol'vuk mu dei'kė, de dal šât im vuolge mon du meld.“ De fer'ti son fâst of'tu goattai vuol'get ige bæssâm rafai, ow'dâlgo goađes čor'gâ ânnegođi.

(Aikio 1888.)

latstokk, hvordan vil du holde hus?“ pleide datteren å svare: „Men du er slem; du skal alltid klandre mig.“

Da hennes mor blev så gammel at hun ikke mere orket å arbeide annet enn at hun holdt gammen ren, sa moren engang til henne: „På denne måte holder du ikke hus.“ Da blev datteren sint og sa: „Jeg berges ikke mere med dig uten å føre dig ut på øen.“ Da moren fikk det å vite, sa hun: „Kjære datter, vet du ikke hvad nytte jeg gjør?“ „Hvad?“ spurte datteren. „Jeg holder jo alltid gammen ren. Er ikke det til stor nytte?“ sa moren. „Da du er så slem at du alltid beskylder mig for å være skittenferdig og plager mig med det, er jeg nødt til å føre dig ut på øen,“ sa datteren. „Du vet det selv; hvis du fører mig dit, skal du se mine fingrer i bosset, at de griper i det,“ sa moren. „Det er ikke sant,“ svarte datteren, og så førte hun henne ut på øen. Da de kom til øen, satte hun sin mor i land og rodde tilbake. Da ropte hennes mor: „Du skal nok snart se at jeg ikke mer holder din gård ren, og nu far vel!“

Da noen dager var gått, og gammen var blitt full av boss, så datteren fingrer komme tilsyne gjennem bosset. Da husket hun hvad hennes mor hadde sagt; men hun brød sig ikke noe om det. Hun begynte selv å gjøre rent i gammen. Men mens hun holdt på med det, hørte hun op og sa: „Det er ikke mitt arbeide.“

Noen dager efter blev det igjen boss i gammen, og hun så igjen fingrer komme tilsyne i bosset. „Jeg har nok nu handlet uriktig,“ tenkte datteren; „for jeg skjønte ikke den nytte hun gjorde mig; for det var til stor nytte at min mor alltid holdt gammen ren. Jeg vil se efter om hun enda er i live,“ og så rodde hun avsted til øen, hun hadde ført sin mor til. Hun kom til øen og så sin mor ligge i en grop som var klædd med never, og den gamle kone stakkar hadde av sult bitt sine fingrer. „Jeg er kommet for å hente dig,“ sa datteren. „Voi, min datter,“ sa den gamle kone; „når jeg ikke har dudd til noe (før), kan jeg nu nok ikke arbeide mer; for jeg er alt utsultet. Har du engang ført mig hit, vil jeg nu ikke mere følge med dig.“ Så måtte hun reise alene til land igjen og fikk ikke fred, før hun begynte å holde sin gamme ren.

32. MOVT HÆW'NE LÆ GADDJUM OL'MU HÆGGÂ.

Muttom olmuš læi muttomėn of'tu mæccest vaʒ'ʒemen; de ai'cė čuđek su jâ vul'gė su mâŋŋai. Dât olmuš-rieppo viegâi battârussi muttom dieva bâddjel jâ oini, âtte rai'ge mânâi ænnâm sisâ. Dât âlmai čaŋâi dâm raige sisâ. Hæw'ne mânâi raige ow'di jâ gođđeli fierme nuvt vii'daset go rai'ge læi. Go hæw'ne læi gær'gâm fierme gođđemest jâ læi mânnâm erit, de joawdâi čuđđe dâm raige raddjai jâ oini hæwne fierme; de mânâi âin mæd'del su skipparides lusâ.

Dâmditti læ dâi boares sam'melâǯǯâi gâskâst âin dât dii'dâ, âtte i hæwne gâlgâ god'det; dâstgo dât læ ol'mu hæggâ gaddjum.

(Aikio 1893.)

33. DON DOL'VUK MU JIF'TĖ OLGUS, JÂ MON DOALVOM DU ON'NĖ.

Muttom âlmai asâi muttom gæi'noguorâst, mân mel'de lavijeddjė jottet hui ollo matkalâǯǯâk. Son doalâi dâidi buok, mâid si darbâšeddjė, jâ fin'ni âlcės ollo sikke ruđâid jâ stuorrâ om'mudâgâ jâ eli riggesen obbâ su ællemaiges. Sust læi ak'ka jâ of'tâ bar'ne, gæn son vuolgâti juo mannan âllâ skuw'li; dâstgo gan'dâ gâlgâi su aččes datto mel'de šâd'dât âllâ hær'ran. Gan'dâ læi hui oappâlâš jâ âni algost huolâ dâsâ âtte oap'pât jâ ow'dani hui burist. Go soames jâgek leddjė gollâm, de riemâi gân'dâ jukkât ige šâtân ânnam avverâ su oap'pâmėstes; dâmditti vuolgâtuvvui gan'dâ ruof'tot oap'pâm gâskâst. Go gan'dâ bođi ruof'tot, de jukkâgođi son âin bâhabut jâ čok'kai jugâlmest gæšos ijâid. Algost jugâi gan'dâ âive hærraiguim jâ aigoi ællet hær'ran; dâstgo son dâjâi daw'ja: „Gâl mu aččest sikke ruttâ jâ om'mudâk cæw'ʒa.“ Muttu go son i oǯ'ǯum ânnui nuvt ænnâg go son dattoi ruđâid, de jukkâgođi son juokkehâǯǯâin, gutte læi vii'nejuk'ke.

Muttom aige gæšest buoccâgođi su ač'če jammem-dawdâ jâ goččoi barnes lusâs; gan'dâ mânâi dâm lânnji, gost su ač'če læi buoccâmen,

32. HVORLEDES EN EDDERKOPP FRELSTE ET MENNESKES LIV.

En mann gikk engang alene ute i marken; da fikk tsjudene øie på ham og satte efter ham. Den stakkars mann tok flukten og sprang over en bakke og så at der gikk en hule inn i jorden. Han krøp inn i den hulen. En edderkopp kom foran hulen og spant sitt nett så vidt som åpningen var. Da den var ferdig med å spinne sitt nett og var gått bort, nådde en tsjude frem til hulen og så edderkoppens vev; da gikk han forbi videre til sine kamerater.

Derfor er der blandt de gamle lapper ennu den tro at en ikke skal drepe edderkoppen; for den har frelst et menneskes liv.

33. DU FØRTE MIG UT IGÅR, OG JEG FØRER DIG UT IDAG.

En mann bodde ved en vei som svært mange reisende pleide å ferdes ad. Han bragte dem alt hvad de trengte, og skaffet sig både mange penger og meget gods og levet som en rik mann hele sin levetid. Han hadde kone og én sønn, som han alt da han var barn, sendte til høiskolen; for gutten skulde efter sin fars vilje bli en fornem herre. Gutten var meget lærenem og viste i førstningen flid for å lære og gjorde meget gode fremskritt. Da noen år var gått, begynte gutten å drikke og brydde sig ikke mere om å lære; derfor blev han sendt hjem, mens han var i lære. Da han kom hjem, begynte han å drikke ennu verre og satt hele netter i drikkelag. I førstningen drakk han bare sammen med storfolk og vilde leve som storkar; for han sa ofte: „Min fars penger og gods holder nok ut.“ Men da han ikke fikk bruke så mange penger som han vilde, begynte han å drikke med enhver dranker.

En tid efter blev hans far dødssyk og kalte sin sønn til sig; gutten gikk til det rum hvor hans far lå syk, og satte sig ved

jâ čokkani su sæŋgâ gurri. De dâddja su ač'če: „Dal mon jamam, jâ du hal'dui bacca dat dallo, mâid don fâr'gâ duš'šâdâk, nuvt âtte fâr'gâ boatta ođđâ dalo-ised du sâddjai, nuvt âtte go of'tâ dâihe guof'te jâge læk vassam, de don læk šâd'dâm dâm mud'dui, âtte i of'tâge du valde vis-susis; muttu juokkehâš hoi'gad du olgus, jâ dâlle læ buoremus mânnât mæc'cebal'ga mel'de dâm boares vii'nevuoš'šâmvissui, gost don oainak badde hæŋ'gamen, mâinâ don gâlgâk ješâd hârcâstet.“ Gan'dâ mânâi moarest olgus. Bal'vâlæd'djek halideddjė diettet, mâid son gulâi aččestes; dâstgo si ar'vededdjė, âtte son rav'vi mâi'dege sunnjė; dâmditti jerrė si: „No, mâid ač'čad duinâ dal halâi?“ „Gâl dât âddi dâggar viises ravvâgid, mâid i bænâge višâ gullât,“ fas'tedi gan'dâ.

I guk'kage dâstmâŋŋel de jami dalo-ised, jâ gan'dâ šâddâi iseden, gutte jukkâgođi âin bâhabut. Go su æn'ne dâm oini, âtte gan'dâ i satte stan'dit dallodoallâmâ, de vuwdi son dalos jâ mânâi erit. Go jâkke læi vassam, de læi gan'dâ juo čap'pis gæfe, nuvt âtte i sust læm æm'bu, mâid borrât ige ânnet (garvudet).

Muttom ækked algi dât ođđâ ised doallât illoguos'semallasid su gussi-desguim; si jukkė viine jâ leddjė ilost. Gan'dâ bođi sisâ jâ anoi ovtâ vii'necærke. Ised valdi su nis'kai gid'dâ su bif'tâsi jâ lai'di su olgus ige âd'dam sunnje mâi'dege. Gan'dâ šâddâi dal olgus. Gan'dâ viggâi sisâ soames vis'tai, muttu i of'tâge luoi'tam su sisâ. De jurdâšišgođi gan'dâ ješâs hârcâstet, nuvtgo su ač'če læi sunnjė rav'vim. Gan'dâ vulgi dâl mæc'cai jâ bođi dâm vieso lusâ jâ mânâi sisâ. Gan'dâ buol'lati čuowgâ jâ imâštâlâi, go son oini bad'degæše hæŋ'gamen. Gan'dâ goarŋoi bâjas jâ čânâi bad'degæše čæppates birrâ, bal'kesti čuowgâ, luiti ješâs hæŋ'gat. Bad'de bæsâi, jâ gan'dâ gâččâi lat'te âlâ gâlmâs. Gan'dâ ælaski fâstâin jâ algi guolbe rappot jâ gulâi gieđâin, âtte sæk'kâ læi su baldâst. Gan'dâ buol'lati čuowgâ jâ oini, âtte ruđâk leddjė dâm sækkâ dievvâ. Gan'dâ valdi lawkâs jâ dewdi dâm ruđâiguim. Iđedest arrâd mânâi gan'dâ gar'-dem lusâ jâ skoalkoti uvsâ, jâ ised luiti su sisâ. Gan'dâ čuožžoi uvsâ guorâst jâ doargesti; dâstgo son læi suor'gânâm. Ised doaivoi, âtte gan'dâ læi goallomen. Dâmditti goččoi son âd'det gan'di ovtâ vii'ne-cærke. „Gii'tus ænnâg goč'čomest! im mon aigo goas'sege šât jukkât; muttu mon læm boattam dei'kė jærrât, ikgo don vuowde munnjė fâstâin

sengen. Da sier faren: „Jeg dør nu, og du blir da rådig over denne gård som du snart setter til, så der snart kommer en ny eier i ditt sted, og når et eller to år er gått, er du kommet så vidt at ingen tar imot dig i sitt hus; men enhver støter dig ut, og da er det best at du går hen ad skogveien til det gamle brennevinsbrenneri; der ser du der henger et taug som du skal henge dig med." Gutten gikk vred ut. Tjenerne vilde vite hvad han hadde hørt av sin far; for de skjønte at han hadde påminnet ham om noe; derfor spurte de: „Nå, hvad talte nu far din med dig om?" „Han gav mig nok sådanne vise formaninger som ikke en hund engang orker å høre på," svarte gutten.

Ikke lenge efter døde husbonden, og gutten blev husbond og begynte å drikke ennu verre. Da hans mor så at gutten ikke kunde greie gårdsdriften, solgte hun gården sin og drog bort. Da året var omme, var gutten alt utarmet, så han ikke mer hadde noe å spise eller klæ sig med.

En kveld begynte den nye eier å holde et glad lag med sine gjester; de drakk brennevin og var glade. Gutten kom inn og bad om et glass brennevin. Husbonden tok ham i klærne over nakken, leide ham ut og gav ham intet. Gutten blev nu ute. Han vilde inn i noen hus; men ingen slapp ham inn. Da kom han på den tanke å henge sig, som hans far hadde rådet ham til. Han gikk da ut i skogen og kom til huset og gikk inn. Han tendte lys og undret sig, da han så en taugende henge der. Han steg op og bandt taugenden om halsen, kastet lyset og slapp sig. Tauget gikk løs, og gutten falt besvimet på gulvet. Han kom til sig selv igjen og begynte å skrape på gulvet og kjente med hånden at der lå en sekk ved siden av ham. Han tendte lys og så at sekken var full av penger. Han tok skreppen sin og fylte den med penger. Tidlig om morgenen gikk han til gården og banket på døren, og husbonden slapp ham inn. Gutten stod ved døren og skalv; for han var redd. Husbonden trodde at gutten frøs. Derfor bød han å gi ham et glass brennevin. „Mange takk for tilbudet! Jeg vil aldri mere drikke; men jeg er kommet hit for å spørre om du ikke vil selge

dam dalo," dâddja gan'dâ. Ised jâ guossek boagosteddjė gandâ; dâstgo si gad'dė, âtte gandâst æi læk ruđâk. Guossek gif'tâleddjė sun'nu hui sâggâ gawpe dâkkât, jâ ised viimâg fas'tedi: „Gâl mon vuowdašim dam dalo gowtulâš hâd'dai, jos livči oas'te." „Cælke munnjė dâm, âtte ollogo don rawkâk obbâ dam dalost; mon aigom dâl'lan maf'set," jærâi gan'dâ. „Jos don mavsak 20000, de mon vuowdam dam dalo," fas'tedi dalo-ised. „Oastam gâl, jos don čalak duođâštusgirje vela dâm âlâ," dâddja gan'dâ. Bil'kedemin goč'ču guossek, âtte buoremus čal'le sin gâskâst gâl'ga čallet gaw'pegirje. Go gir'je læi gær'gâm, de rajâi gan'dâ girje lum'mâsės, râvâi lawkâ jâ logâi sil'bâruđâid bæwde âlâ. Go ised oini, âtte dallo læ juo mânnâm jâ son i oǯ'ǯum obbâ bællehâddege, de čur'vi son moarest: „I dât læm ærago læi'kâgaw'pe!" „Mâid vækket dal æm'bu, go gaw'pe læ šit'tum jâ gaw'peduođâštus mu lummâst?" dâddja gan'dâ. Ised fer'ti ruđâid val'det jâ gan'dâ iseda niskai jâ dâddja: „Jif'tė dol'vuk don mu olgus; muttu on'ne doalvom mon du," jâ gan'dâ eli likkulâǯ'ǯân obbâ su ællemaiges dâstmâŋŋel.

(Aikio 1893.)

34. SUN'DE, DALOBUOI'GE JÂ GONÂGÂS SIEI'VÂ ÂLMAJEN.

Muttom sun'de læi hir'mâd čæw'lai jâ vækkâvaldalâš. Sust læi of'tâ boares dam'ma. Son fuommaši, âtte muttom dalobuoigest læ of'tâ nuorrâ or'ri (râk'ke hævoš). Sun'de mânâi dâm dalobuoige lusâ of'tânâgâ dammaines jâ dattoi dâm orri lonotet. Dalobuoi'ge i aigo dâm lonotet; muttu sun'de nag'gi sâggâ su lonotet. Sun'de suttâi sâggâ jâ aiti sâggâ su hir'mâd los'sis væroin, jâ mâŋemus'ta loppedi værost luoi'tet, jos son oaǯ'ǯo dâinâ dammain sust orri lonotet. De lonoti dât dalobuoi'ge su orris jâ oaǯǯoi 20 rik'sė bâjalâššân. Muttu dât dam'ma læi nu boares: i dâinâ olmuš bârgâ mâi'dege.

Dâm sæmma gæse bođi gonâgâs dâm dalobuoige dallui jâ jærâi iddjâsâje. Dalobuoi'ge loppedi sunnjė iddjâsâje ige diettam, âtte dât læi gonâgâs; dâstgo son læi garvudam davalâǯǯât; dâm gâl dowdâi, âtte i dât gâl gæfe læk. De jærra gonâgâs: „Igo dust læk of'tâge

mig gården igjen,“ sier gutten. Husbonden og gjestene lo ad gutten; for de trodde at han ikke hadde penger. Gjestene tilskyndte dem ivrig til å gjøre en handel, og til slutt svarte husbonden: „Jeg skulde nok selge gården til rimelig pris, hvis der var en kjøper.“ „Si mig, hvor meget du forlanger for hele gården; jeg vil straks betale,“ spurte gutten. „Hvis du betaler 20 000, selger jeg gården,“ svarte husbonden. „Jeg skal kjøpe den, hvis du også gir skriftlig bevis for det,“ sier gutten. Spottende bød gjestene at den beste skriver blandt dem skulde skrive kjøpebrevet. Da brevet var ferdig, la gutten det i lommen, åpnet skreppen og talte sølvpengene op på bordet. Da husbonden så, at gården nu var gått og at han ikke fikk den halve pris engang, ropte han i vrede: „Handelen var bare for spøk!“ „Hvad hjelper det nu mer, da handelen er avgjort og kjøpebeviset i min lomme?“ sier gutten. Husbonden måtte ta pengene, og gutten tok ham i nakken og sa: „Igår førte du mig ut, men idag fører jeg dig ut,“ og gutten levde derefter lykkelig hele sin levetid.

34. FOGDEN, BONDEN OG KONGEN SOM ALMUESMANN.

Der var en foged som var overmåte stolt og voldsom. Han hadde en gammel hoppe. Han la merke til at en bonde hadde en ung hingst. Han gikk til bonden med hoppen sin og vilde bytte den med hingsten. Bonden vilde ikke bytte; men fogden nødte ham meget til å bytte. Fogden blev meget sint og truet ham meget med svært tung skatt, og til sist lovte han å slå av på skatten, hvis han fikk bytte til sig hingsten for hoppen. Så byttet bonden bort hingsten sin og fikk 20 riksdaler i mellemlag. Men hoppen var så gammel at med den utrettet en ikke noe.

Samme sommer kom kongen til bondens gård og spurte om natteherberge. Bonden lovte ham det og visste ikke at det var kongen; for denne var klædd som almindelige folk; det skjønte han nok at fattig var han ikke. Da spør kongen: „Har du ikke en eneste

hævoš vuow'det?“ „Livči must gâl of'tâ boares dam'ma-dappe; muttu i dât læk dâm vær'tâ âtte guoddet dâm vuow'det,“ fas'tedi dalobuoi'ge. „Mânne i,“ jærâi gonâgâs. „Dât læ juo nu boares, âtte i dâinâ bârgâ olmuš i mâi'dege; dâstgo min sun'de fil'li riv'vimin must dâinâ nuorrâ orri,“ fas'tedi dalobuoi'ge. „Na; vul'gu moai du damma gæč'čât,“ dâddja gonâgâs. „Âle, buorre olmuš, i dât læk dam vær'tâ; muttu oʒ'ʒu moai gal ællet gæč'čâmen,“ fas'tedi dalobuoi'ge, jâ de mânâigâ soai stal'lji. Go gonâgâs oini damma, de jærâi son: „Ollogo don oʒ'ʒuk bâjalâš dâm orristâd?“ „Gâl mon oʒ'ʒum nu uccan, âtte i dât bâjalâš læk i mikkege dâm ef'tui, mâid mu or'ri mavsi, dâinâgo mon im oʒ'ʒum æm'bu go 20 rik'sė,“ fas'tedi dalobuoi'ge. „Ollogo don dattok dâm dammast?“ jærâi gonâgâs. „Gâl dâm dammast i guoddet hâdde raw'-kât.“ „Mon âddam 200 rik'sė,“ dâddja gonâgâs. „Jieš dieđak,“ dâddja dalobuoi'ge, „jos don gaddak læt dâm værtâ.“ De mavsi gonâgâs dâm jâ hasti vuol'get sun'de lusâ, vâi son bæssa lonotet dâinâ dammain dâm orri sun'dest. De dâddja dât dalobuoi'ge: „Âle, buorre olmuš! i min sun'de læk dâm vær'dasâš, âtte dâm lusâ darbâš of'tâge mânnât; dâstgo dât læ nu čæw'lai, âtte æi dâm lusâ gâlles bæsâ sagâidi.“ „Moai gal'gė vuol'get; dâstgo mon læm æraiguimge bir'gim jâ gaddam vel sun'dinge bir'git,“ fas'tedi gonâgâs, jâ sarnoti, gid'dâ dąssaši go viimâg dalobuoi'ge loppedi su meld vuol'get. „Æigo dust læk oamme bar'gu-jor'rek?“ „Læ gâl must guovtek, jâ mon âddam dunnjė buoreb jor'rid,“ dâddja dalobuoi'ge, jâ gonâgâs valdi boarrasâb jor'rid.

De vulgigâ soai vuoddjet jâ mânâigâ gestgiivari. Gonâgâs guđi dâsâ dammas jâ valdi gestgiivarest satto sun'de raddjai. Go si bottė sun'de gar'dem olgubællai, de dâddja gonâgâs su sattovuod'djases jâ dalobuoi'-gai: „Or'ro dast dâm boddâ go mon ælam sun'de sagâin!“ jâ mânâi sisâ. Gonâgâs skoal'kâli sale uvsâ. „Gi dât læ?“ čur'vi sun'de. „Mon læm muttom jot'te,“ fas'tedi gonâgâs. „Mâid don dattok?“ jærâi sun'de. „Mon aigušim duinâ hallât,“ fas'tedi gonâgâs. „No, boađe dâl sisâ!“ dâjâi sun'de. „Buorre bæi've,“ dâjâi son. „Immel adde,“ fas'tedi sun'de, jâ de jærrâli: „Mi læ dust hallâmuššân?“ „Mon læm vuol'gam dust jærrât, ikgo don vuowde munnjė dâm orri, mi dust læ,“ dâjâi gonâgâs. „Vuoi hæppân, vai don boađak mu lusâ heppuš oas'tet; dâstgo mon

hest å selge?“ „Jeg kunde nok ha en gammel fillemerr; men den er ikke så meget verd at det lønner sig å selge den,“ svarte bonden. „Hvorfor ikke?“ spurte kongen. „Den er alt så gammel at med den utretter en ikke noe; for fogden vår narret med makt en unghingst fra mig og gav mig den igjen,“ svarte bonden. „Nå, la oss gå og se på hoppen din,“ sier kongen. „Nei, min gode mann! Det er den ikke verd; men vi kan nok se litt på den,“ svarte bonden, og så gikk de til stallen. Da kongen så hoppen, spurte han: „Hvor meget fikk du i mellemlag for hingsten din?“ „Jeg fikk nok så lite at det mellemlaget er ingenting mot det hingsten min kostet; for jeg fikk ikke mere enn 20 riksdaler,“ svarte bonden. „Hvor meget vil du ha for hoppen?“ spurte kongen. „For den hoppen er det ikke verdt å kreve betaling.“ „Jeg gir 200 riksdaler,“ sier kongen. „Du vet selv,“ sier bonden, „om du tror den er det verd.“ Så betalte kongen den og vilde ha ham til å reise til fogden, så han kunde få bytte til sig hos fogden hingsten mot hoppen. Da sier bonden: „Nei, min gode mann! Fogden vår er ikke den slags mann at noen behøver å gå til ham; for han er så stolt at det er ikke mange som får ham i tale.“ „Vi skal reise; for jeg har kommet ut av det med andre og tror jeg skal komme ut av det med fogden også,“ svarte kongen og overtalte bonden, til denne til slutt lovte å reise med ham. „Har du ikke en gammel arbeidsvogn?“ „Jo, jeg har nok to, og jeg skal gi dig den beste,“ sier bonden. Kongen tok den eldste vogn.

Så kjørte de avsted og tok inn hos gjestgiveren. Kongen lot hoppen sin igjen der og tok skyss hos gjestgiveren like til fogden. Da de kom utenfor fogdens gård, sier kongen til sin skysskar og til bonden: „Bli her, mens jeg taler med fogden!“ og han gikk inn. Kongen banket på saldøren. „Hvem er det?“ ropte fogden. „Jeg er en reisende,“ svarte kongen. „Hvad vil du?“ spurte fogden. „Jeg skulde ha lyst til å tale med dig,“ svarte kongen. „Nå, kom nu inn,“ sa fogden. „Goddag,“ sa kongen. „Gud gi det,“ svarte fogden, og så spurte han: „Hvad har du å tale om?“ „Jeg er kommet for å spørre dig om du ikke vil selge mig den hingsten

aigom ænnâmhærra lusâ vuol'get gun'nepassâid vieǯ'ǯât. Mânâ dâl'lan olgus!“ dâddja sun'de. „I læk vel hoap'po,“ fas'tedi gonâgâs. „Aigokgo don vuos'tai njalme ânnet? Ikgo don gadde, âtte mon læm ow'dâlge oai'nam dâggar go donge?“ jærâi sun'de. „Gâl dât mat'ta vejulâš; muttu âle læge nu goar'gâd; dâstgo gâl mon læm bir'gim vel âlebuiguimge go duina,“ fas'tedi gonâgâs. Sun'de njui'ki bâjas jâ gonâgâs niek'kai dop'pi gid'dâ jâ vulgi olgus doal'vot. „Læge nu buorre, âtte orost oanekâssi,“ dâjâi gonâgâs, jâ râvâsti su olgoldâs bif'tâses jâ jorgeti gonâgâsâ vuos'tai. Go sun'de oini, âtte dât læi gonâgâs, de suor'gâni nu sâggâ, âtte ænnâmi gâččâi. De jærâi gonâgâs: „Ikgo don luoikâ munnjė dâm orri, mi dust læ; dâstgo mon aigom mieđoštet ovtâ nai'tâlæd'dje parâ it'ten gir'kui?“ „Don oaǯǯok val'det sikke orri jâ dâm ođđâ vownâ luoikâsen,“ fas'tedi sun'de. De viekkâli gonâgâs olgus jâ dâddja sat'tulâǯ'ǯi: „Don oaǯǯok mânnât; dâstgo mon læm fin'nim âlcėm æra satto,“ jâ mavsi sat'tubalka jâ mânâi fâst sisâ. Gonâgâs jærâi: „Oaǯǯomgo mon dast girje čallet ænnâmhær'rai?“ „Oaǯǯok gâl,“ fas'tedi sun'de. Gonâgâs čali, âtte ænnâmhær'ra gâl'ga sun'dest virge ere val'det, jâ mui'tâli buok, mâid sun'de læi dâkkâm vuos'tai. Go son læi gærgâm čallemest, de mânâi son ræŋgâ lusâ, jâ ræŋ'gâ âddi sunnjė dâm orri jâ dâid ođđâ jor'rid, mâid son læi oas'tam ænnâmhær'ra lusâ vuoddjem ditti. Dâm boddâ go dât dalobuoi'ge gæsasti dâm orri, de jærâi gonâgâs sun'dest: „Ikgo don boađe it'ten dâm nuorrâ naitosparâ gunnėjât'tet?“ „Im mon âstâ,“ fas'tedi sun'de. „Go don ik âstâ, de gâlgâk it'ten boattet mu sagâidi gir'koluokka âlâ mâŋŋa gâs'kâbæive; muttu ik gâlgâ æm'bu hallât go buore bæive raw'kât, jâ buok, mâid mon jærâm dust, de gâlgâk don oanekâǯǯât fas'tedet.“ Jâ sun'de loppedi dâm dâkkât, jâ gonâgâs goččoi, âtte sun'de gâl'ga boattet su dammain, mi læ gestgiivar lut'te, jâ de njui'ki gonâgâs jor'ri sisâ. De hirmâstuvâi dât dalobuoi'ge jâ dâddja: „Hei, hei! gâl don læk æm'bu go davalâš âlmai, go dɛddė gâl'gik min sun'dest dam varsa fin'nit.“ Gonâgâs i dâddjam ærago dâm: „Dât bâi læ imâš, jos mon im gâlgâ fin'nit ol'muin, mâid mon dattom.“

Nubbe bæive vulgi dâm dalobuoige bar'ne nai'tâlet, jâ gonâgâs vulgi dâinâ parrâgoddin gir'kui vuoddjet jâ vuji gid'dâ gir'kotrappâ gurri, jâ

du har," sa kongen. „Fy skam dig! Så du kommer til mig for å kjøpe hest. Jeg skal reise til landshøvdingen for å hente skussmål. Gå straks ut!" sier fogden. „Det har enda ikke hast," svarte kongen. „Vil du bruke munn mot mig? Tror du ikke at jeg før har sett en sådan kar som dig?" spurte fogden. „Det kan nok være mulig; men vær ikke så kry; for jeg har nok kommet ut av det med enda høiere folk enn dig," svarte kongen. Fogden sprang op og tok kongen i nakken og vilde kaste ham ut. „Vær så snild å stanse litt," sa kongen, åpnet sin ytterfrakk og vendte „kongen" mot ham. Da fogden så at det var kongen, blev han så redd at han falt ned. Da spurte kongen: „Vil du ikke låne mig den hingsten du har? For jeg vil følge et brudepar til kirken imorgen." „Du kan ta både hingsten og den nye vognen til låns," svarte fogden. Da løp kongen ut og sa til skysskaren: „Du kan reise; for jeg har skaffet mig annen skyss," og han betalte skysspengene og gikk inn igjen. Kongen spurte: „Kan jeg her få skrive et brev til landshøvdingen?" „Javisst," svarte fogden. Kongen skrev at landshøvdingen skulde ta embedet fra fogden, og fortalte alt det fogden hadde gjort av urett. Da han var ferdig med å skrive, gikk han til drengen, og drengen gav ham hingsten og den nye vogn som fogden hadde kjøpt for å kjøre til landshøvdingen. Mens bonden spente hingsten for, spurte kongen fogden: „Kommer du ikke imorgen for å ære det unge brudepar?" „Jeg har ikke tid," svarte fogden. „Da du ikke har tid, skal du imorgen efter middag komme på kirkebakken for å tale med mig; men du skal ikke tale mere enn at du byr goddag, og alt det jeg spør dig om, skal du svare på i korthet." Fogden lovte å gjøre det, og kongen bød at han skulde komme med hans hoppe som stod hos gjestgiveren. Så sprang kongen inn i vognen. Da blev bonden forferdet og sa: „Hei, hei! Du er nok mer enn en almindelig mann, siden du fikk den unghesten av fogden vår." Kongen sa ikke annet enn: „Det er da underlig om jeg ikke skal få av folk det jeg vil."

Den næste dag reiste bondens sønn for å gifte sig, og kongen kjørte med brudeparret til kirken og kjørte like hen til kirketrap-

dât parrâgod'de čuoǯ'ǯeli jâ mânâi gir'kui. Gonâgâs basi olgus heppuš luoi'tet jâ doalvoi gir'ko duokkai. Go son læi gær'gâm, de mânâi songe gir'kui. Go pap'pâ gær'gâgođi, de mânâi fâst gonâgâs olgus, gæsasti heppuš jâ divoi trap'pi, nu âtte dât parrâgod'de čokkani jor'ri sisâ. Go gonâgâs vulgi ruof'tot vuoddjet, de bođi sun'de owdâld gir'koluokka âld dâinâ dammain, mâid gonâgâs læi oas'tam. „Buorre bæi've," celki sun'de. „Immel âdde," fas'tedi gonâgâs. „Na, aigokgo don gunnėjât'tet on'ne dâm ođđâ parrâgodde?" jærâi gonâgâs. „Aigom," fas'tedi sun'de. „Ikgo dâlle âdde dam parrâgod'dai dam orri of'tân dâinâ jor'riguim?" jærâi gonâgâs. „Âddam gâl," fas'tedi sun'de. „Dal don læk garves vuol'get."

Go hæjâk leddjė nokkâm, de vulgi gonâgâs âin mat'kases ige vel cæl'kam dâm, âtte son læi gonâgâs. Âlmai basi imâštâllât. Sun'de bođi ænnâm-hærra lusâ jâ âddi dâm girje, mâid gonâgâs læi čallam. Go ænnâmhær'ra logâi dâm girje, de bijâi sun'de virgestes ere, jâ dâstmâŋŋel oaǯǯoi dât dalobuoi'ge diettet, âtte dât læmaš gonâgâs. Dâmditti dâjâi son: „Gâl mon dâm juo oi'nim, âtte læi æm'bu go davalâš âlmai.

(Aikio 1895.)

35. SKIIPÂ-ÂL'MAK GÂRRÂ DALKEST.

Muttom skii'pâ vulgi borjâstet appai; mânâdin de gâččâi hir'mâd gârrâ dal'ke, barok mânnâgottė skiipâ bâddjel, jâ skii'pâ læi juo gosi hævvânæmen. Skiipâ-âl'mak vuor'badâllė, gæn aš'še dât gâl'ga. Vuor'be gâččâi muttom âl'ma âlâ; skiipâ-âl'mak biddjė su muttom guoros litte sisâ, bun'ce-raige biddjė gid'dâ jâ bal'kėsteddjė merri. Lit'te riewdâi muttom gad'dai. Âlmai fierâti litte bâjas jâ nordâi bunce erit. Son guowlâi bun'ce-raige olgus jâ oini ollo sikke gusâid jâ sawʒâid; son nâkketi gieđâs bun'ceraige olgus; de bođi muttom gussâ jâ njoallogođi dâm litte. Âlmai vurdi, dâssaši go gussâ jorgeti sunnjė bâđâi, nuvt âtte sæi'bai oaǯǯoi son gid'dâ dop'pit, jâ rot'ti sæibe litte sisâ. Son giessâli juowkâid goammeres birrâ, jâ gussâ ruot'tâgođi bâlostes jâ ruottâi, gid'dâ dâssaši go lit'te bieđ'gâni. Son mânâi sul'lu âlâ, gosâ son læi gad'dai boattam. Sikke gusâk jâ sawʒâk leddjė nuvt

pen, og brudeparret stod op og gikk inn i kirken. Kongen blev utenfor for å slippe hesten løs og førte den bak kirken. Da han var ferdig med det, gikk også han inn i kirken. Da presten skulde slutte, gikk kongen ut igjen, spente hesten for og stillet den ved trappen, så brudeparret satte sig i vognen. Da kongen skulde kjøre tilbake, kom fogden imot ham på kirkebakken med den hoppen som kongen hadde kjøpt. „Goddag," sa fogden. „Gud gi det, "svarte kongen. „Nå, vil du idag ære det nye brudepar?" spurte kongen. „Ja," svarte fogden. „Vil du da ikke gi det hingsten tillikemed vognen?" spurte kongen. „Jovisst," svarte fogden. „Nu kan du få reise."

Da bryllupet var endt, reiste kongen videre og sa enda ikke at han var kongen. Mannen blev igjen med sin forundring. Fogden kom til landshøvdingen og gav ham det brev som kongen hadde skrevet. Da landshøvdingen hadde lest brevet, satte han fogden av fra hans embede, og derefter fikk bonden vite at det hadde vært kongen. Derfor sa han: „Jeg så det nok at det var mer enn en almindelig mann."

35. SKIBSFOLKENE I STORMEN.

Et skib seilte ut på havet; da falt der på en forferdelig storm; bølgene begynte å gå over skibet, og det var alt nær ved å gå under. Skibsfolkene kastet lodd om hvis skyld det var. Loddet falt på en mann, og skibsfolkene satte ham i et tomt kar, lukket spunshullet og kastet ham i sjøen. Karet drev iland etsteds. Mannen lot karet trille opover og støtte spunset ut. Han kikte ut gjennem spunshullet og så mange både kyr og sauer; han stakk hånden ut gjennem hullet. Da kom en ku og begynte å slikke på karet. Mannen ventet til kua vendte bakdelen til ham, så han fikk gripe fatt i halen, og rykket halen inn i karet. Han viklet hårene i halen om hånden sin, og kua begynte i sin redsel å løpe og løp til karet gikk itu. Han gikk op på øen, hvor han var kommet iland. Både kyr og sauer var så sky at han ikke fikk komme dem nær; for

hirrâsâk, âtte i bæssâm obbâ lâkkânetge, dâinâgo dâk leddjė luođo šivetâk. Son gâikoi væd'daid muttom muorrâ-ruot'tâsin jâ râkkâdi gielâid jâ gielâdi dâid šiveti bal'gai âlâ. De roak'kâsi muttom bæive of'tâ saw'ʒâ, mâst læi labbes; lab'ba goddi son jâ ænne divti ællet; dâst bâši son âlcės mielke jâ eli nuvt muttom aige.

De oai'na son muttom skiipâ avest boatteme dâm sul'lu vuos'tai. Âlmai šâddâi illui, dâmditti go son doaivoi ješâs bæssât dâm skiipâ farrui. Skii'pa orosti dam sul'lu gurri; guof'te âl'ma njui'kigâ fânnâsi jâ sukkâlæiga gad'dai. Go fânâs-gæčče gad'dai guoskâi, de njui'ki owdeb âlmai fânnâsest gad'dai jâ hoi'gâdi fânnâsâ faw'lai; ješ viekkâli bâjas. Dât âlmai, gi fânnâsi basi, son vuop'pasti gadde guw'lui jâ njui'ki gad'dai, viekkâlâtti dâm âl'ma, gutte ow'dâl gad'dai bæsâi; sust læi nii'be gieđâst. Dât âlmai, gi sul'lust læi orromen, oini dâm; de rakkâdi son dawges garvesen jâ vurdi, dâssaši go soai viegâigâ nuvt lâk'kâ, âtte son oaǯǯoi baččet dâm âl'ma, gi niibe gieđâstes âni. Go son oaǯǯoi baččet dâm, de viekkâlâtti dâm âl'ma. Âlmai viegâi, dâssaši go juvsâi; muttu æva soai ad'dim goab'bâg guoimeskâ gielâ muđoi go sæve. Soai vulgigâ vaʒ'ʒet fânnâsâ lusâ; muttu fânâs læi juo gukkas riew'dâm, nuvt âtte fânâs i šâtân læm juf'sâmest. Dât âlmai, gi æs'kâ gad'dai bođi, i sat'tam vuoddjât; muttu dât, gutte gukkeb læi sul'lust orrum, son gâl matti vuoddjât. Dâmditti sevi dat æs'kâ gad'dai boattam âlmai, âtte son gâl'ga skii'pi vuoddjât. Âlmai njui'ki čaccai jâ algi vuoddjât. Go son lâkkâni skii'pi, de njui'ki hor'te ciellâmin jâ hârrâmin čaccai; dâmditti jorgeti son gad'dai jâ vuojâigâ hortin mâŋŋalâgâi. Dât âlmai, gi sul'lui læi baccam, sevi su fâstâin skii'pi vuoddjât. Il'la son duostâi šâtân vuoddjât; muttu âlmai sevi su oppet vuoddjât. De vulgi son fâstâin vuoddjât jâ mânâi skiipâ sisâ; dobbe valdi son fânnâsâ jâ sugâi gad'dai. Skiipâst suwdigâ soai bier'gâsid âlcėskâ jâ oroigâ dâm sul'lust, dâssaši go æra skii'pâ borjâsti dâggu mædda. Dâm mel'de mânâigâ soai erit.

(Aikio 1890.)

de var ville dyr. Han rev tæger av noen trerøtter og laget snarer og satte dem ut på dyrenes stier. Da blev en dag en sau som hadde lam, sittende fast; lammet drepte han og moren lot han leve; av moren fikk han sig melk og levet således noen tid.

Da ser han et skib ute på havet komme mot øen. Han blev glad, fordi han håpet at han skulde slippe bort med skibet. Det stanset ved øen; to menn sprang i en båt og rodde mot land. Da båtstavnen rørte ved land, hoppet den ene mann iland fra båten og skjøv båten utpå; selv løp han opover. Den mann som blev igjen i båten, hamlet mot land og hoppet iland og løp efter den mann som først var kommet iland; han hadde en kniv i hånden. Den mann som bodde på øen, så det; da gjorde han buen sin ferdig og ventet til de løp så nær ham at han kunde skyte den mann som hadde kniv i hånden. Da han hadde fått skutt ham, løp han efter den andre mann. Han løp til han nådde ham; men de forstod ikke hinannen uten ved tegn. De gikk avsted til båten; men den var alt reket langt bort, så de ikke mere kunde nå den. Den mann som nylig var kommet iland, kunde ikke svømme; men den som i lengere tid hadde vært på øen, kunde svømme. Derfor vinket den mann som nylig var kommet iland, til ham at han skulde svømme ut til skibet. Han hoppet i vannet og begynte å svømme. Da han nærmet sig skibet, hoppet en stor hund gjøende og knurrende i vannet; derfor vendte han om mot land, og han svømmet med hunden efter. Den mann som var blitt igjen på øen, vinket til ham at han skulde svømme ut til skibet igjen. Han torde neppe svømme mere; men mannen vinket til ham at han skulde svømme videre. Da begynte han igjen å svømme og gikk ombord i skibet; der tok han en båt og rodde iland. Fra skibet hentet de sig hvad de trengte, og blev på øen til et annet skib seilte der forbi. Med det reiste de derfra.

36. SKADDÂR, SKUMAKÂR JÂ GUNNÂBAĐUŠ.

Muttom âl'mast leddjė gol'mâ barne; boarrasâmus læi skaddâr, gâs'kâlâmus læi skumakâr, jâ nuorâmus læi Gunnâbađuš. Go sin ac'če boarasmuvvâgođi, de mânâi son vuost skaddârâ lusâ jâ jærâi: „Movt aigok mu æletet, dâlle go mon boarasmuvâm?“ Skaddâr čajeti buok su goarrom-rak'kânâsâides jâ dâddja: „Mon aigom daiguim du æletet.“ De mânâi son skumakârâ lusâ jâ jærrâ: „Movt don aigok mu æletet, go mon boarasmuvâm?“ Skumakâr čajeti su gamâgoarrom-rak'kânâsâides jâ dâddja: „Mon aigom daiguim du æletet.“ De mânâi son Gunnâbađuš lusâ jâ jærra: „Movt don aigok mu æletet, go mon boarasmuvâm?“ Gunnâbađuš læi čok'kamen uw'nâgaddest. Son gesi su hæppâdides olgus jâ dâddja: „Dainâ mon aigom du æletet.“ Ac'če suttâi su âlâ jâ čâski geđgin su barnes hæppâdid.

Pap'pâ halidi ræŋgâ oaǯ'ǯot. Son mânâi vuost skaddârâ lusâ, jærâi: „Ikgo don aigo munnjė ræŋ'gân mânnât?“ „Aigom gâl,“ fas'tedi skaddâr. „Aigokgo don dâsâ mieđetet, âtte goab'ba jo halâš hæppâdlâǯǯât su guoimes vuos'tai, son gâl'ga maf'set 200 rik'sė, jâ ræŋ'gâ gâl'ga erit vuol'get.“ „Aigom gâl,“ fas'tedi skaddâr. Soai bođigâ pappâ dallui, jâ pap'pâ læi juokke bæive giewkânest, dâlle go ræŋ'gâ bođi borrât. Pap'pâ halâi maŋ'gâ læi'kâ-sagâid. Muttom bæive bođi ræŋ'gâ giewkâni borrâm ditti. De bođi pap'pâge dâsâ; pappâst læi of'tâ niei'dâ, gæst leddjė stuorrâ čoarbælek. Dât niei'dâ vaǯǯi su aččes mædda; pap'pâ doaš'kâli su nieidâs bâtti jâ jærra: „Mâid gaddašik don jiešâd dâinâ bâr'gât, jos dât livči dunnjė?“ Skaddâr fas'tedi: „Mâid bâi æra, go ânašim.“ Pap'pâ dâddja: Dal læk don hallâm hæppâdlâǯǯât muinâ; mavse dal munnjė 200 rik'sid jâ mânâ erit!“ Skaddâr fer'ti maf'set jâ mânnât erit.

Pap'pâ mânâi dâlle skumakârâ lusâ jâ jærra: „Ikgo don munnjė ræŋ'gân mânâ?“ „Mânâm mon gâl,“ fas'tedi skumakâr. „Æmgo moai nuvt ar'vâl, âtte goab'ba jo halâš hæppâdlâǯǯât su guoimes vuos'tai, son gâl'ga maf'set 200 rik'sid, jâ ræŋ'gâ gâl'ga erit mânnât,“ jærâi pap'pâ. „Oaǯ'ǯo gâlle læt nuvt,“ fas'tedi skumakâr. Soai mânâigâ pappâ dallui, jâ pap'pâ lavi giewkânest jottet nuvtgo ow'dâlge. De bođi mut-

36. SKREDDEREN, SKOMAKEREN OG ASKELADDEN.

En mann hadde tre sønner; den eldste var skredder, den mellemste var skomaker og den yngste var Askeladden. Da deres far begynte å eldes, gikk han først til skredderen og spurte: „Hvorledes vil du ernære mig, når jeg blir gammel?“ Skredderen viste frem alle sine sysaker og sa: „Jeg vil ernære dig med disse.“ Så gikk han til skomakeren og spurte: „Hvorledes vil du ernære mig, når jeg blir gammel?“ Skomakeren viste frem sine skomakerredskaper og sa: „Jeg vil ernære dig med disse.“ Så gikk han til Askeladden og spurte: „Hvorledes vil du ernære mig, når jeg blir gammel?“ Askeladden satt ved ovnen. Han drog sitt lem frem og sa: „Med dette vil jeg ernære dig.“ Faren blev sint på ham og slo sønnens lem med en sten.

Presten vilde ha en tjenestedreng. Han gikk først til skredderen og spurte: „Vil du ikke bli dreng hos mig?“ „Jovisst,“ svarte skredderen. „Vil du gå med på at den av oss som taler usømmelig til den andre, han skal betale 200 riksdaler, og drengen skal reise.“ „Ja, det vil jeg,“ svarte skredderen. De kom til prestegården, og presten var hver dag i kjøkkenet, når drengen kom for å spise. Presten talte mange skjemtord. En dag kom drengen inn i kjøkkenet for å spise. Da kom også presten dit; han hadde en datter som hadde store lår. Piken gikk forbi sin far; presten dasket henne på baken og spurte: „Hvad tror du du vilde gjøre med henne, hvis du hadde henne?“ Skredderen svarte: „Hvad annet vel enn å bruke henne?“ Presten sier: „Nu har du talt usømmelig til mig; betal mig nu 200 riksdaler og gå vekk!“ Skredderen måtte betale og gå vekk.

Presten gikk da til skomakeren og spurte: „Vil du ikke bli dreng hos mig?“ „Jo, det vil jeg nok,“ svarte skomakeren. „Skal vi ikke gjøre den avtale at den av oss som taler usømmelig til den andre, han skal betale 200 riksdaler, og drengen skal reise?“ spurte presten. „Det får nok være så,“ svarte skomakeren. De gikk til prestegården, og presten pleide å vanke i kjøkkenet likesom før.

tomen dât sæmma niei'dâ giewkâni. Pap'pâ doaš'kâli bâtti jâ jærâi, nuvtgo son læi jærrâm skaddârest. Skumakâr fas'tedi sæmma lakkai go skaddârge. Dâmditti dâjâi pap'pâ suinâge nu: „Dal don læk hallâm hæppâdlâǯǯât muinâ; mavse dal munnjė 200 rik'sid jâ mânâ erit!" Skumakâr fer'ti maf'set jâ mânnât erit.

Dal mânâi pap'pâ Gunnâbađušâ lusâ jâ jærâi: „Ikgo don mânâ munnjė ræŋ'gân?" „Mânâm mon gâlle," fas'tedi Gunnâbađuš. „Æmgo moai nuvt ar'vâl, âtte goab'ba jo halâš hæppâdlâǯǯât guoimes vuos'tai, son gâl'ga maf'set 200 rik'sid, jâ ræŋ'gâ gâl'ga mânnât erit," jærâi pap'pâ. „Dât læ uccan; muttu bid'dju moai 2000 rik'sid," dâddja Gunnâbađuš. „Oǯ'ǯu moai gâl biddjât," fas'tedi pap'pâ. Soai mânâigâ pappâ dallui, jâ pap'pâ læi giewkânest, nuvtgo son lavi. De bođi pappâ niei'dâ giewkâni; pap'pâ doaš'kâli su nieidâs bâđâ vuos'ta jâ dâddja: „Mâid gaddašik don dâinâ bâr'gât, jos dât livči dunnjė?" „Dâst boađaši buorre vuoddjem-rækkâ," fas'tedi Gunnâbađuš. „Movt don dâst aigok rægâ sat'tet rakkâdet?" jærâi pap'pâ. „Ikgo don dâm dieđege?" jærâi Gunnâbađuš. „Im mon dieđe; don gâlgâk čajetet," fas'tedi pap'pâ. „It'ten aigom mon middjidi sawne lig'git, jâ dâlle aigom mon dâst rægâ awnâstet," dâddja Gunnâbađuš.

Nubbe bæive lig'gi Gunnâbađuš sawne; vulgi saw'nai pap'pâ nieidâines jâ Gunnâbađuš. „Dal don gâlgâk al'get vuoddjemrægâ rakkâdet." De valdi Gunnâbađuš pappâ nieidâ jâ bijai gavvot. „No, mâid don dal bârgâk?" jærâi pap'pâ. „Miel'gâsid čivtam," fas'tedi Gunnâbađuš. Gunnâbađuš mânâi âlâ. De jærra pap'pâ: „No, mâid don dal dâgâk?" „Naw'leraigid aigom bokkât." De algi Gunnâbađuš furrušet pappâ oainedæidėn. Pap'pâ njui'ki vuolas lawdaš âl'de jâ dâddja: „Vuoi hæppân dal, go furrušâk." „Dal don læk hallâm hæppâdlâǯǯât muinâ; mavse dal munnjė 2000 rik'sid, vâi mon bæsâm erit vuol'get," dâddja Gunnâbađuš. Pap'pâ suttâi sâggâ Gunnâbađušâ âlâ jâ bælketišgođi su. Dâmditti dâddja Gunnâbađuš: „I hân dât mikkege, âtte moai gâl'gė rii'dâlet; dâstgo æm moai læm soappâm dâgo âlâ, muttu hallâm âlâ, jâ jos don ik aigo sanad doallât, de im aigo monge fuollât mâi'dege dâst, maid mon goas loppedæǯǯâm." Pap'pâ oroi javotâgâ; algost i jiennâdâm ovtâge sane, dâssaši go Gunnâbađuš

Så kom engang den samme piken ut i kjøkkenet. Presten klasket henne på baken og spurte som han hadde spurt skredderen. Skomakeren svarte likedan som denne. Derfor sa presten også til ham: „Nu har du talt usømmelig til mig; betal mig nu 200 riksdaler og gå vekk!“ Skomakeren måtte betale og gå vekk.

Nu gikk presten til Askeladden og spurte: „Vil du ikke bli dreng hos mig?“ „Jo, det vil jeg nok,“ svarte Askeladden. „Skal vi ikke gjøre den avtale at den av oss som taler usømmelig til den andre, han skal betale 200 riksdaler, og drengen skal reise?“ spurte presten. „Det er lite; men la oss sette 2000 riksdaler,“ sier Askeladden. „Ja, vi får vel det,“ svarte presten. De gikk til prestegården, og presten var i kjøkkenet som han pleide. Så kom prestens datter ut i kjøkkenet; presten klasket henne på baken og sier: „Hvad tror du du vilde gjøre med henne, hvis du hadde henne?“ „Av henne vilde det bli en god kjøreslede,“ svarte Askeladden. „Hvordan vil du kunne lage en slede av henne?“ spurte presten. „Vet du ikke det?“ spurte Askeladden. „Nei, det vet jeg ikke; du skal vise det,“ svarte presten. „Imorgen vil jeg varme op badstuen til oss, og da vil jeg lage henne til en slede,“ sier Askeladden.

Næste dag varmet Askeladden op badstuen. Presten med sin datter og Askeladden gikk til badstuen. „Nu skal du begynne å lage en kjøreslede.“ Da tok Askeladden prestens datter og la henne på rygg. „Nå, hvad gjør du nu?“ spurte presten. „Jeg bøier meier,“ svarte Askeladden. Askeladden la sig på henne. Da spør presten: „Nå, hvad gjør du nu?“ „Jeg vil bore naglehull.“ Så begynte Askeladden å gjøre utukt i prestens påsyn. Presten hoppet ned fra brisken og sa: „Å fy skam dig, at du gjør utukt!“ „Nu har du talt usømmelig til mig; betal mig nu 2000 riksdaler, så jeg kan få reise vekk,“ sier Askeladden. Presten blev svært sint på Askeladden og begynte å skjelle ham ut. Derfor sier Askeladden: „Det er da ikke mening i at vi skal trette; for vi var ikke blitt enige om gjerning, men om tale, og hvis du ikke vil holde ditt ord, vil heller ikke jeg bry mig om hvad jeg noensinne lover.“ Presten

orosti hallâmest. De fas'tedi pap'pâ: „Dât læ gâlle duottâ, âtte mon jerrim dust jif'tė dâinâ oai'velin, vâi don fas'tedivčik nuvt, âtte mon gâl'gim oaʒ'ʒot dust ruđâid; muttu dal mon fer'tim dunnjė maf'set dâm, mâid læm loppedâm." Go Gunnâbađuš læi oʒ'ʒum ruđâid, de mânâi son aččes lusâ jâ čajeti dâid 2000 rik'sid jâ dâddja: „Gæččâ dal, imgo mon satte du æletet dâinâ, mâinâ mon loppedim." Dâstmâŋŋel i šâtân duos'tâm pap'pâ oʒʒudet ovtâge dâm akortâ âlâ, nuvtgo son lavi ow'dâl dâkkât.

(Aikio 1891, efter finsk.)

37. BIRU LÆ AR'GE BÂJAN-DALKEST.

Muttom olmuš læi jawre biw'demen. De algi bâjan-bâlvâid gag'gât, jâ âr've-čâlmek gâččâdešgottė uccanâʒʒâi. Âlmai sugâi gad'dai, mânâi biw'dogoattases jâ vuoššâi âlcės guole. Go borrâmest læi gær'gâm, de vællani loi'dui guole âlâ. Goatte læi dâs'tan jaw'regaddest. Âr've gul'lu ruoččâmen jaw'rai sâggâb jâ sâggâb. Nav læi âlmai velutâd'dâmen. De bođi âmâs daʒâ goattai, viekkâm-law'kai, vel law'kâ sælgest. „Hei, mo gul âr'vai," dâjâi dat jot'te. Jâ de jærra jot'te: „Igo son oaʒʒo dast čok'kat, dâs'sa go âr've vassa?" „Oaʒʒok gâl," fas'tedi âlmai.

Matkalâš čowdi lawkâs erit jâ bijâi dâm goatte-čikki uskus; jieš čokkani arrân-gad'dai. Âr'vegođi âin sâggâb. Jot'te čok'kastâlâi dâst, mâid læš čok'kam. De bâjan dabbe dego čer'gi; de guos'se jawketi olgus uf'sâraige jâ bor'še jaw'rai. I âs'tâm obbâ lawkasge dop'pėt. De læi ar'vedæmest, âtte dât i læm æra go biru.

Law'kâ oroi goattečiegâst muttom aige. De jurdâš âlmai muttomen, âtte mânne son gæččâ i, mi dâm sis'te læ, jâ de âi'du gæččai. De leddje lawkâ dievvâ ruos'tâ-spiikar-lâkkek jâ rovek, dod'djustâd'dâm vuoggâk jâ æra dâggarâk, mâk æi dok'kė mânenge. Biru, oainak, lave lawkâs sisâ čoag'get, mâid ol'muk garoin dâihe morin bal'kestek âldesek erit.

(Saba 1918, Neiden.)

tidde; i førstningen mælte han ikke et ord, inntil Askeladden hørte op å tale. Da svarte han: „Det er nok sant at jeg igår spurte dig i den hensikt at du skulde svare så, at jeg skulde få penger av dig; men nu må jeg betale dig det jeg har lovet.“ Da Askeladden hadde fått pengene, gikk han til far sin og viste frem de 2000 riksdaler og sa: „Se nu, om jeg ikke kan ernære dig med det som jeg lovte.“

Derefter torde presten ikke mere søke å få noen i tjeneste på det vilkår som han før pleide.

37. FANDEN ER REDD FOR TORDENVÆR.

Det var en mann som fisket i en innsjø. Da begynte det å trekke op med tordenskyer, og regndråper falt så smått. Mannen rodde iland, gikk inn i fiskergammen sin og kokte sig fisk. Da han var ferdig med å spise, la han sig på fleten attpå maten. Gammen var tett attmed innsjøen. En hørte at regnet plasket i vannet mer og mer. Best som mannen lå og hvilte sig, kom en fremmed nordmann[1] inn i gammen, han næsten småsprang, og hadde skreppe på ryggen. „Hei, hvor det begynte å regne!“ sa han. Og så spør han, om han ikke får lov til å sitte der, til regnet går over. „Sitt bare,“ svarte mannen.

Den reisende tok av sig skreppen og satte den i en krok ved døren; selv satte han sig attmed åren (ildstedet). Det regnet mer og mer. Den reisende satt der en stund. Da hørtes et tordenskrall, og den fremmede forsvant ut gjennem døren og plask i sjøen. Han fikk ikke tid til å ta med sig skreppen sin engang. Det kunde en skjønne at det var ingen annen enn fanden.

Skreppen stod i gammekroken en tid. Så tenker mannen engang, at han får vel se efter hvad som er i skreppen, og det gjorde han. Skreppen var full av rustne spikerstykker og klinkeplater, avbrukne angler og annet slikt som ikke duger til noet. For fanden, ser du, pleier å samle i skreppen sin alt hvad folk kaster fra sig med bannskap eller i vrede.

[1] Fanden er i lappens forestilling alltid som en bedre klædd nordmann (Saba).

38. RAW'DE JÂ BIRU.

Muttom raw'de lavi vaʒ'ʒet gattai mel'de juokke ækked, mâŋŋelgo son læi hæi'tam bæi'vebârgos. Raw'de læi viises saniguim jâ hutkalâš koanstâiguim; dâmditti i of'tâge duos'tâm suinâ naggatâllât ige mâi'dege goânstâi harrai vættet. Muttom bæive læi son bajest (duoddjeviesost) gæšos bæive. Ækkedest go son loappâti bârgos, mânâi son mæc'cai vaʒ'ʒet. Go son læi vaʒ'ʒemen, de bođi biru su owdâld jâ jærâi: „Lækgo don dât viises raw'de, gutte læk bæggalmâs sikke čæp'pe-vuođâst jâ jiermest?“ Raw'de: „Læm gâl.“ Biru: „Mon mâidai halidivčim dust muttom koanstâ oai'net.“ Raw'de: „Gâl don oaǯǯok, jos don dattok; muttu ik bâi oro don læme dâm vær'tâ (værâ) âtte čajetet dunnjė mâi'dege koanstâid.“ Biru: „Ikgo don gadde, âtte nub'bege sat'ta koanstâid dâkkât ærebgo don?“ Raw'de: „Dongo mâidai gâlgak ram'-mut jiešâd goanstâiguim; ik don buvte čâđâ sæinege sisâ čaŋŋât, go mon bogâm mal'ga-navarin sæi'nai raige.“ Biru: „Hoh, dât i læk mikkege koanstâid; dâstgo dat læ âive al'kes bâr'go.“ Raw'de: „Æmgo moai væđe, âtte ik gâlgâ bæssât sisâ?“ Biru: „Oǯ'ǯu moai vættet; muttu don vuoitatâlâk.“ Raw'de: „Jos mon vuoitatâlâm, de oaǯǯok don mu val'det juo ællenâgâ.“

Biru šâddâi illui, go son gulâi, âtte son ai'go oaǯ'ǯot raw'de; dâmditti dâjâi âtte: „Vul'gu moai dal du baje lusâ!“ De vulgigâ soai ovtâ farost raw'de bai'kai. Go soai bođigâ baje lusâ, de basi biru olgubællai čuoǯ'ǯot, jâ raw'de mânâi sisâ. Raw'de bijâi gruvtâid bisso sisâ nu ollo go bis'so gâlgâi gil'lat, jâ de bogâi sæine raigeld, nâkketi bis'solæggâ raige sisâ. Raw'de čur'vi: „No, dal læ rai'ge gar'vasi bok'kujuvvum; čaŋâ dal!“ Go biru gulâi dâm, de algi son dâllanâgâ čaŋŋât. Biru: „Âs'sai bâi læge hir'sâ.“ Raw'de: „Movt bâi æra muđoi gâl'ga čoas'-kemâ jækket, jos âs'sai i gâlgâ læt hir'sâ?“ Biru: „Dât læ diet'tâlâs.“ Biru jærra fâstâin: „Mi hajâid læ dât, mi boatta čâđâ sæine?“ Raw'de: „Ikgo don dâm dieđe, âtte raw'de bajest ænnâglagaš ruow'de-šlam'-bârâk, jâ dâmditti læ ruos'tâ-ruow'de-haddjâ.“ Biru fas'tedi: „Dât læ diet'tâlâs.“ Biru čaŋâi âin vela jâ dâddja: „Hei, hei, mân âs'sai læ sæi'ne!“ De gulâi raw'de, âtte biru læ juo lâk'kâ laddâ; dâmditti goi'vi

38. SMEDEN OG DJEVELEN.

En smed pleide å gå i gatene hver kveld, efterat han var ferdig med sitt dagarbeide. Han var klok i ord og kløktig til påfunn; derfor torde ingen trette med ham eller vedde med ham om kunststykker. En dag stod han i smien hele dagen. Om kvelden da han hadde endt sitt arbeide, gikk han ut i skogen for å spasere. Som han gikk der, kom djevelen imot ham og spurte: „Er du den kloke smeden som er navnkundig både for dyktighet og vett?" Smeden: „Javisst." Djevelen: „Jeg skulde også ha lyst til å se en kunst av dig." Smeden: „Det skal du få, hvis du vil; men du ser da ikke ut til å være verd at en viser dig noen kunst." Djevelen: „Tror du ikke at en annen også kan gjøre kunster foruten dig?" Smeden: „Skal også du skryte av kunster? Du kan ikke engang krype inn gjennem veggen, når jeg borer hull i den med stornaveren." Djevelen: „Hå, det er ikke noen kunst, for det er bare lett arbeide." Smeden: „Skal vi ikke vedde om at du ikke slipper inn?" Djevelen: „Vi kan vedde; men du taper." Smeden: „Hvis jeg taper, kan du ta mig alt i levende live."

Djevelen blev glad, da han hørte at han skulde få smeden; derfor sa han: „La oss nu gå til smien din!" Så gikk de sammen til smedens bosted. Da de kom til smien, blev djevelen stående utenfor, og smeden gikk inn. Han la krutt i en børse, så meget som børsen kunde tåle, og så boret han hull på veggen og stakk børsepipen inn i hullet. Smeden ropte: „Nå, nu er hullet boret ferdig; kryp nu inn!" Da djevelen hørte det, begynte han straks å krype inn. Djevelen: „Tømmeret er nok tykt." Smeden: „Hvordan skal en vel ellers holde kulden ute, hvis tømmeret ikke skal være tykt?" Djevelen: „Det er naturlig." Djevelen spør igjen: „Hvad er det for en lukt som kommer gjennem veggen?" Smeden: „Vet du ikke at i smedens smie er der mangeslags jernskrammel, og derfor er det lukt av rustent jern." Djevelen svarte: „Det er naturlig." Djevelen krøp videre inn og sier: „Hei, hei, hvor tykk veggen er!" Så hørte smeden at djevelen

hilâi bis'so-bæl'ljeraige âlâ, ja fæŋ'gâ-ruvtâk buol'lajeddjė of'tânâgâ dâi ruvtâiguim, mâk bisso sis'te leddjė, jâ biru gir'deli olgus.

Go raw'de oađ'đai, de âlmostâtti biru ješâs niegost jâ celki âtte: „Dust mon im fuolâ, elišâk dâihe jamišâk. Dâstgo don leddjik biddjâm mu bisso sisâ luođâ sâddjai. Jos dal livči læmaš mikkege gârrâ tiŋgâid owdâbæl'de, de mon livčim mânnâm cuowkâs dâm njæi'gâ.

(Aikio 1890.)

alt var nær ladningen; derfor øste han glør på fenghullet, og fengkruttet antendtes tillikemed det krutt som var i børsen, og djevelen fløi ut.

Da smeden sovnet, åpenbarte djevelen sig i drømme og sa: „Dig bryr jeg mig ikke om, enten du lever eller dør. For du hadde satt mig i børsen istedenfor kule. Hvis der hadde vært noe hårdt i veien, var jeg blitt knust imot det.“

39. FANDEN OG SMEDEN.

Det var engang en smed. Han gjorde den avtale med fanden at hvis han blev flinkere enn de andre smeder, skulde fanden få hente ham om syv år. Det varte da ikke lenge, før alle syntes det var framifrå godt alt det han gjorde, og da gikk det heller ikke lang tid, før han var en velholden mann.

Da de syv år var til ende, tok smeden den største bjørnerifle han hadde i smien og la en ordentlig stor kruttladning i den. Derpå boret han et hull i smieveggen, nettop så stort at riflepipen fylte det ut, og så stakk han riflemunningen i hullet. Tilslutt satte han et tjærekors over døren og gikk inn i smien.

Og så kom fanden. „Er du ferdig?“ sa han. „Ja,“ sa smeden; „bare kom du og ta!“ „Hvorfor har du satt et kors over døren?“ „Å, det er bare ungene som farer og kroter overalt,“ sa smeden; „men du kan jo komme gjennem et hull som jeg har i smieveggen.“

Så begynte fanden å krype inn gjennem hullet. En hørte han snakket inne i riflen: „Det var en tykk vegg.“ „Ja, smieveggen min er tykk,“ sa smeden. „Men hvad er det som lukter så fælt?“ spurte fanden; han luktet krutt, ser du. „Du skjønner vel det er lukt i en smie,“ sa smeden.

Da smeden hørte at fanden var kommet til kruttladningen, tendte han på fengkruttet, og da blev det vel et smell. Og fanden fikk skyss som sa seks. Han kom aldri mer for å hente smeden.

40. BÂHAS NISSUNIN I BIR'GE BIRUGE.

De læi muttomen gal'go jâ boan'nja; mutto gal'go læi nuvt bâha, âtte boan'njai læi oallė fuonne jâ âkked ællet. Muttom bæive læi boan'nja luommanid čoag'gemen; de oai'na, âtte ænnâm sisâ mânna rai'ge, jâ luommanâk vel šâd'dek hirmos ollo dâm raige birrâ. Ruof'-tot go bođi, de mui'tâli boan'nja gal'gusâs, âtte son oini raige ænnâm sisâ, jâ luommanâk leddje nu ollo dâm raige birrâ âtte —. „Jâ liika buf'tėk nu uccan luommanid," lokka gal'go, „njoases tiŋ'gâ! Mutto it'ten son vuol'ga ješ dokku čoag'get; son, gutte læ gær'gâd, val'da vel duge, laikân, farrui." It'tenâš âi'du, de čoag'geb luommanid dâm raige birrâ. Gal'go kew're boannjas jottelâbbut čoag'get, vâi nođid oaǯ'ǯob, ow'dâlgo ækked boatta. De suttâi boan'njage, go čâđâg bæl'ka gal'go, jâ de hoi'gâdi gal'gos dâm raige sisâ.

De mânâi boan'njâ ruof'tot jâ ælosti rafest muttom aige. Muttu de orrogođi âkked, go of'tu gâl'ga orrot; jurdâš âtte: mânne son i alge oǯǯudet gal'gos bâjas fâstâin dâm raigest. De bonjâi âlcesâs besdâgâid hirmos ollo, čânâdi dâid mâŋŋalâgâi jâ čânâi gæđge gæččai jâ de algi gurgotet dâm gæđge dâm raige sisâ, gosâ gal'gos læi hoi'gâdâm. Muttu nu læi čieŋâl rai'ge, âtte i ol'lėm bon'ne. De fer'ti âin bonnjât lâse besdâgâid. Nuvt râsâi, mân guk'ka læš; go âin i ole bon'nai, de âin bonnja lâse besdâgâid. Besdâ-muorâk jo nokkâgotte dâggu birrâsin; de viimâg ol'li bon'ne. De bâjas algi gæsset; de dow'dâ, âtte læ gâl gid'dâ, mi læš; lossâd vel læge. Gesi jâ gesi, dâs'sa go de iđi. Muttu i dât læm gal'go, nu mo galles læi gad'dam, muttu biru ješ. „Na, mânne su gal'go i boattam?" jærâi boan'nja. Biru lokka, âtte læi dât gâl gul dâtge viekkâlâm, bæssa dop'pėt gid'dâ besdâkki; muttu son

En tid efter hadde noen folk sett den samme fanden i vedskogen. Han så elendig ut. Klærne var bare filler, og halen var av på midten. Og det så ut som han var redd folk; for han blev borte, straks han så mennesker.

(Saba, hørt som barn av Samuel Mikkelsen, Reppen.)

40. MED EN SLEM KVINNE HOLDER IKKE ENGANG DJEVELEN UT.

Der var engang en kone og en mann; men konen var så slem, at det for mannen var dårlig og kjedelig å leve. En dag holdt han på å sanke multer; da ser han at der går et hull inn i jorden, og omkring hullet vokste der overmåte mange multer. Da han kom hjem, fortalte han konen sin, at han så et hull i jorden og omkring det hullet var der så mange multer at —. „Og allikevel kom du med så lite multer," sa konen; „du dovne ting! Men imorgen går jeg selv dit og sanker; jeg som er flink, tar også dig, din lating, med."

Dagen efter sanker de også multer omkring det hullet. Konen driver på sin mann at han skal sanke raskere, så de kan få full bør, før kvelden kommer. Da blev mannen sint, fordi konen alltid skjente, og så puffet han henne ned i hullet.

Så gikk han hjem og levde en tid i fred og ro. Men så syntes han det var kjedelig å være alene. Han tenkte: hvorfor skal jeg ikke forsøke å få konen min op igjen av det hullet? Han vridde sig da svært mange vidjer, bandt dem efter hverandre og en sten i enden, og så firte han stenen ned i det hullet som han hadde puffet konen sin ned i. Men hullet var så dypt at han ikke nådde bunnen. Så måtte han igjen vri flere vidjer. Således strevde han, hvor lenge det nu var; når det ikke nådde bunnen, vridde han flere vidjer. Emnet til vidjer holdt på å slippe op der omkring, da han endelig nådde bunnen. Så begynte han å dra op; han kjente at det var noe som var fast, hvad det nu kunde være; og tungt var det. Han drog og drog, til det viste sig. Men det var ikke konen, som han hadde trodd, men djevelen selv.

dât læi gul jottelâb'bu, jâ buorre dât læige, dânne son bæsâi gul erit dâm bâhas nissun lut'te; dâin i bir'gėm i biruge; muttu gær'gâd dât gâl læi bâr'gât. „Mi dunnjė bal'kan gâl'ga, go su bâjas gessik?“ „Na, dâm âtte son oai'na buok, vela oai'nemættomidge.“ De riemâi biru čar'vot gonâgâsâst ai'no nieidâ. Mibe biru! Niei'dâ diet'tâlâs buoc'cai. Doaf'tarâk æi satte buoredet. De gulâti gonâgâs, âtte gi su nieidâ sattiš buoredet, dât oaǯ'ǯo nieidâ gal'gon jâ riikâst bæle. Dât galles mâid mânâi gonâgâs-gar'demi. Dobbe diettâlâs olles mar'kân; muttu i of'tâge satte buoredet gonâgâs-nieidâ. Galles oai'na, âtte biru dât læ, mi čar'vo. De goččoi, âtte gâl'gek luđėt 12 hakkâ jâ baččet of'tân buok jâ nu âin luđėt ođđâsest jâ âin baččet. Dego de baw'kegotte hakkâk, de boatta biru dâm âl'mâ lusâ jâ jærra âtte: mi baw'ka nu sâggâ? Galles lokka, âtte sun'nu of'tâsâš gal'go dât læ dal bæssâm bâjas raigest jâ de boatta sun'nu occât dâggar jurâin: „Oaw'do jo gâl læ dâggar bawkâs,“ logâi biru. Jâ de bâlaski biru jâ mânâi viegâ raiges lusâ jâ bušketi rai'gai. Jâ dobbe læ dal âin. De dærvâsmuvâi gonâgâs-niei'dâ, jâ âlmai oaǯǯoi su ak'kanes jâ riikâst bæle. De bæsâi lai'bai.

(Saba 1918.)

41. HÆMELAŽŽÂK.

1.

Doluš aigest leddjė dâggarâš ol'muk, gæin læi bâjasčuw'gitus nu uccan, âtte dât i læk obbâ duottâge; dâmditti goč'čujeddjė si hæmelâǯ'ǯân. Muttomin gawnâdeddjė si obbâ joaw'ko ovtâ sâddjai. De ar'vâlišgottė si dâm, âtte dai'dėk si dâstmâŋŋel al'get assâgoattet ovtâ sâjest, vâi sin sokkâgod'de mattaši dâinâ lagin bissot âive čoakkest, jâ dâsâ mieđeteddjė diet'tâlâs buokâk.

„Dal dai'dep mi al'get âlcesæmek dalo rakkâdet,“ celki muttom sist. „Gâl dât mat'ta hei'vit,“ celki dat nub'be. „Ai'gobettetgo di dâsâ

„Nå, hvorfor kom ikke kona mi?“ spurte mannen. Djevelen sa at hun hadde nok sprunget avsted, hun også, for å få fatt i vidjebåndet; men han var snarere, og godt var det. For han slapp da bort fra det slemme kvinnfolket; med henne kunde ikke engang djevelen greie sig; men rask var hun til å arbeide. „Hvad skal du ha til lønn, fordi du drog mig op?“ „Nå, at han kunde se alt, også de usynlige.“

Da begynte djevelen å klemme kongens eneste datter.

Piken blev naturligvis syk. Dokterne kunde ikke gjøre henne god. Da kunngjorde kongen, at den som kunde gjøre hans datter god, han skulde få henne til kone og halvparten av riket. Mannen gikk også til kongsgården. Der var naturligvis fullt av folk som på et marked; men ingen kunde gjøre kongsdatteren god. Mannen ser at det er djevelen som klemmer henne. Da bød han at de skulde la tolv kanoner og skyte alle av på én gang og så la pånytt og atter skyte. Da kanonene begynte å smelle, kom djevelen til mannen og spurte: „Hvad er det som smeller så svært?“ Mannen sa at konen som de var sammen om, nu var sluppet op av hullet og kom med sådan larm for å lete dem op. „Et under er det, sådant smell,“ sa djevelen, og så blev han redd og sprang til hullet sitt og smatt i en fart ned i det. Og der er han ennu.

Da blev kongsdatteren frisk, og mannen fikk henne til kone og halvparten av riket. Så fikk han levebrød.

41. HÆMELENDINGENE.

1.

I gamle dager var der sådanne folk som hadde så liten oplysning at det er rent utrolig; derfor kaltes de hæmelendinger. Engang møttes de, en hel hop, på ét sted; da begynte de å rådslå om at de kanskje herefter skulde begynne å bo på ét sted, forat deres slekt således kunde forbli samlet, og heri var de naturligvis alle enige.

„Nu får vi kanskje begynne å bygge oss en gård,“ sa en av dem. „Det kan nok høve sig,“ sa en annen. „Vil I gå med på det?“

mieđetet?“ jærâigâ soai dâinâ ærain. „Ai'gop gâl,“ fas'tededdjė si. „Mâid gâl'gâp mi bâr'gât vuost owdemus'ta?“ ar'vâli muttom sist. „Mi vuol'gep vuost hirsâid čuop'pât,“ fas'tededdjė dak ærrasâk. Jâ dâm si al'gė bâr'gât, jâ si val'ljijeddjė, âtte oai'vamuǯ'ǯan gâl'ga læt dât, gutte læi boarrâsâmus sin gâskâst. Dâstgo sin gaddo mel'de gâlgâi dât ar'vedet sin bârgo; mutto i songe ar'vedâm æm'bu go ærakge, dâmditti go si leddjė buokâk ovtâlagan jâllâk. De celki son, gutte læi sist oai'vamuš: „Di gâl'gâbet čuop'pât aive guowdaš vuowdest; dâstgo guow'do læ buoremus vuowdest. Jâ dâm si al'gė bâr'gât.

Go si leddjė gær'gâm čuop'pâmėst, de celki sin oai'vamuš: „Dal di gâl'gâbet al'get vuolas guoddâšet.“ „Âmâ dâid i goas'tâd âlmai âin ovtâ,“ fas'tededdjė si. „Gâl væddja læt nu,“ celki sin oai'vamuš; „muttu gâl mon ânam dâsâge rađe. Guof'tasi guof'tasi gâl'gâbet di guod'det âin ovtâ hirsâ, ja de gâl'gâbet jiešâ gâs'kânæddek val'ljit, âtte ovtâlagašâk šâd'dėk guod'det âin ovtâ hirsâ.“ Dâsâ mieđeteddjė buokâk. De al'gė si vuost hæi'bot, vâi si oǯǯušeddjė diettet, âtte mân giew'râ læi sist guttege, jâ dâk, gæk læiga ovtâ giewrâ, soai gâlgaigâ guod'det ovtâ hirsâ, æige si ar'vedâm dâm: hirsâst læ maddâ loseb go gierâ. De noađđasæiga vuost guovtes ovtâ hirsâ, jâ dât šâddâi doarrast sun'nu sæl'gai jâ æva buf'tam guod'det čâđâ vuowde dâm lakkai. De ar'vâli sin oai'vamuš, âtte si gâl'ge al'get vuost gæino njas'kât jâ dâstmâŋŋa fâst vuolas guoddâšet al'get. Jâ dâm si al'ge bâr'gât. Go si leddjė gær'gâm gæino njas'kâmest, de al'gė si dâid hirsâid vuolas guoddâšet. Muttu go si leddjė juo lâk'kâ gær'gâmen guod'demest, de fâttijeddjė gotkâid, guđek leddjė âlcesæsek bæse dud'-djumen. „Mâk læk dâk?“ jerrė gutteg guoimėstæsek. „Dâk læk vis'sâ muttomlagaš as'sek, guđek læk ovtâ sogâst, sæmma go mige. Dâmditti gæč'čop âtte mo sigis viste rakkâdek!“ De oi'nė si, âtte buok, mâid gotkâk gud'dė, si gud'dė âive jâ gessė mietta guw'lui, vâiku si gid'dâ val'dė golmâsge. „Âmâ nu livči middjidige læmaš buoreb guod'det,“ ar'vâleddjė si. „Dâm mon dowdâm gâlle burist,“ celki sin oai'vamuš, âtte jos di livčidek nu bâr'gâm, de dâlle livči læmaš diddjidige gæp'-pâsub bâr'go. Muttu din bârgo gæppedâm ditti goččom mon din, âtte di gâl'gâbet guod'det dâid hirsâid fâst bâjas varrai dâm sæmma sâddjai,

spurte de de andre. „Javisst,“ svarte de. „Hvad arbeide skal vi først ta fatt på?“ foreslo en annen. „Vi skal først hugge tømmer,“ svarte de andre. Og de begynte på det arbeide og valgte den som var eldst av dem, til å være formann. For efter deres mening skulde han ha forstand på deres arbeide; men han forstod ikke mer enn de andre; for de var alle like tåpelige. Da sa han som var deres formann: „I skal hugge bare i midten av skogen; for midten er det beste i skogen.“ Og de begynte dette arbeide.

Da de var ferdige med å hugge, sa deres formann: „Nu skal I begynne å bære tømmerstokkene ned.“ „En mann orker jo ikke å bære dem en ad gangen,“ svarte de. „Det kan nok være så,“ sa deres formann; „men jeg har nok råd for det også; to og to skal I bære en stokk ad gangen, og I skal selv velge blandt eder, så at de som er like sterke, kommer til å bære samme stokk.“ Deri var de alle enige. Så begynte de først å ta ryggtak for å få vite, hvor sterk hver av dem var, og de som var like sterke, skulde bære én stokk, og de skjønte ikke at på en tømmerstokk er toppen tyngre enn rotenden. Så gikk først to avsted med en stokk på ryggen, og den kom på tvers på deres rygg, og de kunde ikke bære den gjennem skogen på den måte. Så foreslo deres formann at de først skulde begynne å rydde vei og derefter igjen begynne å bære ned. Og de tok fatt på det arbeide.

Da de var ferdige med å rydde vei, begynte de å bære tømmerstokkene ned. Men da de alt næsten var ferdige med å bære, traff de på maur, som holdt på å lage sig tue. „Hvad er det?“ spurte de hverandre. „Det er visst noenslags beboere, som er av samme slekt som vi; la oss derfor se hvordan de bygger sig hus.“ Da så de at alt hvad maurene bar, bar de og drog de bare pålangs, selv om de var tre om det. „Således hadde det jo vært bedre også for oss å bære,“ mente de. „Det skjønner jeg nok godt,“ sa deres formann, „at hvis I hadde arbeidet således, da hadde arbeidet også for eder vært lettere. Men for å lette eders arbeide byr jeg eder at I skal bære tømmerstokkene igjen op på fjellet til det samme sted hvor I har hugget dem, og bær dem først da ned således som hine bar.“

gost di daid lekkėt čuop'pâm, ja de æs'kâ guoddâšekket vuolas nu mc dokge gud'dė."

De ribmė si daid hirsâid guoddâšėt sæmma lakkai mo si vuolasge lež'žėk guoddâšam. De celki sin oai'vamuš: „Val'det dal guoř'tasi guoř'tasi âin ovtâ hirsâ jâ guoddet nugis vuolas oai'nem varas, âtte mo dâtgis hei'vė!" De valdigâ vuost guovtės ovtâ hirsâ sun'nu gieđâidæska âlâ; muttu go sun'nu gieđâk vaibâigâ, de biegoigâ soai nu: „Oi vuoi, go giettâ munnust bavčâgi!" „Doai gâl'gâbæt'te biddjat oalgade âlâgis." Dâm soai mâida dâgâigâ. „Dal læi sâggâ buoreb guod'det," celkigâ soai. „Âm hân nu læ buoreb," ar'vâleddjė si buokâk, jâ si rimmė buokâk nu guod'det.

Go si leddjė gær'gâm guod'demest, de al'gė si vuost viste cæk'kot, jâ go si leddjė dâm stovosek ol'lasi sat'tam, de uvsâ si gâl rakkâdeddjė; muttu æi si diettam, âtte glasâ si mâid darbâšeddjė. Dâmditti si dâm rakkâdeddjė glasâtâgâ. Go si biddjė dorno uvsâ ow'di jâ dâp'pė uvsâ de šâddâi sin stoppo sæw'njâd. „Mo læp mi dâm rakkâdâm," ar'vâleddjė si, „go dât šâddâi nu sæw'njâd? Vuol'gop mi bæivaš gid'dâ ožžudėt!" De val'dė sækkâ jâ câg'gė dâm râvâs bæi'vai njalmi, jâ go dât læi bai'tam oanekεssi sækkâ sisâ, de čânâsteddjė si sæk'kânjalme jâ viekkâleddjė dâinâ stopporaige (stovo sisâ) jâ čoaw'dėleddjė sæk'kânjalme jâ sâw'njėleddjė sin sækkâsek doaivodæidėnæsek, âtte bæivaš gâlgâi guol'bai gâč'čât. Muttu dâtge læi sist duš'še-bâr'go. Si gad'dė âtte i daidė jækkam dât sæk'kâ bæivaš; dâmditti val'ljijeddjė si âlcesæsek dâggar sækkâ, mi gâl'ga čase jækket, jâ de câg'gė dâmgis bæi'vai njalmi. Go bæivaš læi bai'tam dâm sækkâ sisâge oanekεssi, de čânâsteddjė sige dâm sæk'kânjalmė jâ gud'dė dâm stovo sisâ. Muttomâk al'gė uvsâ gid'dâ doallât, jâ muttom čoaw'dėli sæk'kânjalme jâ sâw'njėli sækkâs, doaivodæidėn bæivaš læmen sækkâ sist. Muttu i dâstge boattam mikkege.

Dâmditti vul'gė si jottet gæč'câm varas, mo æra ol'muin læ vistek rakkâduvvum. De oi'nė si, âtte æra ol'mui vistek leddjė čuow'gâdâk. „Mâst dât boatta," jerrė si, „go din stovok læ nu čuow'gâdâk jâ min stoppo fâst sæw'njâd?" „Ollogo di âd'dėbet munnjė, go mon rakkâdâm din stovoge čuow'gâden?" jærai muttom bil'kar. „Nu ollo go don rawkâšik," fas'tėdeddjė si, jâ son rawkâi sist balka jâ loppedi dâm ainâs bâr'gât.

Muttom bæive go hæmelâžžâk leddjė mæccest, de bođi sin stovo

Da begynte de å bære stokkene på samme måte som de hadde båret dem ned. Da sa deres formann: Ta nu to og to én stokk og bær dem således ned for å se, hvordan det høver." Da tok først to en stokk på armene; men da deres armer blev trette, klynket de: „Oi, voi, hvor det gjorde vondt i armen!" „I skal legge stokken på skulderen." Det gjorde de også. „Nu var det meget bedre å bære," sa de. „Ja, således er det jo bedre," mente de alle, og de begynte alle å bære således.

Da de var ferdige med å bære, begynte de først å tømre op hus, og da de hadde fått stuen sin helt op, gjorde de nok døråpning; men de visste ikke at de også trengte vindu; derfor gjorde de stuen uten vindu. Da de satte dør foran åpningen og lukket den, blev stuen deres mørk. „Hvordan har vi gjort den," sa de, „da den blev så mørk? La oss se til å få fatt på solen!" Så tok de en sekk og spilte den ut med åpningen mot solen, og da denne hadde skinnet en stund i sekken, bandt de i en fart for åpningen på sekken og løp med den inn i stuen, åpnet sekken og rystet den i den tro at solen skulde falle ned på gulvet. Men det var et fåfengt arbeide for dem. De trodde at sekken kanskje ikke hadde vært tett nok til å holde solen; derfor valgte de sig en sekk, som skulde være vanntett, og den spilte de også ut med åpningen mot solen. Da solen hadde skinnet inn i sekken en stund, bandt de i en fart for åpningen på sekken og bar den inn i stuen. Noen begynte å holde døren igjen, og en åpnet sekken og rystet den i den tro at solen var i sekken. Men heller ikke den kom der noe ut av.

Derfor gav de sig på vandring for å se hvordan husene var bygget hos andre folk. Da så de at andre folks huser var lyse. „Hvorav kommer det," spurte de, „at eders stuer er så lyse og vår stue er mørk?" „Hvor meget gir I mig, når jeg gjør også eders stue lys?" spurte en spøkefugl. „Så meget som du forlanger," svarte de, og han forlangte betaling av dem og lovte sikkert å gjøre det.

En dag da hæmelendingene var i skogen, kom han som hadde lovt

lusâ dât, gutte læi loppedâm sin stovo čuwgudât'tet. Son čuolâi sæi'-nai raige jâ bijâi glasâ dâm ow'di. Go si bottė ruof'tot jâ mânnė sisâ, de oi'nė si, âtte sin stoppo læi šâd'dâm sæmma čuow'gâden go ærai vistekge. De imâštâllâgottė si, go dât gâlgâi sat'tet bæivaš sæi'nai gid'dâ biddjât, jâ si âd'dė sunnjė balka nu ollo, go son rawkâi.

2.

Go lad'djim-ai'ge bođi, de al'gė si lad'djit. Go si leddje lad'djemen, de vællani muttom sist gied'dai vuoiŋâstâm varas, ja go son læi væl'-lamen, de bođi nub'be, gutte læi lad'djimen, su raddjai jâ čuolâsti sust oaive erit. „Boat'tet gæč'čât," čuorvoi son; „boat'tet gæč'čât, go son læ oaivetâgâ!" De bođi muttom sist gæč'čât, jâ go son oini dâm, de imâštâllâgođi jâ ar'vâli, âtte „dât gâl i læk šâd'dâm æra lakkai go nu," jâ rot'ti ješâs vuos'ta nu sâggâ, âtte sust mânâi čæve belutâkki râs'ta. „Boat'tet gæččât," čuorvoi son, „go dâtge šâddâi oaivetâgâ!" De bođi nub'be gæč'čât ja jærâi: „Mânne læ son šâd'dâm oaivetâgâ?" Son bijâi lišša sæl'gases bâddjel oalges," fas'tedi dât nub'be. „Mo?" jærâi son oppeti. „Son dâgâi na," ja songe bijâi liššas oalge âlâ jâ rot'ti ješâs vuos'ta, âtte sustge mânâi čæve râs'ta. Jâ nu dakkė si, dâssâši go of'tâ basi dærvâsen, go sust i læm of'tâge, gæsâ son gâlgâi čajetet. Golmâs buorraneddjė, jâ ærak fast jammė.

3.

Dak hæmelâǯǯâk, gæk vel baccė heg'gi ællet, ar'vâlišgottė, âtte si dai'dek rakkâdet âlcesek æra ælatus-vuoge, jâ dâm si mâid dâkkė. Guovtes sist vulgigâ mæc'cai oar'rid biw'det, jâ guovtes algigâ gar'ba dud'djut. Dak guovtes, gæk vulgigâ mæc'cai, mânâigâ muttom vuowde sisâ — dawgetâgâ. Soai bođigâ muttom bæse lusâ jâ oinigâ, âtte dâm bæcce-gæšest læi oar're. „Vâi deddė ruitotâgâ vulgime!" dâjâigâ soai. De dâjâi sunnust nub'be: „Dâst læ lâk'kâ pappâgar'den. Vuolge don dobbe munnuidi ruito luoikâtet, dâm boddâ go mon oar're goddam jâ njuovâm!" De vulgi dât ruito ditti, jâ nub'be sunnust vulgi bæccai

å skaffe lys i deres stue, til stuen. Han hugget hull på veggen og satte vindu inn. Da de kom hjem og gikk inn, så de at stuen deres var blitt like lys som andre folks hus. Da begynte de å undre sig over at han hadde kunnet feste solen til veggen, og de gav ham betaling, så meget som han forlangte.

2.

Da slåttetiden kom, begynte de å slå. Mens de slo, la en av dem sig på engen for å hvile, og mens han lå der, kom en annen som slo, til ham og hugg hodet av ham. „Kom og se," ropte han; „kom og se at han er uten hode." Da kom en av dem for å se, og da han så det, begynte han å undre sig og tenkte: „Det har ikke gått for sig anderledes enn så," og han la ljåen på skulderen og rykket den mot sig så hårdt at halsen gikk halvt av på ham. „Kom og se," ropte han, „at han også blev uten hode." Så kom en annen for å se og spurte: „Hvorfor er han blitt uten hode?" „Han la ljåen på ryggen sin over skulderen," svarte den andre. „Hvorledes," spurte han igjen. „Han gjorde så," og han la også ljåen på skulderen og rykket den imot sig, så også på ham gikk halsen av. Og således gjorde de, til én blev igjen i behold, fordi der ikke mer var noen han skulde vise det til. Tre blev god igjen, og de andre døde.

3.

De hæmelendinger som ennu var i live, begynte å rådslå om at de kanskje skulde skaffe sig en annen levevei, og det gjorde de også. To av dem gikk ut i marken for å jage ekorn, og to begynte å bygge en færing. De to som gikk ut i marken, gikk inn i en skog — uten bue. De kom til en furu og så at i toppen av furuen satt der et ekorn. „Å at vi gikk avsted uten gryte!" sa de. Da sa den ene av dem: „Prestegården er her i nærheten; gå du og lån der en gryte til oss, mens jeg dreper og flår ekornet." Så gikk han efter gryten, og den andre av dem kløv op i furuen til ekornet.

goar'ŋot oar're lusâ. Muttu oar're njui'ki nubbe bæccai; de njui'ki son'ge oar're mâŋest, jâ gâččâi son ænnâmi, jâ čuold bâsti sust âlemi, jâ dâst son oroi bællehæggâst jâ câggâs njalmi.

Go su skippar oaǯǯoi ruito, de viekkâli dâinâ vuowde sisâ, gost sust skippar læi; dâstgo son jurdâši dâm: âmtâl son dal jo goddi jâ njuovâi jo." Muttu go son læi viekkâmen, de jorrâli son, jâ ruitost râwgâi juol'ge erit. Go son bođi su skipparės lâk'kâ jâ oini su câggâs njalmi, de ar'vâli son: „Boagost mâid boagostæǯǯâk; muttu oasse læ dunnjėge pappâ rui'tui." Dâstgo son gaddi dâm, âtte dâm dât boagost, go son pappâ ruito cuw'ki; muttu soai gâl'gâb dâm ovtâst maf'set. Muttu go son bođi su lusâ jâ oini dâm, âtte mo sunnjė læi gævvâm, de jærâi son sust âtte: „mâst dât šâddâi?" Jâ dât halâi vel dâm mâđe, âtte sarnoi sunnjė buok, mâid son læi bâr'gâm, dâm boddâ go dât nub'be læi pappâgar'denest.

4.

Dak guovtes, gæk gar'ba basigâ dud'djut, suoi gærgâtæiga gar'baskâ, ow'dâl go jawrid gâlmi. Suoi bijâigâ aŋoid ow'dâ-gæččai, nu go dâk gâl'gė; muttu mânnjegæččai bijâigâ ruovto-aŋoid. Dâmditti gævâi sunnuidi nu: go suoi vulgigâ sukkât, de æva suoi buf'tam sukkât ovtâ guw'lui, muttu sugâigâ goab'bâg guw'lui ævage jottam owdus, muttu riewdâigâ bieggâ mel'de. „Mi læ, go jođe i?" ar'vâli nub'be sunnust. „Âmtâl nappul goacca," fas'tedi nub'be; „gæse don ere nappul jâ bijâ suormâd nappulraige ow'di, dâssaši go mon gad'dai sugâm!" Jâ nu suoi dâgâigâ, jâ dât, gi læi ow'dâgæččen, sukkâli gad'dai. „Gâl mon jo dittim," celki son, gutte læi ow'dâgæččen. De suoi heitigâ mâida dâm bârgost.

5.

De bođi dâtge ruof'tot oar'rebiwdost jâ mui'tâli dâm, mi dappatuvvum læi. „Âmâ mi læp vel baccam fânâs-doar've; de dai'dep al'get borjâs-fânnâsin jottet," ar'vâleddjė si gâs'kânæsek. Go giđđâ šâddâi,

Men ekornet hoppet over til en annen furu; da hoppet han også efter ekornet og falt ned, og en trestubb gikk inn i siden på ham, og der lå han halvdød og med åpen munn.

Da hans kamerat fikk gryten, løp han med den inn i skogen hvor hans kamerat var; for han tenkte: „Nu har han alt drept og flådd den.“ Men som han løp, falt han, og den ene fot gikk av gryten. Da han kom i nærheten av sin kamerat og så ham ligge med åpen munn, tenkte han: „Le så meget du vil; men du har også del i prestens gryte.“ For han trodde han lo av det at han hadde knust prestens gryte; men de skal betale den i lag. Men da han kom hen til ham og så hvordan det var gått ham, spurte han ham: „Hvordan gikk det til?“ Og den første talte ennu så meget at han fortalte ham alt han hadde gjort, mens den andre var i prestegården.

4.

De to som blev tilbake for å bygge en færing, gjorde den ferdig før innsjøene frøs. De satte kjeiper i forenden, som de skulde være; men i bakenden satte de kjeipene bakvendt. Derfor gikk det dem så: når de begynte å ro, kunde de ikke ro til samme kant; men de rodde til hver sin kant og kom ikke fremover, men drev med vinden. „Hvad er grunnen til at det ikke går fremover,“ sa den ene av dem. „Nuglen holder jo igjen,“ svarte den andre; „trekk nuglen ut og stikk fingeren din i nuglehullet, mens jeg ror iland!“ Og så gjorde de, og den som var i forenden, rodde iland. „Jeg visste det nok,“ sa han som var i forenden. Så sluttet de også med det arbeide.

5.

Da kom hin tilbake fra ekornjakten og fortalte hvad som var hendt. „Enda er vi jo et båtmannskap; kanskje vi skal begynne å reise med seilbåt,“ rådslo de sig imellem. Da det blev vår, kjøpte

de os'tė si âlcesek borjâs-fânnâs, jâ si vul'gė borjâstet. De gâl'ga læt diet'telâs boarrasâmus stiw'rijæd'djen jâ dâst nuorâb hal'sa-âlmajen jâ nuorâmus čacce-goai'von. Go bieg'gâ gârrâgođi, de jottegođi mâida fânâsge jottelâbbut. De bâllâgođigâ hals-âlmai jâ čacce-goai'vo, go čacce borgâi bâddjel ow'dâgæše; dâstgo suoi oinigâ, âtte suoi njuos'kâb. „Vuoi, vuoi," biegoigâ suoi, „go fânâs nu gârrâset jotta, âtte moai njus'kė." De dâjâi stiwrmân: „Go jo hævoš jâ hær'ge læva doallâmėst, âmtâl fânâsge læ doallâmėst. Valde don fas'test gid'dâ jâ dol'le!" Son dâgâi nu; muttu fânâs jođi âin sæmma jottelet. De goččoi son čaccegoai'voge væk'ken doallât, ja suoi jotkigâ fas'te nu gukkas, âtte suoi buvtigâ čievčâstet stiw'lėbitta duokkai. De viekkâli stiwrmange væk'ken doallât fânnâs, jâ de gommani. „Gâl mon dittim," dâjâi stiwrmân; „go jo hævoš jâ hær'ge læva doallâmest, de læ mâida fânâsge doallamėst. Go mon dol'lijim, de ær'tai vel fašketi." De mânnė buokak goalvâ âlâ; muttu fâr'gâ bottė ol'muk sin gaddjot.

Go si bottė gad'dai, de oi'nė si, âtte muttomâk bottė gad'dai, jâ sin fânnâsin leddjė vus'kunâk. „Dâk bâi læge imâš-guolek," ar'vâleddjė si, „go dâk læ ruof'sâdâk; mi ai'gop dâid oas'tet." Jâ si os'tė ovtâ haŋkâ jâ vuš'šė dâid. „Gâl hân dâk læ njal'gak, go dâggar njalgâ haddjâ boatta min ruitost," ar'vâleddjė si. De al'gė si dâid borrât jâ dâddjė buokâk ovtâ njal'mai: „Hei, hei, go læge njal'gak!" Oas'top mi vela ovtâ haŋkâ!" dâjâi muttom sist. „Æp mi riemâ oas'tet šât æm'bu; muttu mi ai'gop vuol'get ješâ dâid haŋ'kit."

De hoi'gė fânnâsæsek čaccai, jâ si mui'tajeddjė, âtte si gâl'gė vuost bessudâgâid bonnjât, jâ go si leddjė gær'gâm bonnjâmest, de vul'gė si faw'lai sukkât. Go si botte faw'lai, de dâjâi sun'nu hewsmân: „Vuolge dal gæč'čât, jogo læp joaw'dâm dâi ruf'sis guli raddjai, jâ valde bessudâgâid mældad! Jos dobbe lež'žėk dâk guolek, de don gâlgâk dâid haŋ'kit; gâl moai bottė væk'ken." De valdi of'tâ sist bessudâgâid jâ njui'ki čaccai jâ de jawketi čase vuollai jâ fâst iđi, jâ giettâ gaivoi. De ar'vâlæiga suoi, atte: „bessudâgâid dal de uccaš; vuolge don doal'vot lâse!" De valdi nub'bege bessudâk-haŋkâ jâ njui'ki čaccai jâ mânâi bon'nai. De vur'di dât, gi of'tu basi, dolago suoi

de sig en seilbåt, og de seilte avsted. Nu skulde naturligvis den eldste være styrmann og den næsteldste halskar og den yngste øse ut vannet. Da vinden blev sterk, begynte også båten å gå fortere frem. Da blev halskaren og øserummannen redde, da vannet drev over forstavnen; for de så at de blev våte. „Voi, voi," klynket de; „båten går så fort at vi blir våte." Da sa styrmannen: „Når en hest og en kjøreren kan holdes tilbake, kan vel også en båt holdes tilbake. Ta du i festet og hold igjen!" Han (halskaren) gjorde så; men båten gikk like fort som før. Da bød han øserummannen å hjelpe til, og de forlenget festet så meget at de kunde spenne mot mastetoften. Da løp styrmannen for å hjelpe dem å holde båten tilbake, og så veltet den. „Det var det jeg visste," sa styrmannen. „Når en hest og en kjøreren kan holdes tilbake, så kan også en båt holdes tilbake. Da jeg tok fatt, slengte den sig på siden." De kom da alle op på hvelvet; men snart kom folk for å redde dem.

Da de kom i land, så de at noen kom i land, og i båtene deres var der uer. „Det er da underlige fisk," mente de, „da de er røde; vi vil kjøpe dem." Og de kjøpte en hank og kokte dem. „De smaker nok godt, siden der kommer sådan god lukt op av gryten vår," mente de. Så begynte de å spise dem og sa alle med én munn: „Hei, hei, hvor godt de smaker!" „La oss kjøpe en hank til!" sa en av dem. „Nei, vi vil ikke kjøpe mer, men vi vil selv træ dem på hank."

Så satte de båten sin på vannet, og de kom på at de skulde først vri vidjer, og da de var ferdige dermed, rodde de ut på dypet. Da de kom utpå, sa deres høvedsmann: „Gå nu du og se om vi er kommet til de røde fiskene, og ta vidjer med dig! Hvis fiskene er der, skal du træ dem på hank; vi to skal nok komme og hjelpe dig." Så tok en av dem vidjene og hoppet ut i vannet, og så blev han borte under vannet og kom igjen tilsyne, og hånden beveget sig. Da mente de: „Nu synes han han har for lite vidjer; gå du og bring ham flere!" Da tok en annen en vidjehank og hoppet ut i vannet og gikk til bunns. Den som blev alene igjen, ventet

boatteb bâjas. Go suoi jaw'kâgođigâ, de son jur'deli: „Suoi læva vis'sâ haŋ'kim nu ollo, âtte æva obbâ goas'tâdge guod'det; vuolgam monge væk'ken," ja njui'ki vel songe dokku. Jâ nu nogâi obbâ dat joaw'ko. (Wik 1888.)

42. JÂLLÂS AK'KA JÂ SU BOAN'NJA.

Muttom âlmast læi jâllâs ak'ka, gutte i fit'tim awkes dow'dât; dâmditti fer'ti su boan'nja burist jurdâšet ašše birrâ, ow'dâlgo mui'tâli mâi'dege ak'kasė; dâstgo dat læi nu šlâddâr, âtte mui'tâli æraidi vel čiegos aššidge. Muttomin gawnâi dât âlmai harn-hawde (ruttâčiega), buvti dâm lâk'kâ baikes jâ čiegâi dâsâ jâ mânâi bai'kasės, jâ smiettâi âtte movt son dâl gâl'ga gal'goines râssât. Son fuommaši rađe fâr'gâ. Son bođi ruof'tot jâ čoggi goi'ke bikkâid jâ riššâid, bijâi dâid goatte-bal'kusi âlâ jâ buol'lati dolâ, viežžâi stuorrâ gâldâ goattai jâ goččoi gal'gos dâm âlâ rac'cot[1] čokkanet jâ âddi stuorrâ niibe gitti. „Mâid mon dal læm bâr'gâmen?" jærâi son. „Don læk dalle riwtarėn[2] vuoddjemen," fas'tedi boan'nja. Go dollâ buli, dâssaši go bal'kusâk lieg'gâneddjė, de goai'kogottė dolli riššâk jâ bik'kâ. „Dât læ mâid imâš," dâjâi boan'nja, „go riššâid jâ bikkâid gâl'ga muot'tet, mi i læk goas'sege dappatuvvâm." „Hei, vuolgam mon gæč'čât," dâjâi gal'go. „Don ik gâlgâ gosâge dast lik'kât; dâstgo don læk riwtaren vuoddjemen," fas'tedi boan'nja. „Guk'kago gâlgâm mon dast orrot?" jærâi fâst gal'go. „Dâssaši go mon vaʒʒâšâm daggu bâjabæl'de," fas'tedi boan'nja.

De vulgi boan'nja dokku jâ valdi dâm gaw'num davveres jâ buvti goattasės jâ mui'tâli, âtte son dal gawnâi harn-hawde. Ak'ka bođi dâm gullât jâ mui'tâli nu ænnâgidi, gæid son fatti. Maŋgâs jerrė dâm boannjast, jâ son šiiti, âtte i son læk goas'sege gaw'nâm mâi'dege čiegaid. Ak'ka mui'tâl, âtte læ gâl gaw'nâm. Dâmditti šâddâi boan'nja dig'gai stew'nijuvvut of'tânâgâ akkaines vâiku boan'nja læi dâddjâm âtte: „Mu akkast æi læk čiel'gâ ol'mu sagâk;" mutt æi si dâst huol-

[1] juolgek gâl'gek guovte bæld gâldâ orrot ænnâmest.

[2] soattegiew'rân.

om de ikke snart skulde komme op. Da de blev borte, tenkte han: „De har visst trædd så mange på hank at de slett ikke orker å bære dem; jeg vil gå og hjelpe dem,“ og han hoppet også dit ut. Og således omkom hele den hopen.

42. DEN TÅPELIGE KONE OG HENNES MANN.

En mann hadde en tåpelig kone som ikke hadde vett til å skjønne sitt eget beste, derfor måtte hennes mann tenke vel over saken, før han fortalte sin kone noe. For hun var så sladderaktig at hun fortalte andre endog hemmelige ting. En gang fant mannen en skatt i jorden, bragte den i nærheten av sin gård og skjulte den der, gikk til sin gård og grundet på hvorledes han nu skulde bære sig ad med sin kone. Han fant snart på råd. Han kom hjem og samlet tørre bekstykker og svovl, la det på gammestokkene og gjorde varme op, hentet en stor vedkubbe inn i gammen og bød sin kone sette sig overskrevs på den og gav henne en stor kniv i hånden. „Hvad arbeide gjør jeg nu?“ spurte hun. „Du rider nu som rytter,“ svarte mannen. Da ilden brente, til gammestokkene blev varme, begynte svovl og bek å dryppe ned i ilden. „Det er da også et under,“ sa mannen, „at det skal sne svovl og bek; det har aldri hendt før.“ „Hei, jeg vil gå og se,“ sa konen. „Du skal ikke røre dig noensteds herfra; for du rider som rytter,“ svarte mannen. „Hvor lenge skal jeg bli her?“ spurte konen igjen. „Mens jeg går her ovenfor,“ svarte mannen.

Så gikk mannen hen og tok den skatt han hadde funnet, og bragte den inn i gammen og fortalte, at nu fant han en skatt i jorden. Konen fikk høre det og fortalte det til så mange som hun traff. Mange spurte mannen, og han nektet at han noensinne hadde funnet en skatt. Konen fortalte at han hadde funnet. Derfor blev mannen stevnet for retten sammen med sin kone, skjønt han hadde sagt: „Min kone taler ikke som et fullvettig menneske“; men de brød sig ikke om det. Da tingtiden kom, gikk de til ting-

lâm. Go digge-ai'ge šâddâi, de mânâigâ soai dig'ge-sâddjai. Duommar jærra âlmast âtt: „lækgo don gaw'nâm ruttâ-čiega?“ „Im goas'-sege,“ fas'tedi âlmai. „Ikgo don muite, âtte dâlle don gaw'nik, dâm aige go mon riwtarėn de vuddjim,“ dâjâi gal'go. „Âle don halâ mâi'-dege, ow'dâlgo mon dust jærâm,“ dâjâi duommar. „Fer'tim mon mui'-tâlet, go mon gulâm, âtte mu boan'nja šii'ta sâggâ.“ „Âmâ di dal gullâbettėt, âtte æi sust læk jier'me-ol'mu sagâk.“ „Mân bæive læ gaw'nâm du boan'nja dâm čiega?“ jærâi duommar. „Im mon muite dâm bæive; muttu dât læ buoremus vittân dât bæi've, goas riššâid jâ bikkâid de mutti,“ fas'tedi gal'go. „Goas bâi riššâid jâ bikkâid mutti?“ jærâi duommar. „Dâlle go mon riwtaren de vuddjim,“ fas'-tedi dât gal'go. „Goas don riwtaren vuddjik?“ jærâi duommar. „Dâlle dâm bæive go riššâid jâ bikkâid mutti.“ „Læigo su ak'ka ow'dâl nu jâl'lâ hallât?“ jærâi duommar ærain. „Læi gâl,“ fas'tededdjė si. Dâm-ditti heiti duommar erit dâm ašše suoggârdæmest jâ goččoi vuol'get olgus.

Go soai bođig ruof'tot, de jærra gal'go boannjastes âtte: „mânne don ik sar'num duommari, go jærâi?“ „Gâl dâst juo læi vuost gâl'le, go don juo mui'tâlik,“ fas'tedi su boan'nja, ige boattam dâm aššest mikkege njuolgâdusâid.

(Aikio 1890.)

43. JÂLLÂS AK'KA.

De læi muttom dalobuoi'ge, gutte eli ænnâm-bârgoin jâ šivet-gæsse-min. Son lavi jottet vuoddjâgawpest gawpugest. Su gal'go læi bâha jâ jâl'lâ vela dâm bâddjeli. Son belki su boannjas âlâ juokke alo, go son gawpest bođi, jâ son lavi dâddjât dâm âtte: „don buvtak âive uccan; dâstgo don vuowdak vuojâid âive hal'bai.“ De dâjâi boan'nja âtte: „goas vuojâk dal šâddâšek, de gâlgâk dongis vuol'get gaw'pai.“ Ak'kâ lii'kui dam burist. Go son læi ož'žum vuoja heppuš-guorme, de vulgi son gaw'pai.

Go muttom hil'bâd diđi dâm, de mânâi son su owdâld jâ jærâi âtte: „mi dust læ gal'von?“ „Gusavuoddjâ,“ fas'tedi dat niso. „Mon mâida oastašim vuojâ,“ dâjâi âlmai; „muttu must i læk ruttâ dam have; muttu mon oažžom gâl fâr'gâ ruđâid, jos don vuowdak dâs'saši.“ „Gâl mon

stedet. Dommeren spør mannen: „Har du funnet penger i jorden?“ „Nei, aldri,“ svarte mannen. „Husker du ikke at du fant dem, dengang da jeg red som rytter?“ sa konen. „Snakk ikke noe, før jeg spør dig,“ sa dommeren. „Jeg må fortelle det, når jeg hører at min mann nekter det.“ „Nu hører I jo at hun ikke taler som et vettig menneske.“ „Hvilken dag fant mannen din de pengene?“ spurte dommeren. „Jeg husker ikke dagen; men det er det beste vidne, den dagen da det snedde svovl og bek,“ svarte konen. „Når snedde det vel svovel og bek?“ spurte dommeren. „Dengang da jeg red som rytter,“ svarte konen. „Når red du som rytter?“ spurte dommeren. „Den dagen da det snedde svovl og bek.“ „Var hans kone før så tåpelig til å snakke,“ spurte dommeren de andre. „Javisst,“ svarte de. Derfor hørte dommeren op med å undersøke den sak og bød dem gå ut.

Da de kom hjem, spør konen sin mann: „Hvorfor fortalte du det ikke til dommeren, da han spurte?“ „Det var nu nok for det første at du fortalte det,“ svarte hennes mann, og det blev ikke noen greie på den sak.

43. DEN DUMME KONE.

Det var en bonde som levet av jordbruk og kreaturhold. Han pleide å reise til byen og selge smør. Hans kone var slem og dessuten tåpelig. Hun skjente alltid på sin mann, når han kom hjem og hadde handlet, og hun pleide å si: „Du kommer med altfor lite; for du selger smøret for billig.“ Da sa mannen: „Når det nu blir smør, skal du reise og selge.“ Konen likte det godt. Da hun hadde fått et hestelass smør, reiste hun for å selge det.

Da en skøier visste dette, gikk han henne imøte og spurte: „Hvad for varer har du?“ „Smør,“ svarte konen. „Jeg skulde også kjøpe smør,“ sa mannen; „men jeg har ikke penger denne gang; men jeg får nok snart penger, hvis du vil vente til da.“ „Jeg

vuordašim; muttu go mon im dowdâ," dâjâi niso. De oini âlmai, âtte dâm nissunest læi sil'bâboaga birrâ; de dâddja nuvt atte: „gâl don dowdâk mu, go don âddak dam sil'bâ-boakkanâd munnjė ban'tân." „Âddam gâl," dâjâi dât niso. De valdi dât âlmai sikke dâm vuoddjâguorme jâ sil'bâboakkan, jâ niso vulgi ruof'tot.

Go son bođi bai'kasis, de dâddja boannjaines âtte: „dal don ik læm gawpe dâkkâmen; muttu dal daidi æra lakkai mânnâm gaw'pe go dust; dâstgo mon biddjim vælgas dâm vuoddjâguorme." „Goas don hâdde oaʒʒok?" jærâi boan'nja. „Dâlle go son ruđâid fin'nė," fas'tedi ak'ka. „Gi dât læ, gæsâ don biddjik?" jærâi boan'nja. „Im mon dow'dâm," fas'tedi ak'ka. „Gâl don oaʒʒok vuor'det šiegâst, ow'dâlgo mavso oaʒʒok." „Im mon darbâš guk'ka vuor'det," celki dât niso, „dâmditti go son læ val'dam must bantâ." „Mâid?" jærâi boan'nja. „Dâm sil'bâboakkan, mi must læi," fas'tedi gal'go.

Go boan'nja gulâi dâm, âtte movt son læi fil'litâllâm, de smiettâi son rađe dâsâ, âtte movt son gâlgâi boattet diettet, âtte gi læi fil'lim su akka, jâ son fuommaši ovtâ rađe, mi læi buorre rađđe. Son dâgâi jiešâs mielâtæmmen jâ valdi ovtâ ruow'destraŋgâ, mân gæšest læi roak'ke, jâ mânâi gawpug sisâ, jâ buok, mi su owdâst læi, de čug'gi son dâin straŋgâin jâ dâjâi: „Âmâ roak'kâsi, mi roak'kâsi." Jâ buokâk, guđek gullė dâm, čuvudeddje su jâ boagosteddje. I bâi læmge guk'ka, go muttom dâjâi dâm: „Vâi dâtge læ sæmma go dot savvalâš gal'go, gæst mon fil'lijim obbâ heppuš-guorme gusavuojâ, jâ âddi vel sil'bâboakkanes ban'tân." Âlmai jiermâi dâl'lan jâ dâjâi: „Dal don læk jieš dowdâstâm, mâid don læk dâkkâm." De fer'ti son âd'det ruof'tot sikke vuojâid jâ sil'bâboakkan, mâid son læi val'dam. Jâ âlmai ješ vuwdi dâid gawpugi ige šât oskeldâm mâi'degen vuow'det su ak'kasis.
(Wik 1888.)

44.

Muttom Suob'bâd bar'ne bođi ir'gai muttom Anarâš nieidâ lusâ. Nuvt daw'ja go son bođi ir'gai, de oini son moar'ses alo ruoi'vaid bânnemen. Son jurdâši alelâssi dâm âlâ, movt son gâlgâši boattet

kunde nok vente; men jeg kjenner dig ikke," sa konen. Da så mannen at konen hadde et sølvbelte om livet. Da sier han: „Du kjenner mig nok, når du gir mig sølvbeltet ditt til pant." „Ja, det skal jeg," sa konen. Da tok mannen både smørlasset og sølvbeltet, og konen reiste hjem.

Da hun kom hjem, sier hun til sin mann: „Nu var det ikke dig som handlet; men nu gikk nok handelen anderledes enn for dig; for jeg solgte smørlasset på borg." „Når får du betalingen?" spurte mannen. „Når han får penger," svarte konen. „Hvem er det du har borget til?" spurte mannen. „Jeg kjente ham ikke," svarte konen. „Du får nok vente en god stund, før du får betaling." „Jeg trenger ikke å vente lenge," sa konen; „for han har tatt pant av mig." „Hvad for et?" spurte mannen. „Det sølvbeltet jeg hadde," svarte konen.

Da mannen hørte hvordan hun var blitt narret, tenkte han ut råd for hvorledes han skulde få vite, hvem som hadde narret konen hans, og han fant på et råd, som var et godt råd. Han skapte sig tullet og tok en jernstreng med en krok i enden og gikk inn i byen, og alt som han traff, stakk han bort i med strengen og sa: „Det som bar fast, bar jo fast." Og alle som hørte det, fulgte efter ham og lo. Det varte ikke lenge, før en sa: „Å, han er jo av samme slag som den Savolaks-konen jeg narret et helt hestelass smør fra, og hun gav mig enda sølvbeltet sitt til pant." Mannen fikk straks vettet igjen og sa: „Nu har du selv bekjent hvad du har gjort." Så måtte han gi tilbake både smøret og sølvbeltet som han hadde tatt, og mannen solgte selv smøret i byen og betrodde ikke mer konen sin å selge noe.

44. STABBURSNØKLENE I ROKKEHODET.

En gutt fra Sombio kom på frieri til en Enare-pike. Så ofte som han kom på frieri, så han alltid sin kjæreste spinne hamp. Han tenkte alltid på hvordan han skulde få vite om hun var så arbeid-

đâm diettet, âtte lægo son nuvt duod'djai âtte go ale læ bânnemen, goas son âin boatta. De fuommaši rađe; son valdi dalo ai'tė-čoaw'-dâgid suole jâ giesâi dâid su moar'ses ruoivesgok'kâl sisâ jâ mânâi erit.

Go son bođi nubbe have, de mui'tâli nieidâ ač'če: „Mist lap'pujeddjė ai'tė-čoaw'dâgâk." „Goas dâk leddjė mâŋemus'ta aimoin?" jærâi ir'ge. „Dâlle goas don ellik mâŋemus'ta dābbe," fas'tedi ač'če. De ar'vedi ir'ge, âtte su moar'se i bânnam æra aige go dâlle goas son læi dâst. Dâmditti vurdi dâssaši go dat ruoivesgok'kâl nogâi. Go gok'kâl nokkâ-gođi, de cæl'ka su moar'sases: „O hoh! Gâssâg bâi læge dust gok'-kâl." „Maŋ'gâ dâggar gok'kâlâ læ jo dâm jâgest nokkâm," fas'tedi moar'se. „I bâi oro dam lakkai," dâjâi ir'ge jâ vurdi, dâssaši go moar'-sest nogâi ruoives-gui'dâ. De gâč'čė čoaw'dâgâk. De cæl'ka ir'ge: „Gâl mon dal bottim diettet, âtte ik don læk duojest æra aige go dâlle goas mon dei'kė boađam. Base dal dær'van! dâstgo munnust i gâlgâ parrâ boattet."

(Aikio 1891.)

45. JOT'TE ÂLMAI, RIGGES BOAL'VAR JÂ VAIVAŠ DALO-ISED.

Muttom jot'te âlmai Suomâst bođi muttomėn muttom rigges boal'-vara dallui. Son jærâi, âtte oaǯ'ǯogo son borstovost ijâ orrot; muttu boal'var biet'tâli, âtte i son aigo dâid sisâ val'det, gæid son i dowdâ. De jærra dât jot'te: „Ikgo don mu bâr'gui valde?" „Must læk gal'le bâr'gek," fas'tedi boal'var. De fer'ti son âin vuol'get jâ bođi muttom vaivaš âl'ma dallui. De jærâi son, igo son oǯǯuši dâst ijâ orrot. Dât gæfes âlmai fas'tedi: „Gâl don oǯǯušik orrot æra muđoi; muttu jos đon bir'gik." „Mânne mon im gâlgâ bir'git?" jærâi dât jot'te. „Damditti go mist i læk æra go tow'na borrâmuššân jâ miel'ke, mi âin gusâ njiǯǯest boatta." Tow'na læ dât: go jaf'fo-oalgâk čup'pujuvvujek aibâs smavesen jâ lai'befuor'ma bid'djujuvvu ruow'de-blāttâ âlâ, de lei'ki-juvvujek dâk oalgâk dâm fuormâ sisâ jâ jafoiguim sægotuvvujėk dâm mâđe, go il'la čoakkest bissanek, dâssaši go oammâni bid'djujuvvek.

som, siden hun alltid spant, når han kom. Da fant han på råd; han tok hemmelig stabbursnøklene på gården og tullet dem inn i kjærestens hampehåndten og gikk bort.

Da han kom næste gang, fortalte pikens far: „Vi har mistet stabbursnøklene.“ „Når var de siste gang tilstede?“ spurte frieren. „Da du var her siste gang,“ svarte faren. Da skjønte frieren, at hans kjæreste ikke spant til andre tider enn når han var der. Derfor ventet han til hampehåndtenen blev tom. Da den begynte å bli tom, sier han til kjæresten sin: „Å hå, håndtenen din er tykk.“ „Mange sådanne håndtener er alt spunnet tom iår,“ svarte kjæresten. „Det synes ikke så,“ sa frieren og ventet til hampebunten til kjæresten slapp op. Da falt nøklene ut. Da sier frieren: „Nu fikk jeg nok vite at du ikke er i arbeide til andre tider enn når jeg kommer hit. Lev nu vel! for av oss to skal der ikke bli noe par.“

45. VANDRINGSMANNEN, DEN RIKE HANDELSMANN OG DEN FATTIGE HUSBOND.

En vandringsmann i Finnland kom engang til en rik handelsmanns gård. Han spurte om han fikk være om natten i borgstuen; men handelsmannen nektet det: han vilde ikke ta inn folk som han ikke kjente. Da spør vandringsmannen: „Vil du ikke ta mig i arbeide?“ „Jeg har arbeidere nok,“ svarte handelsmannen. Så måtte han gå videre og kom til en fattig manns gård. Han spurte om han ikke kunde få være der om natten. Den fattige mann svarte: „Du kunde nok ellers få være; men det kommer an på om du berges.“ „Hvorfor skal jeg ikke berges?“ spurte vandringsmannen. „Fordi vi ikke har annet til mat enn „tovna“ og melk efterhvert som den kommer fra kujuret.“ „Tovna“ er: når halmstrå hakkes ganske smått og en brødform settes på en jernplate, så helles halmen i formen og blandes med så meget mel at den så vidt henger

„O, gâl mon bir'gim dâinâ." De oaʒʒoi son dâsâ iddjâsâje. Go si leddje borrâmen ækkedes borrâmušâ, de jærra âlmai: „Ikgo don mu ræŋ'gân valde?" „Gal mon ræŋgâ ânašim; muttu go mon im suite biem'mât imge balka maf'set," fas'tedi dalo-ised. „Ale bâlâ; dâstgo gâlle mon gâlgâm tinit sikke borrâmušâid dallui jâ balka âlcėm," fas'tedi dât jot'te.

Ik'ko go buok ol'muk leddjė oađđemen, mânâi dât âlmai dâm rigges boal'vara spiini-vis'tai jâ huškoi buok spiinid jamâs, jâ mânâi fâstâin dâm vaivaš âl'ma dallui. Go iđed šâddâi, de dâddja dât jot'te âlmai: „Mâid gâlgâm mon on'ne bâr'gât?" „Don gâlgâk mânnât vuow'dai jâ vieʒ'ʒât muorâid," fas'tedi ised. De valdi âlmai gielkâ jâ af'šo jâ mânâi vuow'dâi.

Go spiini-gæč'če bođi spiini-vissui jâ oini, âtte buok spiinek læk jammam, de bođi son gar'demi jâ mui'tâli, âtte buok spiinek læk jammam. De vuolgâti dât rigges boal'var sane dâm vaivaš dallui, âtte gâl'ga boattet âlcės dâid jammam spiinid vieʒ'ʒât. Go dât vaivaš âlmai dâm gulâi, de vulgi son dâllanâgâ vieʒ'ʒât. De bođi ræn'gâ mæccest jâ jærâi: „Gost ised læ?" „Son læ mânnâm spiinid vieʒ'ʒât boal'varest; dâstgo sust læ buok spiinek jammam," fas'tedi æmed. Âlmai fas'tedi: „Nuvt dât Immel ânna fuolâ vaivaši owdâstge," jâ vulgi væk'ken gæsset. Go soai bođigâ goađe lusâ, de dâddja ræŋ'gâ: „Don gâlgâk gæsset dei'kė, jâ mon aigom njuovvât." Ised læi duttâvâš dâsâ. Si vuš'šė spiine-biergoid gâs'kâbæive-malesen.

Go ækked šâddâi, de cæl'ka dât jot'te âlmai: „It'ten aigom vuol'get middjidi jafoid rab'bât." „Gost don dâid aigok rab'bât?" jærâi ised. „Gal mon jafoid sattam rab'bât," fas'tedi ræŋ'ga. Go iđed šâddâi, de jærra ræŋ'gâ: „Æigo dust læk guoros sækkâk?" „Læ gâlle," fas'tedi ised. De oaʒʒoi son vit'ta guoros sækkâ jâ mânâi sâhajæd'dji lusâ jâ goaivoi sâha-jafoid sækkâi dievâ. Son mânâi boal'varâ lusâ jâ dâddja: „Luoikâ munnjė jaf'fomillo; must læ vit'ta sækkâ dievvâ jaf'fogornek." „I must læk mil'lo dal orromen; muttu go mi gær'gâp millo ânnemest, dâlle gâl oaʒʒok," fas'tedi boal'var. „Oaʒʒomgo mon biddjât du ai'tai daid gor'ne-sækkâid?" jærâi dât jot'te-âlmai. „Must læk mâidai gor'ne-sækkâk dâm aitest," fas'tedi boal'var. „I dât dâgâ mâi'dege; dâstgo

sammen, til det settes i ovnen. „Å, jeg berges nok med det.“ Så fikk han natteherberge der. Da de satt og spiste kveldsmaten, spør mannen: „Vil du ikke ta mig til tjenestedreng?“ „Jeg kunde nok ha bruk for en dreng, men jeg har ikke råd til å fø ham eller betale lønn,“ svarte husbonden. „Vær ikke redd; for jeg skal nok tjene både mat til gården og lønn til mig selv,“ svarte vandringsmannen.

Om natten da alle folk lå og sov, gikk mannen til den rike handelsmanns svinehus og slo alle svinene ihjel og gikk tilbake til den fattige manns gård. Da det blev morgen, sier vandringsmannen: „Hvad arbeide skal jeg ha idag?“ „Du skal gå tilskogs og hente ved,“ svarte husbonden. Så tok mannen en kjelke og øks og gikk til skogs.

Da svinegjeteren kom inn i svinehuset og så at alle svinene var døde, gikk han til gården og fortalte det. Da sendte den rike handelsmann bud til den fattiges gård at han skulde komme og hente sig de døde svin. Da den fattige mann hørte det, gikk han straks for å hente dem. Så kom drengen fra skogen og spurte: „Hvor er husbond?“ „Han er gått for å hente svin hos handelsmannen; for alle dennes svin er døde,“ svarte husmoren. Mannen svarte: „Således har Gud omsorg også for fattige,“ og han gikk for å hjelpe til å dra. Da de kom til gammen, sier drengen: „Du skal dra hit, og jeg skal slakte.“ Husbonden var tilfreds med det. De kokte svinekjøtt til middagsmat.

Da det blev kveld, sier vandringsmannen: „Imorgen vil jeg gå og skaffe oss mel.“ „Hvor vil du skaffe det fra?“ spurte husbonden. „Jeg kan nok skaffe mel,“ svarte drengen. Da det blev morgen, spør drengen: „Har du ikke tomme sekker?“ „Jovisst,“ svarte husbonden. Så fikk han fem tomme sekker og gikk til en sagmann og øste sekkene fulle av sagmugg. Han gikk til handelsmannen og sa: „Lån mig kvernen; jeg har fem sekker fulle av korn.“ „Min kvern er nu ikke ledig; men når vi blir ferdige med å bruke kvernen, skal du få låne den.“ „Får jeg sette disse kornsekkene inn i ditt stabbur?“ spurte vandringsmannen. „Jeg har også kornsekker i stabburet,“ svarte handelsmannen. „Det gjør ikke noe; for jeg

mon aigom čallet nâmâidâm sækkâidâm âlâ," celki âlmai. De oaǯǯoi son love biddjât gor'ne-sækkâides dâm ai'tai. Son suoppoi dâid sâhajaf'fo-sækkâides gor'ne-sækâi gâs'ki, valdi æra gor'ne-sækkâid, mâi âlâ son čali nâmâides.

Son mânâi fâstâin dâm boal'varâ lusâ jâ dattoi ovtâ sækkâ jafoid loanâs, jâ boal'var loni. Dal ar'vedi dâm boal'varâ æmed, âtte dai'da su ised bættatâllâm; dâmditti cæl'ka son su boan'njases: „It'ten gâl'gâbettėt di biddjât mu gisto sisâ jâ guod'det mu dâm vaivaš âl'ma dallui, vâi mon bæsâm gullât, mâid si hallek gâs'kânæsek." Ised lii'kui dâsâ hui burist jâ rabedi gisto. Nubbe bæive vuolgâti boal'var bal'valæd'djes jærrât, igo dât gæfes âlmai valde su akka of'tânâgâ gistoin goattases; dâstgo boal'varâ æmed læ jammam. Go dat gæfes âlmai dâm gulâi, de goččoi dâm liikâ sisâ buf'tujuvvut; dâstgo boal'var sar'noi, âtte sust i læk sâddjė guđege vissui. De buf'tujuvvui gis'to goattai, jâ ræŋ'gâ vællani gisto bal'di bæŋkâ âlâ; de gulâi čâđâ gisto vuoi'ŋâmen. De ar'vedi dât âlmai, âtte dal læ boal'varâ æmed juonâst.

De bow'dijuvvuiga dâm gæfes dalo ised jâ æmed gravijâǯǯâidi, jâ soai mânâigâ dokku, dâinâgo soai læiga dam æmedâ fuolkek. Ræŋ'gâ basi of'tu sii'di. Son buol'lati dolâ saw'ne-muwrâ sisâ jâ lig'gi sawne nuvt bakkâsen go satti, jâ vieǯǯâi dâm gisto jâ bijâi dâm lawdašâ âlâ, læikoi čase muwrâ âlâ nuvt ænnâg, âtte i ješge bal'lim sis'te orrot. Dâmditti mânâi olgus jâ guđi gisto saw'nai. De jami dât boal'varâ æmed.

Go sust ised jâ æmed bođigâ ruof'tot, de dâddja ræŋ'gâ: „Must leddjė bif'tâsâk al'gam sâŋŋadât'tet, imge bal'lim šât orrot, muđoigo mon fer'tijim sawne lig'git." „Oǯ'ǯuk mâi," fas'tedi ised. De val'dė si fâstâin gisto ruof'tot jâ râppė lokke râvâs, muttu æmed læi juo jammam.

Ik'ko mânâi dât jot'te âlmai jâ suoladi dâm liikâ, mânâi stalljâ sisâ jâ čânâi varsa čielge âlâ jâ bijâi stuorrâ af'šo gieđâidi čuolâstâm-lakkai. Iđedest mânâi ræŋ'gâ hæstâid biem'mât; muttu go son râvâsti stal'ljâuvsâ, de bâl'lai son, go oini æmedâ čok'kamen varsa čielge âl'de. Son viegâi gar'demi, go son gæččâsti: var'sa mâŋest ruot'ta jâ æmed

vil skrive mitt navn på sekkene mine," sa mannen. Så fikk han lov til å sette kornsekkene sine i stabburet. Han kastet sagmuggsekkene sine mellem kornsekkene og tok andre kornsekker som han skrev sitt navn på.

Han gikk igjen til handelsmannen og vilde ha en sekk mel tillåns, og handelsmannen lånte ham. Nu skjønte handelsmannens kone at hennes mann kanskje var blitt narret; derfor sier hun til sin mann: „Imorgen skal I legge mig i en likkiste og bære mig til den fattige manns gård, så jeg kan få høre hvad de taler sig imellem." Mannen likte dette riktig godt og skaffet en likkiste. Den næste dag sendte handelsmannen sin tjener for å spørre, om den fattige mann ikke vilde ta hans kone med likkisten inn i sin gamme; for hans kone var død. Da den fattige mann hørte det, lot han liket bringe inn; for handelsmannen sa at han ikke hadde plass i noe hus. Så blev kisten bragt inn i gammen, og drengen la sig ved kisten på benken; da hørte han gjennem kisten at det åndet. Han skjønte da at nu tenkte handelsmannens kone på noe ondt.

Den fattige husbond og hans kone blev innbudt til gravøl, og de gikk dit fordi de var i slekt med konen. Drengen blev alene igjen hjemme. Han gjorde op ild på gruen i badstuen og gjorde badstuen så varm som han kunde, hentet kisten og satte den på brisken og slo vann på gruen så meget at han selv ikke holdt ut å være inne. Derfor gikk han ut og lot kisten stå i badstuen. Så døde handelsmannens kone.

Da hans husbond og matmor kom hjem, sier drengen: „Det var begynt å bli kløe av klærne mine, og jeg holdt det ikke mere ut, men måtte varme op badstuen." „Det kunde du gjerne," svarte husbonden. Så tok de kisten tilbake og tok lokket av; men konen var alt død.

Om natten gikk vandringsmannen og stjal liket, gikk inn i stallen og bandt det på ryggen av et føll og satte en stor øks i hendene på det, som om det vilde hugge til. Om morgenen gikk drengen for å gi hesten for; men da han åpnet stalldøren, blev han redd, da han så matmoren sitte på ryggen av føllet. Han løp til gården, da han så: føllet løper efter, og matmoren rider på dets rygg med

rii'dė čielge âl'de, stuorrâ af'šo gieđâst. Son mânâi sisâ jâ mui'tâli buok mi dappatuvvum læi. De bâllâgottė buokâk æige duos'tâm olgus boattet. De boatta dât vaivaš dalo ræŋ'gâ jâ dâddja: „Mon galle buvtašim su erit addjet, jos mon oaǯʒom balka.“ „Mâid don dattok balkast?“ „100 bæi'vedalâ ruttân jâ loge sækkâ jafoid,“ fas'tedi âlmai. „Dâm don gâlgâk oaǯ'ʒot.“ De rav'vi âlmai âtte: „i gâlgâ of'tâge gæč'čât, movt mon râsâm.“ Son valdi liikâ jâ čiegâi erit, valdi balkas jâ mânâi ruof'tot.

Nubbe ijâ čânâi navet-stol'pui jâ bijâi saite gitti čug'gim-lakkai. Go biigaguovtos bođigâ iđedest naveti jâ oinigâ, âtte son læi navetest, de bargadæiga soai jâ viekkâlæiga gar'demi jâ mui'tâlæiga, âtte dal læ navetest saitin faf'timen. De vuolgâteddjė sane dâm âl'mai, âtte gâl'ga boattet navetest erit addjet. Âlmai mânâi dokku jâ rawkâi 200 bæi'vedalâ ruttân jâ 20 sækkâ jafoid. Boal'var loppedi maf'set jâ gildi fâstâin, âtte æi gâlgâ of'tâge boattet gæč'čâm varas. Son čiegâi oppet liikâ iddji, valdi balkas jâ mânâi ruof'tot.

Ækkedest vâjaldâtti gaw'peræŋ'gâ jaf'fo-pakhus čoaw'dâg uvsâ ow'di; âlmai čiegâi erit. Ik'ko bijâi son dâm liika jaf'fo-pakhusi čuoǯ'ʒot, jâ stuorrâ af'šo oroi gieđâst čuolâstâm-lakkai, jâ dâppâi uvsâ gid'dâ, hæŋgâsti čoaw'dâg krampuw'dâ-uvsâ gurri. Go gaw'peræŋ'gâ (undar) iđedest bâddjani jâ vulgi krampuw'di, de aicâi jaf'fopakhusâ čoaw'dâg hæŋ'gamen. Dâmditti valdi son čoaw'dâgâ jâ vulgi gæč'čât. Go son râvâsti pakhusâ uvsâ jâ oini liikâ čuoǯ'ʒomen af'šo gieđâst, de viekkâli songe bâlost jâ mui'tâli, âtte son oini dal jaf'fo-pakhusâst čuoǯ'ʒomen. De vuolgâteddjė oppet sane dam âl'mai, âtte gâl'ga boattet erit addjet jaf'fo-pakhusâst. Âlmai bođi jâ rawkâi 300 bæi'vedalâ jâ 30 sækkâ jafoid. Boal'var loppedi maf'set, jos boat'te ijâ ¦i bođiš. De valdi son erit jâ ik'ko haw'dadi dâm. Iđedest dâjâi: „I šât boađe i goas'sege son,“ jâ oaǯʒoi balkas, jâ ruđâid valdi jieš jâ dâjâi: „Dal mon læm fin'nim âlcėm balka jâ dunnjė jafoid,“ jâ mânâi mat'kâses.

(Aikio 1891.)

en stor øks i hånden. Han gikk inn og fortalte alt som var hendt. Da blev alle redde og torde ikke gå ut. Så kommer drengen fra den fattige manns gård og sier: „Jeg kunde nok jage henne bort, hvis jeg fikk betaling.“ „Hvad vil du ha i betaling?“ „100 soldaler i penger og ti sekker mel,“ svarte mannen. „Det skal du få.“ Da bød mannen: „Ingen skal se hvordan jeg bærer mig ad.“ Han tok liket og gjemte det vekk, tok sin betaling og gikk hjem.

Den næste natt bandt han det til fjøsstolpen og satte et spyd i hånden på det, som om det vilde stikke. Da to piker om morgenen kom til fjøset og så at hun var i fjøset, satte de i et skrik og løp avsted til gården og fortalte at nu var hun i fjøset og holdt vakt med spyd. Så sendte de bud til mannen at han skulde komme og jage henne ut av fjøset. Mannen gikk dit og forlangte 200 soldaler i penger og 20 sekker mel. Handelsmannen lovte å betale, og han bød igjen at ingen skulde komme og se. Han gjemte igjen liket til natten, tok sin betaling og gikk hjem.

Om kvelden glemte handelsbetjenten nøkkelen til mel-pakkhuset foran døren; mannen gjemte den vekk. Om natten stillet han liket oprett i pakkhuset, og det hadde en stor øks i hånden, som om det vilde hugge til. Han lukket døren og hengte nøkkelen ved kramboddøren. Da handelsbetjenten om morgenen stod op og gikk til kramboden, så han nøkkelen til mel-pakkhuset henge der. Derfor tok han den og gikk for å se efter. Da han åpnet pakhusdøren og så liket stå der med øks i hånden, løp han i redsel avsted og fortalte at nu så han henne stå i pakkhuset. Da sendte de igjen bud efter mannen, at han skulde komme og jage henne ut av mel-pakkhuset. Han kom og forlangte 300 soldaler og 30 sekker mel. Handelsmannen lovte å betale, hvis hun ikke kom natten efter. Da tok han henne vekk, og om natten begrov han henne. Om morgenen sa han: „Hun kommer aldri mer,“ og han fikk sin betaling. Pengene tok han selv og sa (til den fattige mann): „Nu har jeg tjent mig lønn og mel til dig,“ og så gikk han sin vei.

46. LÆS'KÂNISSUN JÂ SU BAR'NE, GÆK OROIGÂ PAPPÂ LÂK'KÂ.

Muttom læs'kâ-nissun asâi pappâ lâk'kâ su barnines jâ nieidâines. Si vaʒ'ʒė daw'ja pappâ gâl'limen, vâiku ellė burist, dâm mâđe go ai'ga bottė; muttu gan'dâ vai'dâli âive gæfevuođâ pappâ owdâst. Æn'ne læi duođâlâš jâ mui'tâli alelâssi rief'tâ dâm birrâ, movt si âin goas bir'gijeddjė.

Oanekâš aige gæšest jami dât læs'kânissun, jâ managuovtos basigâ âin ællet. De mânâi gan'dâ pappâ lusâ jâ dâddja: „Movt gâlgâm mon sât'tet mu æn'nam rummâšâ haw'dai koastedet,[1] go mist i læk mikkege mâinâ maf'set?“ „Igo dist læk mikkege om'mudâkkân?“ jærâi pap'pâ. „I,“ fas'tedi gan'dâ. „Dât i læk duottâ; goal bâi æn'nad mui'tâli goas'sẹge, âtte di læidek nu gæfek, go don mui'tâlâk,“ dâddja pap'pâ. „Mâid don dâm valdak obbâ njal'maige? dâstgo mu æn'ne i dat'tum mielâstes, âtte son gâlgâi guod'det gæfevuođâ nâmâ,“ fas'tedi gan'dâ. „Mon boađam it'ten din dalo gæč'čât,“ fas'tedi pap'pâ.

De mânâi gan'dâ ruof'tot jâ čiegâi buok om'mudâgâ jâ guđi dallui ovtâ cuow'kânâm ruito jâ cuow'kânâm lai'ragare jâ čoggi guoccâgâm guole-oivid fiervast jâ vuoš'šâgođi dâid pap'pi guos'semalesen. Go pap'pâ bođi sisâ, de læi gan'dâ âi'du guolleruitos goai'vomen. „Mi dât læ, mi haisid nu bâččân?“ jærâi pap'pâ. „Dât læ mu males, jâ mon læm hui ilost, dâmditti go mon oaʒʒom guovte gærde vâkkost muosatet dâggar šiegâ borrâmušâst.“ De čokkani son bæw'dai borrât, goččoi pappâge borrât; muttu pap'pâ i ai'gum dâid borrât. Niei'dâ čieroi guow'do laf'te. Pap'pâ jeđ'đi su maŋgâlagaš ow'dâmærkâiguim. Go gan'dâ læi gær'gâm borrâmest, de dâddja pap'pâ: „Dal don gâlgâk vuol'get mu mel'de jâ vieʒ'ʒât oamme baidid.“ „Im mon oskeld oab'-bam guođđet of'tu; dâstgo mon bâlâm, âtte son mânna vela sor'ma-sesge. Muttu jos don čalak sæddâl-bittaš æmedâssâd, jâ mon mânâm dâinâ du æmedâ lusâ, de gâlle son jak'ka, go son oai'na sæddâlest, âtte mâid don goččok.“

Pap'pâ læi dâsâ duttâvâš jâ čali sæddâlâ jâ vuolgâti æmedes lusâ. Gan'dâ vulgi jâ gâikudi sæddâlâ jâ čali, âtte „don gâlgâk râppât hæppâ-

[1] maf'set buok dâid, mâk dâsâ golâtuvvujek.

46. ENKEN OG HENNES SØNN SOM BODDE I NÆRHETEN AV PRESTEN.

En enke bodde i nærheten av presten med sin sønn og sin datter. De gikk ofte og besøkte presten, skjønt de levet godt, såpass at de klarte sig; men gutten klaget for presten bare over fattigdom. Moren var sannferdig og fortalte alltid riktig om hvordan de til enhver tid klarte sig.

En kort tid efter døde enken, og de to barn blev igjen. Da gikk gutten til presten og sier: „Hvordan skal jeg kunne koste min mors lik til graven, da vi ikke har noe å betale med?“ „Har I ikke noe gods?“ spurte presten. „Nei,“ svarte gutten. „Det er ikke sant. Når fortalte vel din mor noensinne at I var så fattige som du forteller?“ sier presten. „Hvorfor tar du det i din munn? For min mor vilde ikke gjerne at hun skulde bære navn av fattig,“ svarte gutten. „Jeg kommer imorgen for å se til eders gård,“ svarte presten.

Så gikk gutten hjem og skjulte alt gods og lot igjen i gården en gryte som var istykker, og et lerfat som var istykker, og sanket råtne fiskehoder i fjæren og begynte å koke dem til traktement for presten. Da presten kom inn, holdt gutten nettop på å øse op av fiskegryten. „Hvad er det som lukter så stygt?“ spurte presten. „Det er maten min, og jeg er svært glad over at jeg to ganger om uken får smake sådan god mat.“ Så satte han sig tilbords å spise og bad presten spise, men denne vilde ikke spise det. Piken gråt midt på gulvet. Presten trøstet henne med mangeslags eksempler. Da gutten var ferdig med å spise, sier presten: „Nu skal du gå med mig og hente gamle skjorter.“ „Jeg tror mig ikke til å la min søster bli igjen alene, for jeg er redd for at hun endog tar livet av sig. Men hvis du skriver en liten seddel til din kone og jeg går til henne med den, så tror hun det nok, når hun ser av seddelen hvad du vil.“

Presten var tilfreds med det og skrev en seddel og sendte ham til sin kone. Gutten gikk og rev seddelen istykker og skrev:

didâd mu ow'di, vâi mon oaǯǯom ânnet dâm.“ Go æmed logâi dâm sæddâlâ, de dâddja son dâm gan'di: „Dât i læk duottâ, âtte pap'pâ goč'čo mu dâm dâkkât.“ „Goččoi gâl,“ fas'tedi gan'dâ. „Dâm mon im dâgâ,“ dâjâi æmed. „Mon mânâm pappâ lusâ jâ mui'tâlâm, âtte ik don âdde,“ dâjâi gan'dâ. „Oaǯǯok gâl,“ fas'tedi æmed. De vaʒʒeli gan'dâ ruof'tot, jâ pap'pâ oini, âtte gan'dâ boatta nuvta ruof'tot. „Igo âd'damge?“ jærâi pap'pâ. „I,“ fas'tedi gan'dâ. Pappâ æmed čuoǯǯoi krappâ âl'de jâ gæččâi, gosâ gan'dâ mânna. Pap'pâ oini æmedes čuoǯ'ǯot krappâ âl'de; de čuorvoi: „Go mon du goččom, de âd'det don gâlgâk,“ jâ son goččoi gandâ mânnât fâstâin æmedes lusâ. Gan'dâ bođi fâstâin pappâ-gar'demi. De jærra pappâ æmed: „Mi dât læ, mâid mon gâlgâm âd'det?“ „Igo pap'pâ čallam dunnjė dâm birrâ?“ De logâi pappâ æmed dâm sæddâlâ gandâ gulâdæidėn. „I dât læk nuvt; muttu pap'pâ læ vis'sâ boas'tot čallam; dâstgo son gâlgâi čallet, âtte don gâlgâk munnjė âd'det vittâ loge spεisigâ.“ Go æmed gulâi dâm, de âddi son gan'di 50 spεisigâ, jâ mânâi gaw'pe-âl'ma lusâ jâ osti baidid nu ollo go darbâši, jâ mânâi pappâ lusâ. Pap'pâ doaimâti ol'muid, guđek dâm jam'me rummâš raddjė gir'ko-ænnâmi.

Oanekis gâskâ dâstmâŋŋel fuommaši pap'pâ, âtte sust læ ruđâk jaw'kâm. De jærâi son æmedestes âtte: „ikgo don dieđe dâm, gosâ læ munnust 50 spεisigâ šâd'dâm?“ „Im mon dieđe æreb go dâid ruđâid, mâid don goč'čuk dâm gan'di âd'det,“ fas'tedi æmed, jâ mui'tâli buok dâm birrâ, mâggar sæddâlâ gan'dâ buvti su lusâ. Go pap'pâ oaǯǯoi dâm gullât, de suttâi son sâggâ jâ vulgi gandâ lusâ. Gan'dâ oini pappâ boattemen; de ar'vedi son: dât aš'še dal gâč'ča su âlâ. Dâmditti čiegâi oabbas erit jâ garvudi oabbas bif'tâsid, čok'kai guow'do guolbe jâ čieroi. Go pap'pâ bođi sisâ, de jærrâli son gârrâset: „No, gost dal læ šiegâ viel'ljâd?“ „Im mon dâm dieđe, gost son læš; dâstgo dâssaši læ gol'mâ bæive, go son læ mânnâm erit jâ læ guođđam mu of'tu næl'gai jammet,“ fas'tedi gan'dâ, jâ son čierrogođi bâč'čâget. De njuorrâni pap'pâ su vuos'tai jâ celki: „Âle čiero; don gâlgâk orrot mu dalost sæmmago mu jieččâm niei'dâ.“ „Mâid gâl'ga, go mu æn'ne i læk oappâtâm mu, i mâŋgelagaš goarromi,“ fas'tedi gan'dâ. „Must læva guof'te niei'dâ; don oaǯǯok orrot sun'nu lut'te,“ fas'tedi pap'pâ. Gan'dâ

„Du skal blotte ditt lem for mig så jeg får bruke det.“ Da konen leste seddelen, sier hun til gutten: „Det er ikke sant at presten byr mig gjøre det.“ „Jo, han bød det,“ svarte gutten. „Det gjør jeg ikke,“ sa konen. „Jeg går til presten og forteller at du ikke gjør det,“ sa gutten. „Du får det,“ svarte konen. Så gikk gutten hjem, og presten så at han kom igjen uten noe. „Gav hun dig ikke?“ spurte presten. „Nei,“ svarte gutten. Prestekonen stod på trappen og så hvor gutten gikk hen. Presten så sin kone stå på trappen; da ropte han: „Når jeg byr dig, skal du gi,“ og han bød gutten atter gå til hans kone. Gutten kom igjen til prestegården. Da spør prestens kone: „Hvad er det jeg skal gi?“ „Skrev ikke presten til dig om det?“ Da leste prestens kone seddelen i guttens påhør. „Det er ikke så; men presten har visst skrevet feil; for han skulde skrive at du skal gi mig femti daler.“ Da konen hørte det, gav hun gutten femti daler, og han gikk til kjøpmannen og kjøpte skjorter, så mange som han trengte, og gikk til presten. Presten skaffet folk som sørget for å få den dødes lik til kirkegården.

Kort efter merket presten at der var kommet penger vekk for ham. Da spurte han sin kone: „Vet ikke du hvor femti daler er blitt av for oss?“ „Jeg vet ikke av annet enn de penger som du bad mig gi gutten,“ svarte konen og fortalte alt om hvadslags seddel gutten hadde bragt til henne. Da presten fikk høre det, blev han meget sint og gikk avsted til gutten. Gutten så presten komme; da skjønte han: nu må han svare for saken. Derfor skjulte han sin søster og tok på sig hennes klær og satt midt på gulvet og gråt. Da presten kom inn, spurte han strengt: „Nå, hvor er nu den brave broren din?“ „Jeg vet ikke hvor han kan være; for det er nu tre dager, siden han gikk bort og lot mig alene igjen å dø av sult,“ svarte gutten, og han begynte å gråte bitterlig. Da syntes presten synd på ham og sa: „Gråt ikke; du skal få være i min gård som min egen datter.“ „Hvad skal jeg gjøre, siden min mor ikke har lært mig noenslags søm?“ svarte gutten. „Jeg har to døtre; du skal få være hos dem,“ svarte presten. Gutten takket presten for

giiti pappâ dâm buore dago owdâst jâ čuovoi pappâ mel'de pappâ gar'demi. Nieidâ-guovtos vuos'taivaldigâ iloin jâ doalvoigâ su sisâ dâm lânnji, gost soai oroigâ, ævage diettam, âtte dât læi gan'dâ, jâ son čiegâi jiešâs guk'ka aige æige diettam of'tâge mâi'dege. Gan'dâ læi oappâlâš, oappâi fâr'gâ sikke goarrot jâ gođđet jâ buok dâid bârgoid bâr'gât, mâid dâk nieidâguovtosge mattigâ bâr'gât. Nieidâguovtos ođigâ ovtâ sæŋgâst, jâ gan'dâ ođi fâstâin of'tu sæŋgâstes. Muttomin vai'dâli gan'dâ laitâsvuođâ âldes ik'ko, dâmditti go son gâl'ga alelâssi oađđet of'tu sæŋgâst. Dâmditti soppė si nuvt, âtte ovtâ ijâ gâlgâi gan'dâ oađđet nubbe nieidâ baldâst jâ nubbe ijâ fâstâin dâm nubbe nieidâ baldâst, goalmad ijâ fâstâin of'tu, jâ nuvt si mâidai dâkkė.

I guk'kage dâstmâŋŋel de šâddâigâ nieidâguovtos æppevæd'djen, jâ pap'pâ fuommaši dâm. Dâmditti jærâi pap'pâ nieidâguovtost: „Gi gâl'ga læt ač'čen dun'nu manaidi?“ „Dât niei'dâ, gi mun'nu kammarest orro,“ fas'tedæiga nieidâ-guovtos. De ar'vedi pap'pâ, âtte dât læ dât sæmma gan'dâ, gutte ow'dâlge læi su bæt'tam. Pap'pâ goččoi vittâni gâskâst nuolâtuvvut alas, jâ go gan'dâ nuolâtuvvui, de gaw'ne su diew'dobællen. De šâddâi gan'dâ lagâ ow'di jâ dum'mijuvvui dâggar far'pâlâ sisâ bid'djujuvvut, mân čâđâ læ spiikarâk naw'lijuvvum, jâ lui'tujuvvut vare vuolas fierrât. Go gan'dâ gulâi dâm duomo, de fas'tedi son: „Dė be son dâlle mon bæsâm âlmerii'ki.“

Go farpâl læi garvesen šâd'dâm, de anoi gan'dâ vuollegâʒʒât, âtte igo son oaʒʒo love ællet pappâ gar'demest jâ val'det dobbe ærrodærvuođâid. Dâm son oaʒʒoi. Gan'dâ mânâi sisâ jâ dâgâi ærrodærvuođâid, giiti dâm buorrevuođâ owdâst, mâid si leddjė dâkkâm su vuos'tai, jâ dowdâsti, âtte son læi nuvt hæppâdlâʒʒât gævâtâm jiešâs sin vuos'tai dâm owdâst, go si leddjė sunnjė nuvt buorek. De vulgi son olgus jâ celki, âtte son boatta fâstâin dâstmâŋŋel go dâk managuovtos riegâdæva. Go farpâl buf'tujuvvui vare âlâ, de čaŋâi gan'dâ far'pâl sisâ jâ lawloi: „Dal mon mânâm âlmerii'ki j. n. v.“ Hærrak mânnė borrât. Dâm gâskâst bođi muttom boares galles, gæst læiga guof'te gusâ, jâ ar'vâli âtte: „imgo mon bæsâši âlmerii'ki du owdâst, go mon âddam dunnjė dam gusâ-guovto?“ De valdi gan'dâ dâm gusâguovto jâ mânâi erit. Boares galles čaŋâi far'pâlâ sisâ jâ lawloi: „Dal

den velgjerning og fulgte med ham til prestegården. Pikene tok mot ham med glede og førte ham inn i det rum hvor de holdt sig, og visste ikke at det var gutten, og han skjulte sig lenge, og ingen visste av noe. Gutten var lærenem og lærte snart både å sy og strikke og å utføre alle de arbeider som de to piker kunde. Pikene sov i én seng, og gutten sov alene i sin seng. Engang klaget gutten over at han kjedet sig om natten, fordi han alltid skulde sove alene i sengen. Derfor blev de enige om at gutten skulde sove en natt hos den ene pike og den annen natt hos den annen pike og den tredje natt igjen alene, og så gjorde de.

Ikke lenge efter blev de to piker med barn, og presten merket det. Derfor spurte han dem: „Hvem skal være far til eders barn?“ „Den pike som er i kammeret vårt,“ svarte pikene. Da skjønte presten at det var den samme gutten som før hadde narret ham. Presten bød at han i vidners nærvær skulde klæs nøken, og da han blev klædd nøken, fant de at han var en mann. Så kom gutten for retten og blev dømt til å bli satt i en tønne som der var slått spiker gjennem, og til at man skulde la ham trille nedover fjellet. Da gutten hørte dommen, svarte han: „Så får jeg da komme til himmerike.“

Da tønnen var blitt ferdig, bad gutten ydmykt om å få lov til å se innom prestegården og ta avskjed der. Det fikk han. Han gikk inn og tok avskjed, takket for den godhet de hadde vist mot ham, og bekjente at han hadde opført sig så skammelig mot dem til gjengjeld for at de hadde vært så gode mot ham. Så gikk han ut og sa at han kom igjen siden, når de to barn var født. Da tønnen var bragt op på fjellet, krøp gutten inn i tønnen og sang: „Nu går jeg til himmerike“ o. s. v. Storkarene gikk for å spise. Imens kom en gammel kall med to kyr og foreslo: „Kunde ikke jeg få komme til himmerike istedenfor dig, når jeg gir dig disse to kyr?“ Da tok gutten de to kyr og gikk bort. Den gamle kallen krøp inn i tønnen og sang: „Nu går jeg til himmerike“ o. s. v. Da storkarene kom efter å ha spist, slo de bunnen til på tønnen og lot den trille nedover fjellet. Tønnen gikk itu og den gamle kallen døde.

mon mânâm almerii'ki j. n. v.“ Go hærrak bottė borrâmest, de čâs'kė far'pâlest bâđâ gid'dâ jâ fierrâlât'tė vare vulus. Farpâl bieđ'gâni, jâ dât boares galles jami.

Jâkkebæle gæšest bođi gan'dâ pappâ gar'demi jâ buvti gusâ-guovto meldes. Go pap'pâ oini gandâ, de suor'gâni hui sâggâ jâ jærâi: „Ikgo don læm far'pâlâ sisâ bid'djujuvvum?“ „Leddjim gâl,“ fas'tedi gan'dâ. „Gost don dal boađak?“ jærâi pap'pâ. „Mon boađam âlmest,“ fas'tedi gan'dâ. „No gosâ don dal vul'gik?“ jærâi pap'pâ. Mon oi'nim, âtte must læva guof'te mana pappâ gar'demest; dâmditti vul'gim mon dei'kė sunnuidi biemmo doal'vot,“ fas'tedi gan'dâ. „I hân âlmest læk bæssâmest šâtân ænnâm âlâ,“ ar'vâlâ pap'pâ. „Buok, mi ol'mui orro væddjemæt'tum, dât Immeli læ âivefâl vejulâš,“ fas'tedi gan'dâ. „Velago don aigok dokku vuol'get?“ jærâi pap'pâ. „Aigom gâl, muttu im mon bæsâ âl'mai æra muđoi go fer'tik don rabedet munnjė dâggar far'pâlâ, go ow'dâlge læi, jâ luoi'tet vare vuolas,“ fas'tedi gan'dâ. De goččoi pap'pâ âtte rakkâdet far'pâlâ garvesen. Go far'pâlâ čâđâ leddjė ol'lasi spiikarâk naw'lijuvvum, de dol'vu si vare âlâ. Gan'dâ dâgâi dærvuođâid pappâ jow'kui jâ loppedi, âtte son boatta fâstâin jâkkebæle gæšest, jâ mânâi dokku, gost farpâl læi, jâ čaŋâi far'pâlâ sisâ jâ lawloi: „Dal mon mânâm âlmerii'ki.“ De boatta muttom boares gal'go, gæst vit'ta loge sawʒâk. Boares gal'go dâddja: „Jos don luoitak mu owdâstâd âl'mai, de mon âddam dunnjė buok mu sawʒâidâm.“ Gan'dâ mânâi erit, jâ boares gal'go čaŋâi far'pâlâ sisâ jâ lawloi: „Dal mon mânâm âlmerii'ki.“ De bottė hærrak jâ fierrâlât'tė far'pâlâ vare vuolas. Farpâl bieđ'gâni, jâ boares gal'go jami.

Go jâkkebælle læi vassam, de bođi gan'dâ fâstâin pappâ gar'demâ šil'ljui of'tânâgâ sawʒâidesguim jâ mânâi sisâ. Go pap'pâ oini dâm, de jærâi gandâst: „Lægo âlmest sikke gusâk jâ sawʒâk?“ „Ikgo don ješ læk sar'nedâm, âtte âlmest læ juokke dafost olles dievâsvuottâ?“ Go pap'pâ dâm gulâi, de halidišgođi mâidai songe âl'mai vuol'get. Dâmditti ar'vâli son: „Imgo son monge bæsâši âl'mai?“ „Bæsâk gâlle, jos don dattok; muttu ik don bæsâ æra muđoi go jos don gil'lak mânnât far'pâlâ sis'te,“ fas'tedi gan'dâ. „Gil'lam gâlle,“ celki pap'pâ jâ goččoi far'pâlâ garvesen rakkâdet. Go farpâl buf'tujuvvui pappâ gar'-

Et halvt år efter kom gutten til prestegården og hadde to kyr med sig. Da presten så gutten, blev han overmåte forferdet og spurte: „Var det ikke dig som blev lagt i tønnen?“ „Jovisst,“ svarte gutten. „Hvor kommer du nu fra?“ spurte presten. „Jeg kommer fra himmelen,“ svarte gutten. „Nå, hvor skal du nu hen?“ spurte presten. „Jeg så at jeg har to barn i prestegården; derfor reiste jeg hit for å bringe dem mat,“ svarte gutten. „Fra himmelen kan en jo ikke mer komme ned på jorden,“ mente presten. „Alt som synes mennesket umulig, det er mulig for Gud,“ svarte gutten. „Vil du reise dit enda en gang?“ spurte presten. „Javisst; men jeg kan ikke komme til himmelen på annen måte enn at du må skaffe mig en sådan tønne som den forrige og slippe den nedover fjellet,“ svarte gutten. Da bød presten at de skulde gjøre en tønne ferdig. Da der var slått spiker nok gjennem den, førte de den op på fjellet. Gutten sa farvel til prestens folk og lovte at han skulde komme igjen om et halvt år, og han gikk dit hvor tønnen lå, krøp inn i den og sang: „Nu går jeg til himmerike.“ Da kommer en gammel kone med femti sauer. Hun sier: „Hvis du lar mig komme til himmelen i ditt sted, gir jeg dig alle sauene mine.“ Gutten gikk bort, og den gamle kone krøp inn i tønnen og sang: „Nu går jeg til himmerike.“ Så kom storkarene og lot tønnen trille nedover fjellet. Tønnen gikk itu og, den gamle konen døde.

Da et halvt år var gått, kom gutten igjen på tunet i prestegården med sauene sine og gikk inn. Da presten så det, spurte han gutten: „Er der i himmelen både kyr og sauer?“ „Har du ikke selv prekt om at der i himmelen er fullt op i alle måter?“ Da presten hørte det, fikk han også lyst til å reise til himmelen. Derfor foreslo han: „Mon ikke jeg også kunde få komme til himmelen?“ „Det kan du nok, hvis du vil; men du kommer ikke dit uten at du tåler å gå inn i tønnen,“ svarte gutten. „Det tåler jeg nok,“ sa presten og bød at de skulde gjøre en tønne ferdig. Da tønnen blev bragt til prestegården, tok presten sine beste klær på og gikk ut. Da sa han til sin kone: „Om tre dager kommer jeg hjem igjen, og gutten skal bli på gården, til jeg kommer igjen.“ Da han hadde

demâ lusâ, de garvudi pap'pâ buoremus bif'tâsides jâ vulgi olgus. De celki pap'pâ æmedâssâs: „Golmâ bæive gæšest boađam mon fâstâin ruof'tot, jâ dât gan'dâ gâl'ga orrot mu dalost, gid'dâ dâssaši go mon ruof'tot boađam.“ Go son dâm læi cæl'kam, de čaŋâi son far'pâlâ sisâ jâ lawloi: „Dal mon mânâm âlmerii'ki.“ Farpâl oroi vownâ sis'te, jâ si vul'gė gæssetet vare âlâ, jâ gan'dâ čuovoi mâidai mel'de. Go vow'nâ mânâi bownâ (mievtâ) bâddjel, de bâsti muttom spiikar su lii'-kai. „Av!“ čur'vi pap'pâ. „I nuvt,“ fas'tedi gan'dâ; „dâstgo gier'dâ-vâǯǯât don gil'lat gâlgâk buok, mi ow'di bođiš,“ sarnoi âin gan'dâ. Go si bottė vare âlâ, de lui'tė si far'pâlâ vare vuolas. „Oi vuoi! čuorvoi pap'pâ, gid'dâ dâssaši go hæg'ga boat'kâni.

Gan'dâ mânâi pappâ gar'demi jâ oroi dâst gol'mâ bæive. De dâddja gan'dâ pappâ æmedin: „Mon gaddam, âtte i son boađe ow'dâl golmâ vâkko; dâstgo dobbe læ nuvt haw'ske, âtte i son obbâ muitege, âtte goas dâk gol'ma bæive læk vassam.“ Pappâ æmed vurdi guk'kâ, ige pap'pâ boattam ruof'tot. De nai'tâli dât læs'kâ mâŋemus'ta dâinâ gandâin.
(Aikio 1890.)

47. ÂLMAI GI VIERCÂ HÂD'DAI GUSÂS VUWDI.

Muttom âlmai vulgi gawpugi gusâs vuow'det. Mânâdæidėn bođigâ guof'te rievvarâ owdâld, guđek sikke riv'vigâ ruđâid jâ galvoid jâ fil'-ligâ mâidai æra muđoige. „Gosâ don jođak?“ jærâigâ soai. „Mon vul'gim gawpugi gusâ vuow'det,“ fas'tedi âlmai. „I hân dât læk gussâ, muttu vier'câ dât læ,“ dâddjâbâ âl'ma-guovtos. Si naggatâllė guk'ka; de mâŋemust âlmai vaʒ'ʒeli âin mat'kases, jâ dâk rievvarâ-guovtos mânâigâ erit jâ garvudæiga æra bif'tâsid, mânâigâ owdâbællai. Soai boattebâ fâstâin, jærrâbâ: „Gosâ, âlmai, vul'gik?“ „Gusâ vuow'det gaw-pugi,“ fas'tedi âlmai. „I hân dât læk gussâ, muttu vier'câ hân dât læ,“ fas'tedæiga dâk rievvarâ-guovtos. „Movt dât gâl'ga læt, go mon gaw'-nim juo njæl'ljas matke âl'de, jâ buokâk dâddjėk, âtte dât læ vier'câ,“ jurdâšišgođi âlmai. Si naggatâllė guk'ka dâinâ, jâ mâŋemust vulgi âin vaʒ'ʒet. Dâk rievvarâ-guovtos mânâigâ erit jâ garvudæiga oppet æra bif'tâsid jâ viegâigâ owdâbællai lâk'kâ gawpugâ jâ vulgigâ vaʒ'ʒet âl'ma

sagt det, krøp han inn i tønnen og sang: „Nu går jeg til himmerike.“ Tønnen lå i en vogn, og de begynte å kjøre den op på fjellet, og gutten fulgte også med. Da vognen gikk over en tue, stakk en spiker i huden på presten. „Au,“ ropte han. „Ikke så,“ svarte gutten; „for du skal tålmodig lide alt som møter dig.“ Da de kom op på fjellet, slapp de tønnen ned over fjellet. „Oi, voi,“ ropte presten, like til livet gikk av ham.

Gutten gikk til prestegården og blev der i tre dager. Da sier han til prestekonen: „Jeg tror at han ikke kommer før om tre uker; for der er det så hyggelig at han slett ikke husker når de tre dager er forbi.“ Prestekonen ventet lenge; men presten kom ikke tilbake. Til slutt giftet enken sig med gutten.

47. MANNEN SOM SOLGTE KUA SI FOR PRISEN PÅ EN VÆR.

En mann reiste til byen for å selge kua si. Underveis møtte han to røvere, som både røvet penger og gods og narret folk også på andre måter. „Hvor skal du hen?“ spurte de. „Jeg skal til byen for å selge kua,“ svarte mannen. „Det er jo ikke en ku, men det er en vær,“ sier mennene. De trettet lenge; så gikk mannen til slutt sin vei videre, og de to røvere gikk bort og tok på sig andre klær og gikk i forveien. De kommer igjen og spør: „Hvor skal du hen, mann?“ „Til byen for å selge kua,“ svarte mannen. „Det er jo ikke en ku, men det er jo en vær,“ svarte røverne. „Hvordan kan det ha sig at jeg alt har truffet fire underveis, og alle sier de at det er en vær,“ tenkte mannen. De trettet lenge om det, og til slutt gikk han videre. Røverne gikk bort og tok atter på sig andre klær, løp i forveien nær byen og gikk mannen imøte. Da de traff ham, spør de: „Hvor skal mannen hen med væren?“

owdâld. Go soai gawnâigâ âl'ma, de jærrâbâ: „Gosâ âlmai viercâin jotta?“ „I hân dât læk vier'câ, muttu gussâ hân dât læ,“ fas'tedi âlmai. „Gâlle moai viercâid dow'de, dâstgo moai len'nė oas'tam maŋ'gâ viercâ, jâ dâbbe læ âive dâggar viercâk,“ dâddjâbâ rievvar-guovtos. De jurdâšišgođi âlmai: „Movt dât gâl'ga læt, go buokâk dâm duođâštek, âtte dât læ vier'câ; dâmditti mon daidam vuow'det erit.“ Dâstgo âl'ma-guovtos ai'gobâ oas'tet dâm gusâ vier'cân. Âlmai rawkâi gavce kruwno, jâ son oaǯǯoi dâm.

Âlmai mânâi gawpugi jâ gulâi, âtte dâk âl'maguovtos vuwdigâ dâm gusâ jâ oaǯǯoigâ hui buore hâdde. Dâmditti suttâi âlmai, go son oini, âtte dâk guovtos læva su fil'lim. Son mânâi vii'ne-buw'di jâ osti vii'ne-boattâl jâ guđi sisâ jâ rav'vi: „Go mon boađam sisâ jâ rawkâm vii'ne-boattâlâ jâ mi læp jukkâm, de aigom mon gâpperâm lof'tit jâ jærâm: „Jogo læ maf'sujuvvum?“ De gâlgâk don fas'tedet: „Jo.“ Sæmma lakkai dâgâi nubbe jâ goalmad vii'ne-buwdâstge jâ mânâi olgus. De gawnâi son dâid âl'ma-guovto, gæidi son læi gusâs vuow'dam, jâ dâddja: „Vuol'gop mi vii'ne-buw'di, vâi mi bæssâp viine jukkât; dâstgo mi læp buore gawpe dâkkâm.“ Âl'ma-guovtos šâddâigâ illui jâ vulgigâ mielâst čuovvot; dâstgo soai gaddigâ, âtte dât âlmai læ jâl'lâ. Âlmai mânâi sisâ singuim jâ rawkâi vii'ne-boattâl. Si jukkė dâm, jâ âlmai lof'tisti gâpperes jâ jærâi: „Jogo læ maf'sujuvvum?“ „Læ,“ fas'tedi vii'ne-vuow'de. Si mânnė nubbe buw'di, jâ âlmai rawkâi dâst vii'ne-boattâl. Go si leddjė dâmge jukkâm, de lof'tisti âlmai fâstâin gâpperes jâ jærâi: „Jogo læ maf'sujuvvum?“ „Læ,“ fas'tedi vii'ne-vuow'de. Âl'ma-guovtos jurdâšišgođigâ: „Movt dât gâl'ga læt, go i oi'nu goas'sege maf'semen, jâ vuow'de cæl'ka, âtte læ juo maf'sujuvvum?“ Go si bottė olgus, de dâddjâbâ: „Ik hân don oi'nu goas'sege maf'semen.“ „Æp'pego doai gullâm, âtte vii'ne-vuow'de duođâšti, âtte mavsam mon?“ fas'tedi âlmai. „Movt dât gâl'ga læt?“ jærâigâ soai. „Must gâpper dâggaraš, âtte go mon bære lof'tim dâm oastedæidėn, de læ juo maf'sujuvvum.“ Âl'ma-guovtos æva jak'kam; muttu âlmai has'ta sun'nu goalmad vii'ne-buw'di, „jâ mon dâgâm mâidai dobbege nuvt.“ De vul'gė dokku, jâ âlmai rawkâi vii'ne-boattâl. Go si leddjė dâmge jukkâm, de lof'tisti âlmai gâpperes jâ jærâi: „Jogo læ maf'sujuvvum?“ „Læ,“ fas'tedi

„Det er jo ikke en vær, men det er jo en ku,“ svarte mannen. „Vi kjenner nok værer; for vi har kjøpt mange værer, og her er der bare sådanne værer,“ sier røverne. Da begynte mannen å tenke: „Hvordan kan det ha sig at alle forsikrer at det er en vær; jeg får derfor kanskje selge den.“ For røverne vilde kjøpe kua som vær. Mannen forlangte otte kroner, og han fikk det.

Han gikk til byen og hørte at mennene solgte kua og fikk meget god betaling. Derfor blev han sint, da han så at de hadde narret ham. Han gikk inn i en brennevinsbod og kjøpte en flaske brennevin og lot den igjen der og bød: „Når jeg kommer inn og forlanger en flaske brennevin og vi har drukket, vil jeg løfte på huen og spørre: „Er det alt betalt?“ Da skal du svare: „Ja.“ Likedan gjorde han i en annen og tredje brennevinsbod og gikk ut. Da traff han de to menn han hadde solgt kua til, og sier: „La oss gå inn i brennevinsboden, så vi kan få drikke brennevin; for vi har gjort en god handel.“ Mennene blev glade og fulgte gjerne med; for de trodde at mannen var en tåpe. Han gikk inn med dem og forlangte en flaske brennevin. De drakk den, og mannen lettet på huen og spurte: „Er det betalt?“ „Ja,“ svarte brennevinshandleren. De gikk til næste bod, og mannen forlangte der en flaske brennevin. Da de hadde drukket den, lettet han igjen på huen og spurte: „Er det betalt?“ „Ja,“ svarte brennevinshandleren. Mennene begynte å tenke: „Hvordan kan det ha sig at han aldri sees å betale, og handelsmannen sier at det alt er betalt?“ Da de kom ut, sier de: „Du sees jo aldri å betale?“ „Har I ikke hørt at brennevinshandleren forsikret at jeg har betalt?“ svarte mannen. „Hvordan kan det ha sig?“ spurte de. „Jeg har en sådan hue at når jeg bare løfter på den, når jeg kjøper noe, så er det alt betalt.“ Mennene trodde det ikke; men mannen bød dem inn i den tredje brennevinsbod, „og der vil jeg gjøre likedan“. De gikk dit, og mannen forlangte en flaske brennevin. Da de hadde drukket den, lettet han på huen og spurte: „Er det betalt?“ „Ja,“ svarte brennevinshandleren. Mennene vilde da kjøpe huen; men mannen vilde ikke selge den; for han sa at den huen hadde alt spart ham mange penger.

vii'ne-vuow'de. Âl'ma-guovtos oas'tališgođiga dâm gâpperâ oas'tet, muttu âlmai i ai'gum vuow'det dâm; dâstgo son celki, âtte dât gâpper læ juo sæs'tam sust maŋ'gâ ruđâ. Âl'ma-guovtos falâigâ sunnjė nu ollo go jieš rawkâš. Âlmai rawkâi maŋgâ gær'dâi æm'bu, go su gussâ mavsi, jâ soai âddigâ sunnjė dâm.

Âlmai mânâi erit jâ osti âlcės soabbe jâ rakkâdi dâm nuvt, âtte dât læi âmâs oai'net. Son osti mâidai æra bif'tâsid jâ garvudi dâid jâ mânâi lâgâmuš dallui jâ rav'vi, âtte dalo æmed gâl'ga jiešâs buoc'cen dâkkât; ised gâl'ga læt morrâšest, jâ âddi balka dâm owdâst.

Âl'ma-guovtos čok'kigâ ollo gussid gɛstgiivari; si borrė jâ jukkė dâst. Go si leddjė gær'gâm, de lof'tisti nub'be sunnust gâpperes jâ jærâi: „Jogo læ maf'sujuvvum?“ „I ɛi'sege,“ fas'tedi æmed. De ar'vedæiga soai, âtte âlmai læ sun'nu bæt'tam; dâmditti vulgigâ soai occât dâm âl'ma. Soai bođigâ dâm dallui, gost dât âlmai læi. Soai jærâigâ: „Igo dâst læk dât âlmai, gi gusâs vuwdi viercâ hâd'dai?“ Biigak fas'tededdjė: „Læ gâl dâst; muttu æi dokku bæsâ, dâstgo æmed læ buoccâmen, jâ dât âlmai læ dalkâstæmen.“ Go biigâk leddjė âin sar'nomen, de bođi âlmai jâ mui'tâli, âtte æmed læ jammam. Âlmai ai'go vuol'get æl'latet, jâ dâk âl'ma-guovtos halidæiga dâm oai'net. Âlmai čâski sobbines golmâ gærde, jâ æmed njui'ki čokkot jâ dâddja: „O hoi, sâggâ de leddjim nok'kâm!“ Âl'ma-guovtos halidæiga oas'tet, jâ âlmai rawkâi guovte gær'dai æneb go gâpperest.

Go soai læiga soabbe oas'tam, de mânâigâ soai muttom dallui, gost of'tâ boares gal'go læi buoccâmen. Soai algigâ buoredet jâ cammigâ sobbin, dâssaši go jami. Âl'ma-guovtos šâddâigâ lagâ ow'di jâ mui'tâlæiga: „Of'tâ âlmai sun'nu fil'li.“ Duommar goččoi sun'nu âtte occât dâm âl'ma. Dât âlmai bal'kati ovtâ âl'ma mânnât far'pâl sisâ. Âl'ma-guovtos jærâigâ: „Gost dâl læ dât âlmai, gutte viercâ hâd'dai gusâs vuwdi?“ „Son læ far'pâl sis'te gielâid oappâtæmen,“ fas'tedi âlmai, jâ doalvoi sun'nu dokku. „Movt oappât far'pâl sis'te gielâid?“ jærâigâ soai. „Gutte njuof'čâmes gei'gė bun'ʒeraige, son oap'pa hallât âmâs gielâ,“ fas'tedi âlmai. Nub'be dâinâ âl'main gei'gi njuof'čâmes far'pâl sisâ, jâ dât, gutte oroi sis'te, čâski njuof'čâmâ râs'ta, jâ dât âlmai bâjedi oaives jâ celki „mölet“. „Gæ, go âmâs gielâ juo halla,“ celki dât

De bød ham så meget som han selv forlangte. Han forlangte mange ganger mer enn kua hans kostet, og de gav ham det.

Mannen gikk bort og kjøpte sig en stokk og laget den sådan at den var ualmindelig å se til. Han kjøpte også andre klær og tok dem på sig, gikk til den nærmeste gård og bød at husmoren skulde skape sig syk; husbonden skulde være bedrøvet, og han gav dem betaling for det.

De to menn samlet mange gjester hos en gjestgiver, de spiste og drakk der. Da de var ferdige, lettet en av dem på huen og spurte: „Er det betalt?“ „Nei, slett ikke,“ svarte vertinnen. Da skjønte de at mannen hadde bedradd dem; derfor gikk de for å lete ham op. De kom til den gård hvor han var. De spurte: „Er ikke den mannen her som solgte kua si for prisen på en vær?“ Tjenestepikene svarte: „Han er nok her; men ingen får komme dit; for husmoren er syk, og han holder på å kurere henne.“ Mens pikene ennu talte, kom mannen og fortalte at husmoren var død. Han vilde gå og få liv i henne, og de to menn hadde lyst til å se på det. Mannen slo henne tre ganger med stokken sin, og husmoren spratt op og blev sittende og sa: „Å hoi, jeg hadde sovet meget!“ Mennene vilde kjøpe stokken, og mannen forlangte to ganger mer enn for huen.

Da de hadde kjøpt stokken, gikk de til en gård hvor en gammel kone lå syk. De begynte å kurere henne og slo henne med stokken til hun døde. Mennene kom for retten og fortalte: „Det var en mann som narret dem.“ Dommeren bød dem lete op mannen. Mannen leiet en mann til å gå inn i en tønne. De to menn spurte: „Hvor er nu den mannen som solgte kua si for prisen på en vær?“ „Han sitter i en tønne og underviser i sprog,“ svarte mannen og førte dem dit. „Hvordan underviser han i sprog inne i en tønne?“ spurte de. „Den som rekker tungen gjennem spunshullet, han lærer å tale et fremmed sprog,“ svarte mannen. Den ene av mennene rakte tungen inn i tønnen, og han som var derinde hugg tungen av, og mannen løftet hodet og sa „mølet“. „Se, han taler alt et fremmed sprog,“ sa den annen og rakte tungen inn gjennem

nub'be jâ gei'gi njuof'čâmes bun'ʒeraige sisâ. Âlmai čâski sustge njuof'-čâmâ râs'ta. De lof'ti songe oaives bâjas jâ dâddja „mölet“. Soai bođigâ oppet ei'sevalde ow'di ævage šâtân gulâtâm mui'tâlet, soai halâigâ dušše gâs'-kânæska „mölet“ jâ šâddâigâ raŋgaštussi. (Mui'tâluvvum suom'melâǯ'ǯâin.) (Aikio 1892.)

48. VAIVAŠ ÂL'MAI JÂ DÂT HANES JÂ FUORRA-PAP'PÂ.

Muttom pap'pâ læi nuvt hanes, âtte i ras'kim goas'sege âd'det of'tige mâi'dege; muttu jieš gâl valdi buok, mâid son gæst oaǯǯoi. Muttom sonnâbæive sar'nedi dât pap'pâ gir'kost navt: „Jos guttege âd'da skæŋkâ lâgâmuǯ'ǯâses, dâm ai'go Immel maŋgâgær'dasâǯǯât ruof'tot maf'set, vâiku livči vela gusâge ad'dam.“ Go al'mug dâm gulâi, de ar'vâleddjė si, âtte dai'da pap'pâ dâmditti, jos guttege âddaši sunnjė skæŋkâ. De dâddja muttom vaivaš âlmai, gæst æi læm æm'bu šivetâk go of'tâ gussâ: „Dal aigom mon âd'det mu ai'no gussâm oai'nem ditti, val'dago vuos'tai.“

Nubbe bæive dâstmâŋŋel buvti dât vaivaš âlmai gusâs pappâ lusâ jâ dâddja: „Jif'te mon gullim dust čabbâ sarne; dâmditti âddam mon dunnjė dâm gusâ. Im mon dâst fuolâ, vâiku must læ dušše of'tâ gussâ; dâstgo mon oskom dâm, âtte Immel ai'go munnjė maŋgâ gær'-dai ruof'tot âd'det.“ Pap'pâ šâddâi illui jâ giiti dâm owdâst.

Go gæsse šâddâi, de vulgi dât gussâ mæccest ruof'tot dâm âl'ma dallui. Pappâ gusâk čuovvoleddjė buokâk dâm gusâ. Âlmai valdi dâid gusâid. Go pap'pâ fuommaši, âtte sust leddjė gusâk lap'pum, de occė si viššâlet jâ oǯ'ǯu gullât, âtte dâm âl'ma dallui leddjė gusâk ittam. Pap'pâ mânâi dokku jâ gai'bedi gusâides. Âlmai: „Æi dâk læk du gusâk; muttu Immel læ dal maf'sam mu gusâ, nuvtgo don jieš sar'-nedik.“ Soai naggatâlâigâ muttom aige, dâssaši go pap'pâ dâddja: „Go dâk gusâk æi munnjė æige dunnjė gulâ, de bid'djo moai dâm vuollai dâid gusâid, go moai fâstâin gawnâden'nė, jâ goab'ba ow'dâl hap'pet guoimestes buore iđeda dâihe bæive jâ ækkedâ raw'kât, dât gâl'ga dâid gusâid oaǯ'ǯot.“ Âlmai duđâi mielâstes dâsâ.

Lavârdâgâ ækkedest lig'gijeddjė sawne pappâ varas. Sawne guorâst læi hui stuorrâ soakke, mân oavsek mânnė sawne âlâ. Âlmai mânâi

spunshullet. Mannen hugg tungen av også på ham. Da løftet også han hodet op og sa „mølet“. De kom igjen for øvrigheten og kunde ikke mer fortelle forståelig; de sa bare sig imellem „mølet“ og kom i straff.

48. DEN FATTIGE MANN OG DEN GJERRIGE OG USEDELIGE PREST.

En prest var så gjerrig at han aldri hadde hjerte til å gi noen noe; men selv tok han alt det han fikk av noen. En søndag prekte presten i kirken således: „Hvis noen gir sin næste en gave, vil Gud betale det mangedobbelt igjen, om det så var en ku han gav.“ Da almuen hørte det, talte de om at presten kanskje sa det for om noen vilde gi ham en gave. Da sier en fattig mann som ikke hadde flere kreaturer enn en ku: „Nu vil jeg gi min eneste ku for å se om han tar imot den.“

Dagen efter bragte den fattige mann kua si til presten og sa: „Igår hørte jeg en vakker preken av dig; derfor gir jeg dig denne kua. Jeg bryr mig ikke om den, skjønt jeg bare har én ku; for jeg tror at Gud vil gi mig mangedobbelt igjen.“ Presten blev glad og takket for den.

Da det blev sommer, gikk kua fra marken hjem til mannens gård. Prestens kyr fulgte alle med kua. Mannen tok kyrne. Da presten merket, at kyrne hans var borte, lette de flittig og fikk høre at kyrne var sett på mannens gård. Presten gikk dit og forlangte å få kyrne sine. Mannen: „Det er ikke dine kyr; men Gud har nu betalt kua mi, som du selv preket.“ De trettet en tid, til presten sa: „Når kyrne hverken tilhører mig eller dig, så la oss gjøre den avtale om kyrne at når vi treffes igjen, skal den få kyrne, som først når til å by den annen godmorgen eller goddag eller godkveld.“ Mannen var vel fornøid med det.

Lørdags kveld varmet de op badstuen for presten. Ved badstuen var en svært stor bjerk, hvis grener gikk ned på badstuen. Mannen gikk dit og kløv op i bjerken og blev der, til presten gikk til

dokku jâ goarŋoi soakkai, oroi dâst, dâssaši go pap'pâ mânâi biigaines saw'nai. Pap'pâ lavi biigaines sawnest furrušet, jâ âlmai læi gullâm dâm. De nuolâigâ soai bif'tâsidesga erit jâ buol'latæiga gin'tâlâ. De jærra pap'pâ: „Mi čap'pa dust duo owdâbæl'de?“ Bii'ga: „Dât læ must Egypten; muttu mi bâi dust duo hæŋ'ga owdâbæl'de?“ Pap'pâ: „Dât læ must Josef. Oaǯǯomgo mon Josefâ Egypteni biddjât?“ „Oaǯǯok gâl,“ fas'tėdi bii'ga. Âlmai gulâi buok dâm, mâid soai halâigâ. Go son gulâi, âtte soai gærgâigâ, divoi ješâs olgubællai uvsâ ow'di. De iđi pap'pâ olgus. Âlmai: „Buorre ækked!“ Pap'pâ: „Immel âdde! Goas don læk dei'kė boattam?“ Âlmai: „Mon leddjim dābbe ow'dâl juo, go ucca Josefâš bid'djujuvvui Egypteni.“ „Don oaǯǯok ânnet buok dâid gusâid,“ celki pap'pâ jâ mânâi gei'nuses.

(Aikio 1891.)

49. DÂT HANES BAP'PÂ JÂ LUK'KAR.

De læiga muttomėn biddjâm of'tâ bap'pâ jâ luk'kar dâggar akortâ gâs'kânæska, âtte bap'pâ gâl'ga luk'karâ biem'mât, jâ luk'kar mieđeti dâsâ. Jâ bappâ æmed læi nuvt hanes, âtte i son ras'kim borâtet dalo ol'muid dâm mâđe, âtte si mat'tė ællet, jâ luk'kar oaǯǯoi mâidai nuvt uccan borrâmušâid, âtte son fer'ti gil'lat nælge, jâ bap'pâ lii'kui hui burist dâsâ, go sust læi sæs'tevâš æmed; dâstgo bap'pâ læi vela hannasâb'bu.

Muttomėn gæč'čâli luk'kar vai'det bap'pi, âtte sust læ næl'ge; i son matte ællet dâi borrâmušâiguim, jâ bap'pâ lavi âin fas'tedet âtte: „Ællet fer'tik donge nuvtgo monge; dâstgo im mon borâ goas'segen æm'bu go æra ol'mukge dalost,“ vâiku ješâk borâigâ nuvt ænnâg go darbâšæiga. Jâ luk'kar diđi dâm.

Dâmditti rakkâdi luk'kar ješâs buoc'cen. Muttom sonnâbæive go soai gâlgâigâ vuol'get gir'kui, de celki luk'kar, âtte i son væje dal gir'kui vuol'get, go son læ buoccâmen. Bap'pâ valdi æra luk'karâ gir'kui, jâ luk'kar basi of'tu sii'di. Dâm gâskâ go bap'pâ læi gir'kost, goddi luk'kar spiine jâ vuoššâi biergoid, borâi gâl'las; dâm, mâid son i væddjam borrât, bijâi ucca sækkâš sisâ, coggâi lummâi sisâ; ovtâ lum'mi bijâi son spiine-bâikâ. Go bappâ joaw'ko bottė gir'kost ruof'tot jâ bal'vâ-

badstuen med tjenestepiken sin. Presten pleide i badstuen å drive utukt med piken, og mannen hadde hørt om det. De tok klærne av sig og tendte lys. Presten spør: „Hvad er det svarte du har der foran?“ Piken: „Det er mitt Egypten; men hvad er det vel som henger der foran på dig?“ Presten: „Det er min Josef. Får jeg sende Josef til Egypten?“ „Javisst,“ svarte piken. Mannen hørte alt det de talte. Da han hørte at de var ferdige, stillet han sig foran døren. Så kom presten ut. Mannen: „Godkveld!“ Presten: „Gud gi det! Når kom du hit? “Mannen: „Jeg var her alt før, da lille Josef blev sendt til Egypten.“ „Du får beholde alle kyrne,“ sa presten og gikk sin vei.

49. DEN GJERRIGE PREST OG KLOKKEREN.

Engang hadde en prest og en klokker gjort en sådan avtale sig imellem at presten skulde holde klokkeren med kost, og klokkeren gikk med på det. Og prestens kone var så gjerrig at hun ikke nennet å gi gårdens folk så pass mat at de kunde leve, og klokkeren fikk også så lite mat at han måtte lide hunger. Presten likte svært godt at han hadde en sparsommelig husmor; for presten var enda gjerrigere.

Undertiden forsøkte klokkeren å klage for presten over at han led hunger; han kunde ikke leve av den mat, og presten pleide hver gang å svare: „Leve må du likesom jeg; for jeg spiser aldri mer enn andre folk på gården,“ skjønt de selv (presten og hans kone) spiste så meget som de trengte. Og klokkeren visste det.

Derfor gjorde klokkeren som han var syk. En søndag da de skulde gå i kirken, sa klokkeren at han nu ikke orket å gå i kirken, da han var syk. Presten tok en annen klokker med til kirken, og klokkeren blev alene igjen hjemme. Mens presten var i kirken, slaktet klokkeren et svin, kokte kjøttet og spiste sig mett; det han ikke kunde spise, la han i en liten pose og stakk i lom-

læd'djek mânnė šivetid biem'mât, si fuommašeddjė dâl'lanâgâ, âtte spii'ne læ jaw'kâm. Si bottė jâ mui'tâleddjė bap'pi dâm, jâ bap'pâ šâddâi morrâši, go spii'ne læ lap'pum, jâ goččoi, âtte buokâk su dalo ol'muk gâl'gėk vuol'get spiine occât, jâ si dâkkė mâida nuvt.

Bap'pâ ai'go vuol'get æmedines occât. „Igo dât læk buoreb, âtte mon vuolgam dunnjė guoi'men spiine occât jâ æmed bacca sii'di; dâstgo mon dowdâm dâm, âtte go mon bæsâm vaʒ'ʒet, de læ buoreb go væl'lat,“ celki luk'kar, jâ bap'pâ mieđeti dâsâ. Jâ de vulgigâ soai vaʒ'ʒet muttom vuow'dai, mi læi bâjabæl'de bappâ-gar'dema. Soai vaʒʒigâ dokku dei'kė dâm vuowde sis'te, dâssaši go sewnjudi. De celki bap'pâ âtte: „Moai gâl'gė dal ruof'tot vuol'get.“ „Na jo, dât læ buoremus,“ fas'tedi luk'kar. „Mutto dieđakgo don dâm, âtte gost bappâgar'dem læ?“ jærâi fâstâin luk'kar. „Im mon læk visses dâm âlâ; muttu goabba guowlost don gaddak dam læt?“ jærâi bap'pâ. „Im monge dieđe,“ fas'tedi luk'kar; „muttu moai gâl'gė vuol'get occât du dalo.“ Ja soai vulgigâ jâ vaʒʒigâ, gid'dâ dâssaši go bap'pâ vai'degođi sikke vaibâsvuođâ jâ nælge. Vâiku luk'kar diđi gâlle burist âtte gost bappâ-dallo læ; muttu i son dat'tum dâm mui'tâlet bap'pi, dâmditti âtte vâi bap'pâ boatta diettet jâ dow'dât, âtte mâggar næl'ge læ. Dâmditti fas'tedi son bap'pi nuvt âtte: „I dât vækket; muttu moai fer'tijen'nė âin vaʒ'ʒet.“ Luk'kar vaʒʒa owdâst, jâ bap'pâ čuovvo mâŋest, jâ mânâigâ, dâssaši go soai gawnâigâ muttom suoi'ne-lađo, gosâ bap'pâ siđâi orostet, dâssaši go bæi've čuwgud. Soai mânâigâ sisâ jâ vællanæiga (vel'lėdæiga) suini (awji) âlâ. „Vuoi, vuoi! go must læ næl'ge dal,“ celki bap'pâ. „Næl'ge læ mâidai mustge,“ fas'tedi luk'kar jâ lâseti vela âtte: „Dâmditti livči alelâssi dât darbâšlâš âtte oǯ'ǯot alo gâl'las borrât; dâstgo i of'tâge dieđe dâm, âtte mân guk'ka âin goas šâd'da orrot borâkæt'ta.“ Bap'pâ oroi javotâgâ ige fas'tedâm i ovtâge sane dâsâ. De valdi luk'kar lummâstes bier'go-bitta jâ algi borrât. Bap'pâ gulâi dâm; de jærâi dâm âtte: „Lækgo don borrâmen?“ „Læm gâlle,“ fas'tedi luk'kar. „Mâid don borâk?“ jærâi bap'pâ. „Mon borâm buok, mâid mon gawnâm suini gâskâst,“ fas'tedi luk'kar. „Âdde munnjėge borrât,“ celki bap'pâ. „Ik don satte dâm borrât, mâid mon borâm; dâstgo mon læm juo har'janâm hui burist âtte borrât maŋgâšlai muoldâ nælge ditti,“ fas'-

mene; i en lomme stakk han svinelort. Da prestens folk kom hjem fra kirken og tjenerne skulde gi kreaturene fór, merket de straks at et svin var borte. De kom og fortalte presten det. Presten blev bedrøvet over at svinet var borte, og bød at alle folk på gården skulde gå og lete efter svinet, og de gjorde også så.

Presten vilde gå med sin kone og lete. „Er det ikke bedre at jeg går med dig for å lete efter svinet og at din kone blir hjemme; for jeg kjenner at når jeg får gå, er det bedre enn å ligge,“ sa klokkeren, og presten var enig i det. Og så gikk de avsted til en skog som lå ovenfor prestegården. De gikk hit og dit i skogen, til det blev mørkt. Da sa presten: „Vi skal nu gå hjem.“ „Nå ja, det er best,“ svarte klokkeren. „Men vet du hvor prestegården er?“ spurte klokkeren igjen. „Jeg er ikke viss på det; men på hvilken kant tror du den er?“ spurte presten. „Jeg vet ikke,“ svarte klokkeren; „men vi skal gå og lete efter gården din.“ Og de gikk og gikk, til presten begynte å klage både over hunger og tørst. Skjønt klokkeren godt visste hvor prestegården var, vilde han ikke fortelle presten det, forat presten skulde få vite og kjenne hvordan hunger er. Derfor svarte han presten: „Det hjelper ikke; men vi må gå videre.“ Klokkeren går foran og presten følger efter, og de gikk til de traff på en høilade, hvor presten vilde stanse til dagen lysnet. De gikk inn og la sig på høiet. „Voi, voi, hvor sulten jeg nu er!“ sa presten. „Sulten er jeg også,“ svarte klokkeren og la til: „Derfor skulde det alltid være nødvendig å få spise sig mett; for ingen vet hvor lenge han kan treffe til å være uten mat.“ Presten var taus og svarte ikke et ord hertil. Da tok klokkeren en kjøttbit op av lommen og begynte å spise. Presten hørte det; så spurte han: „Spiser du?“ „Javisst,“ svarte klokkeren. „Hvad spiser du?“ spurte presten. „Jeg spiser alt hvad jeg finner i høiet,“ svarte klokkeren. „Gi også mig å spise,“ sa presten. „Du kan ikke spise det som jeg spiser; for jeg er alt svært godt vant til å spise mangeslags jord for hungers skyld,“ svarte klokkeren. „Når har du vært så hungrig?“ spurte presten. „Hele dette år,“ svarte klokkeren. Presten hadde fremdeles lyst til å få mat

tedi luk'kar. „Goas don læk læmaš nuvt nælgest?“ jærâi bap'pâ. „Gæšos dam jâge,“ fas'tedi luk'kar. Bap'pâ halidi âin oaǯ'ǯot borrât, anoti dâst bitta, mâid luk'kar borâi. Luk'kar valdi dâm spiine-bâikâ, mâid son læi lum'mi cog'gâm, jâ âddi dâm bap'pi. Go bap'pâ dâm maisti, de i son dâm borrât ai'gum, muttu siđâi âin vuol'get.

Soai vulgigâ jâ mânâigâ muttom dallui, gost oroi muttom boares ak'ko. Soai bovtigâ su bâjas jâ dattoigâ borrâmušâ. Ak'ko likkâi bâjas jâ rakkâdi male. „Dal moai æm sæđe ollo borrât æmge guk'ka oađđet; dâstgo moai len'nė dal sikke nel'gum jâ vai'bâm. Dâstgo dât i læk munnuidi dærvâslâš, go moai borrė ollo jâ ođđė guk'ka,“ celki luk'kar. „Gi dâm sat'ta dal mærrėdet?“ jærâi bap'pâ. „Mon dât læm; dâstgo mon dieđam, âtte mân ollo mon læm oǯ'ǯum âin havest borrât,“ fas'tedi luk'kar. „Dâinâ gâl mat'ta ællet,“ celki bap'pâ. „Jos don, de gâl mon,“ fas'tedi luk'kar. Go males læi gær'gâm jâ ak'ko buvti male sunnuidi, de čokkanæiga soai goab'bâg bællai bæwde, bijâigâ julgidæska of'ti; dâstgo luk'kar læi rav'vim âtte: „Go mon likkâstâttam julgidâm, de gâlgâk donge hæi'tet gâʒ'ʒâmest; dâstgo dât læ hæppâd, âtte mon gâlgâm du giel'det erit gâʒ'ʒâmest.“ Luk'kar valdi stuorab bâstė, jâ bap'pâ oaǯǯoi ucceb, jâ de gâʒ'ʒâgođigâ. Go luk'kar læi oǯ'ǯum moad'de bâstedievvâ, de lik'kâstâtti son juolges, jâ bap'pâ heiti erit. Go soai læiga gær'gâm, de oaǯǯoigâ seŋ'gi oađđem-sâje. Ik'ko bâddjani luk'kar jâ algi male jukkât. Bap'pâ gulâi dâm; de rawkâi âd'det âlcės ovtâ guvse. Luk'kar goi'sti jâ gei'gi dâm sunnjė. Go bap'pâ gei'gi gieđâs, de luoi'teli luk'kar dâm guvse erit, jâ dât gâččâi dam boares akko oađ'đadâgâi âlâ.

Go iđed šâddâi, de likkâi boares ak'ko bâjas jâ fuommaši, âtte su oađ'đadâgâi sis'te læi malle. De suor'gâni son jâ hallâgođi: „Vuoi, vuoi, go im goas'sege læk sâddjam billedâm ow'dâl go dal, jâ dât læ stuorrâ hæppâd, go sikke bap'pâ jâ luk'kar læva dast.“ De mânâi dât ak'ko olgus of'tân gawnidesguim. Dâm gâskâst go dât ak'ko læi ol'gon, de hoappoti luk'kar âtte vuol'get âin spiine occât. „Im mon šât fuolâ spiinest mâi'dege; jos mon bæsâšim sii'dâsâm, dât livči juo hui buorre,“ celki bap'pâ. „Gâl moai bessė, jos moai daddjâden'nė,“ fas'tedi luk'kar, jâ vulgigâ âin vaʒ'ʒet. Dâst i livči læmaš gukkeb go guovte diimo mat'ke; muttu luk'kar doalvoi su vuowde sisâ, dâmditti vâi soai addjanæva guk-

og bad om en bit av det som klokkeren spiste. Klokkeren tok den svinelort som han hadde stukket i lommen, og gav presten den. Da presten smakte på den, vilde han ikke spise den, men vilde gå videre.

De gikk og kom til en gård hvor der bodde en gammel kone. De vekket henne og vilde ha mat. Konen stod op og laget suppe. „Nu bør vi ikke spise meget og ikke sove lenge; for vi er nu både sultne og trette, og det er ikke sundt for oss, om vi spiser meget og sover lenge,“ sa klokkeren. „Hvem kan nu bestemme det?“ spurte presten. „Det kan jeg; for jeg vet hvor meget jeg har fått spise for hver gang,“ svarte klokkeren. „Med det kan en nok leve,“ sa presten. „Kan du, kan nok jeg,“ svarte klokkeren. Da maten var ferdig og konen bragte dem suppen, satte de sig på hver sin side av bordet og satte føttene mot hverandre; for klokkeren hadde påminnet ham: „Når jeg rører føttene mine, skal du høre op med å spise; for det er en skam at jeg skal forby dig å spise.“ Klokkeren tok den største skje og presten fikk den minste, og så begynte de å spise. Da klokkeren hadde fått noen skjefulle, rørte han foten sin, og presten hørte op å spise. Da de var ferdige, fikk de soveplass i en seng. Om natten stod klokkeren op og begynte å drikke av suppen. Presten hørte det; så bød han ham gi ham en øse. Klokkeren øste op og rakte ham det. Da presten rakte ut hånden, slapp klokkeren øsen, og den falt på den gamle kones sengklær.

Da det blev morgen, stod den gamle kone op og merket at der var suppe på hennes sengklær. Da blev hun redd og begynte å prate: „Voi, voi, aldri har jeg før nu skjemt ut soveplassen min, og det er en stor skam, da både presten og klokkeren er her.“ Så gikk konen ut med sine sengklær. Mens konen var ute, skyndte klokkeren på at de skulde gå og atter lete efter svinet. „Jeg bryr mig ikke mer om svinet. Hvis jeg kunde komme hjem, var det svært godt,“ sa presten. „Vi kommer nok frem, hvis vi finner veien,“ svarte klokkeren, og de gav sig til å gå videre. Derfra vilde det ikke ha vært mer enn to timers vei; men klokkeren førte

keb matke âl'de. De sar'nogođi bap'pâ: „Vuoi, vuoi, go must læ næl'ge!“ „Næl'ge læ mâidai mustge,“ fas'tedi luk'kar. „Dal don oainak dâm, âtte mi næl'ge læ,“ lâseti vela luk'kar. „Dâm mon dowdâm dal, âtte næl'ge i læk buorre guos'se, gæn fâl dât dæi'va,“ fas'tedi bap'pâ. Soai vaʒʒigâ âin vuowdest. De æppedišgođi bap'pâ, âtte æva soai dal goastâ šât ruof'tot, jâ vai'dâl nælge, jâ sar'nogođi, âtte son læ læmaš dâggar, âtte i son læk âd'dam vaivašidi borrât, go si læk boattam giewkâni borrâm-aige, ige læk âd'dam bal'vâled'djidi dalost borrât dâm mâđe, mâid si darbâšeddjė. „Dâmditti læ Immel mu dal cuigudæmen dâm gafâd suddo ditti. Jos Immel vækket dal mun'nu nuvt, âtte moai bottė gar'demi gâs'kâbæive-borrâmuš ai'gai, de gâlgâk don oaǯ'ǯot sikke dal jâ alug borrât nuvt ænnâg go darbâšak. Mon aigom mâidai rav'vit mu æmedâssâm, âtte i šât gâlgâ luoi'tet vaivašid mânnât âlma borâkæt'ta, nuvt ænnâg go leǯ'ǯėk giewkânest.“ Go luk'kar gulâi dâm, de jorgeti son bap'pâ-gar'demâ vuos'tai jâ vaʒʒi hilljašet, dâssaši go gâs'kâbæi've šâddâi. De oini bap'pâ dalos, jâ dât oroi su mielâst, âtte dat læi âin gukken erit, jâ bap'pâ šâddâi illui jâ giiti Immelâ, go son dal ai'go boattet fâstâin dallusis.

Go soai bođigâ gar'demi, de leddjė âi'du rakkâdæmen gâs'kâbæive-borrâmušâid. De jærâi æmed âtte: „No, gawnâidego doai spiine?“ „Im mon âne avverâ šât spiinest; muttu dât læi buorre, go moai vela bođime ruof'tot dær'vân; dâstgo moai læime lap'pum.“ „Lap'pumgo?“ jærâi æmed, jâ bap'pâ muit'tâli buok dâm, movt sunnuidi læi gævvâm dâm ræisost. Go si borrâgottė, de luk'kar bæsâi sisâ borrât; i šât darbâšam orrot sierrâ lânjâst, dâssaši go sunnjė buf'tė borrâmušâid. Jâ juokke have go bap'pâ læi borrâmen, de jærâi âtte: „Æigo vaivašak læk of'tâge giewkânest? Jogo luk'kar læ oǯ'ǯum gâl'las?“ Go son gulâi, âtte vaivašak læ giewkânest, de goččoi son, âtte si gâl'gėk oaǯ'ǯot borrât.
(Aikio 1890.)

50. GII'TEMÆT'TUM VAIVAŠ ÂLMAI JÂ BAP'PÂ.

De læi muttom vaivaš, gutte jođi daw'ja bappâ lut'te anotæmen jâ oaǯǯoi alo sikke æneb jâ ucceb ige gii'tam goas'sege dâi âddaldâgâi owdâst, mâid son âin oaǯǯoi. De jærra muttom bæive bap'pâ æme-

ham inn i skogen, forat de skulde heftes lengere på veien. Da begynte presten å si: „Voi, voi, hvor sulten jeg er!“ „Sulten er jeg også,“ svarte klokkeren. „Nu ser du hvad sult er,“ lå han til. „Det kjenner jeg nu at sult er ikke noen god gjest, hvem den nu treffer“, svarte presten. De gikk videre i skogen. Da begynte presten å mistvile om at de mer nådde hjem; han klaget over sult og begynte å tale om at han hadde vært sådan at han ikke gav de fattige mat, når de kom i kjøkkenet i mattiden, og ikke gav tjenerne på gården så meget å spise som de trengte. „Derfor viser Gud mig nu tilrette for denne stygge synd. Hvis Gud nu hjelper oss så at vi kommer til gården til middagsmattid, skal du både nu og alltid få spise så meget som du trenger. Jeg vil også by min kone at hun ikke mer skal la de fattige gå uten å få mat, så mange som der er i kjøkkenet.“ Da klokkeren hørte det, snudde han mot prestegården og gikk langsomt like til det blev middag. Da så presten gården sin, og det syntes ham at den enda var langt borte; han blev glad og takket Gud for at han nu skulde komme til gården sin igjen.

Da de kom til gården, holdt de nettop på å lage middagsmat. Da spurte husmoren: „Nå, fant I svinet?“ „Jeg bryr mig ikke mer om svinet; men det var godt at vi enda kom hjem med helsen; for vi hadde gått oss vill.“ „Gått vill?“ spurte husmoren, og presten fortalte alt, hyordan det var gått dem på den reisen. Da de begynte å spise, fikk klokkeren komme inn og spise; han behøvde ikke mer å være i et særskilt rum, til de bragte ham mat. Og hver gang presten satt og spiste, spurte han: „Er der ikke noen fattige i kjøkkenet? Har klokkeren fått nok?“ Når han hørte at der var fattige i kjøkkenet, bød han at de skulde få mat.

50. DEN UTAKKNEMLIGE FATTIGMANN OG PRESTEN.

Der var en fattig mann som ofte gikk til presten og bad, og alltid fikk han mer eller mindre; men aldri takket han for gavene som han fikk. Da spør en dag presten sin kone: „Har du gitt den

dėstes: „Lækgo don âd'dam mâi'dege dâm vaivaši?" „Hui daw'ja mon læm âd'dam," fas'tedi æmed. „Lægo son gii'tam goas'sege du dâm owdâst?" jærâi bap'pâ. „I goas'sege," fas'tedi æmed. „I læk mâidai muge gii'tam," celki bap'pâ. De ar'vâlæiga soai, âtte go dal boatta annot, de gâl'gâbâ âd'det buoremus gusâ oai'nem varas, âtte gii'tago son dâmge owdâst.

Moad'de bæive dâstmâŋŋel bođi âlmai bappâ lusâ anotet. Bap'pâ celki âtte: „I dât vækket mâi'dege âtte âd'det bittai mel'de; muttu mon âddam juo dunnjė gusâ; dâstgo dât orro mu mielâst læt buoreb âtte âd'det gusâ, vâi don bæsâk anotæmest mielke, nuvt guk'ka go gussâ læ mielkest." „Dât læ buorre," fas'tedi âlmai. De vulgigâ sikke bap'pâ jâ dât âlmai naveti. Navet sis'te čowdigâ soai gusâ luovos. „Gæččâ, da læ dât gussâ, mâid mon dunnjė aigom dal âd'det," celki bap'pâ. „Ja so," fas'tedi âlmai. Dâm âl'mast i læm bad'de, mâsâ gid'da čân-nât; dâmditti vieʒʒâi bap'pâ badde jâ čânâi gusâ, gei'gi bad'degæše âl'mai jâ celki: „Us'tebâm, valde dal dam gusâ bad'dai jâ lai'de ruof'tot!" De valdi âlmai bad'dai jâ gæččâsti bap'pi jâ celki: „Dât læ gâl biru-lagaš imâš, go gæfes âlmai dâdde gâlgâi dâggar skæŋkâ oaʒ'ʒot!" Bap'pâ bonjâdišgođi oaives; imâštâllâmin celki son: „Vuoi, vuoi dâd-deke du bâddjeli! Go don ik giite ænnâmlâš buoredâk'kid, movt don mattak gii'tet dâm âlmalâš buoredak'ke, nâmâlâssi Immelâ, gæn don ik goas'sege oaine? Ikge don gâlgâ šâtân goas'sege dâstmâŋŋel boattet mu lusâ anotâm varas," jâ son gildi mâidai æmedesge âddemest dâm gii'temæt'tum âl'mai mâi'dege.

(Aikio 1890.)

51. DÂT BOARES PARRÂGOD'DE, GUTTE ASÂI PAPPÂ LÂK'KÂ.

Muttom parragod'de asâi pappâ lâk'kâ; i sunnust læm of'tâge manna; soai eligâ javalâʒ'ʒân. Muttu go soai eligâ nuvt boaresen, âtte æi sun-nust læm šâtân bâr'gâm-navcâk, de gæfatuvâigâ soai. De cæl'ka ak'ka: „Movt moai dal gâl'ge bir'git âin dâstmâŋas?" De fas'tedi boan'nja: „Gâl mon dieđam vela ovtâ buore rađe. Heppuš-stalljâst læ of'tâ

fattige noe?“ „Ja, meget ofte,“ svarte konen. „Har han noensinne takket dig for det?“ spurte presten. „Nei, aldri,“ svarte hun. „Heller ikke mig har han takket,“ sa presten. Så avtalte de at når han nu kom for å be, skulde de gi ham den beste ku for å se, om han takket for den.

Noen dager efter kom mannen til presten for å be. Presten sa: „Det hjelper ikke noe å gi stykkevis; men jeg vil nu gi dig en ku; for det synes mig å være bedre å gi en ku, så du kan slippe for å be om melk, sålenge kua har melk.“ „Det er godt,“ svarte mannen. Så gikk både presten og mannen til fjøset. I fjøset løste de kua. „Se, der er den kua, som jeg nu vil gi dig,“ sa presten. „Ja så,“ svarte mannen. Mannen hadde ikke noe taug å binde den med; derfor hentet presten et taug og bandt kua, rakte mannen taugenden og sa: „Min venn, ta nu i tauget og lei den hjem!“ Så tok mannen i tauget og så på presten og sa: „Det er da et pokkers under at en fattig mann skulde få en sådan gave!“ Presten rystet på hodet; forundret sa han: „Voi, voi over dig! Når du ikke takker jordiske velgjørere, hvordan kan du takke den himmelske velgjører, nemlig Gud, som du aldri ser? Du skal herefter aldri mer komme til mig for å be,“ og han forbød også sin kone å gi den utakknemlige mann noe.

51. DET GAMLE EKTEPAR SOM BODDE I NÆRHETEN AV PRESTEN.

Et ektepar bodde i nærheten av presten; de hadde ingen barn og levde i velstand. Men da de blev så gamle at de ikke mer hadde krefter til å arbeide, blev de fattige. Da sier konen: „Hvordan skal vi nu herefter klare oss?“ Da svarte mannen: „Jeg vet nok enda et godt råd. I hestestallen er der en tom smørtønne; jeg

guoros gusâ-vuoddjâ-bulėk; mon mânâm dâm sisâ, jâ don gâlgâk biddjât bâđâ gid'dâ jâ čâw'git gierdoid.“ De bijâigâ soai bulėkâ jokkadær'me-râwdâ (dârde) âlâ, jâ boan'nja mânâi dâm sisâ, jâ ak'ka dâgâi, nuvtgo boan'nja læi goč'čum. Go ak'ka læi gær'gâm su bârgostes, de goččoi boan'nja, âtte su ak'ka gâl'ga ruof'tot vuol'get. Ak'ka ar'vedi, âtte su boan'nja ai'go dal ješâs sor'mit; damditti mânâi son bâjabællai čok'kat. Go son læi čok'kamen, de fierrâlâtti boan'nja dâm bulėka jogâ bællai. Ak'ka viegâi mâŋest jâ il'la juvsâi, ow'dâlgo dât bulėk læi jokkâgaddest, jâ son algi bulėkâ bâjas fierâtet. „Luoite mânnât,“ čuorvoi son. Muttu ak'ka fierâti liika bâjas. Boan'nja jagi âin su bâjas mânnât; muttu ak'ka i mânnâm. Go væi'gogođi, de fierrâlâtti son fâstâin dâm bulėkâ jogâ vuos'tai, jâ bulėk fierâi nu jottelet, âtte ak'ka i šâtân juf'sâm, ow'dâlgo jokki mânâi.

Ak'ka mânâi čiero pappâ lusâ jâ mui'tâli, âtte movt su boan'nja læ ješâs sor'mim. Go pap'pâ gulâi dâm, de bijâi son ræŋgâs occât dâm bulėkâ; muttu i son gaw'nâm dâm have. Go iđed šâddâi, de vulgigâ pap'pâ jâ su ræŋ'gâ occât, jâ soai gawnâigâ bulėkâ, jâ gæččâ, dâm sis'te læi bænnâg ratto. Pap'pâ valdi dâm jâ lagedi gir'ko-ænnâmi, jâ dât læs'kâ oroi pappâ dalost.

Guof'te vâkko dâstmâŋŋel dâgâi næwres dalke; de vuji son jor'rė âl'de pappâ gar'demâ lusâ jâ mânâi sisâ, jâ læi âi'du ækkedes borrâmai'ge. „Buorre ækked!“ celki son. Jâ pap'pâ jærâi suor'gânemin âtte: „Gost boađak don dal?“ „Mon læm hakkâm âlcesâm ođđâ gar'demâ of'tânâgâ borrâmušâiguim jâ bal'vâled'djiguim.“ De borrė si ovtâst ækkedes borrâmušâ, jâ âlmai mânâi ruof'tot of'tânâgâ akkaines. Go iđed šâddâi, de bow'di son pappâ boattet guos'sai of'tânâgâ æmedines, jâ soai bođigâ. Si al'gė borrât jâ jukkât jâ jukkė, dâssaši go si šâddė buokak jukkâm. Ækkedest bottė pappâ bal'vâlæd'djek jâ mui'tâleddje, âtte pappâ gar'dem læ buollemen. Pap'pâ vuolgaši gæč'čât; muttu go læi nu jukkâm, âtte i goas'tâm obbâ vaʒ'ʒetge, de dâddja âlmai: „Gâlle mon vuolgam gæč'čât.“ De vulgi son gæč'čât jâ eli gar'demâ oi'nusėst jâ oini buollemen; muttu son bođi ruof'tot jâ mui'tâli, âtte i gar'demest læk mikkege hætten. Go pap'pâ gulâi dâm, de oroi son oaddjebâssân dâst.

Go iđed šâddâi, de vulgigâ pappâguovtos ruof'tot, jâ gar'dem læi

vil gå inn i den, og du skal slå bunnen til og stramme båndene." Så la de smørtønnen på kanten av en elvebakke, og mannen gikk inn i den, og konen gjorde som mannen hadde sagt. Da konen var ferdig med sitt arbeide, bød mannen at hun skulde gå hjem. Konen skjønte at hennes mann nu vilde ta livet av sig; derfor gikk hun og satte sig ovenfor. Mens hun satt der, lot mannen tønnen trille ned mot elven. Konen løp efter og nådde så vidt tønnen før den var ved elvebredden, og hun begynte å trille tønnen opover. „La den gå," ropte han. Men konen trillet den allikevel opover. Mannen drev fremdeles på at hun skulde gå op; men hun gikk ikke. Da det begynte å skumre, lot han igjen tønnen trille ned mot elven, og den trillet så fort at konen ikke mer nådde den, før den gikk ut i elven.

Konen gikk gråtende til presten og fortalte hvordan hennes mann hadde tatt livet av sig. Da presten hørte det, sendte han drengen sin for å lete efter tønnen; men drengen fant den ikke den gang. Da det blev morgen, gikk presten og drengen for å lete, og de fant tønnen, og se, i den var en hundeskrott. Presten tok den og førte den til kirkegården, og enken bodde i prestegården.

To uker efter blev det stygt veir; da kjørte han (mannen) på en vogn til prestegården og gikk inn, og det var nettop kveldsmat-tid. „God kveld," sa han. Og presten spurte forferdet: „Hvor kommer du nu fra?" „Jeg har skaffet mig en ny gård med mat og tjenere." Så spiste de kveldsmat sammen, og mannen gikk hjem med sin kone. Da det blev morgen, bad han presten komme i besøk til ham med sin kone, og de kom. De begynte å spise og drikke og drakk til de alle blev drukne. Om kvelden kom prestens tjenere og fortalte at prestegården holdt på å brenne. Presten vilde gjerne gå for å se; men da han var så drukken, at han slett ikke orket å gå, sier mannen: „Jeg skal nok gå og se." Da gikk han for å se og fikk gården i syne og så at den brente; men han gikk hjem og fortalte at med gården hadde det ingen fare. Da presten hørte det, blev han der og var trygg.

Da det blev morgen, gikk presten og hans kone hjem, og gården

juo aibâs buollam; dâmditti fer'tijeddje si far'rit dâm âl'ma gar'demi, jâ pap'pâ šâddâi unukâs milli. „Âle bâlâ," celki âlmai; „gâl mon gâlgâm rabedet dunnjė ođđâ gar'demâ," jâ mânâi olgus, æige diettam, gosâ son šâddâi. Ik'ko bođi son fâstâin ruof'tot. Nubbe bæive bottė skiipâk jâ buf'tė hirsâid gad'dai; ækkedest leddjė juo gar'dema rakkâdæmen. Go iđed šâddâi, de læi mâidai gar'demge garves. De mânâi pappâ joaw'ko dâm gar'demi, jâ dobbe læi olles dievâsvuotta. De goččoi pap'pâ dâm âl'ma selskap'pai, jâ si borrė jâ jukkė dobbe. De dâddja pap'pâ: „Mâidikkenâssi don dattušâk dam owdâst, go don hakkik munnjė dâggar šiegâ gar'demâ, dâm mon aigom dunnjė âd'det âl'ma biet'tâlkæt'ta. Pappâst læi of'tâ gan'dâ. Âlmai dattoi dâm gandâ. „Dâm don mâidai fer'tik oaǯ'ǯot," dâjâi pap'pâ.

Go ækked šâddâi, de dâgâi oppet næwres dalke, jâ âlmai vulgi ruof'tot jâ valdi gandâ meldes. Âlmai gârcâsti badde gandâ čæppati jâ vulgi vuoddjet. Gan'dâ râwgâdi muttomėn ai'mui, jâ muttomen gâččâi fâstâin ænnâmi. Pap'pâ oini dâm jâ gulâi čierrom-jienâ gandâst. Dâmditti šâddâi pap'pâ morrâši ige oǯ'ǯum nâkkarid obbâ dâm ijâst; dâstgo son gaddi, âtte gan'dâ i læk šâtân hæggâst.

Arrâd iđedest bođi pap'pâ gæč'čât, âtte velago su gan'dâ læi hæggâst. Go gan'dâ oini aččes, de dâddja: „Lækgo don vuol'gam mu vieǯ'ǯât? Muttu mon im vuolge; dâstgo dābbe læ buoreb go du lut'te." „Im mon læk vuol'gam du vieǯ'ǯât; muttu mon vul'gim du gæč'čât, velago don læk hæggâst." „I must læk mikkege hætten," fas'tedi gan'dâ. „Igo dâlle læm dust hætte, go bad'de gârcâstuvvui du čæppatâ birrâ jâ čan'nujuvvujik jor'rė mâŋŋai, jâ muttomėn leddjik aimost, jâ muttomėn fâstâin gač'čik ænnâmi jâ čirruk hui sâggâ?" jærâi pap'pâ. „I dât læk duottâ, âtte mon čirrum; muttu mon boagostim nu sâggâ; dâstgo mu mielâst oroi nuvt suottâs mat'ke," fas'tedi gan'dâ. Pap'pâ mânâi ruof'tot.

De šâddâi dig'ge, jâ âlmai šâddâi law'de-âlmajen. Go dig'ge læi nok'kâm, de jærra sun'de âtte: „Igo law'de-âl'main læk mikkege cæl'kamuššân dâm ašše harrai?" Âlmai čuoǯ'ǯeli bâjas jâ celki: „Movt gal'ga sun'de suollâgi ašše, go sun'de jieš læ suolâ?" Go sun'de gulâi dâm, de jærâi son: „Movt don aigok dam ašše fas'tedet?" Âlmai fas'tedi: „Sun'de

var alt brent ned; derfor måtte de flytte til mannens gård, og presten blev ille til mote. „Vær ikke redd," sa mannen; „jeg skal nok skaffe dig en ny gård," og han gikk ut, uten at de visste hvor det blev av ham. Om natten kom han hjem igjen. Den næste dag kom skiber og bragte tømmerstokker iland; om kvelden holdt de alt på å bygge op gården. Da det blev morgen, var også gården ferdig. Da gikk prestens folk inn i gården, og der var fullt op av alt. Da bad presten mannen til gjest, og de spiste og drakk der. Da sier presten: „Hvadsomhelst du vil ha for at du skaffet mig en sådan god gård, vil jeg gi dig uten å si nei." Presten hadde en gutt. Mannen vilde ha gutten. „Ham må du også få," sa presten.

Da det blev kveld, blev det igjen stygt vær, og mannen reiste hjem og tok gutten med sig. Mannen bandt et taug om halsen på gutten og kjørte avsted. Gutten fór undertiden op i luften og undertiden falt han igjen ned til jorden. Presten så det og hørte guttens gråt. Derfor blev han bedrøvet og fikk ikke sove hele natten; for han trodde at gutten ikke mer var i live.

Tidlig om morgenen kom presten for å se om gutten hans ennu var i live. Da gutten så sin far, sier han: „Er du kommet for å hente mig? Men jeg vil ikke reise; for her er det bedre enn hos dig." „Jeg er ikke kommet for å hente dig; men jeg kom for å se til dig, om du enda er i live." „Med mig har det ingen nød," svarte gutten. „Var du ikke i nød, dengang da tauget blev bundet om halsen din og du blev bundet efter vognen, og undertiden var du oppe i luften, og undertiden falt du igjen ned til jorden og gråt svært?" spurte presten. „Det er ikke sant at jeg gråt; men jeg lo så; for jeg syntes reisen var så morsom," svarte gutten. Presten gikk hjem.

Så blev det ting, og mannen blev meddomsmann. Da tinget var forbi, spør fogden: „Har meddomsmennene noe å si i denne sak?" Mannen reiste sig og sa: „Hvordan greier fogden tyvssaker, da fogden selv er en tyv?" Da fogden hørte det, spurte han: „Hvordan vil du svare for den sak?" Mannen svarte: „Fogden har iår tatt inn 3000 sølvsoldaler. To tusen er kommet med urett og et

læ dam jâge sisâ val'dam 3000 sil'bâ-bæi'vedalâid. Guof'te duhatâ læ værrevuođâin boattam, jâ of'tâ duhat læ vuoi'gâ boattam. Go sun'de lei'kė dâid ruđâid čaccai, de gâl'gek dâk værre-ruđâk vuoddjot, muttu dât of'tâ duhat gâl'ga baccet čase âlâ gow'dot; dâstgo dât læ vuoigâlâʒʒât boattam. Jos dât i læk nuvt, de gâl'gâbettėt di must hæggâ erit val'det." De fas'tedi sun'de: „Jos dât læ, nuvtgo don cælkak, de gâl'gabettėt di mu hârcâstet." De lei'ki sun'de ruđâides čaccai, jâ guof'te duhatâ vuddju bon'nai, jâ of'tâ duhat basi gow'dot. De hârcâstuvvai sun'de.

Muttom sonnâbæive mânâi âlmai gir'kui, jâ pap'pâ sar'nedi suolâvuođâ suddo birrâ. Go pap'pâ gærgâi gir'kost jâ gir'ko-al'mug olgus čâlgâi, de bođi pap'pâge olgus. De dâddja âlmai: „Movt mat'ta pap'pâ sar'nedet suolâvuođâ birrâ, gutte jieš læ suolâ?" Go pap'pâ gulâi dâm, de ai'go son gunnes ruof'tot occât. De dâddja âlmai: „Dam jâge læ pap'pâ val'dam 300 sil'bâ-bæi'vedalâid; muttu of'tâ čuotte læ gunnalâʒʒât boattam, jâ pap'pâ gâl'ga dâid ruđâid lei'kit čaccai. Guof'te čuođe, mâk suolâvuođâin læk boattam, dâk gâl'gek vuoddjot bon'nai; muttu dat of'tâ čuotte, mi læ gunnalâʒʒât boattam, dâk gâl'gek baccet čase âlâ gow'dot. Jos dât i læk duottâ, de gâl'gâbettėt must hæggâ erit val'det." Go pap'pâ gulâi dâm, de dâddja son: „Jos dât læ duottâ, mâid don læk sar'num, de gâlgâm mon hârcâstuvvut." De valdi pap'pâ ruđâides jâ lei'ki čaccai. Guof'te čuođe vuddju bon'nai, jâ goalmad čuotte basi gow'dot. De hârcâstuvvui.

Âlmai vaʒʒi daw'ja gæč'čâmen pappâ læskâ, âtte movt son âin bir'gė. Muttom ækked bođi son dâm læskâ dallui. De jærra son: „No, movt don dal bir'gik borrâmušâ dafost?" Læs'kâ fas'tedi: „Of'tâ stum'pâlâk'ke læ vela must, jâ dât læ buok gor'ne must." „Âdde munnjė gæč'čât," celki âlmai. Dât læs'kâ vieʒʒâi; de valdi âlmai dam stum'pâlâkke jâ mânâi gei'nusės.

Nubbe ækked boatta fâstâin dât âlmai dâm læskâ dallui jâ jærâi: „Movt don dal bir'gik?" „Movt mon gâlgâm bir'git, go of'tâ stum'pâlâk'ke læige must buok lai'ben jâ don val'dik vela dâmge?" „Âle morâšt dâm stum'pâlâkke ditti; dâstgo dâm owdâst mon læm oas'tam dunnjė ođđâ gar'demâ of'tânâgâ bal'vâled'djiguim," fas'tedi âlmai. Go iđed šâddâi, de far'ri dât læs'kâ dâm ođđâ gar'demi, jâ dobbe læi olles dievâsvuottâ.

tusen er kommet med rette. Når fogden holder pengene i vannet, skal de urette penger synke, men det ene tusen skal bli flytende på vannet; for det er kommet på redelig vis. Hvis det ikke er så, skal I ta livet av mig." Da svarte fogden: „Hvis det er som du sier, skal I henge mig." Da helte fogden pengene sine i vannet, og to tusen sank til bunns, og et tusen blev flytende. Da blev fogden hengt.

En søndag gikk mannen i kirken, og presten preket om tyveris synd. Da presten var ferdig i kirken og kirkealmuen strømmet ut, kom også presten ut. Da sier mannen: „Hvordan kan presten preke om tyveri, han som selv er en tyv?" Da presten hørte det, vilde han anlegge sak. Da sier mannen: „Iår har presten tatt inn 300 sølv-soldaler; men ett hundre er kommet på ærlig måte, og presten skal helle pengene i vannet. To hundre som er kommet ved tyveri, skal synke til bunns; men det ene hundre som er kommet på ærlig måte, skal bli flytende på vannet. Hvis det ikke er sant, skal I ta livet av mig." Da presten hørte det, sa han: „Hvis det du har talt, er sant, skal jeg henges." Da tok presten pengene sine og helte dem i vannet. To hundre sank til bunns, og det tredje hundre blev flytende. Så blev presten hengt.

Mannen gikk ofte og så til prestens enke, hvordan hun klarte sig. En kveld kom han til enkens gård. Da spør han: „Nå, hvordan klarer du dig med mat?" Enken svarte: „Jeg har enda et halvt brød, og det er alt det korn jeg har." „La mig se," sa mannen. Enken hentet det halve brød, og mannen tok det og gikk sin vei.

Den næste kveld kommer mannen igjen til enkens gård og spurte: „Hvordan klarer du dig nu?" „Hvordan skal jeg klare mig, da alt det brød jeg hadde, var en halv stump og du tok også den?" „Sørg ikke over den halve stumpen; for jeg har for den kjøpt dig en ny gård med tjenere," svarte mannen. Da det blev morgen, flyttet enken til den nye gården, og der var fullt op av alt.

Engang kom han til enken med det spørsmål: „Har du ikke lyst til å gifte dig, hvis der kommer en sådan mann til dig som du

Muttomėn bođi son dâm læskâ lusâ dâin jærâldâgâin: „Igo dust læk hallo nai'tâlėt, jos du lusâ boatta dâggar âlmai, gæsâ don lii'kuk?" De fas'tedi dât læs'kâ: „Jos livči boattet dâggar âlmai, gæsâ mon lii'-kum, gâl mon dâl suinâ nai'tâlivčim." „It'ten ækkedest aigom mon boattet jâ buf'tet dunnjė irge." Dât læs'kâ vuoššâi kafe gar'vasi. Go ækked šâddâi, de bođi son viercâin sisâ. Dât læs'kâ âddi kafe dam âl'mai. „Im mon aigo jukkât, jos don ik âdde dâsâge," âlmai celki. De valdi dât læs'kâ tallærkâ jâ lei'ki kafe dâm sisâ jâ bijâi dâm viercâ ow'di. De dâddja âlmai: „Ik don gâlgâ nuvt dâkkât; muttu don gâlgâk læi'kot kafe koppâ sisâ; buvte dâm bæwde âlâ jâ goččo boattet jukkât." Dât læs'kâ dâgâi nuvt jâ goččoi mânnât bæw'dai kafe jukkât; de šâddâi dât vier'câ skier'ma boares gallesen. Go soai læiga kafe jukkâm, de algi dât âlmai sun'nu sarnutâllât of'tâvutti; muttu dât læs'kâ i aigo suinâ nai'tâlet.

Go si leddji borrâm ækkedes borrâmušâ, de goččoi âtte: „Don gâl-gâk rakkâdet dâm âl'mai hui buore oađđemsâje jâ gâlgâk val'det oađđem-kam'marâssâd oađđet." De rakkâdi dât guol'bai oađđemsâje. Dât boares galles mânâi nok'kât. De gæččâi dât læs'kâ su julgid jâ oini, âtte nub'be juol'ge læi allânbæle oanekâb'bu go nub'be. De rakkâdi dât læs'kâge âl-cės oađđemsâje seŋ'gi jâ vællani seŋ'gi. Go čuow'gâ læi čas'kâm, de vulgi dât boares galles su bal'di bækket. De jorgeti dât læs'kâ selgi dâihe sæi'-nai čâlmi. Son ođi sæi'nai čâlmi, dâssaši go erteg vai'bâgođi; dâmditti fer'ti son jorgetet dâm âl'ma vuos'tai čâlmi. De fuommaši son, âtte dât boares galles læ jaw'kâm jâ nuorrâ jâ čabbâ âlmai læ fâstâin sâddjai boattam. Damditti i maššâmge âlma fatmastkæt'ta jâ ođigâ fat'malâgâi gæšos ijâ.

Arrâd iđed boatta âlmai gæč'čât âtte movt soai oađđebâ. Go si goc'castâlle, de algi âlmai fâstâin sarnotet sun'nu of'tâvutti. De soppė si dâm âlâ, âtte soai gâl'gâbâ it'ten nai'tâlėt. De rav'vi âlmai dâm læskâ âtte: „It'tėn gâlgâk don lagedet gol'mâ bæwde or'nigi hæddjâ-gussi varas. Don gâlgâk čok'kat ovtâ stowlâ âl'de ikge gâlgâ imâštâl-lât dâm, mâid oinišâk, ikge gâlgâ fuolâ ânnet hæddjâmallasi owdâst; dušše gâlgâk oai'net, mâk bævde âlâ bid'djujek."

Go iđed šâddâi, de lagedi dât læs'kâ gol'mâ bæwde gussi varas jâ čokkani stowlâ âlâ. De buf'tė bal'vâlæd'djek borrâmušâid dâi golmâ bæwde dievvâ. De bottė guossek birrâ dâi gukkes bewdi jâ sikke

liker?" Da svarte enken: „Hvis der kom en sådan mann som jeg likte, vilde jeg nok gifte mig med ham." „Imorgen kveld vil jeg komme og bringe dig en frier." Enken kokte kaffe ferdig. Da det blev kveld, kom mannen inn med en vær. Enken gav mannen kaffe. „Jeg vil ikke drikke, hvis du ikke også gir ham," sa mannen. Da tok enken en tallerken og helte kaffe på den og satte den for væren. Da sier mannen: „Du skal ikke gjøre så; men du skal helle kaffe i en kopp; sett den på bordet og bed ham komme og drikke." Enken gjorde så og bad ham gå til bordet og drikke kaffe; da blev væren en halt gammel kall. Da de hadde drukket kaffe, begynte mannen å overtale dem til å slå sig sammen; men enken vilde ikke gifte sig med ham.

Da de hadde spist kveldsmat, bød han: „Du skal lage et riktig godt leie til mannen og ta ham inn i ditt sovekammer å sove." Da laget hun leie til ham på gulvet. Den gamle kall gikk og la sig. Da så enken på hans føtter og så at den ene fot var en halv alen kortere enn den annen. Så laget enken sig leie i sengen og la sig der. Da lyset var slukket, krøp den gamle kallen hen og la sig ved siden av henne. Da vendte enken ryggen til ham (ansiktet mot veggen). Hun sov således til hun begynte å bli trett i siden; derfor måtte hun vende sig med ansiktet mot mannen. Da merket hun at den gamle kallen var borte og at en ung og vakker mann var kommet isteden. Derfor kunde hun ikke la være å omfavne ham, og de sov i favnen på hinannen hele natten.

Tidlig om morgenen kommer mannen for å se hvordan de sover. Da de holdt på å stå op, begynte mannen igjen å overtale dem til å slå sig sammen. Da kom de overens om at de skulde gifte sig dagen efter. Mannen bød da enken: „Imorgen skal du gjøre istand tre bord til bryllupsgjestene. Du skal sitte på en stol og ikke undre dig over hvad du måtte se, og ikke skal du ha omsorg for bryllupsmaten; du skal bare se på hvad der settes på bordet."

Da det blev morgen, gjorde enken tre bord istand for gjestene og satte sig på en stol. Da bragte tjenerne mat så de tre bord blev fulle. Så kom gjestene om de tre lange bord og både spiste og drakk,

borrė jâ jukkė. Go si leddjė gær'gâm borrâmest jâ jukkâmest, de mânnė si olgus. De bottė bal'vâlæd'djek jâ val'dė dâid guoros littid erit jâ buf'tė fâstâin ođđâsėst bewdi âlâ. De bottė oppet guossek sisâ, čokka-neddjė bewdi birrâ, borrė jâ jukkė jâ mânnė erit. De bottė bal'vâ-læd'djek jâ val'dė guoros littid erit jâ buf'te fâstâin borrâmušâid bewdi âlâ.

De bottė guof'te frökenâ jâ valdigâ dâm læskâ goab'bâg gitti jâ lai'-digâ muttom lânnji; dobbe læiga dew'dujuvvum časin guof'te far'pâlâ; nubbe siste læi gâl'mâ čacce, jâ nubbe sis'te læi lieg'gâ čacce. Soai nuolâtæiga su alas jâ bâsâigâ vuost gâl'mâ časest jâ dâstmâŋŋel fâstâin lieg'gâ časest. Go soai gærgâigâ bâssâmest, de garvotæiga soai sunnjė moar'se-bif'tâsid. Go son mânâi spæddjâl lusâ ješâs čokkot, de læi šâd'dâm nuvt nuorrân dego dâlle go pappâin nai'tâli. Go son bođi sali, de læi âlmaige borrâm-jâ jukkâm-særvest, jâ ir'ge læi mâidai sis'tė. Go si leddjė gær'gâm borrâmest jâ jukkâmest, de leb'bi âlmai stuorrâ liine bæwde âlâ, jâ de buf'tegottė ruđâid dâk âl'mak, gæk leddjė hæddjâ-guos'sen, jâ buf'tė hui stuorrâ čomâ ruđâid, jâ de mânâigâ soai nai'tâlet.

(Aikio 1891.)

52. HUMMÂ-JOWNÂ.

Ocjogâ suokkânest læi muttom âlmai, gæn nâmmâ læi Jon Aslaksen Jom'pân. Son asâi Vuow'daguoikâst. Son læi gieles jâ ram'mai degu Duommas Mik'ko. Son mui'tâli navt:

1.

Muttomėn vul'gim mon duod'dâri god'debiw'dui, jâ must leddjė hærgek dâggar, mâk æi darbâšam gid'dâ ved'dut. Jos si leddjė mæccest, de bottė si sikke iđedes jâ ækkedes guovso-livâidi goađe dâihe lavo lusâ. Mon leddjim lavost oađđemen; de gullim mon goddid ruot'tâmen; mon mânnim olgus gæč'čât; de oi'nim mon, âtte mu hærgek bottėk ruot'tâ-mėn šil'ljui, jâ god'de-čorâ čuovvo mâŋest. Mon jorgetim lavvui jâ dop'pi-jim bisso; dâst baččâlim mon juokke ovtâ godde jamâs, jâ de læi must bier'goval'lje.

Da de var ferdige dermed, gikk de ut. Da kom tjenerne og tok de tomme kopper bort og satte nye igjen på bordene. Så kom gjestene inn igjen, satte sig om bordene, spiste og drakk og gikk bort. Tjenerne kom og tok de tomme kopper bort og satte igjen mat på bordene.

Så kom to frøkener og tok enken en i hver hånd og leide henne til et rum; der var to tønner som var fylt med vann; i den ene var koldt vann, og i den annen var varmt vann. De klædde henne nøken og vasket henne først i det kolde vann og derefter igjen i det varme vann. Da de var ferdige med å vaske henne, klædde de brudeklærne på henne. Da hun gikk hen til speilet for å kjemme sig, var hun blitt så ung som dengang hun blev gift med presten. Da hun kom inn i salen, var mannen også med og spiste og drakk, og brudgommen var også inne. Da de var ferdige med å spise og drikke, bredte mannen en stor duk på bordet, og så bragte de menn som var bryllupsgjester, penger, og de bragte en stor hop penger, og så gikk de to for å gifte sig.

52. SNØVLE-JON.

I Utsjok sogn var der en mann som hette Jon Aslaksen Jompan. Han bodde i Outakoski. Han var en løgnhals og storskryter likesom Mikkel Tomasen. Han fortalte således:

1.

„Engang gikk jeg op på fjellet på villrenjakt, og jeg hadde sådanne kjørerener at det ikke var nødvendig å binde dem. Hvis de var ute i marken, kom de til teltet både til morgen- og aftenskumring-hvilen. Jeg lå og sov i teltet; da hørte jeg villrener løpe; jeg gikk ut for å se; da så jeg at kjørerenene mine kom løpende til telt-plassen, og en villrenflokk fulgte efter. Jeg vendte mig til teltet og grep børsen; der skjøt jeg hver eneste villren ihjel, og så hadde jeg kjøtt i overflod.

2.

Muttomėn mânnim mon muttom vare âlâ goddid var'dat. De ai'cim mon goddid; mon njui'kijim sâveki âlâ jâ čierâstim dokku, gost goddėk leddjė livvâdæmen, æige ai'câm goddek mu, ow'dâlgo sâvekâk gir'dė goddi gâs'ki. Goddek ruottâsteddjė, jâ mon njui'kijim muttom godde čielge âlâ jâ rettim buok goddid, mâk mu mæd'del rut'tė. Go mon leddjim gær'gâm njuovâdæmest, de viǯ'ǯim mon hergid jâ gerrėsid; mon mânnim varrai jâ garrim gerrėsa dievvâ biergoid; de battârât'tim mon dâm gerrėsâ varest vuolas. Gerrės mânâi soage njæi'gâ; soakke mânâi guow'dât, jâ mon mânnim dâm soage gæč'čât; dâm lii'kujim mon sâvek-muorrân jâ awnâstim sâvekid.

3.

Muttomėn leddjim varest čuoi'gâmen jâ čierâstim vare vuolas; de njui'ki god'de-al'do jâ ruottâsti. Mon fattijim gid'dâ čæppati jâ ai'gum ret'tit niibin; muttu nii'be læi must baccam lavo lusâ. Mon gas'kim mielgâ raigeld baniguim, gid'dâ dâssaši go jami. Ækkedest vul'gim mon ruof'tot čuoi'gât; de bođi hui gârrâ bieg'gâ, jâ bieg'gâ dievâi mu bif'tâsi sisâ jâ doal'vogođi mu ai'mui. Mon fer'tijim čânnât bæs'kâhelmidâm, vâi mon bissanâm ænnâm âl'de. Go mon leddjim jottemen, de valdi bieg'gâ must gâppera. No, mi dal læ rađđen? Mon val'dim čævelii'nam jâ čânnim dâm oai'vam birrâ. Go mon jow'dim lavo lusâ, de læi mu gâpper roak'kâsâm lavvo-muorâidi, jâ dâst gaw'nim mon gâpperâm.

4.

Muttomėn vul'gim Rāstė-gaisa âlâ goar'ŋot. Golmâ birrâmbæivest jow'dim âlaši; dobbe læi nuvt bæivadâk, âtte im mon bal'lim æra muđoi ælostet go ovtâ baidest, vâiku vuollen læi buolâš. Dâm gaisa âl'de goi'kâdim mon gamâ-suinidâm jâ æra njuos'kâm tiŋgâidâm. Go mon leddjim oǯ'ǯum buok goikesen, de čierâstim mon vuolas; mon čuoǯom âin, dâssaši go juolgek vai'bâgottėk; de fer'tim âin čokkanet, jâ nuvt jottim mon gæšos bæive, ow'dâl go vuollai bottim.

2.

Engang gikk jeg op på et fjell for å speide efter villren. Da fikk jeg se villren; jeg hoppet op på skiene og rente dit hvor villrenene lå og hvilte, og de så mig ikke før skiene fløi midt inn mellem dem. Villrenene satte på sprang, og jeg hoppet op på ryggen til en ren og stakk kniven i alle renene som sprang forbi mig. Da jeg var ferdig med å flå, hentet jeg kjørerenene og sledene. Jeg gikk op på fjellet og pakket en slede full av kjøtt; så lot jeg den renne nedad fjellet. Sleden for mot en bjerk; bjerken gikk av, og jeg gikk for å se på bjerken. Jeg syntes om den til skiemne og laget ski.

3.

Engang gikk jeg på ski på et fjell og rente nedad fjellet; da sprang en villrensimle op og satte avsted. Jeg grep den i halsen og vilde stikke den med kniven; men kniven min var blitt igjen ved teltet. Jeg bet hull i brystet på den med tennene, til den døde. Om kvelden gikk jeg hjemover på ski; da kom en svært sterk vind, og vinden fylte mine klær og førte mig op i luften. Jeg måtte binde pelsen min sammen nedentil for å bli på jorden. Som jeg vandret, tok vinden huen fra mig. Nå, hvad råd var der nu? Jeg tok halstørklædet mitt og bandt det om hodet. Da jeg kom frem til teltet, var huen min blitt sittende fast på teltstengene, og der fant jeg den.

4.

Engang gav jeg mig til å stige op på Rastegaisa. Jeg brukte tre døgn før jeg kom på høiden. Der var det sådant solskinn at jeg ikke klarte å være der uten i bare skjorten, skjønt det nede var frost. På fjelltinden tørket jeg komagsennene mine og de andre sakene mine som var blitt våte. Da jeg hadde fått alt tørt, rente jeg ned. Jeg stod, til jeg begynte å bli trett i føttene; så måtte jeg for hver gang sette mig (på skiene), og således drev jeg på hele dagen, før jeg kom ned.

5.

Muttomėn leddjim mon god'debiwdost jâ baččim god'desâr'va; goddek rut'tė mu guovte bæle. Mon dop'pijim muttom sâr'va čæppati imge oaǯǯo liibâ gæsset niibe doppâst, imge luoitaši bittage erit njalmestâm; muttu go dât ruottâi gæđge bâddjel jâ must oai've valdi gæđ'gai, de mon gâlmâstuvvim. Go mon fâstâin ælaskim, de mu salâš læi juo mânnâm.

6.

Muttomėn vul'gim mon Var'jâgi jâ bottim Nybor'gi. Dâst leddjė Var'jâgâǯǯâk fânnâsin. Mi has'tâlæimek gil'vui vuoddjet singuim, jâ vii'ne-gan'no læi munnjė væđost, jos mon læm sin ow'dâl Unjargâst. Mon gæssastim hergidâm jâ vuod'djajim, dâlle go si bor'jâs gessė. Mon bottim Gor'ŋitâkki; dâst læi ai'te luod'dâguorâst. Gerris skir'vâni dâm aite njæi'gâ; ai'te râwgâi erit, jâ uf'sâ šâddâi bâjeld (bâjas njalmi). Mon bottim Unjar'gi jâ mânnim Gun-Hannu goattai, jâ Gun-Han'nu læi gulid goai'vomen. Dâst borrim mon jâ mânnim olgus. Dâk âl'mak leddjė æs'kâ gad'dai lad'dim, vâiku sist læi bor'jâd, nuvt âtte il'la guddi gæšest.[1]
Gâl dâm oaǯ'ǯoge jak'ket, gi dat'to.
(Aikio 1891.)

53. RIG'GASÂMUS DALLO, STUORAMUS SKII'PÂ JA GIEWRÂMUS GOAK'KÂGAN'DÂ.

„Mi læi buok rig'gasâmus dallo majilmest?" jærâi muttom suom'-melâš. De algi muttom mui'tâlet: „Stuoramus dâihe rig'gasâmus dallo læi dât, gæst leddjė 700 bâč'če gusâk, 4000 sawʒâk jâ 60 heppušâk. Dalo vækkâ of'tânâgâ bal'vâlæd'djiguim leddjė nuvt ænnâg, âtte gussâ-bælle dâihe 10 sawʒâk vuš'šujuvvujeddjė of'tânâgâ. Gar'demâ sturru-dâk læi 400 allân gukko, 50 allân gow'dudâk jâ 40 allân âlludâk. Gar'dem čuoǯǯoi jâl'gâdâsâ âl'de, jâ dât læi njelljin lovtâin. Gar'dem

[1] olles bor'jâsâ.

5.

Engang var jeg på villrenjakt og skjøt en renbukk; renene sprang på begge sider av mig. Jeg grep en renbukk i halsen, men fikk ikke tid til å dra kniven av sliren, og ikke vilde jeg slippe matbiten av munnen. Men da den sprang over en sten og hodet mitt tok mot stenen, falt jeg i svime. Da jeg kom til mig selv igjen, var min fangst alt vekk.

6.

Engang reiste jeg til Varanger og kom til Nyborg. Der var Varangerlapper med båt. Vi utfordret hverandre: jeg skulde kjøre omkapp med dem (som seilte), og en kanne brennevin veddet jeg om, hvis jeg var før dem på Nesseby. Jeg spente mine kjørerener for og kjørte avsted, da de heiste seil. Jeg kom til Gornitak; der stod et stabbur ved veien. Sleden slingret mot stabburet; det blev slengt bort, og døren kom til å vende op. Jeg kom til Nesseby og gikk inn i gammen til Gun-Hanno, og han holdt på å øse op fisk. Der spiste jeg og gikk så ut. Mennene hadde nylig lagt til land, skjønt de hadde medbør, så båten neppe tålte fullt seil. Den som vil, får tro det.

53. DEN RIKESTE GÅRD, DET STØRSTE SKIB OG DEN STERKESTE KOKKEGUTT.

„Hvad for en gård var den allerrikeste i verden?“ spurte en finne. Da begynte en å fortelle: „Den største eller rikeste gård var den som hadde 700 melkekjør, 4000 sauer og 60 hester. Gårdens folk tillikemed tjenerne var så mange at en halv ku eller 10 sauer blev kokt på én gang. Gården var 400 alen lang, 50 alen bred og 40 alen høi. Den stod på en slette, og den var på 4 etasjer. Den var bygget mot øst med den ene ende og mot vest med den annen ende; utvendig gikk en trapp bent op til øverste

læi rakkâduvvum ou'stâni (nuortâs guw'lui) nub'be gæčče jâ vies'târi (oarjas guw'lui) nub'be gæčče, rai'dâlâs ol'gon vui'gistâgâ dâm bâjemuš lof'ti. Bâjemuš lovtâ doares seinidi læi čup'pujuvvum njællječiegâg rai'ge sikke ou'stân- jâ viestâr-gæččai, jâ dâm lovtâst i læm mikkege æra lânjâid æreb dâm njællje sæine. Bâččem-æbberen leddjė farpâlbæle gæs'se savėk. Juokke iđedest jâ ækkedest gud'dė ræŋgâk guof'tasi guof'tasi oal'gestaggost bâjas dam lof'ti miel'ke-savid jâ lei'kijeddjė lof'tâguol'bai. Goalmad lovtâst, mi læi dâm bâjemuš lovtâ vuol'de, bol'dujuvvui dollâ sikke bæi'veg jâ ik'ko, jâ dâinâ lagin lop'pi miel'ke dâm bâjemuš lovtâst. Go gârrâ bieg'gâ bođi, de gærâi laf'câ erit mielke âl'de jâ gærâi sæine njæi'gâ, jâ dâst bođi vuoddjâ. Vuoddjâ fiewreduvvui skiipâin ol'gu-ænnâmi. Ovtâ jâgest oaǯǯoi vuojâ nuvt ænnâg, âtte dalo-ised fer'ti čaletet buok stuoramus skiipâ majilmest. Skii'pâ vulgi vuojâid vieǯ'ǯât. Skiipâst læi Holan'dâ jâ Belgia barlas'tân. Skii'pâ bođi muttom hamâni. De vulgi dâm rigges dalo joaw'ko bâr'gui jâ valdi goak'kâ-gandâ meldesek. Goakkâ sælgest læi dâggar rui'to, mâid rakkâdæidėn nubbe râwdâst i gul'lum væččer-jiennâ dâm nubbe râw'di. Gan'da hæŋgâsti ruito jâ algi vuoš'šât. De bođi bieg'gânjuollâ aimost, jâ dât stuorrâ skii'pâ râwgâi dâm ruito sisâ. De rippâsti dât gan'dâ erit jâ dâddja: „Gost bođi dât skuovvâ-bælle mu males-rui'tui?“

Gul'dalæd'djek: „Hah, hah, hah, ha a a!“ Dâsâ fas'tedim mon: „Dal gâl šâddâi mærrai gielestuvvut.“

(Aikio 1891 efter finsk.)

54. ÂLMAI GI VIT'TÂ HEPPUŠ-GUORME BORRA JÂ GOL'MÂ HEPPUŠ-GUORME BÂI'KA.

Muttom skii'pâ vulgi appai borjâstet. Mânâdæidėn cuow'kâni skii'pâ; duššė of'tâ âlmai riewdâi skii'pâ-gap'palâgâ âl'de muttom sul'lui. Âlmai mânâi muttom jâl'gâdâsâ âlâ jâ oađ'đai. Go son læi oađđemen, de gulâi son jienâ dego ol'muk hallâmen. Âlmai lækkâsti čâlmides jâ oini dâggar ol'muid lusâs boattemen, mâk leddjė ovtâ koar'telâ gukko. Dâk âl'mak leddjė soatte-âl'mak; si bottė âl'ma lusâ jâ imâštâllâgottė dâm âl'ma sturrudâgâst; si ar'vâlišgottė, mân giew'râ dât gâl'ga læt.

etasje. På tverrveggene i øverste etasje var der hugget et firkantet hull både i øst- og vestenden, og i den etasje var der ikke noen skillevegg, men bare de fire vegger. Til melkebøtter hadde de stamper som tok en halv tønne. Hver morgen og kveld bar drengene to og to melkestampene med en bærestang op på loftet og helte melken ut på loftgulvet. I tredje etasje som var under øverste etasje, brente en ild både dag og natt, og således løp melken i øverste etasje sammen. Når det blev storm, skyltes fløten vekk av melken og skylte mot veggen, og derav blev det smør. Smøret fraktedes med et skib til utlandet. I ett år fikk husbonden så meget smør at han måtte skrive efter det allerstørste skib i verden. Skibet reiste for å hente smøret. Det hadde Holland og Belgien til ballast. Det kom til en havn. Da gikk folkene på den rike gård til arbeide og tok kokkegutten med sig. Kokken hadde på ryggen en sådan gryte at da de gjorde den, hørtes hammerslaget ikke fra den ene kant til den annen kant. Gutten hengte gryten op og begynte å koke. Da kom der en kvass vindrosse fra luften, og det store skib for op i gryten. Da slengte gutten det bort og sa: „Hvor kom den skoen fra op i min matgryte?"

Tilhørerne: „Ha, ha, ha, ha a a!" Dertil svarte jeg: „Nu blev det nok løiet i fullt mål."

54. MANNEN SOM SPISER FEM HESTELASS OG SKITER TRE HESTELASS.

Et skib seilte ut på havet. Underveis knustes det; bare én mann drev på et vrakstykke iland på en ø. Han gikk op på en slette og sovnet. Mens han sov, hørte han en stemme, som om folk pratet. Han åpnet øinene og så folk komme hen til sig, som var et kvarter lange. Disse menn var stridsmenn; de kom hen til ham og undret sig over mannens størrelse; de begynte å tale om hvor sterk han kunde være. Mannen tenkte: „Jeg har nok ikke vett til

Âlmai jur'deli: „Im mon gâl dist fit'tė bâllât, jus de mân ollo læǯ'ǯâ-bettėt.“ Si rimmė âl'ma gid'dâ čânnât rasiguim; dâstgo dâst, gost âlmai væl'lai, leddjė ollo rasek. Go si leddjė čânnâm sikke gieđâid, suormâid jâ julgid gid'dâ, de rakkâdeddjė si rai'dâlâsâ, mân mel'de si gor'ŋu su âlâ. Muttom soaldat gæč'čâli oaives cog'gât njunneraige; muttu go âlmai snurâdi, de râwgâi dât soaldat bâddjel âl'ma juol'gelave, jâ de gæččâsti. „Mi âl'maid don læk?“ jærâi muttom gindral. „Mon læm muttom skii'pâ-âlmai,“ fas'tedi son, jâ son mui'tâli siddjidi buok dâm, mi læi dappatuvvum. „Ikgo don riemâ middjidi væk'ken soattât min vâšalâǯǯâ vuos'tai?“ jærâi muttom oai'vamuǯǯâin. „Aigom gâl, jos di âd'debettet munnjė gâssâ toage, vâi mon bæsâm âlcėm værjo rakkâdet.“ De viǯ'ǯė si gawpugest toage; muttu dât læi gâsemus arpo gâssusâš. „Dât læi aibâs sæg'ge,“ celki âlmai; „muttu vieǯ'ǯet buok gâsemusâ, mi din gawpugest gaw'nujuvvuš!“ De gæsseteddjė buok gâsemus toage, mi sist læi. Âlmai jærâi: „Gost soattesâddje læ?“ De dol'vu si su dokku jâ čajeteddjė dâm baike, gost soatte gâl'ga læt, jâ dâm gæino, mân mel'de si boattet gâl'gėk. Âlmai gar'gi toage jâ rakkâdi rot'timmuorâ jâ divoi dâm soattesâje râw'di dâm bællai, gost vâšalâš boatta; jieš mânâi nubbe gæččai toage faf'tit, dâssaši go vâšalâš bođi rot'timmuorâ duokkai; de rot'ti âlmai dâm toage, mân gæčče læi čân'nujuvvum gâs'ko gukkes soab'bai jâ nub'be fâstâin dâm soab'be-gæččai, mâst âlmai gid'dâ doalâi. Go âlmai oini, âtte æi vel buok jammam, de son mânâi dokku jâ huš'kâli faccâines buok jamâs.

Go soatte læi nokkâm, de mânna âlmai sin mel'de gawpugi; muttu i obbâ gawpugest gaw'num dâggar vis'te, gosâ son gâlgâi sisâ čakkât; dâstgo dâm gawpugest leddjė gar'demâk dego stuorrâ bumbak; dâmditti rakkâdeddjė si sunnjė 3 viste. Vuostâs læi aibâs gar'ǯe; nub'be læi vuollegâš; goalmad læi dâm mâđe, âtte šiettâi ælostet (assât jâ bâr'gât bârgoides). Borrâmušâid gæsseteddjė si sunnjė heppušiguim. Algost buf'tė guof'te guorme; âlmai borâi buok ige šâd'dâm i bælle-gâl'lasge. Dâmditti buf'tė vela guof'te guorme; muttu i vela gâllanâm. De viǯ'ǯė si sunnjė vela ovtâ guorme, jâ âlmai borâi dâmge, jâ de æs'kâ gâllani.

Âlmai oroi dâm gawpugest, jâ gawpug hærrak vaʒ'ʒė daw'ja âl'ma

å være redd for eder, hvor mange I enn er.“ De begynte å binde mannen med gress; for der hvor mannen lå, var der meget gress. Da de hadde bundet både hendene, fingrene og føttene, gjorde de en stige som de kløv op til ham på. En soldat prøvde å stikke hodet inn i nesen på ham; men da mannen snorket, spratt soldaten over fotbladet på mannen, og så så han op. „Hvad er du for en mann,“ spurte en general. „Jeg er sjømann,“ svarte han og fortalte dem alt det som var hendt. „Vil du ikke påta dig å hjelpe oss å krige mot vår fiende?“ spurte en av høvdingene. „Jovisst, hvis I gir mig et tykt taug, så jeg kan lage mig et verge.“ Så hentet de et taug fra byen; men det var så tykt som den tykkeste tråd. „Det er ganske tynt,“ sa mannen; „men hent det allertykkeste som finnes i eders by!“ Så kom de kjørende med det allertykkeste taug de hadde. Mannen spurte: „Hvor er slagmarken?“ Da førte de ham dit og viste ham stedet hvor striden skulde stå, og den vei de skulde komme. Mannen rullet op tauget og festet det til et trestykke og satte dette op ved slagmarken på den kant hvorfra fienden skulde komme. Selv gikk han til den annen ende av tauget for å passe på når fienden kom til trestykket. Da rykket han i tauget, hvis ene ende var bundet fast til midten av en lang stokk og hvis annen ende var bundet til enden av den stokk som mannen holdt fast i. Da mannen så at ennu var ikke alle døde, gikk han dit og slo med votten sin alle ihjel.

Da krigen var endt, gikk mannen med dem til byen; men der fantes ikke i hele byen sådant hus som han kunde rummes i; for i byen var gårdene som store kister. Derfor bygget de tre boliger. Den første var ganske trang; den annen var lav; den tredje var såpass at det var rum til å være der (bo og gjøre sitt arbeide). Mat kjørte de til ham med hester. I begynnelsen bragte de to lass; mannen spiste og blev ikke halvmett engang. Derfor bragte de to lass til; men han blev enda ikke mett. Da hentet de enda et lass til ham, og mannen spiste det også, og da først blev han mett.

Mannen bodde i den byen, og storkarene i byen gikk ofte og besøkte ham. Engang tenkte han: „Hei, jeg vil skite på gulvet

gâl'limèn. Muttomen jur'deli âlmai: „Hei, bâikam mon guol'bai oai'nem varas, mâid dal dâddjėk," jâ son dâgâi mâidai nuvt. Go hærrâk bottė sisâ jâ oi'nė bâikâ viesost, bonjâdeddjė oividæsek jâ mânnė olgus âlma ovtâge sane dâjâkæt'ta. Oanekis aige dâstmâŋŋel bottė æra âl'mak heppušiguim jâ spađâiguim jâ gæsseteddjė gol'mâ heppuš-guorme olgus.

Âlmai oroi dâst ovtâ mano; de halėdišgođi son ruof'tot vuol'get. Go gonâgâs oažžoi dâm gullât, de goččoti su lusâs jâ jærâi: „Mâid don dattok bal'kan?" Âlmai fas'tedi: „Jos don goastedak munnjė dâggar fânnâs, mâinâ mon buvtam gad'dai sukkât, de dâsâ aigom mon læt duttâvâš." De goččoi gonâgâs, âtte sunnjė gâl'ga fânâs rakkâduvvut; muttu go fânâs læi gær'gâm, de læi nu uc'ce, âtte il'la siettâi čokkanet sisâ. Gonâgâs goččoi rakkâdet vela stuorab fânnâs; muttu i dâtge læm vela nuvt stuores, âtte âlmai ârvâi vuol'get dâinâ sukkât râs'ta nuore. De goččoi gonâgâs, âtte sunnjė gâl'ga fânâs rakkâduvvut nuvt stuores go vejulâš læ. Go dât fânâs gærgâi, de læi as'kâ dâggar fânâs, âtte goastâi gad'dai sukkât.

(Aikio 1893.)

55. GUOF'TF ÂL'MA GÆK LÆIGA VÂŠIŠ GÂS'KÂNÆSKA.

Muttomėn læiga guof'te âl'ma assâmen ovtâ viesost jâ belkigâ juokke bæive hir'mâdet jâ aitigâ sâggâ goabbag guoimeskâ. Muttom bæive vulgi sunnust nub'be mæc'cai suinid raddjât, jâ dât læi velgulâš ovtâ boares law'de-âl'mai. Dât âlmai gawnâi su jâ jærâi: „Noh, ikgo don aigo maf'set uccanâšge du vælgestâd?" Âlmai suttâi sâggâ jâ bæl'kegođi. Sunnust læi guf'tuin suoi'nesuop'pom-haŋ'go gieđâst. Dât âlmai, gi læi velgulâš, viekkâli dâm law'de-âl'ma lusâ jâ ret'ti su dâinâ haŋgoin. Law'de-âlmai i diettam æra rađe go gei'gi su haŋgos dâm âl'ma vuos'tai jâ suor'gânemin ret'ti su nuvt sâggâ, âtte il'la son goastâi su viesos lâk'kâ. Nub'be âlmai, gutte læi baikest, oini dâm âl'ma boattemen bæge jâ luoimâ; de mânâi son su lusâ jâ guddi su vieso sisâ; sust vârâtuvvė mâida bif'tâsâk. I guk'kage dâstmâŋŋa de jami âlmai. Dât nub'be âlmai nuolâi su bif'tâsides erit jâ bijâi dâid low'-kui, dâssaši go son dâid bâssâlâ.

for å se hvad de da sier," og han gjorde også så. Da storkarene kom inn og så lorten i huset, rystet de på hodet og gikk ut uten å si et ord. Kort efter kom andre folk med hester og spader og kjørte tre hestelass ut.

Mannen bodde der en måned; da fikk han lyst til å reise hjem. Da kongen fikk høre det, lot han ham kalle til sig og spurte: „Hvad vil du ha i lønn?" Mannen svarte: „Hvis du koster mig en sådan båt at jeg med den kan ro til land, vil jeg være tilfreds med det". Da bød kongen at der skulde bygges en båt til ham; men da båten var ferdig, var den så liten at han med nød og neppe hadde plass til å sette sig i den. Kongen lot da bygge en enda større båt; men heller ikke den var så stor at mannen våget å ro med den over sundet. Da bød kongen at der skulde bygges til ham en båt så stor som mulig. Da den båten blev ferdig, var det først en sådan båt at han kunde ro til land.

55. TO MENN SOM VAR HATSKE PÅ HINANNEN.

Der var engang to menn som bodde i samme hus og hver dag skjentes fryktelig, og truet hinannen svært. En dag gikk den ene av dem ut i marken for å stelle med høi, og han var i gjeld til en gammel meddomsmann. Denne traff ham og spurte: „Nå, vil du ikke betale litt av din gjeld?" Mannen blev meget sint og begynte å skjenne. De hadde begge to en høigaffel i hånden. Den mann som var i gjeld, løp hen til meddomsmannen og stakk til ham med høigaffelen. Meddomsmannen visste ingen annen råd enn at han rakte høigaffelen sin ut mot mannen, og i sin redsel stakk han ham så meget at han med nød og neppe kom sig nær sitt hus. Den annen mann som var hjemme, så mannen komme krypende og klagende; så gikk han hen til ham og bar ham inn i huset; også hans klær blev blodige. Ikke lenge efter døde mannen. Den annen mann tok klærne sine av sig og la dem i en krok til han kunde vaske dem.

Go ol'muk dâm fuommašeddjė, âtte sunnust nub'be læi jammam, jâ gaw'nė mâidai vârrâbif'tâsid loawkost, de gad'dė si, âtte dât âlmai læi god'dam su guoimes. Si guod'dâleddjė su olmuš-god'den. Âlmai šâddâi gærreg ow'di, jâ duommar dutkâi âššе, jâ vittânâk duođâšteddjė, âtte soai læiga ale vâšiš gâs'kânæska, belkigâ jâ doaroigâ. Go duommar dâm gulâi, de goččoi son dâm âl'ma olgus (d. l. duomo vuollai). Duommar gæččâi lakkâgirjest duomo jâ dum'mi, âtte ol'mast gâl'ga čæve čup'pujuvvut jâ rumâš bol'dujuvvut. Æra law'de-âl'mak buokâk miеđeteddjė dâsâ; muttu dât boarrasâmus sin gâskâst čuoǯ'ǯeli jâ dâjâi: „I hei've dât âlmai dum'mijuvvut dam duomo mel'de.“ Duommar dutkâi fâst ođđâsest ige gawnâ aššе æra lakkai. De goččoi fâst âl'mai duomo vuollai jâ gæččâi lakkâgirjest duomo; muttu dât sæmma law'de-âlmai bijâi oppet vuos'tai. De jærâi duommar: „Mi læ dâsâ suddjân, go don ik luoite aššalâǯǯâ dum'mijuvvut su dâgos mel'de?“ „Gâl mon sarnom dâm guovta gâs'kân,“ fas'tedi dât law'de-âlmai. De goččoi duommar obbâ gærreg-vægâ olgus, jâ soai basigâ sisâ guovta dâinâ law'de-âl'main. De dâddja duommar: „No, mui'tâl dal dâm aššе, mâst don ik suovâ dam bâhadak'ke jammemi dum'mijuvvut?“ „Jos duommar ai'go biddjât gol'mâ suormâ lakkâgirje âlâ jâ vuor'no, âtte i aigo of'tige dâm aššе âlmotet, de aigom mon mui'tâlet visut dam aššе birrâ,“ fas'tedi dât law'de-âlmai. De bijâi duommar su suormâides lakkâgirje âlâ jâ vuornoi, âtte i son aigo of'tige dâm âlmotet. De mui'tâli son, âtte mo dat læi gævvâm, jâ čajeti haves, mâid son læi oǯ'ǯum, jâ dâddja: „Gâl don jieš ar'vedâk, âllâ vuoi'gâdvuottâ, âtte im mon læm gâl su god'det; muttu suor'gâneminâm im mon ar'vedâm su câggâstek, vâiku mon ai'gum su het'tit jieččâm bâddjelest erit.“ Duommar læi dâsâ duttâvâš, jâ dâinâ lagin son besti sikke jiešâs jâ dâm âl'ma.
(Aikio 1894.)

56. GOLMÂ JOT'TE BIRRÂ.

Muttomin vul'gė golmâs jottet dâvven maddas guw'lui; si jottė nuvt guk'ka, dâssaši go si niestest nok'kujeddjė. Si dittėk gâlle, âtte sin owdâbæl'de læ of'tâ rigges dallo; muttu dâm dalost læva sikke ised jâ æmed

Da folk merket at den ene av dem var død, og de også fant de blodige klær i kroken, trodde de at mannen hadde drept den annen. De anklaget ham som manndraper. Mannen kom for retten, og dommeren undersøkte saken, og vidnene vidnet at de to alltid hadde vært hatske på hinannen og skjent og slåss. Da dommeren hørte det, dømte han mannen skyldig. Han så efter i lovboken om dommen og dømte at mannen skulde halshugges og hans legeme brennes. De andre meddomsmenn var enige heri; men den eldste av dem reiste sig og sa: „Det passer sig ikke at mannen dømmes efter denne dom“. Dommeren undersøkte igjen på ny, men fant det ikke anderledes. Så dømte han igjen mannen skyldig og så efter i lovboken om dommen; men den samme meddomsmann satte sig igjen imot. Da spurte dommeren: „Hvad er grunnen til at du ikke lar den skyldige bli dømt efter sin gjerning?“ „Det skal jeg nok si på tomannshånd,“ svarte meddomsmannen. Da bød dommeren alt tingfolket gå ut, og han blev alene igjen inne med meddomsmannen. Da sier dommeren: „Nå, fortell nu grunnen til at du ikke tillater at ugjerningsmannen dømmes til døden?“ „Hvis dommeren vil legge tre fingrer på lovboken og sverger at han ikke vil åpenbare saken for noen, vil jeg fortelle nøiaktig om den sak“, svarte meddomsmannen. Da la dommeren sine fingrer på lovboken og svor at han ikke vilde åpenbare det for noen. Da fortalte mannen hvordan det var gått til, og viste det sår han hadde fått, og sa: „Du skjønner nok selv, høie øvrighet, at jeg ikke vilde ha drept ham; men i min forferdelse forstod jeg ikke å holde ham fra mig, skjønt jeg vilde hindre ham fra å overfalle mig.“ Dommeren var tilfreds med det, og således frelste mannen både sig selv og den annen mann.

56. TRE VANDRINGSMENN.

Engang gav tre menn sig på vandring nordfra sydover; de gikk så lenge til deres niste slapp op. De visste nok at de foran sig hadde en rik gård; men på den gården var både husbond og mat-

nuvt hannasâk, âtte æva obbâ ruđâ owdâstge vuowde borrâmušâid, jobe vela âd'det; dât læi guk'ken erit. Dâk âl'mak botte lâk'kâ dâm dalo jâ dittė burist dâm dalo, âtte mâggar ised jâ æmed dâst læi. Of'tâ læi âmâs, jâ guovtes læiga oap'pasâbbuk dâm bai'kai; muttu æva soaige dow'dâm dâm dalo ol'muid; dâstgo dâlle goas soai jođigâ dâm baike bof'te, leddjė æra ol'muk dalost. De cæl'kebâ dâk guovtes âtte: „Jos dal livči dâk ol'muk dâm dalost, gæk dâlle leddjė, go moai len'nė dâst ællam, de dâlle livči middjidi vâl'ljogâsât sikke borrât jâ jukkât nuvt ænnâg go darbâšivčimek; muttu dal gâl fer'tijep nælge gil'lat dâi ol'mui ditti, gæk dal læ dâm dalost.“ „Oh, âl'le bâlâ! Go lež'žėk ol'muk, de si âd'dėk middjidi nuvt ænnâg go mi darbâšep sikke dalost jâ matkest, jos doai dâkkâbæt'te, nuvtgo mon goččom dun'nu,“ fas'tedi dât goalmad. „Ai'gu moai gâl,“ celkigâ soai.

De vul'gė si âin jottet; si bottė navetâ lusâ, jâ si dittė mâidai dâmge, âtte buoremus gussâ læi čân'nujuvvum boaššomussi. Dât âl'mai, gi læi âmâs, mânâi navet sisâ jâ saggâsti nalo dâm boaššomus gusâ sæi'bai jâ guđi dâsâ, nuvt âtte dât i mat'tam oi'nut, jâ mânâi olgus jâ rav'vi âtte: „Go mi boattep sisâ, de mi gâl'gâp al'get mui'tâlet færâ mâid.“ Jâ de si mânnė sisâ jâ raw'kė „buorre bæi've“. „Bæi've, bæi've,“ fas'tededdjė dalo ol'muk. „Igo borrâmuš læk dam dalost fin'nimest bârgo owdâst?“ jerre si. „Mist læ bâr'gek gâl'le âlma dintâgâ,“ fas'tedi dalo-ised. Æi dâk jiennâdâm šât ovtâge sane. Oanekâš gâskâ dâstmâŋŋel jerrė si, æigo si ožžuše dalost borrât, nuvt guk'ka go si læk dalost, jâ vuolgedæidėn fâstâin maf'set. „Jos ruttâ i bid'djujuvvu dâl'lan bor'dai, de i oažžo of'tâge muosatet borrâmušâst,“ fas'tedi dalo-ised. De al'gė si mui'tâlet mui'tâlusâid muttom daloi birrâ. Go si leddjė mui'tâlâm muttom mud'dui, de al'gė si juoi'gât dâm dalo-ised birrâ navt:

Movt dât læ juo bæg'gam,
nuvt dât læ juo gaw'num.
Movt mi læp juo jottam,
nuvt middjid læ gævvâm j. n. v.

Dalo-ised i dâm ar'vedâm; dâstgo si mui'tâleddjė nuvt suot'tâset, âtte æi dâm obbâ mat'tamge ar'vedet. Si mui'tâleddjė ovtâ nubbe birrâ, nuvt âtte ai'ge golâi hoappost. Go šiveti biem'mâm-ai'ge šâddâi, de

mor så gjerrige at de ikke engang for penger solgte, enda mindre gav mat; det var langt fra. Mennene kom nær gården og visste godt, hvordan husbonden og matmoren der var. Den ene var ukjent, og de to var mer kjent med stedet; men heller ikke de kjente folkene på gården; for dengang da de ferdedes der, var der andre folk på gården. De to sa: „Hvis nu de folk var på gården som var der dengang vi var innom der, vilde vi få fullt op både å spise og drikke, så meget som vi trengte; men nu må vi nok lide hunger for de folks skyld som nu er på gården.“ „Å, vær ikke redde! Når der er folk, gir de oss så meget som vi trenger både på gården og på reisen, hvis I gjør som jeg sier eder,“ svarte den tredje. „Ja det vil vi,“ sa de to andre.

Så gikk de videre; de kom til fjøset, og de visste at den beste kua var bundet lengst inne. Den mann som var ukjent, gikk inn i fjøset og stakk en nål i halen på den innerste kua og lot den bli der så den ikke kunde sees, gikk ut og bød: „Når vi kommer inn, skal vi begynne å fortelle ett eller annet.“ Og de gikk inn og bød goddag. „Goddag, goddag,“ svarte folkene på gården. „Er der ikke mat å få på gården for arbeide?“ spurte de. „Vi har arbeidsfolk nok uten eder,“ svarte husbonden. De mælte ikke mer et eneste ord. En kort stund efter spurte de om de kunde få spise på gården, sålenge de var der, og så betale når de reiste. „Hvis ikke penger straks legges på bordet, får ingen smake mat,“ svarte husbonden. Da begynte de å fortelle historier om noen gårder. Da de hadde fortalt en tid, begynte de å joige om husbonden således:

„Som det har spurtes,
Så er det og befunnet.
Som vi har vandret (nl. som fanter),
Så er det og gått oss“ o. s. v.

Husbonden skjønte det ikke; for de fortalte så morsomt at de slett ikke kunde skjønne det. De fortalte om et og annet, så tiden gikk hurtig. Da det blev tiden til å gi kreaturene for, bød hus-

goččoi dalo-æmed biigaid mânnât naveti. Si mânnė dâl'lanâgâ jâ al'gė suđđet (ruitost val'det erit dâid, mâid si leddjė iđedest vuoš'šâm ækkeda varas). Go si leddjė gær'gâm dâst, de al'gė si guod'det sajaid gusâi ow'di. Go si bottė dâm buoremus gusâ raddjai, de oi'nė si, âtte gussâ faškoi hir'mâdet sæibes jâ čievčâi mâŋŋe-julgiguim jâ læi mašotesvuođâst, nuvt âtte i obbâ borrâmge. Bii'ga viegâi gar'demi jâ mui'tâli dâm âtte: „Buoremus gussâ læ dal vik'kaduvvâm nu sâggâ, âtte i mašâ obbâ orostetge.“ „Mi dal gâl'ga dâsâ rađđen?“ ar'vâl æmed. Ised jâ æmed mânâigâ gæč'čat jâ oinigâ, âtte dât læi, nuvtgo bii'ga læi mui'tâlâm. „Æigo son dâk jot'tek dieđaši mâi'dege rađđen dâsâ?“ ar'vâlæva soai gâs'kânæska, jâ ised mânâi sisâ jærrât gussin dâm birrâ. „Læ mist gâl of'tâ, gi sat'ta gusâid buoredet,“ fas'tedi of'tâ sist. „Igo dât riemâši min gusâ buoredet?“ jærâi fâstâin dalo-ised. „Mâid vækket dam dallui buore dâkkât, go æp matte borrâmušâ fin'nit æp ruđâ owdâstge?“ fas'tedi âlmai, jâ lâseti vela âtte: „Dâstgo mi læp juo dast čok'kam hui ænnâg diimoid nælgest æpge fin'nim borrâmušâ; dâmditti oaǯ'ǯo jammetge, jos dat'to; dâstgo munnjė læ of'tâ jâ sæmma, vâiku obbâ dât gussâ-navet nogâši; mon fer'tim âlmaken nælge gil'lat.“ „Læge juo nuvt buorre, âtte riemâk buoredet, jos fâl sattak,“ celki ised. „Jos mon dieđašim, âtte mi oaǯ'ǯop borrâmušâ dalost, de dâlle mon gâl riemâšim buoradâllât.“ „Buok, mâid darbâšæǯ'ǯâbettet, dâm de gâl'gâbettet mâidai oaǯ'ǯot âlma mavsotâgâ, fas'tedi dalo-ised. „Igo dam dalost vii'ne livči fin'nimest?“ jærâi âlmai. „Læ gâl,“ fas'tedi ised jâ vieǯǯâi ovtâ boattâla jâ cærke, âddi ovtâ cærke jukkât. Âlmai jugesti cærke lâk'kai jâ doallâgođi cærke glasâ vuos'tai jâ gæččâi čâđâ cærke. „O hō, dât læ hir'mâd varâlâš daw'dâ gusâidi. Jos mon dal im livči dei'ke joaw'dâm, de obbâ gussâ-navet livči gâl nokkâm; muttu dal mon gâl sattam dam dawdâ erit æs'tâdet, dâinâgo dat daw'dâ læ as'kâ ovtâ gusâ âlâ boattam,“ halâi âlmai jâ jugesti buok. „Ikgo don vel goai'kâl dâm sisâ?“ jærâi âlmai. „Ainâs,“ fas'tedi dalo-ised jâ algi læi'kot. „Âle læiko dievvâ, muttu æm'bu lakkai! Dal mon dattom gin'tâlâ jâ vuolgam naveti; dokku æi oaǯǯo love of'tâge boattet dâm gâskâ go mon læm dobbe.“ De mânâi son naveti jâ čalesti niibin gusâ sæibe dâm mâđe go oaǯǯoi nalo erit rot'tit, jâ jugesti viine cærke siste erit jâ mânâi fâstâin sisâ

moren pikene å gå til fjøset. De gikk straks og begynte å ta op av løipingsgryten det de hadde kokt om morgenen til kvelden. Da de var ferdige med det, begynte de å sette såer frem for kyrne. Da de kom til den beste kua, så de at den viftet svært med halen og sparket med bakbenene og var urolig, så den slett ikke åt. En pike sprang inn og fortalte: „Den beste kua har nu fått så stor skade at den slett ikke har ro til å stå stille.“ „Hvad skal vi nu ha til råd for det?“ sier husmoren. Husbonden og hun gikk for å se og så at det var som piken hadde fortalt. „De reisende skulde vel ikke vite noen råd for det?“ sa de sig imellem, og husbonden gikk inn for å spørre de fremmede om det. „Der er nok en av oss som kan kurere kyr,“ svarte en av dem. „Skulde han ikke ta til og kurere kua våres?“ spurte husbonden igjen. „Hvad hjelper det å gjøre godt mot denne gård, når vi ikke kan få mat, ikke for penger engang?“ svarte mannen, og han la til: „for her har vi alt sittet i rett mange timer og sultet og ikke fått mat; derfor kan den dø om den vil; mig er det ett og det samme, om det blev forbi med hele kufjøset; jeg må allikevel lide sult.“ „Vær dog så snild at du tar til å kurere, om du bare kan det,“ sa husbonden. „Hvis jeg visste at vi fikk mat på gården, så skulde jeg nok ta til å kurere.“ „Alt hvad I trenger, skal I også få uten betaling,“ svarte husbonden. „Skulde der ikke være brennevin å få på gården,“ spurte mannen. „Jovisst“, svarte husbonden og hentet en flaske og glass og gav ham et glass å drikke. Mannen drakk halvten av glasset, holdt det mot vinduet og så gjennem glasset. „Å hå, det er en forferdelig farlig sykdom for kyrne. Dersom jeg ikke nu var kommet hit, var det nok blitt forbi med hele kufjøset; men nu kan jeg nok stanse sykdommen, fordi den nylig er kommet på én ku,“ sa mannen og drakk ut. „Vil du ikke enda skjenke litt i?“ spurte han. „Jovisst,“ svarte husbonden og begynte å skjenke. „Skjenk ikke fullt, men bare over halvten! Nu vil jeg ha et lys og går til fjøset; dit får ingen lov å komme, mens jeg er der.“ Så gikk han til fjøset og rispet med kniven halen på kua så meget at han fikk rykket nålen ut; han drakk brennevinet i glasset, gikk igjen

jâ celki âtte: „Dal gâl i læk šât hætte dâm gusâst; dâstgo dât daw'dâ læi as'kâ al'gam."

De rakkâdeddjė dalo-ol'muk borrâmušâ jâ âd'dė vâlljest borrât. Go ækked šâddâi jâ borrâmušâk šisâ buf'tujuvvujeddjė, de goččoigâ ised jâ æmed gussid borrât sun'nu lut'te bæwdest, jâ oǯ'ʒu kam'mari oađđem-sâje. Go iđed šâddâi, de ai'gu si âin vuol'get; muttu æi si oǯ'ʒum love vuol'get; dâstgo sikke ised jâ æmed rokkâdâlâigâ sâggâ âtte orrot sun'nu dalost gol'mâ bæive, jâ dâm si mâidai dâkkėge. Golmâ bæive gæšest ai'guk si vuol'get. De jærâi ised dâm gussâ-doaf'tarest âtte: „Mâid don rawkâk du vaivad owdâst?" „Im mon višâ mærredet balka, dâmditti go di biemmâidek min burist, jâ læimek dast nuvtgo min ješâidæmek dalost. Dâmditti âddam mon du ješâd gunne hal'dui — âdde, mâid âddišâk, de dâsâ mon aigom læt duttâvâš." De mânâi ised ai'tases jâ čowdi ruttâbumbas jâ valdi ruđâid, 50 rik'si, jâ âddi dâid dâm âl'mai jâ jærâi: „Jogo dâst læ dâm mâđe?" „Læ gâl dâlle, jos mi oaǯ'ʒop vela nieste farrusæmek," fas'tedi âlmai. „Dâm di gâl'gâbettet oaǯ'ʒot," jâ si oǯ'ʒu sikke vuojâ, laibid, biergoid jâ vuostaid, nuvt ænnâg go si goas'tâdeddjė guod'det. Ised jâ æmed râv'vigâ vela âtte: „jos di nubbe have jottebettet vela daggu bof'te, âl'let ei'sėge mânâ mædda, nuvt âtte eppet obbâ sis'te æle; dâstgo dam mon dowdâm, âtte dâvve-ol'muk dittėk sâggâ æm'bu go dabbe madda-ol'muk."

Dâk âl'mak vaddjoleddjė âin gukkebuidi owdâs jâ bottė muttom æra dallui, guđek æi dat'tum matkalâǯʒâid sisâ val'det dâđe gukkeb go il'la oađđem-bod'di, jâ matkalâǯʒâk fer'tijeddjė arrâd mânnât mat'kasæsek; dâstgo dalo-ol'muk lavijeddjė addjet sin olgus. Si bottė mâidai dâm dallui jâ jerrė iddjâsâje; il'la si dat'tu âd'det iddjâsâje; muttu mâŋemus'ta âd'dė si love dâm bâddjeli, âtte jos sist læ âldesek nies'te jâ ai'gu vuol'get iđedest âin mat'kai. Si loppededdjė dâm dâkkât. Ækkedest go biiga-guovtes mânâigâ naveti, mânâi dât âlmaige olgus, gutte ješâs logâi gusâi doaf'taren. Son mânâi navet duokkai jâ oini, âtte gusai čæve-baddek leddjė sæi'nai gid'dâ naw'lijuvvum gukkes ruow'desiŋ'kâliguim, mâk ollė čâđâ sæine. Son bogâdi navarin birrâ siŋ'kâlâ, dâssaši go son oaǯʒoi raige nuvt gâl'ljen, âtte oaǯʒoi gusâst čævebadde čâđâ sæine gæsset. Gusâin leddjė ruowdelaŋ'kek čævebad'den; dâm-

inn og sa: „Nu har det ikke mer noen nød med kua; for sykdommen var nylig begynt.“

Da laget folkene på gården mat og gav dem rikelig å spise. Da det blev kveld og maten blev bragt inn, bad husbonden og husmoren de fremmede spise ved bordet hos sig, og de fikk sove i kammeret. Da det blev morgen, vilde de reise; men de fikk ikke lov til å reise; for både husbonden og husmoren bad dem meget om å bli på gården i tre dager, og det gjorde de også. Efter tre dagers forløp vilde de reise. Da spurte husbonden kudoktoren: „Hvad forlanger du for din umake?“ „Jeg vil ikke fastsette noen betaling, for I har fødd oss godt, og vi var her som på vår egen gård. Derfor overlater jeg det til din egen ære — gi hvad du vil, så vil jeg være tilfreds med det.“ Da gikk husbonden ut i stabburet og åpnet pengebommen sin og tok penger, 50 riksdaler, og gav mannen dem og spurte: „Er det nok?“ „Ja, det er det, dersom vi dessuten får niste med oss,“ svarte mannen. „Det skal I få,“ og de fikk både smør, brød, kjøtt og ost, så meget som de orket å bære. Husbonden og husmoren påminte dem også: „Hvis I en annen gang kommer her forbi, må I slett ikke gå oss forbi uten å komme innom, for det skjønner jeg at folk der nord vet meget mer enn folk her sør.“

Mennene vandret videre fremover og kom til en annen gård, hvor de ikke vilde ta reisende inn for lengere tid enn for natten og det nødig nok, og de reisende måtte tidlig dra avsted; for folkene på gården pleide å jage dem ut. De kom også til den gården og spurte om natteherberge; nødig vilde de gi dem det; men tilsist gav de dem lov, hvis de selv hadde niste og vilde reise videre næste morgen. De lovte å gjøre det. Om kvelden da de to tjenestepiker gikk til fjøset, gikk også den mann som utgav sig for kudoktor, ut. Han gikk bak fjøset og så at kyrnes halsbånd var festet til veggen med lange jernkramper som nådde gjennem veggen. Han boret med en naver omkring krampen, til han fikk hullet så vidt at han kunde trekke kuas halsbånd gjennem veggen. Kyrne hadde som halsbånd jernlenker; derfor laget han en pinne som gikk godt

ditti rakkâdi son sagge, mi jođi burist laŋ'ke-rieg'ga čâđâ, jâ vurdi, dâssaši go bii'ga bođi sisâ. De rot'ti son olgus čâđâ sæine badde duokken nuvt sâggâ, âtte gussâ snukkurmâsti, jâ hoi'gâdi sagge čâđâ laŋ'ke-rieg'ga. „Hær'ra Jesus!" čur'vi dât bii'ga; „boađe don gæč'čât, mi šâddâi Berjui vad'don, go ænnâmi gâččâi ige bæsâ čuoʒʒât!" Âlmai gulâi dâm jâ viekkâli vissui. De bođi bii'ga jâ mui'tâli âtte: „Of'tâ gussâ vik'kaduvâi nuvt hoappost, âtte dâlle læi dærvâs, go moai bođime naveti, jâ gâččâi ænnâmi ige šât bæsâ čuoʒʒât." „Mi? lægo dât Berju, gi dal vik'kaduvâi?" jærâi of'tâ dâinâ jot'tein. Bii'ga jærâi imâštâllâmin âtte: „Mâst dietta dât âmâs olmuš, âtte mi gusâst læ nâmmâ?" „Dât i læk imâš," cæl'kebâ dâk guovtes; „dâstgo son læ oap'pâm dow'dât gusâid, sikke dâm âtte mi gusâin læ vad'don, jâ go boatta dalo oi'nusi, de mui'tâlâ son dâggâviđi, âtte mân ollo gusâk dalost læ, jâ navet lut'te mui'tâlâ juokke gusâst nâmâ." De jak'kė dalo-ol'muk dâm, jâ jærâi dalo-ised dâm âl'mast âtte: „Ikgo don riemâ dâm gusâ buoredet?" „Im mon višâ al'get buoradâllât; dâstgo mâid vækket dâggar dallui buore dâkkât, gost i gâlgâ iešge vække oaʒ'ʒot?" „Âl'let bâlâ! Dalost gâl'gâbettet di oaʒ'ʒot sikke borrât jâ jukkât, nuvt ænnâg go darbâšeppet," fas'tedi dalo-ised. „Na, igo vii'ne livči middjidi?" „Mâid gâl'gâbettet dâkkât viinin?" jærâi dalo-ised. „Mi læp nuvt sâggâ vai'bâm, âtte æp mi satte mâi'dege bâr'gât âlma viinetâgâ," dâjâi âlmai. De vieʒʒâi ised ovtâ pæilâ gæs'se boattâla viinin jâ âddi dâm âl'maidi. „Im mon dâsâ duđâ; muttu don fer'tik skap'put middjidi cærke mâidai." De vieʒʒâi ised sil'bâ-cærke jâ âddi âl'maidi, jâ âlmai goččoi biiga-guovto erit mânnât, jâ si mânnė navetâ sisâ jâ jukkė dâm viine. Go vii'ne sist nogâi, de goččoi dât doaf'tar âtte vieʒ'ʒât lase. Of'tâ mânâi sisâ viine dat'tot, nub'be basi navetâ sisâ, jâ doaf'tar mânâi olgus jâ luiti čæve-badde luovos jâ naw'li gid'dâ æra sâddjai. De bođi dât, gi læi mânnâm vieʒ'ʒât, jâ buvti olles boattâlâ, jâ si jukkė dâm lâk'kai. De bottė dâk sisâ, jâ buoredæd'dje mui'tâli âtte: „Mon læm juo diettam, âtte dat daw'dâ-šladdjâ læ hir'mâd varâlâs, jos dât i šâddâ dâl'lanâgâ æs'tâduvvut; muttu dât læ mâida vaddesge æs'tâdet. Mon gaddam, âtte mi fer'tijep dast orrot uccemussân njæl'lja bæive." „I dist gâlgâ mikkege vai'lot, nuvt guk'ka go di dast læʒ'ʒâbettet,

gjennem ringen på lenken, og ventet til piken kom inn. Da rykket han gjennem veggen i båndet så sterkt at kua snublet, og han stakk pinnen gjennem ringen på lenken. „Herre Jesus!“ ropte piken; „kom og se, hvad skade Berju fikk; for hun falt ned og kan ikke stå op.“ Mannen hørte det og sprang inn. Da kom piken og fortalte: „En ku har fått skade og det så fort, at hu var frisk da vi kom inn i fjøset, og falt ned og kan ikke mer reise sig.“ „Hvad? Er det Berju som nu fikk skade?“ spurte en av de reisende. Piken spurte forundret: „Hvorav vet den fremmede, hvad kua heter?“ „Det er intet under,“ sa de to andre; „for han har lært å kjenne kyr, både hvad der feiler dem, og når han får en gård i syne, forteller han straks, hvor mange kyr der er på gården, og ved fjøset forteller han navnet på hver ku.“ Da trodde folkene på gården det, og husbonden spurte mannen: „Vil ikke du ta til og kurere kua?“ „Jeg gider ikke begynne å kurere, for hvad hjelper det å gjøre godt mot en sådan gård, hvor en selv ikke kan få hjelp?“ „Vær ikke redde! Her på gården skal I få både å spise og drikke, så meget som I trenger,“ svarte husbonden. „Nå, der skulde vel ikke være brennevin til oss?“ „Hvad skal I gjøre med brennevin?“ spurte husbonden. „Vi er så svært trette, at vi ikke kan gjøre noe uten brennevin,“ sa mannen. Da hentet husbonden en pelflaske med brennevin og gav mennene. „Jeg er ikke nøid med det; men du må også skaffe oss et glass.“ Da hentet husbonden et sølvbeger og gav mennene. Mannen bød pikene gå bort, og selv gikk de til fjøset og drakk brennevinet. Da de ikke hadde mer brennevin, bød doktoren å hente mer. En gikk inn for å forlange brennevin, den annen blev igjen i fjøset, og doktoren gikk ut og løste halsbåndet og festet det på et annet sted. Da kom den som var gått for å hente, med en full flaske, og de drakk den halvt ut. Så kom de inn, og doktoren fortalte: „Jeg visste alt før at denslags sykdom er forferdelig farlig, hvis den ikke straks blir stanset. Jeg tror vi må bli her minst fire dager.“ „I skal ikke mangle noe, sålenge I er her, og I trenger ikke å spise av eders niste; I skal ikke drikke vann, men melk skal I drikke. Så blev

eppetge di darbâš borrât niestadek; eppet di gâlgâ jukkât čase, muttu mielke gâl'gâbettet jukkât.“ De orru si dâst vâkko, jâ âlmai celki isedi âtte: „Dal i læk šât mikkege heđid; dâstgo dât daw'dâ læ juo jammam, jâ mi ai'gop âin vuol'get.“ De gæsasteddjė guof'te hæstâ jâ dol'vu 30 kilometerâ arvo frid'djâ sattoin, jâ ised læi âd'dam buoremus gusâ-hâdde balkast.

(Aikio 1890.)

57. SUOLLEMÂS RUTTÂ-RAKKÂDÆD'DJEK JÂ BÂR'GO-ÂLMAI.

Dolin læi Suomâst muttom boares suoppasâm lân'ne, gost gul'lujek juokke ijâ gommek. Maŋgâs gæč'čâleddjė dokku vuol'get ik'ko; muttu go lâk'kâ bottė, de orrogođi nu gabbosen, âtte fer'tijeddjė ruof'tot jorgetet. Muttu bæi'veg i gul'lum mikkege. Dam gulâi muttom bæi'vebar'gė; de dâddja: „Mon aigom mânnât on'ne iddji čok'kat dâm lânne sisâ.“ „Dâm don ik gâlgâ dâkkât; dâstgo mon læm visses dâm âlâ, âtte ik don boađe hæggâst dobbe ruof'tot,“ dâddja muttom hær'ra. „Na, mâst muđoi olmuš mat'ta boattet âlmaivuođâs diettet, jos i aiguš jallovuođâs gæč'čâlet,“ fas'tedi bæi'vebâr'ge. Go ækked šâddâi, de mânâi dât bæi'vebâr'ge lânne sisâ. Go guovso časkâi, de bottė golmâs girde dâggar jul'kâsin jâ baw'kâsin, nu âtte lan'nė vel doargest; sist čɛlmek dollân bullėk. „Mânâ erė dābbė,“ dâddjėk si. „Im vuost dam havė,“ fas'tedi bæi'vebâr'ge. „Jos don ik mânâ erė, de farot hæggâd!“ čur'vu si. „Hæggâstâm mon gâl im mai'dege lawlo; muttu mu hæg'gâ šâd'da gâl diddjidi sâggâ mavsulâʒ'ʒân,“ fas'tedi fâst bæi'vebâr'ge. De mɛnnė si gutteg guw'lusæsek.

Gâsk-ijâ bođig guovtes; dollân buok buolleb. „Mânnât gâlgâk dâl'lan erė dābbė,“ čur'vig soai. „I vel læk vuol'gem-ai'ge boattam,“ fas'tedi bæi'vebâr'ge. „Jos don ik mânâ dābbė erė, de farot hæggâd!“ čuorvoigâ soai. „Hæggâstâm mon gâl im mâi'dege lawlo; dâstgo mu hæg'gâ šâd'da dunnuidi sâggâ mavsulâʒ'ʒân,“ fas'tedi bæi'vebâr'ge. Soai mâida mânâig goab'bâg guw'lui.

Go iđed šâd'dâgođi, de boatta biru lân'nai jâ dolâ njâl'mėraig šokko. „Mânâ fâr'gâ dābbė erė!“ dâddja biru. I âlmai mâi'dege jiennâdâm.

de der en uke, og mannen sa til husbonden: „Nu er det ikke mer noen fare; for sykdommen er alt død, og vi vil reise videre.“ Så spente de to hester for og skysset dem omtrent 30 kilometer gratis, og husbonden hadde gitt dem verdien av den beste ku i betaling.

57. FALSKMYNTNERNE OG ARBEIDSMANNEN.

I gamle dager var der i Finnland en gammel forlatt festning, hvor man hver natt hørte spøkelser. Mange prøvde å gå dit om natten; men når de kom i nærheten, syntes det dem så uhyggelig, at de måtte vende tilbake. Men om dagen hørtes ikke noe. Dette hørte en dagarbeider om; da sier han: „Jeg vil inatt gå og sitte i festningen“. „Det må du ikke gjøre; for jeg er viss på at du ikke kommer derfra igjen med livet“, sier en storkar. „Nå, hvordan skal en ellers få vite om sin mannhaftighet, hvis en ikke vil prøve sitt mot?“ svarte dagarbeideren. Da det blev aften, gikk han inn i festningen. Da det avdagedes, kom tre farende med sådant brak og smell at festningen rystet; deres øine brente som ild. „Gå bort herfra!“ sier de. „Enda ikke denne gang“, svarte dagarbeideren. „Hvis du ikke går bort, så var dig for livet ditt!“ ropte de. „Livet mitt bryr jeg mig ikke noe om; men det blir nok eder meget kostbart,“ svarte han. Da gikk de hver til sin kant.

Ved midnatt kom to; de brente helt som ild. „Du skal straks gå herfra“, ropte de. „Enda er ikke tiden til å gå kommet“, svarte dagarbeideren. „Hvis du ikke går herfra, så var dig for livet ditt“, ropte de. „Livet mitt bryr jeg mig ikke noe om; for det blir eder meget kostbart,“ svarte han. Også de gikk hver til sin kant.

Da det begynte å dages, kom djevelen inn i festningen, og ild freste ut av munnen på ham. „Gå straks herfra“, sier han. Mannen gav ikke lyd. Så rente han ned, men dagarbeideren gikk efter

De vulgi dât čierâstet vuolas, muttu bæi'vebâr'ge vulgi su mâŋŋai. Bæi'vebâr'ge mânâi mâŋest, gid'dâ dâssaši go soai bođigâ muttom hærvas salė sisâ. Dobbė leddjė ollo hærrak. „De farot dal hæggâd!" „Mu hæggâstâm mon gâl im nu ænnâg lawlo; muttu mu hæg'gâ šâd'da gâl diddjidi sâggâ mavsulâǯ'ʒân," fas'tedi bæi'vebâr'ge. De orrogottė buokâk jâs'kâ. Bæi'vebâr'ge oini ollo ruđâid borde âld jâ dievvâ hil'-doi âld. De dɛddjėk si: „Jos don aigok javotâgâ orrot buok dâm birrâ, maid læǯǯâk oai'nam jâ gullâm, de æp mi aigo dunnjė dâkkât mâi'dege bâhaid." „Aigom gâl," fas'tedi bæi'vebâr'ge. „Aigokgo don vuor'not dâm âlâ?" jerrė si. „Aigom gâl," fas'tedi bæi'vebâr'ge. De vuornoi son dâm âlâ, âtte i son aigo dâm of'tige sar'not. De ɛddė si sunnjė ollo ruđâid jâ lui'tė vuol'get. Go son bođi gawpug sisâ, de jerrė maŋgâs, âttė igo son oai'nam dâihe gullâm mâi'dege. De lavi âin dâm fas'tedet: „Im gullâmge mâi'dege, jobe juo oai'nam."

Muttemėn læi dât bæi'vebâr'ge vaǯ'ʒemen gawpug-gattâ âld; de boatta of'tâ hær'ra su owdâld rii'dimen; son orostat'ta heppušės jâ ɛddi sunnjė ruđâid. De ar'vedi son, âtte dât læi muttom dâinâ ruttârakkâdæd'djin, gæid son dâm lânnest oini dâihe dâm čiegos kæl'larest ænnâm vuold; dâstgo si lavijeddjė bæi'veg gawpugest jottet jâ ik'ko ruđâid rakkâdet. Dât bæi'vebâr'ge oaǯǯoi ruđâid, nu daw'ja go gænge sist gawnâi, jâ riggoi hir'muset.

(Aikio 1893.)

58. RIEVÂN JÂ NJOAMMEL.

Muttom buolâs-ijâ njuikudi njoammel hui sâggâ, dâstgo son i bivvâm orrot. De boatta rievân jâ jærâi: „Mânne læk don nuvt ilost on'ne?"

Njoammel: „Dâmditti go mon læm nai'tâlâm."

Rievân: „Dât læ buorre."

N.: „I dât læk buorre, go mu gal'go læ bâha."

R.: „Dât læ næw're."

N.: „I dât læk næw're, go mon læm oǯ'ǯum rigges gal'go."

R.: „Dât læ buorre."

ham. Han fulgte efter til de kom inn i en prektig sal. Der var mange storkarer. „Var dig nu for livet ditt!“ „Livet mitt bryr jeg mig ikke så meget om, men det blir nok eder meget kostbart“, svarte dagarbeideren. Da begynte de alle å være stille. Dagarbeideren så mange penger på bordet og fullt op på hyllene. Da sier de: „Hvis du vil tie med alt det du har sett og hørt, vil vi ikke gjøre dig noe ondt“. „Ja, det vil jeg“, svarte dagarbeideren. „Vil du sverge på det?“ spurte de. „Ja, det vil jeg“, svarte han. Så svor han på at han ikke vilde tale om det til noen. Da gav de ham mange penger og lot ham gå. Da han kom inn i byen, spurte mange ham, om han ikke hadde sett eller hørt noe. Da pleide han hver gang å svare: „Ikke hørte jeg og enda mindre så jeg noe.“

Engang gikk dagarbeideren på gaten i byen; da kommer en storkar ridende imot ham. Han stanset hesten og gav ham penger. Da skjønte han at det var en av de pengemakerne som han hadde sett i festningen eller i den skjulte kjelder under jorden; for de pleide om dagen å ferdes i byen og om natten å gjøre penger. Dagarbeideren fikk penger så ofte han traff noen av dem, og blev svært rik.

58. REVEN OG HAREN.

En frostnatt hoppet haren meget omkring, for den holdt ikke ut å være stille. Da kom reven og spurte: „Hvorfor er du glad idag?“

Haren: „Fordi jeg er gift.“
Reven: „Det er godt.“
Haren: „Det er ikke godt, for kona mi er slem.“
Reven: „Det er slemt.“
Haren: „Det er ikke slemt, for jeg har fått en rik kone.“
Reven: „Det er godt.“

N.: „I dât læk buorre, go mânnâm ijâ buli must dallo, jâ dal i must læk šâtân mikkege."

R.: „Dât læ bâha."

N.: „I dât læk bâha, go buli vela must dât bâhas gal'goge.

De celki rievân: „Mâid vækket jâllâin hallât?" jâ ruottâsti erit. (Aikio 1890.)

59. SAM'MELÂŽŽÂI NJUOLGÂDUS-BAD'DE: GAN'DÂ JÂ TRUOL'LÂ.

Muttom gan'dâ vulgi mæc'cai vaʒ'ʒet; son mânâi nuvt gukkas muttom vuowde sisâ, âtte viimâg čaddjadâlâi. De boatta muttom truol'lâ jâ ai'go val'det gandâ jâ borrât. Gan'dâ dâddja: „Ik don dâgâ munnjė mâi'dege, dâstgo mon læm hui giew'râ jâ viises." Truol'lâ dâddja: „It'ten moai gâl'gė gawnâdet dam baikest, jâ mon aigom jærrât dust čiešâ nubbe lokkai gâšâldâgâ; jos don ik satte dâid fas'tedet, de don borâtâlâk." „Lekkus dât nuvt," fas'tedi gan'dâ.

Nubbe bæive bođi gan'dâ lit'to-sâddjai, jâ truollâ læi juo dâst.

Truol'lâ jærâi: „Mâid don dattok?" — Gan'dâ: „Âdde munnjė rokin!"

Truol'lâ: „Mânen dâm rokin?" —G.: „Mendir vuollât."

T.: „Mânen dâm mendirâ?" — G.: „Karânâsâ baččet."

T.: „Gost dât karânâs?" — G.: „Hai'kâgæšest."

T.: „Gost dât hai'kâ?" — G.: „Af'šo dâm čuoppâi."

T.: „Gost dât af'šo?" — G.: „Gæđ'gai nuorâi."

T.: „Gost dât gæđ'ge?" — G.: „Čærrek dâm njielâi."

T.: „Gost dât čærrek?" — G.: „Gulid biw'da."

T.: „Gost dâk guolek?" — G.: „Jawre bon'nest."

T.: „Gost dât jaw're?" — G.: „Vuof'sa dâm jugâi."

T.: „Gost dât vuof'sa?" — G.: „Law'ʒe dâm buveti."

T.: „Gost dât law'ʒe?" — G.: „Čæwres gaskâši."

T.: „Gost dât čæwres?" — G.: „Row'kui čaŋâi."

T.: „Gost dât roaw'ko?" — G.: „Bæivaš sud'dâdi."

T.: „Gost dât bæivaš?" — G.: „Vare duokkai jawkâi."

Haren: „Det er ikke godt, for igår natt brente gården min op, og nu har jeg ikke mer noe.“

Reven: „Det er ilde.“

Haren: „Det er ikke ilde, for den slemme konen min brente også op.“

Da sa reven: „Hvad hjelper det å tale med en tåpe“, og den løp bort.

59. LAPPENES RETTESNOR: GUTTEN OG TROLLET.

En gutt gikk ut i skogen; han gikk så langt i en skog, at han til slutt for vill. Da kommer et troll og vil ta gutten og ete ham. Gutten sier: „Du gjør mig ikke noe, for jeg er svært sterk og vis.“ Trollet sier: „Imorgen skal vi møtes på dette sted, og jeg vil gjøre dig sytten spørsmål. Hvis du ikke kan svare på dem, blir du ett.“ „La det være så,“ svarte gutten.

Den næste dag kom gutten til det avtalte sted, og trollet var alt der.

Trollet spurte: „Hvad vil du?“ — Gutten: „Giv mig en høvel!„

Trollet: „Hvad skal du med høvlen?“ — G.: „Høvle en bue.„

T.: „Hvad skal du med buen?“ — G.: „Skyte en ravn.“

T.: „Hvor er den ravnen?„ — G.: „I toppen av en furu.“

T.: „Hvor er den furuen?“ — G.: „Øksen hugg den.“

T.: „Hvor er den øksen?“ — G.: „Den skjemtes på en sten.“

T.: „Hvor er den stenen?“ — G.: „En terne slukte den.“

T.: „Hvor er den ternen?„ — G.: „Den fanger fisk.“

T.: „Hvor er de fiskene?“ — G.: „På bunnen av vatnet.“

T.: „Hvor er det vatnet?“ — G.: „Oksen drakk det.“

T.: „Hvor er den oksen?“ — G.: „Tømmen strypte den.“

T.: „Hvor er den tømmen?“ — G.: „Oteren bet den av.“

T.: „Hvor er den oteren?“ — G.: „Den krøp inn i ishullet.“

T.: „Hvor er det ishullet?“ — G.: „Solen smeltet det.“

T.: „Hvor er den solen?“ — G.: „Den blev borte bak fjellet.“

T.: „Hvor er det fjellet?“ — G.: „Det rullet i havet.“

T.: „Gost dât varre?" — G.: „Appai fierâi."
T.: „Gost dât appe?" — G.: „Birrâ buok obbâ majilme."
Truol'lâ i šâtân diettam, mâid son gâlgâi jærrât; dâmditti fer'ti son vuol'get nuvta erit jâ guođđet gandâ dâsâ.
(Aikio 1890.)

60. MI ÆLEDÆIDĖN BASI BÂRGÂKÆT'TA, DÂT BAR'GUJUVVUI JAMMEM MÂNNEL.

Muttom boares akkost læi ovtâjâkkasâš gal'be, gutte i boattam goas'-sege ækkedest ruof'tot. Ak'ko suttâi dâm galbes âlâ jâ mânâi guowǯâ lusâ jâ dâddja: „Guow'ǯâ-rieppo, godde don dâm galbe, dâmditti go dât i goas'sege boađe ækkedest sii'di." Guow'ǯâ fas'tedi: „I gal'be læk munnjė mâi'dege bâhaid dâkkâm."

Ak'ko suttâi guowǯâ âlâ, mânâi âl'ma lusâ jâ dâddja: „Âlmai-rieppo, baše guowǯâ, dâmditti go guow'ǯâ i godde galbe ige gal'be boađe goas'sege ækkedest sii'di." Âlmai fas'tedi: „I guow'ǯâ læk goas'sege munnjė mâi'dege bâhaid dâkkâm."

Ak'ko suttâi mâidai âlma âlâge jâ mânâi muorâ lusâ jâ dâddja: „Muorrâ-rieppo, gâččâ don âlma âlâ, dâmditti go âlmai i baččam guowǯâ, guow'ǯâ i god'dam galbe jâ gal'be i boađe goas'sege ækkedest ruof'tot." Muorrâ fas'tedi: „I âlmai læk goas'sege munnjė mâi'dege bâhaid dâkkâm."

Ak'ko suttâi muorâ âlâ jâ mânâi dolâ lusâ jâ dâddja: „Dollâ-rieppo, boalde dâm muorâ erit; dâstgo muorrâ i gâččâ âlma âlâ, âlmai i baše guowǯâ, guow'ǯa i godde galbe ige gal'be boađe ækkedest ruof'tot." Dollâ fas'tedi: „I muorrâ læk goas'sege munnjė mâi'dege bâhaid dâkkâm."

Ak'ko suttâi dolâ âlâ jâ mânâi čase lusâ jâ dâddja: „Čacce-rieppo, čas'kâd don dolâ, dâmditti go dollâ i boal'dam muorâ, muorrâ i gâč'-čâm âl'ma âlâ, âlmai i baše guowǯâ, guow'ǯâ i godde galbe, jâ gal'be i goas'sege boađe ruof'tot." Čacce fas'tedi: „I dollâ læk goas'sege munnjė mâi'dege bâhaid dâkkâm."

Ak'ko suttâi čase âlâ jâ mânâi bænnâg lusâ jâ dâddja: „Bænâ-rieppo, čuogâ dâm čase, dâmditti go čacce i čas'kâd dolâ, dollâ i boalde muo-

T.: „Hvor er det havet?“ — G.: „Rundt hele verden.“

Trollet visste ikke mer hvad det skulde spørre om; derfor måtte det gå tomhendet bort og la gutten være igjen der.

60. DET SOM BLEV UGJORT I LIVE, BLEV GJORT EFTER DØDEN.

En gammel kone hadde en årsgammel kalv som aldri kom hjem om kvelden. Konen blev sint på kalven sin og gikk til bjørnen og sa: „Kjære bjørn, drep kalven, for den kommer aldri hjem om kvelden.“ Bjørnen svarte: „Kalven har ikke gjort mig noe ondt“.

Konen blev sint på bjørnen, gikk til mannen og sa: „Kjære mann, skyt bjørnen, for bjørnen dreper ikke kalven og kalven kommer aldri hjem om kvelden.“ Mannen svarte: „Bjørnen har aldri gjort mig noe ondt.“

Konen blev sint også på mannen og gikk til treet og sa: „Kjære tre, fall på mannen, for mannen skjøt ikke bjørnen, bjørnen drepte ikke kalven og kalven kommer aldri hjem om kvelden“. Treet svarte: „Mannen har aldri gjort mig noe ondt“.

Konen blev sint på treet og gikk til varmen og sa: „Kjære varme, brenn op treet, for treet faller ikke på mannen, mannen skyter ikke bjørnen, bjørnen dreper ikke kalven og kalven kommer ikke hjem om kvelden“. Varmen svarte: „Treet har aldri gjort mig noe ondt.“

Konen blev sint på varmen og gikk til vannet og sa: „Kjære vann, slukk varmen, for varmen brente ikke treet, treet falt ikke på mannen, mannen skyter ikke bjørnen, bjørnen dreper ikke kalven, og kalven kommer aldri hjem“. Vannet svarte: “Varmen har aldri gjort mig noe ondt“.

Konen blev sint på vannet og gikk til hunden og sa: „Kjære hund, drikk vannet, for vannet slukker ikke varmen, varmen brenner ikke treet, treet faller ikke på mannen, mannen skyter ikke

râ, muorrâ i gâččâ âlma âlâ, âlmai i baše guowʒâ, guow'ʒâ i godde galbe jâ gal'be i goas'sege boađe ækkedest ruof'tot.“ Bænâ fas'tedi: „I čacce læk goas'sege munnjė mâi'dege bâhaid dâkkâm.“

Ak'ko suttâi bænnâgâ âlâ jâ mânâi badde lusâ jâ dâddja: „Bad'de-rieppo, hârcâst don dâm bænnâgâ, dâmditti go bænâ i čuokkâm čase, čacce i čas'kâdâm dolâ, dollâ i boal'dam muorâ, muorrâ i gâč'čâm âl'ma âlâ, âlmai i baččam guowʒâ, guow'ʒâ i god'dam galbe, jâ gal'be i goas'sege boađe ækkedest ruof'tot.“ Bad'de fas'tedi: „I bænâ læk goas'sege munnjė mâi'dege bâhaid dâkkâm.“

Ak'ko suttâi badde âlâ jâ mânâi sappan lusâ jâ dâddja: „Sappan-rieppo, læge nuvt buorre âtt: čuoppâd (gaskâš) dâm badde, dâmditti go bad'de i hârcâstâm bænnâg, bænâ i čuokkâm čase, čacce i čas'kâ-dâm dolâ, dollâ i boal'dam muorâ, muorrâ i gâč'čâm âl'mâ âlâ, âlmai i baččam guowʒâ, guow'ʒâ i god'dam galbe, jâ gal'be i boađe goas'-sege ækkedest ruof'tot.“ Sappan fas'tedi: „I bad'de læk goas'sege munnjė mâi'dege bâhaid dâkkâm.“

Ak'ko suttai sappanâ âlâ, mânâi gatto lusâ jâ dâddja: „Gat'to-rieppo, godde don dâm sappanâ, dâmditti go sappan i čuoppâdâm badde, bad'de i hârcâstâm bænnâgâ, bænâ i čuokkâm čase, čacce i čas'kâdâm dolâ, dollâ i boal'dam muorâ, muorrâ i gâč'čâm âlma âlâ, âl'mai i baččam guowʒâ, guow'ʒâ i god'dam galbe, jâ gal'be i boađe goas'sege ækkedest ruof'tot.“

Go gat'to dâm gulâi, de algi son dâllan sappan biw'det. Gat'to goddi sappanâ, sappan gaski badde, badde hârcâsti bænnâgâ, bænâ čuogâi čase, čacce čas'kâdi dolâ, dollâ boldi muorâ, muorrâ gâččâi âlma âlâ, âlmai baši guowʒâ, guow'ʒâ goddi galbe, jâ gal'be bođi æk-kedest ruof'tot.

Dâlle šâddâi nuvt, âtte mi æledæidėn basi bârgâkæt'ta, dât bar'-gujuvvui jammema mâŋŋel.

(Aikio 1893.)

bjørnen, bjørnen dreper ikke kalven, og kalven kommer aldri hjem om kvelden". Hunden svarte: „Vannet har aldri gjort mig noe vondt".

Konen blev sint på hunden og gikk til tauget og sa: „Kjære taug, heng hunden, for hunden drakk ikke vannet, vannet slukket ikke varmen, varmen brente ikke treet, treet falt ikke på mannen, mannen skjøt ikke bjørnen, bjørnen drepte ikke kalven, og kalven kommer aldri hjem om kvelden". Tauget svarte: „Hunden har aldri gjort mig noe ondt".

Konen blev sint på tauget og gikk til musen og sa: „Kjære mus, vær så snild å skjære (bite) av tauget, for tauget hengte ikke hunden, hunden drakk ikke vannet, vannet slukket ikke varmen, varmen brente ikke treet, treet falt ikke på mannen, mannen skjøt ikke bjørnen, bjørnen drepte ikke kalven, og kalven kommer aldri hjem om kvelden". Musen svarte: „Tauget har aldri gjort mig noe ondt".

Konen blev sint på musen, gikk til katten og sa: „Kjære katt, drep du musen, for musen skar ikke av tauget, tauget hengte ikke hunden, hunden drakk ikke vannet, vannet slukket ikke varmen, varmen brente ikke treet, treet falt ikke på mannen, mannen skjøt ikke bjørnen, bjørnen drepte ikke kalven, og kalven kommer aldri hjem om kvelden".

Da katten hørte det, begynte den straks å jage efter musen. Katten drepte musen, musen bet av tauget, tauget hengte hunden, hunden drakk vannet, vannet slukket varmen, varmen brente treet, treet falt på mannen, mannen skjøt bjørnen, bjørnen drepte kalven, og kalven kom hjem om kvelden.

Da blev det så at det som blev ugjort i live, det blev gjort efter døden.

61. NJOAMMEL AIGÂ.

Njoammel dal'veg muottâ-goađe sist čok'ka jâ goallo nu âtte —. De halla of'tu: „Muttu go dal vel gæse rajjai elišâm, de goađe muon gâl rakkâdâm âlcėm dal'vai.“ Gæsse go boatta, de njoammel i bârgâ æra go bæi'vai câlmi njav'va gæđ'geguorâst jâ dâjja: „I hân dal've dalve gârrâsâb læk.“ De goatte i šâddâ goas'sege.

(Saba 1918: „hørt av mor“.)

62. VUOR'ČA JÂ KARÂNÂS SAVÂLDÂK.

Go niso læ famotæmmen, de læ vuor'čast jâ karânâsâst goabbastge savâldâk. Go vuorčes gir'da dam nissun bâjjel, de krakko: „Niei'dâ-manaš! Kra, kra! Luonne-tuwnaš! Kra, kra!“

Go fâst karânâs oai'na dam nissun, de kluŋkest: „Bar'ne-manaš! Kluŋk, kluŋk! Šloakko-faccâš! Kluŋk, kluŋk!“

Valdâtus. Vuorčes savva niei'dâmana. Go niei'dâmanna šâd'da stuores, de dât guod'da lunid luonne-tuw'nai. De vuorčes dâid bæssa moi'vėt. De visša. — Karânâs savva bar'nemana. Go bar'nemanna stuorro, de buf'ta gulid jâ skap'po karânâssi šloagoid, moaloid jâ æra, mâidi karânâs læ vai'mel.

(Saba 1918: „hørt av bestemor i min barndom.“)

63. KARÂNÂS VUORNES.

Karânâs go cub'bu gær'ga borrâmest, de vuor'no: „Kra, kra, im šât aigo cub'bu borrât. Bâččâ læ.“

Læ, læ — de borra jo fâst.

Dât læ šâd'dâm sannevajâsen samidi. Jos guttege lopped mâi'dege jâ go ol'muk æppedek, âtte i daide doallât loves, de dâddjėk: „Karânâs vuornes dai'da læt sustge dât loppe.

(Saba 1918: „hørt av mor som barn.“)

61. HARENS FORSETT.

Haren sitter om vinteren i et snehull og fryser så at —. Da snakker den med sig selv: „Hvis jeg nu enda lever til sommeren, skal jeg nok lage mig hus til vinteren.“ Når sommeren kommer, gjør haren ingenting, men sitter med øinene mot solen og soler sig ved siden av en sten og sier: „Den ene vinter er jo ikke strengere enn den annen.“ Så blir det aldri noe hus.

62. KRÅKENS OG RAVNENS ØNSKE.

Når en kvinne går med barn, har kråken og ravnen hver sitt ønske. Når kråken flyver over den kvinnen, skriker den: „Pikebarn! Kra, kra! Søppeldunge! Kra, kra!“

Men når ravnen ser kvinnen, skriker den: „Guttebarn! Klunk, klunk! Slovott! Klunk, klunk!“

Anm. Kråken ønsker et pikebarn. Når pikebarnet blir stort, bærer det søppel ut på dungen. Da får kråken rote i den. Det liker den. — Men ravnen ønsker et guttebarn. Når gutten blir stor, kommer han med fisk og skaffer ravnen slo, fiskemoll og annet som ravnen er glad i.

63. RAVNENS ED.

Når ravnen er ferdig med å ete op frosken, sverger den: „Kra, kra, jeg vil ikke mer ete frosk. Den er besk.“

Best som det er, så eter den igjen.

Det er blitt et ordsprog hos lappene. Hvis en lover noe, og folk tviler på at han vil holde sitt løfte, sier de: „En ravne-ed kan vel det løftet hans være.“

64. MENNE BUOGGO LÆ UC'CE.

Buok loddin læ buoggo dât, mi roappâgoatta sâggâmusât go gir'del. Algost go Immel siw'nedi dâm, de læi dâtge stuores dego čuf'ča. Dego gærgâi Immel gieđâst, de goččoi Immel dâm gir'delet. Dego de gir'deli, de roappâgođi jâ šuvvâgođi nu, âtte æŋ'gelâk buok suor'gânejjė, jâ vela Immelestge vai'mo râwgâi. „Dat i hei've," celki Immel ač'če. De rawkâi son bug'gu ruof'tot, jâ de valdi stuorrâ oase dam oažžest jâ jugi dâm buok æra loddidi, uccanâš gæsâge. Dâmditti læ dal juokke loddest uccanâš vil'gis bier'go (bug'gu bier'go) bif'sâsoppâs goab'bâg bæld. De šâddâi buoggo sâggâ ucceb go læi, ɛi'du nu stuores go dal læ. Muttu âin dalge suor'gân matkalâš, go buoggo gir'del sæw'njâden.

(Saba 1918: „hørt av mor," fra Enare.)

65. MENNE GAK'KUREST LÆ JUOLGEK NU MÂNNEN.

Gak'kur læi hirmos ram'mai, go Immel siw'nedi algost. Immel læi buok jo siw'nedâm gak'kuri; dušše juolgek vel vai'lu. De ram'musti gak'kur: „Hɛi, must čabbâ soajak!" jâ de gir'deli. De fer'ti Immel čug'gėt julgid bâtti; il'la vel olâti. Dâmditti læ dal gak'kurest juolgek bâđâst.

Gak'kurest læ guof'te mâne. Muttu gol'mâ dât guod'dâ. Goalmad jaw'rai gur'gâl, vai buof'čâg oaž'žo.

(Saba 1918: „hørt nr. 1 av mor, nr. 2 av bestemor.")

66. SIEĐ'GÂ JÂ LÆI'BE.

Læi'be jærra sieđgâst: „Gosâ sieđ'ga spânjot?"
Sieđ'gâ: „Guoc'câg buttestet. Na don jieš, dâin oaw're-fardâinâd?"
Læi'be: „Čuorbe dujid čab'bodet."

(Saba 1918: hørt i min barndom av gamle Mikkel Henriksen, Reppen; han var fra Tanadalen.)

64. HVORFOR JERPEN ER LITEN.

Av alle fugler er jerpen den som larmer mest når den flyver op. I begynnelsen, da Gud skapte den, var den så stor som tiuren. Da den blev ferdig fra Guds hånd, bød Gud den flyve op. Da den fløi, larmet og suste det, så alle englene blev redde, og endog på Gud selv hoppet hjertet. „Dette passer sig ikke," sa Gud Fader. Så kalte han jerpen tilbake og tok en stor del av kjøttet dens og delte det ut til de andre fuglene, litt til hver. Derfor har enhver fugl litt hvitt kjøtt (jerpekjøtt) på hver side av brystbenkammen.

Så blev jerpen meget mindre enn den var, nettop så stor som den nu er. Men ennu blir vandringsmannen redd, når jerpen flyver op i mørket.

65. HVORFOR LOMMEN HAR FØTTENE SÅ LANGT BAK.

Lommen var svært hovmodig, da Gud først skapte den. Gud hadde allerede skapt alt på lommen, bare føttene manglet enda. Da brisket den sig: „Nei, hvor pene vinger jeg har!" og så fløi den avsted. Da måtte Gud stikke føttene fast i enden på den; det var så vidt han nådde til. Derfor har lommen nu føttene så langt bak.

Lommen har to egg. Men den legger tre. Det tredje slipper den i vannet forat den skal kunne dykke.

66. VIDJEN OG OLDEREN.

Olderen spør vidjen: „Hvor skal vidjen hen med sine smukke grener?"
Vidjen: „For å rense det råtne. Nå du selv med ditt knudrede utseende?"
Olderen: „For å gjøre en klosset persons arbeide pent."

A n m. Vidjelaug brukes til å rense råtne komager o. l., olderbark til å farve rødt, f. eks. skinntøi.

67. ÆPPARÂŠ DAT'TO GASTÂ.

Muttem âlmai læi čuop'pâmen muorâid mæccest, jâ su nâmmâ læi Hans. De gulla son, go æpparâš čierro; de jur'deli son jâ celki of'tu âlcės: „Muttem fuoras bær'gâlâk læ čiekkâm luovos mana; or'rus dal dobbe, gost leš!“ Muttu æpparâš riemâi âin buorebut čierrot, nu âtte Han'sâ i bæssâm æm'bu gosâge jottet; dâstgo æpparâš bođi gid'dâ julgi vuollai čierrot, jâ son i bæssâm æm'bu gosâge vaʒ'ʒet, i owdus jâ ige mâŋas. De fer'ti Han'sâ čokkanet jâ jærrâli gârrâset: „Mâid don dattok must, go don ik luoite mu æm'bu jottet?“ De fas'tedi æpparâš: „Mon dattom gastâ, jâ ik bæsâ vuol'get gosâge, ow'dâlgo don mu gastâšâk. Mon fer'tėm čierrot gastâ; dâstgo mu æn'ne læ bal'kestâm mu dei'kė gastâškæt'ta.“ Jâ de riemâi Han'sâ gastâšet dâm æpparâš, jâ son algi lokkât ruovto ač'če-min jâ ruovto Hærra buristsiw'nadus. Amenest algi jâ al'gui loappâti, jâ de bæsâi æs'kâ vuol'get Han'sâ mađkes jottet.

Na, de bođi Han'sâ ruof'tot jâ mainâsti, mov sunnjė læi gævvâm, jâ celki na: „Vuoi, vuoi, mân læi âkked gullât, go æpparâš čieroi, jâ imge læm bæssât æra muđoi erė, muttu fer'tijėm gastâšet, jâ dât læi buok vad'dasâmus, âtte ruovto âč'če-min lokkât; dâstgo dâm i matte gelles æreb go mon,“ celki Han'sâ. Dâs gâl'ga guovte-guolmâg, gutte æpparâs gastâš. Dâstgo dât læ varâlâš rai'mot, jos i buvte bâddjelistes erė bæs'tet; dâstgo æpparâš læ dâggar, âtte jos fâl owdâbællai mânna, de dât læ visses, âtte rai'mo gâlle; muttu nu guk'ka i raimo, go mâŋabæl'de læ čierrom-jiennâ. Muttu farot fâl dâm, âtte i bæsâ æpparâš čierrom-jiennâ owdâbællai, dâstgo jos owdâbællai vig'gagoatta, de gâl'ga olmuš čuoʒʒâstet daihe čokkanet jâ jærrât: „Mâid dattok?“ âi'du nu go Han'sâ jærâi; dâstgo Han'sâ điđi sâggâ æm'bu go ærak; son i læm vuostâs have gullâm æpparâš čierrom-jienâ; de dâmditti Han'sâ điđi âi'du burist, mov æpparâš gâlgâi gastâ oaʒ'ʒot.

(Reppen 1903.)

67. UTBOREN VIL HA DÅB.

En mann hugget ved i skogen, og han hette Hans. Da hører han at en utbor gråter; da tenkte han og sa ved sig selv: „En hordjevel har skjult en løsunge; la den være der hvor den er!“ Men utboren begynte å gråte alltid mer, så Hans ikke mer fikk gå noensteds; utboren kom like mellem føttene på ham og gråt, og han fikk ikke mer gå noensteds, hverken frem eller tilbake. Da måtte Hans sette sig og spurte strengt: „Hvad vil du mig, siden du ikke mer lar mig få gå?“ Da svarte utboren: „Jeg vil ha dåb, og du får ikke gå noensteds, før du døper mig. Jeg må gråte efter dåb, for mor mi har kastet mig hit uten å døpe mig.“ Da gav Hans sig til å døpe utboren, og han begynte å lese fadervår bakvendt og Herrens velsignelse bakvendt. Han begynte med amen og sluttet med begynnelsen, og da først fikk han gå sin vei.

Så kom Hans hjem og fortalte hvordan det var gått ham, og sa således: „Voi voi, hvor leit det var å høre da utboren gråt, og jeg hadde ellers ikke sluppet vekk, men jeg måtte døpe den, og det var det allerverste: å lese fadervår bakvendt, for det kan ikke mange andre enn jeg,“ sa Hans. Den skal kunne litt trollkunster som døper en utbor. For den er farlig til å maktstjele, hvis en ikke kan skaffe sig av med den. Utboren er sådan, at hvis den bare kommer foran, da er det sikkert at den maktstjeler; men så lenge som gråtmålet er bak en, maktstjeler den ikke. Men vokt dig bare for at utborens gråtmål ikke kommer foran dig; for hvis den søker å komme foran, skal en stanse eller sette sig og spørre: „Hvad vil du?“ nettop således som Hans spurte; for Hans visste meget mer enn andre; det var ikke første gang han hadde hørt en utbors gråtmål; derfor visste han just godt hvordan en utbor skulde få dåb.

68. BORÂ-NOAIDE HAW'DADET.

De læi borâ-noai'de Njuot'tejawrest. Dat orudi bâjagæččen Njuot'tejawre. Dât læi bâr'gâm ollo bâhaid ællem-aigestes. De jami dât noai'de. Bijjė gisto sisâ; muttu go guovso čas'ka ækkedest, de âin čuoǯ'ǯel dât jam'me gistost bâjas jâ mânna mæc'cai jâ bar'go dobbe jâ viekka iddjâ-boddâ, gid'dâ dâs'sa go guovso šâd'da; de mânna fâst gisto sisâ. Læs'kâ dat'to ol'muid doal'vot dâm ris'tâ-mul'di, vâi bissan haw'dai. Muđoi nuor'tâlâǯǯâk gâl haw'dadek jam'meidæsek vâiku gosâ, goggu vuokkâsâmus læš. Na, i of'tâge duostâ vuol'get. De læi liika of'tâ, gutte loppedi. Muttu dât valdi noai'dai dâggar hærge, mi læi godde-sokkâ; ač'če læi god'de-sarves, ige læm vud'djum (dam'mum). Âlcesâs valdi davalâš vuojjem-hærge, jâ de vulgi.

Lâgâmuš ris'tâ-muol'dâ læi Duollamgieddest, jâ dokku læi dâm værde guk'ke, âtte i ol'le ovtâ bæivest. Vuji mâid læš vuojjam; de časkâi guovso, ja de ruottâi gieđâlâk-hær'ge vuojan bal'di; jam'me čokkot jo gisto sist. Vuoj'je dâjja âtte: „I hân jam'me lave čok'kat.“ De vællani gâl fâst gisto sisâ. Vuji oppet oanekâssi; oppet girdi gieđâlâk-hær'ge vuojan bal'di. „Vællan erit; æi jam'mek lave čok'kat!“ bargadi vuoj'je. De fâst vællani dâdde gâl. Muttu go goalmadâšši čokkani dât jam'me gerrėsi jâ hær'ge bâlaski, de âlmai čâski gol'lus râs'ta. De dât god'de-hær'ge, de ruottâsti of'tân dâin jam'min. Âlmai čânâi hærges gid'dâ nânnuset, jâ ješ goarŋoi stuorrâ bæccai; nub'be stuorrâ bæcce vel læ lâk'kâ; goalmad læi gukkebust. Dât god'de-hærge gul'lu ruot'tâmen muorâi čâđâ; gerrės bæš'ka bæsest bæccai; ruottâi, dâs'sago vai'bâgođi; de hær'ge diet'tâlâs fâst bođi guoimes lusâ. De njui'ki dât jam'me gerrėsest erit jâ riemâi gas'ket dâm bæse, gosâ dât olmuš læi gor'ŋum; gaski jâ gaski, dâs'sa go dât bæcce algi sugâdet. Dego gâč'čâgođi bæcce, de âlmai njui'ki nubbe bæccai. De dât noai'de algi nubbe bæsege gas'ket. Gas'ka jâ gas'ka; smakkoid čollo birâs. Jurdâš âlmai, âtte dego de gærgâš gas'ket dâmge muorâ râs'ta, ow'dâlgo guovso šâd'da, de i læk buorre, go goalmad bæcce i læk ola-muddost. Sugâdešgođi jo dâtge bæcce; de iđi guovso. Âlmai čur'vi âtte: „de algi iđed; guovso jo iđi.“ De dât jam'me de čaŋâi gistos sisâ.

68. EN ETER-NOAIDE SKAL BEGRAVES.

Det var en eter-noaide i Notozero. Han bodde ved øvre enden av Notozero. Han hadde gjort meget ondt i sin levetid. Så døde denne noaide. De la ham i likkiste; men når det siste dagslys sluknet om kvelden, stod den døde op av kisten og gikk ut i skogen og skrek der og sprang natten igjennem til det begynte å dages; da gikk han inn i likkisten igjen. Enken vilde ha folk til å føre ham i kristen jord, så han kunde bli i graven. Ellers begraver skoltene sine døde hvorsomhelst, hvor det er bekvemmest for dem. Nå, ingen torde reise med ham. Så var det allikevel en som lovte å gjøre det. Men han tok til noaiden en sådan ren som var av villrenslekt; dens far var en villrenokse, og den var ikke temmet. Til sig selv tok han en almindelig kjøreren, og så reiste han.

Den nærmeste kristenjord var på Duollamgiedde (Tulomengen), og dit var det såpass langt at en kunde ikke nå dit på én dag. Han kjørte det han kjørte; så sluknet det siste dagslys, og da sprang den ren som kom efter, frem ved siden av kjørerenen; den døde satt alt opreist i kisten. Kjørekaren sier: „En død pleier ikke å sitte oppe.“ Så la den døde sig ned i kisten igjen. Han kjørte atter en stund; atter fløi den ren som kom efter, frem ved siden av kjørerenen. „Legg dig ned! De døde pleier ikke å sitte oppe,“ skrek kjørekaren. Så la den døde sig dog ned igjen. Men da han for tredje gang satte sig op i pulken og da renen blev redd, kuttet mannen festebåndet av. Så sprang villrenoksen sin vei med den døde. Mannen bandt sin ren godt fast, og selv kløv han op i en stor furu; der var enda en annen stor furu i nærheten; en tredje var litt lenger borte. Han hører at villrenen springer mellem trærne; pulken kastes med smell fra furu til furu. Renen sprang til den begynte å bli trett; så kom den naturligvis tilbake til kameraten sin. Så hoppet den døde ut av pulken og begynte å gnage på den furuen som mannen hadde kløvet op i; han gnog og gnog til furuen tok til å svaie hit og dit. I det samme den falt, hoppet mannen over i den annen furu. Noaiden begynte da å gnage på den

De bæsâi dât olmuš fâst vuojjet. Bođi Duollam-gied'dai; de buol'lati gud'duin dolâ, vâi ænâ lieg'gân, jâ de goai'voli dâsâ hawde jâ bijâi dâm noaide gommot (juol'ge-gâʒʒâid vel boldi), jâ de govčâi muoldâin. De læi gær'gâm dâm doaimâtusâstes.
(Saba 1918 Neiden.)

69. RAIMUTÂD'DÂT.

Jak Ondrei Njaw'damest mui'tâli, âtte son læi muttomen giđâ Kramviikâst biwdost. De læi muttom ruoššâ-njuorjoid gæč'čâmen Kramviik-njar'gâgæšest. Dâggu læ vel dâggar dego kæilolagan. Læi son čok'kamen; de rot'tėjejje nâkkarâk. Ja de orro su mielâst, âtte haw'ka son; dego mi livči, mi râdde dæd'da. Gæč'čâl son lik'kât bâjas, muttu i væje. Râsâi jâ râsâi; mân guk'ka læš râssâm, de viimâg bæsâi âlmâidi fâstâin; muttu son læi buok bivâstâgâst, nu âtte bai'de jâ æra sis-bif'tâsâk lejje buok čaccen.

Son go ruof'tot bođi biw'dovis'tai, de son mui'tâli, âtte movt sunnjė læi gævvâm. Jerrek sust dâm baike, âtte goggu læ. Rawna Pier Mar'te dâjja âtte: ik gâlgâ mui'tâlet; son læ mâid læmaš sæmma bartest âi'du dâmmânâgâ sâjest. Son ar'ved âtte goggu dât læ. Ja de âi'du son i mui'tâlâmge: „ânâ goalmadge gæč'čâl, âtte mo dat smakkid, go olmuš raimutâd'dâ."

Dâm bai'kai læmaš varrâ hævvânâm ol'muk riew'dâm jâ de šâd'dâm čiewrâi sisâ dâggu, goggu son læi čokkanâm.
(Saba 1918 Neiden.)

også. Han gnager og gnager; flisene spytter han ut rundt omkring. Mannen tenker at hvis han får tid til å gnage også dette tre over før det dages, så er det ikke bra, da han ikke kan nå i den tredje furuen. Også denne furuen begynte å svaie; da brøt dagskjæret frem. Mannen ropte at nu begynte morgenen; dagskjæret brøt alt frem. Da krøp den døde ned i kisten sin.

Så fikk mannen igjen kjøre. Han kom til Duollamgiedde; så tendte han et bål av furusøtter, forat jorden skulde tine, og gravet der en grav og la noaiden i den med ansiktet ned (han brente også neglene på føttene hans) og dekket ham til med muld. Så var han ferdig med det han skulde utføre.

Anm. Notozero er en skoltelappby i russisk Lappland. Fra innsjøen av samme navn renner Tulom-elven som faller i havet like ved byen Kola.

69. Å BLI MAKTSTJÅLEN.

Jak Ondrei i Neiden fortalte at han en vår rodde fiske i Kramvik.[1] Engang satt han på odden av Kramvikneset og så på russekobbene. Det er enda som en slags kjeile der. Mens han satt der, sovnet han av. Og så forekommer det ham at han kveles; det er som om noe trykker ham på brystet. Han prøver å komme sig op, men klarer det ikke. Han strevet og strevet, og så lenge strevet han at han til slutt kom til sig selv igjen. Men han var svett overalt, så skjorten og de andre innerklærne var som dyppet i vann.

Da han kom tilbake til rorboden, fortalte han hvordan det var gått ham. De spør ham om stedet hvor det er. Ravna-Pers Martin sier: „Du skal ikke fortelle det. Jeg har også vært i samme knipe nettop på det stedet. Jeg skjønner hvor det er.“ Og så fortalte Ondrei det ikke; „la en tredje også prøve, hvordan det smaker å bli maktstjålen!“

På det sted hadde sikkert lik av forliste folk reket iland og var kommet under grus og småsten der hvor han hadde satt sig.

[1] Kramvik er et fiskevær i Vardø herred.

70. RIEK'KÂSID GO GAW'NA JÂ GO DÂID OAI'NA.

1.

Nil'la viel'ljâm læi muttomen vaʒ'ʒemen gæsseg Duommâbavte væstâ-gæččen bâjabæle ol'leraja. De dâsâ bođi dow'dui, ɛtte vuolas gâl'ga vuol'get. Jurdâš son, ɛtte i son vuolge fier'vai; mâid son fiervast bâr'ga? Muttu i — dat'to ɛtte dat'to vuolas, i oaǯǯo rafe. Na, de vulgi fier'vai, go jo dat'to nu sâggâ. De gawnâi dobbe skin'nâmuodd-gap'-palâg; guddi son dâm bâjabællai ol'leraja; de bæsâi vuol'get; i šât gai'bedâm fier'vai.

De oai'na olmuš ɛtte mân uccan gâl'ga, go raimutâd'dâ, jos fæl'lai gul'le tiŋ'gâ læ gad'dai riew'dam. Dȧm bai'kai lejjė, oainak, moad'de vɛkko ow'dâl sor'manâm fællak gad'dai boattam.

Fæl'la gės læ hirmos bâha gomutâd'dât. I dât darbâš læt æm'bu go mi nu læ gad'dai riew'dâm, mi fællaidi læ gullâm, de dat gomutâd'dâ. Na, gɛrrus, skievtâtes ol'muk dâk jo læge, fællak. Muttu hævvânâm ruoš'šâlâš gɛl i gomutâddâ goas'sege; dâm baldâst gɛl oąǯ'ǯo vɛiku oađđet; dât gɛl læ loaw'de. Mâst dât bođiš, dâm im dieđe. Muttomâk lokkek ɛtte dât ris'tâ, mi ruoš'šâlâǯǯâst læ čæppatest, dât dât dæd'da, jâ dɛnnė i gomutâddâ.

2.

Go hævvânâm ol'mu gaw'na fiervast, de gâl'ga dâm bâjabællai ol'-leraja gæsset; muđoi i bæsâ vuol'get erė, muttu raimutâd'dâ.

Of'ti læi muttom olmuš vaʒ'ʒemen Bier'ge-njarga duokken; de gawnâi gâs'kâfiervast hirmos stuorrâ hævvânâm fælla. Dal'ke vel læi oalle gârâs; čacce gærra hir'mâdet. Go gæsset gâl'ga goi'kasi dâm rummâš, de čacce âin rot'te erė gieđâi gâskâst. Dâs'sa râsâi go vii-mâg oaǯǯoi goi'kasi. Dâst lejjė vela ol'jo-buvsâk juolgest jâ ol'jo-træj'jo bɛjjelėst. Muttu de diet'tâlâs i væjjam dâm stuorrâ fælla gæsset bâjabællai ol'leraja, go læi of'tu; fer'ti râs'ta čuop'pât jâ fiewredet dâm guof'ten stuk'kân bâjas, jâ de lowdi dâm bâjabællai ol'leraja roag'ga-

70. NÅR EN FINNER SJØLIK OG SER DEM.

1.

Min bror Nils gikk engang en sommer ved vestenden av berget Domen[1] ovenfor flomålet. Da fikk han den innskytelse at han skulde gå nedover. Han tenker at han ikke vil gå ned i fjæren; hvad skal han gjøre i fjæren? Men nei — det drar og drar ham nedover; han får ikke fred. Nå, så gikk han nedover til fjæren, da det drog ham så sterkt. Der fant han et stykke av en skinnstakk; han bar den ovenfor flomålet; så fikk han gå videre; det drog ham ikke mer til fjæren.

Der ser en hvor lite det skal til, før en blir maktstjålen, dersom det er reket iland noe som har tilhørt en nordfar.[2] På det sted var, ser du, noen uker før noen nordfarer som var druknet, drevet iland.

En nordfar er fælt slem til å spøke. Det behøver ikke å være mer enn noe som har tilhørt en nordfar, som er reket iland, så spøker det. Nå, de er jo fulle av bannskap og uvørne folk, nordfarene. Men en russ som er druknet, spøker aldri; ved siden av en sådan kan en, om en vil, sove; han er rolig. Hvad det kommer av, det vet jeg ikke. Noen sier at det kors som russen har om halsen, er det som tynger, og derfor spøker han ikke.

2.

Når en finner i fjæren et menneske som er druknet, skal en trekke det ovenfor flomålet; ellers får en ikke gå derfra, men blir maktstjålen.

Engang gikk en mann på yttersiden av Kibergneset; så fant han midt i fjæren en overmåte stor nordfar som var druknet. Det var riktig hårdt vær og sterk dragsug. Når han skulde trekke liket på det tørre, rev sjøen det ut av hendene på ham. Så lenge strevet han, at han til slut fikk det på det tørre. Liket hadde enda oljebuk-

[1] Domen er et fjell på fastlandet syd for Vardø.

[2] Nordfar er en fisker fra egnene sønnenfor Finnmark, der deltar i Finnmarksfisket som sesongfisker.

gap'palâgâiguim; geđgiguim vel deddi jâ dâjâi ɛtte son boatta du vieǯ'ǯât ol'muiguim. De bæsâi mânnât rafest dokku, gos leš lâm jottemen.

Dâm gâl'ga juokkehâš diettet dâjjât, gi hævvânâm ol'mu gaw'na. Go Gabbe Rappânjoaskest gawnâi Abrâm Jownâ rummâš Soavvelriddost, de dât guđi faccâides âlâ, vâi dât hævvânâm olmuš jak'ka, âtte ol'muiguim dât boatta vieǯ'ǯât.

3.

Šluw'gar-Uw'la læi muttomen Kavrig-njar'(gâ)-gæšest gaw'nâm mâid nu, varrâ læmaš riek'kâs gaw'nâm. Mi læimek dɛlle Kavregėst biw'demen. Dât i oǯ'ǯum rafe; dattoi muge ɛlcės væk'ken; gammâgid falâi balkast. Muttu muon lokkim ɛtte: „Muon gɛl im višâ vuol'get." Muttu i oǯ'ǯum rafe. Nubbe bæive fer'ti mânnât of'tu; nii'be-boakkan vel čânâi birâs.

Âmâl oai'nam læmaš riek'kâs. Jos i oaine, de dɛlle i gai'bed; muttu go oai'na, de gɛl i oaǯǯo rafe, ow'dâlgo bâjabællai ol'leraja læ gæssam dâm riek'kâs.

4.

Uccâ Pierâš læi čoag'gemen rikkid Bier'ge-njargâ duokken. De gawnâi fiervast hattâ; ođâs vel dât hat'tâ. De valdi dam hattâ giettâses; muttu de gulâi čur'vėmen ɛtte: „Ele, bær'gâlâk, valde su hattâ!" De dât olmuš bal'kesti dâm hattâ dâsâ fier'vai jâ dâjâi ɛtte: „Ene, bær'gâlâk, hattâd!"

Dât dât gɛl i læm æra go hævvânâm olmuš, gi čur'vemen gul'lui fiervast.

(Saba 1918)

ser på benene og oljetrøie på. Men naturligvis klarte han ikke å trekke den store nordfaren ovenfor flomålet, da han var alene. Han måtte skjære liket over og føre det op i to deler, og så dekket han det til med mattefiller[1] ovenfor flomålet, la enda stener oppå til tyngsel og sa: „Jeg kommer med folk for å hente dig.“ Så fikk han gå i fred dit han skulde.

Det skal enhver vite å si som finner et druknet menneske. Da Gabriel fra Rapnjask fant Jon Abrahamsens lik på Soavvelstranden,[2] la han vottene sine igjen oppå det, forat den som var druknet, skulde tro at han kom igjen med folk for å hente ham.

3.

Sluvgar-Ola[3] hadde engang funnet noe ved odden av Kavringneset; han hadde sikkert funnet et sjølik. Vi rodde da fiske i Kavringen.[4] Han fikk ikke fred; han vilde ha mig også til å hjelpe sig; han bød mig komager til lønn. Men jeg sa: „Jeg gider ikke gå.“ Man han fikk ikke fred. Næste dag måtte han gå alene; et belte med kniv bandt han om sig.

Han hadde vel sett et sjølik. Hvis en ikke ser det, så drar det ikke; men hvis en ser det, får en ikke fred, før en har trukket liket op ovenfor flomålet.

4.

Lille-Per gikk og sanket rekved på yttersiden av Kibergneset. Så fant han en hatt i fjæren; den hatten var enda ny. Han tok hatten op i hånden; men da hørte han at det ropte: „Ta, djevel, ikke hatten min!“ Da kastet mannen hatten der i fjæren og sa: „Behold, djevel, hatten din!“

Det var nok ingen annen enn et druknet menneske som hørtes rope i fjæren.

[1] Russerne førte i gamle dager sitt mel til Norge i bastmatter.

[2] Jon Abrahamsen og tre andre druknet i 1895 i stille vær, da de skulde ro fra Bigganjarg til Sirdagoppe. Disse og de ovennevnte steder ligger i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden.

[3] Han kaltes så, fordi han alltid helte hodet til den ene eller annen side.

[4] Kavringen er et lite fiskevær nord for Vardø.

71.

Muttomen læiga Gunnar Niilâs jâ Mattiš Mag'ga mâŋŋed ækked gir'ko-aide sist sawʒâ vieǯ'ǯâmen. Læiga occâm dâm sawʒâ vâiku gost, muttu æva læm gaw'nâm. Dât saw'ʒâ læmaš bak'kim oaives Plæimâ gan'dâ-rokke haw'de-rid'dâ-loammai jâ bâk'kâšuvvum dâsâ. De galgâigâ dâm, jâ Mattiš Mag'ga mânâi ruof'tot of'tân sawʒâin. Gunnar Niilâs vel basi gir'ko duokkai gir'ko-aide sisâ. De vaʒ'ʒeli dâtge ruof'tot; vaʒʒi gir'ko-uvsâ mæd'del; de gulla, go rattek gir'kost. Niilâs mânâi gir'kotrappâ âlâ jâ algi gul'dâlet, âtte gæk læ gir'kost; bijâi bælljes čoawdâ-raige ow'di. De gulla, go hir'muset rattek jâ beš'kek jâ hummek. De sunnjė hirmosen mânâi; son ar'vedi, âtte æi dâk daide læt rivtes ol'muk, jâ de son viekkâli. Go son âin orost, de orro su mielâst, âtte mâŋest gul'lujek boattemen; de son âin viekkâl nu mâid væjja, gid'dâ dâs'sa go ol'mui stoppui bođi.

(Saba 1918.)

72. BAP'PÂ JÂ LUK'KAR JÂ JAMĖŠÂK.

Jamėšâk jottek ik'ko gir'kost. Muttomin veđigâ bap'pâ jâ luk'kar. Bap'pâ logâi, ɛtte son duos'ta mânnât sar'nedet gir'kui ik'ko. Luk'kar logâi, ɛtte son mâid duos'tâ mânnât ik'ko gir'kui.

De mânâi vuost luk'kar gir'kui. Dât valdi gol'mâ gæđge mieldes, ovtâ ol'lerajast, ovtâ gâs'kâ-fiervast jâ ovtâ fier'va-vuođost, jâ de mânâi riŋ'galof'ti. Dego šâddâi ijjâ, de botte jamėšâk, gir'kufæs'kar dievvâ. I luk'kar mɛi'dege, ow'dâlgo lof'ti goar'ŋogottė. De fierrâlɛtti ol'leraja-gæđge. De gir'delejjė jamėšâk olgus. — Moad'de tiimâ gæšest bottė fâstâin. Dɛlle luk'kar fierrâlɛtti gâs'kâfierva gæđge. De jamėšâk oppet mɛnnė olgus, muttu æi nu jottelet go vuostâs have. Iđedes-ijâ bottė fâst jamėšâk. De luk'kar fierrâlɛtti fier'va-vuođo-gæđge trappâ meld vuolas. Jamėšâk vul'gė olgus algost, muttu jorgetejjė fâst uf'sâbogest jâ orostejjė gir'kufæs'kari. Luk'kar mielâst orrogođi, ɛtte rip'pâskuwlâ-manak dâk læ. Muttu gɛl dât jier'me-olmuš ar'ved, ɛtte jamėšâk dâk

71. SPØKERI I KIRKEN.

Engang var Nils Gunnersen og Magga Mattisdatter sent en kveld inne på kirkegården og hentet en sau. De hadde lett efter sauen overalt, men hadde ikke funnet den. Sauen hadde trengt hodet inn i en åpning på gjerdet om Pleyms avdøde gutts grav og var blitt klemt fast der. Så fikk de den løs, og Magga Mattisdatter gikk hjem med sauen. Nils Gunnersen blev igjen på kirkegården bak kirken. Så gikk han også hjemover; han gikk forbi kirkedøren; da hører han at noen ramler inne i kirken. Han gikk op på kirketrappen og begynte å lytte efter hvem som var i kirken; han la øret mot nøkkelhullet. Da hører han at de ramler fælt og smeller og snakker. Da falt der redsel på ham; han skjønte at det vel ikke var riktige mennesker, og så satte han på sprang. Hvergang han stanser, synes han han hører at noen kommer efter. Så sprang han alt det han orket, like til han kom i stuen til folk.

72. PRESTEN OG KLOKKEREN OG DAUINGENE.

Dauingene ferdes i kirken om natten. Engang slo en prest og en klokker vedd. Presten sa at han torde gå om natten inn i kirken og preke. Klokkeren sa at han også torde gå i kirken om natten.

Først gikk klokkeren i kirken. Han tok tre stener med sig, en fra flomålet, en fra midtfjæren og en fra fjæremålet, og så gikk han op på ringelemmen. Da det blev natt, kom dauinger så forgangen blev full. Klokkeren gjorde ingenting, før de begynte å stige op på lemmen. Da trillet han ned stenen fra flomålet. Så fløi dauingene ut. — Noen timer efter kom de igjen. Da trillet klokkeren ned stenen fra midtfjæren. Dauingene gikk ut igjen, men ikke så fort som første gang. Utpå morgensiden kom de igjen. Da trillet klokkeren stenen fra fjæremålet nedover trappen. Dauingene begynte først å gå ut, men snudde igjen i døråpningen og stanset i kirkegangen. Det forekom klokkeren at det var konfirmanter. Men

læ; dušše sust čɛlme vig'gėk gæi'det. De boattegottė trappâ meld bâjas. Luk'karest i læm æra rađđe go algi riŋ'gėt. Jamėšâk čuǯ'ǯuk jâ geč'ček bil'lui. Nav læi riŋ'gėmen; de luoi'teli biel'lu-badde jâ viekkâli olgus jamėši gâs'kâl. Jâmėšâk bacce bil'lui gæč'čât, gad'dek ɛtte luk'kar toarnâst dât læ âin. Biel'lo go orosti, de gulâi ɛtte jamėšâk vul'gė mâŋŋai; muttu dâlle æi juof'sâm šâtâin.

Lavârdâk-ækked mânâi bap'pâ gės gir'kui. Jamėšâk go botte, de mânâi bap'pâ sar'nestowli jâ riemâi sar'nedet. Muttu jamėšâk diet'tâlâs æi fuollâm dâst mɛi'dege, gɛikudejjė dâm bappâ buok duš'šen. Ol'muk go iđedest bottė gir'kui, de æi gaw'nâm mɛi'dege; dušše čoalek lejjė gis'sum birrâ stoalpoi.

(Saba 1920.)

73.

1.

Of'tė læi Hændâst hæs'tâ mânnâm gir'ko-aide sisâ. Dâst Brii'ta Mar'ja mânâi vieǯ'ǯât; muttu hævoš i vuolge i gosâge, dušše bosso. Jâ nu i obbâ oǯ'ǯumge erit dâm hæstâ. Fer'ti Hæn'dâ jieš mânnât jâ gârrodi hir'muset. De fer'tijejjė jamėšâk luoi'tet dâm hæstâ.

(Saba 1918.)

2.

Erik Mat'te Juhan mui'tali: Son jâ Niilâs Hæn'dârâk mânâigâ owdeb jâge murjid čoag'get Sad'dui. Ođđâ gir'ko-ai'de læi dâlle jo val'dum ânnui. Hæn'dârâk mânâi vuolas, jâ son basi of'tu murjid čoag'get. Gir'ko-aide siskabæld muorjek nu ollo, âtte buok čap'pâden. Jâ son dal nu doap'po nu doap'po mâid væjja, gir'ko-aide čâđâ. De gul'lušgottė nâkkarâk; aigoi son čuoǯ'ǯelet, muttu i væjjam; dâsâ nokkâi. Ođi dâst gæšos bæive. Bođi son ruof'tot; de ækked jo læi. Sin ol'muk lejjė occâm su, mân guk'ka leǯ'ǯėk. Diet'tâlâs, go iđedest læi mânnâm murjidi, de ækkedest æs'kâ bođi ruof'tot.

(Saba 1918.)

han som var en forstandig mann, skjønte at det var dauinger; de søkte bare å kverve synet på ham. Så begynte de å komme opover trappen. Klokkeren hadde da ikke annen råd enn at han begynte å ringe. Dauingene stod og så på kirkeklokken. Rett som han holdt på å ringe, slapp han klokketauget og sprang ut mellem dauingene. Disse blev stående igjen og så på klokken; de trodde at klokkeren fremdeles var oppe i tårnet. Da klokken stanset, hørte han at dauingene kom efter ham; men da nådde de ham ikke mer.

Lørdag aften gikk presten i kirken. Da dauingene kom, gikk han op på prekestolen og begynte å preke. Men dauingene brød sig naturligvis ikke noe om det; de rev presten istykker til ingenting. Da folk om morgenen kom i kirken, fant de ikke noe; bare tarmene var viklet rundt om stolpene.

73. SPØKERI PÅ KIRKEGÅRDEN.

1.

Engang var Henriks hest gått inn på kirkegården. Brita Marja gikk for å hente den der; men hesten vilde ikke noensteds hen, den bare blåste. Og så fikk hun hesten slett ikke derfra. Henrik måtte selv gå og bante fælt. Da måtte dauingene slippe hesten.

2.

Mattis Johan Eriksen fortalte: han og Henrik Nilsen gikk forleden år for å sanke bær på Sanden. Den nye kirkegård var da alt tatt i bruk. Henrik gikk nedover, og han blev igjen og sanket bær. Inne på kirkegården var der så meget bær at det svartnet. Og han plukker nu alt hvad han orker gjennem gjerdet. Da begynte han å bli søvnig; han vilde stå op, men orket det ikke; han sovnet der. Han sov der hele dagen. Da han kom hjem, var det alt kveld. Deres folk hadde lett efter ham lenge. Det var naturlig, da han om morgenen var gått for å sanke bær, og først om kvelden kom han tilbake.

74. HAWDE ÂLD I GÂLG GUK'KA ČOK'KAT.

Bavval Niilâs ač'če læi muttomen Værâst. De læi boattemen Ol'gujogâst gawpugi mâŋŋed ækked. Bođi gir'ko-aide gurri; de čokkani muttom gæđge âlâ, valdi vii'neboattâles osâst jâ aigoi jugestet. De njurgadi dâm gæđge vuold, mân âld son læi čok'kamen; i son lik'kâm. Njur'gi nubbadɛšši; i son vel vuol'gam. Muttu goalmadɛšši go njur'gi, de sad'duk vel bor'gegotte birrâ su. De son de gɛl bâlaski, viegâi gawpugi jâ njui'ki muttom hagâ sisâ. I šât duos'tâm obbâ gattâ meldge vaʒ'ʒet.

(Saba 1920.)

75. BOARES HAWDI ÂL I GÂLGÂ NOK'KÂT.

1.

Æi dâk lave galmek suovvât, atte ol'muk guk'ka čok'kajek sin âld.

Hɛiku Lii'sa, Ræppenėst, læi muttomen Vard-oaiv-goađest orromen ârve owdâst gussâ-gæč'čâm-mokkest. Vard-oai've læ muttom baf'te Ræppen lâk'kâ; dâst læ rai'ge dego goatte. De rot'tėjejjė nâkkarâk; læi oađđemen; de raw'kâli olmuš su jâ dâjja ɛtte: „Ele su dædde!“ „De im aiguš!“ bak'kudi Hɛiku Lii'sa jâ mânâi olgus gusâi lusâ.

Vard-oaiv-goađest læ boares haw'de, jâ hawde âl i gâlgâ nok'kât.

2.

Muon lejjim muttomen nok'kâm Unjarg-gæččai Laddo dombællai dierme vuollai. Ei'du nâkkarâk lejjė boattam; de raw'kâli mu jâ dâjja darugilli ɛtte: „don gâlgâk dast dal'lan erė vuol'get,“ nu gârrâset vel ɛtte. De muon goc'cajim, jâ de muon de čol'gâdim ænnâmi jâ dɛjjim ɛtte: „daggugo mâid læ dâggarâǯǯâk.“ Jâ de mɛnnim erė.

Dât diet'tâlâs i læm æra go čacce-jam'mek, dolen riew'dâm dâsâ gad'dai jâ šâd'dâm dâsâ čiewrâi sisâ. Dâk æi lave âl'mâ ol'mu bajjât âlâsek vællanet.

(Saba 1920.)

74. PÅ EN GRAV SKAL EN IKKE SITTE LENGE.

Nils Paulsens far var engang i Vadsø. Så gikk han fra Ytre-Kvænby til byen sent om kvelden. Han kom forbi kirkegården; så satte han sig på en sten, tok brennevinsflasken sin ut av barmen og skulde til å ta sig en slurk. Da plystret det under den stenen han satt på; han reiste sig ikke. Det plystret annen gang; enda gikk han ikke. Men da det plystret tredje gang, da begynte sanden å fyke om ham. Da blev han redd, sprang til byen og hoppet inn i et gårdsrum. Han torde ikke engang gå på gaten lenger.

75. PÅ GAMLE GRAVER SKAL EN IKKE SOVE.

1.

Graver pleier ikke å tillate at folk sitter lenge på dem.

Heiku Lisa i Reppen var engang i Vardoaiv-gammen; hun var gått inn der for regn, mens hun gjætte kyrne. Vard-oaive er et berg i nærheten av Reppen[1]; i det er en hule som en gamme. Så sovnet hun av; best som hun sov, var det en som vekket henne og sa: „Trykk mig ikke!“ „Nei, jeg skal ikke,“ sa Heiku Lisa og gikk ut til kyrne.

I Vardoaiv-gammen er en gammel grav, og på en grav skal en ikke sove.

2.

Jeg hadde engang lagt mig til å sove på Nesseby-odden bortenfor Lillevatnet under bakken. Jeg var nettop sovnet; da vekket en mig og sa på norsk: „Du skal straks gå bort herfra“; han sa det enda så hårdt at —. Da våknet jeg, og så spyttet jeg på jorden og sa: „Er her også sådanne?“ Og så gikk jeg bort.

Det var selvfølgelig ikke annet enn folk som var druknet i sjøen og reket iland der i gammel tid og blitt dekket av grus og småsten. De pleier ikke å tillate at et menneske legger sig på dem.

[1] Reppen er en grend i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden.

76. RUONA DOLLÂ MÆRÂST.

Muttom ol'must læi goatte Strommavuonâst, ɛi'du Riwnjest. De oai'na dât olmuš muttom ækked, ɛtte ruona dollâ boatta vuonâ sis mærâ meld; su goađe vuos'ta vel orro jottemen. De dât olmuš mânâi goattai. Arrânėst læi buollemen dollâ. De goi'vi dât olmuš hilâid moai'dugare dievvâ; ar'ved dal jo, ɛtte i dât læk rivtes dollâ, jâ de mânâi vuor'det dâin dollâgarin uskus, nago de goattai boatta. Nav læi orromen; de gul'lu: boatta sisâ. Muttu mov uf'sâ læk'kâsi, de nu ɛddi dâin hillâgarin uvsa vuos'ta. De jawketi dât nækkâmɛt'tum. Dât olmuš mânâi olgus gæč'čât, ɛtte mi læi. De oi'nui fâst mânnâmen dât ruona dollâ vuonnâraige olgus, dokku gost læi boattam.

Mi dât leš lâm dolâid, dât i dit'tu.

(Saba 1918.)

77.

Aslâk mui'tali: Of'tė læi son boattemen Unjargâst; de boatta Addjuš Sammul gan'dâ su owdâld, gi læi jammam ovtâ jâge ow'dal, jâ dâjja: „Buorre bæi've, Bavval Niilâs čiw'gâ!“ Dâlle son buosai maŋ'gâ vâkko; mâsa de jamma.

(Saba 1918.)

78.

Of'ti asâi Suovjogâst oft âlmai, gæn nâmmâ læi Nilla Las'se; son læi lænsmân'nen Unjarg gieldâst. Son læi dâggar âlmai, âtte son i bâllâm mâs'tege ærebgo ovt have son logâi ješâs hirmastuvvâm, vâik son i oai'nam ige gullâm mâi'dege. Dât gævâi nu, âtte son mânâi loddid baččâlet giđđâg jawridi. Son baši muttom havid jâ goddi moad'de lodde, čânâi dâid sæl'gases jâ vulgi ruof'tot vaʒ'ʒet. De girdi giek'kâ jâ sæivoi muttom murri su lâk'kâ jâ algi guk'kât. De jurdâšešgođi son god'det dâm lodde; dâstgo son diđi vis'sâ, âtte go

76. GRØNN FLAMME PÅ SJØEN.

En mann hadde en gamme i Kongsøfjorden[1], nettop i Strømmen. Så ser han en kveld at en grønn flamme kommer på sjøen innover fjorden; den synes enda å stevne mot hans gamme. Da gikk han inn i gammen. På åren brente varme. Så øste mannen et blikkfat fullt av glør; han skjønte nu at det ikke var en riktig flamme, og så gikk han for å vente med det ildmørjefatet ved siden av døren, om det skulde komme inn i gammen. Best som han satt, hører han at det kommer inn. Men straks døren gikk op, kastet han ildmørjefatet mot døren. Da forsvant den usynlige. Han gikk ut for å se, hvad det var. Da såes den grønne flamme igjen gå utover fjorden, dit hvorfra den var kommet.

Hvad det var for en flamme, det vet man ikke.

77. EN DØD VISER SIG.

Aslak fortalte: Engang kom han fra Nesseby; da kom Addjusj Samuels gutt imot ham, som var død et år før, og sier: „Goddag, Nils Paulsens unge!“ Da var han syk i mange uker og var døden nær.

78. SKRØMT I SKOGEN.

Der bodde engang i Bergeby[2] en mann som het Lars Nilsen; han var lensmann i Nesseby sogn. Han var en sådan mann at han ikke var redd for noe; men én gang sa han at han blev fælen, skjønt han ikke så eller hørte noe. Det gikk så til at han gikk for å skyte fugl om våren i innsjøene. Han skjøt noen ganger og fikk endel fugl, bandt dem på ryggen og gav sig på hjemveien. Da fløi

[1] Kongsøfjorden ligger østligst i Berlevåg herred.

[2] Bergeby er en grend i Nesseby.

son bačča, de læ visses, âtte dât jamma; dâstgo sust læi stiives giettâ jâ visses bis'so. Dâin mɛinigin (oai'velin) geldi son bissos jâ algi sif'tėt giega âlâ; muttu go son baččâli, de i buol'lam sis; son geldi fâstâin; muttu gævâi sæmma lakkai go owdeb have, jâ son gæč'čâli maŋgâ have; mutt bis'so i buol'lam sis. De son fer'ti vuol'get vaʒ'ʒet ruof'tot guw'lui, jâ giek basi dâs guk'kât. Muttu go son læi mânnâm oanekis matke, de sunnjė šâddâi nu hirmos, âtte son i ješge diettam, movt son bođi Mæccejogâ rajjai. Dâm son gâl muiti, âtte son maŋgâ have jorgeti mâŋŋasis jâ hasti âtte: „Boađe âl'muset, mi leǯǯėk; âle jođe čikkusest! Gâl mon duoddom oai'net, vâiku mâggar don vel læǯǯâk."

Jâ son oini mâida dâm, âtte i sust læm bænâge olles jirmiguim; dât ruottâi muorâi njæi'gâ jâ čaŋâi mies'tâgi čâđâ. Muttu dâllan go son bæsâi Mæccejogâ râs'ta, de bođi son fâst rivtes il'mai. Dâm jogâst son bâsâi čâlmides jâ de logâi sarne dam diettemɛt'tum pɛrson âlâ, gi su læi hirmastut'tam. Hirmastuvvâm son duođai læmaš, go son i diettam dâm, gos sust leš læmaš loddek haš'kâluvvâm sæl'gai, nu âtte baddest lejjė lod'debælek, jâ muttomâk lejjė boat'kânâm čæppati rajja râs'ta jâ dušše oaivek baccam bad'dai. Go son bâl'lai, de son læ lâk'kâ mâs'semen jirmides. Ja i son læm goas'sege ow'dâl bâl'lam go dâl, vâik son læ ow'dâl gullâm bâl'dusid.

Dâllego son čok'kai rievânid buwrestes Suovjog bavte âlde, gost âin dal læ su buw'resâjje dow'dâmest, dobbe gulâi son of'ti, go ol'muk hallėk olgubæl'de âtte: „Jos don ik hæite erit dābbe jottemest, de bal'kestep mi du of'tân buwrinâd bâjjel bavte." Muttu i son bâl'lam ige hæi'tam buwrestes čok'kamest.

(Balke 1888.)

79.

Unjarg nissunâk lejjė muttomen mannamen suinid čuop'pât. Ande Mari mânna owdâst; bođi goađe lusâ Suoi'ne-čuop'pâm-jokki, de lækkâsti uvsâ jâ dâjja: „Boarrasâk olgus, ođđâsâk sâjjai!" Muttu de i gær'gâm val'det gieđâs uvsâst luovos nu jottelet go gâlgâi. Dâk næk-

en gjøk og satte sig i et tre i nærheten og begynte å gale. Han tenkte da på å drepe den; for han visste sikkert at når han skjøt, var det visst at den døde; for han hadde en stø hånd og en sikker børse. I den tanke spente han børsen sin og siktet på gjøken; men da han skjøt, tendte det ikke; han spente børsen igjen, men det gikk likesom første gang, og han prøvde mange ganger, men det tendte ikke. Da måtte han gi sig på hjemveien, og gjøken blev igjen der og galte. Men da han hadde gått et kort stykke, blev han så fælen, at han selv ikke visste hvordan han kom til Mættsejokka.[1] Det husket han nok at han mange ganger vendte sig om og sa: „Kom synlig, hvem du enn er; gå ikke skjult! Jeg tør nok se dig, hvordan du enn er.“

Og han så også at hunden hans ikke var ved sitt fulle vett; den sprang mot trærne og smøg gjennem buskene. Men straks han var kommet over Mættsejokka, kom han igjen til sig selv. I den elven vasket han sitt ansikt og så leste han en tale over den ukjente person som hadde gjort ham fælen. Fælen hadde han virkelig vært, da han ikke visste, hvor de fuglene han hadde på ryggen, var blitt forrevet, så at der i tauget hang halve fugler, og noen var slitt av i halsen og bare hodene var igjen i tauget. Da han blev redd, gikk han næsten fra vettet. Og han hadde aldri før blitt redd før dengang, skjønt han før hadde hørt skrømt.

Da han satt i bua si på Bergebyberget, hvor butomten hans ennu er synlig, og lurte på rev, hørte han engang at folk pratet utenfor: „Hvis du ikke hører op med å ferdes her, skal vi kaste dig og bua di ut over berget.“ Men han blev ikke redd og hørte ikke op med å sitte i bua si.

79. SKRØMT I EN GAMME.

Noen kvinner fra Nesseby gikk engang for å skjære sennegræss. Mari Andersdatter[2] gikk foran; hun kom til gammen ved Senne-

[1] Mættsejokka er en elv som fra øst faller ut i Bergeby-elven.

[2] Hun lever ennu (1920).

kâmɛt'tumâk, mâk goađest lejjė, gir'dė njæi'gâ nu, ɛtte Ande Mari mânâi gâlmâs; mâsa i ælask šât.

Valdâtus: Ande Mari læi âin dal æellemen. (1920)

(Saba 1920.)

80. GOM'MAS BAIKEK VAR'JÂBÆLD.

Gal'me-baf'te Bælâkjo-gaddest læmaš gom'mas bai'ke, jâ Aldâtuwne-vuonâbælle læ gom'mai. Dɛggu lavėjejjė stuorrâ vuovsak boattet bâjas mærâst ol'mui vuos'ta; muttu go lâk'kâ bottėk, de jaw'kėk. Muttomidi dâk æi boattam bâldosen, dušše muttomidi gɛl, nu ɛtte vuovtâk oai'vai čuoǯ'ǯelek.

(Saba 1920.)

81.

Muttomen læi Tuoddja-ad'dja vaʒ'ʒemen dɛggu, goggu mon leddjim fâttetâllâm gommidi, jâ de læi gævvâm vel bâhabut go munnjė. Tuoddja oini, âtte de bottė gol'mâ rawgâ mærâst jâ vui'gist su bâddjeli, jâ son nu šâddâi aibâs njuorâs, âtte i væddjam æm'bu vaʒ'ʒet, muttu fer'ti ænnâmi luoi'tadet. Muttu i son oaine æm'bu mâi'dege, muttu dušše gulla, âtte julgid dollėk nu gid'dâ, âtte son i bæssâm æm'bu gosâge. Son gæč'čâli vɛike mân lakkai bæsâdet, muttu i bæssâm; dâstgo juolgek læ nu gid'dâ, dego vit'tâ viego dæddo livčinâm julgi âl'de. Na, de bođi olmuš su guow'do jâ jærra: „Mâid don væl'lak dast âi'du gæino âl'de? Vul'gu dal ruof'tot!“ De fas'tedi Tuoddja: „Mon im bæsâ vuol'get; mu læ gommek rai'mum. Vuolge bai'kai jâ vieǯǯâ gielka jâ bæsâk dâin gæsset mu bai'kai.“ De celki âlmai: „Vâi nu fuonne læk, âtte gielkain fer'te gæsset!“ De fas'tedi Tuoddja: „Nu mon læm; gommek læ mu rai'mum; vuolge fâr'gâ jâ boâđe fâr'gâ!“

Na, de vulgi âlmai bai'kai, valdi skippar âlcės jâ gielka; de bođig âl'ma-guovtes jâ bijâig dâm Tuoja gielka âlâ jâ algig gæsset ruof'tot. Muttu Tuoddja i goas'tâm jieš famoines ol'gon goattaige; fer'tig âl'ma-guovtes guod'det gid'dâ goattai; fæs'karest vel dollė gommek su julgi

skjærelven, åpnet døren og sa: „De gamle ut, de nye isteden!" Men så fikk hun ikke tid til å ta hånden fra døren så fort som hun skulde. De usynlige som var i gammen, fløi mot henne, så hun falt i svime; det var med nød og neppe hun kom til live igjen.

80. STEDER HVOR DET SPØKER, PÅ VARANGERSIDEN.[1]

Likberget ved Hammerneselven har vært et sted hvor det spøkte, og på Aldadungens[2] vestside spøker det. Der pleide det å komme store okser op av sjøen bent imot folk; men når de kom ganske nær, blev de borte. For noen var de ikke til skremsel, men bare for andre, så hårene reiste sig på hodet deres.

81. GAMLE TVEIE BLIR ANFALT AV SKRØMT.

Engang gikk gamle Tveie der hvor jeg var blitt anfalt av skrømt, og ham var det gått værre enn mig. Tveie så at der kom tre drauger op av sjøen og like på ham, og han blev så matt at han ikke kunde gå mere, men måtte la sig falle ned. Han så ikke mer noe, men følte bare at de holdt ham så fast i føttene at han ikke mer slapp noensteds hen. Han prøvde på alle måter å slippe løs, men slapp ikke, for føttene hans var så fast, som om fem vågs tyngde lå på dem. Så kom en mann like imot ham og spør: „Hvorfor ligger du her midt på veien? La oss nu gå hjem." Da svarte Tveie: „Jeg slipper ikke løs; skrømt har maktstjålet mig. Gå hjem og hent en kjelke, så kan du på den trekke mig hjem." Da sa mannen: „Nei, er du så dårlig at en må trekke dig på kjelke?" Da svarte Tveie: „Ja, det er jeg; skrømt har maktstjålet mig; gå snart og kom snart igjen!"

[1] Varangersiden er nordsiden av den indre del av Varangerfjorden.

[2] Alda er et fjell ved Mæskelv og et gammelt offersted. Aldadungen om fjellet, enten fordi man der kastet avfall fra offermåltidene eller fordi stedet har form av en dunge (Saba). Likberget ved Hammerneselven i Nesseby var efter Isak Olsen et gammelt offersted.

duokken gid'dâ; muttu sis'ke-lâsa rajast æs'kâ bæsâi Tuoddja âlmâidi jâ gommek guđđė su. Na, de fas'tedi Tuoddja: „Na hɛi hɛi, na hɛi hɛi! mon læm jottam maŋgâ have jâ sæw'njâdenge; muttu im vela læk goas'sege âi'du nu šâd'dâm go dal. Læm mon juo soames have gullâmge gommid; muttu im vela læk raimutâllâm goas'sege ærebgo dal, jâ im jak'kam ow'dâl, âtte gommek rai'muk; muttu dal mon gâlle jakkam burist," fas'tedi Tuoddja.

Of'ta boares gal'go læi dɛlle su goađest gɛl'lėmen. De celki dât boares gal'go Tuoddjai: „Mon rav'vim du boarrasâb'buvuođâinâm, âtte don gâlgâk, go gommek bottėk jâ rimmėk givsedet, de gâlgâk al'get lokkât ač'čemin ruof'tot, amenest al'get jâ al'gui loap'pât; de dâlle æi raimo gommek du. Dât læ mu ravâ dunnjė."

(Reppen 1903.)

82.

1.

Ow'dâlgo rajja-gieldok šâd'dė, de biwdâšejjė Njaw'dam nuor'-tâlâǯǯâk jawrid juokke sâjest, Suomâbæl'de mâidai.

Muttom čâvčâ læi Siddar-addjast niei'dâ jâ bar'ne juoŋŋâsin Čevek-jawrest; biw'dogoatte læi Mik'kâljaw're-gaddest. Muttom bæive læiga gæssam saimâid jieŋâ âlâ, gulid vel goddigâ; de oai'neb, go duod'-dârest maddâ-bæld jawre bottėk ol'muk vuolas maŋ'gâ čuođe; buok čappudi jaw'regad'de. Muttomak rii'dijek heppuši âl'de, jâ bænnâgâk rut'tėk guovte bæld, smavvâ rakkašak jâ stuorrâ hortek. De dâddjâb dâk guovtes âtte: „Čuđđe boatta; vul'gusæva soai battârussi!" jâ de guođđelæiga dâid saimâidæska jâ gulidæska dâsâ jieŋâ âlâ jâ vuoj'-jaigâ Mik'kâljaw'rai. Dâst battâreddje Ræk'kejaw'rai, gost Vaske Ondre læi biw'demen juoŋŋâsin. Orostejje dâsâ, mânâigâ sisâ jâ mui'tâlæiga, mâid soai oinigâ. Ar'vâlešgotte, âtte si buokâk vul'gėk Romman-addja lusâ Suliš-jaw'rai; muttu æi dât šâd'dâm dâmge (dâkkât). Oroigâ Vaske

Så gikk mannen til hans gård og tok en kamerat med sig og en kjelke; så kom de og la Tveie på kjelken og begynte å trekke ham hjem. Men Tveie orket ikke av egen makt å gå utenfra inn i gammen; mennene måtte bære ham like inn i gammen; i forgangen holdt spøkelsene enda fast i føttene hans. Først ved den indre dørterskel kom han til sig selv, og de forlot ham. Da svarte Tveie: Nå hei hei, nå hei hei! Jeg har ferdes mange ganger og også i mørke, men enda har jeg aldri blitt sådan som nu. Jeg har noen ganger før hørt skrømt, men enda er jeg aldri blitt maktsjålen før nu, og før trodde jeg ikke at skrømt maktstjeler; men nu tror jeg det fullt og fast," svarte Tveie.

En gammel kone var da på besøk i gammen. Da sa hun til Tveie: „Jeg som er gammel rår dig til at når skrømt kommer og begynner å plage dig, da skal du ta til å lese Fadervår bakfra, begynne med amen og slutte med begynnelsen; da maktstjeler skrømtet dig ikke. Det er mitt råd til dig."

82. ET SYN I ØDEMARKEN.

1.

Før det blev grensesperring (mellem Norge og Finnland), pleide Neidenskoltene å drive fiske i alle innsjøer, også på den finske side.

En høst hadde gamle Siddar sin datter og sønn liggende på fiske med garn ved Tsjevek-sjøen.[1] Fiskergammen lå ved Mikkal-sjøen.[1] En dag hadde de trukket sine garn op på isen, og de hadde fått bra med fisk. Da ser de at der kommer folk, mange hundre, ned fra fjellet på sørsiden av sjøen; sjøbredden blev aldeles svart av folk. Noen rider på hester, og hunder springer på begge sider av dem, små rakker og store kjøtere. Da sier de to: „Nu kommer tsjuder, la oss flykte!" De lot garnene og fiskene sine ligge der på isen og kjørte til Mikkal-sjøen. Derfra flyttet de til Række-sjøen,[1] hvor Vaske Ondre lå og drev fiske med garn. De stanset der, gikk inn og fortalte hvad de hadde sett. De tenkte da alle å flytte til

[1] Disse sjøer ligger i Enare i Finnland.

Ondre baikest guof'te bæive; de vulgigâ fâst Čevek-jaw'rai čuoigâ gæč'čât, âtte mi læi; muttu æva dâk vuot'tam mâi'dege; æi dâk læmaš âl'mâ čuđek. Saimâk jâ guolek lejje jieŋâ âl'de, nuvt movt lejje baccam — dâsâ gâl'mum.

Boarrasâk, dâk gâl lokkė, âtte Siddar-sokkâ šâd'da gæfatuvvât jâ nokkât, jâ nu dât gâl šâddâige.

2.

Jak Ondrei Njaw'damest læi muttom čâf'čâ-bæive jægeldæmen Liw'dem-borest. De jâŋâi jægel, jâ de son čokkani vuoiŋâstet. De oai'na, âtte bænâ guiketi âlme vuos'ta, olmuš vel farost. Ondrei gad'da algost, âtte Maggiš Ande Aslâk dât læ, bâjje-olmuš. Bođigâ lâgâbuid. Bænâ ruottâi su mæd'del, hâf'seli vel su. Jâ dât bænâ læi bæs'keduvvum vela, nu mo lavijek gæsseg daw'ja. De dâjja dât olmuš bænnâgâssâs âtte: „Âle mânâ ol'muid rafetut'tet!“ Son âin gad'da, âtte âl'mâ matkalâš dât læ. Muttu de, gosâ læš son gæččâstâm, de jawketi sikke dât olmuš jâ bænâ mâidai. I šât oi'num mikkege gos'tege.

(Saba 1918, Neiden.)

83. SKIERRÂSÂK.

Ivvar Juhan læi duw'le mânnâm vâkko algost čuonnjagid vaʒ'ʒemen Boaso-var vuolabæld. De oai'na guof'te nissun-ol'mu boattemen vuonâst dâm aw'dem riddo, čap'pis gavtek bâjjelist. Bođigâ muttom skierâsnjargâ duokkai; de jawkâigâ dâm duokkai, æva ittam šât. De son goarŋoi buorebut var'dusi; de oai'na, âtte dukkurâd'dâbâ guof'te niei'dâmana stuorrâ-ol'le-rajast. Muttomen viekkâlæva fier'vai, muttomen læva ol'le-rajast jâ muttomen viekkâb bâjas gid'dâ gied'dai. Giettâlâgâi, fat'malâgâi, muttomen vællanæva fier'vai ja buđaldæva.

Mies'kavunni læi duš'šâm 4. mars 1912 Ulla Berit jâ Boiga Juhan niei'dâ; su nâmmâ læi An'na Kari.

gamle Romman ved Sulisj-sjøen,[1] men de kom ikke til å gjøre det. De blev to dager hos Vaske Ondre og gikk så på ski tilbake til Tsjevek-sjøen for å se hvad det var. Men de opdaget ikke noe; det hadde ikke vært riktige tsjuder. Garnene og fiskene lå på isen, slik som de hadde latt dem igjen, frosne sammen.

De gamle, de sa at Siddars slekt kom til å utarmes og dø ut, og således gikk det også.

2.

Jak Ondrei fra Neiden var en høstdag ute og samlet renmose på Livdemborre.[2] Så blev renmosen tørr[3], og han satte sig ned for å hvile litt. Da ser han at en hund kommer frem mot himmelen og en mann sammen med den. Ondrei tenkte først at det var Maggisj-Ande Aslak, en fjellapp. De kom nærmere. Hunden sprang forbi ham og snuset enda på ham. Og hunden var klippet, således som en ofte gjør (med hunder) om sommeren. Da sier mannen til hunden sin: „Gå ikke og uro folk!“ Ondrei trodde fremdeles at det var en virkelig vandrer. Men da så han bort et øieblikk, og da blev de vekk, både mannen og hunden. Der sås ikke mer noe noensteds.

83. KJERRINGRISKRATT.

Johan Iversen var for en tid siden i begynnelsen av uken gått for å lure på gjess under Boatsovarre[4]. Da ser han to kvinner komme fra fjorden langs den øde strand; de hadde sorte kufter. De kom bak et nes, hvor der vokste kjerringris; der blev de borte og sås ikke mer. Da gikk han høiere op, hvor der var bedre utsikt; da ser han at to pikebarn leker ved storflo-målet. Undertiden løper de ned til fjæren, undertiden er de ved flomålet og undertiden løper

[1] I Enare i Finnland.

[2] En bakke ovenfor Neiden, bet. Sangbakken.

[3] Renmosen blir i tørt vær midt på dagen så tørr, at den smuldrer under optagningen. Da må man stanse arbeidet og vente til mosen blir fuktig igjen (Saba).

[4] Boatsovarre ligger nær Angsnes i Nesseby.

Jensaš duw'le go jammegođi, de dâjja: Mânnet Lemit Nii'lâsi dâjjât, âtte gâl'ga mânnât vieǯ'ǯât dâm nieidâguof'ta; son læ jo rog'gâm dâm guof'ta laira vuold bâjas.
(Saba 1918.)

84. NÆKKÂMET'TUM VUOJ'JE.

Of'ti læimek mi boaso-siidâin Čiǯ'ǯe-njargâst. Lavvo læi mist Šâl'les-guol'bânest. Mi læimek maŋgâs: Mik'ket rok'ke, Boris, Uccâ-Biettarâš, Mariš Uwla jâ muon. Muttu dâm ækked go dāt dappatus šâddâi, lejjim muon vuojjam Njaw'dami. De gullek ækkedest mala-stâlâdæidėn, âtte vuoj'je boatta, hær'ge gul'lu sađđâmen. Lâkkân âtt lâkkân, vuji mæd'del lavo, gerrės vel skir'vâni loaw'dâg vuos'ta, jâ nu âin mânâi. Dâk, gæk lejjė goađest, viekkâlejjė gæč'čât, muttu æi oai'nam mâi'dege gos'tege. I luod'dâ dit'tum, vâiku ođđâ vâsâ læi æs'kâ muot'tam.

Dât dât gâl i læm æra go dâm ow'dâsi, âtte Čiǯ'ǯenjargâst šâd'dėk nokkât boc'cuk. Nu dât læ dal šâd'dâm; æi dâm Čiǯ'ǯenjar'gi bissan šât boc'cuk; aive maddas mânnek buok, jâ dobbe dâk uccan bottek ruof'tot.
(Saba 1918, Neiden.)

85.

Muttomen lejjim muon boattemen muorrâ-hergiguim ruof'tot guowdaš bæive. Boares Gerselâ mânna guvtin hergin mu owdâst, muorâiguim songe. De oainam, go of'tâ vuoj'je boatta owdâld — bâjas jotta, viđâin hergin, owdemus vel læ ruoššâ-jiew'jâ. Go boares Gerselâ rajjai goastâi, de dâm gâr'veli mædda jâ de jawkâi jokkârogge sisâ. Vârâs vâccâ vel læi. Muon vur'dim jâ vur'dim, âtte dola itta dâm roggest bâjas; muttu i dât ittam goas'sege. De muon mânnim gæč'čât luoddâid,

de opover like til engen. Hånd i hånd og med armene om hinannen legger de sig undertiden i fjæren og somler.

I Mæskefjorden omkom 4. mars 1912 Berit Olsen og Boiga Johans datter; hun het Anna Kari.

Da Jens for en tid siden lå for døden, sa han: Gå til Nils Klemetsen og si at han skal gå og hente de to piker; han har alt gravd dem op av leren.

84. EN USYNLIG KJØRER.

Engang var vi med renby på Tsjiddsje-njarga[1]. Vårt gjetertelt stod på Sjallessletten. Vi var mange: salig Mikket, Boris, Lille-Peter, Marisj Uvla og jeg. Men den aften da dette hendte, var jeg kjørt til Neiden. Så hører de om kvelden, mens de kokte kveldsmat, at der kommer en kjørende; de hørte renen pese. Han kommer nærmere og nærmere; han kjørte forbi teltet, pulken slingret enda mot teltduken, og så kjørte han videre. De som var i teltet, sprang ut for å se; men de så ikke noe noensteds. Det vistes ikke spor, skjønt det nylig hadde falt nysne.

Det var ikke annet enn et forvarsel om at på Tsjiddsje-njarga skulde det bli slutt med rener. Så er det også blitt nu; renene stanser nu ikke på Tsjiddsje-njarga; de går bare mot syd (over den finske grense), og derfra kommer kun få tilbake.

85. EN UNDERLIG KJØRER I ØDEMARKEN.

Engang var jeg på hjemveien fra vedskogen med rener midt på dagen. Gamle Gersela[2] går foran mig med 2 rener; han hadde også vedlass. Da ser jeg at der kommer en kjørende imot oss — han kjører opover, med fem rener, den forreste er enda russiskhvit. Da han nådde til gamle Gersela, styrte han til siden forbi,

[1] Halvøen mellem Neidenfjord og Bugøfjord i Sør-Varanger.

[2] Matti Gersela, en kven.

vârâs vâccâ, muttu i vut'tum mikkege, i dâgguge goggu boares Gerselâ mæd'del læi oi'num gâr'velæmen. Dâm oainatusâst gâl mu dieđost i šâd'dâm mikkege.

Boris ræŋ'gâ læi boattemen raidoin Suomâ-rajast dâm sæmma bæive. Dât duššе gulâi, âtte rai'do vuji mæd'del; sust hærgek nu bâllek âtte —, buok bot'kuj vuottâraipid jâ —. Muttu æra gâl i šâd'dâm dâsâge.

Mi dât læš-lâm vuoj'jeid jâ gosâ dât læš jot'tâm, dâm im dieđe; muttu Suomâ-rajjai ân jo læmaš goas'tâm. Boris ræŋ'gâ dâm šâddâi dow'dât.

(Saba 1918, Neiden.)

86. MÂNNASES I GÂLG GÆČČÂSTET, GO GULLA GOMME MÂNEST BOATTEMEN.

Olės Uwla-rok'ke læi muttomen boattemen dɛvven; dɛlle ol'muk vaʒʒašejje Klubbost bâjas Jiettânâs-uvsâ vuol'lel; dɛggu læ vel jaw're, jâ dâm jaw're-gaddek læmaš ale gom'mai.

De læi Olės vaʒ'ʒemen dâm jawre guora; de gulla go šloaŋ'ka, dego stevveliguim vaʒ'ʒa mâŋest; muttomen boatta nu lâk'kâ ɛtte bæn'tâ oalge âlâ. Muttu go son læi gullâm, ɛtte mâŋŋases i gâlgâ gæččâstet, de son ɛi'du i gæččâstâm mâŋŋases. Son vaʒ'ʒa nu ɛtte vuovtâk vel cæg'ganɛd'dėk gɛpper vuold; duššе dâm varot, ɛtte viekkâlet i gâlgâši.

Dego Olės Gâssânjar-mad'dâgi bođi, de jawkâi dât gom'me. Deggu lægastât'ta vel. De gul'lušgottė sunnjė nâkkarâk, jâ de nokkai. Go bâjjani, de iđed jo læi. Skam'mâ-čâf'čâ-ijâ dâst læ nokkâstâm, nu ɛtte i obbâ fuommašâmge. Raimutâd'dâm, oainak, læmaš.

Valdâtus. Klubbo, bai'ke dâvabæld Murgi.

Jiettânâs-uf'sâ læ dego stuorrâ uf'sâ baf'tesæinest Gâssânjar jâ Murgi gâskâst.

(Saba 1920.)

og så forsvant han i en elvegrop. Det var falt nysne. Jeg ventet og ventet at han snart skulde komme tilsyne op av gropen; men han kom aldri. Så gikk jeg for å se efter sporene; det var nysne, men det var ingen spor å se, ikke engang der hvor jeg hadde sett ham kjøre forbi gamle Gersela.

Av dette syn kom det, såvidt jeg vet, ikke noe.

Drengen til Boris var på hjemveien med en raide[1] på den finske grense den samme dag. Han hørte bare at en raide kjørte forbi; hans kjørerener var så redde at —; de slet av alle dragrepene og —. Men annet mén fikk ikke han heller.

Hvad det var for en kjører og hvor han skulde hen, det vet jeg ikke; men til den finske grense var han alt kommet. Det fikk drengen til Boris merke.

86. EN SKAL IKKE SE BAK SIG, NÅR EN HØRER ET SPØKELSE KOMME EFTER.

Avdøde Ole Olsen kom engang utenfra[2]; dengang pleide folk å gå op fra Klubben[3] og gikk under Risedøren[4]; der er enda et vatn der, og ved breddene av dette vatn har det alltid spøket. Så gikk Ole langs dette vatn; da hører han at det klamper likesom en går med sjøstøvler efter ham. Undertiden kommer det så nær at det er like over hans skulder. Men da han hadde hørt at en ikke skal se bak sig, så gjorde han ikke det. Han går slik at hårene reiser sig under huen av og til; bare det passer han på at han ikke må legge på sprang.

Da Ole kom til Gassanjar-madda, blev spøkelset borte. Der er det som en liten dal. Så begynte han å kjenne sig søvnig, og så sovnet han. Da han våknet, var det alt morgen. Han hadde sovet der en høstnatt i mørketiden uten å ha lagt merke til det. Han var maktstjålen, ser du.

[1] En raide er en rekke av rener med lass.

[2] Fra et sted ute i Varangerfjorden.

[3] Den første gård utenfor Klubnasen (i Nord-Varanger).

[4] Risedøren ser ut som en dør i fjellet.

87. ČOKOAIV-JÆG'GE LÆI GOM'MAI OW'DÂL.

1.

Muttom olmuš læi Stuorrâvuonâst boattemen, Čok-oaiv-jægge vaʒ'ʒa; manutæppe vel læ. De boatta luk'kar owdâld. Dât olmuš jærra ɛtte: „gosâ don vul'gik nav mɛŋŋed?“ „Na, son gul vulgi An'dârâs Uwla mannai nâmâ bâssât.“

Gosâ leš gæččâstâm dât olmuš, de jawketi gɛllebge dât nâmmâ-bɛs'se. Dâm luk'karest, gæn hamest dât nækkâmɛt'tum dɛlle jođi, læi Pierâ nâmmâ.

An'dârâs Uwla læi Uwla Ande ja Uwla Awnės ač'če, Stuorrâvuonâst.

2.

Čævân-aj'ja oini muttom giđâ Njar'gi jođedæiden, ɛtte olmuš čok'ka muottâ-suow'ŋa sist Čok-oaiv-jæggest jâ sukka, væs'târi čɛlmi. Go Čævân lâgâbuid boatta, de orost; go gai'dâl, de âin al'ga sukkât. Sugâi bæive-lɛkke; dâsâ basi sukkât. Čævân go Niborg han'dâli bođi æk-kedest, de bal'kėsti gɛpperâs gerrėsi jâ nuolâsti muoddas jâ dâjâi ɛtte: „vuoi Hær'ra Immel aččašâm! dâggar im læk vel oai'nam, go dal oi'nim.“

Valdâtus. Cævân læi Var'jânjarg bɛjj-olmuš. Juokke giđâ jottek bɛjj-ol'muk boc'cuiguim Var'jânjar'gi.

(Saba 1920.)

88. OAINATUS.

Pierâš Gunnar aj'ja mui'tâli, ɛtte soai Matte-Bigga Andėšin læiga muttomen muorâid čuop'pâmen čâf'čâg Suovvejo bɛjjen ou'stân-bæld jogâ. De Andėš vaʒ'ʒeli vuolas. Son vel basi čuop'pât oanekɛssi. Sârvesjaw're-gaddest soai gâl'gâb gawnâdet fâstâin. Dego sewnjudi,

87. PÅ TSJOKOAIV-MYREN SPØKTE DET FØR OFTE.

1.

En mann kom fra Karlebotn; han gikk over Tsjokoaiv-myren; det var måneskinn. Så kommer klokkeren imot ham. Mannen spør: „Hvor skal du hen så sent?“ „Jo, han skal døpe (eg. vaske navn) Ole Andersens barn.“

Mannen så bort litt; da var „navne-vaskeren“ borte. Den klokkeren i hvis skikkelse den usynlige da vandret, het Per. Ole Andersen var far til Anders Olsen og Agnes Olsen i Karlebotn.

2.

Gamle Tsjævan så en vår, da han flyttet til neset, at der satt en mann i et snehull på Tsjokoaiv-myren og rodde med ansiktet mot vest. Når Tsjævan kommer nærmere, stanser han; når Tsjævan går litt lengere bort, begynner han igjen å ro. Han rodde halve dagen, og der blev han igjen og rodde. Da Tsjævan om kvelden kom til handelen på Nyborg, kastet han huen sin i pulken og rev i hast mudden av sig og sa: „Å Herre Gud min fader! en sådan har jeg ikke sett før som jeg så nu.“

Anm. Tsjævan var fjellapp på Varangerneset. Hver vår flytter de fjellapper med sine rener til Varangerneset (halvøen mellem Varanger- og Tanafjorden).

88. ET SYN.

Gamle Gunnar Persen fortalte at han og Matte-Biggas Anders var engang og hugget ved om høsten oppe i Bergebydalen på østsiden av elven. Så gikk Anders nedover. Han selv blev igjen for å hugge en stund til. Ved Sarvessjøen skulde de treffes igjen. Da

de vaʒ'ʒeli songe vuolas. Bođi son Dɛnne-čɛlme buottâ; de son čokkani vuoiŋâstet. Dɛlle læi mɛŋiš-čâf'čâ; muot'tam jo læi. Čok'kai son dâst oanekɛssi; de son nokkâi dâsâ jo ođi dâst, dâs'sago riewsâk bar'gogođi; de son ar'vedi, âtte guovso dal šâd'dâgođi jo, jâ de son lækkâsti čɛlmidâs. Læi son dâst velutâd'dâmen; de doaš'kâli sunnjė sæl'gai jâ dâjja ɛtte: „Oađakgo?" Son gad'da, ɛtte Andėš dât læ. Muttu go son gæččâi buorebut, de son oini, âtte læ dât gɛl mi leš, dušše ɛtte Andėš dât i læk gâl. I dâst læk oai've, æi gieđâk, æi juolgek; ovtâ gɛso læ buok. Muttu Andėš bor'ge-muod'da læ gɛl bɛjjelėst, jâ boaga birrâ, af'šo vel boakkan vuold. Andėš lavi dâm muodda ɛnnet oag'gom-aige jâ bɛrgoin; doalâi son dâm čɛlmides owdâst viekkâ gâskâ; de son gæččâsti nubbus, jâ go fâst gæččâsti dokku, goggu su „skippar" læi čuoʒ'ʒomen, de læi jaw'kam. Son læi boares ol'muin gullâm, ɛtte i dâggarid gâlgâ ɛnnet guk'ka čɛlmi owdâst. De son vaʒ'ʒeli dâst jâ bođi Andėš dollâsâjjai. Andėš læi vehaš vuolabæld čuoʒ'ʒomen. Son dâjja Andėši ɛtte: „Muon oi'nim oainatus on'ne iđed; du muod'da dâst læi bɛjjelėst." Andėš i jiennâdâm dâsâ mɛi'dege.

Dam oainatusâst gɛl i šâd'dâm mikkege mu dieđost. Muttu gi dâmditti dietta: jos leš lâm Andėši guos'ke oainatus liika. Immel dâm dietta.

(Saba 1918.)

89.

1.

Muttomen læi dām Nik'kolai ač'če jottemen Vaččerest; dat še læi skal'kâ-lagan olmuš. Dat læi dâlle biw'demen Roavve-jawre Biekkančokkâ duokken juoŋŋâsin. Dât læi ællam Uw'dost gerresin jâ oas'tam âlcės dar'bâšid, jâ đe dal læ jotteme gerrės-gæse ruof'tot. Bođi dām gæččai jawre; dâggu læ stuorrâ gæđ'ge vela, jâ de halla of'tu, æi'mod dego hil'bes manna: „Taren, taren — skol, skol; taren, taren — skol, skol."

det mørknet, gikk han også nedover. Da han kom like overfor Dennetsjelme[1], satte han sig ned for å hvile litt. Det var da senhøstes; det var allerede falt sne. Han satt der en stund; så sovnet han og sov der til skogrypen begynte å skrike. Da skjønte han at det alt begynte å dages, og så slo han op sine øine. Mens han lå der således, var det en som slo ham i ryggen og sa: „Sover du?“ Han trodde det var Anders; men da han så bedre efter, så han at det var nok noe, uvisst hvad, men Anders var det ikke. Det hadde ikke hode, ikke hender, ikke føtter; alt var like tykt. Men Anders's snauhårede pesk hadde det på sig og belte omkring, og øksen var stukket under beltet. Anders pleide å bruke den pesken, når han fisket og var i arbeide. Han holdt det for øie en hel stund; da så han bort litt, og da han igjen så dit hvor „kameraten“ hans stod, var det borte. Han hadde hørt av gamle folk at sådant skal en ikke lenge ha for øie. Så gikk han derfra og kom til Anders's bålplass. Anders stod selv litt nedenfor. Han sier til Anders: „Jeg så et syn imorges; det hadde din mudd på sig.“ Anders mælte ikke noe til det.

Av dette syn blev der ikke noe, det jeg vet. Men hvem vet allikevel; kanskje det var et syn som vedkom Anders. Gud vet det.

89. SKRØMT I ØDEMARKEN.

1.

Engang var far til Nikolai her (i Neiden) ute på Vattsjer[2]; han var også skøieraktig av sig. Han fisket da med garn under isen i Roavvejavre bak Biekkan-tinden. Han hadde vært nede ved Munk-

[1] Et lite vatn på vestsiden av Bergeby-elven.

[2] Vattsjer (Vættsjer) er en fjellstrekning i Sør-Varanger mellem Munkelv og Munkfjord og Sandneselven (DK Hammerfjellene). På Vattsjer ligger Biekkantinden (DK Haukberget) og Roavvejavre (DK Brandvannet) ikke langt fra den finske grense.

Nav læi æi'modæmen (banides gârrodæmen) nuvt, de gulla, go olmuš boatta mâŋest viegâ, jâ de gulâi, go su gerrėsi čokkani. Jâ gerrės nu losoi, âtte i šât goas'tâd gosâge. Fas'ko dâm gerrėsâs jâ bâr'ga vâiku mâid; muttu go gæsset al'ga, de læ gerrės âin nuvt lossâd, âtte i goas'tâd gosâge. De sargoi ruossâid juokke sâjjai birrâ gerrės; de æs'kâ bæsâi jottet. De oini, mâid oaʒ'ʒo, go aw'dem baiki čađâ jođedæidėn æi'mod dego jâllâs manna.

2.

Maŋ'gâ dât olmuš oai'na jâ gulla mæccest. Muttu dât læ mæcceæl'lek, dego dâk il'la soavâdek hil'bes dâihe siivotes ol'muiguim.

Muttomen læi Striempe Law'râ jottemen mæccest čâf'čâg. Law'râ læi, nugo don varrâ læk gullâm, hil'beslagan olmuš. De šâddâi gârrâ âr've, jâ Law'râ fer'ti čaŋŋât muttom stuorrâ gæđge vuollai, vâi ârvesuoje oaʒ'ʒo. Dâst čok'kai, dâs'sa go âr've vasi. De aigoi diet'tâlâs âin vuol'get jottet matkes. Muttu i bæsâ mof'tege, læ dego mi, mi doalla gid'dâ sælge duokken; i bæsâ olgus dâm gæđge vuold.

Mâŋašâssi dât gâl bæsâi olgus liika viimâg; muttu daw'ja dât hil'bes ol'muk fuommašat'tujek mæccest hil'bâdvuođâsek ditti.

(Saba 1918, Neiden.)

90.

Muttomen muon lejjim vuod boc'cuid gæč'čâmen Far'rem-jæggest ow'dâlâš juowlâi. Ellim ækkedest Ora-Abbo dalost gafe vuoš'šâmen âlcėm. Gow'dâgal'lo-Elias Ânarest læi jottemen raidoin vuolas Ræi'sâvunni juow'lâ-viine vieʒ'ʒât. Dât mâid læi orostâm Ora-Ab'bui. De

fjorden med en pulk og hadde kjøpt sig de varer han trengte, og var nu på tilbakeveien og trakk pulken efter sig. Så kom han til den hitre ende av Roavvejavre. Der er enda en stor sten, og så snakker han for sig selv, snakker tull som et viltert barn: „Taren, taren—skol, skol; taren, taren—skol, skol.“

Best han holdt på slik, hører han at et menneske kommer springende efter ham, og så hørte han at det satte sig i pulken hans. Og pulken blev så tung at han kom ingen vei med den lenger. Han skraper pulken sin og gjør alt mulig; men når han skal til å trekke, er pulken fremdeles så tung at han ikke kommer noen vei. Da rispet han kors med kniven overalt rundt pulken; da først slapp han videre.

Så fikk han se hvad en får, når en reiser gjennem ødemarken og snakker tull som et uvettig barn.

2.

En ser og hører meget i ødemarken. Men det er slik med vesenene i ødemarken at de vanskelig forlikes med viltre eller uskikkelige folk.

Engang ferdedes Striempe Lavra i ødemarken om høsten. Han var, som du visst har hørt, noe vilter av sig. Da blev det øsregn, og Lavra måtte krype under en stor sten for å få ly for regnet. Der satt han, til regnet var over. Så vilde han, som en kan vite, gå videre. Men han slapp slett ikke til; det var som noe der holdt ham fast bak ryggen; han slapp ikke ut fra plassen under stenen.

Endelig slapp han dog ut tilslutt; men viltre folk får ofte i ødemarken en minnelse om sin vilterhet.

90. EN UNDERLIG REN.

Engang var jeg og passet ren på Farrim-myren[1] litt før jul. Om kvelden var jeg i Ora-Abos gård og kokte mig kaffe. Govdagallo-Elias fra Enare var med en raide på vei ned til Bugøfjorden for å

[1] Farrim-myren (DK Færdesmyren) ligger nordfor Neidenelven.

muon go ger'gim gafestâllâmest jâ stel'lejim jieččâm iddji, de mânnim boc'cuidâm lusâ. Dokku go bottim, de boc'cuk nu bal'lek, âtte —, rut'tek oanekâssi jâ de fâst jorgetek, jâ muon im dieđe, âtte mâst dâk bâllek; rut'tek duokku dei'kė gukkes aige, maŋgâ tiimo. De muon fuommašim mâŋašâssi: stuorrâ čuowjâg hær'ge boc'cui sist, nu hirmos stuores âtte — jâ čoarvek nuvt stuor'rak âtte —, leŋgek čæppatest jâ oagotus sælgest, čabbâ rađek vel; dušše râddos læi luovos. Mutto vuottârai'pe-gæšest læi stuorrâ čul'ko. Dâm čulkost bâlla iešge jâ de ruot'ta, dâs'sago čul'ko šliwget doaresbællai, de jorget âin, jâ mu boc'cuk mâŋest. Algost muon gad'dim, âtte Gow'dâgall-Elias hær'ge, dât læ gâi'kum iešâs luovos. Muon biw'dem dâm njoarostet gid'dâ, muttu im muon fattem.

De al'gim muon gæč'čât dar'kelâbbut dâm hær'gai, jâ de muon fuommašim, âtte dât i matte læt dam aimo hær'ge, go dât læ nu hirmos stuores. De muon dâddjim dâsâ gârrâset lakkai âtte: „Don gâlgâk erit mânnât mu boc'cui sist jâ dal'lan. Mânen don boađak dei'kė mu boc'cuid bâl'dâlet?“

De vulgi gâl erit, ruottâstâd'dâ vela, jâ mânâi bæn'tâ suddes Jammejæšgæw'ŋai Njaw'dam-jokki jâ dokku jawkâi. Iđed go šâddâi, de muon luoddâid vel gurrim — dâst dow'dujejjė luoddâk nu čiel'gâset vel dego æra boc'cuinge — dušše sâggâ stuorab luoddâk gâl lejje go âl'mâ boc'cuin, jâ luoddâk mâid mânnė bæn'tâ suddes gui'ki, æige oi'num ittemen gosâge šât dâm suddest.

Jammejæšgæwŋes læ boares haw'dadâm-sâjje; æra muon im dieđe, mân ditti dât nækkâmɛt'tum læš oi'num dâggu.

(Saba 1918, Neiden.)

91. IMÂŠLÂŠ OAINATUS.

1.

Dam jage 1889 jottė bâddje-ol'muk of'tânâgâ æloinæsek jâ gođidæsekguim 30 kilometer arvo min lut'te erit nuortâs guw'lui âi'du november manost. Si bâjas rakkâdeddjė gođidæsek muttom lækkai,

hente julebrennevin. Han hadde også stanset hos Ora-Abo. Da jeg hadde drukket kaffen og stelt mig for natten, gikk jeg til mine rener. Da jeg kom dit, var dyrene så redde at —. De springer et stykke, og så snur de tilbake igjen; men jeg vet ikke hvad de er redde for, de springer hit og dit en lang tid, mange timer. Så opdaget jeg endelig en stor grå renokse blandt renene; den var fælt stor og hadde store horn; den hadde bogtrær på halsen og belte over ryggen; riktig pene kjøregreier var det. Bare brystremmen var gått løs, men i enden av dragrepet var en stor trekloss. Den treklossen var den selv redd for og så sprang den, til klossen slingret til siden; så snudde den tilbake, og mine rener fulgte efter. I begynnelsen trodde jeg at det var Govdagall-Elias' kjøreren som hadde slitt sig løs. Jeg prøvde å kaste den fast med kasterep, men fikk den ikke fast.

Så begynte jeg å se nøiere på denne renen, og da skjønte jeg at den kunde ikke være en renokse fra denne verden, for den var så forferdelig stor. Da sa jeg hårdt til den: „Du skal gå vekk fra renene mine og det straks. Hvorfor kommer du hit og skremmer renene mine?"

Ja, så gikk den; den småsprang enda og gikk bent i den åpne Jammejæsj-fossen i Neidenelven, og der forsvant den. Da det blev morgen, fulgte jeg efter dens spor, for sporene efter den sås, likeså tydelig som efter andre rener; sporene var bare meget større enn efter naturlige rener, og de førte også bent ned i den åpne foss, og ikke kom de op av åpningen mer til noen kant.

Ved Jammejæsj-fossen er en gammel begravelsesplass. Annen grunn vet jeg ikke til at den usynlige renokse skulde ha vist sig der.

91. ET UNDERLIG SYN.

1.

I året 1889 flyttet fjellappene med sin hjord og sine telt omtrent 30 kilometer fra oss mot øst nettop i november måned. De slo op sine telt i en senkning som på vårt sprog kalles Loddegurra

mi goč'čujuvvu min gielâ mel'de Lod'degurrâ; dât læ 15 kilometer bâjabæl'de Juw'râvuonâ. Dâs'tu orru si mæd'del ođđâjâge-bæive; dâstmâŋŋel jot'tajeddjė si âin nuortâs boc'cuiguim, jâ nissunâk baccė dâsâ golmâ goađest, jâ njælljad goađe ised mânâi of'tânâgâ buok daloines jâ guđi Ræi'sâvunni. Soames bæive dâstmâŋŋel (dât læi gâs'kâvâk'ko dâm 22ad januar 1890) vulgi of'tâ âlmai, gæn nâmmâ læ Antiš Ir'jan, dâi gođi lusâ nissunidi laibid doal'vot. Go son læi čuoi'gâmėn jâ čuoigâi lâk'kâ gođi, go son bođi gođi oi'nusi, de oai'na son dâst njæl'lje goađe. Son jur'deli, âtte nissunâk læk visut baccam jâ dušše âl'mak læk jiečč̌ânæsek mânnâm. Son oini suovâid borgestet juokke goađest; dušše ovtâ goađest læi sæggemus suovvâ (dâm goađest, mi i læm mikkege gođid). Son čuoigâi Goddaš Iŋga goađe lusâ jâ mânâi sisâ, jâ manak leddjė jawre âl'de gal'do čuollâmen. Son oažžoi borrâmušâid; borâdæidėn jærâi son âtte: „Buok njæl'lje goađe go di âin leppet dast?“ „Æp de,“ fas'tedi Goddaš Iŋ'ga. „Mon oi'nim njæl'ljė goađe dast, go mon bottim,“ celki Ir'jan. „An'de læ mânnâm of'tânâgâ gođines,“ fas'tedi Iŋ'ga. Ir'jan i šâtân hallâm mâi'degen dâm birrâ, âmâsek si bâllâgoattet. Go son læi gær'gâm borrâmest, de mânâi son olgus jâ čuoigâi gæč'čât, âtte velago læi dât goatte dâst. Go son bođi dâm goatte-sâddjai, de i son oai'nam šât mâi'dege ærebgo duorgâid goatte-sâjest. Go son bođi dâm goatte-sâddjai, de oroi hirmosen nuvt dego gâl'mâ čacce livči gol'gâm mietta rummâšâ. Son mui'tâli munnjė, âtte dokku mânâdæidėnes læ son čuoi'gâm nuvt lâk'kâ dâm goađe, âtte gâlgâi læt 20 meter arvo su jâ dâm goađe gâskâst.

Dat læ duottâ mui'tâlus.

(Aikio 1890.)

2.

Vuosargâ dâm 29ad august 1892 leddjė gol'mâ mana sawžâid gæč'čâmen Baršnjar'gâ-gæšest; læi âi'du gâs'kâbæi've, jâ bæivaš baiti čiel'gâset. Gan'dâ læi 11 jâge boares; nieidâguovtos, boarrasâb'bu læi 8 jâge boares, nuorâmus 6 jâge boares. Si leddjė luommanid čoag'gemen; de gullė si guor'sâlet, jâ de gullė si jienâ: „Hoh, hoh, ha a a!“ Manak gad'dė, âtte dokku læk boattam muttom fânâs-matkalâžžâk. Si vul'gė

(Fugleskaret); den er 15 kilometer ovenfor Gandvik[1]. Siden blev de der over nyttårsdag; derefter flyttet de videre mot øst med renene, og kvinnene blev igjen der i tre telt. Husbonden i det fjerde telt reiste med alle sine folk og lot dem igjen i Bugøfjord. Noen dager efter (det var onsdag den 22. januar 1890) reiste en mann som het Jørgen Andersen til teltene for å bringe kvinnene brød. Som han gikk på ski og var nær teltene, ser han, da han fikk teltene i sikte, fire telt der. Han tenkte at alle kvinnene var blitt igjen og at bare mennene var reist alene. Han så røk stige op fra hvert telt; bare fra et telt (det som ikke var noe telt) var røken finere. Han skidde hen til Goddasj Ingas[2] telt og gikk inn; barna var på vatnet og hugget vannhull. Han fikk mat; mens han spiste, spurte han: „Er I her fremdeles, alle fire telt?“ „Nei da,“ svarte Goddasj Inga. „Jeg så fire telt her, da jeg kom,“ sa Jørgen. „Anders er reist med sitt telt,“ svarte Inga. Jørgen snakket ikke mer om det, forat de ikke skulde bli redde. Da han var ferdig med å spise, gikk han ut og skidde for å se om teltet enda var der. Da han kom til teltplassen, så han ikke mer noe uten riskvistene der, og han syntes det var så fælt som om koldt vann hadde runnet over hele hans kropp. Han fortalte mig at da han gikk dit, skidde han så nær teltet at det skulde være omtrent 20 meter mellem ham og teltet.

Dette er en sann fortelling.

2.

Mandag den 29de august 1892 var tre barn ute og gjetet sauer ved Barsjnjarg-odden[3]; det var nettop middag, og solen skinte klart. Gutten var 11 år gammel; pikene var den eldste 8 og den yngste

[1] Gandvik ligger i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden.
[2] Goddasj (en liten villren) er slektsnavn.
[3] Barsjnjarg ligger i Nesseby på sydsiden av Veinesbotn (DK. Veinesbukten).

gæč'čât; de oi'nė si gol'mâ âl'ma væl'lat boađo âl'de. Sist leddjė samegâpperâk oaivest; buddėstâgâk gâpperin leddjė 15 sentimeter gowdo. Ranes čaccebif'tâsâk leddjė boakkani raddjai, jâ juolgek leddjė čap'pâd. Faccâk ollė gid'dâ olgi raddjai; bælgek leddjė faccâin gukkeb go vavsek. Go si bottė oi'nusi, de vul'gė dâk vaʒ'ʒet roaš'kemin birrâ boađo jâ jaw'kė boađo duokkai. Manak vul'gė ruof'tot stovo lusâ. De mui'tai dât 8-jâkkasâš, âtte sust basi lii'ne; son jorgeti liines vieǯ'ǯât; de oi'nė si buokâk gukkes vil'gis gieđâ, mi rippudi duokku dei'kė luommanid. Go dât manna bođi liines lusâ, de jawkâi dât giettâ.

(Aikio 1892.)

92. ELLE-PIER HAN'SÂ GO BÂL'LAI.

Murgėk jâ Lod'debavtak læmâs dolen balvos-sɛjek. Min ajjak go čâvčâi sai'defirmid sukkė Gâssânjar-mad'dâgest, de lokkė, ɛtte juokke ækked mâŋŋa go guovso læ čas'kâm, de gul'lušgoatta jiennâ Lod'debavtai guowlost, jâ de boatta dât jiennâ mærrâgadde gid'dâ goađe vuolabællai; de as'kâ jaw'ka.

Elle-Pier Han'sâ Klubbost ælla âin dal. Dât mui'tâlâd'da, ɛtte son læi muttom lavârdâ-ijâ rievânid čok'kamen Murgi gæšest dal'veg. De gulla go njur'go vuonâst. Son jurdâš algost, ɛtte poas'tâ dât læ. Muttu i dât jo gâlgâši læt poas'tâge nav mâŋŋed. De bođi dât jiennâ lâk'kâ, dɛggu goggu son læi čok'kamen, jâ de vulgi vuolas su lusâ jâ algi jottâlet dâm gæđge birrâ, mân guorâst son læ. Son dušše bisso doalla dokku njalmi, goggu dât jiennâ jottâl; muttu i jo riemâ baččetge, go læ duššė of'ta lad'dâ. Čok'kai son liika oanekɛssi vel. Muttu de skɛrketi ɛi'du dâs'tan su lâk'kâ, nu sâggâ ɛtte gæđ'ge vel oroi njui'kėmen bâjas. De son de nuolâsti bæskâs jâ bijâi dâm bissugæččai jâ vulgi ruof'tot. Muttu dât jiennâ bođi su mâŋest gid'dâ Klubbui goađe lusâ.

Go son goattai bođi, de vællani; muttu mâsa i bɛste nok'kât. Go

6 år gammel. De holdt på å sanke molter; da hørte de at det hostet litt, og så hørte de en stemme: „hå, hå, ha, a, a!“ Barna trodde at noen reisende med båt var kommet dit. De gikk for å se efter; da så de tre menn ligge på en båe. De hadde lappehuer på hodet; kantene på huene var 15 centimeter brede. De hadde grå sjøklær like til beltet, og føttene var sorte. Vottene nådde like til skuldrene; tommelfingrene på vottene var lengere enn lovene. Da de kom tilsyne, begynte de å gå med larm omkring båen og blev borte bak den. Barna gikk hjemover til stuen. Da husket otte-åringen på at hun hadde latt tørklæet ligge igjen; hun vendte om for å hente det. Da så de alle en lang hvit hånd som kastet moltebær hit og dit. Da barnet kom til tørklæet, blev hånden borte.

92. DA ELLE-PERS HANS BLEV SKREMT.

Klubnasen og Fugleberget[1] har i gamle dager vært offersteder. Når våre bestefedre om høsten drev seigarnfiske ved Gassanjarmadda, fortalte de at hver kveld når dagslyset var slukt, begynte der å høres en låt fra Fuglebergkanten, og så kom denne låten langs stranden til like nedenfor gammen; så først hørte den op.

Elle-Pers Hans i Klubben lever ennu. Han pleier å fortelle at han en lørdagsnatt om vinteren satt på lur efter rev på Klubnasodden. Da hører han at det plystrer innenfor. Han tenker først at det er posten. Men det skulde jo ikke være posten så sent på natten. Da kom låten nær der hvor han satt, og kom nedover til ham og begynte å gå omkring den stenen han satt ved. Han holdt bare børsemunningen dit hvor denne låt gikk, men vilde ikke skyte, da han bare hadde én ladning. Han satt allikevel enda en stund. Men da gryntet det like ved siden av ham, så sterkt at han syntes stenen hoppet i været. Da tok han i hast pesken av sig og hengte den på børsepipen og gikk hjemover. Men denne låten kom efter ham like til Klubben til gammen.

[1] Ligger i Nesseby mellem Mortensnes og grensen mot Nord-Varanger.

čɛlmek gɛl'gėk boattet of'ti, de âin orro su mielâst, ɛtte skɛrket. Mâŋašɛssi son bæsâi nok'kât liika jâ ođi gid'dâ iđedi. Dâm rajast sust læ gul vârrâ lik'kâm, ige šât læk nu duos'tel go ow'dâl.
(Saba 1913.)

93. MÆC'CEGOĐIN LÆ DAW'JA OAI'NEMET'TUM AS'SEK.

1.

Dolen lejjė ol'muk mæccest biw'demen, jâ dâk ol'muk orudejjė ovtâ goađest ijâid. Muttom bæive go lejjė vuod biwdost jieš gutteg guowlost, de gulla of'tâ dâin, go čuor'vo vuowde sist ɛtte: „mæc'ce-vaʒ'ʒašâk jâ oar're-čuoi'gašâk, cæl'ket Roi'guši dærvuođâid, ɛtte du rætt-vielljâš læ jo jammam!“ Dât biw'do-âlmai vaʒʒi mæcce dâm bæive, dâs'sago sewnjudi; de mânâi goađe lus. Ærak mâid boattâlejjė. Ække-dest dolâstâddâdæiden, de mui'tâl dât âlmai, ɛtte mo son on'ne gulâi mæccest čuor'vomen ɛtte: „mæcce-vaʒ'ʒašâk jâ oar're-čuoi'gašâk, cæl'-ket Roi'guši dærvuođâid, ɛtte du rætt-vielljâš læ jo jammam!„ De gul'lui goattečiegâst bak'kudæmen, nu arket vel ɛtte: „Vâi jammam dât læ jo, jammam, h-m!“ jâ de gul'lui mânnâmen olgus; uf'sâ vel šloaŋketi. Roi'guš læmaš dâm mæccegoađest orudæj'je nækkâmɛt'tum.
(Boares ol'muin gullam Ræppenest.)

2.

Šaŋgâ-Kari vaʒʒi muttomen bɛjjel Muot'ke-oaive Bæskest Lɛw'nje-var-jokki. Ande-Uwlast læi goatte dâm Lɛw'njevar-jokkâ-gaddest, jâ dât goatte læi dɛlle aw'dem. Jurdâš Šaŋgâ-Kari, ɛtte vuoš'ša son ɛlcės kafe dâm goađest. Valdi čase gieđ'mases jogâst, mânâi goattai jâ hæŋgâsti gieđme arrâni, jâ de ai'go dolâ bijjât. De gulâi go olmuš bal'kesti stuorrâ muorâ olgubællai goađe. Son vel jur'deli, ɛtte de hân sunnjė skippar bođi, jâ boal'dem-muorâ vel, gul'lu, buvti goađe lus.

Da han kom inn i gammen, la han sig ned; men han fikk næsten ikke sove. Når øinene skulde gå igjen, syntes han at det gryntet. Til slutt fikk han allikevel sove og sov helt til morgenen. Fra den tid har han fått skrekk i blodet, sier han, og er ikke mer så dristig som før.

93. I GAMMER I VILLMARKEN ER DER OFTE USYNLIGE BEBOERE.

1.

I gammel tid var noen folk på jakt i villmarken, og de pleide om nettene å holde til i en og samme gamme. En dag da de igjen var på jakt, hver på sin kant, hører en av dem at det roper i skogen: „I villmark-vandrere og ekornjegere, hils Roigusj at hans matbror alt er død!“ Jegeren gikk i marken den dag til det mørknet, så gikk han til gammen. De andre kom også efter hvert. Om kvelden mens de hadde varme på, fortalte mannen, hvorledes han den dag hørte det rope i skogen: „I villmark-vandrere og ekornjegere, hils Roigusj at hans matbror alt er død!“ Da hørte de det sa i en krok i gammen og det så vemodig: „Jaså, er han alt død, død, hm!“ og så hørtes det at en gikk ut; det smalt enda i døren.

Roigusj har vært en usynlig som har holdt til i skoggammen. (Hørt av gamle folk i Reppen.)

2.

Sjanga-Kari gikk engang over Muotke-haugen fra Bæske til Levnjevar-elven[1]. Ole Andersen[2] hadde en gamme ved denne elv, og gammen var da øde. Sjanga-Kari tenker at hun skal koke sig kaffe i gammen. Hun tok vann i kjelen sin fra elven, gikk inn i gammen og hengte kjelen over åren, og så skulde hun til å gjøre op

[1] Steder ovenfor Nesseby kirkested.

[2] En fjellapp i Nesseby.

I dâl son vuol'gam obbâ olgusge, jurdâš ɛtte: âmâ hân sisâ boatta. Nav læi son čok'kamen; de gul'lušgotte nâkkarâk, jâ nu nokkâi. Ođi dâm bæi've-lɛkke jâ dâm ijâ jâ nubbe bæivest vel iđed-boddâ; de as'kâ goc'cai. Mânâi son olgus gæč'čât ɛtte lægo ɛi'du mikkege muorâid ittam olgubællai; muttu i dâst læm mikkege, duš'še go duš'še. Muttu i dât aibâs duš'še gɛl læmaš liika, go jo nu sâggâ de raimoi.

(Saba 1920.)

94.

Of'ti mi læimek boattemen Abbuš-borest, muon aččin jâ ennin jâ viel'ljâ vela. Akko Mattest lejjė vel hæjâk dam sonnâbæive. De oainam, go nissun-ol'muk čok'kajėk Gunnar ai'degæšest čillâ sist. Daggu læ, oainak, čil'lâ. Matte Niilâs vel lave rievânid čok'kat dâst. Dâin nissunin lejjė ruona gavtek bâjjelest jâ ruf'sės liinek olgi âld dego doluš ol'muin. Im muon ânnam dâm mânenge; muon gaddam: rivtes ol'muk dâk læk. Dego dâm værde mæd'del mânâimek, âtte dâk mâŋabællai baccė, de dâjâm muon ač'čai âtte: duom čillâ geđgi âld lejjė ol'muk. De jorgeti ač'če gæč'čât, âtte gæk læk. Muttu i dâst oi'num of'tâge gos'tege. De mi ar'vedæimek, âtte dâk nissunak æi læmaš æra go væi'gâsâk.

Dâm jâge jami Pierâ Erik, Hæn'dârâgâ Matte-rokke bar'ne. Hæn'-dârâgâ Matte-rokke joawko ḍât læige dât čil'la, mân âld lejjė čok'kamen.

(Saba 1918.)

95. NÆKKÂMET'TUM VUOVSAK.

1.

Muttom olmuš (dat læ âin dal ællemen) læi vaʒ'ʒemen; de gulla go vuof'sa algi ballet julgi vuold ænnâm sist. Âlmai vaʒʒi burist mii'lâ-bæle; muttu i base dât vuof'sa, âin balla julgi vuold; doarredi gid'dâ bai'kai, de as'kâ jawkâi.

varme. Da hørte hun at noen kastet en stor vedstrange utenfor gammen. Hun tenkte at nu kom en kamerat og bragte enda, eftersom det hørtes, brenneved til gammen. Hun gikk ikke engang ut; hun tenkte at han kom vel inn. Best som hun satt, kjente hun at hun blev søvnig, og så sovnet hun. Hun sov halve dagen og natten og hele formiddagen næste dag; først da våknet hun. Hun gikk ut for å se om der var kommet noen vedstrange utenfor; men der var ikke noe; intet var det og intet blev det. Men slett intet har det nok ikke vært allikevel, siden hun blev så maktstjålen.

94. FEGD.

Engang kom vi fra Abelsborg[1], jeg, min far og mor og bror. Akko-Mattis hadde enda bryllup den søndag. Da ser jeg at kvinnfolk sitter i skytterskjulet ved enden av Gunnars gjerde. Der er, ser du, et skytterskjul. Nils Mattisen pleier å sitte der på lur efter rev. Disse kvinnfolk hadde grønne kofter på og røde tørklær på skuldrene likesom folk i gamle dager. Jeg trodde ikke det var noe; jeg tenkte at det var riktige mennesker. Da vi var gått forbi så langt at de blev bak oss, sier jeg til far: „På stenene i det skytterskjulet der var det folk.“ Da vendte far sig for å se hvem det var. Men der var ingen å se noensteds. Da skjønte vi at de kvinnene ikke hadde vært annet enn fegd.

Det år døde Erik Persen, sønn til avdøde Mattis Henriksen. Dennes familie eide det skytterskjul som kvinnene satt i.

95. USYNLIGE OKSER.

1.

En mann (han lever ennu) var ute og gikk; så hørte han at en okse begynte å brøle under føttene hans i jorden. Han gikk vel en halv mil, men oksen blev ikke igjen; den brølte fremdeles under føttene hans. Den forfulgte ham helt hjem; da først blev den borte.

[1] Et bosted i Nesseby innenfor kirkestedet.

2.

Rovvejo-njal'mai go šâddâi gaw'pebai'ke, mâid dazâk goč'ču Nybor'gân, de dɛjjė boares samek ɛtte: „oaw'do jo gul; dolen bođi stuorrâ vuof'sa mærâst bâjas Rovvejo-njal'mai jâ čuozzoi dâst jâ rogoi jâ rogoi hirmos guk'ka, jâ de mânâi fâstâin merri. Stuorrâ han'dâl gâlgâi šâd'dât Rovvejo-njal'mai; dâm ow'dâsi dât gɛl dât læi."

(Saba 1920.)

96.

Pierâ mui'tali: Son vuoj'jai muttomen Matte Ande meld vudni. Matte An'de læi gawpugest boattemen. De soai jugâstâlâigâ uccanâzzâi. Vulgi son ruot'tot, bođi Sad'dui; de nokkâi. Dâgâi hirmos muottaborgâ. Son læi nav oađđemen; de doški sunnjė har'dui jâ gal'gâli čoddâgâs, nuvt movt Mik'kelâš Niilâs rok'ke lavige, jâ dâjâi: „De goalok." Son gæččâsti; de oini ol'mu, vier'ge-gâpper oaivest. Muttu go son rief'tâ goc'cai, de i šât oai'nam ovtâge. Son læi gâl'mut dâlle jaınâs, jos dât šiegâ boan'nja-rok'ke i læm raw'kât su. Buosai son gâl moad'de bæive; muttu i dât læmge imâš; gâl son jo læige gollum.

(Saba 1918.)

97.

Tii'lâ-Juhan vulgi owdeb jâge Boares-arkost vunni; bođi Trana aide buottâ; de al'ge vuovtâk čuoz'zalâd'dât oai'vai. Bođi dâggu, goggu luod'dâ ærran gæinost ođđâ gir'ko-aide guw'lui; de jamėšâk dâ šemme vuolas dærme. Dâid, gæk gies'kâd lejjė jammam, dâid son dowdâi. Karėš ân jo dowdâi jâ Pierâš gal'go-rokke. De son de viekkâli gæi'noraige vunni. Dam bæld Abbušbore son gæččâsti mâŋŋasis. De lejjė jamėšâk juo Unjargâst. Unjar'gi jottek. De son âin mânâi gid'dâ bai'kases. Bai'kai bođi; de raimutâddâi.

(Saba 1918.)

2.

Da det ved munningen av Rovvejok blev et handelssted som nordmennene kalte Nyborg[1], sa de gamle lapper: „Det er et under at i gammel tid kom en stor okse op av sjøen i Rovvejokmunningen og stod der og brølte og brølte fælt lenge, og så gikk den i sjøen igjen. Det skulde bli et stort handelssted ved Rovvejokmunningen; det var nok til forvarsel om det."

96. EN AVDØD VEKKER EN MANN, SÅ HAN IKKE FRYSER IHJEL.

Per fortalte: Han kjørte engang med Anders Mattisen innover. Anders kom fra byen (Vadsø). Så tok de sig av og til en dram. Per gikk hjemover og kom til Sanden; så sovnet han. Det blev forferdelig snefokk. Best som han sov, slo en ham på ryggen og kremtet, således som avdøde Nils Mikkelsen pleide, og sa: „Nu fryser du." Han så op; da så han et menneske med hue med skinnkant på hodet. Men da han blev riktig våken, så han ikke mere noen. Han hadde dengang frosset ihjel, hvis den snilde avdøde mann ikke hadde vekket ham. Han lå nok syk i noen dager; men det var ikke underlig, han hadde jo alt frosset.

97. MØTE MED DAUINGER.

Ruter-Johan[2] gikk forleden år fra Boaresarko[3] innover. Da han kom midt mot Tranes gjerde, begynte hårene å reise sig på hans hode. Da han kom dit hvor stien tar av fra veien henimot den nye kirkegård, fór dauinger der nedover bakken. Dem som nylig var døde, kjente han. Lille Kari kjente han sikkert og Pers avdøde kone. Så la han på sprang på veien innover. På denne side av Abelsborg så han sig bak. Da var dauingene alt på Nesseby. De skulde til Nesseby. Så gikk han videre helt hjem. Da han kom hjem, blev han maktstjålen.

[1] Et sted i Nesseby ved bunnen av Varangerfjorden.
[2] Han kaltes så, fordi han var glad i å spille kort.
[3] Et sted i Nesseby mellem Bergeby og Hamarnes.

98. GIR'KO LÂK'KÂ LÆ DAW'JA OLLO JAMĖŠÂK.

Šaŋgâ-Kari vulgi muttomen Giš'kânâm-jogâst Unjar'gi. Ei'du jogâ râs'ta bæsâi gei'nui; de botte jamėšâk owdâld, nu ollo ɛtte gæčče i oi'nu, jâ nu gow'dâget ɛtte fer'ti vuol'get gâr'vet. Vaʒʒi gid'dâ Hel'vet-luokka âlâ; de as'kâ bæsâi rɛw'di. Muttu de al'ge jamėšâk câggâdet mæc'cai dâm Šaŋgâ-Kari; mâsa i bæsâ Suoi'ne-luok-dɛrdė mɛld Simmun-oaiv-gæččai. Muttu âin doarredejjė jamėšâk gid'dâ bâjabællai Andėš stovo. De as'kâ jaw'ke.

Iđedest guovsugæšest vulgi Giš'kânâm-jogâst; de gâs'kâbæiv-aige joawdâi Unjar'gi Mowsės goattai. Go goattai bođi, de dušše dâm dâjâi ɛtte: „hɛi, hɛi, mâsa de im joawdâ goas'sege!“ Muttu mui'tâlâm gɛl i mɛi'dege ow'dâlgo it'tenâš.

(Saba 1920.)

99. JAMĖŠÂK OI'NUJĖK MIN AIGI.

1.

Of'ti læi An'dârâs An'na[1] boattemen vuonâst;[2] bođi Poalâš goađe lâk'kâ; de bottė jamėšâk owdâld. Jamėšâk go mæd'del mânnė, de An'dârâs An'na jorgetɛsti mâŋŋases jâ dâjja: “Giš-giš, giš-giš! Gæk dâk matkalâʒʒâid?“ Ei'du Poalâš goattai goastâi; de raimutâddâi. Diet'tâlâs, go jamėšid riemma hat'tėt! Dɛlle jami Andė Pierâst gan'dâ Gor'ŋitâgâst.

2.

Uccâ Mat'tė vulgi muttomen Unjargâst vunni. Ei'du Unjar-jæg'gai bođi, de botte jamėšâk owdâld, nu suokkâden ɛtte i jottam čâđâ; fer'ti jorgetet ruof'tot. Go stoppui bođi, de nu raimutâddâi ja ođi gid'dâ nubbe iđedi. Dâs'sa læ 40 jɛge baikin.

Valdâtus: [1] An'dârâs An'na læi Suovvejog-niso (Anna Andersdatter var fra Bergeby).

[2] Vuonâst, fra Nyborgkanten (sies av folk som bor utenfor Nyborg).

98. NÆR EN KIRKE ER DER OFTE DAUINGER.

Sjanga-Kari gikk engang fra Gisjkanamjok[1] til Nesseby. Nettop som hun kom over elven inn på kongsveien, kom dauinger imot henne, så mange at hun ikke kunde se enden på dem, og så bredt at hun måtte gå en omvei. Hun gikk helt op på Helvedesbakken; da først slapp hun forbi. Men da begynte dauingene å trenge henne opover mot skogen; det var nettop såvidt hun slapp langs kanten av Høibakken hen til Simonhaugen. Men enda forfulgte dauingene henne like til ovenfor Anders' stue. Da først forsvant de.

Det var om morgenen i dagningen hun gikk fra Gisjkanamjok, og først ved middagstid nådde hun til Nesseby til Moses' gamme. Da hun kom inn i gammen, sa hun bare: „Hei, hei, jeg skulde næsten aldri ha nådd frem!“ Men hun fortalte ingenting før dagen efter.

99. DAUINGER SEES I VÅR TID.

1.

Engang kom Anna Andersdatter inne fra fjorden; hun kom i nærheten av Påls gamme. Da kom dauinger imot henne. Da de var kommet forbi, vendte hun sig bakover og sa: „Gisj-gisj, gisj-gisj! Hvadslags vandrere er det?“ Nettop som hun nådde frem til Påls gamme, blev hun maktstjålen. Det var rimelig, da hun gav sig til å erte dauinger. Da døde Per Andersens gutt på Gornitak[2].

2.

Lille Mattis gikk engang fra Nesseby innover. Nettop som han kom på Nessebymyren, kom dauinger imot ham, så tett at han ikke slapp frem mellem dem; han måtte vende hjem. Da han kom inn i stuen, blev han maktstjålen og sov helt til næste morgen. Det er omtrent 40 år siden dette hendte.

[1] Et bosted litt innenfor Nesseby kirkested.

[2] Et bosted mellem Nesseby kirkested og Nyborg.

3.

Issak-Mat'tė, Mattiš-Juhan jâ Jownâ rok'ke mɛnnė muttomen Unjargir'kui riŋ'gėt juow'lâ-ruot'tâ-bæive. Si go tor'ni botte, de gul'lu: skoappâgotte vuollen fæs'karėst. Si guow'lâlejjė vuolas; de jamėšâk dievvâ fæs'kar! Æi si vuol'gam erė, muttu al'gė riŋ'gėt. Go riŋ'gėmest ger'gė, de lejjė jamėšâk mânnâm. Muttu dâstmâŋŋa i mânnâm gukkes ai'ge, ow'dâlgo Jownâ læi jammam. Dâs'sa læ goalmad lok jɛge.

4.

Duw'le ow'dâlgo Ande-Pier gal'go jami, de læi Dudda Lemėt boattemen mæccest. Lemėt læ haw'degoai'vo Unjargâst. Bođi Sad'du buottâ; de gulâi go kappel-biel'lo čɛski golmâ gærde. Lemėt gaddi, ɛtte nub'be haw'degoai'vo dât læ kappel lut. Muttu mɛŋŋel go jærâi, de dât logâi, ɛtte i son læm dobbe.

Go lii'ka-viste biel'lo gul'lu čuojjâmen jiešnɛssi, de lokkėk, ɛtte dɛlle læ jammo-jɛkke (dât læ jammo-jâge ow'dâsi).

5.

Jamėšid go oai'na owdâld boattemen, de gâl'ga ruossâ čalestet owdâbællases dɛihe fâskâstet rišš-sagge. De dɛlle æi dâgâ mɛi'dege. (Tii'dâ Var'jâbæld).

(Saba 1920.)

100. JAMĖŠÂK BIJJĖK ŠIVET GID'DÂ.

1.

Of'ti læi Giš'kânâmjog-Hæn'dârâgâst mânnâm hævoš Unjarg-gir'kuaide sis. Brii'ta Mar'ja, Hænda oab'ba, mânâi viež'žât dâm heppuš ækkėdest; muttu hævoš i vuolge gosâge, duššė bosso. Jâ nu i obbâ ož'žumge erė dâm heppuš; fer'ti Hæn'da jieš mânnât jâ gârrodi hir'muset gir'ku-aide sist; de as'kâ fer'tijejjė jamėšâk luoi'tet dâm heppuš.

3.

Mattis Isaksen, Johan Mattisen og avdøde Jon gikk engang i Nesseby kirke for å ringe om juleaften. Da de kom op i tårnet, hørte de at det begynte å rasle nede i gangen. De kek ned; da var gangen full av dauinger! De gikk ikke bort, men begynte å ringe. Da de var ferdige med å ringe, var dauingene gått. Men derefter gikk det ikke lang tid, før Jon var død. Dette hendte for noen og tyve år siden.

4.

For noen uker siden, før Per Andersens kone døde, kom Klemet Tudesen fra skogen. Klemet er graver i Nesseby. Han kom like overfor Sanden; da hørte han at kapellklokken slo tre ganger. Han trodde at den andre graveren var i kapellet. Men da han siden spurte ham, sa han at han ikke hadde vært der.

Når klokken i likhuset høres å ringe av sig selv, sier folk at det blir et daudår (det er et forvarsel om daudår).

5.

Når en ser dauinger komme imot sig, skal en hastig skrive et kors foran sig (i luften) eller rive av en svovelstikke. Da gjør de ingenting. (Overtro fra nordsiden av Indre Varanger.)

100. DAUINGER SETTER FAST ET KREATUR.

1.

Engang var hesten til Henrik i Gisjkanamjok gått inn på kirkegården i Nesseby. Brita Marja, Henriks søster, gikk for å hente hesten hjem om kvelden, men hesten vilde ikke gå noensteds hen, den bare blåste. Og således fikk hun slett ikke hesten bort. Henrik måtte gå selv og bante gruelig på kirkegården; da først måtte dauingene slippe hesten løs.

2.

Lejjim muon muttomen vuojjemen vuovsain mæc'cai; bottim Suoi'ne-guol'bân-varregæččai; de bijjė must vuovsa gid'dâ; im oaǯǯo gosâge, dušše čuoǯ'ǯo jâ oaive faš'ko. Bæi've jo šâd'dâgođi, imge vel bæsâ vuol'get muorâi lus. De fer'tėjim muon gârrogoattet, ɛtte goabbago[1] læ, mi doalla? De bæsâi gɛl vuof'sa vuol'get fâstâin. — Dâk dât gɛl æi læm ærago jamėšâk, gæk dɛlle lejjė bijjâm gid'dâ mu vuovsa.

Jamėšid muon im læk oai'nam imge gullâm goas'sege; muttu raw-gâid gɛl læm gullâm; mi dâsâ gulla, de dâid gɛl.

Rawgâk læ gul'lum dābbe hui daw'ja, dām Unjarg siskabæld mâidai. Dâk ballėk ækkedi dego vuovsak jâ muttomen dego law'luk. Muon læm jieš bæl'ljasam dâm gullâm, im dušše of'ti imge guf'ti, muttu maŋ'gi.

(Saba 1920.)

101. JÂMĖŠ SAK'KETÂLLÂM.

Muttom čâf'čâ-dalve lejjim muon Oaivan gar'domen. Dâlle muon šɛddem sak'ketâllât jamėš. Dât læi niso, gi læi jammam loge jɛge dâst ow'dâl. Muon lejjim dow'dâm su nuorrân, jâ ol'muk lokke, âtte dât læi daw'ja vuor'dam mu boattet su vieǯ'ǯât. Muttu i dât šâd'dâm nu. Son nai'tâli ærain jâ muon ærain.

Muttom ækked lejjim muon malestâm jâ borâdâm gar'degoađest; oađ'đâstâllâgoattet dal aigom. De bođi uf'sâraige sisâ nissun-olmuš, gukkes vil'ges bivtâs bâjjelest jâ čabbâ boaga birrâ. Oaivest læ čabbâ gâpper jâ gallo bâjabæld dego nas'te, dâggar go olmuš carâ-nissunin oai'na govâin. Muon dow'dim dâl'lan âtte gi læ. De dâddja: „Orokgo âr'vâd dābbe?“ Muon dâjâm âtte: „Gosâ don vul'gik?“ „Na, du oai'net vela. Guk'ke læi gâl gâs'kâ, muttu vulgi son liika dal go daggu bâjabæld læi. Dal sin ised ai'go far'rėt singuim nubbe gæččai ænnâm. Muon læm du vuor'dam guk'ka; muttu ik læk boattam. Juokke dærvâtæmme, mâid munnjė sad'dėjik, ol'li mu rajjai, muttu jieš ik ol'lėm.“ Jâ de dæd'del oalges jâ dâjja: „Da læ dât oar'to, mân ditti muon læm dei'kė šâd'dâm.“ De jærâm muon âtte: „Lækgo mu ačče

[1] Immel vâi biru.

2.

Jeg kjørte engang ut i skogen med en okse. Jeg kom til Suoineguolban-bergenden; så satte de oksen min fast; jeg fikk den ingen vei. Den bare stod og slo med hodet til begge sider. Det begynte alt å bli dag, og enda slapp jeg ikke avsted til veden min. Så måtte jeg begynne å banne: „Hvem av dere to[1] er det som holder igjen?“ Da fikk oksen gå igjen.

Dauinger har jeg aldri sett eller hørt; men drauger har jeg hørt; hvad det angår, dem har jeg nok hørt.

Drauger er blitt hørt her meget ofte, også innenfor dette Nesseby. De brøler om kveldene som okser, og undertiden likesom synger de salmer. Jeg har selv hørt det med mine egne ører, ikke bare én gang og to ganger, men mange ganger.

101. SAMTALE MED EN DØD.

En høstvinter[2] var jeg på Oaivan og satte rypesnarer. Da kom jeg til å treffe og tale med en død. Det var en kvinne som var død for ti år siden. Jeg hadde kjent henne, da jeg var ung, og folk sa at hun ofte hadde ventet at jeg skulde komme og hente henne (til hustru). Men det blev ikke så. Hun giftet sig med en annen og jeg med en annen.

En kveld hadde jeg kokt kveldsmat og spist i fangstgammen og skulde nu til å legge mig. Da kom der inn gjennem døren en kvinne i en lang hvit klædning og med et pent belte om livet. På hodet hadde hun en pen hue og over pannen som en stjerne, en sådan som man ser på billeder av tsarens kvinner. Jeg kjente straks hvem det var. Så sier hun: „Har du vært her lenge?“ Jeg sier: „Hvor skal du hen?“ „Å, for å se dig ennu en gang. Det var nok lang vei, men jeg gikk allikevel nu da jeg var her ovenfor. Nu vil vår husbond flytte med oss til den annen ende av jorden. Jeg ventet lenge på dig, men du kom ikke. Hver hilsen

[1] Gud eller den onde.

[2] Første del av vinteren.

oai'nam dobbe?“ „Im læk.“ „Lækgo mu čæse oai'nam?“ „Im læk.“ „Na, mu rist-ænne.“ De lokka, âtte i son læk oai'nam dâmge. Of'tâ læ gâl, gi su goččud mânnjen; muttu i son dieđe, âtte gi dât læ. „Dal go boađak dei'kė, de soai æva oai'nâl æm'bu; mon læm dâlle mânnâm nubbe gæččai ænnâm.“

Die læm muonge sak'ketâllâm jamėš. Dâđemeld go dât halâi, de æi dâk læk dobbege buokâk ovtâ sâjest, muttu dego dokki meld juokke doakkest ised.

(Saba 1918, Neiden.)

102.

Ow'dâl æi ânnam nuor'tâ-samek Njaw'damest dažâ-bif'tâsid nu mo dal; muttu dâk ânne jiešâsek garvoid. Gavte goččudejjė maceken; nissuni macek læi viel'gâd. Siskabæld macek ânne nissunak æra gavte, mâid goččudejjė šuš'šon. Dâst æi læm soajak, gieđâk olgi rajast alas; muttu soajak lejjė gor'rum selgubællai; dâk hæŋ'gajejjė guoros sælgest, æige dâk an'num goas'sege. Šuš'šo gâlgâi lâm alo ruof'sâd.

Muttomen læi muttom boan'nja mærâ biw'demen akkaines Sallâmest. De gommanæiga muttom bæive Njaw'dam-vunni, jâ ak'ka hævvâni; boan'nja bæsâi heg'gi. Golmâ bæive gæšest fâst sugâi dât âlmai dâm sæmma sâje. De njui'ki gal'go mærâst bâjas dego luossâ; soajak vel fašketejjė šuššost âlme vuos'ta. Muttu nubbadâšši gâl i ittam æm'bu. Dâm rajast hei'tė ânnemest šuššoid.

(Saba 1918, Neiden.)

du sendte mig, nådde til mig, men selv nådde du ikke frem." Så trykket hun sig på skulderen og sa: „Her er den feilen som jeg er kommet hit for."[1] Så spør jeg: „Har du sett min far der?" „Nei." „Har du sett min farbror?" „Nei." „Enn min gudmor?" Hun sier da at hun har ikke sett henne heller. Der er nok én som kaller henne sønnekone, men hun vet ikke hvem det er. „Når du nu kommer hit (igjen), sees vi ikke mer; jeg er da reist til den annen ende av jorden."

Så har også jeg talt med en død. Eftersom hun sa, er heller ikke der alle på samme sted, men de er som i flokker; hver flokk har sin husbond.

102. EN DRUKNET SKOLTEKONE VISER SIG IGJEN SOM EN FISK.

Før brukte skoltene i Neiden ikke norske klær slik som nu, men de brukte sine egne klær. Kuften kalte de *matsek;* kvinnenes *matsek* var hvit. Innenfor *matsek* brukte kvinnene en annen kufte som de kalte *sjussjo.* Den hadde ikke ærmer; armene var bare fra skuldrene av, men ærmene var sydd fast på ryggsiden; de hang tomme på ryggen og blev aldri brukt. *Sjussjo* skulde alltid være rød.

Engang rodde en mann med sin kone fiske på Skogerøy. Da kvelvet en dag båten for dem i Neidenfjorden, og konen druknet; mannen blev i live. Tre dager efter rodde mannen igjen på samme sted. Da hoppet konen op av sjøen likesom en laks; ærmene på *sjussjoen* viftet enda mot himmelen. Men hun kom ikke op en gang til.

Fra den tid sluttet de med å bruke *sjussjo.*

Anm. Sjussjo nådde til knærne og var gjort av hjemmevevet vadmel. Ærmene var kun løst tilsydd eller festet med knappenåler.

[1] Hennes mann hadde slått henne over skulderbladet, så hun blev syk og døde.

103. EN SKAL IKKE TA LIVET AV SIG, HVOR STOR SORG EN ENN HAR.

Den første som bygget et kristent kapell i Neiden var en mann som hette Vasse Regi. Det var vel de russiske misjonærer som fikk ham til det. Denne Vasse Regi var godt likt av alle, og hans unge hustru elsket ham høiere enn alt på jorden.

Engang reiste Vasse Regi den lange vei til Kola for å betale sin skatt. Men han blev syk på denne reise og døde. Da hans kone fikk vite det, var det allerede så sent på året at de hadde flyttet ut til sommerfiskeplassene. Hennes plass var ved Munkelven. Hun vilde straks ta livet av sig og henge sig. Folk prøvde å hindre henne i det så godt de kunde; men engang så hun sig høve til det allikevel. De begrov henne i nærheten av fiskergammen, slik som skoltene pleide å gjøre dengang. Men hver gang det blev kveld, stod hun op av graven og sprang frem og tilbake på stranden og ropte gråtende: „En skal ikke ta livet av sig, hvor stor sorg en enn har.“ Dette var jo nifst. Og det gjentok sig hver natt helt til det blev høst.

Da kom der nordmenn fra Vadsø eller Nord-Varanger for å hente renmose. De bar om dagen en stor haug stener på graven og mente: „Du kjem nok ikkje op i kveld.“ Men hun kom nok op den kvelden også og ropte som før.

Da levde der i Neiden en eldgammel noaide som hette Troffen Dæmman. I sin nød måtte de føre ham til Munkelven. Han gikk til den unge kones grav og sa: „Dersom du ikke holder dig i ro herefter, skal jeg brenne dine fotsåler, og holder du dig enda ikke i ro, skal jeg stikke knappenåler i dine hæler. Spring så, om du har lyst!“

En stund efter så de en svane som kom fra den kant hvor Kola lå. Den satte sig på konens grav. Og en stund efter så de at to svaner fløi op av graven. Da først hadde Gud forbarmet sig over henne, og mannen kom og hentet henne hjem til Gud.

(Saba 1918 Neiden.)

104. VAIVAŠ STUDÆN'TÂ JÂ SU LIK'KO.

Muttom gɛstgiivar læi hui rigges jâ čoggi ollo ruđâid obbâ âges; muttu go son jami, de æi gaw'nâm ruđâid. Go matkalâʒʒâk bottėk dâm gɛstgiivar dallui jâ mânnėk oađđemkam'mari, i of'tâge bal'lė oađđet; dâstgo si gullėk juokke ijâ kæl'larėst šlammât jâ rattât. Dâm gulâi muttom vaivaš studæn'tâ, âtte movt dâm kam'marest gullėk šlammât jâ rattât. Son gulâi dâmge, âtte æmed læ loppedâm dâsâ, gi dâid (su boan'nja-rokke) ruđâid gawnâš, son oaʒ'ʒo bæle dâinâ. Dât studæn'tâ osti ɛlcės væi'kėbaide jâ buvsâid jâ mânâi dâm gɛstgiivari. Son biwdi iddjâsâje ɛlcės golmâ iddji. Go si leddjė borrâm ækkedesmallas, de mânâi son oađđemkam'mari jâ vællani seŋ'gi. Son sæŋgâst gocca ige oađe; de gulâi son dâl'lan mâŋŋa go ol'muk javotuvvė, šlammât kæl'larėst; son gulâi, âtte dât læi dego ruttâ-šlammâ. De ar'vedi son âtte dâst læi dâm dalo-ised ruttâ-čiekka; dâmditti garvudi son dâid væi'kebif'tâsid bâddjelâssâs jâ mânâi gir'ko-aide sisâ jâ čuoʒʒâsti dâm hawde gurri, mân sis'te dâm dalo ised læi væl'lamen. Oanekâš gâskâ, de bođi gis'to ænnâm âlâ, jâ de læk'kâsi lok'ke dâm gistost, jâ jâm'me čuoʒ'ʒeli bâjas. De jærrâli dât jam'me: „Nah, mâid don dābbe dâgâk?“ „Dâm sæmma mâid donge,“ fas'tedi studæn'tâ. „Oaʒʒomgo mon du liikid gul'dâlet?“ „Oaʒʒok gâl,“ fas'tedi studæn'tâ. Go dât jamėš gul'dâli dâid væi'kebif'tâsid olgold, de gaddi, âtte dât læi nub'be æra jamiš; dâmditti dâddja son: Na, vul'gu âl mu ruđâid gæččâdet!“ De vulgigâ soai ovtâ farrui. Go soai bođigâ gar'den gurri, de læk'kâsi of'ta raf'to, jâ dâst mânâi rai'ge gæđ'gejuolge vuos'ta, jâ dor'no læk'kâsi jieš âldes. Studæn'tâ oini dâm ruttâ-skuggâst čoaw'dâg, mâid dât jam'mė valdi, go son lækkoi lokke dâm ruttâ-bumbast, mi skuggâst oroi.

Go dât jamiš læi bol'tum buok ruđâides, de sargâsti ruossâ suole bumba lok'kai, nu âtte jam'mė i diettam dâm. Go soai læiga gæččâdâm buok ruđâid, de vulgigâ olgus. Studæn'tâ sargâsti ruossâ dâmge dor'nui, sæmma mâida dâm raf'tuige. Go soai bođigâ hawde lusâ, de dâddja studæn'tâ: „Na, mânâ âl don vuost haw'dai; gâl hân mon vel gærgâm mânnât.“ Dât jâm'mė vællani gis'tui, jâ lok'ke mânâi fâst gid'dâ.

104. DEN FATTIGE STUDENT OG HANS LYKKE.

En gjestgiver var meget rik og samlet mange penger i hele sin levetid; men da han døde, fant de ikke pengene. Når reisende kom til gjestgivergården og gikk inn i soveværelset, kunde ingen få sove, for de hørte hver natt at det larmet og ramlet i kjelleren. En fattig student fikk høre om dette, at de hørte i værelset larm og rammel. Han hørte også at konen hadde lovet den som fant hennes avdøde manns penger at han skulde få halvdelen av dem. Studenten kjøpte sig en skjorte og bukser av kobber og gikk til gjestgivergården. Han bad om natteherberge for tre netter. Da de hadde spist kveldsmat, gikk han til soveværelset og la sig i sengen. Han lå våken i sengen og sov ikke. Da hørte han straks efterat folk var blitt stille at det larmet i kjelleren; han hørte at det var som larm av penger. Da skjønte han at der var husbondens penger gjemt; derfor tok han kobberklærne på sig, gikk inn på kirkegården og stillet sig ved den grav som husbonden lå i. En stund efter kom kisten op på jorden, og lokket på kisten gikk op, og den døde stod op. Da spurte den døde: „Nå, hvad gjør du her?“ „Det samme som du,“ svarte studenten. „Får jeg føle på din hud?“ „Javisst,“ svarte studenten. Da den døde hadde følt utenpå kobberklærne, trodde han at det var en annen dauing, derfor sier han: „Nå, la oss nu gå og se på pengene mine!“ Så gikk de avsted sammen. Da de kom til gården, åpnet en stenhelle sig, og d e r gikk et hull mot grunnmuren, og en dør åpnet sig av sig selv. Studenten så i en krok en nøkkel som den døde tok, da han åpnet lokket på pengebommen, som var i kroken.

Da den døde hadde rotet i alle pengene sine, risset studenten hemmelig et kors på bommelokket, uten at den døde visste det. Da de hadde sett på alle pengene, gikk de ut. Studenten risset et kors også på døren, likeså på stenhellen. Da de kom til graven, sier studenten: „Nå, gå nu først i graven; jeg blir nok enda ferdig til å gå.“ Den døde la sig i kisten og lokket lukket sig igjen. Så gikk studenten ned i graven og hvelvet kisten, og så sier han: „Du

De mânâi studæn'tâ hawde sisâ jâ gomoti gisto jâ de dâddja: „Gâl don ik darbâš æm'bu ænnâmest vaʒ'ʒet; daidak don juo bir'git dâinâ vaʒ'ʒemin, mâid dal juo læǯǯâk vaʒ'ʒam," jâ mânâi su kam'mares sisâ. Go iđed šâddâi, de jærra dât studæn'tâ: „Oaǯǯomgo mon bæle dâinâ ruđâin, jos mon gawnâšim." „Oaǯǯok gâl," fas'tedi æmed. „Mon aigom dast orrot ovtâ guoft ijâ oai'net, mâid niegâdâm," dâddja studæn'tâ. De oroi son dâst guof'te ijâ ige gullâm mâi'dege. De mânâi studæn'tâ ik'ko kæl'lari jâ valdi dâm ruttâbumba jâ guđi dâm oađđemkam'mari. Iđedest dâddja studæn'tâ æmedi: „Gæ, da læ du boan'njarokke ruttâbum'ba." Æmed lækkoi bumba, jâ ruđâk leddjė gid'dâ lokke vuollai. Æmed ɛddi bæle studen'ti dâinâ ruđâin. De mânâi studæn'tâ erit jâ algi gawpâšet, jâ de riggoi hir'mâdet.

(Aikio 1893, efter en kven.)

105. LIKKOTESVUOTTÂ GUOŽÂTÂLLA DAW'JA OW'DÂL JO GO BOATTA.

1.

Dâk bɛjje-ol'muk, gæk dal'veg orruk maddâbæld Var'jâvuonâ, jottėk giđđâg birrâ vuonâ Njar'gi. Dolen læi muttom sii'dâ giđđâg jottemen Var'jânjar'gi. Bii'ga jâ ræŋ'gâ læiga boasu-siidâ farost; æra sii'dâ-ol'muk gɛl'ge mânnât fânnâsiguim râs'ta Var'jâbællai. De lejjė guof'te lad'dâ-fânnâs Hâš'kâ-bogest træggâi âld; râs'ta dal gɛlggėk bor'janet. Ei'du træggâid al'gė gæsset; de gâččâi hir'mâd gârrâ dal'ke, dego bissoin baši, nu fak'kâ. Nub'be fânâs dew'dui dâl'lan; nub'be algi gajudet; de dæwdatâlâi vel ješge. Ol'muk boattâlejjė bællehæggâst gad'dai; muttu dâst aw'dem riddost gollui buok jamâs. De guof'te goattedoarve ol'muk duš'šė dɛlle dâsâ. — Dâm sogâst i baccam šât heg'gi æra go Njulgo-Ellė Mag'ga, gi ræŋgâin læi boc'cui farost.

Dâk mui'tâlæiga, ɛtte dâm ijâ go dât dappatus šâddâi, de jottâli jiennâ birrâ boasu-râwdâ jâ čieroi jâ luoimâi ijâ gæi'got.

Njulgo-Ellė Mag'ga nai'tâli Snik'kâr-rokkin, Rawna Biettar vielljâin, 1770 birrâsin.

(Saba 1920.)

behøver nok ikke mer å vandre på jorden; du klarer dig nu kanskje med den vandring du alt har gjort," og så gikk han inn i kammeret sitt.

Da det blev morgen, spør studenten: „Får jeg halvparten av pengene, hvis jeg finner dem?" „Ja, det skal du få," svarte konen. „Jeg vil bli her et par netter for å se hvad jeg drømmer," sier studenten. Så blev han der to netter og hørte ikke noe. Han gikk da om natten ned i kjelleren, tok pengebommen og lot den stå i soveværelset. Om morgenen sier studenten til konen: „Se, der er din avdøde manns pengebomme." Konen åpnet bommen, og der var penger til like op under lokket. Konen gav studenten halvparten av pengene. Så gikk han og begynte å handle, og så blev han svært rik.

105. EN ULYKKE MELDER SIG OFTE FØR DEN KOMMER.

1.

De fjellapper som om vinteren opholder sig på sørsiden av Varangerfjorden, flytter om våren rundt fjorden til Neset[1]. I gammel tid var en renby om våren i ferd med å flytte til Varangerneset. Piken og drengen var med renhjorden; de andre folk i renbyen skulde reise med båter over til nordsiden av fjorden. Så lå to lastede båter for dregg i Naskholmsundet[2]; de skulde til å seile over. Nettop som de begynte å trekke op dreggene, falt det inn med et forferdelig uvær, så plutselig som skutt ut av en børse. Den ene båt fyltes straks, den annen begynte å redde; så fyltes også den. Folkene kom i land halvdøde; men på den øde strand frøs de ihjel allesammen. Folkene i to telt omkom da der. — Av den slekt blev ingen annen i live enn Njulgo-Elle Magga, som var med renene og drengen.

[1] Varangerhalvøen.

[2] på sydsiden av Varangerfjorden mellem Revholmen og Latnæringen.

2.

Duw'le ow'dâlgo Arnet gan'dâ duššâi Verri, de læi Mik'kel Pierâ vuol'gam Mowsės goađe lus ækkedėst. De oai'na go dažâk gud'dėk Hænda aide čâđâ litte; lit'te læ čiŋâtuvvum vel. Riw'gok važ'žėk mâŋest jâ čirruk. De Mik'kel Pierâst vuovtâk čuož'želejjė oai'vai ja oroi, dego gâl'mâ časin lei'kė čielge meld. Viekkâli stoppui, bođi sisâ dego bal'kestuvvum, nu šoaw'kâd dego lii'ne; uvsâid buok guđi râvâs. I obbâ æn'nasâsge sat'tam mui'tâlet mɛi'dege ow'dâlgo iđedest.

Mowsės læs'kâ læi dâlabali mæccest. De gulâi nækkâmɛt'tum čuor'vomen ɛtte: „Arnt Flå, kom hit, kom hit!“ Dɛlle duššâi Arnet Flå Arnet Verri. Rummâš haw'dadejjė Unjar'gi.

(Saba 1913.)

106.

Of'ti lejjim muon boc'cuid gæč'čâmen Bor'devarest ik'ko. De gul'lušgođi, go hulla jâ lieččo jâ muttomen riennjo, birrâ boc'cui jottâl. Lat'tė nu maŋ'gâ tiimo. Oaine gâl im mâi'dege. De râsâi nu mâid læš râssâm; de jawkâi.

Guof'te jâge dâstmâŋŋel eli Ris'tenâš Vul'lė Njaw'damest jâ gawpâši Hohæimâst âlcės gafid jâ sok'kârid jâ æra dar'bâšid, jâ de vulgi ruof'-tot noađđe-guodde, gâlgâi mânnât bâjjel Bor'devare. De dâgâi gârrâ dalke jâ muottâ-âlme, jâ de lap'pui dât Ris'tenâš Vul'lė jâ goaloi dâsâ, âi'du dâggu goggu muon lejjim gullâm fuoi'kamen guof'te jâge dâst ow'dâl. Âmâ hân dâst læ jottâlâm jâ dajjum dât olmušrieppo, dâs'sa go vaibâi jâ goaloi.

(Saba 1918, Neiden.)

De to fortalte at den natt da dette hendte, gikk en stemme rundt renhjorden og gråt og jamret sig hele natten.

Njulgo-Elle Magga giftet sig med nu avdøde Snikkar, bror til Ravna Peter, omkring 1770.

2.

For en tid siden, før Arnts sønn omkom på Vadsø, var Per Mikkelsen[1] på vei til Moses' gamme om kvelden. Da ser han at nordmenn bærer en likkiste over Henriks jordstykke; kisten er enda pyntet. Noen norske kvinner går efter og gråter. Da reiste håret sig på Per Mikkelsens hode, og det var som en slo koldt vann nedover ryggen på ham. Han sprang inn i stuen og kom inn som kastet, så blek som hvit lerret; alle dørene lot han stå åpne efter sig. Han kunde ikke fortelle noe til sin mor engang før om morgenen.

Moses' enke var omtrent på samme tid oppe i skogen. Da hørte hun en rope på norsk: „Arnt Flå, kom hit, kom hit!"

Da omkom Arnt Flås Arnt på Vadsø. Liket blev begravet i Nesseby.

106. FORVARSEL.

Engang passet jeg ren på Bordefjellet[2] om natten. Så hørtes det at det var noe som mumlet og kvinket og undertiden pep som et dyr, og det beveget sig omkring renflokken, rundt og rundt. Slik låt det i mange timer. Men jeg så ikke noe. Hvor lenge det holdt på således, vet jeg ikke, men så forsvant det.

To år derefter var Ole, sønn av Kirsten, et ærend i Neiden og handlet til sig hos Haaheim kaffe og sukker og andre nødvendige varer, og så gikk han hjemover med bør på ryggen; han skulde gå over Bordefjellet. Det blev storm og snefokk, og så gikk han sig vill og frøs ihjel nettop der hvor jeg to år før hadde hørt at det klaget. Han har vel gått der og vildret sig omkring, det stakkars menneske, så lenge til han blev trett og frøs ihjel.

[1] en 15-års gutt i Nesseby.

[2] Bordefjellet ligger syd for Neiden og vest for Munkfjorden.

107. RIEVÂN GO BAI'KAI NJALMI HOL'VO.

Rievân go bai'kai njalmi hol'vo, de dât i læk buorre.

Uwla-Bietta Uwlast læi dallo Abbušborest. De bođi rievân aibâs lâk'kâ baike, dâsan stovo olgubællai, jâ de bargâdi nu, εtte buok majil'me skajjâgođi. De jami Biettar Uwlast gal'go dâm giđâ, jâ buok obbâ dallo nogâi.

„Rievân hamest bođi.“ „Mi bođi?“ „Na, likkotesvuottâ.“

(Saba 1920.)

108.

Muttomėn læi of'tâ boares niso gusâid gæč'čâmen Gai'bejæggest; dât læ stuorrâ mief'tâ-jæg'ge. De gulla, go rievân ciella, jâ ige son šâd'dâm oai'net dâm rievân. De hættaduvvâgođi son jâ jurdâšėšgođi of'tu âlceses: „De dal ai'go ol'muš jammet dâm sæmma baikest, mân bâjabæld rievân ciella.“ Muttu ale fuolâ, de mui'tai son dâm vuoge, mâid boares ol'muk juo lavijėkge; son čur'vi jâ cel'ki: „O rievân, ale cielâ ærai jammem go jiešâd jammem dâihe mu jammem!“ Ja dâlle læi čof'čâ.

Jâ fâstâin nubbe boares nissun mui'tâlus læ nav, âtte de son oai'na: rievân mievtâ âl'de čok'ka jâ ciella mæc'cai njalmi. De dâddja dât niso rievânin: „O rievân-rokkaš, jiešâd jammem dâl cielâk,“ jâ rievân ruottâsti gei'nuses. De bođi son bai'kai jâ mui'tâli, âtte son gulâi jâ oini rievân ciellâmen, jâ mæc'cai njalmi dât cielâi. De dâjâi Aslâ Ris'ten ak'ko: „De dâl ai'go muttem rievânges god'det.“ De dievâi εi'du birrâmbæi've; de bođi dât sakkâ, âtte Hæi'mo-Garâl goddi stuorrâ ruovsok. „De dâm de cielâi jievta ækkedes bæive,“ dâjâi Bannâ-Big'ga, gutte læi oai'nam jâ gullâm mæc'cai njalmi ciellâmen.

(Reppen 1903.)

107. NÅR EN REV HYLER MOT GÅRDEN.

Når en rev hyler mot gården, er det ikke godt.

Ole Persen hadde sitt hjem i Abelsborg. Da kom en rev ganske nær gården, like utenfor stuen, og så skrek den så at hele verden gav gjenlyd. Så døde Ole Persens kone den våren, og det blev slutt med hele gården og husholdningen.

„Den kom i en revs skikkelse.“ „Hvad kom?“ „Ulykken vel.“

108. REVEN VARSLER DØD.

Engang gjætte en gammel kvinne kyrne på Gaibemyren[1]; det er en stor myr med tuer. Da hører hun at reven skriker, og hun kom ikke til å se reven. Da kom hun i forlegenhet og begynte å tenke ved sig selv: „Nu kommer et menneske til å dø på den gården, ovenfor hvilken reven skriker.“ Men ens det ikke! Da husket hun på den skikk gamle folk har; hun ropte og sa: „Å rev, skrik ikke om andres død enn din egen død eller min død!“ Og det var da høst.

Og en annen gammel kvinnes fortelling lyder så: Hun ser at en rev sitter på en tue og skriker vendt mot utmarken. Da sier hun til reven: „Å stakkars rev, du skriker nu om din egen død,“ og reven sprang sin vei. Så kom hun hjem og fortalte at hun hadde hørt og sett en rev som skrek, og den skrek vendt mot utmarken. Da sa gamle Risten Aslaksdatter: „Da vil en drepe reven.“ Så var nettop et døgn gått; da kom den tidende at Hæimo-Karl[2] hadde drept en stor rødrev. „Det var da det den skrek for igårkveld,“ sa Banna-Bigga[3], som hadde sett og hørt den skrike vendt mot utmarken.

[1] Mellem Reppen og Barsnjarg på sydsiden av Varangerfjorden.

[2] Hæimo er økenavn.

[3] Banna er slektsnavn.

109. GIEKKÂ JÂ DÂK RASSE-ČUOP'PE NISSUNGUOVTES.

Dâk nissun-guovtes læiga rasid čuop'pâmen mæccest; de gulâigâ soai giegâ; de soai gul'dâlâšgođigâ âin buorebut, jâ de soai fuommašæiga, âtte giekkâ læ guk'kâmen ijâbællai. De celki boarrasâb'bu niso: „Jo duođâi moai æm læk æm'bu nubbe dam boddâ dast rasid čuop'pâmen." Jâ go soai vuol'gegođig ruof'tot, de dâjâi dât nuorâb niso: „Na, de moai oǯ'ǯu dærvuođâid dâkkât dam mæc'cai; dâstgo giekkâ læ guk'kâm hir'muset on'ne ijâbællai, jâ munnust læ oannanæmen âkke." Jâ go soai vaʒ'ʒelæiga ruof'tot, de celkigâ soai ovtâmielâlâǯǯât: „O farvæl don mæc'ce jâ di rasek! dâstgo moai æm aigo æm'bu guf'tuk dābbe rasid čuop'pât." Lod'de dam dowdâi; dâstgo gârrâset gukkâi ijâbællai dâihe ijâ guw'lui njalmi.

Dâk leddjė ol'mui borrâm-rasek, mâid soai buvtigâ ruof'tot, jâ algigâ borrât sikke soai jâ mâidai ærrasâk, sun'nu us'tebâk. De dâjâi dât boarrasâb'bu niso, gæn nâmmâ læi Gallaš Ris'tin âtte: „jammemest i læk bæssâmest goas'sege. Lodde moai gulâin gârrâset guk'kâmen, jâ čok'kai dušše iddji guw'lui čâlmi; dâstgo munnuidi lod'de oanekâš âge dowdâi. Boares ol'mui æinostusâi mel'de munnust ai'go nub'be fâr'gâ jammet." Jâ go loge vâkko leddjė dievvâm, de dât nuorâb niso buoc'cai jâ buosâi guof'te vâkko jâ de jami. Dâm nissun nâmmâ læi Uccâ-Mariš.

Dât læ goit duottâ; dâstgo dâm jammam nissun boares æn'ne læ mui'tâlâm buok jâ jakki dâm burist, âtte go giekkâ gukkâi ijâbællai, de dat dowdâi su nii'di oanekâš âge, jâ dât læi nuv; „dâstgo dât læ juo ow'dâl oi'num," celki dat boares ak'ko. Jâ son, gutte læ gullâm akkost âldes, son læ čallam bâjas.

(Reppen 1903.)

110. SKIIPÂ-KAPTÆIN, GUTTE AIGOI VÆĐO OWDÂST BORJÂSTET AVE BIRRÂ.

Muttom gawpugi iđi muttom âlmai, gæn æi dow'dam of'tâge. Muttomin gawnâdi dât âmâs âlmai ovtâin skiipâ-kaptæinâin jâ aigoi suinâ vættet, âtte dât kaptæin i gâlgâ bæssât borjâstemin dâm stuorrâ majilme-ave birrâ. Kaptæin oroi javotâgâ. De bođi nub'be kaptæin jâ

109. GJØKEN OG DE TO KVINNER SOM SKAR GRESS.

De to kvinner skar gress ute i marken; da hørte de gjøken. Da begynte de å høre enda bedre efter, og de merket at gjøken galte mot nord. Da sa den eldste kvinne: „Sannelig skjærer vi ikke gress her næste år på denne tid.“ Og da de gikk hjemover, sa den yngste kvinne: „Nu, så får vi si farvel til denne utmark, for gjøken har idag galet forferdelig mot nord, og vår levetid blir kort.“ Og da de gikk hjemover, sa de endrektig: „Å farvel, du mark og gress! for ikke kommer vi begge til å skjære gress her mer.“ Fuglen spådde det, for den galte sterkt mot nord.

Det var spiselig gress (sløke) som de bragte hjem, og de begynte å spise, både de og de andre, deres venner. Da sa den eldste kvinne, som hett Gallasj[1]-Risten: „Fra døden kan en aldri slippe. Vi hørte idag en fugl gale sterkt, og den satt bare vendt mot nord; for fuglen spådde oss kort levetid. Efter gamle folks spådomme vil den ene av oss snart dø.“ Og da ti uker var omme, blev den yngste kvinne syk og var syk i to uker, og så døde hun. Kvinnens navn var Lille-Marit.

Det er dog sant, for den avdøde kvinnes gamle mor har fortalt alt, og hun trodde visst at da gjøken galte mot nord, spådde den hennes datter en kort levetid, og det var så. „For det har man alt før sett,“ sa den gamle kone. Og han som har hørt det av konen selv, han har skrevet det op.

110. SKIBSKAPTEINEN SOM FOR ET VEDDEMÅL VILDE SEILE RUNDT OM VERDENSHAVET.

I en by viste der sig en mann som ingen kjente. Engang traff denne fremmede mann sammen med en skibskaptein og vilde vedde med ham at kapteinen ikke skulde kunne seile rundt om det store

[1] Gallasj er slektsnavn.

dâddja: „Mânne muinâ ik væde; gal mon gæč'čâlâm vela borjâstet, jâ mon gâlle bæsâm mâidai; dâstgo mon of'ti juo læm dâm ave birrâ borjâstâm," jâ son vuornoi vela dâm âlâ, jâ de rak'kânišgođi son dâl'lanâgâ mat'kai. Son âddi ovtâ skappo su æmedâssâs jâ goččoi dâm vur'kit, dâssaši go sun'nu bar'ne šâd'da guof'te loge jâge boaresen; dâstgo dâlle læi bar'ne gavce-jâkkasâš, go ač'čes vulgi borjâstet.

Âlmai borjâsti muttom gonâgâsâ riikâ buottâ; de bođi vuos'tebieg'gâ, jâ son fer'ti al'get šlavetâllât jâ addjani, dâssaši go su bar'ne šâddâi guof'te loge jâge boaresen. Su æn'ne mui'tai dâm, mâid su boan'nja læi rav'vim; dâmditti mânâi son kam'mari, valdi dâm skappo jâ buvti dâm bar'nasis jâ mui'tâli âtte: „Du ač'če læ dam skappo guođđam mu gitti jâ goččoi dâm dunnjė âd'det, vâi don su muitak; dâstgo vis'sâ son læ dâl hævvânâm, go i šât boađe ruof'tot." Bar'ne mânâi sierrâ jâ râvâi dâm. Dâm sis'te leddjė skierâk, of'tâ nii'be jâ čallâgâk. Gan'dâ logâi buok dâid čallâgid jâ oažžoi diettet buok dâm, gost su ač'če dal læ. Gan'dâ halidišgođi dal vuol'get aččes lusâ; dâmditti osti son âlcės ođđâ skiipâ jâ ol'muid. Go son gâlgâi skii'pi vuol'get, de gawnâi son dâm buoremus matrosâ su aččes skiipâst gattâ âl'de, gutte ai'go mâidai vuol'get su mel'de. Bar'ne dâddja: „Go don juo mu ač'čai læk dok'kim matrosân, vis'sâ don munnjėge dok'kik."

De mânnė si skii'pi jâ vul'gė borjâstet. Go si bottė dâm sæmma gonâgâsâ riikâ buottâ, de šâddâi gosi goal'ke, jâ gan'dâ oini skiipâ guk'ken avest jâ dowdâi, âtte dât læ su ačče skii'pâ. Gan'dâ ai'go vuol'get dâm skiipâ lusâ borjâstet; muttu matros giel'da su dâm dâkkâmest; dâstgo son dâddja âtte: „Dunnjė i gævâ burist dobbe." Muttu gan'dâ âi'go liika vuol'get dokku jâ goččoi stiw'rijæd'dje, âtte son gâl'ga stiw'rėt dâm skiipâ vuos'tai, mâid son oai'na. Matros âin giel'da; muttu i gan'dâ su jægâd. Go matros oini, âtte gan'dâ i læk su giel'demest, de luiti son vuol'get jâ dâddja vela: „Jos mi bæssâp dâm skiipâ lusâ, ow'dâlgo bæivaš bâddjan, de dâlle gâl hei'vė middjidi burist gævvât." Si borjâsteddjė dâm ijâ jâ bessė nuvt lâk'kâ, âtte si sat'tė čurvudet. Dât matros dâddja: „Dal boatta gârrâ dal'ke. Mi vuol'gep dal ruof'tot borjâstet; muttu farot, âtte i du ač'če gâlgâ bæssât du owdâbællai." Âi'du go son dâm læi sar'num, de bođi hui gârrâ

verdenshav. Kapteinen tidde stille. Da kom en annen kaptein og sa: „Hvorfor vedder du ikke med mig? Jeg skal nok enda prøve å seile, og jeg skal nok klare det; for jeg har alt én gang seilet rundt om havet,“ og han svor enda på det, og straks gjorde han sig ferdig til å reise. Han gav sin kone en eske og bad henne gjemme den, til deres sønn blev tyve år gammel; for da var gutten otte år gammel, dengang far hans seilte avsted.

Mannen seilte midt for et kongerike; så kom der motvind, og han måtte begynne å krysse og blev opholdt, til gutten hans blev tyve år gammel. Moren husket hvad hennes mann hadde pålagt henne; derfor gikk hun inn i kammeret, tok esken og bragte sin sønn den og fortalte: „Din far har latt denne eske igjen i min hånd og bad mig gi dig den, forat du skulde minnes ham; for visselig er han nu omkommet, da han ikke mer kommer tilbake.“ Gutten gikk i enrum og åpnet esken. I den var der en saks, en kniv og brever. Gutten leste alle brevene og fikk vite hvor hans far nu var. Han fikk nu lyst til å reise til far sin, derfor kjøpte han sig et nytt skib og fikk folk. Da han skulde gå ombord, traff han den beste matros på sin fars skib på gaten, og han vilde også reise med ham. Gutten sier: „Når du har vært god nok for min far til matros, er du visst også god nok for mig.“

Så gikk de ombord og seilte avsted. Da de kom midt for den samme konges rike, blev det næsten stille, og gutten så et skib langt borte på havet og kjente det igjen, at det var hans fars skib. Han vil seile hen til skibet, men matrosen forbyr ham å gjøre det; for han sier: „Det går dig ikke godt der.“ Men gutten vil allikevel reise dit og bød styrmannen styre hen mot det skibet som han så. Matrosen forbød det fremdeles, men gutten adlød ham ikke. Da matrosen så at han ikke kunde hindre gutten, lot han ham reise og sa enda: „Hvis vi når frem til skibet, før solen står op, da kan det nok gå oss godt.“ De seilte den natt og kom så nær at de kunde følges. Matrosen sier: „Nu kommer uvær. Vi skal nu seile tilbake, men pass på at din far ikke kommer foran dig!“ Nettop som han hadde sagt det, kom en sterk storm, og begge

bieg'gâ, jâ guf'tuk skiipâk mânâigâ ovtâ farost ruof'tot. Go soai bođigâ lâk'kâ gawpugâ, de borjâsti gan'dâ hamman-njargâ âlâ, jâ skii'pâ cuow'-kâni, jâ dât nub'be skii'pa borjâsti birrâ njargâ. Go gan'dâ bođi gawpug sisâ, i oai'nam ac̄c̄es gos'tege ige skiipâ.

Gan'dâ ar'vedi, movt dal læ gævvâm; dâmditti osti son æra skiipâ jâ vulgi oppet borjâstet. Go son bođi dâm gonâgâs-riikâ buottâ, de oai'na son ac̄c̄es skiipâ sæmma sâjest gost owdeb havege. Gan'dâ ai'go su lusâ borjâstet; muttu matros oppet su giel'dâ dokku vuol'ge-mest. Soai naggatâlâigâ, gid'dâ dâssas̄i go gan'dâ bal'kesti su appai; jies̄ vulgi borjâstet ac̄c̄es lusâ jâ bođi bæivas̄ bâddjanæme ow'dal nuvt lâk'kâ, âtte son matti sar'not su ac̄c̄ines, jâ oini, âtte su ac̄c̄e skiipâst æi læm rivtės ol'muk; sist læi dus̄s̄e ol'mui hammâ. Gan'dâ halidi vuol'get su ac̄c̄es skii'pi; muttu ac̄'c̄e i suova su dokku boattet; dâstgo son dâddja âtte: „Jos don dei'kė boađak, de dunnjė i burist gævâ.“ Gan'dâ sugâi su ac̄c̄es skiipâ gurri; de oaǯǯoi son ovtâ girje, jâ ac̄'c̄e goc̄c̄oi su mânnât su skii'pâsės. Go gan'dâ læi gor'ŋum su jies̄âs skii'pi, de bođi gârrâ bieg'gâ, jâ goabbâs̄âgâk skii'pâk borjâstæiga ovtâ farost gid'dâ dâm gawpugâ lâk'kâ, gost soai oroigâ. Go soai læiga borjâstæmen hammân-njargâ birrâ, de bæsâi ac̄'c̄e owdâbællai; muttu go son bođi hammâni, de son i oai'nam su ac̄c̄es skiipâ s̄ât gos'tege. Go son bođi gawpug sisâ, de gawnâi son dâm matrosâ gawpugest, gæn son læi appai bal'kėstam.

Gan'dâ rak'kâni oppet vuol'get, jâ dât sæmma matros falla jies̄âs gandâ farrui. Gan'dâ dâddja: „Gâl mon dâm oainam, âtte ik don gâl læk rivtės olmus̄; muttu læge dal mi læǯǯâk; muttu go don læk juo buorre matros, de oaǯǯok don gâl vuol'get munnjė matrosân.“ Gan'dâ vulgi goalmad gærde borjâstet dokku ac̄c̄es lusâ. Go son lâkkâni dâm bai'kai, gost son ow'dâlge læi gaw'nâm ac̄c̄es, de oai'na son su ac̄c̄es skiipâ. Gan'dâ ai'go dokku borjâstet; muttu matros âin dâm giel'da; dâstgo son dâddja dâm âtte: „Dunnjė i gævâ burist.“ Gan'dâ ai'go âin vuol'get; muttu dât matros su ajeti, dâssas̄i go bæivas̄ luoi'-tadi. „Dal gâl'gâp mi gæc̄'c̄âlet vuol'get dokku borjâstet, jos mi ol'lėp ac̄c̄ad skiipâ raddjai, owdâlgo bæivas̄ moridâ,“ dâddja dât matros. De vul'gė si borjâstet; bieg'gâ læi nuvt uccan, âtte il'la si jow'dė skiipâ

skiber reiste sammen tilbake. Da de kom nær byen, seilte gutten på havnneset, og skibet gikk istykker, og det annet skib seilte om neset. Da gutten kom inn i byen, så han hverken sin far eller skibet.

Gutten skjønte hvordan det nu var gått til; derfor kjøpte han et annet skib og seilte atter avsted. Da han kom midt for det kongeriket, ser han sin fars skib på samme sted som forrige gang. Gutten vil seile hen til ham, men matrosen forbyr ham igjen å reise dit. De trettet, inntil gutten kastet ham i havet; selv seilte han avsted hen til sin far og kom før solopgang så nær at han kunde tale med ham, og han så at på hans fars skib var der ikke riktige mennesker; de så bare ut som mennesker. Gutten hadde lyst til å gå ombord i sin fars skib, men faren tillot ham ikke å komme dit, for han sa: „Hvis du kommer hit, går det dig ikke godt.“ Gutten rodde hen til sin fars skib; da fikk han et brev, og faren bød ham gå ombord i sitt eget skib. Da gutten var steget ombord i sitt eget skib, kom der en storm, og begge skiber seilte sammen til de kom nær byen hvor de bodde. Da de seilte om havnneset, kom faren foran; men da gutten kom til havnen, så han ikke mer sin fars skib noensteds. Da han kom inn i byen, traff han der matrosen som han hadde kastet i havet.

Gutten gjorde sig atter ferdig til å reise, og den samme matros tilbød sig å følge med ham. Gutten sier: „Jeg ser nok at du ikke er et riktig menneske, men du være hvem du vil; siden du er en god matros, kan du få reise med mig som matros.“ Gutten seilte tredje gang avsted til sin far. Da han kom i nærheten av det sted hvor han før hadde truffet ham, ser han sin fars skib. Gutten vil seile derhen, men matrosen forbyr ham det igjen; for han sier: „Det går dig ikke godt.“ Gutten vil fremdeles reise, men matrosen heftet ham til solen gikk ned. „Nu skal vi prøve å seile dit, for om vi når til din fars skib, før solen står op,“ sier matrosen. Så seilte de avsted; det var så lite vind at de såvidt nådde frem til skibet før solopgang; dog nådde de like til siden av skibet. Gutten så at på hans fars skib var der menneskeskikkelser, men ikke rik-

lusâ ow'dâl bæivaš bâddjanæme; âlmâken bessė si skiipâ gid'dâ bal'di. Gan'dâ oini, âtte su ačče skiipâst leddjė ol'muin hamâk æige rivtės ol'muk. Gan'dâ ai'go mânnât su aččes skiipâ sisâ; muttu su ač'če giel'da su dokku boattemest; dâstgo son dâddja âtte: „Jos don mu skiipâ sisâ boađak, de dunnjė i gævâ burist." I gan'dâ dâst fuollâm, muttu mânâi liika skii'pi jâ rɛi'kidi dâm sis'te. De dâddja su ač'če: „Go don ik jægâdâm mu, de i dunnjė gâl burist gævâ; muttu mâid bâi mon dunnjė dâgâm?" Ja su ač'če âddi sunnjė ovtâ girje, jâ gan'dâ mânâi fâstâin skii'pâses.

De bođi hui gârrâ bieg'gâ, jâ soai vulgigâ borjâstet mâŋŋalâgâ. Go soai bođigâ hammân-njar'gâgæččai, de gan'dâ doalâi (faroti) iešâs skiipâ šâd'dâmest mâŋŋai, jâ dâinâ lagin borjâstæiga soai goabbâšâgâk gad'dai. De jaw'kė buok ol'muk su ačče skiipâst, jâ ač'če gâččâi jam'men tækkâ âlâ. Gan'dâ oai'na oabbas gattâ âl'de vaʒ'ʒemen; son čuovoi dâm. „Buvte dei'kė dâm skappo, mi læ mu kam'mar skappe sis'te!" Oab'ba dâgâi dâm. De râvâi son dâm skappo jâ valdi dâm niibe, mi læi dâm sis'te, jâ čuoppâi dâinâ aččestes čod'dâgâ râs'ta jâ mânâi gawpugi. Go son læi vaʒ'ʒemen gattâ mel'de vissusis, de oai'na son muttom gattâ âl'de ačces vaʒ'ʒet. Gan'dâ mânâi su lusâ, jâ soai mânâigâ ovtâst gar'demi.

Muttomėn vulgigâ soai ovtâ gukkes mat'kai ovtâin skiipâin, jâ go soai bođigâ dâm bai'kai, gost bar'ne læi mânnâm ačces skiipâ sisâ, de rai'gani skii'pâ jâ vuojoi.

(Aikio 1892.)

111. NAW'DE-ČOK'KAJÆJ'JEK OI'NĖK DAW'JA GOMMID.

1.

Muttom sam'melâš asâi Baccâvuon-bâđâst. Dât læi ovtâ dal've-ijâ čok'kamen rievânid Baccâvuon-njarggæšest, Ruoššâgoppest. Stromma-vuon-njal'me jâ Baccâvuon-njal'me boatteb dɛggu of'ti, jâ dâsâ diet'-tâlâs buf'ta čacce vɛiku mâid, dâm gop'pai.

Dego ɛi'du læi čok'kamen nawdid dâm ijâ, de gulla, ɛtte sukkėk;

tige mennesker. Han vilde gå ombord i sin fars skib, men faren forbød ham å komme dit; for han sa: „Hvis du kommer ombord i mitt skib, går det dig ikke godt.“ Gutten brydde sig ikke om det, men gikk allikevel ombord og drev frem og tilbake der. Da sier hans far: „Siden du ikke adlød mig, går det dig nok ikke godt; men hvad skal jeg vel gjøre med dig?“ Og hans far gav ham et brev, og gutten gikk igjen ombord i sitt skib.

Så kom en sterk storm, og de seilte efter hinannen. Da de kom til havnnesodden, passet gutten sitt skib så det ikke blev efter, og således seilte de begge til land. Da blev alle folk på hans fars skib borte, og faren falt død om på dekket. Gutten så sin søster gå på gaten; han fulgte efter henne: Bring hit den esken som er i skapet i kammeret!“ Søsteren gjorde det. Da åpnet han esken og tok kniven som lå i den, og skar halsen over på sin far og gikk inn i byen. Som han gikk henad gaten til sitt hus, ser han sin far gå på en gate. Gutten gikk hen til ham, og de gikk sammen til gården.

Engang tok de ut på en lang reise med et skib, og da de kom til det sted hvor gutten var gått ombord i sin fars skib, gikk det hull på skibet, og det sank.

111. DE SOM SITTER PÅ LUR EFTER PELSDYR, SER OFTE SKRØMT.

1.

En lapp bodde i Båsfjordbotn[1]. Han satt en vinternatt på lur efter rev i odden av Båsnæringen, i Russeviken. Kongsøfjordmunningen og Båsfjordmunningen møtes nettop der, og dit, inn i den bukten fører sjøen naturligvis hvadsomhelst.

[1] Båsfjord ligger i Vardø landsogn på nordsiden av Varangerneset.

oaine gɛl i vela mɛi'dege, go læ gal'lenjar'gâ, mi het'te oai'nemest. Gulla go hallėk, ɛtte muttom sist gâl'ga val'det oaive, muttom čoarbæle, muttom duom, muttom dâm lɛttoin, jâ maŋgâs dâk vel orruk læme. De iđi fânâs birrâ gal'le, jâ de mânâi nu hirmosen dâm ol'mui, go jo læi gullâm, mov dâk su ai'guk juokket, ɛtte dât bâl'lai jâ viekkâli, mâid leš væjjam, ruof'tot.

Nav læi viekkâmen, de oai'na, ɛtte mâŋest oi'nu boattemen čap'pâdâs, nu jottelet vel ɛtte juovsâtâd'dâgođi jo. De dât olmuš hoi'gâdi bissos gurok gieđâ vuol'lel jâ de baši mâŋas-guw'lui. De jawkâi dât čap'pâdâs. Bođi dât olmuš bai'kai buok rælsagâm; bâl'lam olmuš hân gɛl dit'tu. Nubbe bæive mânâi gæč'čât dâm sɛje, goggu læi baččam; muttu i dâst gaw'num mikkege, dušše goik-guol-oai've; lad'dâ vel læi dâm čâđâ mânnâm.

2.

OL'JOTRÆJ'JU-GAP'PALÂK GOMUTÂD'DA.

Bowga-Juhan lavi jottet rievânid biw'demen owdâld Njargâ dalvi. De læi muttomėn vuod dobbe; mâŋiš giđđâ jo læ, gal'lek jo lejjė sud'dum. Muttom arrâ-iđed, bæi've læi ɛi'du bâjjanâd'dâmen, vællani son muttom gal'le âlâ. Âmâl nâkkarâk læmaš rot'tėm, go oroi su mielâst, ɛtte olmuš raw'kâli su. Son go čɛlmides lækkâsti, de gus'tu čuoǯ'ǯo hirmos stuorrâ fæl'la su mærâ-bæld, guk'ke nu ɛtte, jâ siđâvæst jor'gujuvvum vuolas gid'dâ čɛlmi âlâ. Gæččâi son dâsâ oanekɛssi; de son dâppâsti čɛlmides. Dego son fâst lækkâsti, de læi jaw'kâm dât fæl'la. Son mânâi mærrâ-gad'dai occât ɛtte lægo mikkege. Muttu i son gaw'nâm æra go ovtâ ol'jotræj'ju-gap'palâgâ. Son dušše dâm bal'kėsti bâjabællai ol'leraja, jâ de mânâi assâmbai'kases.

Da han så satt på lur efter pelsdyr den natten, hører han at de ror; han ser enda ikke noe, da det er en bergodde som hindrer fra å se. Han hører at de snakker, at en av dem skal ta hodet, en låret, en det, en annen det av lemmene, og det høres ut for at de er mange. Så kom båten tilsyne om berget, og det kom slik redsel over mannen, da han alt hadde hørt, hvorledes de vilde dele ham, at han flyktet og sprang hjemover alt det han orket.

Best som han sprang, ser han at noe sort kommer efter ham, og så fort at det alt var nær inn på ham. Da stakk mannen børsen sin under den venstre arm og skjøt bakover. Det sorte blev da borte. Mannen kom hjem, med klærne åpne i brystet og halsen; en vet nok hvordan en som har sprunget i redsel, ser ut. Dagen efter gikk han for å se det stedet hvor han hadde skutt, men der fantes ikke noe, bare et tørt fiskehode; ladningen var gått gjennem det

2.

DET SPØKER AV ET STYKKE AV EN OLJETRØIE.

Bovga-Johan[1] pleide om vinteren å reise på revejakt til forsiden av Neset[2]. Så var han engang der igjen; det var alt sent på våren; bergoddene var alt snebare. En morgen tidlig (solen holdt nettop på å stå op) la han sig til hvile på en bergodde. Han var vel falt i søvn, da han syntes det var en som vekket ham. Da han slo op øinene, så han at der stod en forferdelig stor nordfar mellem ham og sjøen, så lang at —, og sydvesten var brettet ned over øinene. Han så på ham en stund, så lukket han øinene. Da han igjen slo dem op, var nordfaren borte.

Han gikk til sjøkanten for å lete efter om der var noe. Men han fant ikke annet enn et stykke av en oljetrøie. Han kastet det bare ovenfor flomålet, og så gikk han til sitt bosted.

[1] Bovga var et økenavn, fordi han ikke talte tydelig.

[2] Forsiden av Varangerneset regnes fra Prestnæringen ved Persfjord til Kongsøfjord.

3.

RAW'GÂ.

Boares Uwl-An'de Falesnjargâst mui'tâlâddâi:

Son læi muttom čâf'čâ-dalve rievânid biw'demen Njuf'čâ-vagest. Muttom iđed læi son kafe vuoššâdæmen biw'dugoađest. De gulla go olmuš vaʒ'ʒa riddost bâjas goađe lus. I son mɛi'dege; son jurdaš, ɛtte muttom mar'kâni jot'te daǯâ dât læ. De skoavetejjė gâʒʒâk uf'si, jâ de lækkâsti uvsa jâ bođi sisâ—mærâ-raw'gâ, deb'buk njunest jâ starak vuovtâi sɛjest. Čokkani nub bællai arrân jâ algi gâʒʒâides baitâšet dolâst, jâ de jærrâli: „Mâid bai'ne bai'ga, gafe vuoš'ša?“ Sust læi lad'dâ-bis'so soggest; de son dâm suole nâkketi gurok gieđâs vuol'lel jâ de baši rawgâ vuos'ta. De raw'gi mat'ke šâddâi olgus; gul'lui mânnâmen dego čacce-stevveliguim julke vuolas jâ bor'ši merri! Jâ dâstmâŋŋa i boattam šât dât raw'gâ su goattai gâʒʒâides baitâšet.

Valdâtus. Stuorrâvuon mar'kân dol'lui juokke jɛge ovtâ vakko bɛse-mano algost. (Ješ læm gullâm boares ol'muin.)

(Saba 1920.)

112. GOM'ME VÂI LÆIGO RAW'GÂ?

Bowga-Juhan mui'tâli, ɛtte of'ti læi son rievânid čok'kamen owdâld Njargâ riddost Oar'dâvuonâ jâ Makker gâskâst, væstâbæld Lod'debavte. De bođi mærâst bâjas dɛgo olmuš, vaʒʒi su bâjabællai jâ čuoǯ'ǯogođi dâsâ. Siđâvæst læ oaivest; muttu æra son i skil'lėm, mo dât leš lâm. Čuoǯǯoi dâst, dâs'sago dâsâ nogâi. De son čuoǯ'ǯeli jâ vulgi dâm bai'kai, gost son læi orromen; vaʒʒi son; de bođi muttom aw'dem goađe lusâ; jurdâš son, ɛtte čaŋŋa son sisâ, bæssa nok'kât, dâs'sago bæi've šâd'da. De son mânâi dâm goattai jâ vællani uf'sâ-gurri uskus oivi. Son læi boares ol'muin gullâm, ɛtte go gomme læ oai'nam, de i gâlgâ goas'sege boššus nok'kât, muttu uskus, uskus oivi; dɛlle i raimutâddâ. Læi son væl'lamen, de hallâgottė fæs'karest, jâ nu smav'vak vel orruk læme dâk, gæk hallėk; muttu dâṭ i dit'tu, mâid gielâid halâšėk. Nav læi; de læk'kâsi uf'sâ, jâ de bođi jottelet sisâ hirmos stuorrâ tiŋ'gâ

3.

EN DRAUG.

Gamle Anders Olsen på Kvalnes[1] pleide å fortelle:

Han var en høstvinter i Storsandbukt[2] og skulde skyte rev. En morgen holdt han på å koke kaffe i fangstgammen. Da hører han at et menneske går fra stranden op til gammen. Han bryr sig ikke noe om det; han tenker at det er en nordmann som er på vei til markedet.[3] Da skrapte negler mot døren, og så åpnet det døren og kom inn — det var en sjødraug med tang i nesen og tare istedenfor hår. Han satte sig på den annen side av åren og begynte å varme fingrene sine ved ilden, og så spurte han plutselig: „Hvad gjør karen, koker kaffe?“ Anders hadde en ladd børse mellem sig og veggen; den stakk han hemmelig under venstre arm og skjøt så mot draugen. Da fikk draugen fart ut; han hørte han stampet nedover som i sjøstøvler og med plask i sjøen. Og sidenefter kom den draugen ikke mer inn i gammen hans for å varme fingrene sine.

112. SPØKELSE ELLER VAR DET EN DRAUG?

Bovga-Johan fortalte at engang satt han på lur efter rev på forsiden av Neset på stranden mellem Syltefjord og Makaur, på vestsiden av Fugleberget. Da kom der op av sjøen likesom et menneske; det gikk ovenfor ham og stanset der. Det hadde sydvest på hodet, men ellers kunde han ikke skjelne, hvordan det var. Det stod der, til det forsvant. Så stod han op og gikk henimot det sted hvor han holdt til. Som han gikk, kom han til en øde gamme; han tenkte at han vilde gå inn der, så han fikk sove, til det blev

[1] Kvalnes i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden.

[2] Storsandbukt ligger i Sør-Varanger litt østfor grensen mot Nesseby. Stedet besøktes kun om sommeren av en eller annen fisker (Saba).

[3] Karlebotn-marked holdtes hvert år en uke i begynnelsen av „basse-manno“ (i de siste dager av november eller de første dager av desember).

Denne fortelling har jeg selv hørt av gamle folk (Saba).

jâ mânâi boššus, gid'dâ loi'dui, jâ dobbe fâst njuol'gâ olgus. Dâm son i oai'nam, mân hamest dât leš lâm, go sæw'njâd læi; muttu stuores dât gɛl fer'ti lâm, go nu lossâdet vaʒʒi. Gul'dâli son, ɛtte velgo boatta sisâ; muttu i de boattam šât æm'bu. Dušše dâk smavvâ tiŋgâk, gæk fæs'karest hallė, dâk gɛl gul'lujejjė hallâmen ijâ gæi'got. Go bæi've šâddâi, de son as'kâ mânâi rivtes ol'mui bai'kai. „Mu mielâst orro, ɛtte dât dât gɛl i læm æra go muttom hævvânâm fæl'la," ar'vâli Gunnar-aj'ja, gi dâm mainâsti. Muttu igo son bɛc'ce dât læm raw'gâ? Lægo raw'gâ jâ gom'me of'tâ jâ sæmma? „I ei'sėge! Gâl hân don ar'vedâk dâm, jier'me-olmuš, ɛtte raw'gâ læ siw'nadus; muttu go čacce-jam'mek gomutɛd'dėk, de dâk æi læk æra go vuoiŋâk, dâi čacce-jam'mei vuoiŋâk."

(Saba 1920.)

113. GÆRRAL-MAKKÂ.

De læi of'tâ âlmai, gæn makkâ læi sor'mâšuvvâm of'tânâgâ gal'goines jâ manaines jâ æra ol'muiguim. Muttomėn mânâi Gærral čok'kat[1] Karânâs-bavte[2] vuollai. De of'tâ sii'gâ gærâsti, nu âttė Gærral viegâi bâjabællai ol'leraja, jâ bis'sufiltâr rawgâi ol'lerajjai. Dego son âin læi čok'kamen, de oai'na son ol'muid sukkâmen; of'tâ niso čok'ka mâŋŋe-gæččen jâ vuotto mana. Dego si bottė lâk'kâ Gærral, de algi of'tâ sist juoi'gât:

„Âl'let, manak, sugâ, cui ja ju!
Gærral-makkâ læ lâk'kâ, cui ja ju!"

Dego Gærral gulâi dâm, de baši son, jâ dâk mânnė fuoiko faw'lai. Dâs'tu mânâi Gærral ruof'tot Mak'kâgop'pe-sul'lui. Dego son bođi

[1] rievânid biw'det.

[2] Karânâsbaf'te læ dâvabæl'de Latnjargâ.

dag. Så gikk han inn i gammen og la sig ved døren med hodet mot dørveggen. Han hadde hørt av gamle folk at når en har sett et spøkelse, skal han aldri legge sig til å sove innerst i gammen, men ved døren, med hodet mot dørveggen; da blir en ikke maktstjålen. Mens han lå, begynte de å snakke i forgangen, og de som snakket, syntes å være så små; men hvilket sprog de talte, visste han ikke. Rett som det var, gikk døren op, og inn kom i en fart noe fryktelig stort, og det gikk innover like til soveplassen og derfra igjen bent ut. Han så ikke hvad det lignet, da det var mørkt, men stort måtte det være, siden det gikk så tungt. Han lyttet efter om det kom inn igjen, men det kom ikke mer. Bare de små som snakket i forgangen, hørte han snakket hele natten igjennem. Da det blev dag, gikk han først til riktige folks hjem. „Efter min mening var det nok ikke annet enn en druknet nordfar," sa gamle Gunnar som fortalte dette. Men var det ikke snarere en draug? Er draug og spøkelse et og det samme? „Nei på ingen måte. Du forstår nok det, du som er et vettig menneske, at draugen er en skapning. Men når de som er druknet, spøker, så er de ikke annet enn ånder, de druknedes ånder."

113. SVOGER KARL.

Der var en mann hvis svoger var omkommet sammen med sin kone og sitt barn og andre folk. Engang gikk Karl for å sitte efter rev under Ramberget[1]. Da skyllet en dragsjø opover, så han løp ovenfor flomålet, og børsehylsteret for bort i flomålet. Da han fremdeles satt der, ser han folk komme roende; en kvinne sitter i bakskotten og vugger et barn. Da de kom i nærheten av ham, begynte en av dem å joige:

„Ro ikke, barn, tsui ja ju!
Svoger Karl er nær, tsui ja ju!"

Da Karl hørte det, skjøt han, og de rodde med jammerskrik ut fra land. Siden gikk Karl tilbake til Makkebuktholmen[2]. Da han kom til

[1] Ramberget ligger i Nesseby litt øst for Latnæringen på sydsiden av Varangerfjorden.
[2] Makkebukt (DK. Makviken) ligger noe øst for Ramberget.

goattasis, de mânâi son us'kėgæččai bacce-ravto duokkai jâ valdi vela oamme merrės. Dego son læi orrum dobbe oanekâssi, de gulla son ol'muid birrâ goađe vaʒ'ʒemen, jâ si huš'kuk goađe, jâ dâggu, goggu Gærral oai've læ, de dâggu vala sâggâbut. Si vaʒ'ʒe golmâ gærde birrâ goađe, jâ de skoavetejjė gâʒʒâk olgu-dor'nui jâ de gâs'kâ-dor'nui jâ de lækkâstejjė goattedorno jâ dâjjė: „Mâid Gærral-makkâ bâr'ga, oađđa vâi gocca?"

Gærral njui'ki čuoǯǯât jâ viekkâlâtti sin dâin merrėsin jâ viegâti gid'dâ ol'lerajjai, jâ go i juf'sâgoattam, de bal'kėsti dâin merrėsin, jâ de fuoi'kogođi muttom sist: „Oi vuoi! mu čoar'bėbæle-norrâs doji." Jâ de æi šât boattam vuor'jât Gærral goas'sege.

(Saba 1891.)

Valdâtus. Jos bis'so læ farost, jâ go nækkâmɛt'tum gullušgoatta, de gâlgâk dop'pėt du bissud hoappost jâ hoi'gâdet gurok gieđâ vuol'lel bisso jâ baw'kâlet; de dâlle i šâddâ mikkege. Nu dâgâi mâida Gærral-makkâ; dâstgo son læi gom'me-kiew'râ.

(Reppen 1903.)

114. OF'TÂ MÆRRÂ-ÂLMAI BIW'DURÆISOST (NAW'DEBIWDOST).

Var'jagvuonâ sis'te læ of'tâ vuonnâ, mân nâmmâ læ Viervuonnâ. Dâm boddâst asâi oft âlmai, gutte goč'čujuvvui dâinâ nâmâin Gærral, jâ dât gied'de, gost son asâi, goč'čujuvvu dalge Gærral-gied'den. Son vulgi olgus muttomin naw'debiw'dui. Son mânâi ik'ko olgubællai Latnjargâ dâm bai'kai, mi goč'čujuvvu Dæl'ponjar'gâ. Go son læi čok'kam dâst oanekâssi, de gulâi son rawgâid sukkâmen.

Sist læi muttom nissun, gutte vuottoi su manas jâ lawloi nuvt:

„Âl - let, ma - nak, su - gâ, cui ja ju!
Gær - ral mak- kâ læ lâk - kâ, cui ja ju!"

gammen sin, gikk han til plassen ved døren og bak en båshelle og tok enda en gammel kjøttøks med. Da han hadde vært der en stund, hører han folk gå omkring gammen, og de slo til gammen, og der hvor hans hode var, der slo de ennu mer. De gikk tre ganger omkring gammen; da krasset negler på ytterdøren og så på mellemdøren, og så åpnet de gammedøren og sa: „Hvad gjør svoger Karl? Sover han eller er han våken?“

Karl sprang op på sine føtter og løp efter dem med kjøttøksen; han løp efter like til flomålet, og da han ikke nådde dem, kastet han øksen efter dem. Da begynte en av dem å ynke sig: „Oi voi, han brøt lårbenet mitt.“ Og så kom de aldri mer for å plage Karl.

Anm. Hvis du har børse med og begynner å høre en usynlig, så skal du skynde dig å gripe børsen din, stikke den under venstre arm og smelle til; da hender det ikke noe. Så gjorde også svoger Karl; for han kunde rå med skrømt.

114. EN SJØLAPP PÅ JAKT.

I Varangerfjorden er der en bukt som heter Veinesbukten. I de tider bodde en mann der som het Karl, og det jorde, hvor han bodde, hetter ennu Karlsjorde. Han drog engang ut på jakt. Han gikk om natten til yttersiden av Latnæringen til et sted som nu kalles Dælponjarga. Da han hadde sittet der en stund, hørte han at draugene kom roende.

Blandt dem var det en kvinne som vugget sitt barn og sang:

„Ro ikke, barn, tsui, ja, ju
Svoger Karl er i nærheten, tsui, ja, ju!“

De algi sar'not of'tâ sin gâskâst: Âl'let sugâ lâk'kâ gadde; dâstgo dâst læ Gærral-makkâ.“ „Im mon jakke,“ celki nub'be. „Læ gâl,“ fas'tedi son. „Im mon jakke dâm,“ fas'tedi dât nub'be fâstâin. „Mon dieđam, âtte læ,“ celki dât vuostâs. „Im mon læk visses dâm âlâ,“ celki dât nub'be.

Go Gærral gulâi dâm, âtte si leddjė jo aibâs lâk'kâ gadde, de divoi son bissos guro gieđâ vuollai jâ sif'ti sin vuos'tai nu jâ de baši. De gulâi, âtte si vul'ge faw'lai dâggar biekkom-jienâin: „Voi, voi, go mu čoarbæl-norrâs cuowkâs baši!“ Nissun lawloi âin vela:

„Gâl mon dâm jo leddjim, cui ja ju,
gâl mon dâm jo leddjim, cui ja ju.“

De vulgi Gærral dâst erit jâ vaʒʒi bâjas Latnjarg mel'de jâ bođi Dak'kugal'le raddjai. Dâst vutti son rievân-luoddâ. Dâsâ čokkani son bâjabællai ol'leraja ovtâ čillâ duokkai. De oini son, go čacce gærâsti fier'vavuođost gid'dâ ol'leraddjai. Jâ nubbadâšši gærâsti fâstâin bâjabæle ol'leraja, jâ de ar'vedi son, âtte goalmadâšši gærâst vela bâjebuid. Dâmditti viekkâli son bâjas, ja sust læi bis'sufiltâr baldâst, jâ son vâjaldâtti dâm dâsâ, gost son læi algost čok'kamen. Muttu čacce gærâsti nu gârrâset, âtte il'la son bæsâi battâret dâm owdâst. Muttu dât filtâr, mi sust læi baccam, dât râwgâi su bâjabællai. Muttu i son oai'nam rievân æm'bu.

De vulgi son dâstge erit jâ mânâi su biw'dugoattasis, jâ son bijâi dolâ arrân sisâ jâ vieʒʒâi ol'gon muot'tâg jâ bijâi dâm rui'tusis jâ hæŋgâsti dol âlâ. Go dât læi duol'dâme, de gulâi son vaʒ'ʒet vuollen bâjas, jâ dât vaʒʒi birrâ goađe jâ de râvâsti uvsâ jâ gæččâi sisâ, jâ dât læi muttom raw'gâ. Gærral oini, âtte sust hæŋ'gajeddjė deb'buk sikke gaibest jâ njunest dego skawʒak. Son râvâsti njalmes jâ jærâi: „Lækgo don oai'nam ow'dâl dâggar njalme?“ De diš'kâli dât bak'kâ čase su muođoi njæi'gâ jâ jærâi: „Lækgo don ow'dâl muosatâm dâggar vuollâg?“ De oini son, go raw'gâ viekkâli vuolas, jâ fiervast gulâi son dego livčė bal'kestâm gârrâ nakke gæđge vuos'tâ, ige son šât oai'nam ige gullâm mâi'dege.

(Aikio 1893.)

Da tok en av dem til orde: „Ro ikke nær land, for der er svoger Karl.“ „Det tror jeg ikke,“ sa en annen. „Jovisst,“ svarte den første. „Jeg tror det ikke,“ svarte den annen igjen. „Jeg vet at han er der,“ sa den første. „Jeg er ikke viss på det,“ sa den annen.

Da Karl hørte at de alt var ganske nær land, stakk han børsen sin under venstre arm og siktet således mot dem, og så skjøt han. Da hørte han at de satte ut til havs med klagerop: „Voi, voi, at han skjøt lårbenet mitt av!“ Kvinnen sang videre:

„Det visste jeg nok, tsui, ja, ju,
det visste jeg nok, tsui, ja, ju!“

Da gikk Karl derfra og gikk over øvre Latnæringen og kom til Dakkogalle[1]. Der fant han revespor. Han satte sig der ovenfor flomålet bak et skyteskjul. Da så han at der gikk dragsu fra fjæremålet like til flomålet. Annen gang gikk dragsuen ovenfor flomålet, og da skjønte han at tredje gang går det enda lenger op. Derfor sprang han opover. Han hadde børsehylster med og glemte det igjen der hvor han satt først. Men dragsuen var så sterk at det var med nød og neppe han kom unda. Det børsehylster som han hadde lagt igjen, blev kastet op ovenfor ham. Men han så ikke mer til rev.

Så gikk han derfra til sin jaktgamme. Han gjorde op ild på åren, hentet sne utenfra og la den i gryten og hengte gryten over ilden. Da det kokte, hørte han det gikk nedenfra opover, og det gikk omkring gammen, og så åpnet det døren og så inn, og det var en draug. Karl så at tang hang som skjegg både fra hake og nese. Draugen åpnet munnen og spurte: „Har du set sådan munn før?“ Da skvettet han det varme vann like i ansiktet på ham og spurte: „Har du smakt sådant øl før?“ Da så han at draugen la på sprang nedover, og han hørte som om en nede i fjæren kastet et hårdt skinn mot en sten, og siden hverken så eller hørte han noe.

[1] Et berg på vestsiden av Makkebukt.

115.

Sammul Sammul An'dė mui'tâli:

Son læi muttom čâvčâ Bærrâlvagest biw'demen; æra samek lejjė juo buok mânâdâm baikidâssâsek vuonâidi. Uccanâš sis'kelâǯǯâst Bærrâlvage læ boađok, jâ dâi boađoi âlâ læ ollo fællak sor'mâšud'-dâm, jâ dâi čacce-jam'mi davtek læ diet'tâlâs riewdâdâm gad'dai mâida. Dâggu gaddabæld læ hæŋ'gâbaf'te, jâ dâm bavte vuold læ stuorrâ vis'te, mân fæs'kari fællak lavijejjė fânnâsidesek gæsâšet dal'vai. Dâl læi dât vis'te aw'dem, jâ dât olmuš lavi oađâšet dâm vistest.

Muttom ijâ son læi oađđemen; de gulla, âtte fânâs lad'di gad'dai, jâ gul'lujek ol'muk vaʒ'ʒemen bâjas, stuorrâ čaccestevvelâk juolgest. De al'gė jottet birrâ stovo jâ čif'čėk sæine su oaive bâf'te vela sâggâ-musât, jâ de bottė stoppui; muttomâk juol'gebæle, muttomâk čâl'mebæle; lof'testâd'dėk sust roawgo. Son i duostâ mâi'dege; i obbâ likkâge. Râssė dâst ijâ gukkut. Iđed go boattegođi, de mânnė olgus jâ vaʒ'ʒė fier'vai jâ de jaw'kė dokku. De songe likkâi bâjas jâ mânâi Bærrâlvakkai.

Nub'be ijjâ šâddâi; de son oppet mânâi sâjjases nok'kât. Nav læi son orromen; de gulla, go oppeti boatta fânâs gad'dai, jâ de bottė vuod bâjas jâ al'gė sæine čief'čât jâ de bottė sisâ, sæmmalaganâk go owdeb ijâ. Muttomest lejjė ol'jo-bif'tâsâk bâjjelest jâ læi čâl'mebælle jâ ruf'sis skaw'ǯa gaibest. Dat čuoǯǯâsti su juol'gerušši jâ algi sunnjė gæč'čât dâin čâl'mebelines. I son dâlge riemmâm mâi'dege. Son oroi jâs'kâ, gid'dâ dâs'sa go iđed šâddâi. De su skipparâk de vuod mânnė vuolas fier'vai jâ dokku jaw'kė.

De son mânâi Bærrâlvakkai jâ gawnâi dobbe muttom lave, gæn son diđi læme diet'tes âlmajen. Son jærra dâm lavest, âtte movt gâl'ga son râssât, vâi oaǯ'ʒo rafest oađđet oađđemsâjestes. Dât lavve logâi âtte: „gâlgâk haw'lâbisso luđėt jâ hoi'gât dâm gieđâ vuole uf'si njalmi. Go gommek oppet bottėk, de gâlgâk baččet, muttu sif'tėt ik gâlgâ gâl.“

Jâ son bârgâi nuvt, movt lavve goččoi. De mânâi vuod dâm aw'-dem stoppui nok'kât. Nav læi son væl'lamen; de vuod bottėk næk-kâmɛt'tumâk bâjas jâ al'gė sæine čief'čât, jâ nu sisâ jâ bottė gid'dâ

115. DRAUGENE SKREMMES VED SKUDD.

Samuel Samuelsen Ande fortalte:

Han rodde en høst fiske i Berlevåg; alle de andre lapper var alt reist til sine hjem i fjordene. Litt innenfor Berlevåg er der båer; på disse er mange nordfarer omkommet, og disse dødes ben er naturligvis også drevet iland. Der er på landsiden et hengeberg og under det et stort hus, i hvis forgang nordfarerne pleide å sette inn båtene sine for vinteren. Dette hus var da øde, og mannen pleide å sove der.

En natt som han sov, hørte han at en båt la til land, og folk hørtes å gå opover med store sjøstøvler på føttene. Så begynte de å gå rundt stuen og sparket mot veggen, mest der hvor han lå med hodet, og så kom de inn i stuen: noen hadde bare én fot, andre bare ét øie; de lettet på felden hans. Han torde ikke gjøre noe; han rørte slett ikke på sig. De drev på der hele natten. Da det begynte å bli morgen, gikk de ut og ned til fjæren og så blev de borte. Da stod han op og gikk til Berlevåg.

Den næste natt kom; han gikk igjen og la sig på sin plass. Som han lå, hører han at en båt atter legger til land; så kom de igjen op og begynte å sparke mot veggen, og så kom de inn, samme slaget som natten før. En hadde oljeklær på, og han var enøiet og hadde rødt skjegg på haken. Han stillet sig ved fotenden av sengen og begynte å se på ham med det ene øiet sitt. Heller ikke nu foretok han sig noe; han lå stille, like til det blev morgen. Da gikk hans kamerater igjen ned til fjæren, og der blev de borte.

Så gikk han til Berlevåg og traff der en kjenning som han visste var en mann som visste noe. Han spør ham hvorledes han skal bære sig ad for å få fred til å sove på sitt leie. Kjenningen sa: „Du skal la en haglbørse og stikke den under armen mot døren. Når spøkelsene kommer igjen, skal du skyte, men du må ikke sikte.“

Og han gjorde så som kjenningen hans sa. Han gikk igjen inn i den øde stuen og la sig. Best som han lå der, kom de usynlige igjen op og begynte å sparke mot veggen, og så kom de inn og

su oaive birrâ, likkâtâd'dek roawgo jâ —. De son vurdi, dâs'sa go buokâk de mânnė julgi gæččai; de son de baši. Muttomâk bargadejjė vela jâ de gir'delejjė olgus dâggar jođoin, âtte su mielâst oroi, âtte uf'sâbelin dâk mânnė, jâ de gul'lujejjė viekkâmen fier'vai jâ de dokku jaw'kė. Jâ dâm ijâ son bæsâi oađđet rafest.

Go son gawnâi fâst dâm lave, gi su læi nev'vum, de son mui'tâli, âtte burist læi mânnâm; dal son oaǯ'ǯo rafe ik'ko. De logâi lavve, âtte dât læi buorre. „Jos don ik læm baččet nuvt movt son læi gač'čum, de don lejjik val'dut dâm ijâ. Ale go rawgâk goalmadâšši bottėk, de dâlle i goas'sege gævâ burist.

(Saba 1918.)

116.

Marregoppest læi Uwla Andėst buw're. Læi čok'kamen. De guow'lâli goccem-raige, starak njunest, jâ dâddja: „Njunne hân dât læ!“ Jâ de mânâi.

(Saba 1918.)

117. AF'SÂN-AI'LĖ.[1]

Af'sân-Ai'lė læi mæs'tâ guovte-guolmâg jâ oini daw'ja gommid. Muttemėn læi son gusâid gæč'čâmen; de oai'na, âtte go gom'me boatta fiervast bâjas; deb'buk njunest hæŋ'gajek, jâ de bođi gid'dâ su raddjai; de raw'ka: „Likkâ bâjas, likkâ bâjas! jâ jos ik vuolge dâst erė, de mon aigom du val'det.“ De fas'tedi Af'sân-Ai'lė: „Jos valdak, de valde Jesus nâmmi!“ De gom'me celki: „Na, hɛi, hɛi, næwres dal'ke!“ jâ vulgi fâst mærâ guw'lui ruovto bâđâi, jâ nu mânâi dât gom'me gei'nuses. Gom'me læi ai'gum su val'det dâihe bɛl'det; muttu go son dorvâsti Jesus nâmmi, de fer'ti gom'me suor'gânet jâ mânnât battârussi.

Dat læ duottâ mainâs. Af'sân-Ai'lė čajeti dâm sâje, âi'du dâm baike, gost oini.

(Reppen 1903.)

[1] Hun bodde tett ved Nyelv (Hær'tâgied'de).

rundt hans hode, lettet på felden og —. Da ventet han til de alle var gått til fotenden av sengen; så skjøt han. Noen satte i et skrik og fløi ut med sådan fart at han syntes de tok dørposten med, og så hørte han at de sprang ned til fjæren, og der blev de borte. Og den natt fikk han sove i fred.

Da han traff igjen den kjenningen som hadde gitt ham råd, fortalte han at det var gått godt; nu fikk han fred om natten. Da sa kjenningen hans at det var bra. „Hvis du ikke hadde skutt så som jeg hadde sagt, så var du blitt tatt den natt. Det er alltid så at når draugene kommer tredje gang, da går det aldri godt.“

116. EN DRAUG.

I Marregoppe[1] hadde Anders Olsen en bu. Han satt der. Da kikte en inn igjennem kikhullet, med tare i nesen, og sa: „Dette er noe til nese.“ Og så gikk han.

117. AFSAN-AILI.

Afsan-Aili var næsten litt trollkyndig og så ofte skrømt. Engang gjetet hun kyrne; da ser hun at der kommer et skrømt op fra fjæren. Der henger tang i nesen på det, og det kom like hen til henne; så byr det: „Stå op, stå op! Hvis du ikke går herfra, vil jeg ta dig.“ Da svarte Afsan-Aili: „Tar du mig, så ta mig i Jesu navn!“ Da sa skrømtet: „Nå, hei, hei, stygt vær!“ og gikk mot sjøen igjen baklengs, og således gikk det sin vei. Skrømtet hadde villet ta eller skremme henne; men da hun satte sin lit til Jesu navn, måtte skrømtet reddes og flykte.

Dette er en sann fortelling. Afsan-Aili viste det sted hvor hun så det.

[1] Marregoppe (DK. Maribukten) ligger i Sør-Varanger vestfor Bugønes.

118. MAR'TĖN MÂNEMUŠ MÆRRÂRÆI'SO, RAW'GÂI JÂ JAMĖŠI SOATTE.

Muttemen vulgigâ guof'te vielljâš, Mar'tėn jâ An'dė, čâf'čâg Verri guliguim goab'bâg fânnâsin. Mânâdæidėn læi val'ljo šiegâ dal'ke jâ sii'vo bor'jâd. Nubbe bæivė vulgigâ soai ruof'tot. Ækkedes bæive bođigâ soai Goppe ow'di; de gâččâi hir'mâd gârrâ ou'stân, jâ Martėn gommani Cæwʒâgæđg-njar'gâ-gæččai; dâstgo gielâs valdi bon'nai, jâ šâddâi fânnâs vuollai. An'dė borjâsti mædda; muttu go dal'ke læi gârâs, de fer'ti An'dė orostet Cæwʒâgæđg-gop'pai; dâsâ cokkuti son fânnâses jâ vâʒ'ʒeli vunni (oarjas). Son læ ɛi'du Gurrâluovtâst, de oai'na son ol'mu fiervast boattemen bâjas su vuos'tai. An'dė čuoʒʒâsti su vuor'det; dâstgo son dowdâi, âtte dât læ su viel'ljâ. An'dė vurdi su vielljâs. Go Mar'tėn bođi su lusâ, de valdi su gid'dâ jâ âlgi gæsset fier'vai jâ dâddja: „Go don ik viššâm mu gaddjot, de dal don gâlgâk mu mel'de mânnât mærâbon'nai.“ De čur'vi An'dė: „De boattet dal væk'ken, buok dâk gæk læ hawdi sist vuoiŋâdæmen.“ Mar'tėn čuorvoi: „Buok mærâ æl'lėk, boattet væk'ken!“ De šâddâi hir'mâd šuvvâ gaddest jâ šavvâ mærâst; jamėšâk buf'tė gis'to-stukkâid vær'jon, jâ rawgâk buf'tė starra-læggâid; jamėšâk sottė Andė bælest jâ rawgâk sottė Mar'tėn bælest. Go guovso šâd'dâgođi, vul'gė jamėšâk erit, jâ rawgâk guđđė værjoidæsek dâsâ; dâstgo jamėšâk bittė bælesek, jâ rawgâk vuoitatâllė. An'dė bæsâi dâinâ lagin heg'gi.

Dât bai'ke, gost jamėšâk jâ rawgâk dorru, goč'čujuvvu âin dalge Gurrâluof'tân; dâstgo jamėšâk jâ rawgâk læ čief'čâm gove dâm bai'kai. Nubbe bæive vulgi An'dė fânnâsės vieʒ'ʒât jâ bođi dâm bai'kai; de leddjė dâst gis'tofiel'lo-stukkâk jâ starralæggâk nu ollo, âtte i læm obbâ gallemestge. An'dė goarŋoi bâjas jâ ceg'gi mui'togæđge dâsâ, jâ dât gæđ'ge on'na dam bæivege goč'čujuvvu Ceggišen, jâ dât bai'ke goč'čujuvvu dam gæđge mel'de Cæwʒâgæđ'gen; dâstgo dât gæđ'ge orro mui'ton dâst, go jamėšâk læ cæw'ʒam æl'le ol'mu bælest; muttu darogilli goč'čujuvvu dat Mortensnes; dâstgo Mar'tėn læ dâm njar'gâ-gæččai sor'mâšuvvâm.

118. MORTENS SISTE SJØREISE; DRAUGENES OG DAUINGENES KAMP.

Engang reiste to brødre, Morten og Anders, om høsten til Vadsø med fisk med hver sin båt. På reisen hadde de utmerket godt vær og god bør. Dagen efter reiste de tilbake. Mot kvelden kom de utfor Klubvik; da falt en forferdelig sterk østenvind på dem, og Morten kullseilte ved Mortensnesodden; for kjølen tok i bunnen, og han kom under båten. Anders seilte forbi; men da det var hårdt vær, måtte han stanse i Mortensnesbukten; der lot han båten sin falle tør og gikk tilfots innover. Han var just i Gurraluofta; da ser han en mann komme op fra fjæren imot ham. Han stanset for å vente på ham, for han kjente ham, at det var hans bror. Anders ventet på bror sin. Da Morten kom til ham, tok han fatt på ham og begynte å dra ham ned til fjæren og sa: „Da du ikke gad redde mig, skal du nu gå med mig til sjøens bunn.“ Da ropte Anders: „Kom nu til hjelp, alle de som hviler i gravene.“ Morten ropte: „Alle som lever i sjøen, kom til hjelp!“ Da blev det en forferdelig sus på land og brus fra sjøen; dauingene kom med stykker av likkister som våpen, og draugene kom med tarelegger; dødningene kjempet på Anders' side, og draugene kjempet på Mortens side. Da det begynte å gry ad dag, drog dauingene bort, og draugene lot sine våpen igjen der; for dauingene stod sig, og draugene tapte. Anders slapp således med livet.

Det sted hvor dauingene og draugene sloss, kalles ennu Gurraluofta[1]; for dauingene og draugene har sparket en hulning der. Dagen efter gikk Anders for å hente båten sin og kom til stedet; da lå der stykker av likkistebord og tarelegger, så mange at en ikke engang kunde va der. Anders gikk opover og reiste en minnesten der, og den stenen kalles den dag idag Tseggisj[2], og stedet kalles efter stenen Tsævdsastenen[2]; for den stenen står som minne

[1] Gurraluofta (= Kløftvik), norsk Godluktbukt, ligger litt utenfor Mortensnes.

[2] Tseggisj betyr en oprettstående sten; Tsævdsastenen betyr Graksestenen. Den var i gamle dager offersten. Fortelleren utleder navnet av tsævdset, stå sig i kamp.

Cæwʒâgæđge birrâ mon læm gullâm mui'tâlæmen ovtâ boares akko dâm jage 1864.
(Aikio 1893.)

119. MÆRÂI ÂLD DAW'JA GULLA VÂIKU MÂID.

Siri Uwlaš rok'ke mui'tâlâddâi, ɛtte soai Mat'tėvielljâš læiga muttomen liinâ gæssemen Falesnjar-bogest, de gullâb go fânnâs vuold fuoi'ko, čierro, vuovâid, jâ muttomen dego gusâk jâ vuovsak bar'guk, jâ muttomen dego sawʒâk jâ gaicâk. Sunnuidi nu hirmos orro; son hastâši skipparâs Šag'gušnjar'gi vuol'get; muttu æva soai šâd'dâm dâmge bâr'gât.

Dât læi die arrâ-giđâ gođđoguol-biwdo-aige. Soai ækkedest mânâiga liinâ suop'pot; de son il'la duostâi vuol'get, go sewnjuduvâi jo. Muttu æva soai dɛlle šât gullâm mɛi'dege.
(Saba 1920.)

120. HUSTRU-KARI.

De læi muttom niso, gutte lavi bal'vâlet; muttu i son bissanâm ovtâge lut'te birrâ jâge. Go son læi bal'vâlâm ovtâ lut'te oanekâssi, de mânâi son nubbe lusâ, jâ nu dâgâi obbâ ællemaiges. Son lavi vaʒ'ʒet baikest bai'kai. Muttomen læi son vaʒ'ʒemen muttom bai'kai; de bođi of'tâ hær'râ su owdâld, gutte vaʒʒi selgulâs gieđâi. „Ikgo don mânâ munnjė bii'gan?“ jærâi dât hær'ra.“ Im âstâ,“ fas'tedi Kari. „Âs'tât don fer'tik,“ dâjâi âlmai. „Gi mu bag'ge dâsâ?“ jærâi Kari. „Ik don bæsâ ik gæđ'gai ikge murri; muttu don fer'tik mânnât,“ fas'tedi dât hær'ra. Kari jurdâšišgođi dâm âlâ âtte: „mi dât læ, go son dat'to nu gârrâset mu? Daidam mon loppedet,“ jur'deli Kari, jâ son mâida loppedi. „Vul'gu moai dal mu bai'kai! „celki dât hær'ra. „Im vuost dam have,“ celki Kari; „muttu mon aigom ællet dobbe, gosâ mon læm mânnâmen. „I, muttu dal'lan don fer'tik vuol'get, go don jo læk loppedâm âtte mânnât bii'gan.“

om at dauingene har stått sig i kampen på det levende menneskes side; men på norsk kalles stedet Mortensnes, for Morten omkom ved den nesodden.

Om Tsævdsa-stenen hørte jeg en gammel kone fortelle i året 1864.

119. PÅ SJØEN HØRER EN OFTE NOE AV HVERT.

Avdøde Siri Ola pleide å fortelle at han og hans bror Mattis engang trakk line i Kvalnessundet[1]. Da hører de at det klager under båten, gråter og klynker, og undertiden skriker de som kyr og okser og undertiden som sauer og geiter. Det synes dem så fælt. Ola vilde ha sin kamerat til å ro til Tangsprelneset, men de kom ikke til å gjøre det.

Det var tidlig på våren, i skreifisketiden[2]. Om kvelden rodde de ut for å sette line, da var det så vidt Ola torde ro ut, da det alt begynte å mørkne. Men da hørte de ingenting mer.

120. HUSTRUKARI.

Der var en kvinne som pleide å tjene, men hun stanset ikke hos noen året ut. Når hun hadde tjent hos en en stund, gikk hun til en annen, og så gjorde hun hele sin levetid. Hun pleide å gå fra sted til sted. Engang var hun på veien til et sted; da møtte hun en storkar, som gikk med hendene på ryggen. „Vil du ikke bli tjenestepike hos mig?“ spurte han. „Jeg har ikke tid,“ svarte Kari. „Du må ha tid,“ sa mannen. „Hvem tvinger mig til det?“ spurte Kari. „Du slipper ikke bort hverken til sten eller tre[3], men du må gå,“ svarte storkaren. Kari begynte å tenke: „Hvad skal det bety at han så bestemt vil ha mig? Jeg får kånskje love det,“

[1] Mellem Skjåholmen og Kvalnes i det indre av Varangerfjorden.

[2] Før i tiden var det skreifiske i Varangerfjorden, helt til loddetorsken kom senere på våren (Saba).

[3] D. e. om du vil flykte op på en sten eller klyve op i et tre.

De vulgigâ soai mat'kai jâ bođigâ ovtâ stuorrâ gar'demi, mâst leddjė ollo lânjâk. Kari oaǯǯoi ovtâ lânjâ vuollasės, gost son gâlgâi ælostet. Son oaǯǯoi jottet buok æra lânjâin; muttu dušše ovtâ kam'marest i son oǯ'ǯum love ællet ige obbâ gæč'čâtge. Su ised i læm goas'sege baikest; muttu juokke ækked son bođi ruof'tot. Jâ son gulâi, go bođi ilost ruof'tot su ised, dego son livčė fin'nėm mâi'dege; muttu i Kari bæssâm oai'net mâi'dege, dâmditti go su ised mânâi jottelet dam kam'mari, mân sisâ son i oǯ'ǯum love mânnât, vâiku čoawdâ hæŋ'gai uf'sâguorâst.

Muttomen mânâi fâstâin su ised jottet. De jurdâši Kari atte: „mi son dobbe læ, go mon im gâlgâ bæssât dobbe ællet goas'sege.? Mon guow'lâlâm sisâ," jur'deli Kari, go jo čoawdâ duo." De valdi son čoaw'dâg jâ čowdi kam'mar-uvsâ. Go son guow'lâli sisâ, de oini son hirmos stuorrâ oammân, mân sis'te læi dollâ buollemen, jâ gulâi dobbe ol'mu-sieloid sikke čierromen jâ luoi'mâmen. „O Jesus!" čur'vi Kari suor'gânemin jâ dâppâi uvsâ gid'dâ, jâ son čâli ruos'sâmærkâ dor'nui jâ mâida su iešâs râd'dai jâ mânâi erit.

Go ækked šâddâi, de bođi su ised sisâ jâ læi ilost. Go son bođi kam'mar-uf'si, de læi uf'sâ gid'dâ ige son oǯ'ǯum râvâs dâm have. „Lækgo don ællam dâm lânjâst?" čuorvoi su ised. „Im mon læk ællam sis'te; muttu mon læm guow'lâlâm sisâ." „Âlmâ mon gil'dim," dâjâi su ised fâstâin. „I buoreb dât kantorge," dâjâi Kari. „Go don ik læk maššâm gæč'čâmest, de mon aigom du jiešâd bal'kestet dokku; dâstgo don læk dâkkâm mu sallâš duš'šen." „Dâsâ ik don oaǯǯo love," fas'tedi Kari. De dop'pi su gid'dâ jâ dâjâi âtte: „gâl mon læm dâggar âlmai, gutte im jærâ love gæs'tege, imge bâlâ dâggarestge, go don læk." „Hær'ra Jesus, vækket mu!" jur'deli Kari. Go son gâlgâi bal'kestet Kari, de i son væddjam obbâ likkâtetge, dâmditti go son læi čallam râd'dasis ruos'samærkâ. „I dust læk gaw'ne i mâsâge; dâmditti gâlgâk don vuol'get erit mu dalost," celki su ised. „Vuolgam gâl," dâjâi Kari; „muttu don fer'tik doal'vot mu fâstâin dâm bai'kai, gost don læk val'dam mu; dâstgo in mon daddjâd ruof'tot." „Vuolgam gâl," dâjâi su ised; „muttu gærgâ dal'lan!" De doalvoi son su fâstâin dâsâ.

tenkte Kari, og så lovte hun det også. „La oss nu gå til min gård," sa storkaren. „Enda ikke," sa Kari, „men jeg vil se innom der hvor jeg skal hen." „Nei, du må gå straks, da du alt har lovet å ta tjeneste."

Så gikk de avsted og kom til en stor gård, som hadde mange rum. Kari fikk et rum for sig, hvor hun skulde holde til. Hun fikk gå i alle andre rum; bare i ét kammer fikk hun ikke lov til å komme, ikke engang se inn. Hennes husbond var aldri hjemme; men hver kveld kom han hjem. Og hun hørte når han kom glad hjem, som om han hadde tjent noe, men hun fikk aldri se noe, for hennes husbond gikk hurtig inn i det kammeret som hun ikke fikk lov å gå inn i, skjønt nøklen hang ved døren.

Engang gikk hennes husbond igjen ut på vandring. Da tenkte Kari: „Hvad er det vel som er derinne, siden jeg aldri skal få komme dit? Jeg vil kikke inn," tenkte hun, „da nøklen jo henger der." Så tok hun nøklen og låste op døren til kammeret. Da hun kikket inn, så hun en forferdelig stor ovn som der brente ild i, og hun hørte der menneskesjeler båte gråte og jamre sig. „Å Jesus," ropte Kari forferdet og lukket døren, og hun skrev korsmerke på døren og også på sitt eget bryst og gikk bort.

Da det blev kveld, kom hennes husbond inn og var glad. Da han kom til døren til kammeret, var den lukket, og han fikk den ikke op den gang. „Har du vært i det rummet?" ropte han. „Jeg har ikke vært inne, men jeg har kikket inn." „Jeg forbød dig det jo," sa hennes husbond igjen. „Kontoret er ikke bedre," sa Kari. „Siden du ikke kunde bare dig for å se, vil jeg kaste dig selv dit, for du har gjort min fangst til intet." „Det får du ikke lov til," svarte Kari. Da grep han henne og sa: „Jeg er nok en sådan mann at jeg ikke spør noen om lov, og ikke er jeg redd for en slik som dig." „Herre Jesus, hjelp mig!" tenkte Kari. Da han skulde kaste Kari dit, kunde han slett ikke rikke henne, fordi hun hadde skrevet korsmerke på brystet sitt. „Det er ikke gagn i dig til noe, derfor skal du gå bort fra min gård," sa hennes husbond. „Jeg skal nok gå," sa Kari; „men du må føre mig igjen til det sted

Go ol'muk oi'nė Kari, „gost læk don jaw'kâm dassaši," jerrė si. „Mon leddjim šâd'dâm bal'vâlæd'djen bær'gâlâgâ lusâ, fas'tedi son. Jâ de heiti son obbâ bal'vâlæmestge dâm rajast.

(Wik 1888.)

121. BIRU SKIIPÂ-MATROSÂN.

Biru bođi muttomin skiipâ-kaptæinâ lusâ, gutte gâlgâi vuol'get gukkes rei'sui. Biru lai'ta sust matrosâid jâ dâddja: „I du læk vær'tâ vuol'get dâi matrosâiguim dâggar gukkes mat'kai." „Gaddakgo don læt jiešâd buoreb go mu matrosâk?" jærâi kaptæin. „Jos mon im gâlgâ læt buoreb go dâk, mâid dâgâm mon obbâ majilmestge?" fas'tedi biru. „Im mon jakke, ow'dâl go don vuolgak mu farrui matrosân, jâ don gâlgâk of'tu buok bâr'gât dâm bârgo, mi gulla buok matrosâidi," dâddja kaptæin. „Aigom gâlle," fas'tedi biru. „Muttu ik don gâlgâ gârrodet obbâ dâm ræisost. Jos don mašâk gârrodæmest, de oaǯǯok mu æl'lenâgâ val'det; muttu jos don gârrodâk, de dâlle ik oaǯǯo mâi'dege," dâddja kaptæin. „Dât lekkus nuvt," fas'tedi biru. De vulgi kaptæin mat'kai, jâ biru læi sust of'tu matrosan.

Muttomėn leddjė gârrâ dalkek; muttu biru fer'ti âlmâken of'tu læt stiwlin ige gârrod; æra matrosâk čuǯ'ǯuk jâ geč'čėk tækkâ âl'de. Si borjâsteddjė juo guk'ka, ige læk vela biru gârrodâm, jâ dâmditti bâllâ-gođi kaptæin hui sâggâ, âtte dai'da biru su val'det. De læi vela ovtâ miilâ mat'ke gawpugi; de bođi hui gârrâ bieg'gâ jâ biru fâst of'tu stiwlin bor'jâsid gæppadâllât, dâđe mel'de go skii'pa gil'lai, ige vela gârrodâm.

Bieg'gâ loaǯ'ǯâni fâstâin, nuvt âtte skii'pa gil'lai olles bor'jâsid. De goč'čoi kaptæin stuoramus akkarâ biddjât gid'dâ dâggar bad'dai, mi gâl'ga hælpot boat'kânet, jâ si gâl'gėk git'tegid (laŋ'kid) njammât tækkâ âlâ, jâ si dâkkė nuvt. Go si lâkkâneddjė hammâni, de dâddja kaptæin biruin: „No, valde don dal dâm git'teg-gæše jâ goarŋo stiw'lai, cage

hvor du har tatt mig, for jeg finner ikke veien tilbake.“ „Det skal jeg nok,“ sa hennes husbond, „men gjør dig straks ferdig!“ Så førte han henne dit igjen.

Da folk så Kari, spurte de: „Hvor har du vært henne til nu?“ „Jeg var blitt tjener hos djevelen,“ svarte hun. Og så hørte hun fra den tid helt op med å tjene.

121. DJEVELEN SOM MATROS.

Djevelen kom engang til en skibskaptein, som skulde ut på en lang reise. Djevelen lastet hans matroser og sa: „Det er ikke verdt du reiser med de matrosene på sådan lang reise.“ „Tror du at du er bedre enn mine matroser?“ spurte kapteinen. „Hvis jeg ikke skal være bedre enn de, hvad gjør jeg da i all verden?“ svarte djevelen. „Jeg tror det ikke, før du reiser med mig som matros, og du skal alene gjøre alt det arbeide som hører til alle matrosene,“ sier kapteinen. „Ja, det vil jeg,“ svarte djevelen. „Men du skal ikke banne på hele reisen. Kan du bare dig for å banne, kan du få ta mig levende, men hvis du banner, da får du ikke noe,“ sier kapteinen. „La det være så,“ svarte djevelen. Så reiste kapteinen, og djevelen var alene matros hos ham.

Engang var det sterk storm, men djevelen måtte allikevel alene være i mastene, og han banner ikke; de andre matroser står på dekket og ser på. De hadde alt seilet lenge, og enda hadde ikke djevelen bannet, og kapteinen begynte derfor å bli svært redd for at kanskje kom djevelen til å ta ham. Der var enda en mils reise til byen; da kom en sterk storm, og djevelen var igjen alene i mastene om å minke seil, eftersom skibet tålte det, og enda bante han ikke.

Vinden spaknet igjen, så skibet tålte fulle seil. Da bød kapteinen å feste det største anker i et taug som lett kunde gå av, og kjettingen skulde de legge i ring på dekket, og de gjorde så. Da de nærmet sig havnen, sier kapteinen til djevelen: „Nå, ta nu du i enden

dâm bâjemuš tak'kâl čâđâ jâ njiejâ vuolas, âmâs, go akkar gâč'čâ bon'nai, râw'git git'tegâ râs'ta.“ Biru valdi git'teg-gæše jâ vulgi stiw'lai goar'ŋot. Go son bođi dâm bâjemuš tak'kâl raddjai, de čâs'kė matrosâk dâm badde râs'ta, mân vægâst akkar hæŋ'gai. Akkar gâččâi merri, jâ git'teg gurgeti mâidai; biru doalâi git'teg-gæšest gid'dâ. Go biru oini dâm, âtte i son væddjam doallât gid'dâ, de luiti son git'teg-gæše luovos. De čur'vi kaptæin: „Mânnė don ik doallâm gid'dâ?“ „Dâm i doalâ obbâ hel'vet fammoge!“ čur'vi biru. „O hoh, gârrodik, gârrodik de, âlmai, dal!“ čur'vi kaptæin ilostes. Biru hæppâni hui sâggâ, dâmditti go son bârgâi of'tu obbâ dâm matke ige oǯ'ǯum mâi'dege.
(Aikio 1893.)

122. BIRU DUOMMAS PIERÂŠ HAMEST.

Duommas Pierâ læi luk'kar Unjargâst, jâ son læi immelmɛt'tum jâ hanes âlmai. Muttemėn muttem næwres dal'ken læi vaʒ'ʒemen Pedrâš Niilâs Nibor'gi; de oai'na, go boatta Duommas Pierâ su owdâld; de jærra Pedrâš Niilâs: „Gost don boađak, dâihe gos don vulgik dâggar næwres dal'ken?“ De fas'tedi Duommas Pierâ: „Mana gastâšet mon vul'gim Stuorrâvunni.“ De fas'tedi fâstâin Pedrâš Niilâs: „Na hɛi, hɛi, dâggar dal'ke! Jesus siw'ned dâggar dalke!“ De celki oppet Duommas Pierâ: „Na hɛi hɛi dust bâččâ haddjâ!“ jâ de vulgig goab'bâg guw'lui. Muttu go son bođi Nibor'gi, de oai'na son, âtte Duommas Pierâ čuoǯ'ǯo krambuwdâst. De gârrogođi Pedrâš Niilâs jâ celki: „Vuoi don šuoddjarokke oamaš, go dābbe læk, jâ mon oi'nim du mânnât Stuorvunni. Vuoi dɛdde duge raw'ke-rievo! dâstgo biru juo dal vaʒ'ʒa du hamest. Ik vel jamege, jâ duođâb dɛllė læk biru haldost, go jamak.“ Muttu Duommas Pierâst duššе vârâk vaʒ'ʒujeddjė; dât læi dâmditti go dâk sanek mɛnnė su oamedowdo jâ gunne vuos'ta, dâk sanek âtte: „duođâb dɛllė læk biru haldost, go jaṃak.“

Dat læ duottâ mainâs; dâstgo Pedrâš Niilâs mainâsti jâ celki, âtte son gaddi, âtte luk'karin son halâdi jâ jærâi: „Gos vul'gik?“ jâ son fas'tedi munnjė nav: „Mon vul'gim Stuorvunni mana gastâšet,“ jâ go

av kjettingen og klyv op i masten, stikk den gjennem øverste takkel og stig ned, forat ikke ankeret, når det faller til bunns, skal rykke kjettingen over.“ Djevelen tok enden av kjettingen og gav sig til å klyve op i masten. Da han kom til øverste takkel, hugg matrosene det taug over, som ankeret hang i. Ankeret falt i sjøen, og kjettingen løp også ut; djevelen holdt fast i enden av kjettingen. Da han så at han ikke kunde holde fast, slapp han enden av kjettingen. Da ropte kapteinen: „Hvorfor holdt du ikke fast?“ „Den kan ikke hele helvedes makt holde,“ ropte djevelen. „Å hå, nu bante, nu bante du, mann!“ ropte kapteinen glad. Djevelen blev svært skamfull, fordi han hadde arbeidet alene på hele reisen og ikke fikk noe.

122. DJEVELEN I PER TOMASSENS SKIKKELSE.[1]

Per Tomassen var klokker i Nesseby, og han var en ugudelig og gjerrig mann. Engang gikk Nils Pedersen i stygt vær til Nyborg; da ser han at Per Tomassen kommer imot ham. Nils Pedersen spør: „Hvorfra kommer du, eller hvor skal du hen i sådant stygt vær?“ Da svarte Per Tomassen: „Jeg skal til Karlebotn for å døpe et barn.“ Da svarte Nils Pedersen igjen: „Nå hei, hei, sådant vær! Jesus signe sådant vær!“ Da sa atter Per Tomassen: „Nå hei, hei, for en stygg lukt det går av dig!“ og så gikk de hver til sin kant. Men da Nils kom til Nyborg, ser han at Per Tomassen står i kramboden. Da begynte Nils Pedersen å banne og sa: „Voi du Gammel-Eriks egen, at du er her, og jeg så dig gå til Karlebotn. Voi du arme stakkar! for djevelen går nu alt om i din skikkelse. Du er enda ikke død, og ventelig er du i djevelens vold, når du dør.“ Men Per Tomassen blev bare rød av sinne; det var fordi ordene gikk hans samvittighet og ære for nær, de ord: „Ventelig er du i djevelens vold, når du dør.“

Dette er en sann fortelling, for Nils Pedersen fortalte det og sa at han trodde han talte med klokkeren og spurte: „Hvor skal du

[1] Jvf. nr. 87, 1.

mon bottim Nibor'gi, de mon oi'nim su dobbe, jâ de æs'kâ fuommašim, âtte dât læmaš šuoddja-rok'ke, gæin mon dobbe halâdim matke âl'de.“ Nu sarnoi Pedrâš Niilâs.

(Reppen 1903.)

123. GUFIT'TÂRI BIRRÂ.

Gufit'târi birrâ mon læm gullâm nav ovtâ boares akkost, gæn nâmmâ læ Mariš Mag'ga, âtte gufit'târâk læ far'rim dābbė erė dal dam aige; muttu dâllė go son læi manna, guđâjâkkasâš, de dɛllė son gulâi gufit'târid čuor'vomen. Dak čur'vuj nav: „Nilsâš jâ Beritâš, vuojetæk'ke! Hoi, hoi, Nilsâš jâ Beritâš, vuojetæk'ke! Do bacca of'tâ hærvâkâš, dok bacca nubbe hærvâkâš. Vuojetæk'ke, vuojetæk'ke!“ De læ gufit'târâk far'rim dābbe erė, dâmditti go olmuš-ænnâgvuot dei'kė šâddâi.

Jâ sæmma lakkai mui'tâli mâida Owla An'dėge mærârawgâi birrâ, âtte son læi mâidai boares bis'so-âlmai, jâ son læ mâida oai'nam algobali fierva-gommid dâihe mærâ-gommid. Jâ dâm cel'ke si, boares ol'muk, âtte læmaš gâllė dow'lė gommek jâ rawgâk jâ gufit'târâk jâ noaidek jâ dæddânâk jâ stalok jâ arrângæš-snutterâk jâ ruttâčiegak buollemen jâ âin æm'bu ærak. Immâšâk jâ oainatusâk læk âin dalge soammasi guow'do; mærâ-rawgâk, dâk læk âin dalge, gæsâ gowdidek dâihe âlmostuvvėk, muttu æi buok ol'muidi. Dâggar ol'muk gullėk soames have, guđek čok'kajėk mærrâgaddin sew'njės ijâi dâihe skammâaige ijâi gukkut. Mærâ-rawgâk dâihe mærâ-gommek, dâk læk âin dalge soames baikin, jâ dâk læk: erinoamaš gârrâ dalki ow'dusi, erinoamaš dɛvvedalki ow'dusi, gârrâ ou'stan jâ gârrâ nor-oustâ ow'dusi, dât læ: gârrâ dɛvveli ow'dusi al'gek likkâdet buok mærâ-truollâk ja mærâ-diwrek.

(Reppen 1903.)

124. GUFIT'TÂRÂK.

1.

Dolen læi Unjargâst muttom niei'dâ, gæn nâmmâ læi An'na. Dâsâ lejjė noai'degaʒ'ʒe vig'gâm mannan, jâ dât læi muđoige uccâgielâšolmuš mannavuođâst jo. De læi muttomen vaʒ'ʒemen ou'stânbæld Suovvejogâ; de gawnâdæiga muttom âmâs nieidâin. Dât âmâs niei'dâ

hen?“ og han svarte mig således: „Jeg skal til Karlebotn for å døpe et barn,“ og da jeg kom til Nyborg, så jeg ham der, og da først merket jeg at det hadde vært fanden jeg talte med der på veien.“ Så talte Nils Pedersen.

123. OM GOVETTER.

Om govetter har jeg hørt av en gammel kone som heter Marisj Magga, at govetterne nu for tiden er flyttet herfra, men dengang da hun var barn, seks år gammel, da hørte hun govetterne rope. De ropte således: „Nils og Berit, driv på! Hoi, hoi, Nils og Berit, driv på! Der blir en flekket en tilbake, der blir enda en flekket en tilbake. Driv på, driv på!“ Siden har govetterne flyttet herfra, fordi her blev mange folk.

Og likeså fortalte Anders Olsen om sjødraugene at han også var en gammel skytter og at han også hadde sett i den første tid fjæreskrømt eller sjøskrømt. Og det sa de gamle folk at der nok i gamle dager hadde vært skrømt og drauger og govetter og noaider og marer og stalloer og årevetter og skjulte skatter som brente, og enda annet mere. Undere og syner treffer enda somme på; sjødrauger er enda til for den de viser sig for, men det er ikke for alle mennesker. Sådanne folk som sitter ved sjøen i mørke netter eller hele netter i mørketiden, de hører undertiden noe. Sjødrauger eller sjøskrømt, de er enda på noen steder, og det er især mot uvær, især mot østenvær, mot storm fra øst og nordøst, det er: mot storm fra øst begynner alle sjøtroll og dyr i havet å røre på sig.

124. GOVETTER.

1.

I gammel tid var det i Nesseby en pike som hette Anna. Mens hun var barn, hadde noaide-ånder[1] villet komme på henne, og hun

[1] Noaide-ånder bød sig til tjeneste for et eller annet barn. Tok dette imot, blev de dets tjenere, og barnet blev med tiden noaide (Saba).

has'ta ɛtte: vul'gusæva soai sin bai'kai. Jâ de ɛi'du vulgigâ. Vaʒʒigâ oanekɛssi; de bođigâ âmâs bai'kai; javalâš dallo vel orro læme oai'net, ollo aitek jâ stovok. Bođigâ sisâ: boares aj'ja čok'ka bor'degæšest, jâ de dâjja ɛtte: dāst livči buorre orrot æra muđoi; muttu bâikâk lavėjėk gâččâdet borrâmušâi sisâ." Ajjast lejjė nieidâk jâ barnek. Barnin lejjė bik'kâsuoppânâk vâlâkėst; âmâl boasugæč'ček læmaš. Aj'ja mui'tâli, ɛtte sist læ guof'te duhat boc'cu. Æra šivetâk mâid lejjė, gusâk jâ sawʒâk jâ gaicâk, buok dušše hær'vâ-šivetâk, lɛkkek čap'pâd, lɛkkek viel'gâd.

Oroi dât An'na dobbe moad'de bæive; de doalvoi dâm ajja niei'dâ dâm fâstâin sæmma sâjjai, gost læiga gawnâdâm.

Go An'na ruof'tot bođi, de mui'tâli buok, mâid læi oai'nam jâ gullâm. I dât læm oǯ'ǯum mɛi'dege vigid dâm ræisostes; dušše njalme logâi âldes bonnjâm dâid gufit'târid. Jâ nu ɛi'du læi gɛl; njal'me læi šâd'dâm bonnjot dâm rajast. Dâm muonge oi'nim.

2.

Gufit'târin læ gir'je-šivetâk; muttu jiešâk gɛl læ ɛi'du dâggar, mâggar âl'mâ-ol'mukge. Nieidâk, mâk jo læ čab'bak, de læ gɛl oalle čab'bak.

Ris'ten Ivvar Uw'la-rok'ke logâi oai'nam of'ti hirmos čabbâ gufit'târnieidâ; muttu i læm oaive sist dâm værde, âtte fit'ti fin'nėt ɛlcės čabbâ gal'go.

Ivvar Uw'la orudi Unjargâst ɛi'du dɛggu, goggu Matte Niilâsėst læ dal krambuw'dâ. Muon dow'dėm dâm hui burėst; muttu dal læ gɛl jammam ai'ga jo. Dât mui'tâli munnjė, ɛtte son of'ti Suovvejovuonâbæld oini čuoǯ'ǯomen guof'te gufit'târnieidâ; nubbest læi čabbâ gol'leboaga birrâ jâ jiew'jâ gis'tak gieđâst, lađ'đetuvvum vel, jâ nu čabbes jâ negulâš, ɛtte son i læm oai'nam goas'sege dâggar nieidâ, ige oaine šât æm'bu. Muttu nub'be niei'dâ i læm čabbes, vui'gistâ romme dâl jo cæl'ket.

var ellers også alt fra barndommen et menneske med utydelig sprog. Engang gikk hun på østsiden av Bergebyelven; da møtte hun en fremmed pike. Denne vilde at de skulde gå til hennes bosted, og så gikk de. De gikk et kort stykke; så kom de til en fremmed gård; det så ut til å være en velstandsgård; der var mange stabbur og stuer. De kom inn: en gammel kall sitter ved bordenden, og han sier: „Her vilde det være godt å bo ellers; men lort pleier av og til å falle ned i maten.“ Kallen hadde døtre og sønner. Sønnene hadde tjærede kasterep over akselen; de var vel renvoktere. Kallen fortalte at de hadde to tusen ren. Andre dyr hadde de også: kyr og sauer og geiter, alle bare flekkete dyr, halvten svarte, halvten hvite.

Denne Anna blev der noen dager; så førte kallens datter henne igjen til det samme sted, hvor de hadde møttes.

Da Anna kom hjem, fortalte hun alt det hun hadde sett og hørt. Hun hadde ikke fått noen skade på denne sin reise; bare munnen sa hun govetterne hadde vridd skjev på henne. Og så var det nok; munnen hennes var blitt skjev fra den tid. Det så også jeg.

2.

Govetterne har flekkete dyr, men selv er de aldeles som riktige mennesker. De av pikene som er vakre, er overmåte vakre.

Avdøde Risten Ivar Ola fortalte at han engang hadde sett en overmåte vakker govetterpike, men han hadde ikke så pass vett i hodet at han forstod å skaffe sig en vakker kone.

Ivar Ola bodde på Nesseby nettop der hvor Nils Mattisen nu har krambod. Jeg kjente ham meget godt, men nu er han død for lenge siden. Han fortalte mig at han engang på vestsiden av Bergeby-elven så to govetter-piker; den ene hadde et pent gullbelte på og hvite pelshansker på hendene; de var enda prydet med klede, og hun var så pen og velskapt at han aldri hadde sett og heller ikke mer kom til å se en sådan pike. Men den annen pike var ikke pen; hun var bent ut sagt stygg.

Âlmâ sistge læ mo âl'mâ ol'muin: muttomâk čab'basubbuk jâ muttomak romebuk.

V a l d â t u s: Suovvejogâst læ lokkâm gufit'târid; âin dal læ dɛggu bol'nė, mân nâmmâ læ Gufit'târ-bol'ne.

(Saba 1920.)

125. GUFIT'TÂR-GAL'GO JÂ DÂK GUOF'TE LAP'PUM MANA.

Muttomin vulgigâ guof'te mana mæc'cai vaʒ'ʒet. Boarrasâb'bu læi ar'ge, jâ nuorâb læi roak'kâd. Soai vaʒʒigâ nuvt gukkas, âtte čaddjadâlâigâ muttom vuowde sisâ. Go bæivaš læi il'lušâm, de væi'gogođi, jâ soai čierrogođigâ. De bođi gufit'târ-gal'go sun'nu lusâ jâ valdi sun'nu gitti, lai'di meldes. Boarrasâb'bu čieroi âin vela; muttu nuorâb oroi javotâgâ jâ vaʒʒi mielâstes. Go si bottė goattai, de âddi gufit'târ-gal'go sunnuidi borrâmuš. Boarrasâb'bu i borrâm mai'dege, duššе čieroi jâ halidi âtte vuol'get ruof'tot sii'dâsis. Nuorâb borâi mielâstes buok, mâid son oaǯǯoi. Dâmditti lii'kujeddjė gufit'târâk sunnjė burist, go dât manna læi duttâvâš juokke dafost. Boarrasâb'bui si æi lii'kum; dâstgo dât læi ar'ge jæ čieroi. Go gufit'târâk jerrė âtte: „Mi vai'lo dust, go don čierok nuvt bâč'čâget?“ “Ruof'tot aigom vuol'get.“ Si fallėk sunnjė maŋ'gâ čabbâ jâ diwrâs âddaldâgâid; muttu i son dâst fuollâm. Dâmditti ris'sijeddjė su daw'ja; muttu i dât vækketâm mâi'dege. Dâmditti ar'vâlišgottė si gâs'kânæsek: „Dât læ buoremus âtte doal'vot fâstâin sæmma sâddjai, gost dât læ val'dujuvvum.“ De vulgi gufit'târ-gal'go su fâstâin doal'vot jâ doalvoi dâm bai'kai, gost son læi val'dam, jâ guđi dâsâ.

Dâm gâskâst leddjė vuol'gam occât dâid lap'pum mana-guovto, jâ si gaw'nė dâm mana dâm vuowde sis'te. Si jerrė âtte: “Gost du viel'ljâ læ?“ „Owla vielljâ læk âmâs ol'muk val'dam,“ fas'tedi son. De ar'vededdjė ol'muk, âtte gufit'târâk læ val'dam. Dâmditti jerrė âtte: „Æigo du val'dam âmâs ol'muk?“ „Val'dė gâl,“ fas'tedi son; „muttu mon bâllim sist jâ čirrum, dâssaši go mu doalvoi ruof'tot.“

Det er vel hos dem som hos riktige mennesker: noen er penere og noen styggere.

Anm. I Bergeby har man fortalt at det har bodd govetter; der er ennu en haug der som kalles Govetterhaugen.

125. GOVETTERKONEN OG DE TO FORVILLEDE BARN.

Engang gikk to barn ut i marken. Det eldste var fryktaktig, og det yngste var kjekt. De gikk så langt at de gikk vill i en skog. Da solen var gått ned, begynte det å mørkne, og de begynte å gråte. Da kom en govetterkone til dem, tok dem ved hånden og leide dem med sig. Den eldste gråt fremdeles, men den yngste tidde stille og gikk gjerne. Da de kom til gammen, gav govetterkonen dem mat. Den eldste spiste ikke noe, gråt bare og vilde hjem igjen. Den yngste spiste gjerne alt det han fikk. Derfor likte govetterne ham godt, da barnet var tilfreds med alt. Den eldste likte de ikke, for han var fryktaktig og gråt. Govetterne spurte: „Hvad feiler dig, siden du gråter så bitterlig?“ „Jeg vil hjem.“ De bød ham mange vakre og kostbare gaver, men han brydde sig ikke om det. Derfor riset de ham ofte, men det hjalp ikke noe. Derfor rådslo de innbyrdes: „Det er best å føre ham til samme sted igjen hvor han blev tatt.“ Så gikk govetterkonen for å føre ham tilbake og førte ham til det sted hvor hun hadde tatt ham, og lot ham igjen der.

Imens var de gått ut for å lete efter de forvillede barn, og de fant barnet i skogen. De spurte: „Hvor er din bror?“ „Bror Ola har fremmede folk tatt,“ svarte han. Da skjønte folk at govetter hadde tatt ham. Derfor spurte de: „Tok ikke de fremmede folk dig?“ „Jo, det gjorde de,“ svarte han, „men jeg var redd for dem og gråt, til hun førte mig tilbake.“ „Gav ikke folkene eder noe å spise?“ „Jo, det gjorde de, men jeg spiste ikke,“ svarte barnet.

„Æigo dâk ol'muk âd'dam dunnuidi mâi'dege borrât?" „Âd'dė gâl; muttu mon im borrâm," fas'tedi dât manna. Dâstgo gi i borâ sin borrâmušâid, dâk bessėk erit. „Borâigo Owla viel'ljâd?" „Borâi gâlle, fastedi dât manna. Dâmditti fer'ti dât nuorâb læt gufit'târen obbâ ællemaiges.

(Aikio 1890.)

126.

Dobbe min baike bâjjen læ of'tâ uccâ čokkâš ovtâ jæg'ge-rowdâst, mân nâmmâ læ Gufit'târ-čokk, jâ boares ol'muk lokkėk, âtte dobbe læmaš dow'le assâm gufit'târâk. De bođi of'ti oft niei'dâ dâm čokkâ âlâ čoag'gem ditti murjid. De bođi vuorâs olgus jâ dattoi su sisâ boattet. Niei'dâ læi il'la vuol'get; muttu vuorâs rokkâdâlâi su, dâssaši go son mieđeti, jâ soai mânâigâ sis. De fallė nii'di laf'câ-goalla gâʒ'ʒât; muttu niei'dâ i fuollâm. Si fallė sunnjė oppet jâ oppet; muttu son biet'tâli; dâstgo son læi gullâm boares ol'muin, âtte jos gufit'târin borra mɛi'dege, de i bæs æm'bu ruof'tot vuol'get. De si sittė su nok'-kât, jâ vuorrâsėst læi oft čabbâ bar'ne, mâid si fallė sunnjė guoi'men nok'kât. Muttu nieid i mieđetâm sin sittâmušâ mel'de. De si dat'tu su vægâld nok'kât; muttu niei'dâ bisoi nânosen su mielâines, jâ go son oini, âtte si duođâi vægâld ai'gu su doallât, de čierrogođi son jâ rokkâdâlâi Ibmeles, jâ si hirmâstuvve jâ dol'vu su olgus.

(Bergeby 1893.)

127. ÂLMAI JÂ GUFIT'TÂR.

Ovtâ ol'must læiga guof'te mana, jâ son mânâi mæc'cai jâ guđi nubbe barne of'tu goattai, jâ nubbe valdi meldes. De bođi gufit'târ jâ valdi dâm bar'ne-mana jâ guđi boares gal'la dâs dâm bar'nemana sâddjai, mi læi sii'di baccam, jâ su ak'ka læi mânnâm nubbė vis'tai. Ak'ka bođi ruof'tot jâ oini, âtte barnaš læi vehaš čappudâm; de dâjâi son: „Hɛi, hɛi, mân sâggâ manna čieroi, go čappudi vela!" Âlmai bođi mæccest, jâ son i diettam mâi'dege dâm birrâ, âtte ak'ka læi guođđam mana of'tu goattai, muttu dâjâi akkaines: „Akkašâm, gost læk

For de som ikke spiser deres mat, slipper bort. „Spiste Ola, bror din?“ „Ja, han spiste,“ svarte barnet. Derfor måtte den yngste være govetter hele sin levetid.

126. GOVETTERHAUGEN.

Ovenfor vår gård er der ved kanten av en myr en liten haug som heter Govetterhaugen, og gamle folk sier at der har fordum bodd govetter. Engang kom en pike op på haugen for å sanke bær. Da kom en gammel mann ut og vilde hun skulde komme inn. Piken vilde nødig gå, men gamlingen bad henne til hun gav efter, og de gikk inn. Da bød de piken rømmekolle å spise, men hun brydde sig ikke om det. De bød henne atter og atter, men hun sa nei, for hun hadde hørt av gamle folk at hvis en spiser noe hos govetterne, får en ikke mere komme hjem. Så vilde de ha henne til å legge sig, og den gamle hadde en vakker sønn som de bød henne til sengekamerat. Men piken samtykket ikke i deres ønske. Så vilde de med makt ha henne til å legge sig, men piken holdt fast ved sitt, og da hun så at de med makt vilde holde på henne, begynte hun å gråte og bad Gud (om hjelp), og de blev redde og førte henne ut.

127. MANNEN OG GOVETTEREN.

En mann hadde to barn, og han gikk ut i marken og lot den ene sønn bli alene igjen i gammen; den annen tok han med sig. Da kom en govetter og tok guttebarnet og lot en gammel kall igjen der istedenfor det guttebarnet som var blitt igjen hjemme. Konen var gått til en annen gamme. Hun kom hjem og så at veslegutten var blitt litt mørk; da sa hun: „Hei, hei, hvor barnet har grått, siden det er blitt mørkt!“ Mannen kom fra marken, og han visste ikke noe om at konen hadde latt barnet være alene igjen i gammen, men sa

ællam manain, go dât uccâkâš læ vehaš nubbastuvvâm?“ Ak'ka fas'-tedi: „Im mon læk ællam manain gos'tege; čoas'kem owdâst mon ellim nubbe goađest vehaš aige; dušše dollâ-vieʒ'ʒâm-boddâ leddjėm doi lεkkest; im mon jaw'kâm guk'ka.“

Go vâk'ko læi mânnâm, de vaw'jegođi âlmai jâ celki: „Vuoi, vuoi dâm mana! de læ dego boares gufit'târ. Hεi, hεi, go borra nu hirmos ollo, jâ âive væl'la loai'dovuođost!“ De pas'sušgođi âlmai buorebut dâm manas; de oai'negođi âin buorebut, âtte manna juo duođâi læ dego boares ad'dja. Na, de riemâi son dâm ar'vâlusâ: son njuovâi boares bænnâg jâ dâgâi marfid jâ vuoššâi dâid stuorrâ bænnâg-marfid jâ εddi dâid marfid su bar'nases, jâ jieš mânâi erė jâ mânâi suole gæč'čât, nu âtte dât bar'ne i diettam mâi'dege jâ gaddi, âtte son læ aibâs of'tu. De joratešgođi dâid marfid gare sis'te jâ algi lai'tet dâid jâ hallâgođi sâggâ jinnusi: „Na, hεi, hεi, na, vuoi, vuoi dâggar marfid! Im vela læk oai'nam dâggarid. Čuotte jâge juo læm ællam; im vel læk borrâm dâggar marfid. Gâlle mâi dâk æi læk obbâ gif'-sâm'ge.“ De bođi âl'mai sisâ jâ dâjâi dâm âtte: „Gâlle mon gæč'-čâlâm dim'mit du boares nakke,“ jâ son valdi dâm boares gufit'târ jâ bijâi su jorgo duollje sisâ jâ algi cam'met buol'le rædkaiguim. De riemâi bar'got gufit'târ-ad'dja jâ celki: „O luoite, o luoite juo mu luovos, âle godde mu!“ De bođi gufit'târ-niei'dâ jâ čur'vi: „Buf'tet mu boares ačče dei'kė! Dâ din bâik-manadek ruof'tot!“ jâ de jawketi hoappost erit âl'ma čεlmi owdâst, jâ jawketi vela boares ad'djage, jâ mana bal'-kesti dâsâ.

De dâmditti læ ænâš sami gâskâst dât ọs'ko, âtte manna i gâlgâ guđ'đujuvvut of'tu goat'tai, âmâsgo lonotet gufit'târâk. Læ mâidai nav, âtte jos manna bacca of'tu goattai, de biddjėk mana gieđ'kâm âlâ girje. Boares ol'muin dâihe boares sam'melâʒ'ʒâin læ dât sanne-vajâs, âtte manna i dok'ke jâ ige gâlgâ baccet; dâstgo daw'ja læ nu aibâs ovtâskâsvuot maŋ'gâsėst, âtte i læk, gutte orro mana lut'te; muttu âlmâke æi guođe mana of'tu goattai cælkedæidėn: „Boares gufit'târâk bottėk jâ lonotėk mu mana; ow'dâl mon doalvom nubbe goattai mannam, go dasâ guođam of'tu goattai.

(Reppen 1903.)

til henne: „Kjære kone, hvor har du vært med barnet, siden veslen er litt forandret?“ Konen svarte: „Jeg har ikke vært noensteds med barnet; jeg var litt innom den andre gammen for kuldens skyld; bare mens jeg hentet varme, var jeg hos dem; jeg var ikke lenge borte.“

Da en uke var gått, begynte mannen å nære mistanke og sa: „Voi, voi, det barnet! Det er som en gammel govetter. Hei, hei, det eter så forferdelig meget og ligger bare inne på fleten.“ Da passet mannen bedre på barnet sitt, og da begynte han å se bedre at barnet var virkelig som en gammel kall. Han tok da den beslutning: han slaktet en gammel hund, laget pølser og kokte de store hundepølsene og gav dem til sønnen sin; selv gikk han bort for hemmelig å speide. Sønnen visste ikke av noe og trodde at han var ganske alene. Da vendte han pølsene i fatet, begynte å laste dem og talte meget høit: „Nå, hei, hei, nå, voi, voi, sådanne pølser! Jeg har enda ikke sett sådanne. Hundre år har jeg alt levet, men sådanne pølser har jeg enda ikke spist. De er vel ikke helt kokt engang.“ Da kom mannen inn og sa: „Jeg skal nok prøve å myke ditt gamle skinn,“ og han tok den gamle govetter, la ham i et vrengt renskinn og begynte å banke ham med brennende ener. Da begynte govetter-kallen å skrike og sa: „Å slipp, å slipp mig løs; drep mig ikke!“ Da kom govetter-datteren og ropte: „Kom hit med min gamle far! Der har I eders skittbarn tilbake!“ og så blev hun i en fart borte for mannens øine, og også den gamle kallen blev borte, og barnet kastet hun der.

Derfor hersker blandt de fleste lapper den tro at et barn skal en ikke la være alene igjen i gammen, forat ikke govetterne skal forbytte det. Det er også så at hvis et barn blir alene igjen i gammen, legger de en bok på barnets vugge. Gamle lapper har det ordtak at et barn hverken bør eller skal bli alene igjen; for ofte er mange så enslige at der ikke er noen som kan være hos barnet; men allikevel lar de ikke barnet bli alene igjen i gammen, men sier: „De gamle govetter kommer og forbytter barnet mitt; jeg vil før ta barnet mitt med til den annen gamme, før jeg lar det bli alene igjen i gammen.“

128.

Boares ol'muk mui'tâlek, ɛtte of'ti bođi gufittâr-vuorâs vuolas Væš-njar'gi ovt vuorâs âl'ma lus jâ jærâi sust ɛtte lavego son ɛnnet dup-pak. Dât âlmai læi duppak-bor're, gæn lus son bođi, jâ son fas'tedi, ɛtte son ânna, goas sust læ. De jærâi gufit'târ ɛtte: „Igo dust dal læk, bɛsse-vielŀj, duppak?“ Âlmai fas'tedi, ɛtte læ sust gɛl uccanâš. „Ikgo oskeld munnjė lonėt uccanâš duppak, dâs'sa go min skiipâk bottek ruof'tot?“ Âlmai loni sunnjė duppak, jâ gufit'târ mærredi, ɛttɛ goas son oaǯ'ǯo vieǯ'ǯât, jâ sarnoi ovt visses gæđge, mân âld son gaw'na duppak, go boatta. Âlmai mânâi mærreduvvum aige bâjas dâm bai'kai, gos gufittâr læi goč'čum, jâ gawnâi duppak dâm gæđge âld, goggu gufittâr læi lokkâm; muttu dât læi guof'te dâm værde, mâid âlmai læi lonėm.

(Bergeby 1893.)

129. NÆKKÂMET'TUMI OAI'NEM-VUOKKE.

Skam'mâ-ijâ gâl'ga âl'mâ-olmuš mânnât tiimu guof'te mâŋŋel gâs'kâ-ijâ, jos nækkâmɛt'tumâk navetest šivetid vur'jek. Dâstgo jos dâggar baikest læ šiveti navet, goggu ænnâm-vuolaš as'sek læ goađe vuol'de, de gâl'ga vuorâs âlmai dâihe jalos vuorâs niso mânnât čok'kat goatte-arrân uskabællai, (uskagæč'čai), jâ dâlle gɛl'gėk lii'ge-čâlmek farost. De gɛl'gėk vuost čiešâ, jâ jos dâiguim i oaine, de gɛl'gėk ovce, jâ jos dâiguim i oaine, de gɛl'gėk of'ta nub lokkai; muttu jos dâiguim vel i oaine, de gɛl'gėk golm nub lokkai; muttu jos vel i oaine, de gɛl-gėk vittnub lokkai; muttu jos vel i oaine, de gɛl'gėk mâŋemus'ta čieš nub lokkai, jâ dâlle fer'te oai'net. Of'tâ gâl'ga alug lii'gečâl'me. Dâstgo dât čiččad læ lii'ge-čâl'me jâ mâida dât ovcad j. n. v. De dâmditti æi dok'ke 8, æi 10, æi 12, æi 14, æige 16. Dâstgo buok čâlmid sat'tėk nækkâmɛt'tumâk gæi'det; muttu duššе lii'ge-čâlme æi satte gæi'det, jâ dâlle fer'tėjėk nækkâmɛt'tumâk oainatâllât. Muttu son, gutte čok'kat al'ga, de gâl'ga čok'kat gol'mâ ijâ, jos vuostâs ijâst i oaine mâi'dege. Muttu dâk lii'ge-čâlmek gɛl'gek gođ'đujuvvut arpoin ɛi'du sæmma gâl'ijen dâihe bâs'ken go dâm čok'kajæd'dje âl'ma daihe

128. EN GOVETTER LÅNER TOBAKK.

Gamle folk forteller at engang kom en govetterkall ned til Hamarnes[1] til en gammel mann og spurte ham om han pleide å bruke tobakk. Mannen som han kom til, var tobakkstygger, og han svarte at han brukte, når han hadde. Da spurte govetteren: „Har du ikke nu tobakk, kjære bror!“ Mannen svarte at han nok hadde litt. „Trøster du dig ikke til å låne mig litt tobakk, til våre skiber kommer tilbake?“ Mannen lånte ham tobakk, og govetteren fastsatte når han kunde hente den, og nevnte en bestemt sten som han skulde finne tobakken på, når han kom. Mannen gikk til den fastsatte tid op til det sted govetteren hadde bedt ham komme til, og fant tobakk på den sten govetteren hadde sagt, men det var to ganger så meget som han hadde lånt.

129. ET MIDDEL TIL Å SE DE USYNLIGE.

En natt i mørketiden skal et riktig menneske gå to timer efter midnatt, hvis de usynlige plager kreaturene i fjøset. For hvis der på et sådant sted, hvor underjordiske bor under gammen, er et fjøs, skal en gammel mann eller en dristig gammel kone sitte ved åren på den side som vender mot døren, og da skal en ha „vareøine“ med. Disse skal først være syv, og hvis en ikke ser med dem, skal det være ni, og hvis en ikke ser med dem, skal det være elleve; hvis en enda ikke ser med dem, skal det være tretten; hvis en enda ikke ser, skal det være femten, men hvis en enda ikke ser, skal det tilslutt være sytten, og da *må* en se. Det skal alltid være et ulike tall. For det syvende er et ulike tall og likeså det niende o. s. v. Derfor duger ikke 8 eller 10 eller 12 eller 14 eller 16. For alle øine kan de usynlige forville; bare et øie med ulike tall kan de ikke forville, og da må de usynlige la sig se. Men den som begynner å sitte, skal sitte tre netter, hvis han den første natt ikke ser noe.

[1] Et bosted i Nesseby øst for kirkestedet.

dâm čok'kajæd'dje nissun čâlmek. Muttu go dâggar čâlmek læ gođ'đujuvvum, mâk burist dok'kijėk, de gâl'ga biddjât dâm gođ'đujuvvum fierme čâlmides ow'di, jâ de gâl'ga gæč'čât dâlle dâi fier'me-čâlmi čâđâ. Dât goč'čujuvvu čâl'megæi'dofier'men.

Muttu boares mui'tâlus-gir'je cæl'ka nav: Æi gâlgâ of'tâge diettet, goas olmuš ai'go vuol'get nækkâmɛt'tumid čok'kat oai'nem varas dâid, i gâlgâ obbâ gækkâtge ovtâge ol'mu gullot. Muttu goas gâl'ga dɛlle dâddjât: „Gost læ mu ollo lii'ge-čâlmek, mâiguim mon gâlgâm nækkâmɛt'tumid oai'net?“ Dât gâl'ga dɛd'djujuvvut âi'du dâllego vuorâs âlmai čokkan goatte-arrân uskagæččai. Dâstgo dât læ lovetes jâ gil'dujuvvum sanne oap'pâmɛt'tumidi; muttu duššefâl oap'pavâǯǯâidi gâl læ lovalâš dâm sar'not, dât sanne, âtte âl'mâ-olmuš gâl'ga nækkâmɛt'tumid gæč'čât.

Æi gâlgâ gɛlles oai'net čâl'megæi'do-fierme. Mânne æi gâlgâ oai'net? Dât farotuvvu goaredæmest.

(Reppen 1903.)

130. ČOAVVA JÂ GUFIT'TÂR-NIEIDÂK.

Muttom âlmai, gæn nâmmâ læi An'drâs Čoavva, rakkâdi âlcės biw'do-goađe Dænnogad'dai. Nubbe gæse mânâi son dokku buođoid ânnet. Bæi'veg son læ buođoid rakkâdæmen or'negi, jâ ik'ko son oađđa goađestes. Muttom lavârdâk-ækked bođi son buođoides lut'te, goddi njæl'ljė luosâ. Son vuoššâi âlcės ækkedest luosâ jâ borâi dâm jâ vællani loi'dui jâ nokkâi. Go son læi oađđemen, de gulâi, âtte guof'te nieidâ bođigâ olgubællai goađe jâ hallâgođigâ. „Lægo son An'drâs Čoavva dal goađest?“ ar'vâl nub'be, jâ nub'be fâstân jærra âtte: „Lægo dât du ir'ge?“ „Mu gâl i læk; muttu jos dât bâi'câ læš du ir'ge,“ fas'tedi dât nub'be. „Ik don darbâš must bâlâtet; mu ditti oaǯǯok val'det Čoava, jos don siđâk; dâstgo don læk fawrob go mon. Vul'gu moai goattai!“ De bođigâ soai sisâ, jâ An'drâs Čoavva dâgâi ješâs oađ'đen jâ gæččâi gieđâ vuol'lel; dâstgo sust oroi giettâ muođoi âl'de. Son oini, âtte soai læiga goabbâšâgâk fawrok. Âlmâken læi sunnust nub'be vel fawrob, jâ dât bođi nuvt lâk'kâ Čoava, âtte

Men disse „vare-øine“ skal lages av tråd akkurat like vide eller trange som øinene til den mann eller kvinne som sitter. Når der er laget sådanne øine som duger godt, skal en ta det garn som er bundet, foran øinene og så skal en se gjennem maskene (egl. øinene) i garnet. Det kalles et synkverving-garn.

Men en gammel fortellingsbok sier så: Ingen skal vite, når en vil sitte for å se de usynlige; en skal ikke engang ymte om det i noens påhør. Men når skal en da si: „Hvor er mine mange vare-øine som jeg skal se de usynlige med?“ Det skal sies nettop da når en gammel mann setter sig ved åren på den side som vender mot døren. For det er et ulovlig og forbudt ord for de ulærte; bare for de lærte er det tillatt å bruke det ord at et riktig menneske skal se de usynlige.

Ikke mange skal se et synkverving-garn. Hvorfor skal de ikke se det? Det sikrer mot å bli forgjort.

130. TSJOAVVA OG GOVETTERPIKENE.

En mann som hette Anders Tsjoavva, gjorde sig en fiskergamme ved Tanaelven. Sommeren efter gikk han dit for å bruke laksestengsler. Om dagen arbeider han med å få stengslene istand, og om natten sover han i gammen sin. En lørdagskveld kom han fra sine stengsler og hadde fått fire laks. Han kokte sig en laks om kvelden, spiste den og la sig på fleten og sovnet. Mens han lå og sov, hørte han at to piker kom utenfor gammen og begynte å prate. „Mon Anders Tsjoavva nu er i gammen?“ sa den ene, og den andre spurte igjen: „Er det din kjæreste?“ „Min er det ikke; men kanskje det heller er din kjæreste,“ svarte den første. „Du behøver ikke å være redd for mig; for mig kan du ta Tsjoavva, hvis du vil, for du er vakrere enn jeg. La oss gå inn i gammen!“ Så kom de inn, og Anders Tsjoavva lot som han sov, og så under hånden, for han holdt hånden over ansiktet. Han så at de begge var vakre. Dog var den ene av dem vakrest, og hun kom Tsjoavva

livči gâlle oǯ'ǯum gid'dâ, jos livči dat'tum. Nubbe sunnust giel'da: „Âle, oarmbælle, mânâ dokku nuvt lâk'kâ, âmâd don bættatâllât!" De gæččâsti Čoavva, jâ nieidâguovtes viekkâlæiga olgus.

Sonnâbæive ækked gulâi son rođo siste juoi'gâmen:

„Go don ik mat'tam val'det jo
Giel'dogiedde fawro jo,
Bæs'kâ-Hεiku sokki jo
don âlmâ læǯǯâk jo."

Go dal've šâddâi, de vulgi An'drâs Čoavva Ânari ovtâ nieidâ lusâ soaŋŋost Hændâ Awnė lusâ; dâstgo son læi gullâm, âtte son læ rig'ga ai'no niei'dâ, jâ son iešge læ rigges. Dâmditti halidi son âtte nai'tâlet dâinâ rig'ga nieidâin. Go An'drâs Čoavva bođi dâm jawre âlâ, mân gaddest si assė, jâ Aw'nė aicâi sin, de râvâsti goatte-uvsâ jâ algi goađe suoppâlâs'tet jâ suop'pot muoldâid olgus. Go soaŋ'ŋo-âl'mak jâ An'drâs Čoavva bottė goattebæilai, de celki Hæn'dâ: „Nieidâšâm, mânne don ik nuoiâ dâid bif'tâsidad erit jâ garvud buttes bif'tâsid?" „Gâl juo dok'kim navt," fas'tedi Aw'nė jâ viekkâli olgus irge vuos'taival'det. Sust læi jorgo dor'kâ bâddjelist jâ ruovto gâpper oaivest. Čoavva oini su jâ i jak'kam dâm, âtte dât læ su moar'se; dâstgo i son læm ow'dâl oai'nam su; muttu son læi sad'dėm gilhe-suor'mâs jâ liine ærrasi meld. De mânnė soaŋ'ŋo-âl'mak sisâ love jærrât, jâ Hæn'dâ gooččoi nieidâs sisâ: „Boađe dal, nieidâšâm, dei'kė jâ čokkan dasâ mu bal'di!" „Ač'čam, æn'nam, im aigo, imge dâgâ Hen'di dâm buore, âtte nai'tâlâm, go læ Hæn'dâ bâha." De gooččoi An'drâs Čoavva soaŋ'ŋo-âl'maid olgus jâ celki âtte: „Buoremus dât læ, âtte mi vuol'gep ruof'tot âlma sutâgâ; dâstgo mon vawjam su, âtte i son læk rivtės olmuš," jâ si vul'gė ruof'tot.

(Aikio 1890.)

131. OF'TÂ BAPPÂ-RÆN'GÂ, GUTTE LÆI NAI'TÂLÂM GUFIT'TÂR NIEIDÂIN.

Bappâst læi borstoppo, gost ræŋ'gâ asâi of'tu. De boatta gufit'târ-gal'go of'tân nieidâines ræŋgâ vis'tai ik'ko jâ lig'gė sawǯâmiel'ke-gieđme. Ræŋ'gâ oai'negođi, âtte igo gufit'târ-gal'gost læk čabbâ niei'dâ,

så nær at han kunde ha tatt henne fast, om han hadde villet. Den ene av dem sa: „Gå ikke, søskenbarn, så nær dit, forat du ikke skal bli sveket.“ Da så Tsjoavva op, og pikene løp ut.

Søndagskveld hørte han at det joiget i småskogen:

„Da du ikke kunde ta — jo
Gieldoengens skjønne — jo,
får du nok nøies med — jo
Bæska-Henriks slekt — jo.“

Da det blev vinter, reiste Anders Tsjoavva til Enare på frieri til en pike, Agnete Henriksdatter, for han hadde hørt at hun var en rikmanns eneste datter, og han var selv også rik. Derfor hadde han lyst til å gifte sig med rikmannens datter. Da han kom ut på den innsjø ved hvilken de bodde, og Agnete fikk se dem, åpnet hun gammedøren og begynte å feie og kaste molden ut. Da talsmennene og Anders Tsjoavva kom til gammen, sa Henrik: „Kjære datter, hvorfor tar du ikke de klærne av dig og tar på dig rene klær?“ „Jeg er god nok som jeg er,“ svarte Agnete og løp ut for å ta imot frieren. Hun hadde en vrengt „dork“ på sig og huen att fram på hodet. Da Tsjoavva så henne, trodde han ikke at det var hans kjæreste, for han hadde ikke sett henne før, men han hadde sendt festering og tørklæ med andre. Så gikk talsmennene inn for å spørre om lov, og Henrik kalte datteren sin inn: „Kom nu hit, kjære datter, og sett dig her ved siden av mig!“ „Kjære far, kjære mor, jeg vil ikke; jeg gjør ikke Henrik den villighet å gifte mig, for Henrik er vond.“ Da kalte Anders Tsjoavva talsmennene ut og sa: „Det er best at vi reiser tilbake uten henne, for jeg har mistanke om at hun ikke er riktig klok,“ og de reiste tilbake.

131. EN DRENG HOS EN PREST SOM VAR GIFT MED EN GOVETTERPIKE.

En prest hadde en borgstue, hvor tjenestedrengen bodde alene. Så kommer en govetterkone med sin datter om natten inn i drengens rum og varmer en kjel med saumelk. Drengen begynte å se:

jâ igo dât æle juokke ijâ su vistest. De jur'deli bappâ ræŋ'gâ, âtte jos dal dâm boat'te ijâ vel bođiš dât gufit'târ-gal'go of'tân su nieidâines lig'gėt sawʒâmielkes, de im mon gâlle mašâ dop'pėkæt'ta dâm čabbâ nieidâ. Dat læi goalmad iddjâ, goas bappâ ræŋ'gâ dâgâi nu, mov son læi jurdâšâm, âtte mânnât fak'tėt, bæssa son dop'pėt, jâ nu son dâgâi. Na, go dal vela bođi ik'ko jâ algi lig'gėt dâm sawʒâmiel'ke-gieđmes, mâid son ow'dâlge lavi lig'gėt, jâ gufit'târ-gal'go celki nieidâines: „Don gâlle bættatâlâk. Âle mânâ âi'du nu boš'šui!" De fɛl'lėti jâ dop'pi dât bap'pâ-ræŋ'gâ dâm gufit'târ-nieidâ jâ doalâi nu sâggâ, mâid læš væddjam. Muttu nieidâ æn'ne gâl oaǯ'ǯoi hoappo; son liwketi olgus, jâ su nieid basi dâs dâin bappâ-ræŋgâin hæi'bot. Son sarnoti dâm nieidâ âlcės gal'gon, jâ soai nai'tâlæiga bappâ owdâst, jâ soai eligâ burist, jâ sunnust leddjė vel stuorab gar'denâk go bappâst âldes.

(Reppen 1903.)

132. LAVÂRDÂ-ÆKKED I GÂLGÂ DUJ'JUT GUK'KA.

1.

Mik'kelâš-rok'ke Unjargâst muttomen duj'jui bɛssebæiv-ækked hirmos guk'ka; mâŋŋed-ækked jo læ, muttu i vel hæite. Nav læi, de čappeti klassi jâ dâjâi: „Mi vai'lo?" Giellâ vel nu roaddos ɛtte. Dehde gɛl gærgâi duj'jumest.

2.

Muttom olmuš sɛji af'šos lavârdâ-ækked mâŋŋed. Dego nokkai, de gul'lui nækkâmɛt'tum ijjâboddâ sɛjjemen, jâ halla vel ɛtte: „Vuorrâs af'šo sâjam, sâjam — vuorrâs af'šo sâjam, sâjam." (Gullâm boares ol'muin Ræppenest.)

(Saba 1920.)

har ikke govetterkonen en vakker datter, og kommer hun ikke hver natt i hans rum? Så tenkte han: hvis nu govetterkonen med sin datter kommer også inatt for å varme saumelk, så kan jeg ikke la være å gripe den vakre piken. Nå, det var den tredje natt, da prestens dreng gjorde som han hadde tenkt, å passe på at han fikk gripe henne, og det gjorde han. Da govetterkonen atter kom om natten og begynte å varme kjelen med saumelk, som hun også før hadde pleiet å varme, sa hun til sin datter: „Du blir nok sveket. Gå ikke så nær bakrummet!“ Da for prestens dreng op og grep govetterpiken og holdt henne fast, alt det han orket. Men pikens mor fikk nok hast; hun for ut i samme blinken, og datter hennes blev igjen der og tok tak med prestens dreng. Han overtalte piken til å bli hans kone, og de giftet sig for presten. De levet godt, og de hadde enda større hus enn presten selv.

132. LØRDAGSAFTEN SKAL EN IKKE ARBEIDE LENGE.

1.

Avdøde Lille-Mikkel i Nesseby arbeidet engang svært lenge en helligdagsaften; det var alt sent på kvelden, men enda sluttet han ikke. Rett som det var, sortnet det mot vinduet og sa: „Hvad er det som mangler?“ Stemmen var enda så grov at —. Da sluttet han nok med arbeidet.

2.

En mann heinet øksen sin en lørdagskveld sent. Da han la sig til å sove, hørtes en usynlig heine, så lang natten var, og snakke: „Gamlingens øks jeg heiner, heiner — gamlingens øks jeg heiner, heiner.“

(Nr. 2 hørt av gamle folk i Reppen.)

133. MO ČUOJÂTET OAP'PA.

Gi buorre čuojâtæj'jen ai'go šâd'dât, de gâl'ga mânnât ijji naveti jâ čokkanet nakke âlâ; njæl'lja æra nakke gâl'ga leb'bėt birrâ lâk'kâ jiešâs. De gâl'ga bijjât gol'mâ saja oai'vai; nub'be gâl'ga læt gâlljeb go nub'be, vâi burist jorrėk gutteg guoimesek sist. De gâl'ga val'det guof'te muorrâbitta gitti jâ sâjjet dâid of'ti. Owdâl gâs'kâ-ijâ de bottėk gol'mâ âl'ma naveti jâ čokkanėk dâi nakki âlâ jâ geč'čėk, go dât olmuš dâm guof'te muorrâbitta sâjja of'ti. De dâjjėk: „Mâid bâr'ga duot olmuš die? Lægo son dât čiel'gâ mielâi? Dai'dep mi dâst oaive erit bonjâstet.“ Jâ de dop'pėjėk oai'vai jâ bonjâstek ovtâ saja erit jâ bal'kestėk dâm uskus; gad'dėk: oai've dât læi. De mânnėk olgus.

Oanekes aige gæšest de fâst bottėk jâ dâj'jėk, âtte duot olmuš i læk čielgâs; „bonjastėkkup mi dâst oaive erit!“ De bonjâstėk nubbe saja erit jâ de mannėk olgus. Goalmadâšši vela bottėk jâ bâr'gėk sæmma lak'kai.

Mâŋŋel gâs'kâ-ijâ iđed bællai ijâ, de bottėk njælljadâšši, jâ dâlle læt njælljes. Dât olmuš diet'tâlâs âin čok'ka dâst jâ sâj'ja dâm guof'te muorrâ-bittas of'ti. De mânnėk dâk âl'mak dâm ol'mu lusâ jâ jerrėk buorai: „Mâid bârgâk don die?“ „Čuojâtivčim, muttu im matte, ige læk čuojân.“ De lokkėk âtte: „Gâl mi oappâtep, jos balka âddak.“ De gâl'ga âd'det dâm njæl'lja nakke, mân âld dâk læk čok'kam. De oappâtek gâl čuojâtet mæš'taren, jâ čuojân mâid oaǯ'ǯo, mi læ buorre.

(Saba 1918.)

134. GIED'DEGÆŠ-GAL'GO.

Gied'degæš-gal'go læi dâggar, gutte buok diđi, mi gæn birrâ dappatuvâi. Son læi dâggar dego Immel, gutte buok diđi, mi gæn birrâ dappatuvâi, dâihe mi gost šâddâi. Sust læi algost boan'nja; muttu de jami boan'nja, jâ son basi oftu. De son dâstmâŋŋel asâi luođost (gied-gæšest) of'tu; i son dat'tum ovtâge âlcesis ællem-guoi'men; muttu go ol'muidi mi nu šâd'da hætten, de si mɛnnėk gied'degæšgal'goin

133. HVORDAN EN LÆRER Å SPILLE.

Når en vil bli en god spillemann, skal han om natten gå ut i fjøset og sette sig på et skinn; fire andre skinn skal han bre ut tett ved omkring sig. Så skal han sette tre vass-såer på hodet; den ene skal være videre enn den annen, så de går godt rundt inne i hverandre. Så skal han ta to trestykker i hånden og hvesse dem mot hinannen. Før midnatt kommer da tre menn inn i fjøset og setter sig på skinnene og ser på at mannen hvesser de to trestykker mot hinannen. Så sier de: „Hvad driver den mannen der på med? Er han ved sine fulle fem? Kanskje vi skal vri hodet av på ham.“ Og så tar de fatt i hodet på ham og vrir den ene vass-så av og kaster den mot døren; de tror det er hodet. Så går de ut. Kort efter kommer de igjen og sier: „Den der mannen er ikke ved full sans; la oss vri hodet av på ham!“ Så vrir de den annen vass-så av og går ut. De kommer enda tredje gang og bærer sig ad på samme måte.

Efter midnatt mot morgenen kommer de for fjerde gang, og da er de fire. Mannen sitter naturligvis der fremdeles og hvesser de to trestykker mot hinannen. Da går de hen til mannen og spør vennlig: „Hvad driver du der på med?“ „Jeg vilde nok spille, men jeg kan ikke, og ikke har jeg fele.“ Da sier de: „Vi skal nok lære dig, hvis du vil betale.“ Da skal han gi dem de fire skinn som de har sittet på. Så lærer de ham å spille som en mester, og fele får han også, som er god.

134. GIEDDEGÆSJ-KONEN.

Gieddegæsj-konen var en sådan som visste alt hvad der hendte en. Hun var likesom Gud; hun visste alt hvad der hendte en eller hvor det hendte. Hun hadde først en mann; men så døde mannen og hun blev igjen alene. Derefter bodde hun alene ute i marken; hun vilde ikke ha sig nogen til livsledsager, men når folk kommer i noensomhelst nød, så går de for å tale med gieddegæsj-

ar'vâlet, mâid dât dietta dâm birrâ. De gied'degæš-gal'go dâm birrâ buok smiet'ta jâ huđ'ka.

Dât læ duottâ, âtte dɛllė goas gied'degæš-gal'go læi, de dɛllė si jak'kė burist sunnjė, ɛi'du sæmma go dal jak'kek boares gal'goi jâ boares boannjai giel'demid jâ ravvâgid; dâstgo muttemâk bɛllėk dâin vel buorebut go jammemest. Dâstgo min maddâr-addjak jâ maddâr-akkok læ min nav oappâtâm, âtte nu gâl'ga bâr'gât, mov si læk rav'-vim dâihe mainâstâm dâihe cuigudâm. De fer'tijek manak dâihe nuorâk dâid jak'ket, sæmma go dow'le jak'kė gied'degæš-gal'gui, nugo Ivvar Kristijân, gutte jieš læi oai'nam, âtte go vârâs mielke jugâi, de moar'ses vâjaldɛtti.

(Reppen 1903.)

135. ČAKKÂLÂG'GAK.

1.

Čakkâlâg'gak læk mainâs-æl'lek. Dâin læ hamme dego uccâ mana-čâk alas. Oaive sist læ daigâs, jâ čoawje dievvâ sil'bâruđâk. Dâk orruk varin dâggar ajâ-raigin, mâk sud'das læk dal'veg mâidai. — Ol'muk lavėjeddjė dâid biw'det, vâi sil'bâruđâid ož'žuk jâ dai'gâs.

Go dâid biw'det aigoi, de gâlgâi gamâbelid of'tân vuod'dâgin bijjât dâi ajâ-raigi birrâ, gost dâk ælostek. Muttom aige gæšest de bottėk olgus ajjâgest jâ de gaw'nėk dâid gamâpelid. Juokke čakkâlâgges val'da ovtâ gammâg jâ de cog'ga guf'tuid julgid ovtâ gamâpæle sisâ jâ giessa vuod'dâg guf'tui julgi birrâ, gârco-gâr'co vela jâ halla: Gieram, gieram, de âin čuol'mâdâm, gieram, gieram, de âin čuol'mâdâm."

Biw'do-ol'muk go bottėk, de čakkâlâg'gak æi goastâ battârussi, jâ de goddatâd'dek dâsâ.

2.

Nub'be biw'dolakke læ dât, âtte miel'ke-gâl'madâgâ biddjât ajâ-gad'dai buolâš-ijji, sil'bâbâstid vel birrâ. Čakkâlâg'gak læk vai'mel gâl'mâ miel'kai. De bottėk jâ borrėk dâm miel'ke-gâl'madâgâ, jâ de

konen om hvad hun vet om det. Så utgrunner og uttenker gieddegæsj-konen alt om den sak.

Det er sant at dengang da gieddegæsj-konen var til, da trodde de henne godt, akkurat likesom de nu tror gamle koners og menns forbud og formaninger, for noen er ennu mere redde for dem enn for døden. For våre forfedre har lært oss at en skal gjøre så som de har påminnet eller fortalt eller pekt på. Så må barna eller de unge tro det, likesom de i gamle dager trodde gieddegæsj-konen, som Ivar Kristian, som selv hadde sett at han glemte sin kjæreste da han drakk ferskmelk.[1]

135. TSJAKKALAGGER.

1.

Tsjakkalagger er vesener som nevnes i de gamle fortellinger. De ser ut som nakne småbarn. Inne i hodet har de lægedom, og maven er full av sølvpenger. De bor i fjellene i sådanne kildehull som ikke fryser til om vinteren. Folk pleide å prøve på å fange dem for å få tak i sølvpengene og lægedommen.

Når en vilde fange dem, skulde han sette komager med komagbånd på omkring de kildehull som de bodde i. Noen tid efter kommer de ut av kilden og så finner de komagene. Hver tsjakkalagg tar en komag, stikker begge føttene sine i den og surrer komagbåndet om dem. Så knytter han en knute og sier: „Jeg surrer og surrer, så knytter jeg, jeg surrer og surrer, så knytter jeg."

Når fangstmennene kommer, kan tsjakkalaggene ikke komme sig unda og så blir de slått ihjel der.

2.

En annen fangstmåte er å sette frossen melk ved kilden en frostnatt og sølvskjeer omkring. Tsjakkalaggene synes godt om frossen

[1] Se nr. 7.

gâl'mujek dâsâ birrâ dâm gâl'madâgâ. De dâm mielke æigad oaǯ'ǯo ollo sil'bâruđâ jâ buore dal'kâs.

(Saba 1918; nr. 1 hørt av mor, nr. 2 av Juowsok Sammul i Laksefjord, forh. fjell-lap fra Karasjokkanten.)

3.

Čakkâlâg'gak orruk ænâ-raigi sist. Jos dâm ai'go gid'dâ fāttėt, de gâl'ga prossa-suokkâd vuoš'šât jâ bijjât dâm čakkâlâg-raige gurri, bâstė vela bal'di, jâ de gâl'ga vela bijjât dâsâ gamâbæle of'tân vuod'dâgin. De boatta čakkâlâgges ik'ko gâʒ'ʒât dâm suokkaš jâ de gâr'co julgides dâm gamâbæle sisâ jâ halla: „Gieram, gieram, de âin čuol'mâdâm, gieram, gieram, de âin čuol'mâdâm.“ De fāttetâd'da gid'dâ, go julgides læ ovtâ sâjjai gâr'cum. De gâl'ga olmuš čuol'mâdet dâm bad'degæččai, čuolmâ sæl'gai, âmâs čoaw'det sat'tet. Ja de gâl'ga vuornotet dâm âtte: „vieǯǯâ davveridad!“ De vieǯǯeld gâl buok mi læš, sil'bâruđâid jâ æra silbâid. Mâŋašâssi buf'ta vel garidesge; dâk læk muorâst. De i šât gâlgâ vuornotet. De gâl'ga juokket buok silbâid guovte sâjjai; bæle gâl'ga âd'det čakkâlâg'gai ruof'tot, muttu bæle oaǯ'ǯo val'det jieš. Jos æm'bu val'da, de i šâddâge rigges. Jâ jos dâm god'dė, de dâm ol'mui gævâi fuonet, gi dâggarid bârgâi.

(Saba 1918, Neiden.)

136.

Baf'teraige sis'te leddjė gɛnišâk, jâ dâid æi oai'nam of'tâge; dâmditti æi sat'tam dâid gid'dâ val'det. De bid'djujuvvui fier'me dâm baf'teraige ow'di, gost mærkâšeddjė gɛnišid, jâ go dâk bottė olgus, dâr'vani muttom dâm fier'mai, jâ dâinâ lagin oǯ'ǯu gid'dâ. Dât læi oap'pâm ænemus'ta fier'me-rakkâdâm-bar'gui, jâ de bid'djujuvvui firmid rakkadit jâ mâidai čif'tet. Muttu go i ollam mietta vuovsâ, de vaʒʒi čâl'meraigi miel'de bâjas jâ vulus, jâ dâinâ lagin satti doaimâtet bârgos.

melk. Så kommer de og spiser av denne frosne melk, og så fryser de ihjel der rundt omkring melkeklumpen. Så får melkens eier mange sølvpenger og god lægedom.

3.

Tsjakkalaggene bor i huller i jorden. Hvis en vil fange en av dem, skal han koke grøt av prossagryn[1] og sette den ved siden av tsjakkalagghullet og legge en skje atmed, og så skal han dessuten legge der en komag med komagbånd på. Så kommer tsjakkalaggen om natten for å ete grøten og så binder han føttene sine i komagen og sier: „Jeg surrer og surrer, så knytter jeg, jeg surrer og surrer, så knytter jeg.“ Så blir han fanget da han har bundet føttene sine fast i én komag. Så skal en binde ham fast i enden av en snor med knuten på ryggsiden, så han ikke kan ta op knuten. Og så skal en nøde ham: „Hent dine skatter!“ Så henter han efterhånden alt hvad han har, sølvpenger og annet sølv. Tilsist kommer han også med fatene sine, de er av tre. Da skal en ikke mere nøde ham. Så skal en dele alt sølvet i to deler; den ene halvdel skal en gi tilbake til tsjakkalaggen, men den annen halvdel kan en ta selv. Hvis en tar mere, blir en ikke rik. Og hvis en drepte tsjakkalaggen, gikk det den mann dårlig som gjorde slikt.

136. SMÅKALLER.

I et berghull var der småkaller, og ingen så dem; derfor kunde de ikke fange dem. Så satte de et garn foran det berghull hvor de merket der var småkaller, og da de kom ut, blev en fast i garnet og blev således fanget. Han hadde især lært å binde garn og så blev han satt til å binde og tillike å bøte garn. Men da han ikke nådde over bredden av garnet, gikk han op og ned efter maskene, og således kunde han utføre sitt arbeide.

[1] Av russisk proso, hirse.

De âkkedušsâgođi, go læi of'tu. De lui'tė olgus; bæi'veg bođi sii'di. Muttom ækked fâst mânâi olgus jâ de lap'pui, æige diettam, gosâ šâddâi, muttu varrė dâm, âtte læ mânnâm ruof'tot.

(Aikio 1925, fra Enare.)

137. AFÂRUV'VA.

1.

Muttomen lejjė ol'muk gârrâ dalke sist mærâi âld; gadde vuollai vig'gek šlavetâd'dât. De bođi afâruv'va fânnâsi; olmuš læ lɛk'ke, guolle lɛk'ke, jâ vuovtâk nu gukkek ɛtte. Dat'to valâ; de hɛvsmân ɛddi valâ, jâ ak'ko šlavetâlâi gadde vuollai jâ goastâi mâid, i hætte gos'tege. Go gadde vuollai bottė, de ak'ko fâst mânâi merri.

Jâ boares ol'muk læ lokkâm, ɛtte go afâruv'va boatta fânnâsi ja dat'to valâ, de dâst i gâlgâ dâm giel'det. — Muttu Jownâ Abram Stuorrâvuonâst, dât i âd'dam vala afâruv'vai, of'ti go afâruv'va dattoi valâ gârrâ dal'ken, jâ dɛggu dât Abram boas'tot bârgâi. Gi dâm dietta, ɛtte dât i leš bâha us'kėm; dâstgo dâggarâǯǯâin læ dât fammo. Dâm oaǯ'ǯo roak'kâ os'kot. Jownâ Abrammâst hævvânæiga guof'te olles barne Immelâš šiegâ dal'ken Bigganjarg jâ Sirdâgop gâs'ki, jâ goalmad hævvâni Dennui. Afâruv'va dât gɛl dâid valdi gɛl.

2.

De læiga guof'te ol'mu Strommavuonâst. Nub'be čok'kai rievânid Dænovuonâ bæld; čap'pis rievân vel jottâli. Muttu i bal'lėm čok'kat, go gomutâddâi. De mui'tâli dâm skipparâssâs. Dât logâi, ɛtte son i bal'la, vɛiku mi leš, jâ gɛrrodi vel, jâ de mânâi čok'kat. Læi čok'-

Så begynte han å kjede sig da han var alene. Da slapp de ham ut, og om dagen kom han tilbake igjen. En kveld gikk han igjen ut og da blev han borte, og de visste ikke hvor det var blitt av ham, men mente at han var gått hjem igjen.

Anm. Småkaller (*gɛnīšâk*) var store som barn på ½ eller 1 år. De bodde i berghull og ferdedes ute om natten når det var mørkt.

137. HAVFRUEN.

1.

Engang var folk i sterk storm ute på sjøen, og de prøvde å krysse sig op under land. Da kom en havfrue i båten; hun var halvten menneske, halvten fisk, og håret var så langt at —. Hun vil ha styrevollen, så gav høvedsmannen henne vollen, og gammelmor krysset op under land og klarte det også; det var ingen nød. Da de kom inn under land, gikk gammelmor igjen i sjøen.

Og gamle folk har sagt at når en havfrue kommer i båten og vil ha vollen, skal man ikke nekte henne det. Men Abram Jonsen i Karlebotn, han gav ikke havfruen vollen engang da hun vilde ha den i sterk storm, og deri gjorde Abram galt. Hvem vet om hun ikke har ønsket ondt over ham, for sådanne har den makt. Det kan en trygt tro. For Abram Jonsen druknet to voksne sønner i Guds gode vær mellem Bigganjarg og Sirdagoppe,[1] og den tredje druknet i Tanaelven. Det var nok havfruen som tok dem.

2.

Det var to menn i Kongsøfjord. Den ene av dem „satt efter rev“ på Tanafjordsiden; det var en svartrev som gikk der. Men han fikk ikke „sitte“, da det spøkte der. Han fortalte det til sin

[1] Bosteder i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden.

kamen, de oai'na, ɛtte afâruv'va gæssadi gæđge âlâ jâ algi vuovtâides galgâdet. De baši dâm afâruvva. Go bai'kai bođi, de šâddâi oai'vevad'dui.

Âin dal læ dâm ol'mu sogâst ale of'tâ oai'vevaddost.

(Saba 1920.)

138. SKIIPÂ-ÂL'MAK JÂ JIETTÂNÂS.

Dow'lė boares aigest bođi of'tâ skii'pâ Ladde-ænnâmi. Ol'muk mânnė gad'dai jâ gaw'nė ovtâ čâlmetes jiettânâsâ. Jiettânâs dâjja: „Eppėtgo jugastâgâ suite?“ Skiipâ-âl'mak fas'tedejjė: „Sui'tep mi gâlle.“ Si viǯ'ǯė ovtâ bik'kâ-koar'tel jâ âd'dė dâm. Jiettânâs jugâi buok dâm bik'kâ-koar'tel. Jiettânâs jærâi: Velago gad'debettet nu giewrâid Ladde-ænnâmest ol'muid go ow'dâl?“ Âl'mak fas'tedejje: „Gad'dep mi gâl.“ Jiettânâs dâjâi: „Buf'tet dei'kė dâm âl'ma, âttė muonge vela boaresvuođâstâm bæsâm gæsset suor'mâ-roakke! „Âl'-mak buf'tė aŋ'kur of'tân ruow'de-laŋ'keiguim jâ čânnė nubbe gæše stuorrâ gæđ'gai jâ âd'dė dâm aŋ'kur jiettânâssi jâ cel'kė: „Dop'pė dal dam âl'ma sur'mi!“ Jiettânâs rot'ti râs'ta dâid ruow'de-laŋ'keid jâ celki: „Æi læk vela appek nokkâm.“ De goččoi jiettânâs: „Vuol'get dal gâl'gâbettet erėt, ow'dâlgo mu barnek bottėk; dâstgo dâk borrėk din.“ Skiipâ-âl'mak vul'ge borjâstėt, jâ skii'pâ læi juo mânnâm maŋ'gâ miilâ, go jiettânâsâ barnek botte ruof'tot jâ gullė, âttė âl'ma-ol'muk lejjė ællam dâst. De vul'gė si jâ galetejjė dâm skiipâ jâ juf'sė dâm, jâ muttom dâin bođi jâ dop'pi giettâbelin skii'pâ-raw'di; muttu skiipâ-âl'mak čuolâstejje dâm gieđâ râs'ta, jâ dât gâččâi skii'pâ sisâ, jâ go si vik'kijejjė dâm, de dât deddi bælnub viego.

(Saba 1891.)

139. BÆIVÂŠ AD'DÂRÂS JÂ JIETTÂNÂSÂK.

Dolen bottė jiettânâsâk sugâ gad'dai Davâg-njal'mai, gessė fânnâ-sæsek bâjas jâ de mânnė iešâk bâjabællai vaǯǯâšet. Bæivaš Ad'dârâs mânâi suole jâ jor'gâli ai'roid, nu âtte lieđmak šâd'dė bâjas guw'lui jâ

kamerat. Denne sa at han blev ikke redd, hvad det enn var, og bante attåt og så gikk han for å „sitte“.

Mens han satt, så han at en havfrue drog sig op på en sten og begynte å kjemme sitt hår. Da skjøt han på havfruen. Da han kom hjem, blev han tullet.

Ennu er der i den manns slekt alltid en som er tullet.

138. SKIBSFOLKENE OG RISEN.

Fordum i gamle dager kom et skib til Kvænland. Folkene gikk i land og traff en blind rise. Risen sier: „Har I ikke en dram tilovers?“ Skibsfolkene svarte: „Jo, det har vi.“ De hentet et kvartel tjære og gav ham. Risen drakk hele kvartelet. Han spurte: „Tror I der enda er så sterke folk i Kvænland som før?“ Mennene svarte: „Ja, det tror vi.“ Risen sa: „Bring mannen hit så jeg enda i min alderdom kan få dra krok!“ Mennene bragte et anker med jernkjetting, bandt den ene ende til en stor sten og gav risen ankeret og sa: „Grip nu fatt i mannens finger!“ Risen rykket jernkjettingen av og sa: „Enda er det ikke slutt med kreftene.“ Da bød risen: „Nu skal I dra bort, før sønnene mine kommer, for de eter eder.“ Skibsfolkene seilte avsted og skibet hadde alt reist mange mil, da risens sønner kom hjem og hørte at riktige mennesker hadde vært der. Da la de ivei og vadet efter skibet og nådde det, og en av dem kom og grep med den ene hånd i skibskanten; men skibsfolkene hugg hånden av og den falt inn i skibet, og da de veide den, veide den halvannen våg.

139. BÆIVASJ-ANDREAS OG RISENE.

I gammel tid kom riser roende i land ved munningen av Sandfjordelven,[1] trakk båten sin op og gikk selv en tur opover. Bæi-

[1] Syd for Havningberg i Vardø herred.

rom'marâk vuolas. Dâlle, oainak, jiettânâsain i læk fammo dâid jor'-gâlet nu mov gâl'gėk, æige šât bæsâ sukkâlet. De jiettânâsâk, go fuommašejjė, âtte bet'tum si læ, de viekkâlât'tė dâm Bæivaš Ad'dârâsâ. Mutto dât viegâi Bæivaš-čokki. Jiettânâsâk mâŋest. Dego âlâ gos'te, gosâ bæivaš baiti, de luod'dânejjė. Jiettânâsâk, oainak, æi gierdâ bæivaš oai'net. Muttu dât jiettânâs-fânâs læ âin dal Davag-njalmest; baf'ten læ šâd'dâm, jâ læ oai'net dego fânâs.

(Saba 1916.)

140. RUTTÂČIEGAI BIRRÂ.

1.

Dow'lė lavijejjė rigges sam'melâǯǯâk, erinoamašet bâjje-âl'mak, čiek-kât ruđâidæsek ænnâm vuollai. Si bijjė ruđâid giđmi dâihe skaloi sisâ, muttomėn mâidai bumbai sisâ jâ rog'gė roggid jâ bijjė ruđâi-dæsek dokku dâi roggi sisâ. Dego lui'tėk bumba dâihe skalo rog'ge-vuđđui, de bes'sijėk si bumba dâihe skalo jâ dâs'tu ravtoid bijjėk birrâ jâ âlâ, jâ de æs'kâ gof'čėk sad'duin. Ruttâčiekka lavi buol'let, go guk'ke oroi, dâihe go boares šâddâi. Dâm birrâ aigom muon mui'tâlet:

Muttom âlmai mânâi čok'kat Vierânjar'gâ-gæččai ik'ko; de oai'na son dolâ buollemen; son vulgi vaʒ'ʒet dâm dolâ lusâ. Mâđe lâgâbuid son bođi, dâđe gâb'busâb'bu orrogođi, jâ go son bođi aibâs lâk'kâ, de nâkkarâk bottė, jâ nokkâi. De niegâd son, âttė son doalla vuovsa čoarvest, jâ go bâjjani, de læi juo bum'ba-čoaw'dâgest doallâmen. De fin'ni son ollo ruđâid.

Muttomėn læi of'tâ bâjje-âlmai, gutte læi rigges; su nâmmâ læi Banne-aj'ja. Dego son boarasmuvâi, de dâjja su nieidâ ir'ge: „Don gâlgâk sar'not, âttė gost du ruttâ-čiekka læ; don jieš juo boarasmuvâk. Mâid don šât bârgâk dâi ollo ruđâiguim?“ De sarnoi son, âttė gost su ruttâ-čiekka læ, jâ su niei'dâ irgines mânai occât dâm. Dego bođigâ dâm bai'kai, gost ruttâ-čiekka læi, de riemâi ir'ge goai'vot.

vasj-Andreas gikk hemmelig og snudde årene, så at årebladene vendte op og lomene ned. Da har risene, ser du, ikke makt til å snu dem som de skal være, og kan ikke ro avsted. Da risene merket at de var sveket, sprang de efter Bæivasj-Andreas. Men han sprang op på Bæivasj-tinden; risene efter. Da de nådde op dit hvor solen skinte, sprakk de. Risene, ser du, tåler ikke å se solen. Men risebåten står ennu i Sandfjordelv-munningen; den er blitt til berg og er å se til som en båt.

140. BORTGJEMTE PENGER.

1.

I gamle dager pleide rike lapper, især fjell-lapper, å gjemme pengene sine i jorden. De la pengene i kjeler, undertiden også i bommer, grov groper og la pengene der i de gropene. Når de legger bommen eller kjelen på bunnen av gropen, legger de never omkring og over bommen eller kjelen og så legger de stenheller omkring og over, og så først dekker de til med sand. Skatten pleide å brenne når den hadde ligget der lenge eller når den blev gammel. Derom vil jeg fortelle:

En mann gikk om natten til Veinesodden[1] for å lure på dyr; da ser han en ild brenne; han gikk avsted hen til ilden. Jo nærmere han kom, dess uhyggeligere syntes han det var, og da han kom ganske nær, falt søvn på ham, og han sovnet. Da drømmer han at han holder en okse i hornet, og da han stod op, holdt han alt i nøklen til bommen. Således fikk han mange penger.

Der var engang en fjell-lapp som var rik; han hette Bannegubben. Da han blev gammel, sier hans datters kjæreste: „Du skal fortelle hvor dine penger er gjemt; du blir selv alt gammel. Hvad gjør du mere med de mange pengene?“ Da fortalte han hvor hans penger var gjemt, og hans datter gikk med sin kjæreste for å lete

[1] Veines er en halvø i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden.

Dego iđi bum'ba, de riemâi ir'ge bâl'lastâd'dât jâ viekkâli erit (son mâkka bâl'lai). Niei'dâ mâŋŋai vulgi, jâ nu mânâigâ dâm have ruof'tot. Nubbe have mânâi ir'ge of'tugis jâ valdi ruttâbumba, mânâi gei'nusâs jâ hilgoi moar'ses.

(Saba 1891.)

2.

Dât âlmai, gutte duostâi mânnât dolâ lusâ, dâllego ruttâčiega âl'de buli dollâ, darbâši burist jâ dar'kâ su roak'kâdvuođâs, mi sust læi. Dât mainâs mui'tâl nav:

Han'sâ læi boattemen varest vuolas ækkedes væige; âi'du læi vel vaʒ'ʒem-čuow'gâ; na, de aicâi son, âtte dollâ buolla juovâst. De Han'sâ al'gi gæč'čât, mi dolâid dât gâlgâši læt; son vulgi lâgâbuid jâ de oai'negođi, âtte dât i læk æra dollâ go ruttâčiekka. De Han'sâ šâddâi jur'dâgi âlâ; muttu âlmâke son oaǯǯoi dâm jur'dâg, âtte son gâlgâši oaǯ'ǯot val'det dâm ruttâčiega. Na, de algi Han'sâ vuost bif'-tâsides jor'gâlet; son bijâi oai'vai ruovto-gâpper, jâ æra bif'tâsid buok âive jor'got bijâi, dâihe ovtâin sanin cæl'ket: son garvudi jorgo bif'-tâsid âlâs. Na, de vulgi Han'sâ dokku dâm dolâ lusâ; muttu go son bođi lâk'kâ, de al'gė boattet su čɛlmi ow'di buok immelmɛt'tum gom-mek, mâk juo leǯ'ǯėk majilmest: oaivetes ol'muk, guowdek, stæǯǯâ-lâg'gak jâ dâggar, mi læ julgigæčče guolle jâ oaivegæčče olmuš, jâ mâŋemus'ta bođi stuorrâ vuof'sâ, čoarvek oaivest. Na, de dop'pi Han'sâ vuovsa čorvidi; muttu go son valdi vuovsa čorvidi, de gâččâi Han'sâ ænnâmi, jâ de jamalgi son. Jâ dât i læm æm'bu læi'kâ, æige dɛggu baikek læm læikâk, go dâdde Hansâ vai'mui čusi, jâ go Han'sâ vak'kâsi dâihe bâddjani bâjas, de læi sust væi'kegieđ'me-vuos'se gieđâst jâ ruttâgieđ'me su baldâst.

Na, de bođi Han'sâ ruof'tot of'tân dâin ruttâgiđmin, mâid son læi val'dam dušše roak'kâdvuođâines; muttu go son bođi goattai, de celki son: „Da læk dâggar ruđâk, âtte fer'tėjėm biruin doarrot, mi bođi stuorrâ vuovsa hamest, jâ mon oi'nim mâida æra gomnid jâ buok

efter dem. Da de kom til det sted hvor pengene var gjemt, begynte kjæresten å grave. Da bommen kom tilsyne, begynte han å bli redd og løp vekk (det var på skrømt han blev redd). Piken gikk efter ham, og således gikk de dengang hjem. Næste gang gikk kjæresten alene og tok pengebommen, gikk sin vei og slo op med sin kjæreste.

2.

Den mann som torde gå hen til ilden når den brente på gjemmestedet for pengene, trengte godt og vel det mot han hadde. Fortellingen lyder så:

Hans han kom ned fra fjellet i kveldingen, det var enda ganglyst; nu, så merket han at der brente ild i en ur. Så begynte han å se efter hvad det kunde være for en ild; han gikk nærmere og da fikk han se at det ikke var annen ild end over en skatt. Da falt han i tanker, men han fikk dog den tanke at han skulde ta den skatten. Nå, så begynte han først å vrenge sine klær; han satte huen bakvendt på hodet, og alle de andre klærne vrengte han, eller med et ord: han tok vrengte klær på sig. Så gikk han hen til ilden; men da han kom i nærheten, begynte alslags ugudelig skrømt som kan være til i verden, å komme for hans øine: hodeløse folk, sjøormer, firfisler, en som nedentil var fisk og oventil menneske, og til slutt kom en stor okse med horn på hodet. Så grep Hans oksen i hornene; men da han tok i oksens horn, falt han til jorden og dånte. Det var ikke mere spøk, og sådanne steder var ikke å spøke med, da det gikk Hans til hjerte, og da han våknet op, holdt han hanken på en kobberkjel i hånden og en kjel med penger stod ved siden av ham.

Så kom Hans hjem med kjelen med penger som han hadde tatt bare ved sitt mot; men da han kom inn i gammen, sa han: „Her er sådanne penger at jeg måtte slåss med djevelen som kom i skikkelse av en stor okse, og jeg så også annet skrømt og allslags ugudelighet som kan finnes i verden av skrømt.“ „Hei, hei! og igjen

immelmɛt'tumvuođâ, mi juo læš majilmest gom'mečær'dân dâihe gommelagašen.“ „Hɛi, hɛi! jâ vela hɛi hɛi! go gâl'gė buok gowdidet mu čɛlmi ow'di,“ celki vel Han'sâ. „Mon læm juo oai'nam maŋgâ have vɛike mâid; muttu im nu bâhas bartest læk vela ællam: Go dâm ruttâčiega lusâ vul'gėm, de dɛlle gâlle oi'nėm vâike mân lagaš. Dobbe læi stuorab jâ ucceb, fɛsteb jâ čab'baseb, čap'pâd jâ viel'gâd, æl'lek jâ jam'mek, oaivetæmek jâ oiviguim jâ dâggar, mi læi julgigæčče guolle jâ oaivegæčče olmuš, jâ mâŋemus'ta bođi stuorrâ čoar've-vuof'sa, jâ mon im ai'gum duos'tât val'det vuovsa čorvidi gid'dâ, muttu fer'tėjėm bɛddjel dat'tum; dâstgo vuof'sa riemâi mu doarrot, jâ go mon dop'pėjėm vuovsa čorvidi, de gɛlmeti oai've-âssai, jâ mon jamalgim, jâ go mon vak'kâsim, de læi gieđ'mevuos'se mu gieđâst, jâ mon val'-dėm gieđme, jâ da læ dât ruttâgieđ'me,“ celki Han'sâ.

„Dâm ol'mui i gâlgâ njoammel-vai'mo, gutte ruttâčiega vulgiš val'det; dâsâ gâlga rok'kės vai'mo jâ gow'dâ gal'lo, gutte gâlgâš ruttâčiega val'det. Go dɛdde mon gâl'gėm suor'gânet, nu âtte jamalgim, de nub'be jâ goalmad vel suorgân,“ celki Han'sâ.

Nu læ boares ol'muin sannevajâs, âtte boares bâddje-ol'muk læ čiekkâm ruđâid ænnâm vuollai, jâ tii'da læ dât, âtte go dât olmuš jamma, gutte čiekka ruđâides ænnâm vuollai, de šɛd'dek dâk ruđâk bâhakâs hal'dui; dâstgo boares ruttâčiegai âl'de daw'jâ oi'nu dollâ buollemen; muttu i læk duostaš dokku vuol'get, jâ dât læ duottâ, âtte arges olmuš læ varâlâš bâl'lat, erinoamaš sæw'njâden.

(Reppen 1903.)

141. NUOR'TÂLÂǯǯÂI GUM'PĖN JÂ GUOW'ŽAN RUOTTÂSTÆMME.

Dam aige go nuor'tâlâǯǯâk algost gaw'nujeddjė, leddjė sierrâsiwnât ol'muk. Si leddjė gârrâ rađđijume vuol'de; dâmditti fer'tijeddjė orrot sierrâ baikin, mâk goč'čujuvvujek âin dalge nuor'tâlâǯǯâi mar'kânen. Sin gâskâst gaw'nujeddjė hui ænnâg noaidek. Si ellėk âin dalge skuwlâtâgâ, jâ bâddje-sam'melâǯǯâk lokkėk dâi olmuš-čærdâ læt hat'-

hei, hei! at det altsammen skulde stige op for mine øine," la Hans til. „Jeg har alt mange ganger sett allslags, men i så slem en knipe har jeg enda ikke vært. Da jeg gikk hen til den skatten, da så jeg nok allslags. Der var stort og smått, stygt og vakkert, svart og hvitt, levende og døde, hodeløse og de med hode, og en som nedentil var fisk og oventil menneske, og til slutt kom en stor okse med horn, og jeg torde ikke ta fatt i oksens horn, men jeg måtte det mot min vilje, for oksen begynte å stange mig. Da jeg tok i oksens horn, da grøsset det i hodet mitt og jeg dånte, og da jeg våknet op, holdt jeg en kjelhank i hånden, og jeg tok kjelen, og der er den kjelen med penger," sa Hans.

„Den mann skal ikke ha harehjerte som gir sig ivei for å ta en skatt; den skal ha et modig hjerte og en bred panne den som skal ta en skatt. Når jeg skulde bli redd så jeg dånte, da blir også en annen og en tredje redd," sa Hans.

Gamle folk har det ordtak at gamle fjell-lapper har gjemt penger i jorden, og det er en tro at når det menneske dør som har gjemt pengene sine i jorden, da kommer pengene i den ondes vold, for på gamle gjemmesteder for penger sees ofte ild å brenne; men det er ikke rådelig å gå dit, og det er sant at den som er fryktagtig, er det fare for blir redd, især i mørke.

141. SKOLTELAPPENE LØPER OM SOM ULVER OG BJØRNER.

På den tid da skoltelappene først fantes, var de en egen slags folk. De stod under et hårdt styre; derfor måtte de bo på egne steder som ennu kalles skoltenes markedsplasser. Der fantes mange noaider blandt dem. De lever ennu uten skole, og fjell-lappene mener at det folkeslag er av Hattetsjæn-ætten. De pleide i

tešænne sogâst. Si lavijeddjė dolen aigest daw'ja gum'pėn jâ guow'-ǯan ruottâstet. Dât goan'stâ likkostuvâi siddjidi dâm lakkai, âtte si fer'tijeddjė mânnât vuwdi sisâ jâ occât dâggar muorâid, mâk luondosek mel'de læk šâd'dâm dâm lakkai, âtte gierâ gâlgâi soddjâm vuolas njuol'gâ gâs'kâbæive vuos'tai. De šâddâi vis'saset gum'pėn dât, gi čaŋâi golmâ gærde dâm muorâ vuol'lel.

Gi-ikkenâssi halidi diettet dâm, movt sunnjė ai'go gævvât, son fer'ti vuost oađ'đat dâm muorâ gurri oarjabællai muorâ. Dâs'tu niegâdi niego, mâst son oini, âtte dal gâlgâi sunnjė gævvât. Jos son gâlgâi oaǯ'ǯot vâlljest boc'cuid jâ sawʒâid goddâšet, de niegâdi hui ænnâg bier'go-ruitoid borgestet jiešâs birrâ juokke guowlost. Jos son niegâdi geđgid jiešâs birrâ, dât dowdâi nælge. Jos son oini niegost jiešâs vârâ jukkamėn, de dâlle læi jammem owdâst (ow'dâšėn) dâihe bač'čujuvvu bissoin. Mutto jos son niegâdi bæwdest čok'kat jâ viine jukkât jâ biergo borrât, dâlle god'dujuvvui sulemiguim. Go son dâst goc'cai, de i dât vækketâm mâi'dege, gevvus movt gævâš; muttu dât gâlgâi nuvt šâd'dât, mâid son aigoi dâkkât. Suoppâl læi garvesen rakkâduvvum jâ čân'nujuvvum mâŋabællai gid'dâ bivtâs-hæl'mai, mi gâl'ga læt sæi'ben. Dâllanâgâ go goc'cai, de algi čaŋŋât muorâ vuol'lel nuortâs guw'lui, jâ jorgeti birrâ muorâ mad'dâgâ vuos'tebæi'vai, jâ čaŋâi fâstâin nubbe gær'dai jâ sæmma lakkai mâidai goalmad gær'dai. De šâddâi son gum'pėn, æige šâd'dâm olmušen æra lakkai, jos si mui'tė dâid muorâid dâihe dâm muorâ, mân vuol'lel jieš guttege læi čaŋŋâm.

Nuorâk lavijeddjė daw'ja gum'pėn ruottâstet; dâstgo dât oroi siddjidi suottâs âtte ruot'tât (gilvutâllât) boc'cuiguim. Boares ol'muk fâstâin ruottâsteddjė guow'ǯân; dâstgo si cel'kėk, âtte guow'ǯân læ al'keb go gum'pėn. Guow'ǯân i darbâš æra go oađđet dalve gæšos; muttu gum'pėn læ vai've ruot'tât boc'cui mâŋest, ige dâdde boađe i mikkege.

Dât, gi halidi šâd'dât guow'ǯân, son fer'ti occât dâggar muorâ, mi læi soddjâm,[1] gierâ gâs'kâ-ijâ guw'lui. Si oađ'đajeddjė dâggar muorâi nuortâbællai. Jos si niegâdeddjė mielke jukkât, de gævâi siddjidi âive burist; jos si niegâdeddjė vârâ jukkât, dâlle god'dujuvvujeddjė. Si čaŋŋė mâidai nuor'tan oarjas guw'lui (vuos'tebæi'vai) muorâ vuol'-

[1] njâgo-muorrâ.

fordums tid ofte å løpe om som ulver og bjørner. Den kunst lyktes for dem på den måte at de måtte gå inn i skogene og finne sådanne trær som av naturen var vokset med toppen nedadbøiet rett mot syd. Den som krøp tre ganger under det treet, blev visselig en ulv.

Enhver som vilde vite hvordan det skulde gå ham, måtte først sove ved det treet på vestsiden av treet. Så hadde han en drøm i hvilken han så hvordan det nu skulde gå ham. Hvis han skulde få fullt op av ren og sau å drepe, drømte han at svært mange kjøttgryter røk om ham på alle kanter. Hvis han drømte at der var stener omkring ham, betød det sult. Hvis han i drømmen så sig drikke blod, var det varsel om død eller han blev skutt. Men hvis han drømte at han satt tilbords og drakk brennevin og spiste kjøtt, da blev han drept med gift. Når han våknet, hjalp det ikke noe; det fikk gå som det vilde, men det skulde bli så, det som han vilde gjøre. En sopelime var gjort ferdig og bundet fast bak til koftekanten, og den skulde være hale. Straks han våknet, begynte han å krype under treet mot øst og snudde om trestammen mot solen og krøp atter annen gang og likeså tredje gang, Da blev han til ulv, og de blev ikke mennesker uten at de husket de trær eller det tre hver hadde krøpet under.

De unge pleide ofte å løpe om som ulver, for de syntes det var moro å løpe omkapp med renene. Gamle folk derimot løp om som bjørner, for de sier at det er lettere å være bjørn enn ulv. Som bjørn behøver en bare å sove hele vinteren, men som ulv er det en plage å løpe efter renene, og det kommer dog ikke noe ut av det.

Den som hadde lyst til å bli bjørn, måtte lete op et tre som var bøid med toppen mot nord. De la sig til å sove på østsiden av et sådant tre. Hvis de drømte at de drakk melk, gikk det dem bare godt; hvis de drømte at de drakk blod, da blev de drept. De krøp også fra øst mot vest (mot solen) under treet og snudde igjen om stammen mot solen og krøp tre ganger; så blev de til bjørner.

Hvis en sådan ulv eller bjørn blev drept, og skinnet blev flådd

lel jâ jorgeteddjė mad'dâgâ birrâ vuos'tebæi'vai ruof'tot jâ čaŋŋė golmâ gær'dai; de šâd'dė si guow'ǯân.

Jos dâggar gum'pė dâihe guow'ǯâ god'dujuvvui jâ nak'ke erit njuv'vujuvvui, gaw'nujuvvui mâidai daw'ja nakke vuol'de stuorrâ nii'beboaga mâŋabæle ow'dâjulgi; muttomin læi mâidai ruttâbur'sâge.

Mânai vanhemâk buorebun ânnė dâm, âtte sin barnek ruottâsteddjė gum'pėn dâihe guow'ǯân go âtte val'dujuvvut soaldaten. Nuor'tâlâǯǯâk læk mâidai vir'kus olmuš-šladdjâ.

(Aikio 1890.)

142. GUOLLEBIW'DE NUOR'TÂLÂS GAL'GO JÂ GUOW'ǮÂ.

Muttomėn mânâi čâf'čâg of'tâ nuor'tâlâš gal'go muttom jaw'regad'dai juoŋŋâsid ânnet, dât læ, son mânâi jâ suoppoi firmides jieŋâ vuollai gulid biw'det. Go son læi gær'gâm, de bođi goađes lusâ jâ algi mur'rėt âlcės. Go son læi gær'gâm mur'rėmėst, de mânâi son goattai jâ algi âlcės gulid vuoš'šât. Go son læi gær'gâm vuoš'šamėst, de borrâgođi son. Go son læi borrâm, de bijâi dola arrâni jâ čokkani dollâgad'dai.

De læk'kâsi uf'sâ, jâ guowǯâ-gæppelâk ittė dor'noloame. I ak'ko suor'gânâm, mutt duššefâl gæččâi âtte: mâggarâš on'ne boatta? De bođi guow'ǯâ sisâ, gutte læi buok bul'ǯum. Guow'ǯâ riemâi jiešâs goar'det dolâst. De ar'vedi dât ak'ko, âtte dât læ muttom dâin nuor'tâlâǯǯâin, gæk âin guow'ǯân ruottâsteddjė; dâmditti lâseti dolâ arrâni. Go guowǯâst læi jieŋŋâ sud'dâm, de âddi dât ak'ko sunnjė gulid borrât. Go guow'ǯâ læi borrâm, de ođ'đaigâ suoi goab'bâg loi'dui. Go iđed šâddâi, de bâddjanæiga suoi guf'tuk, jâ ak'ko vuoššâi gulid jâ âddi sunnjė borrât. Go guow'ǯâ læi borrâm, de vulgi olgus jâ gæččâi mâŋŋasės. Go đât bođi olgus, de lækkâsti fâst goatte-uvsâ jâ sevi olgus ja gæččâi mâŋŋasės. De ar'vedi ak'ko, âtte dât læi mikkege, mân ditti guow'ǯâ rawkâi su olgus. Dâmditti vulgi son gæč'čât âtte mi dât læi.

av, fant man også ofte under skinnet knivbelte bak framføttene; undertiden var der også en pengepung.

Barnas foreldre syntes det var bedre at deres barn løp om som ulver eller bjørner enn at de blev tatt til soldater. Skoltelappene er også et kvikt folkeslag.

142. SKOLTEKONEN SOM FISKET OG BJØRNEN.

Engang om høsten gikk en skoltekone til et vatn for å fiske med garn under isen. Da hun hadde satt sine garn, kom hun til gammen sin og begynte å skaffe sig brenneved. Da hun var ferdig dermed, gikk hun inn i gammen og begynte å koke sig fisk. Da hun var ferdig med å koke, begynte hun å spise. Da hun hadde spist, tendte hun ild på åren og satte sig ved ilden.

Da åpnet døren sig, og bjørnelabber kom tilsyne i døråpningen. Konen blev ikke redd, men så bare efter: hvadslag er det som kommer idag? Da kom der inn en bjørn som var ganske belagt med is. Den begynte å bake sig ved ilden. Da skjønte konen at det var en av de skolter som pleide å løpe om som bjørn; derfor la hun mer på åren. Da isen var smeltet av bjørnen, gav konen den fisk å ete. Da bjørnen hadde ett, la de sig til å sove på hver sin side i gammen. Da det blev morgen, stod de begge op, og konen kokte fisk og gav den å ete. Da bjørnen hadde ett, gikk den ut og så sig tilbake. Da den var kommet ut, åpnet den igjen gammedøren og vinket henne ut. Da skjønte konen at det var noe bjørnen kalte henne ut for; derfor gikk hun for å se hvad det var.

Go son bođi olgus, de guow'ǯâ sevi su mânnât dâm luoddâs meld, gost son læi boattam, jâ manâi gei'nusės. Ak'ko vulgi vaʒ'ʒet guowǯâ luoddâi meld jâ gaw'na guowǯâ hævvânâm. Son mânâi ruof'tot jâ mui'tâli buok, mi dappatuvvâm læi. Âl'mak mɛnnė dokku jâ val'dė dâm guowǯa bâjas, njuvvė nakke ere jâ gaw'nė ruttâbursâ nak'ke-lânjâst.

Go gæsse šâddâi, de čoak'kâneddjė si mar'kâni, jâ muttom âlmai gawnâi dâm akko jâ giiti su dâm owdâst, go dât læi su divšudâm, dâlle go son læi goallomėn, jâ jærâi âtte: „gawnâidekgo di viel'ljâm-rokke rummâš?“ „Gawnâimek gâl,“ fas'tedi ak'ko. „Âin su bâd-djelėst leddjė ruđâk?“ jærâi âlmai. „Leddjė gâl,“ fas'tedi ak'ko. „Don gâlgâk dâid ruđâid oaǯ'ǯot; dâstgo don leddjik buorre munnjė.“
(Aikio 1888.)

143. NUOR'TÂLÂŽŽÂK SAT'TE DOLEN JIESÂSEK SPIRĖN RAKKÂDET.

Go noai'de aigoi jiešâs spirėn rakkâdet, de gâlgâi âlcės val'ljėt mæccest uhre-bæse. Dât gâlgâi lâm njâkke-muorrâ vela. Dam bæse birrâ go noai'de vaʒʒi moadde gærde, de šâddâi dânen spirėn, mânen dattoi. Jos fâstâin aigoi olmušen šâd'dât, de fer'ti oppet vaʒ'ʒet dâm sæmma muorâ birrâ ruof'tot guw'lui (dego giesâtâgâ nuollât). Jos guttege čuoppâi dâm muorâ dâm gâskâst go noai'de læi spirėn, de dât noai'de basi agas spirėn.

1.

Muttom noaides gal'go ruottâi gum'pėn, mân guk'ka læš. Dât logâi mâŋŋel, âtte gum'pėn læi buok fuonemus jottet; nælge fer'ti gil'lat gukkes aigid, jâ buollâš. Muttomen orro oai'nemen, âtte boc'cuk

Da hun kom ut, vinket bjørnen til henne at hun skulde gå efter dens spor der hvor den var kommet, og den gikk sin vei. Konen gav sig til å gå i bjørnens spor og fant en bjørn som var død. Hun gikk hjem og fortalte alt som var hendt. Mennene gikk dit og tok bjørnen op, flådde skinnet av og fant en pengepung under skinnet.

Da det blev sommer, samledes de til markedet, og en mann traff konen og takket henne, fordi hun hadde pleiet ham, da han var forfrossen, og han spurte: „Fant I min avdøde brors lik?“ „Ja-visst,“ svarte konen. „Hadde han enda penger på sig?“ spurte mannen. „Ja,“ svarte konen. „Du skal få de pengene, for du var god mot mig.“

143. SKOLTELAPPENE KUNDE FØR I TIDEN SKAPE SIG OM TIL DYR.

Når en noaide vilde skape sig om til dyr, måtte han velge sig en offerfuru i skogen. Det måtte dessuten være et tre som var bøiet. Når noaiden gikk noen ganger omkring denne furu, blev han til det dyr han vilde. Vilde han bli til menneske igjen, måtte han atter gå rundt det samme tre i motsatt retning (likesom vikle op en surring). Hvis noen hugget treet om, mens noaiden gikk som dyr, vedblev denne å være dyr for alltid.

1.

En kone som var noaide, sprang lange tider om som ulv. Hun fortalte siden at det var det allerdårligste å fare om som ulv; hun måtte tåle sult og kulde i lange tider. Undertiden tror ulven å se

rut'tek nubbe bæld læge; gum'pė âi'du dokku rien'dol. Dom bællai læge boatta; de æi lækge boc'cuk, muttu gæđgek.

Dât boaso, mi gâl'ga gum'pi borâtâllât, dât čuow'ga gum'pi dego gintâl. Jâ dâm diet'tâlâs gum'pė doarred gid'dâ dâs'sa go juof'sa.

2.

Njuot'tejawrest læi dolen muttom boares galles. Dâst læi bar'ne, gutte læi nai'tâlâm, jâ dât bar'ne læi buorre god'de-âlmai. Juokke čâvčâ, dâm boddâ go bar'ne læi god'de-gaisast, de galles âin jawkâi ige boattam šât ruof'tot, ow'dâlgo giđđâ šâddâi. Gost læš orrum bâjjel dalve, dâm i diettam of'tâge.

Muttom čâvčâ bar'ne læi vuod god'debiwdost; de jurdâš mânnje, âtte go boares dal vuol'gegođiš gosâge, de son ai'go oawnjeld mânnât, oai'net âtte gosâ mânna.

De vulgi vuorâs muttom bæive mæc'cai vaʒ'ʒet; mânnje suole mâŋest. De oini, âtte vuorâs vaʒʒi muttom njâkke-muorâ birrâ moadde gærde, jâ de gus'tu šâddâi guow'ǯân, jâ nu âin mânâi. De dât mânnje mâid vaʒʒi dâm sæmma njâkke-muorâ birrâ; de šâddâi dâtge guow'ǯân. Vulgi vuorrâs luoddâid guorrât. De juovsâi su. Vuorâs lokka âtte: „gâl dal bar'tedik sun'nu guf'tuid, go donge bottėk. Go dal du boan'nja boatta biwdost jâ go i gawnâ du baikest, de diet'tâlâs vuol'ga occât du. De gaw'na sun'nu luoddâid jâ gad'da, âtte guof'te guowǯâ dât lævâ vaʒ'ʒam; de guorrâ sun'nu luoddâid jâ bačča

at der springer rener på den andre siden av dalen; den skynner sig dit. Den kommer til den annen side, så er det ikke rener, men stener.

Den ren som er bestemt til å bli opett av ulven, den skinner som et lys for ulven. Og naturligvis forfølger ulven den helt til den får fatt i den.

Anm. Vinteren 1918 var det så mange ulver i Sør-Varanger at de var rent til plage for reneierne. En nordmann fortalte at han hadde fulgt sporene til en ren som var blitt forfulgt av en ulv. Renen hadde tilslutt sprunget inn i en renhjord som lå og hvilte sig. Men ulven hadde ikke brydd sig om de andre rener, men bare sprunget efter den som den hadde begynt å forfølge, og gav sig ikke før den fikk tak i den like ovenfor gården i Jarfjord. En skoltelapp som hørte dette, sa: „Å, ulven så vel hvilken ren som var bestemt for den.“ (Saba.)

2.

I Notozero levde der i gamle dager en gammel kall. Han hadde en sønn som var gift, og denne var en god villrenjeger. Hver høst mens sønnen var i renfjellet, forsvant kallen og kom ikke hjem igjen, før det blev vår. Hvor han hadde vært over vinteren, det visste ingen.

En høst var sønnen igjen på villrenjakt. Da tenker sønnekonen at når gamlingen nu skal til å gå noensteds hen, skal hun gå efter for å se hvor han går hen.

Så gikk gamlingen en dag hen imot skogen, sønnekonen hemmelig efter. Da så hun at han gikk noen ganger rundt et bøiet tre, og så blev han til bjørn og gikk videre. Sønnekonen gikk også rundt det samme bøide treet; så blev også hun til bjørn. Hun gav sig til å følge gamlingens spor. Hun nådde ham. Gamlingen sier: „Nu bragte du nok ulykke over oss begge, siden også du kom. Når nu mannen din kommer fra jakten og ikke finner dig hjemme, går han naturligvis ut for å lete efter dig. Så finner har våre spor og tror at her har gått to bjørner; han følger da efter sporene og

sun'nu guf'tuid. Muttu gâl son gæč'čâl bæs'tet du," lokka vuorâs, „jos fâl dušše nu bârgâk, mov son goč'čo."

De bâgâdi vuorâs âtte: „Don gâlgâk vaʒ'ʒet âi'du su luoddâi mel'de, vâi bar'ne gad'da, âtte of'tâ guow'ǯâ dât læ dušše dâ vaʒ'ʒam." De âi'du vaʒʒigâ jâ vaʒʒigâ mâŋŋalâgâi ovtâi luoddâi meld. De čaŋâigâ muttom baf'te-skoaro sisâ. Vuorâs lokka mânnjases âtte: „Don gâlgâk mânnât su soggabællai. Go du boan'nja boatta, de dât gad'da, âtte duš'še of'tâ guow'ǯâ dât læ goađest. Vuorâs go de vuol'ga olgus, de bašatâllâ. De njuovva bar'ne guowǯâst nakke erit jâ leb'be dâm ænnâm âlâ âi'du goađe raige ow'di. Jos don olmušen aigušâk fâst šâd'dât, de gâlgâk gæč'čâlet njui'kėt su duollje bâjjel. Jos olâtâk, de šâddâk fâst olmušen." De gævâi nu, mov aj'ja læi hallâm. Bar'ne bođi goatte-uf'sâdâkki; aj'ja vulgi olgus jâ de bašatâlâi. De njuovâi bar'ne guowǯâst duollje erit jâ leb'bi dâm âi'du baf'teraige ow'di ænnâmi. Mânnje njagâi, nu suolgai go læš sat'tam, goatte-uf'sâ-njal'mai, jâ de fâl'li bâjjel dâm guowǯânakke, mi læi læb'bâ ænnâm âld raige olgubæld. Olâti gâl bâjjel njui'kėt; dušše nub'be juol'gelavve i šâd'dâm olgubællai nakke; dâmditti basi dât juol'gelavve guowǯâ-juol'gen.

Boan'nja dušše dâm dâjâi: „Jos son læi diettet, âtte goađest don læk donge, de duol'ljen don livčik dal donge." Gi guowǯâ læ æs'kâ baččam, de dâst læ, oai'nak, mielâk lik'kâm, jâ dât i læk dâlle lađes ovtâge vuos'tai.

(Saba 1918, Neiden.)

144. GANNE (GÆRMÂS).

Ganne i boađe nowrâbuid go guossâ orost. Dei'kė Njaw'dam-baikidi i šâdda guossâ; dâmditti æi læk dābbe gær'mâšâkge. Muttu Njuot'tejar-bæld gâl læk. Æi dâk læk gukkebuk go giettâ. Muttu soames dâin læ stuores mâidai. Ondre ak'ko, gutte Njuot'te-jawrest læi boattam dei'kė Njaw'dami, mui'tâli, âtte son muttom giđâ niei'dân gawnâi 8 vil'ges mâne muttom jaw'regaddest. Son gaddi, âtte čaccelodde mânek dâk læ, bijâi dâid guošše sisâ jâ doalvoi dâm guošše

skyter oss begge. Men jeg skal prøve å frelse dig," sier gamlingen, „når du bare vil gjøre så som jeg sier."

Så bød gamlingen: „Du skal gå nøiaktig i mine spor, forat sønnen min skal tro at her har gått bare én bjørn." De gikk og gikk der efter hinannen i de samme fotspor. Så krøp de inn i en berghule. Gamlingen sier til sin sønnekone: „Du skal gå lenger inn enn jeg. Når din mann kommer, tror han at det bare er én bjørn i hiet. Når gamlingen går ut, blir han skutt. Så flår sønnen skinnet av bjørnen og brer det ut på jorden like foran hiets munning. Hvis du vil bli menneske igjen, skal du prøve å hoppe over skinnet. Kan du hoppe over, blir du igjen menneske." Det gikk således som gamlingen hadde sagt. Sønnen kom i åpningen til hiet, gamlingen gikk ut, og så blev han skutt. Da flådde sønnen skinnet av bjørnen og bredte det ut på jorden like foran berghulen. Sønnekonen listet sig, så stille som hun kunde, til munningen av hiet og hoppet så over bjørneskinnet, som lå utbredt på marken utenfor hulen. Hun klarte å hoppe over; bare det ene fotblad kom ikke utenfor skinnet, derfor vedblev det å være bjørnelabb.

Mannen sa bare: „Hvis jeg hadde visst at du også var i hiet, så lå du nu som et flådd skinn, du også." Den som nettop har skutt en bjørn, han er, ser du, ute av sig selv, og han er da ikke blid mot noen.

144. GANNE (ORMEN).

Ormen kommer ikke lenger mot nord enn granen. Her i Neidenegnen vokser ikke gran; derfor er her heller ikke orm. Men på Notozero-kanten er der orm. De er ikke lengere enn armen; men en og annen av dem er også stor.

Mor Ondrei, som var kommet fra Notozero hit til Neiden, fortalte at hun en vår, mens hun var pike, fant 8 hvite egg ved en innsjø. Hun trodde at det var sjøfuglegg, la dem i en neverskrukke

fânnâsâs lusâ. Jurdâšâd'da son, âtte æi dât daide læt rivtes mânek, go gâs'kâbai'ke mânin i læk gâsemus, jâ go son bæive vuos'ta dol'le mâne, de læ sist dego gierdos. Liika son bijâi dâid mânid gar'bas sisâ, jâ de sukkâli ruof'tot.

Nav læi son sukkâmen; de oai'na, âtte stuorrâ gærmâš boatta su mâŋest vuojâ. De sust i læm æra dor'vo go dop'pi dâm mânne-guošše jâ bal'kesti jaw'rai. Guow'de go dâm rajjai bođi, de gier'doli jiešâs birrâ guošše jâ nu mânâi bon'nai of'tân guššin.

Jâ Ondre ak'ko logâi, âtte jos son i læm fuommašet, âtte ganne su mâŋest dât boatta, jâ i læm bal'kestet dâid guowde-mânid jaw'rai, de ganne læi gometet sust gar'ba jâ læi hævâtet su.

Dât guow'de læi stuores jâ vil'gislagan.

(Saba 1918, Neiden.)

145. GUODDAN.

Ondre ak'ko, dām Nikolai æn'ne, læi boattam Suonegielâst; su mannavuođâ bai'ke læi Vil'gis-jaw're-gaddest. Dât mui'tâli, âtte son læi muttomen niei'dân god'de-gielâid oappâdæmen. Gardek lejje guovte jawre gâskâst, nuvt movt lavėjėkge.

Læi son oappâdæmen, de gulla, go čierro uccanâǯǯâi jâ đe sâggâb; gul'lu dât čierrom boattemen lâgâbuid. De oai'na go boatta hirmos stuorrâ lod'de, gir'da guf'tui julgi gâʒʒâid roakkotâm of'ti, jâ nuorrâ ruoššâ-garėštell hæŋ'ga mac'cot gâʒʒâi gâskâst jâ čierro. De dât lod'de luiti dâm garėštell muttom muorâ vuollai; jieš čokkani murri; muorrâ vel sugâdešgođi duokko dei'kė; diet'tâlâs, go læ nu stuores dego sârves. Dât ruoššâ-garėštell dâddja nii'di âtte: „gâlgâk jiešâd čânnât gid'dâ bæccai; dat lod'de ai'go du val'det. Su ai'go dasâ guođđet; ânâ dal jo suinâ mânna, gæn læ jo čar'vum mæs'tâ jamâs.“ Muttu dât lod'de, go dâm fuommaši, âtte halâdæva dâk guovtes, de šluw'geli oaives, jâ niek'ke-dolgek âldes dego golkâk buok šuoŋŋâgotte, nu âtte æva šât gulâtâllâm mâi'dege.

og bragte skrukken til båten sin. Hun tenkte at det kanskje ikke var riktige egg, da eggene ikke var tykkest på midten, og da hun holdt et egg op mot solen, vistes som et rundt bånd inne i det. Allikevel la hun eggene i båten sin, og så rodde hun hjemover.

Best som hun rodde, ser hun at en stor orm kommer svømmende efter henne. Da hadde hun ikke annen råd enn at hun grep never-skrukken med eggene og kastet den i sjøen. Da ormen kom til den, ringet den sig om den og gikk så tilbunns med den.

Og det sa mor Ondrei at hadde hun ikke sett at ormen kom efter henne, og hadde hun ikke kastet ormens egg i sjøen, så hadde ormen veltet båten hennes og fått livet av henne.

Denne orm var stor og hvitaktig.

145. GUODDAN (KJEMPEFUGLEN).

Mor Ondrei, mor til Nikolai her, var kommet fra Songel; hennes barndomshjem var ved Kvitvatnet. Hun fortalte at hun engang som pike var og så til villrensnarene der. Fangstgjerdene var mellem to vatn, som de pleier å være.

Som hun gikk og så til snarene, hører hun at det gråter så smått, og så sterkere. Hun hører at gråten kommer nærmere. Da ser hun en fryktelig stor fugl komme; den flyr med klørne på begge føtter krøket sammen, og mellem dem henger en ung russisk kvinne kroket og gråter. Fuglen slapp henne på marken under et tre; selv satte den sig i treet, og dette begynte å svaie hit og dit, som rimelig var, for fuglen var så stor som en renokse. Russekvinnen sier til piken: „Du skal binde dig fast til en furu; fuglen vil ta dig. Henne vil den late igjen her; det er best den nu flyver bort med henne som den alt næsten har klemt ihjel.“ Men da fuglen merket at de snakket sig imellem, rystet den på hodet, og nakkefjærene på den klang alle som dombjeller, så de ikke mer forstod hinannen.

Čok'kai dât lod'de muorâst oanekâssi; de fâl'lėti dâm nuor'tâlâš nieidâ; muttu i oǯ'ǯum æra go gâpper erit oaivest; de čokkani fâst murri. Čok'kai oanekâssi; de fal'lėti nubbadâšši; muttu go gid'dâ læi čân'num bæccai, de i oǯ'ǯum dâllege farruses; muttu vuovtâid gâl valdi of'tânâgâ oai've-nakkin. De dât niei'dâ gâččâi gâlmâs ænnâmi. Go fâst vak'kâsi, de læi dât lod'de jo gir'delæmen; ruoššâ-garėštell læi oppet gâʒʒâi gâskâst čierromen, jâ de gir'deli væs'târ njæi'gâ. Dâm garėštell čierrom-jiennâ gul'lui vela hirmos guk'ka aimost.

Dâggar lod'de goč'čui dolen guoddanen. Guoddan læi mâid dâggar, mâid bâha olmuš bijâi nubbe ol'mu âlâ. Dâst boatta dât same-sanne-vajâs: „Bâr'go dego guoddan gâʒʒâst."

Ondre ak'ko, gæsâ dat dappatus læi dappatuvvâm, læi nai'tâlâm dei'kė Njaw'dami. Vuovtâk dâsâ lejjė šâd'dâm fâstâin uccanâš; muttu ollo æi læm gâl.

„Don imâštâk, go guoddan læmaš nuvt lâk'kâ min aigid," logâi Ondre Jakvič (Romman); muttu dâm don ik gâlgâ; dâstgo ollo noai'devuottâ dât dâk'ku âin gar'jelâǯǯâi gâskâst. Gâl dobbe læ ân'num guoddanâk jâ stalok, i nu guk'ka dâs'sa."

(Saba 1918, Neiden.)

146. CUB'BU MAD'DO.

Juokke spirėst læ mad'do. Cub'bust læ mâidai.

Striempe Aslâk læi muttomen boattemen Ræi'sâvuonâst čuoigâ giđđâg mâŋemuš sâvek-sii'vui. Gied'denjar'gi dâl jotta. Čuoigâi muttom suddes ajjâg mæd'del; de fâl'li dâm ajjâgest hirmos stuorrâ cuobbo, jâ nu mâŋŋai. Striempe Aslâk čuoi'ga mâid væjja; muttu nu læ giew'râ njui'kot dât cuobbo, âtte il'la bæssa battârussi. Jâ læ nu stuores, âtte sâvek-mâŋageši âlâ go âin olât njui'kėt, de sâvek-mâŋŋe-gæšek vujjuk muottâg sisâ. Jâ bosso nu âtte — dego nis'so. Mâsa

Fuglen satt i treet en stund; så tok den på skoltepiken, men den fikk ikke annet enn huen løs av hodet hennes; så satte den sig i treet igjen. Den satt en stund; så tok den fatt på henne engang til. Men da hun var bundet fast til furuen, fikk den henne ikke med sig dennegang heller; men håret tok den og huden på hodet. Piken dånet og falt til marken. Da hun våknet igjen, skulde fuglen til å flyve; russekvinnen var igjen mellem klørne på den og gråt, og så fløi den mot vest. Russekvinnens gråt hørtes enda svært lenge i luften.

En sådan fugl kaltes fordum guoddan. Guoddan var også en sådan fugl som et ondt menneske satte på et annet menneske. Derav kommer det lappiske ordsprog: „Han skriker som i guoddans klo."

Mor Ondrei, hvem dette hendte, var giftet bort hit til Neiden. Hun hadde fått litt hår igjen; men meget var det ikke.

„Du undrer dig over at guoddan har vært til så nær vår tid," sa Ondrei Jakvitsj; „men det skal du ikke, for der øves enda megen trolldom blandt karelene. Der har de hatt guoddaner og stalloer; det er ikke så lenge siden."

146. FROSKEMOR.

Hvert dyr har sin stammor,[1] frosken også.

Engang kom Striempe Aslak på ski fra Bugøfjorden om våren på det siste skiføre. Han var på vei til Giedde-njarga.[2] Han kom forbi et åpent opkomme. Da hoppet der op derfra en forferdelig

[1] Egl. ophav. Hysens ophav var en så lang fisk at det i mørketiden gikk en hel dag („skamᶦmâ-bæi've mânâi"), innen den svømmet forbi en som stod på stranden (Saba).

[2] Et sted ved Neidenfjorden.

i goastâ battârussi. Njaw'damvuonâ bællai go ænâ hal'lânešgođi, miette-ænnâmâk go al'gė, de æs'kâ basi dât cuobbo.

Dât læmaš cub'bu mad'do. Dat læ fâstes jâ varâlâš tiŋ'gâ. Dâst læ doluš ol'muk ale bâllâm.

(Saba 1918, Neiden.)

147. BIVTÂS-HOLGÂK BAF'TERAIGE SIST.

Guof'te âl'ma læiga bašâs-nawde doarredæmen. De mâŋašɛssi čaŋâi dât naw'de muttom baf'teraige sis. Nub'be âlmai mânâi mâŋest suoppân-gæšest. Muttu biejost læmaš rai'ge nubbe gæččen; naw'de læi mânnâm. Biejo sist læi diet'tâlâs sæw'njâd; muttu dâm værde čuow'gâ læi liika, ɛtte oini holgâid dâm raige sist, jâ bif'tâsâk vɛiku mân sortâst heŋ'gujuvvum dâi holgâidi, jâ oi'nujejjė dobbe jammam ol'mui davtek mâidai. De čuorvoi skipparâssâs ɛtte: gæse su bâjas! De ɛi'du dât gesi dâm bâjas suoppân vægâst. Go bâjas bæsâi, de mui'tâli ɛtte mâid son læi oai'nam biejo sist. Skippar dattoi, ɛtte vul'gusæva fâst bijjui; bæssâb soai val'det ɛlcesæska dâid davverid, mâid læi oai'nam; muttu nub'be i vuol'gam šât; nu læi hirmâstuvvâm.
Gost dât baf'terai'ge leš lâm, dât i mui'tâluvvu. Sallâmest gɛl lokkek raige, mi mânna nub bælest nub bællai sul'lu. Of'ti bag'gijejjė ol'muk bænnâg dâm raige sis. Dât bænâ jawkâi maŋgâid aigid; de viimâg iđi nub bællai sul'lu; guolgâk lejjė buok nokkâm bɛjjėli. Âmâl dât rai'ge læmaš bɛs'ke muttom sɛji.

(Saba 1920.)

148. HANNU AN'DÂRÂS.

Hannu Andârâs læi noai'de, gæst lejjė boc'cuk; dâstgo son læi bâjje-âlmai. Son oroi gæsseg nowran-bæl'de Var'jâg-njargâ jâ oaggoi mærâ

stor frosk og den satte straks efter ham. Striempe Aslak renner alt det han orker; men frosken er så sterk til å hoppe at det er nettop så vidt han klarer å komme sig unda, og så stor er den at når den rekker å hoppe op på bakenden av skiene, synker denne ned i sneen. Og den blåser slik at — som en nise. Det var nettop så vidt han kom sig unda. Da landet begynte å helde ned mot Neidenfjorden, da først blev frosken igjen.

Det har vært en froskemor. Det er en stygg og farlig ting. Folk i gamle dager har alltid vært redd for den.

147. STENGER MED KLÆR PÅ I EN BERGHULE.

To menn forfulgte et skadeskutt pelsdyr. Til sist gikk dyret inn i en berghule. Den ene mann gikk efter, fastbundet i enden av et kasterep. Men i hulen var der en åpning i den annen ende; dyret var gått sin vei. I hulen var det selvfølgelig mørkt; men der var allikevel såpass lys at han så stenger i hulen, og på dem hang der klær av alle slags, og der såes også døde folks ben. Så ropte han til sin kamerat: „Dra mig op!“ Og så drog denne ham op efter repet. Da han kom op, fortalte han hvad han hadde sett i hulen. Kameraten vilde at de skulde gå ned i hulen igjen; så kunde de ta til sig de saker som han hadde sett; men den annen gikk ikke mere; så forskrekket var han blitt.

Hvor den berghulen skulde ha vært, fortelles ikke. På Skogerøy sier man der er et hull som går fra den ene side av øen til den annen. Engang tvang folk en hund inn i hullet. Den var borte i lange tider; endelig kom den frem på den annen side av øen; hårene var aldeles borte på den. Hullet må ha vært trangt på enkelte steder.

148. ANDERS HANSEN.

Anders Hansen var en noaide som hadde ren; for han var fjell-lapp. Han opholdt sig om sommeren på nordsiden av Varanger-

jâ æra baikin mâida. Muttomėn læi son oppeti oag'gomen mærâ,[1] jâ sust læi skipparen Boannjaš (nu goččudejjė ol'muk su). Muttu Hannu An'dârâs i višâ oag'got, duššė oađđa. Su skippar dâjja: „Moai gâl æm fin'ne jafoid, go ik višâ biw'det.“ Hannu An'dârâs dâjja: „Âle halâ mâi'dege! Gâl moai mâidai fin'nijen'nė jafoid muttomėn; dâstgo i læk vela dal've boattam.“

Dego ærak mânâdejjė baikidâssâsek, jâ soai læiga baccam guovta, de oai'neb soai muttom bæive ovtâ ruoššâ-skiipâ borjâstæmen. Soai valdigâ dulljid jâ sukkâlæiga ow'di; dego soai bođigâ skiipa lusâ, de mânâi Hannu An'dârâs skii'pi, jâ Boannjaš basi gar'ba sisâ. De oini Boannjaš ovtâ ruoš'šâlâǯǯâ skii'pârâwdâ bâjjėl jawketæmen jâ nu nubbe jâ de goalmad, jâ de buok ruoššâk hævvânejjė. De valdigâ soai dievvâ fânnâs jafoid. Ješ Hannu An'dârâs gâl i sup'pum dâid ruoššâid merri, muttu su noaidek; dâstgo Boannjaš oini, âtte son čuoǯǯoi dækkâ âl'de ige bâr'gâm mâi'dege. De dâjâi Hannu An'dârâs: „Gæččâ dal! Æmgo moai mâidai fin'nim jafoid?“

Hannu An'dârâs læi god'dam ollo staloid; muttu âlmâken son jami staloi ditti. Go son boarasmuvâi, de valdi son su barnes, gutte læi âin gieđ'kâm sis'te, jâ âddi sunnjė noidides jâ dâjâi: „Dal læm muon âd'dam bar'nasâm age bæive skæŋkâ.“ Dego son muttomėn vulgi sukkât muttom kæilo râs'ta, de bottė guof'te stalo jâ gometejjė gar'ba jâ hævatejjė su; ol'muk oi'nė sun'nu vuojjâmen gar'ba baldâst. Su bar'ne šâddâi noai'de, gæn ol'muk goččudejjė Karen Owlan.

(Saba 1891.)

149. KAREN OWLA.

1.

Muon mainâstim, âtte su ac'ce Hannu An'dârâs âddi sunnjė noidid (noai'degaʒʒe), dâllė go son læi âin gieđ'kâmest. Son borâi maŋ'gâ ol'mu, vâiku son čielgos læi oalle šiegâ olmuš; muttu juk'kâm son læi hil'bâd jâ bâha. Son læi bâjje-olmuš; muttu go son šâddâi boares, de oroi son dâllė Ræppenest.

[1] soai læiga dallė oag'gomen Gik'ker-njargâst.

neset og fisket i sjøen og også andre steder. Engang fisket han igjen i sjøen,[1] og han hadde til kamerat Boannjasj (så kalte folk ham). Men Anders Hansen gad ikke fiske; han sov bare. Hans kamerat sier: „Vi får nok ikke mel, når du ikke gider fiske.“ Anders Hansen sier: „Snakk ikke! Vi skal nok engang få mel, for enda er ikke vinteren kommet.“

Da de andre reiste hjem og de to var alene tilbake, ser de en dag et russeskib komme seilende. De tok renskinn og rodde frem foran det. Da de kom til skibet, gikk Anders Hansen ombord og Boannjasj blev igjen i båten. Da så Boannjasj at en russ plutselig forsvant over skibssiden og likeså en annen og en tredje, og så omkom alle russene. De tok da båten full av mel. Anders Hansen kastet visstnok ikke selv russene i sjøen, men hans noaide-ånder; for Boannjasj så at han stod på dekket og ikke gjorde noe. Da sa Anders Hansen: „Se nu! Fikk ikke også vi mel?“

Anders Hansen hadde drept mange stalloer; men allikevel var stalloer skyld i hans død. Da han blev gammel, tok han sin sønn som enda lå i vuggen og gav ham sine noaide-ånder og sa: „Nu har jeg gitt min sønn en gave for livstid.“ Da han engang skulde ro over en kjeile, kom to stalloer og veltet båten og ødela ham; folk så dem svømme ved siden av båten. Hans sønn som folk kalte Karen Ola, blev noaide.

149. KAREN-OLA.

I.

Jeg omtalte at hans far, Anders Hansen, gav ham noaide-ånder, da han ennu lå i vuggen. Han åt mange folk, skjønt han edru var et overmåte snildt menneske; men drukken var han lei og ond. Han var fjell-lapp; men da han blev gammel, bodde han i Reppen.

[1] De fisket dengang ved Fiskerhalvøen.

Muttomėn hil'bušâddâi son Vargâin komandantâin, jâ go komandant viekkâlâtti su, de viegâi son sad'dui jâ sargâsti sobbin birrâ ješâs sad'dui jâ dâjâi: „Muttu jus dam sar'ga siskabællai bođišâk gâl, de oai've gâč'čâ; dât i læk hæppâd, go sam'melâǯǯâst gâččâš; muttu dât gâl læ hæppâd, go dust gâččâš oai've erit." Komandant fer'ti jorgetet.

Muttomėn go su bar'ne Vul'lė læi vuol'gemen mađ'kai, de valdi son su vuojan jâ mânâi vuojâšet ige âd'dam su bar'nasis dâl'lan dâm hærge, muttu ajeti su nu, âtte son i bæssâm vuol'get dâllė, goas son aigoi. Dego bođi vuojâšæmest, de su bar'ne hiv'veti su lawǯin. De suttâi son jâ nitti su barnes, jâ de dâl'lanâgâ boattegođi su barnest vârrâ njunneraigi jâ njal'meraigi jâ jami.

Karen Owla læi buorre vuow'det boc'cuid. Muttomėn dâddja su gal'go: „Hεi hεi! mân ollo don vuowdak boc'cuid; don gâl loavtak buok mun'nu boc'cuid." De suttâi son jâ dâjja: „Elud gâlgâk duššė gullât, muttu ik oai'net." De šâddâi su gal'go čâlmitâgâ.

Muttomėn goččoi son guof'te âl'ma vuol'get vieǯ'ǯât boc'cuid; nubbe nâmmâ læi Biettar; muttu nubbe nâmâ muon im diede. Soai valdigâ boc'cuid, jâ Biettar gârcâsti lawǯe vâlâki; muttu go soai læiga lai'dėmen, de bâl'lajejjė hærgek, jâ Biettar jami, go son i sât'tam čoaw'det lawǯe erit vâlâkest, jâ hærgek rut'tė suinâ bâjjel bavtid. Karen Owla noai'de-gaʒ'ʒe bâldi hergid; dâstgo son hil'buši oar'mebelines.

Muttomėn vies'târen hoi'gâdi son dâm nissun gar'ba, gæn barne su hærgek lejjė sor'mėm, faw'lai, jâ dât mânâi appai. Dâm nissun nâmmâ læi Gaj'ja. Gaj'ja mânâi Karen Owla lusâ jâ dâjja: „Don boares olmuš, mâid visâk hil'bušet muinâ?" Karen Owla dâj'ja: „Âle juo, oar'mebælašâm! im de šât æm'bu sâggâ satte rađ'đėt noai'degaʒʒe bâjjėl; dâk bar'gėk, mâid dat'tuk. Im muon juo gâl'gâm (dâm dâkkât) æra go jur'delim; de bæsâi du garbes jâ mânâi."

Muttomėn borâi son muttom nuorrâ âl'ma, gæn nâmmâ læi Gut'tur. Go Gut'tur læi boattemen Sirdâgoppest, de bottė noai'degaʒ'ʒe jâ god'dė su. Dât bai'ke, gosâ son goddatâlâi, læ Sirdâgoppe jâ Ræppen gâskâst jâ guod'da dâm nâmâ Gut'tur-rokke jammem-baf'te. Gut'turest læi moar'se, gæn nâmmâ læi An'na. Son læi dâllė Ræppenest jâ aigoi vuol'get ruof'tot Sirdâgop'pai. De dâjja Karen Owla: „Ik gâlgâ

Engang drev han gjøn med kommandanten på Vardø, og da denne løp efter ham, sprang han hen på sanden og gjorde med stokken en strek omkring sig i sanden og sa: „Hvis du kommer innenfor denne streken, faller hodet ditt. Det er ikke en skam om hodet skulde falle av en lapp, men det er en skam, om det skulde falle av dig.“ Kommandanten måtte vende om.

Engang da hans sønn Ola skulde reise, tok han hans kjøreren og kjørte frem og tilbake med den og gav ham ikke straks renen, men heftet ham så at han ikke fikk reise, da han vilde. Da han kom tilbake fra kjøringen, hyttet hans sønn til ham med tømmen. Da blev han sint og truet sin sønn, og straks kom der blod ut av nesen og munnen på ham, og han døde.

Karen-Ola var villig til å selge ren. Engang sier hans kone: „Hei, hei! hvor mange ren du selger; du gjør nok ende på alle våre ren.“ Da blev han sint og sa: „Din hjord skal du bare høre, men ikke se.“ Så blev hans kone blind.

Engang bad han to menn gå og hente ren; den ene hette Petter, men den annens navn vet jeg ikke. De tok renene, og Petter la tømmen over skulderen og under armen og bandt den; men da de holdt på å leie renene, blev disse redde, og Petter døde, da han ikke kunde løse tømmen, og kjørerenene sprang med ham over bergene. Karen-Olas noaide-ånder skremte renene; for han gjorde sitt søskenbarn et pek.

Engang da det var vestenvind, skjøv han båten til den kvinne, hvis sønn hans kjørerener hadde drept, ut på dypet, og den drev til havs. Kvinnen hette Karen. Hun gikk til Karen-Ola og sa: „Du gamle menneske, hvorfor gider du gjøre mig et pek?“ Karen-Ola sa: „Ikke så, kjære søskenbarn! jeg har ikke mer stor makt over noaide-åndene; de gjør hvad de vil. Jeg skulde ikke gjøre det, men tenkte bare; så gikk båten din løs og drev avsted.“

Engang „åt“ han en ung mann som hette Guttorm. Da Guttorm var underveis fra Sirdagoppe, kom noaide-åndene og drepte ham. Det sted hvor han blev drept, er mellem Sirdagoppe og Reppen og har navnet Salig Guttorms dødsberg. Guttorm hadde en kjæreste

suor'gânet, go oinišâk mâi'dege.“ Son gawnâi su irges bal'ga âlâ jammam jâ mui'tai Karen Owla sanid; de ar'vedi son, âtte Karen Owla læi dâkkâm dâm. Go Gut'tur æn'ne, guttė goč'čujuvvui Rawnâs-ak'ko, oažžoi gullât dâm, de mânâi son Karen Owla lusâ jâ belki sâggâ su âlâ jâ dâjâi vela: „Go mu barne læk borrâm, de borâ vela muge!“ Karen Owla dâjja: „Borâšim muon gâl; muttu oaivegæčče læ gârâs jâ bađagæčče fâst guoccâ.“

Muttomėn go son læi boattam boc'cuin, de lejjė su noai'degaʒ'ʒe vai'bâm jâ čokkanejjė birrâ arrân jâ al'gė oađestuvvât. De of'tâ sist fierrâli dolli; go Karen Owla oini dâm, de bokkusi son. Noai'degaʒ'ʒe æi ânnam dâm vuogâsen, go son bokkusi sin; dâmditti mânnė si olgus jâ god'dė buok buoremus vuojjem-hærge.

Muttomėn læi son vuojjemen nieidâines Čæwresjawre mel'de; niei'dâ læi owdâst. De fuommaši niei'dâ, âttė su ač'če læ jaw'kâm, jâ vuoj'jai occât su, jâ de gawnâi son su muttom mies'tâg sis'te vulus oivi cæg'gamen. Dâm lejjė mâidai su noai'degaʒ'ʒe bâr'gâm.

Son læi vâšest ovtâ nuor'tâlâš gal'go âlâ, jâ nuor'tâlâš gal'go læi fâst vâšest su âlâ. Ol'muk doi'vuk, âtte dât nuor'tâlâš gal'go læi dâkkâm sunnjė dâm, âtte son læi šâd'dâm lames, dâllė go boares šâddâi. Sust lejjė liikek gir'jai dego gusâst jâ juol'gesuor'mâ-gâʒʒâk dego bænnâg gâʒʒâk. Son læi buorre manaidi,[1] jâ go manak hil'bušâd'dė suinâ, de son âin boanharâsti bâjas, jâ de âin viekkâlėk manak erit.

Ow'dâlgo son jami, de dâjja son ol'muidi: „Smukkâidi muon gâl im âddaši noai'degaʒʒe; si gâl ovtâ bæivest goddašejjė buok ol'muid. Smukkâk læ su fuolkek, jâ Anders Smukk, of'tâ bâjje-âlmai, gi ælla âin dal, læ su barne bar'ne; Karen Owla læi Anders Smukkâ aj'ja.

Muttomėn dâjja son su noai'degaʒ'ʒases: „Lâgâš fulkidi eppėt gâlgâ mânnât; muttu mânnet dokku dâi Ruoššâ-ænnâm hil'bâdi lusâ!“ Vehaš owdâlgo son jami, de dâjâi son ol'muidi: „Eppėt gâlgâ bijjât mu gavvot litte sisâ; muttu gâl'gâbettet bijjât ertebæle âlâ; dâlle im gomutâddâ din.“ Son jami arvo mel'de dâm jâge 1852 Kristus riegâdæme mâŋŋel jâ læ haw'daduvvum Unjargâ gir'ko-ænnâmi.[2] Dego son jami, de oi'nė

[1] Mu ač'če, Sabba Bierâ, læ ruok'kâm vela sælge Karen Owlast.

[2] Ole Andersen Smukk døde 31. august 1849, 83 år gammel.

som hette Anna. Hun var da i Reppen og vilde gå hjem til Sirdagoppe. Da sier Karen-Ola: „Du skal ikke bli redd, om du skulde se noe.“ Hun fant sin kjæreste død på veien og husket Karen-Olas Ord; da skjønte hun at han hadde gjort det. Da Guttorms mor, som kaltes Gamle-Ragna, fikk høre det, gikk hun til Karen-Ola og skjente meget på ham og la til: „Da du har „ett“ min sønn, så „et“ også mig!“ Karen-Ola sier: „Jeg skulde nok „ete“ dig, men hode-enden er hård og bakenden råtten.“

Engang da han var kommet fra renene, var hans noaide-ånder trette og satte sig om åren og begynte å ville sove. Da trillet en av dem i varmen; da Karen-Ola så det, lo han. Noaide-åndene likte ikke at han lo ad dem; derfor gikk de ut og drepte den allerbeste kjøreren.

Engang kjørte han med sin datter over Tsjævres-javre; datteren kjørte foran. Da merket hans datter at faren var vekk, og hun kjørte avsted for å lete efter ham og fant ham i en busk stående på hodet. Det hadde også hans noaide-ånder gjort.

Han var sint på en skoltekone, og skoltekonen var sint på ham. Folk mener at skoltekonen hadde gjort ham det at han blev vanfør, da han blev gammel. Huden var flekket på ham som på en ku og neglene på tærne var som hundeklør. Han var snild mot barn,[1] og når barna drev gjøn med ham, for han op, og så løp barna bort.

Før han døde, sa han til folk: „Smukkene vilde jeg ikke gi mine noaide-ånder til; de vilde på én dag drepe alle folk.“ Smukkene er hans slektninger, og Anders Smukk, en fjell-lapp som ennu lever, er hans sønnesønn; Karen-Ola var Anders Smukks farfar.

Undertiden sa han til sine noaide-ånder: „Til nære slektninger skal I ikke gå, men gå hen til skjelmene i Russland!“ Litt før han døde, sa han til folk: „I skal ikke legge mig på rygg i likkisten; men I skal legge mig på siden; da går jeg ikke igjen til eder.“ Han døde antagelig i året 1852 efter Kristi fødsel og er begravet på Nesseby kirkegård. Da han døde, så barna hans noaide-ånder

[1] Min far, Per Sabbasen, har endog klødd ryggen på Karen-Ola (Saba).

manak su noai'degaʒʒe čok'kamen muttom gæđge guorâst bâjabæl'de Ræppen dâm guol'bânest, mi goč'čujuvvu Skal've. Sist lejjė jorgo gammâgâk juolgest jâ uccâ čiekkâ-gâpperâʒʒâk oaivest.

Koakkâ Big'ga læi mâidai Ræppenest, jâ son læi mâidai dâggar noaideslagan niso. Dallėgo Karen Owla læi âin ællemen, de læiga soai maŋgâ gærde naggost Karen Owlain. Muttomėn dâjja Karen Owla Koakkâ Biggain: „Du gussâ i boađe on'nė ruof'tot.“ Koakkâ Bigga dâjja: „Boatta gâl, jâ bâčča vela du čoddârai'gaige mielke.“ Ækked šâddâi; de vulgi Koakka Big'ga gusâs occât jâ gawnâi dâm jâ buvti ruof'tot. De mânâi son Karen Owla lusâ jâ dâjja: „Âdde munnjė nappe!“ Koakkâ Big'ga bâši mielke jâ âddi sunnjė jâ dâjâi: „Bođibe mu gussâ ruof'tot jâ bâši vela dunnjėge mielke.“

(Saba 1891.)

2.

Noaidek læk maŋgâlagaš, erinoamaš golmâlagaš; muttu stuoramus jâ oai'vamuš læ borâ-noai'de. Dâk læk dego gol'mâ uccâ manaš. Nâmâk læk dâm gol'masėst: 1. borâ-noai'de, 2. diet'te noai'de, 3. oai'ne noai'de.

Borâ-noaide bâr'go læ dât, âtte borra dâihe god'da, mâid samek goč'čuk nav, âtte dâm ol'mu noai'de borâi (âtte dât jami bâha ol'mu gæšeld).

Diet'te noai'de læ dât, âtte dietta buok, âtte gost læ dât, gæn su ised ai'go borrât dâihe hawrâ gɛs'ket.

Jâ goalmad fâst oai'na, âtte gi læ val'dam, færâ mi nu juo læš, jâ oai'na, gost jâ mân baikest læ, jâ mâggar olmuš — buok son oai'na. Dâm samek goč'čuk oai'ne noai'den. Dât oai'na mâidai dâmge, âtte gi læ val'dam dâihe suoladâm, færâ mi nu læš.

Dast mui'tâl Karen Owla birrâ vii'dasâbbut. Karen Owla, dât læi bâddjėsam'melâš, jâ son borâi moad'de ol'mu; erinoamaš son læi borâ-noai'de. Rawnaš-akkost læi of'tâ ai'no bar'ne, jâ son dâmge borâi. Rawnaš-ak'ko celki Karen Owlain âtte: „Mɛnnė don borrik mu barne?“ De dâddja Karen Owla: „Im mon læm aibâs borrâm; mɛnnė

sitte ved en sten ovenfor Reppen på den slette som kalles Skalve. De hadde vrengte komager på foten og på hodet små huer med hjørner.

Koakka-Birgit var også i Reppen, og hun var også en sådan noaide-kvinne. Mens Karen-Ola ennu levet, trettet de mange ganger. Engang sier Karen-Ola til Koakka-Birgit: „Kua di kommer idag ikke hjem.“ Hun sier: „Den kommer nok og melker enda melk til din hals.“ Det blev kveld; da gikk Koakka-Birgit for å lete efter kua si og fant den og kom hjem med den. Da gikk hun til Karen-Ola og sa: „Gi mig en melkekopp!“ Hun melket og gav ham og sa: „Kua mi kom da tilbake og melket enda melk til dig.“

2.

Noaidene (noaide-åndene) er mangeslags, især tre slags; men den største og øverste er eter-noaiden. De er som tre små barn. Navnene på de tre slags er: 1. eter-noaide, 2. vitskapsnoaide, 3. seer-noaide.

Eternoaidens gjerning er at den „eter“ eller dreper; dette kaller lappene at noaiden „åt“ det mennesket (at et ondt menneske voldte dets død).

Vitskapsnoaide er den som vet alt, hvor den er som dens herre vil „ete“ eller sette varme i.

Og den tredje ser hvem som har tatt hvad det nu kan være, og hvor det er og hvadslags menneske det er — alt ser den. Den kaller lappene en seer-noaide. Den ser også hvem som har tatt eller stjålet hvad det nu kan være.

Karen-Ola fortelles der her videre om. Han var fjell-lapp, og han „åt“ adskillige mennesker; især var han eter-noaide. Gamle Ragna hadde en eneste sønn, og han åt ham også. Hun sa til Karen-Ola: „Hvorfor åt du sønnen min?“ Da sier Karen-Ola: „Jeg åt ham ikke helt; hvorfor søkte I ikke å få liv i ham igjen?“ Gamle Ragna

hæggâ ækket oǯǯudâm?“ Fas'tedi vel Rawnaš-ak'ko âtte: „Borâ muge, go juo mu barne borrik.“ De fas'tedi Karen Owla: „Im fɛl de kis [1] du buvte borrât; oai've læ gârâs jâ bâttâ guoccâ.“

Karen Owlast leddjė buok gol'mâ noai'degaʒʒe: borâ-noai'de-, diet'te-noai'de- jâ oai'ne-noai'de-gaʒ'ʒe. Karen Owla điđi aibâs burist, âtte dât olmuš, Rawnaš-Gut'tur, læi jammam. Dât læi nav: „Go Lawkâ-An'na [2] vulgi Sirdâgoppest Ræppeni, de dâddja Karen Owla âtte: „Ik gâlgâ suor'gânet dâihe bâl'lat, mâid oinišâk bal'ga âl'de.“ De điđi son, Lawkâ-An'na, farotet jâ ige suor'gânâm, vâike læi olmuš jammam bal'ga âlâ.

Karen Owla læi aibâs šiegâ olmuš; muttu liika son borâi maŋgâ ol'mu, dâmditti go son læi borâ-noai'de. Muttu Kærtâ-Han'sâ, son dattoi Karen Owlast dâm noai'degaʒʒe. De celki Karen Owla: „Im âdde dunnjė, im fɛl de kis suovâ dunnjė; dâstgo don borâk baikest buok ol'muid ovtâ bæivest.“ Kærtâ-Han'sâ læi bâhas olmuš; de dâmditti son i oǯ'ǯum dâm noai'degaʒʒe.

Muttu Hannu An'drâs, son læi Karen Owla ač'če. Dat læi hil'bes olmuš, Hannu An'drâs; son læi mâida borâ-noai'de. Dat borâi maŋ'gâ ol'mu, jâ son goddi ollo staloid jâ valdi ollo staloin silbâid jâ gollid, jâ son læi rigges. Vuoi, vuoi dam hil'bės Hannu An'drâs!

Muttemen læi son gæsseg jafoid biw'demen, jâ Boannja Jownâ læi skipparen, jâ son læi gæfes âlmai. De su hɛvsmân, Hannu An'drâs, i viššâm oag'got obbâ gæsestge. De dâjâi su skippar, Boannja Jownâ âtte: „Mov moai ai'gu bir'git jafoitâgâ, erinoamaš mon, gæfeb olmuš? De fas'tedi su hɛvsmân, Hannu An'drâs: „Âle bâlâ, Boannja Jownâ! Moai fin'nijen'ne jafoid ovtâ bæivest fânnâsæme dievvâ sæmma mɛđe go dâk, guđek læk strevėm gukkut gæse.“ De bođi čof'čâ, jâ gæsse juo nogâi; de vulgigâ soai mærâi âlâ, jâ soai goddig ovtâ bal'da, jâ soai vulgig mâidai ruoššâ lusâ dâinâ bal'dain. De vulgi su skippar (hɛvsmân) gawpe dig'gut, jâ de oini Boannja Jownâ, âtte su hɛvsmân, dât hil'bės Hannu An'drâs, ruoššâid suop'pogođi merri. De suoppoi buok dâid ruoššâid merri jâ valdi jafoid dievvâ fânnâs jâ mâidai æra galvo, gollid jâ silbâid jâ gol'legovâid jâ sil'bâ-immelid jâ buok

[1] Et ordtak som Karen Ola brukte.

[2] Lawka er slektsnavn.

svarte: „Et også mig, da du alt har ett sønnen min!“ Da svarte Karen-Ola: „Nei, dig kan jeg ikke ete; hodet er hårdt og baken råtten.“

Karen-Ola hadde alle tre slags noaide-ånder: eter-noaide-, vitskapsnoaide- og seernoaide-ånder. Han visste meget godt at den mannen, Ragnas Guttorm, var død. Det var så: Da Lavka-Anna skulde gå fra Sirdagoppe til Reppen, sier Karen-Ola: „Du skal ikke bli redd, hvad du enn måtte se på veien.“ Så visste hun, Lavka-Anna, at vare sig og blev ikke redd, skjønt et menneske var død på veien.

Karen-Ola var et riktig snildt menneske; men allikevel åt han mange folk, fordi han var eternoaide. Men Hans Gerhardsen, han vilde få av Karen-Ola hans noaide-ånder. Da sa Karen-Ola: „Jeg gir dig dem ikke, nei, jeg under dig dem ikke, for du eter alle folk her på stedet på én dag.“ Hans Gerhardsen var et ondt menneske; derfor fikk han ikke noaide-åndene.

Men Anders Hansen, han var far til Karen-Ola. Det var en skjelm, den Anders Hansen; han var også eter-noaide. Han åt mange folk, og han drepte mange stalloer og tok fra mange stalloer sølv og gull, og han var rik. Voi, voi, den skjelmen Anders Hansen!

Engang lå han på fiske om sommeren for å skaffe sig mel, og Boannja-Jon var hans kamerat, og det var en fattig mann. Hans høvedsmann, Anders Hansen, gad hele sommeren ikke fiske. Da sa hans kamerat, Boannja-Jon: „Hvordan skal vi klare oss uten mel, især jeg som er den fattigere?“ Da svarte hans høvedsmann, Anders Hansen: „Vær ikke redd, Boannja-Jon! Vi skal på én dag få båten full av mel, likeså meget som de som har strevet hele sommeren!“ Så kom høsten, og sommeren var alt slutt; da reiste de ut på sjøen og fikk en kveite, og de reiste også til russen med kveiten. Da gikk Boannja-Jons kamerat (høvedsmannen) for å slå av en handel, og da så Jon at hans høvedsmann, den slemme Anders Hansen, begynte å kaste russene i sjøen. Han kastet alle russene i sjøen og tok båten full av mel og også andre varer, gull og sølv og gullbilleder og sølvguder og alle kostbare saker. Hans

diwrâs galvo. Su skippar, Boannja Jownâ, šâddâi morrâši. De celki Hannu An'drâs: „Jos morâštet riemâšâk, de dokku mânâk vel jiešge, gos dok ruoššâk." De i duos'tâm æm'bu mâi'dege jurdâšet, jâ soai sukkâlæiga ruof'tot jâ fin'nig ollo davverid.

Stalok liika su gometeddjė (hævâteddjė merri), dâstmâŋŋel go son ɛddi noai'degaʒʒes bar'nases, Karen Owlai.

(Reppen 1903.)

3.

Ol'muk lok'kėk, ɛtte Karen Uwla læmaš noai'de. Of'ti lɛjje si Unjargâst hæjâin, jâ de sist lɛjje golm boc'cu Sul'lust, Uc'ce-Mattest, luk'kar-rokkest jâ Karen Uwlast, jâ dok guovtes vulgigâ Sul'lui baččem ditti dâid, jâ soai dattoigâ mâida Karen Uwla vuol'get mel'de, muttu son i vuol'gam, jâ soai logâigâ, ɛtte soai baččeb mâidai su boc'cu. „Mɛn'negis! Bašo gâl ɛnnebæt'te." Ja soai mânâigâ. Go soai bođigâ Sul'lui, de soai oinigâ gol'mâ čappės lodde Skɛjnjarg âl'de čok'kamen; soai algigâ njagâtet dâid loddid baččem ditti; muttu dâk gir'delɛjjė erit, ow'dâlgo soai bođigâ baččadɛkki. De gir'dė Mak'kâlassa vuollai jâ čokkanɛjjė gæđge âlâ, jâ go soai mânâigâ dokku, de aigoigâ soai fâstâin baččet dâid. Dâk lɛjjė nu hirrâs, ɛtte æva soai lâkkânâm dâidi.

De mânâigâ soai Sul'lui bâjas occâm ditti boc'cuid, jâ soai gawnâigâ jâ soai bašigâ jiešâidæska boc'cuid. Muttu Karen Uwla boc'cu soai æva god'dam, vâiku mân lâk'kâ livčigâ baččam, jâ soai bašigâ, dâs'sago bis'so-nævvok nokkė. De fer'tigâ soai vuol'get ruof'tot, jâ go soai bođigâ ruof'tot, de gawnâigâ Karen Uwla. De dâjâigâ soai Karen Uwlain: „Hɛi, hɛi, vuorâs, mân sâggâ don givsedik mun'nu on'ne!" „Mɛn'negis it'ten! Al'kebut gaw'nâvæk'ke." Jâ soai mânâigâ fâstâin it'tenâš Sul'lui. Go soai lad'digâ gad'dai jâ vulgigâ bâjas, de gawnâigâ soai dâm boc'cu dâs'tanâgâ bâjabæld ol'leraja jammam.

Of'ti gastâši son mâida ovtâ mana Unjarg gieldâst. Dâm âl'ma nâmmâ, gæn mana son gastâši, læ Olės Uwla; akka nâmmâ læ Šæluk Birit. Go Karen Uwla læi gastâšæmest gær'gâm, de logâi son: „Gastâšim mon gɛl, muttu hærvâtuvvum mâid šâddâi." Go dât manna

kamerat, Boannja-Jon, blev bedrøvet. Da sa Anders Hansen: „Hvis du tar til å sørge, går du også selv dit hvor russene gikk.“ Da torde han ikke mer tenke noe, og de rodde hjem og vant meget gods.

Stalloer veltet allikevel båten hans (druknet ham i sjøen), efterat han hadde gitt sin sønn, Karen-Ola, noaide-åndene sine.

3.

Folk sier at Karen-Ola var noaide. Engang var de på Nesseby i bryllup, og de hadde tre rener på Skjåholmen, Lille Mattis, salig klokkeren og Karen-Ola. De to av dem reiste til Skjåholmen for å skyte dem og vilde også ha Karen-Ola til å reise med; men han reiste ikke. De sa at de vilde skyte også hans ren. „Gå bare! I får nok skudd.“ Og dc gikk. Da de kom til Skjåholmen, så de tre svarte fugler sitte på Skjåneset. De begynte å lure sig innpå fuglene for å skyte dem; men disse fløi vekk før de kom på skuddhold. De fløi til Makkskjæret og satte sig på en sten. Da de gikk dit, vilde de igjen skyte dem. Fuglene var så sky at de kom dem ikke nær.

Så gikk de op på holmen for å lete efter renene, og de fant dem og skjøt sine egne ren. Men Karen-Olas ren drepte de ikke, på hvor nært hold de enn skjøt, og de skjøt til ammunisjonen slapp op. Da måtte de reise tilbake. Da de kom tilbake, traff de Karen-Ola. Da sa de til ham: „Hei, hei, gamling! hvor du plaget oss idag!“ „Gå imorgen! Da har I lettere for å finne.“ Og de reiste dagen efter til Skjåholmen. Da de kom i land og gikk opover, fant de renen død like ovenfor flomålet.

Engang døpte han også et barn i Nesseby sogn. Den mann hvis barn han døpte, hette Ole Olsen; konens navn var Sjæluk-Berit. Da Karen-Ola var ferdig med å døpe, sa han: „Jeg døpte det nok, men det blev også pyntet.“ Da barnet (en gutt) vokste op, hadde det ikke full forstand; det gikk eller satt ute og pleide alltid å joige.

(bar'ne) bâjas šâddâi, i sust læm olles dai'do; son vaʒʒi dâihe čok'kai ol'gon jâ lavi alo juoi'gât. Son lavi nuvt juoi'gât: „Ač'če i matte borjâ, Iŋ'ga i matte borjâ." Muttomėn son juoigâi: „Ač'če mat'ta borjâ, Iŋ'ga mat'ta borjâ." Go ol'mui vis'tai bođi, de lavi son mæs'tâ alo bai'mât: „Gak'ko," jâ go oini gakko, de lavi son suormâin čujotet: „Gak'ko do, ɛdde munnjė gak'ko!" Ol'muk lavijɛjjė ɛd'det sunnjė muttomin. Vanhemguovtos ɛniga su nuvt fuonet; uccan ɛddigâ sunnjė borrât jâ divšoigâ su fuonet. Guole go son oaǯǯoi, de son borâi sierrâ littest of'tân davtiguim jâ čuomâiguim.

Of'ti šâddâi Karen Uwla rii'dui Vargai lɛnne komendantâin dam aššest, go Karen Uwla læ loppedam komendan'ti ovt bier'go-rittpæle, mi gâlgâi læt cæggo bælgest, nu buoi'de. Muttu son buvti ovt rittpæle, mi i læm dâm mærreduvvum buoi'devuođâst. Komendant suttâi Karen Uwla âlâ jâ dâjâi suin: „Mɛnen don mu gielestik? Âmâ don lėjjik loppedâm buf'tet dâggar, mi gâlgâi læt cæggo bælgest, jâ dât i læk nu buoi'de." Karen Uwla doški čoarbæle âlâ jâ dâjâi: „Don jâllâs daǯâ! Igo dat læk cæggo bælgest? Æm moai læm visses litto dâkkâm, goggu dât gâlgâi læt cæggo bælgest, gan'na âl'de dâihe mietta čoarbæle." De moaratuvâi komendant vela bâhabut jâ dâjâi Karen Uwlain: „Aigokgo don, boik-sam'melâš, muin riemmât?," dop'pi miek'ke-boakkanes, rot'ti miekkes doppâst. Muttu Karen Uwla viekkâli battârussi jâ komendant mɛŋest. Karen Uwla čalesti birâs garde jâ dâjâi komendantâin: „Lâkkân bâ dam sis! Gâl oainak, gos du oai've šâd'da; jos fâl siskebællai law'kėk, de gâl'ga dust oai've gâč'čât dâllanâgâ erit." Muttu komendant i duos'tâm mânnât garde siskebællai, jâ nu soai ærranâddâigâ dâm have.

(Bergeby 1893.)

150. RIG FUOTTAR.

Rig Fuottar læi stuorrâ noai'de Njaw'damest dolen. Of'ti lejjė hir'muset boattam gumpėk Njaw'dam-guowloidi; borâdejjė ol'muin boc'cuid, nu âtte vaive duokkai šâd'dė. Rig Fuottar fätti muttom gumpe

Det pleide å joige således: „Far kan ikke seil, Inga kan ikke seil.“ Undertiden joiget det: „Far kan seil, Inga kan seil.“ Når det kom i huset til folk, pleide det næsten alltid å ta op igjen „kake“, og når det så kake, pleide det å peke med fingeren: „Kake der, gi mig kake!“ Folk pleide undertiden å gi det. Foreldrene stelte så dårlig med det; lite gav de det å spise og pleide det dårlig. Når det fikk fisk, spiste det av et særskilt fat og både med ben og skinn.

Engang kom Karen Ola i strid med kommandanten på Vardøhus festning av den grunn at han hadde lovet kommandanten en halvren som skulde være „cæggo bælgest“ (så fet, at fettlaget var en håndbredd og en oprakt tommelfinger tykt). Men han bragte en halvren som ikke var så fet som avtalt. Kommandanten blev sint på Karen Ola og sa til ham: „Hvorfor løi du for mig? Du hadde jo lovet å bringe en som skulde være „cæggo bælgest“, og denne er ikke så fet. Karen Ola klasket på steken og sa: „Du dumme nordmann! Er denne ikke „cæggo bælgest?“ Vi hadde ikke gjort en bestemt avtale om hvor den skulde være „cæggo bælgest“, på gumpen eller på låret.“ Da blev kommandanten enda mere sint og sa til Karen Ola: „Vil du, skittlapp, gi dig i kast med mig?“ Han grep sverdbeltet sitt og drog sverdet av skjeden. Men Karen Ola tok flukten og kommandanten efter. Karen Ola risset en ring om sig og sa til kommandanten: „Kom bare innenfor den! Du skal nok få se hvad der blir av hodet ditt. Hvis du trer innenfor, skal hodet ditt straks falle av.“ Men kommandanten torde ikke gå innenfor ringen, og således skiltes de den gang.

150. RIG FEODOR.

Rig Feodor var en stor noaide i Neiden i gamle dager. Engang var det kommet en forferdelig mengde ulver til Neiden-egnene; de åt op ren for folk så det blev en plage. Rig Feodor fikk tak i en

æl'len gid'dâ (mov læš fattem, dâm i læk buorre diettet). De jorgoi dâm gumpe æl'len, jâ mov læš vel noai'dalušsâm, jâ de luiti dâm gumpe mæc'cai fâstâin. Muttu jaw'kė gâl gumpėk; æi dit'tum šât maŋgâ jâkkai.

(Saba 1918 Neiden.)

151. DAT NOAIDES OLMAI.

De læi muttom noai'de, gæn mi goččudep borâ-noai'de, dât læ dâggar noai'de, gutte i satte æra lakkai bâha dâkkât go val'det hæggâ erit dâl'lanâgâ. Son goddi ænnâg ol'muid noai'devuođâ boft. Go son šâddâi boaresen, de i sust šât læm fammo borrât (god'det); muttu sust læi âin dât fammo, âtte jos guttege suoladi gæs'tege mâi'dege, de bijâi son dâl'lanâgâ dâm ruof'tot doal'vot dâsâ, gost val'dam læi.

Muttomin bijâi son barnes mar'kâni luosâiguim jâ vuojâiguim jâ rav'vi âtte: „Ik darbâš don galvost ânnet fuolâ; oaǯǯok guođđet šil'ljui, dâssaši go don læk soappâm gawpe; dâstgo dâm âlâ mon læm visses, âtte æi du galvoid suolad æi of'tâge. Go don boađak gerrėsi lusâ jâ oainak ovtâge dâst gid'dâ, de gâlgâk don jærrât ovtâ daihe guof'te sane; jos son i fas'ted mâi'degen, de gâlgâk don čor'mâdet golmâ gær'dai bællje vuollai, vâi son bæssa luovos."

Bar'ne vulgi jâ joawdâi mâŋŋed ækkedest mar'kâni. Son mânâi hergides doal'vot mæc'cai guottom âlâ, jâ gerrėsak baccė šil'ljui. Son mânâi sisâ muttom vissui jâ oroi dobbe ijâ. Arrâd iđed niegâdi son, âtte su ač'če bovti su bâjas jâ mui'tâli âtte: „Of'tâ olmuš læ du gerrėsi lut'te orrum gæšos ijâ; vuolge dal su gal'gât luovos!" De bâddjani son jâ mânâi mar'kân-šil'ljui jâ gawnâi dobbe muttom âl'ma, gutte læi luossâ-gerrėsi dâr'vanâm. „Mâid don dast bârgâk?" jærrâli son. I dât fas'tedâm mâi'dege. „Ikgo don læk suoladet boattam?" jærâi fâstâin jâ čor'mâdi guovte gærde jâ čor'mâdi vela goalmadâšši; de njui'ki suolâ goalodedin jâ viekkâli erit. Son gawpâši, jâ go gærgâi, de mânâi ruof'tot jâ mui'tâli su ač'časis buok dâm, mi læi dappatuvvum. De fas'tedi dât noai'de: „Gâl mon dâm juo oi'nim, ow'dâlgo don vul'gik."

ulv levende (hvorledes han fikk tak i den, er det ikke godt å vite). Så belgflådde han ulven levende og trollet videre med den, og så slapp han den løs igjen ut i villmarken. Men ulvene blev borte, og man visste ikke mer av dem på mange år.

151. EN NOAIDE.

Der var en noaide som vi kaller eternoaide, det er en sådan som ikke kan gjøre ondt på annen måte enn straks å ta livet. Han drepte mange folk ved sin noaidekunst. Da han blev gammel, hadde han ikke mer makt til å „ete“ (drepe); men han hadde fremdeles den makt at hvis en stjal noe fra noen, sendte han ham straks for å bringe det tilbake dit hvor han hadde tatt det.

Engang sendte han sønnen sin til markedet med laks og smør og påminte ham: „Du behøver ikke å ha omsorg for varene; du kan la dem stå igjen på markedsplassen, til du er blitt enig om handel, for jeg er viss på at ingen stjeler dine varer. Når du kommer til sledene og ser noen fast der, skal du spørre et eller to ord. Hvis han ikke svarer noe, skal du slå ham med knyttneven tre ganger på øret, så han kan slippe løs.“

Sønnen reiste og kom sent om kvelden til markedsplassen. Han gikk for å føre kjørerenene sine ut i marken på beite, og sledene blev igjen på markedsplassen. Han gikk inn i et hus og blev der om natten. Tidlig om morgenen drømte han at hans far vekket ham og fortalte: „Det er en som har stått ved sledene dine hele natten; gå nu og løs ham.“ Han stod da op, gikk til markedsplassen og traff der en mann som var blitt fast i sleden med laks. „Hvad gjør du her?“ spurte han. Den annen svarte ikke noe. „Er du ikke kommet for å stjele?“ spurte han igjen og slo ham to ganger med knyttneven og slo enda tredje gang; da gjorde tyven forfrossen et hopp og løp bort. Han handlet, og da han var ferdig, reiste han hjem og fortalte sin far alt som var hendt. Da svarte noaiden: „Jeg så det nok, før du reiste.“

Muttomin læi of'tâ âlmai suoladâm ruđâid obbâ bursâ nubbe æra âl'mast. Son mânâi dâm noaide lusâ gæččâtâm varas, âtte gi dâm læi suoladâm. Dât noai'de iđedest go goc'cai, de mui'tâli âtte: „On'ne boatta muttom hæđalâš mu lusâ gâs'kâbæive aige.“ Go gâs'kâbæi've šâddâi, de bođi dât âlmai dâm noaide lusâ, valdi vii'ne-lasko osâst jâ læi-koi cærke sisâ jâ âddi dâm noai'dai, gi gæččâi cærke sisâ jâ celki: „O ho, dunnjė læ vâhag šâd'dâm dam mar'kânest. Halidâkgo don suollâgâ oai'net?“ „Halidam gal.“ De čajeti son suollâg jâ goččoi ruof'tot mânnât. Go son bođi ruof'tot, de bođi mâidai suolâge of'tânâgâ ruđâiguim.

Muttomin šâddâi rii'do muttom âl'ma jâ dâm noaide gâs'ki biw'do-sâji âl'de. Soai belkigâ hui sâggâ, jâ dât noai'de aiti âtte: „Na, na, boatte jâge don ik daide šât vaʒ'ʒet gukkeb.“ Son mânâi vissusis jâ valdi niwsâk jâ gâskâi dolâ jâ buonjosti dâm viinest jâ gas'keli dâm jâ bal'kesti dolli. Niei'dâ giel'da: „Hæite erit; dâstgo don ik satte dâm dâkkât; dâstgo dust læk juo banek gâččâdâm.“ I son dâst fuol-lâm, muttu gâskâi âin jâ buonjoi viinest jâ gaski dâm jâ suoppoi dolli. Go son læi gær'gâm, de celki âtte: „Jos it'ten i bægget jammâ-sakkâ dast, de eppet di gâlgâ mu obbâ âlmajenge goč'čot.“ Go iđed šâd-dâi, de læi jieš jammam, jâ vârrâ læi gol'gâm sikke njunneraige jâ njal'meraige; dâstgo su jiešâs joaw'ko borrė su.

(Aikio 1890.)

152. DÂT NOAIDES KOL'PA.

Kolpa Bavu bođi Suomâ-ænnâmest jâ asâi Ânarest; su ak'ka oaǯ-ǯoi barne, gæn nâmmâ læ Jun'tė; dâs'tumâŋŋel oaǯǯoigâ soai nieidâ, gæn nâmmâ læ Mar'ja. Ak'ka jami goalmad manna-dawdâst. Ovtâ jâge dâstmâŋŋel nai'tâli âlmai æra akkain jâ far'ri Njaw'dami. Muttom dalve mânâi Kol'pa vuow'dai hirsâid čuop'pât. Dâm aige bođi mut-tom bâddje-âlmai siidâines daggu lâk'kâ, gost Kol'pa læi. Kol'pa gulâi dâm; de čuoi'gâli son dokku. Gođi lut'te leddjė nissunâk, jâ âl'mak leddjė boc'cui lut'te; Kol'pa mânâi Gaddja Owla goattai jâ jærâi: „Igo bier'go læk vuow'det dâm mâđe, go mon male vuoššâm?“ Hansâš Gad'dja fas'tedi: „I must læk obbâ âlcėmge, jobe vela ærai-

Engang hadde en mann stjålet penger, en hel pung, fra en annen mann. Denne gikk til noaiden, forat han skulde vise hvem som hadde stjålet den. Om morgenen da noaiden våknet, fortalte han: „Idag kommer en nødlidende til mig ved middagstid.“ Da det blev middag, kom mannen til noaiden, tok en flaske brennevin av barmen og skjenket i et glass og gav noaiden det. Denne så i glasset og sa: „Å hå, du har lidt tap på dette marked. Har du lyst til å se tyven?“ „Ja, det har jeg nok.“ Da viste han tyven og bød ham gå hjem. Da han kom hjem, kom også tyven med pengene.

Engang blev der trette mellem en mann og denne noaiden om fangstplasser. De skjentes svært meget, og noaiden truet: „Nå, nå, næste år går du kanskje ikke mer.“ Han gikk hjem, tok knøsk og slo ild, dyppet knøsken i brennevin, bet i den og kastet den i ilden. Datteren forbød det: „Hør op! For du kan ikke gjøre det; for tennene er alt falt ut på dig.“ Han brydde sig ikke om det, men slo fremdeles ild og dyppet knøsk i brennevin, bet i den og kastet den i ilden. Da han var ferdig, sa han: „Hvis der imorgen ikke ryktes dødsbudskap her, skal I ikke kalle mig en mann.“ Da det blev morgen, var han selv død, og blod var rent ut både av nese og munn; for hans egen flokk (hjelpe-ånder) „åt“ ham.

152. NOAIDE-KOLPA.

Kolpa-Pål kom fra Finnland og bodde i Enare; hans kone fikk en sønn som heter Johan; derefter fikk de en datter som heter Marja. Konen døde på den tredje barselseng. Et år efter giftet mannen sig med en annen kone og flyttet til Neiden. En vinter gikk Kolpa ut i skogen for å hugge tømmer. På den tid kom en fjell-lapp med sin heim nær der hvor Kolpa var. Kolpa hørte det; så gikk han dit på ski. Kvinnene var ved teltene og mennene var hos renene. Kolpa gikk til Kaja-Olas telt og spurte: „Har I ikke kjøtt å selge, så meget at jeg kan koke suppe?“ Kaja Hansdatter

di.“ Kol'pa jærâi æra nissunin biergo; muttu buokâk fas'tededdjė ovtâ lakkai. Kol'pa luoikâti gare jâ dâgâi gakko. Go males læi gær'gâm, de borrė buokâk dalost æreb Kolpa, gutte fer'ti borrât goi'ke gakko jâ oroi ijâ. Iđedest jærra Kol'pa: „Imgo mon oaǯǯo vehaš oas'tet biergo, dâm mâđe go mon male vuoššâm of'tige vuowdest? Im mon nuvta datto; mon oastam ruđâin.“ „Bier'go gâl i læk,“ fas'tededdjė buokâk. De vulgi Kol'pa olgus jâ dâddja: „De bac'cet dal dær'vân, jâ gii'tus ænnâg iddjâsâje owdâst! Muttu go mon nubbe have boađam, de dâlle di gâl buokâk biergoid sui'tebettet munnjė nuvt ollo go dattom,“ jâ de vulgi âin bâr'gusis.

Go Kol'pa læi vuol'gam, de bottė gumpėk vâl'ven jâ god'dė 40 buoidemus boc'cuid, vâiku æi ow'dâl diettam mâi'dege. Nubbe bæive ækked čuoigâi Kol'pa fâstâin bâddjegođi lusâ. Nissunâk oi'nė su; de jærrâleddjė dâl'lanâgâ: „Mânne don middjidi bâha us'kėjik, go dâl'lanâgâ du vuol'gem mâŋŋel bottė gumpėk jâ god'dė âive buoides jâ lojes hergid?“ „Im mon savvâm mâi'dege bâhaid; muttu dâm mon gâl dâddjim, âtte go mon nubbe have boađam, dâlle di gâl sui'tebettet biergo.“ Si guossuteddjė Kolpa nuvt buoremusât go sat'tė jâ rakkâdeddjė buore oađđemsâje. Iđedest go Kol'pa vuol'gegođi, âd'dė si sunnjė biergoid nuvt ænnâg go guod'det goas'tâdi. Dâstmâŋŋel goččudeddje buok bâddjė-ol'muk su obbâ ællem-aiges „dât noaides Kol'pa.“

Muttom bæive bođi Kolpa Bavu Nir'vai, mânâi sisâ Opinâš-Hansâ dallui. Kol'pa jærra: „Ikgo munnjė ovtâ lab'ba vuowde?“ „I liigo mist of'tâge labbes vuow'det.“ Kol'pa oas'tâli lab'ba nuvt guk'ka go son læi dalost. Dâl'lanâgâ go Kol'pa vulgi erit, de jamâdišgođi labbes jâ væl'la navetest. Go Opinâš-Hansâ ak'ka dâm oini, de dâddja son nieidâines: „Big'ga, valde niibe jâ mânâ naveti jâ čug'gė dâm lab'ba erit bii'nâšuvvumest!“ Big'ga valdi niibe jâ mânâi naveti, valdi lab'ba gid'dâ jâ aigoi čug'gėt. Labbes njui'ki, jâ nii'be mânâi juolge njæi'gâ; juol'gai šâddâi havve; labbes ruot'tâgođi birrâ navetâ jâ læ dærvâs sæmma go ow'dâlge. Big'ga mânâi stovo sisâ jâ mui'tâli æn'nasis. Æn'ne mânâi gæč'čât jâ oini, âtte labbes læ sæmma dærvâs go ow'dâlge, jâ i guk'ka dâstmâŋŋel de gul'lujuvvui, âtte Kolpa Bavu buocca juolgest; il'la vaʒʒâšet goas'ta.

(Aikio 1891.)

svarte: „Jeg har ikke til mig selv, enn si til andre.“ Kolpa spurte de andre kvinnene om kjøtt, men alle svarte likedan. Kolpa lånte et fat og laget kake. Da maten var ferdig, spiste alle i familien undtagen Kolpa som måtte spise tørr kake, og han blev der om natten. Om morgenen spør Kolpa: „Kan jeg ikke få kjøpe litt kjøtt, så meget at jeg kan koke suppe én gang i skogen? Jeg vil ikke ha det for intet, jeg vil kjøpe for penger.“ „Vi har nok ikke kjøtt,“ svarte alle. Da gikk Kolpa ut og sa: „Farvel nu og mange takk for natteherberge! Men når jeg kommer næste gang, har I nok alle kjøtt å overlate mig så meget jeg vil ha,“ og så gikk han til sitt arbeide.

Da Kolpa var gått, kom ulver i flokk og drepte 40 av de feteste rener, skjønt de før ikke hadde visst av noe. Næste kveld gikk Kolpa igjen på ski til fjell-lapp-teltene. Kvinnene så ham; da spurte de straks: „Hvorfor ønsket du ondt over oss? For straks efterat du var gått, kom ulver og drepte bare fete og spake kjørerener.“ „Jeg ønsket ikke noe ondt; men det sa jeg at når jeg kommer næste gang, har I nok kjøtt å overlate.“ De bevertet Kolpa så godt som de kunde, og laget ham en god soveplass. Om morgenen da han skulde reise, gav de ham kjøtt så meget som han orket å bære. Derefter kalte alle fjell-lapper ham hele hans levetid Noaide-Kolpa.

En dag kom Kolpa-Pål til Storbukt og gikk inn i Opinasj-Hans' gård. Kolpa spør: „Vil du ikke selge mig et lam?“ „Vi har ikke noe lam tilovers å selge.“ Kolpa søkte å få kjøpe lammet, så lenge som han var på gården. Straks han var reist, blev lammet dødssykt og lå der i fjøset. Da Opinasj-Hans' kone så det, sier hun til sin datter: „Berit, ta en kniv og gå til fjøset og stikk lammet, forat det ikke skal pines!“ Berit tok en kniv og gikk til fjøset, tok lammet fast og vilde stikke det. Lammet hoppet op, og kniven gikk mot foten; det blev et sår på foten. Lammet sprang omkring i fjøset og var like friskt som før. Berit gikk inn i stuen og fortalte sin mor det. Moren gikk for å se og så at lammet var like friskt som før, og ikke lenge efter spurtes det at Kolpa-Pål var syk i den ene foten; han orket knapt å gå.

153. GIR'DE NOAIDE BAR'NE JÂ STALLO.

Stallo læi jottime ovta matke, gawnâi dobbe ovtâ uccâ barnašâ, gutte læi murjid borrâmen. Son fuommaši stalo; vuost suor'gâni nu âtte gâččâi čokkot bâđâi ædnâmi. Stallo jærâi: „Mâid don dast čok'-kak?“ Barnaš i sat'tam vas'tedet mâi'dege. „Go don ik halâ muinâ mâi'dege, de mon valdam du jâ vuoššâm.“ Barnaš roakkâdi cæl'ket dâm mâđe: „Jos duostâk, de valde!“ Stal'lo dop'pi su sâllâsis jâ guddi bai'kasis. Gal'go valdi ruito jâ mit'tedi, čakkago obbâ ruito sisâ. Gan'dâ šâddâi ruito sisâ. Gan'dâ roakkâsmuvâi dobbe ja lawloi:

„Ač'čam, æd'nam gir'de-noai'de,
jâ viel'ljâm, oab'bam suw'de sul'lu.“

Go stalo gal'go gulâi dâm law'lâg, de dâddja su boan'njasis: „Don jâl'lâ, gutte buvtak gir'de noaide barne jâ sul'lu suw'de vielljâ dei'ke! Doalvo dal'lan ruof'tot sæmma bai'kai, gost læǯǯâk val'dam!“ jâ stallo dâgâi dâm.

Gir'de noaidek goč'čujuvvujėk borâ-noai'den; æra noaidek læ smavvâ noaidek.

(Aikio 1925.)

154.

Muttomen læi of'tâ noai'de, gutte riemâi juoi'gât Varjavuon-sul'lust lâkki, mi gâlgâi mânnât ruoššâ-rid'dui jâ Ainai sul'luk fâstâin dei'ke Var'jagvunni. Ræŋgâst leddje buorek čâlmek. Son oini âin guk'ken, go ised algi juoi'gât dâid sul'luid, nubbe dokku ja nubbe fâst dei'ke, ja de oini Ainai sul'luid boattemen. Ræŋ'gâ cui'gi: „Gæ, Ainak saddel-dėk jo vaddeldėk jo bællematkest.“ Dâlle orosteddjė dâk sul'luk.

(Aikio 1925.)

153. EN FLYVERNOAIDES SØNN OG STALLO.

Stallo var på vandring og traff der på en liten gutt som spiste bær. Gutten blev var stallo; først blev han redd så han falt og blev sittende på marken. Stallo spurte: „Hvad sitter du her efter?“ Gutten kunde ikke svare noe. „Da du ikke taler med mig, tar jeg dig og koker dig.“ Gutten dristet sig til å si så meget: „Hvis du tør, så ta mig!“ Stallo tok ham i fanget og bar ham hjem. Konen tok gryten og målte, om han fikk rum i gryten. Gutten kom op i gryten. Han tok der mot til sig og sang:

„Far min og mor mi er flyvernoaider,
og bror min og søster mi flyttet en ø.“

Da stallos kone hørte den sang, sier hun til sin mann: „Din tosk, som kommer hit med en flyvernoaides sønn og en øflytters bror! Bring ham straks tilbake til samme sted hvor du tok ham!“ og stallo gjorde det.

Flyvernoaider kalles eternoaider; andre noaider er små noaider.

154. EN ØFLYTTER.

Det var engang en noaide, som tok til å joige på en halvdel av Varangerfjordøen,[1] som skulde gå til russekysten, og Henøene skulde igjen gå hit til Varangerfjorden. Drengen hans hadde gode øine. Han så alt på lang avstand, da hans husbond begynte å joige på øene, den ene hit og den annen dit, og han så Henøene komme. Han pekte: „Se, Henøene strekker sig og tøier sig alt halvveis.“ Da stanset øene.

[1] Skjåholmen i Nesseby.

155. MO FIN'NI PIERÂŠ AN'DĖ NOAI'DE-VUOĐÂ?

Ânarest læi of'tâ bap'pâ, gæn bar'ne noai'de læi. Son satti mâida æraidge noai'den rakkâdet, gæn jieš dattoi. Pierâš An'dė dâm gulâi; de vulgi son Ânari juow'lâgir'kui; son halidi dâm bappâ-barne oai'-net. Muttu i âr'vâm mânnât bap'pâli (bappâ gar'dem sisâ), ow'dâlgo son jugâi vii'necærke, jâ de oaivaiduvâi. De vulgi son vaʒ'ʒet bap'-pâl vuos'ta. Bappâ-bar'ne bođi su owdâld. „Buorre bæi've!" čur'vi Pierâš An'dė. „Buorre læ," fas'tedi bappâ-bar'ne. „Lægo dust hallâ-muš muinâ?" jærâi fâst bappâ-bar'ne. „I must læk duinâ hallâmuššân, dâinâgo don ik læk bappâ-bar'ne," fas'tedi Pierâš An'dė. „Mon læm bappâ-bar'ne," fas'tedi bappâ-bar'ne. „Ja, vâi bappâ-bar'ne don de læk? No, lækgo don noai'de?" jærâi Pierâš An'dė. „Dânen ol'muk mu gâl ânnėk," fas'tedi bappâ-bar'ne. „Halidâkgo don âlcėd noai'devuođâ fin'nit?" jærâi bappâ-bar'ne. „Na, sattakgo don munnjė dâm âd'det?" jærâi Pierâš An'dė. „Sattam gâl, jos don bærė dattok," fas'tedi bappâ-bar'ne. „Dattom gâl," dâddja Pierâš An'dė. „Jos don dattok, de gâl mon du vækketâm," dâddja bappâ-bar'ne. „Dât livči gâl buorre; muttu ollogo don dattok balka?" jærâi Pierâš An'dė. „Guof'te buore-mus vuoddjem-hærge mon dattom," dâddja bappâ-bar'ne. Pierâš An'dė loppedi sunnjė dâid, jâ de mânâi fast ruof'tot Ruoššâ-ænnâmi.

Go giđđâ šâddâi, do jođi Pierâš An'dė mærrâgad'dai, gost son aigoi orrot gæse bâddjel. Muttom giđđâbæive vulgi Pierâš An'dė vaʒ-ʒâšet, jâ vaʒʒededin bođi mærrâgadde lâk'kâ. De oai'na son goalvâ gad'dai riew'dâm; son vulgi dâm goalvâ lusâ vaʒ'ʒet; muttu mânâ-dedin gæččâsti son nubbus. De nubbastuvâi dât goal'vâ čacce-riek-kâsen.[1] „Mi dât gâl'ga læt?" jur'deli Pierâš An'de, jâ de vulgi dokku gæč'čât. Go son bođi čaccegad'dai, de i šât oai'nam mâi'dege. Pierâš An'dė algi gæččâdet birrâ; de oai'na guof'te čap'pis sawʒâ bavte âl'de. De ar'vedi son, âtte dal læ boattam dâk noai'de-gaʒ'ʒe, mâid bappâ-bar'ne læi sunnjė sad'dim. De šâddâi Pierâš An'dė noai'de jâ giv-sedi juokhâš, gæn âlâ son šâddâi bâha milli.

[1] Lii'kâ, mi læ riew'dam čase melde gad'dai (= čacceriek'ke).

155. HVORLEDES LÆRTE ANDERS PERSEN NOAIDE-KUNST?

I Enare var der en prest hvis sønn var noaide. Han kunde også gjøre andre til noaider, hvem han selv vilde. Anders Persen hørte det; så reiste han til Enare til julekirke; han hadde lyst til å se den prestesønnen. Men han våget ikke å gå inn i prestegården, før han hadde drukket et glass brennevin, og så fikk han noe i hodet. Så gav han sig til å gå hen mot prestegården. Prestens sønn kom imot ham. „Goddag," ropte Anders Persen. „Goddag igjen," svarte prestens sønn. „Skal du tale med mig?" spurte han. „Jeg skal ikke tale med dig, for du er ikke prestens sønn," svarte Anders Persen. „Jeg er prestens sønn," svarte denne. „Ja, så du er prestens sønn? Nå, er du noaide?" spurte Anders Persen. „Det holder folk mig nok for," svarte prestens sønn. „Har du lyst til å lære noaide-kunst?" „Nå, kan du gi mig den?" spurte Anders Persen. „Det kan jeg nok, hvis du bare vil," svarte prestens sønn. „Ja, jeg vil," sa Anders Persen. „Hvis du vil, skal jeg nok hjelpe dig," sa prestens sønn. „Det vilde være godt, men hvor meget vil du ha i betaling?" spurte Anders Persen. „De to beste kjørerener vil jeg ha," sa prestens sønn. Anders Persen lovte ham dem, og så reiste han tilbake igjen til Russland (Finnland).

Da det blev vår, flyttet Anders Persen til sjøkanten, hvor han vilde bli sommeren over. En vårdag gikk han ut å spasere, og som han gikk, kom han i nærheten av stranden. Da ser han et båt-hvelv som var reket iland; han begynte å gå hen til det; men mens han gikk, så han til en annen kant. Da blev båthvelvet forandret til et sjølik. „Hvad kan det være?" tenkte Anders Persen, og så gikk han dit for å se. Da han kom til vannkanten, så han intet mer. Han begynte å se rundt omkring; da ser han to svarte sauer på et berg. Da skjønte han at nu er de noaide-ånder kommet, som prestens sønn hadde sendt ham. Da blev han noaide og plaget enhver som han fikk imot.

En dag ser de Anders Persen samle renene og to andre menn i

Muttom bæive oi'nėk Pierâš Andė boc'cuid čok'kėmen jâ guof'te æra ol'mu farost, jâ go son bođi šil'ljui, de læi son of'tu. Go ol'muk sust jerrė: „Gæk dust leddjė guoi'men?“ de fas'tedi son: „Mi diddjidi dâst?“ De ar'vededdjė si, âtte son læ šâd'dâm noai'den, jâ maŋgâs bâllâgottė sust.

Muttomėn šâddâigâ soai Stālle-addjain rii'dui, jâ Pierâš An'dė ukkedišgođi bâha sunnjė jâ dâddja: „Na, na, gâl væjak mui'tet of'ti vel.“ Stalle-vuorâs mânâi bappâ lusâ jâ mui'tâli bap'pi dâm birrâ. Go bap'pâ oaǯǯoi dâm gullât, de goččoi son Pierâš Andė lusâs boattet. Go son bođi bappâ lusâ, de bap'pâ manedi su hui sâggâ, gid'dâ dâssaši go son mâssi bâha-dâkkâm-famos.

Pierâš Andėst leddjė guof'te barne jâ nieidâ. Of'tâ bar'ne jâ guof'te nieidâ læ âin dalge ællemen.

(Aikio 1895.)

156. MAF'SO SUOLLÂGIDI.

(min vanhemi muitost.)

Muttom bâjje-ol'mu nâmmâ dābbe læi Gājja Jowsep. Dâst læi njâllâ gæđge âld mæccest. Boares dowdo meld æi of'tage dâm gâi'kum, dušše hæđest. De gâi'ku dâm njâlâ jâ suoladejjė vela ruđâidge. Heđidesguim fer'ti Gajja Jowsep vuol'get Verri occât, âtte igo of'tâge gaw'nuši, gi sattaši suollâgid âlmotet.

Mâŋašâssi fātti muttom Suomâ-lad'delâš, gi logâi, âtte son gâl dietta suollâgid; muttu son i riemâ dâidi mâi'dege bâr'gât, nuvt guk'ka go son Norgâst læ. Go Summi boatta čâf'čâg, de gâl don dâlle oaǯǯok oai'net, âtte gæk suollâgâk læk. Gajja Jowsep mavsi dâm diet'tes lad'delâǯ'ǯi balka dâm loppedæme owdâst, jâ de ærranâddâigâ.

De mânâi dât ai'ge; bođi čâf'čâ. Guof'te lad'delâš læiga assâgoattam dei'kė Nor'gi, dāi vuonâidi. Dâk læiga dâm čâvčâ bâjjen jawrid jâ jogâid biw'demen. Muttom ijâ læiga duhâstæmen. De bođi olmuš jâ čur'vi âtte: „boat'te dei'kė!“ Jâ nu fer'tigâ vuol'get duhâstâm gâskâst; goabbast astari læš lâm gieđâst, de dât i dâmge gær'gâm luoi'telet. Sat'to bođi guof'tai, jâ hoap'po vel dâtge. Ige of'tâge diettam šâtân, âtte gosâ læǯ'ǯâb šâd'dâm.

lag med ham, og da han kom på gårdsplassen, var han alene. Da folk spurte ham: „Hvem hadde du med dig?“ svarte han: „Hvad skiller det eder?“ Da skjønte de at han var blitt noaide, og mange begynte å være redd for ham.

Engang kom han og Stallegubben i trette, og Anders Persen truet ham med ondt og sa: „Nå, nå, du kan nok engang få minnes det.“ Stallegubben gikk til presten og fortalte ham om det. Da presten fikk høre det, bød han Anders Persen komme til ham. Da han kom til presten, irettesatte denne ham svært, inntil han mistet sin evne til å gjøre ondt.

Anders Persen hadde to sønner og døtre. En sønn og to døtre er enda ilive.

156. TYVERS LØNN.

(hendt i våre foreldres minne.)

En fjellfinn her (i Sør-Varanger) hette Gajja Jousep. Han hadde et stabbur[1] på en sten ute i marken. Efter gammel vedtekt brøt ingen inn i et sådant uten i ytterste nød. Så var det noen som brøt inn i stabburet, og de stjal endog penger. I sin nød måtte Gajja Jousep reise til Vadsø for å se, om der ikke fantes noen som kunde bringe tyvene for dagen.

Til slutt fant han en kvæn fra Finnland, som sa at han visste nok hvem som var tyvene; men han vilde ikke gjøre dem noe, sålenge han var i Norge. „Når jeg til høsten kommer til Finnland, da skal du få se, hvem tyvene er.“ Gajja Jousep betalte denne vise kvæn for dette løfte, og så skiltes de.

Så gikk den tiden; høsten kom. To kvæner hadde begynt å opholde sig her i Norge, i fjordene her[2]. De var den høst oppe i

[1] *Njalla* (stabbur) pleier som oftest å være i toppen av en furu, hvis stamme er blitt avkvistet og gjort glatt, forat jerven ikke skal klatre op i *njalla* (Saba).

[2] „Fjordene her“ sier folk i Sør-Varanger; „fjordene der“ sier folk omkring Varangerbotn om Sør-Varanger. Sør-Varanger er et nytt navn (Saba).

Dâk guovtes dât, oainak, læmaš suoladâm Gajja Jowsep ruđâid, jâ Suomâ-noai'de læ bijjâm biru vieǯ'ǯât dâm guof'te suollâg. De dâm de vuitigâ suolâvuođâinæska.

(Saba 1918 Neiden.)

157. DÂT GUTTE LÆI SUOLADÂM NOAIDES NUOR'TÂLÂŠ RUĐÂID.

Muttem boaso-nuor'tâlâš læi čiekkâm ruttâbumbas mæc'cai stuorrâ bæccegæččai; ovsi mel'de son bæsâi bâjas goar'ŋot; muttu vuolas boađedæidėn čuoppâi son buok ovsid erė muorâst, jâ dât su bum'ba basi gukkes bæccegæččai dego boal'lo; il'la oi'nu; dâstgo muorrâ læi nu guk'ke.

De vaǯ'ǯa dât Vullė An'tė mæccest bæccevuowdest; na, de oai'ne-gođi Vullė An'tė, âtte bæccegæšest læ mi læš; de vulgi son gæč'čât. Na, go son bođi bæse lusâ, de oini dâl'lan, âtte bæsest læ buok oavsek erė čup'pujuvvum, jâ dâl'lan ar'vedi son, âtte dokku læ bâddje-ol'muk čiekkâm dâihe raddjâm, mâid fâl leǯ'ǯėk; dâm son i diettam, mi dobbe læš; dâstgo bæcce læi guk'ke.

De son vulgi ruof'tot vieǯ'ǯâm varas su af'šos, vâi son oaǯ'ǯo dæw'-det su hoawres dâihe ai'gomušâs; dâstgo sust læi dât ai'gomuš jâ hallo, âtte jos læš mikkege suoladâm lakkai. De vieǯǯâi son su af'šos jâ algi čuop'pât dâm stuorrâ, gukkes bæse ænnâmi, jâ go bæcce gâččâi, de oini æs'kâ Vullė An'tė, âtte dât læi ruttâbum'ba, jâ son lii'kui dâs burist jâ valdi dâm ruttâgiisa jâ vulgi ruof'tot jâ ik'ko bođi bai'kai oađ'đe ol'mui aige. Ol'muk æi diettam mâi'dege dâm have. Âle fuolâ!

Na, de bođi æra havve æra aige, dât havve, goas Vullė An'tė vulgi han'dâli dâi sæmma ruđâiguim, mâid læi val'dam mæccest

marken og fisket i vatn og elver. En natt holdt de på å lystre. Da kom en mann og ropte: „Kom hit!“ Og så måtte de gå midt under lystringen; den som hadde lysterpiken i hånden, fikk ikke engang tid til å slippe den. De to fikk skyss og det bråskyss, og ingen visste mer, hvor de var blitt av.

Det var de to, ser du, som hadde stjålet Gajja Jouseps penger, og den kvænske noaide hadde sendt djevelen for å hente de to tyver. Det var det de vant ved sitt tyveri.

157. DEN SOM HADDE STJAALET EN SKOLTENOAIDES PENGER.

En skolte-renlapp hadde skjult sin pengebomme ute i skogen i toppen av en stor furu; han kunde klyve op efter grenene; men da han gikk ned, hugg han alle grenene av treet, og bommen hans blev igjen i toppen på den lange furu som en knapp, den såes neppe; for treet var så høit.

Så går Anders Olsen ute i furuskogen; nå, så fikk han se at der var noe, hvad det nu kunde være, i toppen av en furu, og han gikk for å se efter. Da han kom til furuen, så han straks at alle grener var hugget av furuen, og straks skjønte han at der hadde fjell-lapper skjult hvad det nu kunde være; han visste ikke hvad det var, for furuen var høi.

Så gikk han hjem for å hente øksen sin, så han kunde utføre sitt forsett; for det var hans forsett og ønske (å stjele), hvis der var noe å stjele. Han hentet da øksen sin og begynte å hugge ned den store, lange furu, og da furuen falt, så Anders Olsen først at det var en pengebomme. Han likte det godt, tok den og gikk hjemover og kom om natten til sitt bosted, mens folk sov. Folk visste dengang ikke noe om det. Bry dig ikke om det!

Nå, så kom en annen gang en annen tid, den gang da Anders Olsen reiste til handelsstedet med de samme penger som han hadde tatt i skogen fra toppen av furuen. Da han kom til han-

bæccegæšest. Go son bođi han'dâli, de i son buf'tam oas'tet mâi'dege; dâstgo dâk leddjė noai'de-ruđâk. Aš'še læi dât, âtte go nuor'tâlâš bođi dâm bæse lusâ, gos son læi čiekkâm dâm ruttâgiisas, jâ go bođi jâ oini, âtte su ruđâk leddjė jaw'kâm jâ bæcce læi čup'pum, de dâjâi jâ noaidastâlâi dât nuor'tâlâš of'tu âlcės jâ celki: „Son, gutte læš val'dam dâid mu ruđâid, son i gâlgâ dâiguim illodet," jâ vela celki dât nuor'tâlâš âtte: „Hawra oaǯǯok bâttâsâd."

De nu šâddâi, mov nuor'tâlâš savâi. Aš'še læi vela nav, âtt Vullė An'tė læi ai'gum oas'tet jafoid han'dâlėst, muttu i buf'tam oas'tet jafoid, dâmditti go nuor'tâlâš læi savvâm sunnjė bâha, jâ go Vullė An'tė bođi han'dâlėst ruof'tot âlma jafoitâgâ, de fer'ti son vuow'det su males-ruitos jâ oas'tet jafoid Lawkâ-Mikkost, jâ jieš luoikâti âlcės ruito male vuoš'šât. De Vullė An'ti šâddâi mæst hætte; ruđâk livči; muttu ânnet i buvte. De jur'deli Vullė An'tė oppet, âtte son dai'da dâid ruđâid čiekkât ænnâm vuollai, jâ son vulgi mæc'cai jâ roggâi rogge jâ aigoi gur'gâlet dokku dâm ruttâgiisa; muttu giiti gɛlle Immeles, go erė oaǯǯoi dobbe dâm giisas; dâstgo dât læi nu, âtte go son algi biddjât ruttâgiisas rog'gai, de algi jiešge mânnât dokku sæmma rog'gai. Nuor'tâlâš noaidek leddjė biddjât su sæmma rog'gai; dâstgo noai'degaʒʒest læ dâggar fammo.

De son fer'ti sar'not dâid ruđâid ol'muidi, erinoamaš su us'tebidâssâs jâ mâidai Lawkâ-Mik'kui, gæst son jafoid osti ruitoines. De dâddja dât, gutte læi jafoid vuow'dam: „Don os'tik must jafoid ruitoin, vâike dust læmaš ruđâk." De dâddja Vullė An'tė: „Âle juo, buorašâm! Æi læš munnjė aw'ken dâk ruđâk; im buvte, âl'mašâm, dâi ruđâiguim mâi'dege oas'tet." De dâddja Lawkâ-Mik'ko: „Dât i læk duottâ, âtte ruđâk læ, jâ ik buvte ânnet; mov gis dât læ?" De dâddja Vullė An'tė: „Im dieđe, vɛik biru læš; muttu dâk ruđâk goit æi læk munnjė aw'ken." De dâjâi Lawkâ-Mik'ko jâ celki gârrâset: „Don gâlgâk doal'vot dâid ruđâid ruof'tot jâ fâr'gâ, gost leǯǯik val'dam; dâk læk gâlle vis'sâ muttem noai'de-ruđâk. Vel dâjâm jâ rav'vim du âtte: „doalvo dâl'lan jâ fâr'gâ dokku, gost leǯǯik val'dam, dâid immelmɛt'tum ruđâid, mâid ik buvte obbâ ânnetge jâ ikge oas'tet mâi'dege (dâin ruđâin). Dâggar rudâin gâlle ovtâ dâkka; buoreb læ, go æi obbâ livčige."

delsstedet, kunde han ikke kjøpe noe, for han hadde noaidepenger. Saken var den at da skoltelappen kom til furuen, hvor han hadde skjult pengebommen sin, og da han så at hans penger var borte og furuen hugget ned, sa han til sig selv og trollet: „Den som har tatt disse pengene mine, han skal ikke ha glede av dem," og videre sa skoltelappen: „Du skal få varme i enden din."

Da blev det som skoltelappen ønsket. Saken var videre den at Anders Olsen hadde villet kjøpe mel på handelsstedet, men ikke kunnet kjøpe, fordi skoltelappen hadde ønsket ondt over ham, og da han kom hjem fra handelsstedet uten mel, måtte han selge matgryten sin og kjøpe mel av Lavka-Mikko, og selv lånte han sig gryte til å koke suppe. Anders Olsen kom da næsten i nød; penger hadde han, men kunde ikke bruke dem. Da tenkte han igjen at han kanskje skulde skjule disse penger i jorden, og han gikk ut i marken og grov et hull og vilde styrte pengebommen i det; men han takket nok sin Gud for at han fikk bommen derfra; for det gikk så til at da han begynte å sette pengebommen ned i hullet, begynte han selv å gå ned i det samme hull. Skoltenoaidene vilde ha satt ham ned i det samme hull; for en noaides hjelpeånder har sådan makt.

Så måtte han tale om de pengene til folk, især til sine venner og også til Lavka-Mikko, som han kjøpte mel av for gryten sin. Da sier denne, som hadde solgt ham mel: „Du kjøpte mel av mig for gryten skjønt du hadde penger." Da sier Anders Olsen: „Nei, kjære! De pengene har jeg ikke gagn av; jeg kan, min kjære mann, ikke kjøpe noe med de pengene." Da sier Lavka-Mikko: „Det er ikke sant at du har penger og ikke kan bruke dem; hvordan går det til?" Da sier Anders Olsen: „Jeg vet ikke hvad pokker det er; men pengene har jeg dog ikke gagn av." Da sa Lavka-Mikko og det strengt: „Du skal bringe pengene tilbake og det snart, dit hvor du har tatt dem; det er nok sikkert noaidepenger. Jeg sier enda og gir dig det råd: Bring straks og snart dit hvor du har tatt dem, de ugudelige penger som du slett ikke kan bruke eller kjøpe noe for. Sådanne penger har ikke noe verd; det var bedre om de slett ikke var til."

Na, gâlle Vullė An'tė diđi burist dâm, âtte i gævâš sunnjė burist, jos son i dolvuš dâid ruđâid ruof'tot. Son šâddâi jur'dâgi âlâ, jâ sâggârâk jurdâši son jâ celki jieš âlcėsis âtt: „Jos dâk ruđâk læk noai'de-ruđâk, de æi dâk goit læk munnjė aw'ken; mon vuolgam doal'vot,“ jâ son dâgâi nu.

De gawnâdæiga nuor'tâlâš jâ Vullė An'tė. De dâddja nuor'tâlâš Vullė Antin: „Vuoi, vuoi, verdešâm! mɛn'ne don dɛkkik munnjė dâm bâhas vai'mubaf'čâs?“ De fas'tedi Vullė An'tė âtte: „Im, verdešâm, diettam, âtte dâk læk du ruđâk.“ De dâjâi vel nuor'tâlâš: „Gɛlle don leddjik šâd'dât diettet, âtte gæn leddjė ruđâk, go mon leddjim šâd'dât hawrâ gɛs'ket verdėm bɛtti.“ Nuor'tâlâʒʒâst læi gârrâ miellâ hawrâ gɛs'ket, muttu i læm vela bæssâm, dâmditti go nuor'tâlâʒʒâst læi ɛi'du fas'to. Dâstgo nuor'tâlâš i bârgâ fasto-aige dâm; i son juo borâge sɛtte borrâmuš, jobe son jo dâm âtte hawrâ gɛs'ket, guk'-ken erė! dâstgo fasto-ai'ge læ nuor'tâlâʒʒâin diwrâs ai'ge. Muttu go fasto-ai'ge læi vuost mædda mânnât, gɛlle læi oai'net dât, gutte læi ruđâid val'dam, âtte mov læi šâd'dât, âtte mov læi gævvât. Bâhast læi gævvât. Muttu go hap'peti ow'dâl doal'vot dâid ruđâid, de læi su lik'ko, bæsâi merri viekkâmest..

Hawrâ gɛs'kem læ dâggar, âtte nav šâd'da, degu dollâ bâđâst buolaši; de son fer'te merri viekkât, son gæn bɛtti haw'râ gɛs'kujuvvu.

Dam mai'nâs læ mui'tâlam of'tâ niso Sirdâgoppest, gutte diđi, jâ gutte læ mâida guod'dam dâm bumba væk'ken sunnjė, ja dât læi los'sis bum'ba, aibâsrâk lossâd. Dât læi Bačvâi-nuor'tâlâš ruttâgii'sa. Bačvâi-vuowdest læi val'dam dâm ruttâgiisa jâ Sirdâgoppai læi dol'vum.

(Reppen 1903.)

158.

Mon lejjim gan'dân aččinâm ruoššâ-hærraid doal'vomen, jâ de orostejjė si Bakkan-jokki; dâst læi goatte. Go mi læimek dâst, de bottė dâsâ mâidai gâllad Suomâ-ruoššâ, gæk lejjė guw'lusæsek jottemen; dâk lejjė lâm giđđâ-biwdost Norgâst. Of'tâ dâinâ mui'tâli dâm boddâ go hærrâk ođđė, âtte sin Gar'jelest gâl læ âin noaidek. Son læi ješge dâm oai'nam čâl'mases.

Nå, Anders Olsen visste godt at det ikke vilde gå ham godt, hvis han ikke bragte pengene tilbake. Han begynte å tenke over saken og tenkte meget og sa ved sig selv: „Hvis pengene er noaidepenger, har jeg allikevel ikke gagn av dem; jeg vil bringe dem tilbake," og han gjorde så.

Så møttes skoltelappen og Anders Olsen. Da sier skoltelappen til ham: „Voi, voi, min venn! Hvorfor gjorde du mig den slemme hjerteve?" Da svarte Anders Olsen: „Jeg visste ikke, min venn, at det var dine penger." Da sa skoltelappen: „Du hadde nok fått vite hvis penger det var, når jeg var kommet til å sette varme i enden på vennen min." Skoltelappen hadde sterk lyst til å sette varme i ham, men hadde enda ikke kunnet det, fordi det nettop var hans fastetid. For en skoltelapp gjør ikke det i fastetiden; han spiser da ikke enhver mat, enn si at han skulde „slå varme", langt fra! For fastetiden er hos skoltelappene en dyrebar tid. Men når fastetiden først var forbi, da skulde han som hadde tatt pengene, fått se hvordan det hadde gått. Det hadde gått ilde. Men da han nådde å bringe pengene tilbake iforveien, var det hans lykke; han slapp å springe i sjøen.

Å „slå varme" er at det blir som om ild brente i enden på en; da må han springe i sjøen, han i hvis ende der settes varme.

Denne fortelling har en kvinne i Sirdagoppe[1] fortalt, som visste det og som også hjalp ham å bære bommen, og det var en tung bomme, aldeles tung. Det var en Pasvikskolts pengebomme. I Pasvikskogen hadde han (Anders Olsen) tatt den og bragt den til Sirdagoppe.

158. DER ØVES ENNU MEGEN TROLLDOM I KARELEN.

[Du undrer dig over at der har vært *guoddan*[2] så nær vår tid, sier Ondrei Jakvitsj; men det skal du ikke gjøre. For der øves visst ennu megen trolldom blant karelene. Der har nok vært brukt både *guoddan* og *stallo* for ikke så lenge siden.]

[1] Sirdagoppe er et bosted i Nesseby på sydsiden av Varangerfjorden.

[2] Se nr. 145.

Muttomėn go son læi gan'dâ, de dol'lujejjė soŋ'ŋuk. Dobbe læi vierro, âtte irgebæle ol'muin gâlgâi lâm noai'de jâ nieidâbæle ol'muin mâid. Na, de oǯ'ǯu gâl nieidâ. Muttu go vuol'get gâl'gė nieidâin irge bai'kai, de nieidâbæle noai'de i mânâ rekki, uccaš viine. De fer'tejejjė guođđet dâm dâsâ, jâ de vuoj'jai dât soaŋŋo-farro moar'sein irge bai'kai. Stuorrâ jaw're læ, mân râs'ta gâl'gėk vuojjet. Bottė gâs'ko jawre. De nieidâbæle noai'de, gi læi baccam, dâjja sijjidi: „Gandâk, boattet gæč'čât! son dijjidi čajet." De gesi osâst dâggar rieg'ga, mi læi rakkâduvvum guovte guowǯâ-giekkerest: guof'te guowǯâ-giekker bij'jum njuoskâsnâgâ mâŋŋalâgâi jâ dâk guof'te olgomuš gæše mâid bij'jum sis'kalâgâi jâ de goi'kâduvvum nuvt dego skoar're-riegges čaccelodde-giekkerin. Gæč'ča ješ dât noai'de dâm rieg'ga čâđâ jâ goč'čo singe gæč'čât. Si âi'du guw'lėk. De si oi'nėk, âtte guowǯâk bottėk hirmos ollo muorrâ-dærme vuolas dom bæld jawre jâ nu jawre âlâ, jâ go soaŋŋo-faro rajjai bottė, de al'gė heppušid njuikotet. Heppušâk nu bâllâgottė, âtte æi šât duos'tâm gosâge lik'kât; muttu ol'muk gâl æi oaine mâi'dege. De dâk ar'vedejjė, âtte nieidâbæle-noai'de læ dal sin het'temen; fer'tėjejjė vuol'get ruovto-luoddâ. Go bottė, de jugâtejjė dâm noaide jukkâm jâ bonnjė rekki jâ de bessė gâl vuol'get.

Dât sæmma suomâ-ruoš'šâ mainâsti, âtte son læi mâid mat'tam maŋ'gâ noai'devuođâ. Son, go goalmad lok-jâkkasâǯ'ǯân bođi Summi bâr'gui, de son muttomėn fer'ti lonėt ruđâ muttom bâr'gu-skipparâssâs, viekkâ ollo vela. Son, go vuol'gegođi, de riemâi su skippar verrušet: „i mavse su ruđâid, i vâiku!" De son dâjâi âtte: „Vâre guoccâgivčik æl'lenâgâ!" jâ de son vulgi erit. Jođi son Suomâ-ænnâmest maŋgâ sâjest; de golmâ jâge gæšest villâvaggost bođi dâm bai'kai, gost su bâr'gu-skippar læi assâmen. Muttu ar'mogâs! dâst i læm šât æra go hæg'gâ; rumâš læi buok guoccâgâm. De son hælketi ige dâm rajast šât læk noi'dušâm i uccanâšge. Jâ son læ dal al'gam os'kot jâ savâši, âtte buok ol'muk livči oskulâǯǯâk.

(Saba 1918, Neiden.)

Som gutt var jeg engang sammen med min far bærer for noen russiske storkarer, og vi stanset ved Bakkan-elven; det var en gamme der. Mens vi var der, kom også noen russekvæner (kareler) dit, som var på hjemveien; de hadde vært på vårfiske i Norge. En av dem fortalte, mens storkarene sov, at i deres Karelen var der nok ennu noaider. Han hadde selv sett det med sine egne øine.

Engang, mens han var gutt, holdtes der festerøl. Det var der skikk at festemannens folk skulde ha en noaide med sig og pikens folk likeså. Ja, så fikk de piken. Men da de skulde reise med piken til brudgommens hjem, så gikk pikesidens noaide ikke i sleden; han syntes det hadde vært for lite brennevin. Så måtte de la ham bli der, og så kjørte bryllupsfolket med bruden til brudgommens hjem. Der var en stor innsjø som de skulde kjøre over. De kom midt på sjøen. Da sier pikesidens noaide som var blitt igjen, til dem: „Gutter, kom og se! Jeg skal vise dere noe.“ Så trakk han ut av barmen en sådan ring som var laget av barken på to bjørner. Barkene på to bjørner blir, mens de er rå, stukket inni hinannen og likeså de to ytterste ender, og så blir de tørket som en rangle av sjøfugles barker. Noaiden ser selv gjennem denne ringen og ber også dem å se. Ja, de kiker. Da ser de at der kommer fælt mange bjørner nedover en skogbakke på hin side av innsjøen og så ned på isen, og da de kom til brudefølget, begynte de å hoppe op på hestene. Disse blev så redde at de ikke mere torde røre sig til noen kant, men (bryllups)folkene så ikke noe. Da skjønte de at det var pikesidens noaide som nu hindret dem, og de måtte reise tilbake. Da de kom, skjenket de noaiden full og veltet ham op i sleden, og så fikk de nok reise avsted.

Den samme russekvæn fortalte at han hadde også lært megen trolldom. Da han som nær tredveårig kom til Finnland i arbeide, måtte han engang låne en av sine arbeidskamerater penger; det var enda nokså mange. Da han skulde reise, slo kameraten sig vrang; „han vil ikke betale pengene, ikke på noen måte.“ Da sa han: „Gid du råtnet op levende!“ og så gikk han sin vei. Han var siden på mange steder i Finnland; tre år efter kom han tilfeldig til det

159. LÆSKÂGUOVTES BARNIŠ.

De læi oftâ vuorâs læs'kâ, gæst læi of'tâ ai'no bar'ne, jâ dât bar'ne læi hirmos bis'so-âlmai, hirmos vantâs god'debiw'de. Son, dât bar'ne, fin'ni nu ollo nakkid jâ gammâsid, âtte su boares æn'ne vai'ven ânnegođi nak'kenæs'kem jâ gamâsnæs'kem,[1] jâ dâinâ ollo biergoin væi'nogođi jâ vai'bâgođi. De bârgâi son dâm, mâid điđi, âtte sevnji barnes borrâmuš-garrai dop-gæš-lunid goaredâm varas su barnes, jâ bar'ne goarrani dâm rajast nu, âtte i god'dam æm'bu i mâi'dege. De mâŋemus'ta šâd'dâgođi næl'ge, go vaivašvuottâ bođi bâddjeli jâ gæfevuottâ suorgâtâllâgođi.

Bar'ne i diettam mâi'dege dâm birrâ, âtte mânnė son læš goarranâm; muttu dât læi nav, âtte barne æn'ne vai'dâlėšgođi nelgid jâ celki: „Barnašâm, mon læm bâr'gâm boas'tot; mon læm bâr'gâm dâm, mâid mon im livči gâl'gâm bâr'gât; mon læm sâw'njelam dop'pâgæš-lunid du garregæččai, jâ don goarranik dâm rajast.“ De dâm lakkai šâddâi âlmostuvvât dât aš'še, jâ dât læ duottâ.

De dâmditti farotek samek dâm sâggâ, âtte dop'pâgæš-luonek jâ oamme-suoinek æi gâlgâši šâd'dât borrâmušai sisâ.

(Reppen 1903.)

160. STUORRÂ-GAN'DÂ.

Dolėn læi oft âlmai Njaw'damest; dâm goččudejjė Stuorrâ-gan'dân. Go læi 15 jâge boares, de læi hirmos stuores jâ giew'râ. De læi

[1] i viššâm æm'bu næs'ket nakkid jâ gammâsid.

sted hvor hans gamle arbeidskamerat bodde. Men du nådige! Han hadde bare livet igjen; hele kroppen var råtnet op. Da fikk han en støkk og fra den tid øvet han ikke mere trolldom, ikke det minste. Og nu var han blitt troende, og han vilde ønske at alle mennesker var troende.

159. ENKEN OG HENNES SØNN.

Det var en gammel enke som hadde en eneste sønn, og han var en svær skytter, en svært vant villren-jeger. Han (sønnen) skaffet så mange skinn og bellinger at hans gamle mor begynte å bli lei av å skrape skinn og bellinger, og hun begynte å knurre over og bli trett av det meget kjøtt. Så gjorde hun det hun visste; hun rystet rusk fra sliren i sønnens matfat for å ta jaktlykken fra ham, og han mistet fra den tid jaktlykken så han ikke mere fikk noget. Til slutt begynte det å bli sult, da fattigdom kom over dem og armod begynte å skremme dem.

Sønnen visste ikke noe om hvorfor han hadde mistet jaktlykken; men det var så at hans mor begynte å klage over sult og sa: „Min kjære sønn! Jeg har gjort urett; jeg har gjort det som jeg ikke skulde ha gjort; jeg har rystet rusk fra sliren i kanten på ditt fat, og fra den tid mistet du jaktlykken.“ Således kom den sak op, og det er sant.

Derfor passer lappene meget på at rusk fra slirer og gammelt høi ikke kommer i maten.

160. STOREGUTT.

I gamle dager var det en mann i Neiden; de kalte ham Storegutt. Da han var 15 år gammel, var han overmåte stor og sterk. I den alder var han på russemarkedet. Russene tar tak med ham,

âi'du dam âgest ruoššâi mar'kânest. Ruoššâk hæibotek, muttu æi biđe. Âd'dek viine, vâi mâkka jukkâm sâd'da, vâi bessek cam'met. Muttu dât mânâi ai'gâg vuos'ta: gan'dâ go oai'vaduvâi, de vuojeti buok dâid ruoššâid merri. De ruoššâk ukkedejjė âtte: „gâl don boat'te jâge gâlgâk oaǯ'ǯot dâggar, gutte dust bitta."

De mânâi dât ai'ge, mi læš mânnâm; de læi muttomėn dât Stuorrâ-gan'dâ god'debiwdost. De gawnâi Stuor-luok-jæggest stuorrâ god'de-sâr'va. Gan'dâ ai'go baččet; muttu god'de dâjja âtte: „ik gâlgâ baččet su." De gan'dâ vulgi baikes vuos'ta. God'de riemâi doarredet, jâ gan'dâ oai'na, âtte ruow'de-čoarvek læk oaivest. Dego gan'dâ âin juovsâtâd'dâgoatta, de âin čalest ruossâ mâŋŋases ænnâmi; de bacca âin dât god'de dâsâ oanekâssi. De ol'li sii'di Njaw'dami. Buok âl'mak lejjė gæw'ŋa vuold luosâid biw'demen; dušše nissunâk lejjė baikest jâ of'tâ boares noai'de, Troffėn Dæmman. God'de doarredi gid'dâ sii'di. Gan'dâ goč'čo nissunid, âtte gâl'gek su gurok gieđâ vuol'lel cakket bisso jâ baččet nu dâm godde. Muttu nissunak æi riemmâm. De fer'te Troffėn Dæmman bâr'gât dâm; dego de baši, de god'de de hui'kegođi jâ de gâččâi. Go gan'dâ lusâ bođi, de læi jo jammam. De die læmaš dât stallo, mâid ruoššâk ukkedejjė sad'dėt sunnjė.

Stuorrâ-gandâ haw'de læi Njaw'damest. Nuor'tâlâǯǯâk ditte vela âi'du goggu læi. Muttu muttom Kristiania daǯâ dâm bâjas roggâi 3 jâge dâst ow'dâl.

(Saba 1918, Neiden.)

161. SMÖRKATT RAKKÂDÆME BIRRÂ.

Suomâ-ænnâmest rakkâdeddjė doluš aigest daw'ja smörkattoid. Dâsâ ân'nujuvvu hui ænnâg-lagaš rak'kânâsâk. Lai'ge-oai'vatâk bid'djujuvvui oai'ven, snal'do čiel'gen, sawʒâ-čoaw'je bid'djujuvvui čoaw'jen, lodde soaddja-davtek juol'gen jâ goas'kem soajak soaddjan. Smörkatt rakkâduvvui âive hellu-duorâstâgâ dam aige go bap'pâ sar'nestuolost, ige šâd'dâm garvesen ow'dâlgo goalmad hellu-duorâstâgâ. Smörkatt rakkâduvvui âive sawne sis'te. Go smörkatt læ šâd'dâm garvesen, de

men står sig ikke. De gir ham brennevin forat han skal bli full, så de kan banke ham op. Men det gikk imot deres tanke: da gutten fikk noe i hodet, jagde han alle russene på sjøen. Da truet russene: „Til næste år skal du nok få en som vinner over dig."

Så gikk den tid som gikk. Engang var Storegutt på villrenjakt. Da traff han på Stuorluok-myren en stor villrenokse. Storegutt vil til å skyte; men renen sier: „Du skal ikke skyte mig." Gutten begynte da å gå hjemover. Villrenen til å forfølge ham, og gutten ser at den har horn av jern på hodet. Hver gang han er nær ved å bli innhentet, risser han et kors i jorden bak sig; da blir villrenen stående der en stund. Så nådde han hjem til Neiden. Alle mannfolkene var under fossen og fisket laks; bare kvinnene var hjemme, og en gammel noaide, Troffen Dæmman.

Villrenen forfulgte Storegutt helt til byen. Han ber kvinnene at de skal stikke en børse under hans venstre arm og så skyte på villrenen.[1] Men kvinnene torde ikke. Så måtte Troffen Dæmman gjøre det. Da han skjøt, begynte villrenen å skrike, og så falt den. Da gutten kom til, var den alt død. Det var den stallo som russene truet med å sende ham.

Storegutts grav var i Neiden. Skoltene visste enda nøie hvor den lå. Men en nordmann fra Kristiania grov den op for 3 år siden.

161. Å LAGE SMØRKATT.

I Finnland laget de i gamle dager ofte smørkatter. Dertil bruktes mangeslags greier. Et ullnøste blev satt til hode, en håndtén til rygg, en saumave til mave, vingebenene på en fugl til føtter og ørnevinger til vinger. En smørkatt blev bare laget helgetorsdag

[1] Hvis man skyter mot en stallo på almindelig vis, går kulen bent i brystet på den som skyter. Men stikker man børsen under en manns venstre arm og skyter, kan stallo ikke forgjøre kulen (Saba).

bossoluvvu hæg'gâ dâi saniguim: „Šâddâ, šâddâ smörkatt! bæle âddam mu hæggâstâm, bæle âddam mu âgestâm, jâ bæle âddam mon mâidai mu biel'logusâstâmge. Læge fâl os'kaldâs munnjė jâ dâgâ mâidai buok, mâid mon goččom!" Jærra smörkatt âtte: „Mâid mon gâlgâm guod'det?" Lavėjeddjė âin goč'čot guod'det sikke mielke jâ lavcâ. De rakkâduvvui rog'ge biel'logusâ čoawje vuollai jâ lat'te dâm âlâ jâ rai'ge dâsâ; juokke bâččemest gâlgâi biel'logusâ ærest lei'kėjuvvut dâm rog'gai; dâstgo smörkatt læi dâm sis'te juokke bâččem-aige.

Smörkatt mânâi juokke bæive 7 gir'ko-suokkânâ čâđâ jâ njâmâi gusâid. Go son læi oǯ'ǯum njâmmât dievvâ čoawjes, de bođi ruof'tot jâ mânâi miel'ke-vissui jâ vuovsâdi mielke litte sisâ. Go son læi sal'kėm čoawjes, de mânâi âin mat'kasis. Son borâi mâidai lavcâge kir'nost, jâ juokke kir'nom-aige vuovsâdi lavcâ æmedes kirno sisâ lodde hamest.

Juokkehâš, gæst smörkatt læi, læi alug jammem-bâllost mâidai; dâstgo jos guttege fatti gid'dâ jâ goddi smörkatt, de jami mâidai dâtge, gi dâm râkkâdâm læi, jâ buok, mi dâsâ bâhan šâddâi, dâm fer'ti mâidai æmedge gil'lat. Smörkatt i sat'tam of'tâge æra rakkâdet ærebgo dât, gi điđi lokkât dâid sanid, mâk dâsâ ân'nujuvvujeddjė.

(Aikio 1890.)

162. GODDEK AKKU-BAVTEST.

De læi dolėn noai'de dast Njaw'damest. Dât lavi ale godde viež'-žât Akkubavtest, goas darbâši. Dušše čorvid gâl bijâi ale Akkubavte čoar'vegar'dâi.

Go dat vuorâs jammegođi, de dâjja bar'nases âtte: „goas godde darbâšâk, de gâlgâk Akkubavtest viež'žât; dušše čorvid gâlgâk bijjât čoar'vegar'dai, goggu oinišâk, âtte vajjeg læ." Jâ de jami ač'če.

De mânâi muttom ai'ge. De jurdâš dât gan'dâ, âtte ælla son âi'du Akkubavtest âlcės moad'de godde viež'žâmen, oaine âtte lægo dobbe mikkege. Njagâi âlaš âlâ; de oai'nage goddid. De baši ovtâ; dât

mens presten var på prekestolen, og blev ikke ferdig før den tredje helgetorsdag. Den blev bare laget i badstuen. Når den er blitt ferdig, blåses liv i den med de ord: „Bli, bli smørkatt! Halvten gir jeg av mitt liv, halvten gir jeg av min levetid, og halvten gir jeg også av bjellekua mi. Vær mig bare tro og gjør alt det jeg byr!"

Smørkatten spør: „Hvad skal jeg bære?" De pleide alltid å by den å bære både melk og rømme. Så blev der gjort en grop under bjellekuas mave og lagt gulv derover og gjort hull i det. Hver gang de melket, skulde der heldes av bjellekuas melk i den gropen, for smørkatten var der ved hver melking.

Smørkatten gikk hver dag gjennem syv kirkesogn og pattet kyrne. Når den hadde fått pattet maven sin full, kom den tilbake og gikk til melkehuset og spydde melken i et kar. Når den hadde tømt maven, gikk den sin vei igjen. Den åt også rømme av kjernen, og hvergang der blev kjernet, spydde den rømme i sin husmors kjerne i skikkelse av en fugl.

Enhver som hadde smørkatt, var alltid i frykt for døden, for hvis noen fikk den fatt og drepte den, døde også den som hadde laget den, og alt det onde som hendte den, måtte også dens husmor lide. Smørkatt torde ingen annen lage enn den som visste å lese de ord som bruktes dertil.

162. VILLRENENE PÅ AKKOBERGET.

I gamle dager var der en noaide her i Neiden. Han pleide alltid å hente en villren fra Akkoberget når han hadde bruk for en. Men hornene la han alltid igjen i horngjerdet på Akkoberget.

Da gamlingen skulde til å dø, sier han til sin sønn: „Når du har bruk for en villren, skal du hente en fra Akkoberget; men hornene må du legge i horngjerdet, der hvor du ser det trenges." Og så døde faren.

Så gikk der en tid. Da tenkte gutten at han skulde reise til Akkoberget og hente sig noen villrener; så får han se om der er

gâl gâččâi. Muttu ærak æi ruottâstâm battârussi, nu mo goddek lavėjėk; muttu bottėk lâgâbuid vel. De dât olmuš čuoǯǯâsti jâ baši nubbe godde. Muttu âin bottė lâgâbuid; æi bâlâ. Son baši goalmad; dâm mâid dæivâi. Muttu æra goddek æs'kâ loj'juj, nu âtte birrâ vaǯǯâšėk. De dâm ol'mui mânâi hirmosen; i fuollâm goddin ige čorvin, muttu čali stuorrâ ruossâ baf'tesæi'nai Akkubaf'tai.

Gol'mâ Sallâmest as'se noaide læmaš mâidai sukkâlâm god'debiw'dui Akkubaf'tai; muttu go ai'cė dâm ruossa bavtest, de šâd'dė gæđ'gen. Dak gæđgek goč'čujėk âin dal Noai'degæđgek, jâ læ âi'du Akkubavte buottâ Sallâmbæld nuore. Dâm rajast æi læmaš æm'bu goddek Akkubavtest. Muttu čoar'vegar'de gâl gaw'nu vel, jâ ruos'sâ læ mâidai bavtest gid'dâ.

Akkubaf'te læ boares balvos-sâjje Njaw'dam-vuon-njalmest. Čoar'vegar'de dow'du âin dal burist.

(Saba 1918, Neiden.)

163. GABBĖŠ AN'TĖ.

(mui'tâluvvum mu vanhemin.)

Gabbėš An'tė læi muttom varâtes olmuš, gutte i fuollâm mâs'tege, gil'lajekkus dât mi gil'laš, jâ bieđ'gânekkus dât mi bieđ'gânæš. Nuorrâvuođâs aigest mânâi son ræŋ'gân muttom lad'delâš lusâ, gutte lavi su dolvutâllât meldes god'debiw'dem-ræisoin. Son læi buorre bis'so-âlmai jâ dæivâi baččet buok, mâid son sif'ti. Muttom bæive mânâigâ soai goab'bâg guw'lui goddid occât, jâ Gabbėš An'te mânâi Akkuvarrai, gost doluš aigest læi god'debiw'di æppe-immel (Ak'ko). Dâmditti goč'čujuvvu âin dalge dât varre Akkuvarren. Son oini dâid mies'kâm čorvid, mâid doluš ol'muk leddjė oaffâruššâm dâm gæđ'gai, mi čuoǯǯoi degu olmuš guow'do vare âlaš. De jurdâši son âtte: „Velago son læ âin nuvt famulâš go ow'dâl?“ Son čievčâsti dâm gæđge jâ celki: „Jos mon dam varest goddam godde, de oaǯǯok don čor'vuš.“ Son vaǯi âin owdus 2 kilometer; de oini son guof'te god'desâr'va, gæk

noe der. Han lurte sig op på høiden; da ser han virkelig villren. Han skjøt en og den falt. Men de andre sprang ikke sin vei, slik som villren pleier å gjøre; men de kom enda nærmere. Mannen reiste sig op og skjøt en til. Men de kom enda nærmere og var ikke redde. Han skjøt en tredje; den traff han også. Men da blev de andre villren så tamme at de gikk rundt om ham. Da tok redsel mannen; han brydde sig ikke om renene eller om hornene, men skrev et stort kors i fjellveggen på Akkoberget.

Tre noaider på Skogerøy hadde også rodd ut for å jage villren på Akkoberget; men da de fikk se korset i berget, blev de til sten. De stener kalles ennu Noaidestenene og ligger rett overfor Akkoberget på Skogerøysiden av sundet. Fra den tid har det ikke mere vært villren på Akkoberget. Men horngjerdet finnes ennu, og korset står også i berget.

Akkoberget er en gammel offerplass ved munningen av Neidenfjorden. Horngjerdet sees ennu tydelig.

163. ANDERS GABRIELSEN.

(Fortalt av mine foreldre.)

Anders Gabrielsen var en uvøren mann som ikke brydde sig om noe, hvem der enn led ondt og hvad der enn spredtes. I sin ungdom tok han tjeneste som dreng hos en kvæn som pleide å ta ham med sig på sine villrenjakter. Han var en god skytter og traff alt det han siktet på. En dag gikk de til hver sin kant for å lete efter villren, og Anders Gabrielsen gikk til Akkofjellet, hvor i gamle dager villrenjegernes avgud (Akko) stod. Derfor kalles fjellet ennu Akkofjellet. Han så de morkne hornene, som folk i gamle dager hadde ofret til stenen, der stod som et menneske midt på fjellhøiden. Da tenkte han: „Mon den ennu er så mektig som før?“ Han sparket til stenen og sa: „Hvis jeg dreper villren på dette fjellet, skal du få hornene.“ Han gikk videre fremover to kilometer; da så han to renbukker som sloss, og deres horn var

læiga doarromen, jâ sun'nu čoarvek leddjė sor'rum gid'dâlâgâ. Son njagâi baččadâkki jâ aigoi baččet; de jur'deli âtte: „Jogo son læ dâmditti, go mon loppedim dâsâ čor'vuš? Im mon gâl dunnjė âdde im mâi'dege.“ De gal'gâlæiga ješâskâ jâ ruottâstæiga erit.

I guk'ka dâstmâŋŋel, go son læi bal'vâlâm ovtâ jâge, de nai'tâli son jâ rakkâdi dalo. Son læi viššâl bâr'gât ige maššâm guk'ka oađđet. Muttomin bâddjani gæsseg arrâd iđed jâ mânâi olgus jâ oini hâŋŋaid jawrest. De viegâi ai'tai, dop'pi bissos jâ baši jâ viegâi fâstâin goattai jâ bajasbovti dalo ol'muid jâ vulgi ruof'tot. Go si hoi'gė fânnâs čaccai, de luođđâ læi mânnâm čâđâ fânnâsa guovte sâje. De fer'ti fâstâin gæsset fânnâsės gad'dai jâ divvot fânnâsės jâ gârrodi hir'muset.

Muttom čâvčâ vulgi son mæc'cai boc'cuides occât jâ valdi dâm biello meldes, mâid son lavi ânnet dal'veg hærge čæppatest. Son sugâi râs'ta jawre jâ rot'ti gar'bas bâjas ja viekkâli vuowde sisâ. Go son læi viekkâmen, de jorrâli son, jâ biel'lo mânâi gæđge njæi'gâ jâ de cuow'kâni. Son gârrodi sâggâ jâ mânâi ruof'tot.

I son ællam guk'ka naitosvuođâ dilest, ow'dâlgo buoccâgođi jammemdawdâ. Mâŋemuš bæive gæččâi son joawkos âlâ jâ halâi: „Muttu di væddjebettet gâl borrât; mon oainam dâm, âtte di loaf'tebettet buok. Jâ mâid sattânid mongis gâlgâm borrât, go buorranâm?“ Jâ ik'ko jami son.

(Aikio 1890.)

164. BÂSSE OAFFÂRUŠŠÂM-BAIKI GOARADUSÂK.

Vuostâšæiden nâmâtuvvujėk nissuni bâssâlkættes buf'sâ-hiitâmâk dâihe oamme-buvsâk; dâid æi gâlgâ of'tâge biddjât oaffâruššâm-bai'kai.

Nubbadɛšši oamme suoi'ne-gâwjâk, dâid mâida æi gâlgâ of'tâge biddjât oaffâruššâm-baikidi.

Goalmad jâ mâŋemuš goaredâm-vuokke læ dop'pâ-gæše-luonek; dâggarâǯǯâid æi gâlgâ of'tâge sâw'njet oaffâruššâm-baikidi. Dâstgo jos of'tâge gawnâtâllâ, gutte dâggarid læ bâr'gâm, de son gâl'ga gârrâ lagâ raŋgaštusâ vuollai šâd'dât.

viklet fast i hinannen. Han lurte sig på skuddhold og vilde skyte; da tenkte han: „Mon det er fordi jeg lovte den hornene? Jeg gir dig ikke noe." Da viklet de sig løs og sprang vekk.

Ikke lenge derefter, da han hadde tjent ét år, giftet han sig og laget sig gård. Han var flittig til å arbeide og gav sig ikke ro til å sove lenge. Engang stod han om sommeren op tidlig en morgen og gikk ut og så haveller på innsjøen. Da sprang han til stabburet, grep børsen sin og skjøt, sprang igjen til gammen og vekket gårdsfolkene og vilde sette not. Da de satte båten på vannet, var kuglen gått igjennem båten på to steder. Han måtte da trekke båten sin på land igjen og sette den istand og bante fælt.

En høst gikk han ut i marken for å lete efter renene sine og tok med sig den bjelle han om vinteren pleide å ha om halsen på kjørerenen. Han rodde over innsjøen og trakk båten op på land og sprang inn i skogen. Som han sprang, falt han overende, og bjellen for mot en sten og gikk itu. Han bante meget og gikk hjem.

Han levde ikke lenge som gift, før han fikk helsott. Den siste dag så han på sine husfolk og sa: „Men I kan nok spise; jeg ser at I gjør ende på alt. Og hvad for satan skal jeg spise, når jeg blir frisk?" Om natten døde han.

164. HVORLEDES HELLIGE OFFERSTEDER BLIR UTSKJEMT.

Først nevnes bakstykket i kvinners uvaskede bukser eller deres gamle bukser; dem skal ingen legge på et offersted.

For det annet nevnes høirusk; det skal heller ikke noen legge på offersteder.

Den tredje og siste måte å skjemme ut på er rusk fra en slire; sådant skal ingen ryste ut på offersteder. For hvis en finnes som har gjort sådant, skal han lide den strenge lovs straff.

Men den som med ild brenner et hellig offersted, han har ikke

Muttu son, gutte dolâin boal'da bâsse oaffâruššâm-baike, dât i læk goaredâm, muttu billedâm dâihe duššâdâm. Dolâ barâst fer'te billâšuvvât, vâiku læš stuorrâ gæđ'ge; dâstgo dâggar gæđ'ge, mi læ bâsse gæđ'ge, læ ærotuvvum buok geđgi bâddjel. Dâm âlâ læ bid'djujuvvum boc'cui buoidek, jâ dâm lakkai læ vui'dum obbâ gæđ'ge jâ læ čabbâk jâ čabbes oai'net; dâstgo dât læ šovidâm jâ šoavvo.

Dât boares vuojâtuvvâm bâsse gæđ'ge, mâid Vuolabâš boldi — dât stuorrâ dollâ luoddoi stukkâid erit, jâ ol'muk æi æm'bu dok'kitâm dâm gæđge bal'vâlet æige dok'kitâm immelen ânnet. Ænnâgâk, stuorrâ joaw'ko, dâk, guđek dâm bâsse gæđ'gai gul'levâǯǯâk leddjė, si morâšteddjė guk'ka jâ sâggâ dâm čabbâ bâsse gæđge ditti. Æi si læm morâštet æra geđgid. Vâiku čiešâ dâihe vel æm'bu geđgid livči of'tâge boal'dam dâihe aibâs erit jaw'kâdâm jâ čieŋŋâles jawre bon'nai vuojotâm, de æi si livči uccanâšge morâštâm. Muttu dâm sin jiešâidæsek olles asâtus jâ rakkâduvvum čabbâ bâsse sieide, mâid si æi goččo æm'bu gæđ'gen rakkâdus mâŋŋel, muttu goč'čujuvvu siei'den, dât læ sin immel. Dât læi vela sin rakkesvuottâ buok stuoramus dâsâ, mi morâštetti sin, go dât haw'sket rakkâduvvum bâsse siei'de bol'dujuvvui.

(Reppen 1903.)

165. BÆIVE-VUOLAB I AIGO ÆM'BU SIEIDE MIELÂ DOAR'JOT.

Vuolabâš læi guk'ka bal'vâlâm bâsse sieide, jâ son læi buorre god'deskuttar; muttu mâŋašâssi son i god'dam ollo goddid, jâ de son vuoitatâllâgođi duttâmet'tumvutti, jâ dâm duttâmet'tumvuođâ bof'te son ânnegođi vâše sieide âlâ. De vulgi Vuolabâš god'debiw'dui, jâ siei'de-lassast vuost ælla oai'nem varas, gos guw'lui siei'de lik'ka. Na, go Vuolabâš bođi sieide lusâ, de gommerdi son of'ti; i siei'de lik'kâm; de gommerdi son nubbadâšši; i siei'de vel lik'kâm; muttu de gommardâlâi son goalmadâšši jâ celki: „Jos dâl ik likkâ čajetâm varas munnjė gæino goddi guw'lui, de mon im aigo boattet æm'bu dam bâsse sieide lusâ goas'sege," jâ siei'de hal'lâni dâl'lan bæw'ǯai guw'lui. De Vuolabâš

skjemt det ut, men ødelagt det. Med ild må selv en stor sten bli ødelagt, for en sten som er en hellig sten, er utvalgt fremfor alle stener. På den er det lagt renfett, og således er hele stenen smurt og er en vakker ting og skjønn å se til, for den er blitt glinsende og glinser.

Den gamle innsmurte hellige sten som Olav[1] brente — den store ilden sprengte stykker av den, og det tektes ikke folk mer å tjene stenen eller ha den til gud. Mange, en stor hop, de som holdt sig til den hellige stenen, de sørget lenge og meget over den vakre hellige sten. De vilde ikke ha sørget over andre stener. Selv om en hadde brent eller ganske skaffet vekk syv eller enda flere stener og senket dem til bunnen av en dyp innsjø, vilde de ikke ha sørget et grand. Men denne deres egen fullkomne innretning og selvlagede vakre hellige sieide, som de ikke mer kaller sten efterat den er stelt til, men som kalles sieide, den er deres gud. Det var deres store kjærlighet til den som gjorde dem sorgfulle, da den hellige sieide som var stelt tekkelig til, blev brent.

165. BÆIVE-OLAV VIL IKKE MER GJØRE SIEIDEN TIL LAGS.

Olav hadde lenge tjent en hellig sieide, og han var en god villrenskytter; men tilsist fikk han ikke mange villren, og så blev han betatt av utilfredshet, og på grunn av utilfredsheten begynte han å bære hat til sieiden. Så gikk han på villrenjakt, og han var først ved sieidestenen for å se til hvilken kant sieiden rørte sig. Nå, da Olav kom til sieiden, bukket han sig én gang; sieiden rørte sig ikke; så bukket han sig for annen gang; sieiden rørte sig enda ikke; men så bukket han sig for tredje gang og sa: „Hvis du nu ikke rører dig for å vise mig veien til villrenene, vil jeg aldri mer komme

[1] Se nr. 165.

vulgi erė siei'delassast jâ mânâi goddid biw'det dokku, gos siei'de i hal'lânâm, oai'nem varas, mov dobbe gævva, jâ dobbe gævâi nu burist, âtte i goas'sege læm vel nu burist gævvâm. Dâm biw'doræisost son goddi čiešâ godde, jâ son vieʒʒâi ræŋgâs baikest âlcės væk'ken rad-djât dâid ollo goddid. Muttu goddečorvid æva soai dol'vum sieid-las'sai jâ ævage vuol'gam vuoi'dât sieide; muttu dâm sâddjai Vuolabâš æm'bu jâ æm'bu suttâi sieide âlâ, jâ dâm sutto bof'te ai'go son sieide buol'latet.

Dâk, gubek sieide bal'vâleddjė, si vuostčæidėn go god'debiw'dem-rei'sui vul'gėk, de mɛnnėk vuost sieide lusâ oai'nem varas, gosâ guw'lui bâsse siei'de sin goč'čo vuol'get, dât læ, gost gâl'gėk si ollomus goddid gaw'nât. Dât læi âi'du nav: gosâ guw'lui siei'de lik'kâ, de dokku guw'lui god'de-biw'dek gɛl'gėk mânnât, jâ go dobbe mâi'dege fin'nijėk, de gɛl'gėk buf'tet sieide lusâ čab'basumus čorvid, jâ lævsos-buoide gɛl'gėk biddjât sieide âlâ, go bæivaš bai'ta jâ lig'ge dâm buoide, jâ dâm lakkai vuoddjâ gol'ga sieide mel'de vuolas. De duššefâl dâm lakkai læ rivtės bâsse sieide rakkâdus.

Bæive-Vuolab mâida læ ow'dâl nu burist rakkâdâm dâm bâsse sieide; muttu dal ai'go son aibâs æra lakkai rakkâdet.

Bæive-Vuolab vulgi ræŋgâines sukkât siei'delas'sai buol'latâm varas dâm bâsse sieide; muttu go soai læiga dokku sukkâmen, de gâččâi gârrâ vuos'te-bieg'gâ, nu âtte Vuolabâʒʒâst guf'tuk ai'rok dod'djuig râs'ta, jâ ræŋ'gâ i nâkkašâm gosge sukkât, jâ de fer'tigâ soai miebas luoi'tet muttem aw'den bai'kai, gost soai æva gaw'nâm mâi'dege dar'-bâšid dâihe bier'gâsid ærago dušše ovtâ af'šo; muttu Bæive-Vuolab valdi af'šo jâ rakkâdi hirsâst ai'robæle jâ nubbe hirsâst fâst nubbe ai'robæle, jâ dal læ guf'tuk ai'rok gar'vas, jâ son ræŋgâs čânâi mâŋŋe-duf'tui gid'dâ, âmâsgo jaw'rai râw'gât, jâ de son vulgi sukkât gârrâset siei'delassa vuos'ta. De dâddja ræŋ'gâ: „Âle sugâ mendu gârrâset! Hævâtâk mun'nu.“ Vuolabâš celki: „Immel ai'go mun'nu var'jâlet dam ræisost.“ Muttu ræŋ'gâ læi sâggâ bâlost jâ oroi javotâgâ; dâstgo son jurdâši nav âtte: „Siei'de læ goastâtâm dâggar gârrâ dalke.“ Muttu de joawdâig Vuolabâšguovtes ræŋgâš sieide lusâ.

Ræŋ'gâ čuoppâi goi'ke sorvid jâ stoabbâlɛsti dâid sorvid sieide birrâ,

til den hellige sieide," og sieiden helte straks mot sydost. Da begav Olav sig bort fra sieidestenen og gikk for å jage villren dit hvorhen sieiden ikke hadde hellet, for å se hvordan det vilde gå der, og der gikk det så godt at aldri var det enda gått så godt. På den jaktturen fikk han syv villren, og han hentet drengen hjemmefra for å hjelpe ham med å slakte de mange renene. Men hornene av renene bragte de ikke til sieidestenen og gikk ikke og smurte stenen, men isteden blev Olav mer og mer sint på sieiden, og på grunn av denne vrede vilde han sette varme på sieiden.

De som tjente en sieide, gikk, når de drog ut på villrenjakt, først til sieiden, for å se til hvilken kant den hellige sieide bød dem dra, det er, hvor de skulde finne mest villren. Det var nettop så: til den kant hvorhen sieiden rørte sig, til den kant skulde villrenjegerne gå, og når de der fikk noe, skulde de bringe de vakreste horn til sieiden, og talgbleien skulde de legge på sieiden, når solen skinte og opvarmet fettet, og således rant fettet ned over sieiden. Bare sådan er den rette fremgangsmåte med en hellig sieide.

Også Bæive-Olav har før stelt godt med den hellige sieide; men nu vil han stelle med den på en ganske annen måte.

Bæive-Olav rodde med sin dreng avsted til sieidestenen for å sette varme på den hellige sieide; men da de holdt på å ro dit falt det inn med sterk motvind så begge årene blev brukket av for Olav, og drengen orket ikke å ro noensteds hen, og de måtte holde unda til et øde sted, hvor de ikke fant noe av hvad de trengte, eller noe å hjelpe sig med undtagen bare en øks. Men Bæive-Olav tok øksen og laget av en tømmerstokk en åre og av en annen stokk en annen åre, og nu var begge årer ferdige. Drengen sin bandt han til aktertoften, forat han ikke skulde falle i sjøen, og så gav han sig til å ro sterkt hen mot sieidestenen. Da sier drengen: „Ro ikke altfor sterkt! Du ødelegger oss." Olav sa: „Gud vil verge oss på denne reise." Men drengen var meget redd og tidde stille, for han tenkte som så: „Sieiden har sendt sådant uvær til straff." Men så nådde Olav og drengen frem til sieiden.

Drengen hugget tørfuruer og stablet dem om sieiden, så denne

nu âtte siei'de buok jawkâi sorvi vuollai. Muttu Vuolabâš valdi stalle-gâs'kâm giettâses jâ gâs'kâgođi dolâ; muttu dollâ i buol'lam. De fer'ti son bâjas bâjedet čâlmides jâ rokkâdâlâi Immelest vække, jâ Vuolabâš oppet gâs'kâgođi dolâ dâm golmâ-of'tâlâš Immel nâmmi, jâ dâm golmâ-of'tâlâš Immel nâmâ bof'te son oaǯǯoi dolâ. Go son læi oǯ'ǯum dolâ, de son læikoi akkalâg'ga vuojâ sorvi jâ sieide âlâ dolâ stuorrodâm ditti. Dâm varas læi akkalâg'ga vuoddjâ val'dum farrui; dâstgo dât læ buliš.

Dâm mui'tâlusâst mainâst vel nav, âtte lakkâ læi dâlle gârâs dâsâ, gutte boares oaffâruššâm-baikid, siidid dâihe bâsse muorâid movtege billedeš; de son gâl'ga bâha ol'mu bof'te hævâtuvvut, dât læ: son gâl'ga noaide bof'te duš'šâduvvut.

Dâl go Bæive-Vuolab læi dolâ bof'te billedâm dâm čabbâ bâsse sieide, de rav'vestâlâi son ræŋgâs jâ celki: „Âle, ræŋgâšâm, mui'tâl ovtâge hæggâlɛǯ'ǯi dâm stuorrâ lagâlâš aše, mâid moai siei'delassast bar'tedæime!“ Vel dâddja Vuolabâš: „Ræŋgâsâm, go čiešâ jâge læk ol'lasi nokkâm dâstmâŋŋel, de dâlle oaǯǯok roak'kâ mainâstet âi'du gæs jieš dattušâk. Dâstgo dâlle moai æm darbâš bâllât gæs'tege, æm lagâst, æm birust jâ æmge noidin; dâstgo dâlle læk buokâk juo famoidæsek mâs'sam.

Bæive-Vuolab læi kiewrâs âlmai. Son i bâllâm dâst, âtte ol'muk leddjė nâkkašet dâihe duos'tât su cam'met; muttu son bâlâi duššе dam majilme stuorrâ šlamâst jâ dâm famulâš biru lagâst, noidin.

(Reppen 1903.)

166. BAI'SKO-IJÂ OAŽ'ŽO GULLÂT DILES.

Jos gige ai'go gullât dileǝ, de mænnoduvvu nav: Guovtes mânnâb čok'kat of'ti selgi dâggar aite âlâ, mi læ sir'dum golmâ gærde. Bai'-sko-ijâ dâk gâl'gâb dâm bâr'gât. De boatta hirmos stuorrâ aj'ja jâ dâjja: „Or'ro siivost!“ Go dâm læ dâjjam, de jaw'ka. Oanekes aige gæšest boatta aj'ja fâst; muttu dɛlle læ ɛldės joaw'ko farost. Dâin læ ruŋgok dego ol'muin, muttu oaivek læ dego loddin jâ spirin. Gɛlle

blev ganske borte under furuene. Men Olav tok ildstålet sitt i hånden og begynte å slå ild; men ilden tendte ikke. Da måtte han opløfte sine øine og bad Gud om hjelp, og atter slo han ild i den treenige Guds navn, og ved den treenige Guds navn fikk han ild. Da han hadde fått ild, helte han håkjerringtran på tørfuruene og sieiden for å gjøre ilden større. Derfor hadde han tatt håkjerringtran med; for den brenner lett.

I denne fortelling heter det også at loven var dengang streng for den som på noen måte ødela gamle offersteder, sieider eller hellige trær; han skulde ødelegges ved en ond mann, det er, ved en noaide.

Da nu Bæive-Olav med ild hadde ødelagt den vakre hellige sieide, påminte han drengen sin og sa: „Kjære dreng, fortell ikke noen levende den store ulovlige gjerning, som vi ved sieidestenen gjorde oss skyldige i!“ Olav sa videre: „Kjære dreng, når der er gått fulle syv år herefter, kan du fritt fortelle det til hvem du vil. For da behøver vi ikke å frykte noen, hverken loven eller djevelen eller noaidene; for da har alle alt mistet sin makt.

Bæive-Olav var en sterk mann. Han var ikke redd for at folk skulde orke eller våge å banke ham; men han var bare redd for denne verdens store larm og djevelens mektige lov, noaidene.

166. PÅSKENATT FÅR EN HØRE SIN SKJEBNE.

Hvis noen vil høre sin skjebne, går han således frem: To setter sig rygg mot rygg på et stabbur som er flyttet tre ganger. Det er påskenatten de skal gjøre det. Da kommer en forferdelig stor gubbe og sier: „Sit stille!“ Når han har sagt det, forsvinner han. Kort efter kommer han igjen; men da har han sitt følge med. Deres kropp er som på mennesker, men hodene som på fugler og

dâk, gæk læva čokkanâm, æva gâlgâ bâllât. De oaʒ'ʒob gullât dileskâ boat'te beivin. Dâstgo ajjagaʒ'ʒe hallėk gâs'kânæsek buok dâm birrâ, mi gâl'ga dappatuvvât.
(Saba 1920.)

167.

Muttom giepmân mânâi jâ osti galvo âlcis; dâst leddjė maŋgâšlai galvok. Ovtâ gerrės sis'te leddjė lađ'đek jâ æra diwrâs liinek. Go dât læi oas'tam buok, mâid halidi, vulgi ruok'tot. Vuojededdin oai'na, go dâm diwrâs gal'vogerrės sis'te of'tâ bai'ke âin bicco. Jurdašišgođi, mi dât gâl'ga læt. De fuommaši, âtte dobbe dai'da læt varâlâšvuottâ. Dâmditti divoi mâŋemussi dâm gerrės, jâ mađi mânâi ovtâ gorʒe guor'râl, ja go bođi gorʒe raddjai, čoaw'deli gerrės luovos ja hoi'gâđi gor'ʒai. Go gerrės mânâi gorʒe vuollai, de oini dâm âtte gerrės læi guow'dât luod'dânâm jâ garâstâgâk râs'ta boat'kânâm. Dâlle ar'vedi, âtte dât læi rot'to, gutte gâikoi dam guow'dât hæggâs owdâst. Rot'to læi dâlle dego uccâ manaš.
(Aikio 1925.)

168.

Min dalost læi of'tâ bænâ, gutte læi buorre oamme-bænâ, ja læi mâidai biwdar. Gavce nubbe lok čuođe jâ gavce loge bođi of'ta gir'de-sappan bai'kai. Bænâ aicâi dâm, ruottâi dokku jâ dop'pi gid'dâ jâ gaski jamâs. Ol'muk, guđek oi'nė dâm, leddjė dâm gaddost, âtte rot'to læi boattam dâm bai'kai, jâ dâk dâmditti rakkisteddjė dâm bænnâg ja anoteddjė âtte sæs'tet dâm hæggâ dâm sujâst, âtte dât læ gaddjum ol'mui hæggâ, jâ dât læ sar'nomuš gâs'kânæsek: „Jos dat bænâ i livče læmaš, dâlle æp mi livče of'tâge æm'bu hæggâst.“
(Aikio 1925.)

dyr. Da skal de som har satt sig, ikke bli redde. Da får de høre sin skjebne i de kommende dager. For gubbens følge snakker sig imellem om alt det som skal skje.

167. PESTEN I PULKEN.

En kjøbmann gikk og kjøpte sig varer; han hadde mange slags varer. I en pulk var klæde og andre kostbare tøier. Da han hadde kjøpt alt han ønsket, reiste han tilbake. Som han kjørte, ser han at i pulken med de kostbare varer er der et sted som alltid blir rimet. Han begynte å tenke på hvad det skulde bety. Da kom han på at det kanskje var en fare der. Derfor stillet han den pulken sist; veien gikk langs kanten av en foss, og da han kom til fossen, løste han pulken og skjøv den ut i fossen. Da pulken for under fossen, så han at den var kløvnet itu og at snørebåndene var slitt av. Da skjønte han at det var pesten som hadde revet den itu for å berge livet. Pesten var da som et lite barn.

168. PESTEN.

På vår gård var en hund, som var en god buhund, og den gikk også på jakt. I 1880 kom en flaggermus til gården. Hunden fikk øie på den, løp hen og grep den og bet den ihjel. Folk som så det, stod i den tro at pesten var kommet til gården, og derfor elsket de hunden og bad om å spare dens liv av den grunn at den hadde frelst menneskers liv, og de talte sig imellem: „Hvis den hunden ikke hadde været, da var ingen av oss mer i live.“

169. MÂN'NE NJAW'DAM-NUOR'TÂLÂƷƷÂK LÆK NUVT UC'CANÂM JÂ GEFUM.

Dolen læi Njaw'dam-nuor'tâlâʒʒâin dal'vesii'dâ vuolabæld Guođaš-jawre, Vuosse-luobbâl gaddest. Dâst læi vuostâs gir'ko mâidai dobbe guowloin, rakkâduvvum muttom nuor'tâlâʒʒâst, gæn nâmmâ læi Troffan. Sæmma baikest lejjė smavvâ raigek ænnâm sisâ; gæsse-ænnâmest dow'dujejjė vela bal'gak dâi raigi gâskâst, raigest rai'gai. Muttu æi nuor'tâlâʒʒâk diet'tâlâs dâst ânnam mâi'dege avverid, ige boattam mik-kege jur'dâgi.

Dâm Vuosse-luob'bâlest dol'lujejjė daw'ja sob'bârâk. Dâsâ bottė ladde-boal'varâk; dâst gaw'pedejjė jâ jukkė jâ dorru, jâ boal'varâk diet'tâlâs dâsâ burist lii'kujejjė, go sist vii'negaw'pe jottelet mânna.

Muttu æi dâm baikest buokâk læk lii'kum dâm riei'modæmmai. Muttomėn go nuor'tâlâʒʒâk lejjė ovtâk, de botte uccâ alas âl'mašâk, allân gukko, jâ halâdejjė nuor'tâlâʒʒâiguim. Giellâ vel âldesek nuvt uc'ce, âtte il'la ad'dėhâllė; dâjjėk âtte: „Di gul dast jiei'modekket jâ jukkâvekket jâ doajjovekket. Si æi lii'ku dâsâ. Di gâl'gâvekket gul dast erit far'rit, dânne go di leppet dasâ mâŋŋa boattam go si. Jâ gâl'gâvekket gul hæi'tet erit jukkâmest.“ De âi'du sir'dė dâk nuor'tâ-lâʒʒâk dâst erit, go vuogâs ai'ge bođi, jâ assâgottė Njutejaw're-gad'dai dal'vai.

Muttomėn de gullėk, âtte Laddest læ vuod boal'var boattemen; muttu rot'to læ farost. Jos dât rot'to bæsâš sii'di, de god'da gâl buokâid. De læi muttom oarbes gan'dâ; dât lokka âtte: „Âd'det sunnjė jiew'jâ hærge jâ čiŋâtekket vel dâm hærge, jâ gerrės! Son vuol'ga boal'var owdâld vuojjet.“ „Na, duostâk?“ lokkėk ærak. „Na, æi basiš čier'rok,“ fas'tedi gan'dâ. De vuoj'jai. Čevek-jawrest bođi boal'var owdâld. Boal'var sat'tulâš sævva, âtte i gâlgâ vuojjet lâk'kâ. Muttu gan'dâ vuojja liika lâk'kâ. Rot'to go de fuommaši gandâ čiŋŋâ-hærge, de njui'ki boal'var âskest dego buoidâ; muttu i dæi'vâm gandâ gerrėsi, gâččâi muottâ-skal'vai jâ dâsâ bawketi jieš buok cuowkâs. De šâd'de gâl illui buokâk, go rot'to dâsâ duššâi.

Boal'var go bođi nuor'tâlâʒʒâi ođđâ dal've-sii'di, de dâk mui'tė čakkâ-

169. HVORFOR NEIDENSKOLTENE ER BLITT SÅ FÅ OG FATTIGE.

I gamle dager hadde Neiden-skoltene sin vinterby nedenfor Guodasjsjøen ved bredden av Vuosseluobbal. Der var også den første kirke i de egne, bygget av en skoltelapp, som het Troffan.

På det samme sted var der små huller i jorden, og når det var bar mark, så man at der gikk stier mellem hullene, fra hull til hull. Men lappene brød sig naturligvis ikke noe om det og tenkte ikke noe over det.

Ved denne Vuosseluobbal holdtes ofte stevne. Dit kom kvænborgere; der handlet de (skoltene) og drakk og sloss. Og kjøbmennene likte det selvfølgelig godt, at brennevinshandelen gikk strykende for dem.

Men ikke alle på det sted likte denne støi. Engang da skoltene var alene, kom små nøkne menn, en alen lange, og snakket med dem. Sproget deres var som småbarns, så det var så vidt de forstod dem. De sa: „Dere støier her og drikker og slåss. Vi liker det ikke. Dere skal flytte herfra, for dere er kommet hit senere enn vi. Og dere skal slutte med å drikke.“ Så flyttet skoltene derfra, da den beleilige tid kom, og bosatte sig ved Njutesjøen om vinteren.

Engang fikk de høre at der atter kom en kjøbmann fra Finnland; men pesten var i følge med ham. Hvis den slapp inn i byen, drepte den nok alle. Så var det en foreldreløs gutt; han sa: „Gi mig en hvit kjøreren og en pulk og pynt renen godt! Jeg skal kjøre kjøbmannen imøte.“ „Tør du?“ sier de andre. „Å, efter mig blir der ingen igjen som gråter,“ svarte gutten. Så kjørte han. Ved Tsjeveksjøen møtte han kjøbmannen. Kjøbmannens skysskar vinket til ham at han ikke skulde kjøre nær ham; men han gjorde det allikevel. Da pesten så guttens pyntede ren, hoppet den lik en røskatt[1] ut av fanget til kjøbmannen; men den traff ikke guttens pulk

[1] Man trodde at pesten kom i skikkelse av et lite nakent barn, en hund eller en røskatt (Saba).

lâg'gai (alas âl'mai) sane ja æi oas'tam viine æi algâge. De suttâi boal'var jâ ukkedi, âtte dâk 30 dalo gâl'gėk nokkât golmâ dalo rajjai. Jâ nu dât læ gævvâm. Njaw'dam stuorrâ sii'dâ læ mæs'tâ nokkâm buok. Mibe lad'delâŝ, duot noaides tiŋ'gâ, go dât ukkedi, de i læk læi'kâ.

Dolen læmaŝ čakkâlâg'gak æra baikin mâidai dabbe. Lâk'kâ Vaggetâm-jawre læ varre, mi âin dal goč'ču Čakkâlâg-varre.

(Saba 1918, Neiden.)

170. EI'NAVÂĐÂ OAPPES.

Muttomėn bottė čuđek fâstâin Njuot'te-jawrai. Guoladâkki dal jottėk, gâl'gėk dal vig'gât vuoi'tet Guoladâgâ lânne. Læ nuvt ollo, âtte ovtâ vajjeg čieŝâ loge. Bag'gėjejjė muttom âl'ma Njuot'tejawrest doal'vot sin Guoladâkki. De vul'gė vuoje hergiguim. De ŝâddâi hirmos muottââl'me. Oappes i vuojege æm'bu rivtes gæino, muttu vuojja bâjas Ei'navâđâ, bâjebuid âtte bâjebuid. Ei'navâđđâ læ hirmos âllâ varre Njuot'tejar jâ Guoladâgâ gâskâst. Čuđek læ luovos-vuoje buokâk, duŝŝe gieđâlâk-hær'ge, mi oai'vamuǯǯâ gæssa, læ gol'lusest, jâ dât læ god'de, udamâg. Oappes dâm diet'tâlâs varâsti. Dego botte âlaŝi, de dâjja oappes âtte: „dai'da læt buoremus, âtte si buok hergid bijjėk rai'dolâgâi, âmâs of'tâge lap'put dâggar næwres dal'ken.“ Ja čuđek lokkė, âtte dât læ buoremus singe gaddo meld. De goallostâlâi mâŋŋalâgâi buokâid ovtâ vajjeg čieŝâ loge, jâ de vuoj'jai. Vuojja dâggar sâjjai, goggu læ âllâ cæggo baf'te jâ juovvâ vuold. Vuojja baf'te-râwdâ muotta-skalve meld, dâs'sa go buokâk de bottė baf'terâwdâ âlâ; de čâski gol'lus râs'ta jâ râw'gi hærges bâjabællai. God'de (udamâg) diet'tâlâs faŝketi miette-luok'kai bâjjel bavte jâ rot'ti æraidge farrui; de mânnė buok bâjjel bavte.

De dât oappes vuji ol'mui rajjai, gost læŝ diettam ol'muid lâgâmus'ta. Oroi dast 3 bæive. De vuji gæč'čât Ei'navâđâ juovâ: hærgek lejjė

og falt i en sneskavl, og der revnet den med et smell. Da blev nok alle glade, da pesten omkom der.

Da kjøbmannen kom til skoltenes nye vinterby, husket de tsjakkalaggenes (de nøkne menns) ord og kjøpte ikke brennevin, ikke det minste. Da blev kjøbmannen sint og truet: disse 30 familier skal svinne inn til tre familier. Og så har det gått. Neidens store by er næsten ganske øde. En kan skjønne at når en kvæn som er så trollkyndig, truet, da er det ikke spøk.

I gamle dager var der tsjakkalagger også på andre steder her. I nærheten av Vaggetam-sjøen er et fjell, som ennu kalles Tsjakkalagfjellet.

170. VEIVISEREN OVER EINAVADDA-FJELLET.

Engang kom tsjudene igjen til Notozero. De er nu på vei til Kola; de skal nu prøve å ta Kola festning. De er så mange at de er 70 på én nær. De tvang en mann i Notozero til å føre dem til Kola. Så kjørte de avsted med ren. Da blev det et forferdelig snefokk. Veiviseren kjører ikke mer den rette vei, men opover Einavaððа, høiere og høiere. Einavaððа er et fælt høit fjell mellem Notozero og Kola. Alle tsjudene kjørte løse (hver for sig); bare den ren som var nærmest veiviseren og som drog høvdingen, var i slagtøm (bundet til veiviserens slede); den var en villren og utemmet. Veiviseren hadde, kan en vite, sørget derfor. Da de kom op på høiden, sier veiviseren at det er kanskje best at de binder alle renene efter hverandre, så ingen farer vill i sådant uvær. Og tsjudene sa at det var best også efter deres mening. Så bandt han dem alle på rad efter hverandre, 70 på én nær, og så kjørte han. Han kjørte til et sted hvor der var et høit, bratt berg og ur nedenunder. Han kjørte langs en sneskavl på kanten av berget, til alle var kommet op på kanten. Da kuttet han slagtømmen av og styrte i hast sin egen ren opover. Villrenen, som var utemmet, hoppet selvfølgelig nedover bakken ut over berget og trakk også de andre med sig; så for de alle ut over berget.

lammâšuvvâm, jâ ol'muk lejjė jamâdâm; dušše muttomâk vela bâjadâllė oividæsek. De dâid vel huškoi jamâs. De valdi buok dâi čuđi davver, mâid læš gaw'nâm gerrėsin, jâ de mânâi jâ mui'tâli Guoladâgâ hærraidi, âtte mâid son læ bâr'gâm. De oaǯǯoi ollo gii'tus dâm bârgostes.

Âin dal læ nuor'tâ-samin dât sannevajâs, go gænge gad'dėk lap'put jâ duššât, âtte: vuolgak Ei'navâđâ čiččad logo dæw'det. Dâjjėk dâk dâm læikâi mâidai.

(Saba 1918, Neiden.)

171.

Muttomėn lejjė čuđek jottemen Guoladâkki dâm lanne vuoi'tet. Njuot'tejawre nuor'tâlâǯǯâk lejjė god'debiwdost Suoločielgest raidoiguim. Čâf'čâ-dal've læi. Of'tâ læ dâin noai'de; Njāllâ-vuorâsen goččudejjė. Dât læi biwdost of'tân guvtin barnines. De ger'gė biwdost. It'tenâš dal gâl'gėk vuol'get ruof'tot Njuot'tejaw'rai. Iđedest go goc'cajejjė, de dâjja Njalla-vuorâs âtte: „dâl læ čuđđe boattam sin bai'kai.“ Ærak æi jakke; muttomâk bil'kedėk vel, dâjjėk: „Na, gosâ Njallâ dâlle šâd'da? Na, gosâ æra go baf'tai čaŋŋa?“ Vuorâs dâjja âtte: „I daide læt Njallige dille baf'tai čaŋŋât.“

De goč'čo Njallâ barnesguof'ta âtte: „nub'be dunnust gâl'ga njirro gæssatet (njir'ro læ bæwreb go vârres boaso; dat læ guǯ'ǯâm-ašše dafostge sâggâ buoreb vuojanen), jâ nub'be fâst buoremus vuojan; son mâid jieš val'da šiegâ vuojan.“ Na, de rajjė raidoid val'mâši jâ gæssatâllė jâ goallostâllė. Njallâ-vuorâs gævâti jiešâs mâŋemušši jâ barnesguof'ta vela jiešâs mâŋabællai. Jâ de vuoj'jajejjė.

De čuđek læmaš čiekkadâm bartâidi, jâ nieidâid jâ manaid bag'gim olgus dukkurâd'dât, âmâs boat'tek fuommašet mâi'dege. Na, god'debiw'dek go bottė Njuot'tejar-siidâ lâk'kâ, de oi'nėk, âtte buok læ nu mo ow'dâl; nieidâk vela oi'nujėk dukkurâd'dâmen. De ærak dajjėk Njallâ-vuorrâsi âtte: „Ibe læhge boattam čuđđe, go niedah sierreh.“

Så kjørte veiviseren til folk, der hvor han visste folk var nærmest. Han var der 3 dager. Så kjørte han for å se til Einavaððas stenur: renene var slått fordervet, og folkene var døde; bare noen få løftet litt på hodet. Så banket han dem ihjel. Han tok alt tsjudenes gods som han fant i sledene, og reiste så til herrene i Kola og fortalte dem, hvad han hadde gjort. Da fikk han megen takk for denne sin gjerning.

Ennu har skoltelappene det ordsprog, når de tror en vil kjøre sig vill og omkomme: „Du kommer til å fylle ut Einavaððas syvende tier." De sier det også for spøk.

171. TSJUDENE I NOTOZERO.

Engang var tsjuder på vei til Kola for å ta festningen. Skoltelappene i Notozero var på villrenjakt på Suolo-tsjielge[1] med raider. Det var høstvinter. En av dem var noaide; de kalte ham Kvitrevkallen. Han var på jakt sammen med sine to sønner. Så blev de ferdige med jakten. Næste dag skulde de reise hjem til Notozero. Om morgenen da de våknet, sier Kvitrevkallen: „Nu er det kommet tsjuder til hjemstedet vårt." De andre trodde det ikke; noen spottet endog og sa: „Nå, hvor skal Kvitreven da gjøre av sig? Nå, hvor annensteds enn å krype inn i berget." Gamlingen sier: „Det blir vel ikke tid for Kvitreven heller til å krype inn i berget."

Så byr Kvitreven sine to sønner: „Den ene av dere skal spenne en njirro[2] for pulken og den annen den beste kjøreren; selv tar jeg også en god kjøreren." Nu, så gjorde de raidene ferdige, la kjøregreiene på renene og bandt dem efter hverandre. Kvitrevkallen laget det slik at han blev sist og sønnene enda bakenfor ham. Og så kjørte de.

Tsjudene hadde gjemt sig inne i husene og tvunget de unge pikene

[1] D. e. Landryggen.

[2] En *njirro* (hunren som aldri har kalvet) er hurtigere enn en hanren. Den er også med hensyn til urinering meget bedre som kjøreren.

De vujjė gid'dâ šil'ljui. De čuđđe de viegâi olgus jâ algi god'det. Njalâ barneguovtes vuoj'jaigâ ruovto luoddâ. Njallâ-vuorrâsest læi hirmos stuorrâ nii'be, jâ ješ læi stuores jâ hirmos giew'râ. Gæč'čâli rot'tėt niibes, muttu dât læi gâl'mum gid'dâ dop'pi; fer'ti gâiketet luovus of'tân doppâin jâ de algi doarrot, jâ gol'mâ loge gærgâi god'det, ow'dâlgo vuoitatâlâi. Dego Njallâ gâččâi, de čuđe-oai'vamuš dâlan nuolâsti dâst bæskâ erit jâ čaŋŋâli ješ dâm, dop'pi Njalâst gâpper jâ bijâi dâm oai'vases jâ de vuoj'jai Njalâ barne-guof'ta mâŋŋai. Barnek oai'neb, go vuoj'je boatta sun'nu mâŋest. Nub'be lokka âtte: „Baše! Čug'ge hærgad, vâi soai goas'tâb battârussi.“ Nub'be dâjja, âtte i son baše. Ač'českâ dât læ, aččes bæs'kâ jâ aččes gâpper.“ „Na, go don ik baše, de gâl son bačča.“ Goč'čo vielljâs vuojjet mok'ke-luoddâ. Hær'ge diet'tâlâs čuovvo luoddâ meld. Ješ valdi bisso jâ sif'te. De baši, jâ de gâččâi dât čuđe-oai've. De čalestæiga dâst čoawje guow'dât jâ de vuoj'jaigâ âin; vujigâ muttom âllâ njunnai, oai'neb âtte de bottėk čuđek vuoje. Bottė dâm oai'vamuǯǯâsek rađo rajjai; de jorâdejjė, jorâdejjė dâst birrâ; de jorgetejjė. Dego fâst bottė Njuot'tejar-sii'di, de lokkėk, âtte dai'dėk si liika Guoladâkki vuol'get, jos jo læige oai'vamuš jammam.

Guof'te čab'bamus nissun lejjė guođđam heg'gi, jâ dâk guof'te nissun dæivâigâ læm dâm Njalâ barneguof'ta gal'gok; nubbest lejjė 2 mana, nubbest æi læm manak. De bag'gėjejjė dâm guof'ta âldestæsek bâssâlet bif'tâsid, vârâid erit.

Dâggu gol'ga stuorrâ jokkâ; dâst dâl bâssâlâd'dâb maŋ'gâ stuorrâ væi'kegieđme dievvâ. Of'tâ læ ale faf'tân dâst dâm 2 bâssâlæj'je lut'te. De uhredæiga dâk 2 nissun âtte: „Jos šâddâš hirmos gârrâ muottââl'me, de soai âd'deb Vier'câvarrai viercâ.“ De bæšketi hirmos dal'ke. Faf'tâ vaʒ'ʒa dâst jâ goallo. Dâk nissun-guovtes dâjjâb dâsâ âtte: „mân'ne donge ik mânâ sisâ; æva hân soai sit'tag vuolge gosâge dâggar dal'ken.“ De mânâi dât faf'tâ suole muttom guoros bâr'ti dalke owdâst erit. De dâk, movt guovta basigâ, de nu fierrâlâttigâ buok dâid giđmid gæw'ŋai of'tân bif'tâsiguim. De duš'šė čuđin buok bif'tâsâk, baccė mæs'tâ alas. De mânâigâ dok nissunâk battârussi; goab'bâg mana bijâigâ sæl'gai. Muottâ-âl'me diet'tâlâs valdi dâl'lan

og barna til å gå ut og leke, forat de som kom ikke skulde merke noe. Da villrenjegerne kom i nærheten av Notozerobyen, så de at alt var som før; de så endog at de unge pikene var ute og lekte. De andre sier da til Kvitrevkallen: „Der er jo ikke kommet tsjuder, siden pikene leker.“ Så kjørte de inn på tunet. Da løp tsjudene ut og begynte å drepe. Kvitrevens sønner kjørte tilbake. Kvitrevkallen hadde en fælt stor kniv, og selv var han stor og forferdelig sterk. Han prøvde å trekke ut kniven sin; men den var frosset fast i sliren; han måtte slite den løs sammen med sliren, og så begynte han å kjempe. Tredve fikk han drept, før han blev overvunnet. Da Kvitreven falt, tok tsjudehøvdingen straks hans pesk av ham og trakk den på sig, tok huen av ham og satte den på hodet og kjørte så avsted efter Kvitrevens sønner. Sønnene ser at der kommer en kjørende efter dem. Den ene sier: „Skyt! Stikk til din ren, forat vi kan komme unda!“ Den annen sier at han skyter ikke. „Det er deres far, farens pesk og farens hue.“ „Ja, når du ikke skyter, så får jeg skyte.“ Han byr sin bror å kjøre en krokvei. De andre rener følger selvfølgelig den førstes spor. Selv tok han en børse og siktet. Så skjøt han, og tsjudehøvdingen falt. De sprettet da maven op på ham og kjørte videre; de kjørte op på en høi bergnase; så ser de at tsjudene kommer kjørende. De kom til sin høvdings lik; de gikk der rundt og rundt det; så vendte de tilbake. Da de kom til Notozerobyen igjen, sa de at de fikk nok reise til Kola allikevel, selv om høvdingen var død.

To av de vakreste kvinner hadde de latt leve, og disse traff til å være Kvitrevens sønners koner; den ene hadde to barn, den andre ingen. Tsjudene tvang disse to til å vaske blodet vekk av deres klær.

Det rinner en stor elv der; der står de og vasker mange store kobberkjeler fulle. En er alltid der hos dem og holder vakt. Så lovet de to kvinner offer: „Hvis det nu blir fælt sterkt snefokk, så skal vi gi en vær til Værfjellet.“ Da small det med et fryktelig uvær. Vakten går der og fryser. Kvinnene sier til ham: „Hvorfor går ikke du også inn? Vi går da ikke noensteds hen i sådant vær.“ Så gikk vakten hemmelig inn i et tomt hus for å søke ly for uværet.

buok luoddâid. Čaŋâigâ juvvi. Dego dal'ke vasi, de gæč'čâlejjė čuđek rakkaiguim occât; muttu æi dâk fattem; mânne gâl nu lâk'kâ, âtte gulâigâ hallâmen âtte: „jos si fâl fattėšejjė dal, de i dunnuidi hæg'gâ gâl basaši šât." Nub'be niso læi giev'vo. Dâsâ læi nub'be bijjâm niibe njal'mai, âmâs gievvot sat'tet.

Na, go æi fattem dâk čuđek, de oinigâ, âtte dâk mânnėk fâstâin Njuot'tejar-sii'di. De mânâigâ dâk guof'te nissun, dâs'sago bođigâ ješâsek njâlli. Dobbe læi borrâmuš vâiku mi, goi'ke biergok jâ guolek jâ æra njâllâ-davverâk. De bæsâigâ ællet.

Njalâ barnek mâidai nokkâšgođigâ ævvasin; vulgigâ njâlâskâ guw'lui; oai'neb âtte uf'sâ læ goawkeld. De suor'gânæiga; gad'deb, âtte čuđđe læ njâlâst. Nissun-guovtes fâst go oai'neb dam guof'ta boattemen, de nub'be lokka, âtte čuđek læ; nub'be fâst lokka, âtte sun'nu gal'lak dâk læ. Dâs'sa geč'če gutteg guoi'masæsek; de dow'dajejjė, âtte gæk læ, jâ de šâddâi illo guf'tui bællai.

Muttom aige gæšest de mânnė Njuot'tejar-sii'di. De lejjė čuđek buok jammam, gollum jâ nel'gum.

(Saba 1918, Neiden.)

172. VÂSALÂS VIG'GA GOALMADÂŠŠI VAL'DET GUOLADÂGÂ LÂNNE.

Muttomėn bođi Suomâ-čuttevækkâ Guoladâkki lânne val'det, moad'de čuođe âl'ma. Muttu æi dâk dâlan fal'letâm lânne, orostejjė mæc'cai lâk'kâ. Muorrâ-gæsetæj'jek go ækkedest botte ruof'tot, de mui'talėk, âtte si oi'nė dolâid mæccest maŋgâ sâjest birrâ buok; dât vis'sâ mavsi, âtte cuđđe læ boattam.

Nubbe bæive vulgi of'tâ gæč'čât rattast âtte mi læ, jâ de oini diet'-tâlâs, âtte čuđek læ; jor'gâli heppušes ruof'tot. Čuđe-oai'vamuš

Straks de to var blitt alene, rullet de i hast alle kjelene med klærne ut i fossen. Så blev alle tsjudenes klær til intet; de blev næsten nøkne. Kvinnene flyktet da; de tok hver et barn på ryggen. Snefokket tok naturligvis straks alle sporene vekk. De krøp inn i en stenur. Da uværet gikk over, forsøkte tsjudene å lete efter dem ved hjelp av rakker (små hunder); men de fikk ikke fatt i dem. De gikk nok så nær at kvinnene hørte dem snakke: „Hvis vi bare fikk fatt i dere, skulde dere nok ikke få beholde livet.“ Den ene kvinne fikk lett „lappeskrekk“; den andre hadde lagt en kniv i munnen på henne, forat hun ikke skulde kunne få lappeskrekk.

Da tsjudene ikke fikk fatt på dem, så kvinnene at de igjen gikk til Notozerobyen. Så gikk kvinnene til de kom til sitt eget stabbur (i skogen). Der var alslags mat, tørrkjøtt og fisk og andre stabburvarer. Så berget de livet.

Også Kvitrevens sønner slapp nisten op for. De gikk da til sitt stabbur (i skogen); de så at døren stod på gløtt. Da blev de redde; de trodde at der var tsjuder i stabburet. De to kvinner på sin side, da de ser de to menn komme, sier den ene at det er tsjuder; den andre sier at det er deres menn. Så lenge så de på hverandre at de drog kjensel på hvem det var, og da blev det glede på begge sider.

En tid efter reiste de til Notozerobyen. Da var alle tsjudene døde av kulde og sult.

172. FIENDEN PRØVER FOR TREDJE GANG Å TA KOLAFESTNINGEN.

Engang kom en finsk tsjudehær til Kola for å ta festningen, flere hundre mann. Men de overfalt ikke festningen straks; de stanset i skogen i nærheten. Da vedkjørere om kvelden kom hjem, fortalte de at de hadde sett nyinger (bål) i skogen på mange steder rundt omkring; det betød visst at tsjudene var kommet.

Dagen efter red en ut for å se hvad det var, og da så han, kan en vite, at det var tsjuder. Han snudde hesten sin hjemover;

čuoi'gâli mâŋŋai. Dot rattast mâid væjja; muttu „bænâ“ juf'sa, boatta lâgâbuid jâ lâgâbuid. Vuoj'je rii'di at'tami dærme vuolas; čuđe-oai've čierâsti mâŋest. Sâvekâk gir'de jieŋŋâ-čâs'ti; de mânâi sâvek râs'ta. I šât juf'sâm dâm rii'dėjæj'je; vuor'degođi vægâs. De rimmė lânnest baččet dâm čuđe-oai'vamuǯǯâ, go čuoǯ'ǯo at'tam âld. Muttu nu læ vâlle, âtte go râd'dai sif'tėjėk, de njui'kė nu âllâgâssi, âtte luođđâ mânna julgi gâs'kâl; go oai'vai sif'tėjėk, de duššė gommerd luođa owdâst erit. Jâ stuores jâ gæm'pa oai'net. Baččâlejjė mâid leǯ'ǯėk baččâlâm; de dâjja muttom 80-jâkkasâš boares aj'ja lânnest âtte: „di ekket dâgâ dâsâ mâi'dege; muttu son dât gâl dæivâši.“ Ærak lokkėk âtte: „baše!“ „Bašaši son gâl; muttu sud'do læ; son i læk goas'sege ol'mu god'dam.“ Na, i dât vækketâm; dâk bag'gėjejjė âtte: „don gâlgâk baččet.“ De fer'ti aj'ja. Goččoi lei'kėt gol'mâ sil'bâluođâ; de goččoi god'det galbe; de buonjosti dâid luođâid galbe vârri. De luđi vuostâs laddâ, jâ go de baši, de čuđe-oai'vamuǯǯâst mânâi juol'ge râs'ta. Dâlan čâski juolges erit, râs'ta mi leš lâm vela doallâmen, jâ čânâi have gid'dâ. De æs'kâ bottė âldes skipparâk. Mutto jo dât læi sut'tâm dâm joawkos âlâ, go „ekket boađe sunnjė væk'ken; dif'-tevekket su of'tu soattât.“ „Jâ juol'gebæle njui'ko dâst at'tamest jâ huškoi sâvekin buok vægâs jamâs; duššė 30 vela guđi.

De rakkâdejjė sâvekin gielka, jâ de čokkani jieš dâm âla; muttomâk gessėk, muttomâk dor'juk, jâ de vulgi Suomâ vuos'ta. Mutto nav læ čok'kamen, juol'ge go bavčâg, de âin sut'ta nu âtte čâs'ka jamâs moad'de âin âl'maines. Mâŋašâssi æi læm æm'bu šât go golmâs; guovtes gæsseb jâ of'tâ doar'jo.

De dâk, gæk gæsseb, ar'vâlæva suolgai, âtte gui'ki si fer'tėjėk fierrâlât'tet oai'vamuǯǯâsek; huš'ko dât singe jamâs. Lonotâllėk doar'jo, vâi buokâk oǯ'ǯuk diettet, âtte mi læ aigâ. Jâ dego bođi dâggar vuogâs gor'ǯe, de hoi'gâdejjė dâsâ. Muttu ovtâst vel gærgâi juolge râs'ta čâs'ket saitines, ow'dâlgo gor'ǯe njielâsti.

Guoladâgâ at'tamest gaw'ne giđđâ-dalve čuđe-oai'vamuǯǯâ juolge; njieccâkâs læi 7 koar'tel gukko.

(Saba 1918, Neiden.)

tsjudehøvdingen satte efter på ski. Han rir alt det han orker; men „hunden“ når inn på ham, kommer nærmere og nærmere. Han red nedover bakken ned på fjordisen; tsjudehøvdingen rente efter. Skiene hans fløi mot en iskoss, og en av dem gikk av. Så nådde han ikke mer den som red, og gav sig til å vente på sine folk. Da begynte de på festningen å skyte på tsjudehøvdingen, mens han stod der på isen. Men han var så sprek at når de siktet mot brystet, hoppet han så høit at kulen gikk mellem benene, og når de siktet på hodet, bukket han sig bare vekk for kulen. Og stor og kjempemessig var han å se til. De skjøt og skjøt på ham; da sier en 80-årig gammel kall på festningen: „Dere kan ikke gjøre ham noe, men jeg skulde nok treffe ham.“ De andre sier: „Skyt du!“ „Han skulde nok skyte, men det er synd; han har aldri drept et menneske.“ Nu, det hjalp ikke, de nødte ham: „Du skal skyte.“ Så måtte gamlingen til. Han bød dem støpe tre sølvkuler, og så bød han dem slakte en kalv; kulene dyppet han i kalvens blod. Så ladde han den første ladning, og da han skjøt, gikk foten av på tsjudehøvdingen. Denne skar straks over det av foten som enda holdt igjen, kastet den bort og forbandt såret. Da først kom hans kamerater. Men å, hvor han var sint på dem: „at dere ikke kommer mig til hjelp, lar mig stride alene!“ Og på én fot hoppet han der på isen og slo med en ski alle sine folk ihjel; bare 30 levnet han igjen.

Så laget de en kjelke av ski, og selv satte han sig på den; noen av dem trakk og noen støttet ham, og så drog han mot Finnland. Men som han sitter der og foten gjør ondt, blir han så sint at han slår ihjel noen av sine folk. Til slutt var det ikke flere igjen enn tre; to trakk og en støttet.

De som trakk, snakket da sakte sig imellem om at de måtte velte høvdingen sin ut i en foss, for han slo nok også dem ihjel. De bytter da med den som støtter, forat alle kan få vite hvad de tenker på. Da de så kom til en høvelig foss, skjøv de ham ut i den. Men enda fikk han tid til å slå foten av på en med sitt spyd, før fossen slukte ham.

På isen i Kolafjorden fant de ut på vårsiden foten til tsjudehøvdingen; leggbenet var 7 kvarter langt.

173. SULIS-NIEIDÂK.

De lejjė guof'te nieidâ, gæk asâigâ guovta ovtâ goađest muttom gawpug olgubæl'de. Muttom bæive, go soai læiga orromen goađest, de gullâb soai ol'muid hallâmen ol'gon, jâ go soai gæččâstæiga olgus, de čuđek lejjė hirmos ollo ol'gon. Soai bâllâgođigâ jâ čiekkadæiga kæl'lari: Nub'be læi vii'sasâb, jâ nub'be læi jâl'lâ. Vii'sasâb'bu dâjja: „Ik gâlgâ jienâdet, go čuđek bottėk goattai!“ Jâl'lâ loppedi, âtte i son aigo. Go čuđek bottė goattai, de jærrâlejjė si: „Gost dal læ Sulis-nieidâk?“ Jâl'lâ čur'vi: „Dabbe læva.“ De bottė čuđek jâ val'dė sun'nu. Čuđi oai've jærra: „Goab'ba dunnust sarnoi, âttė gost doai læide?“ Jâl'lâ dâjja: „Muon.“ „De âddam muon dunnje dâllė ruf'sis gavte,“ dâjâi čuđi oai've. De vul'gė si jottet jâ bottė muttom bai'kai, jâ dâm baikest lejjė ollo sâr'rek. Čuđi oai've dâjja Sulis-nieidâidi: „Vuol'ge čoag'get sâr'rid; muon læm vai'mel sâr'ridi.“

De vulgigâ soai, jâ go soai læiga bæssâm jawkutâkki, de dâjja vii'sasâb'bu: „Dal gâl'gė moai čiėkkadet jâ de battâret.“ Jâl'lâ dâjja: „Muon im aigo gâl, jâ jus don čiekkadεǯ'ǯik, de muon mânâm čuđi lusâ jâ sarnom, âtte don læk čiekkadâm.“ Dego vii'sasâb'bu bæsâi jawkutâkki oabbastes, de čiekkadi son. Go jâl'lâ oini, âtte oab'ba læi čiekkadâm, de mânâi son čuđi lusâ jâ sarnoi, atte oab'ba læi čiekkadâm; muttu go čuđek gullė dâm, de god'dė si su. De šâddâi dât, mâid čuđi oai've læi dâjjâm: „De âddam muon dallė dunnjė ruf'sis gavte.“

Ja go si lejjė god'dam su, de vul'gė si occât nubbe nieidâge. De gulla dât, gutte læi čiekkadâm, âtte hæstâk bottėk, jâ muttom hæs'tâ duolmâi su čeŋkiš-gæččai; de mâsa de bargad, muttu i dâdde bargadâm. Son oroi dobbe gid'dâ dâssaši go i šât gullâm mâi'dege. De čuoǯ'ǯeli son jâ mânâi gawpugi.

Maŋgâ jâge gæšest bođi of'tâ gaw'pe-âlmai dâm gawpugi, gost dât niei'dâ læi. Muttomėn vulgi dât niei'dâ dâm gaw'pe-âl'ma krambuw'di, jâ go dât gaw'pe-âlmai oini su, de dâjâi son: „Giite, go dâllė čiekkadik!“ Niei'dâ suor'gâni; muttu gaw'pe-âlmai âddi sunnjė ruđâid jâ dâjâi: Ik gâlgâ sar'not, mâid muon læm bâr'gâm.“ De nai'tâlæiga soai jâ eligâ burist.

(Saba 1891.)

173. SULIS-PIKENE.

Der var to piker som bodde alene i en gamme utenfor en by. En dag da de var i gammen, hører de folk tale utenfor, og da de så ut, var der forferdelig mange tsjuder utenfor. De blev redde og skjulte sig i kjelderen. Den ene var klok, og den annen var tåpelig. Den kloke sier: „Du skal ikke gi lyd, når tsjudene kommer inn i gammen." Den tåpelige lovte at hun ikke skulde gjøre det. Da tsjudene kom inn i gammen, spurte de: „Hvor er nu Sulispikene?" Tåpen ropte: „Her er de." Da kom tsjudene og tok dem. Tsjudehøvdingen spør: „Hvem av dere sa hvor I var?" Tåpen sier: „Jeg." „Da skal jeg gi dig en rød kofte," sa tsjudehøvdingen.

Så drog de avsted og kom til en plass, og der var mange blåbær. Tsjudehøvdingen sier til Sulis-pikene: „Gå og sank blåbær; jeg er glad i blåbær." Så gikk de, og da de var kommet dem ut av syne, sier den kloke: „Nu skal vi skjule oss og så flykte." Tåpen sier: „Det vil ikke jeg, og hvis du skjuler dig, går jeg til tsjudene og sier at du har skjult dig." Da den kloke kom sin søster ut av syne, skjulte hun sig. Da tåpen så at søsteren hadde skjult sig, gikk hun til tsjudene og sa at søsteren hadde skjult sig; men da tsjudene hørte det, drepte de henne. Så skjedde det som tsjudehøvdingen hadde sagt: „Jeg skal gi dig en rød kofte."

Da de hadde drept henne, gikk de for å lete efter den andre piken. Da hører hun som hadde skjult sig, at der kommer hester, og en hest trådte på lillefingerspissen hennes; hun var ved å skrike, men skrek dog ikke. Hun blev der til hun ikke mere hørte noe. Da stod hun op og gikk til byen.

Mange år efter kom en kjøbmann til den byen hvor piken var. Engang gik piken til kjøbmannens krambod, og da han så henne, sa han: „Du kan takke til at du dengang skjulte dig!" Piken blev redd; men kjøbmannen gav henne penger og sa: „Du skal ikke tale om hvad jeg har gjort." Så blev de gift og levet godt.

174. ČUĐEK.

1.

Læi goatte jaw'regaddest; æn'ne læi olgubæld; gan'dâ har'jetâd'da baččâlet vækker-njuolâin. Æn'ne oai'na: boatta olmuš vuojâ râs'ta jawre, fiel'lo râdde vuold; bođi âldebuid. Æn'ne dâjja bar'nasis: „God'de boatta duo vuojâ. Baše čod'dâgi, go gaibe bâjed!" Gan'dâ lokka: „I læk god'de; âlmaš læ." „God'de læ." De bar'ne baši vækker-njuolâin. Vuoj'je fierrâli gavvot, gieđâk læb'bâ. „Olmuš læi," dâjâi bar'ne. „Læi de; lævos, mânen boatta," logâi æn'ne.

(Saba 1918, Pasvik.)

2.

Dâlle go Lawrukâš læš čuđid oappistæmen, dɛlle doalvoi vuolas Baččevijogâ fâdnâsiguim. Čuđek gullė gæw'ŋa jummâmen. „Mi dât læ?" jerrė čuđek. Dât læ sal'ti jâ saw'ja. Go gawnâdæba, dâk doarrobâ gâs'kânæska. Dât læ varâlâš jot'tidi mânnât dâi gâs'ki." „Mâid gâl'gâp mi dɛlle dâkkât?" jærâi čuđi oai've. „Mon dieđam rađe," fas'tedi Lawrukâš. „Di gâl'gâbettet buokâk vællanet fânnâsi vuođoidi, âmâdek di dâm oai'net, jâ mi čânnâp fânnâsid mâŋŋalâgâi. Mon mânâm of'tu mâŋemuš fânnâsi jâ bæsâm dobbe stiw'rėt; dâstgo mon dieđam vuoge, mân lakkai mi bæssâp al'kemusât čâđâ dâm." Jâ si dâkkė nuvt.

Go bottė gæw'ŋa oai'vai, de gal'gâli Lawrukâš fânnâsis luovos jâ sugâi gad'dai. Dâk ærrasâk njiellâseddjė gæw'ŋa vuolas jâ hævvâneddjė dokku. Moad'de bæive dâstmâŋŋel mânnė gæč'čât dâm baike gæw'ŋa vuol'de. Dobbe gaw'nė bælnub čuođe ovtâ gieđâ faccâid, jâ muttom lii'kâ læi riew'dâm mærâ miel'de dâihe raw'nje gesi ovta las'sai. Lii'kâ læi guoccâgâm jâ sud'dâm bier'go. Mær'kân gaw'nė dobbe miekke, jâ dâs'tu oažžoi dât las'sa nâmâs: Miek'kelassa.

(Aikio 1925.)

174. TSJUDENE.

1.

Der lå en gamme ved en innsjø; moren var utenfor; gutten øvet sig i å skyte med et lomnebb. Moren ser at der kommer en svømmende over sjøen med en fjel under brystet; han kommer nærmere. Moren sier til sønnen sin: „Der kommer en villren svømmende. Skyt den i strupen, når den løfter haken!" Gutten sier: „Det er ikke en villren, det er et menneske." „Det er en villren." Så skjøt gutten med lomnebbet. Den svømmende rullet på rygg med armene utstrakt. „Det var et menneske," sa sønnen. „Det var det; la det være det det vil," sa moren.

2.

Engang da Laurukasj var los for tsjudene, førte han dem nedover Pasvikelven i båter. Tsjudene hørte duren av storfossen. „Hvad er det?" spurte de. „Det er havvann og ferskvann. Når de møtes, slåss de med hverandre. Det er farlig for ferdesfolk å fare mellem dem." „Hvad skal vi da gjøre?" spurte tsjudenes høvding. „Jeg vet råd," svarte Laurukasj. „I skal alle legge eder ned på bunnen av båten for ikke å se det, og vi skal binde båtene efter hverandre. Jeg går alene i den siste båten og kan derfra styre; for jeg vet den måten vi lettest slipper igjennem på." Og så gjorde de.

Da de kom til fossbrunen, gjorde Laurukasj båten sin løs og rodde iland. De andre blev dradd nedover fossen og omkom der. Noen dager efter gikk folk for å se efter på plassen under fossen. Der fant de halvannet hundre våtter til én hånd, og et lik var drevet med sjøen eller var dradd av strømmen til et skjær. Det var råtnet og kjøttet opløst. Som et merke fant de der et sverd, og siden fikk skjæret sitt navn: Miekkelassa (Sverdskjæret).

175. STALLO.

Jos dolėn olmuš moaratuvâi nubbe ol'mu âlâ, de satti daw'ja ukkedet ɛtte: gɛl don gâlgâk guosse oaʒ'ʒot.“ Jâ de dât muttomėn vuolgâti stalo dâm ol'mu âlâ mavsâtæj'jen. Mi dât leš lâm, dât stallo, dâm harrai dāla ol'muk æi dieđe vis'sâ. Stallo satti jottet čɛlmegæido, dâm harrai læ buok mai'nâsâk ovtâmielâlâʒʒâk. Stalost læi bænâ, rak'ka; dâm gâlgâi goč'čot ow'dâl hæi'bom ja gid'dâ čânnât. Go stallo læi god'dum, de gâlgâi rakkage god'det; jos rak'ka bæsâi æl'len ruof'tot, de bođi fâst nub'be stallo. Haw'de mâid gâlgâi lâm garves ow'dâl hæi'bom. Goab'ba vuiti, de dât gâlgâi haw'dadet guoimes. Jos stallo vuiti, de dât jorgoi hamâ ol'must jâ goi'kâdi dâm ja valdi dâm meldes, bæssa čajetet dâm dâsâ, gutte læi vuolgâtâm stalo, mær'-kân dâm âlâ, ɛtte son læi dæi'vâm god'det ɛi'du dâm ol'mu, gæn gâlgâi.

Stalost lejjė daw'ja sil'batiŋgâk farost. Doarromvuokke læi hæi'bom; goab'ba guoimes vuollai oaʒʒoi, dât gâlgâi god'det dâm jâ haw'dadet, rakka sæmma lakkai. Jos olmuš vuiti, de oaʒʒoi val'det stalo silbâid. — Muttom mai'nâsâk mui'tâlėk, ɛtte dât, gutte moaratuvva, lopped iešâs bâhakɛssi; de šâd'da stallon jâ buf'ta jottet čɛlmegæido. Jâ de vuol'ga hæi'bot. Muttom mai'nâsâk fâst mui'tâlėk, ɛtte dât, gutte moaratuvva, čuop'pa ol'mu-guk'kusâš lɛwnje jâ de lopped bâhakɛssi ovtâ oase hæggâstes jâ ovtâ oase davverestes. De æl'la dât lɛw'nje jâ šâd'da stallon jâ vuol'ga hæi'bot.

Bačvæj-nuor'tâlâʒʒâk lokkėk, ɛtte dolâ vela gâl'ga câk'kėtet dâm lɛwnje âlâ; de as'kâ æl'la.

Stallo læ algost hirmos giew'râ. Muttu go jo læ bâhakâs vuimin jottemen, de dât dâl'lan vuoimetuvva, go olmuš Immel sane lokka jâ rokkâdâlla ɛlcės Immel væk'ken.

Stallo mâid lave čur'vestâllât „immelâš“ væk'ken ɛlcės ɛtte: Gow'dâ-bæl'ge, boađe væk'ken!“ Muttu i diet'tâlâs bâhakâs væje vækketet nu go Immel. Dɛn'ne vuoitatâlla stallo ale ol'mui.

Go stallo boatta dâm ol'mu lusâ, gæin gâl'ga hæi'bot, de al'ga stallėt, njur'got jâ mâidai æra muddoi dieđetet, ɛtte boattam son læ.

175. STALLO.

Dersom en mann i gamle dager blev sint på en annen, kunde han ofte true: „Du skal nok få en gjest.“ Og så sendte han ofte en stallo til mannen som en hevner. Hvad det var, denne stallo, derom vet folk nu for tiden ikke noe visst. Stallo kunde ferdes usynlig; derom er alle fortellinger enige. Stallo hadde en hund, en rakke; den skulde man, alt før man tok tak, by ham binde fast. Når stallo var drept, skulde man også drepe rakken. Dersom rakken slapp levende hjem, kom en annen stallo igjen. Graven skulde også være ferdig før kampen. Den som vant, skulde begrave den annen. Hvis stallo vant, flådde han skinnet av mennesket, tørket det og tok det med sig, så han kunde vise det til den som hadde sendt ham, til tegn på at han hadde truffet til å drepe nettop det menneske som han skulde.

Stallo hadde ofte sølvsaker med sig. Kampmåten var å ta tak; den som fikk den annen under sig, skulde drepe ham og begrave ham, rakken likeså. Dersom mennesket vant, fikk han ta stallos sølv. — Noen fortellinger beretter at den som blir sint, lover sig selv til den onde; så blir han en stallo og kan ferdes usynlig. Og så drar han ut for å kjempe. Noen fortellinger beretter igjen at den som blir sint, skjærer et torvstykke av en manns lengde og så lover den onde en del av sitt liv og en del av sitt gods. Så får torvstykket liv og blir en stallo og drar ut for å kjempe.

Pasvik-skoltene sier at man dessuten skal tende varme ovenpå torvstykket; da først får det liv.

Stallo er i begynnelsen svært sterk. Men da han ferdes med den ondes makt, blir han straks maktesløs, når mennesket leser Guds ord og ber Gud hjelpe sig. Stallo pleier også å rope til sin „gud“ om hjelp: „Brei-tommel, kom til hjelp!“ Men naturligvis kan den onde ikke hjelpe så som Gud. Derfor blir stallo alltid overvunnet av mennesket.

Når stallo kommer til det menneske han skal kjempe med, begynner han å plystre og også på annen måte å gi tilkjenne at han

Muttomėn oi'nu mâidai. Jâ de dât olmuš i oaǯǯo šât rafe ige mašo, fer'tė vuol'get hæi'bot.

Muttom mai'nâsâk mui'tâlėk dâmge, ɛtte stalost læ goatte jâ gal'go jâ manak, jâ ɛtte dât orro mæccest jâ ælet jiešâs dego ærage olmuš. Dušše gâskâtâgâi læ skæl'mâlagan ol'mui vuos'ta. Dâggar stallo læ æralagan go dât gi mavsâtæj'jen læ vuolgâtuvvum bâha ol'must.

Gi stalo læ god'dam, de dâsa dât læ algost mânnâm mielâi âlâ nu sâggâ, ɛtte i dât duoddo oai'net ol'muid, i čuowgâ goađest. Birrâmbæive fer'te oađđet, ow'dâlgo čiel'ga.

Nissun-stallo mâid læ; dam lokkėk vela giewrâb go âlmai-stalo. Ruoššâk dâk lavejejjė vuolgâtet staloid. Ol'muk go ruoššâiguim vænnaskek gawpe âld, de ruoššâk bijjėk stalo. Câf'čâg dât lavė boattet. Mâŋemuš stalok dabbe lejjė: Mawnu stallo Ânarest, Stuorrâ-Pier stallo Unjargâst jâ Jownâ-Abrâm stallo Stuorrâvuonast. Stallo læ olmušen šâd'dâm bâha vuoi'ŋâ dɛihe bâha vuoiŋâ-lagašen šâd'dâm olmuš, bahâ mavsâtæj'je.

(Saba 1920.)

176. STALO RAKKÂDÆMME NOAI'DEVUOĐÂIN.

Dâm aige, go noaidek leddjė Same-ænnâmest, lavėjeddjė rakkâdet staloid noai'devuođâin jâ vuolgâteddjė âin su lusâ, gæn âlâ si sut'tė. De læ mui'tâluvvum, âtte muttom sam'melâš vulgi duod'dâri goddid biw'det. Son čânâi gurpe sæl'gai, valdi dawges jâ njuolâides meldes jâ saite oalges âlâ, vaʒʒi ovtâ bæi'vas jâ orosti ækkedest dollâsâddjai, buol'lati dolâ jâ algi vuoš'šât. Son dowdâi âldes læt vaibâsvuođâ; dâmditti valdi son gurpes sis'te vii'nelasko jâ jugesti viinest. Go malle læi duol'dâm ol'lasi, de luiti son males-gieđmes ænnâmi jâ algi gâʒ'ʒât. Go son læi gâʒ'ǯâmen, de bođi of'tâ noai'de jâ orosti dâsâ. Nubbe bæive vulgigâ soai âin jottet jâ bođigâ dâm bai'kai, gost soai gâl'gâbâ ijâid orrot. Soai rakkâdæiga âlcesæska lavo ovtâst jâ ar'vâ-

er kommet. Undertiden sees han også. Og da får mennesket ikke fred og ro lenger; det må ut og kjempe.

Noen fortellinger beretter også at stallo har gamme og kone og barn og at han bor i villmarken og nærer sig som et annet menneske. Bare en og annen gang er han slem mot folk. En sådan stallo er av et annet slag enn den som er sendt som hevner av et ondt menneske.

Den som har drept en stallo, hans sinn har det i begynnelsen tatt så på at han ikke tåler å se folk og ikke tåler lys i gammen. Et helt døgn må han sove, før han blir klar igjen.

Der er også en kvinnelig stallo; hun sier de er enda sterkere enn en mannlig stallo.

Russerne pleide å sende stalloer. Når folk blir uenige med russerne i handel, sender russerne en stallo. Han pleier å komme om høsten. De siste stalloer her var: Mons' stallo i Enare, Stor-Pers stallo i Nesseby og Abram Jonsens stallo i Karlebotn.

Stallo er en ond ånd som er blitt menneske, eller et menneske som er blitt lik en ond ånd, en ond hevner.

176. A LAGE EN STALLO VED TROLLDOM.

Den tid da der var noaider i Lappland, pleide de å lage stalloer ved trolldom og sendte dem til den de blev sinte på. Det fortelles at en lapp gikk op på fjellet for å jage villren. Han bandt posen på ryggen, tok buen og pilene sine med sig og spydet på skulderen, gikk en dagsreise og stanset om kvelden ved ildstedet, gjorde op varme og begynte å koke. Han kjente sig trett; derfor tok han en flaske brennevin frem av posen og drakk en slurk. Da suppen var fullkokt, tok han matkjelen ned og begynte å spise. Mens han spiste, kom en noaide og stanset der. Dagen efter drog de videre og kom til det sted hvor de skulde være om nettene. De satte op telt sammen og avtalte at de skulde jage villren sammen; for de var

læiga, âtte soai gâl'gâbâ ovtâst goddid biw'det; dâstgo soai bâlâigâ goabbâšâgâk jâ jurdâšæiga âtte: „Gâl væddja, dât god'da æm'bu goddid go mon.“ Muttu æva soai mui'tâlâm goab'bâge guoi'masæska sun'nu jur'dâgideskâ; muttu soai soavâigâ, âtte buok, mâid soai fin'nišæva, dâm soai juokkebâ guow'dât.

Dam akortâ âlâ algigâ soai goddid biw'det. It'ten iđedest vulgigâ soai vaʒ'ʒet goab'bâg sâji. Aslâk (dat noai'de) goddi gol'mâ godde, jâ Las'se goddi guof'te godde. Go soai læiga vaʒ'ʒam mietta čavčâ goddid jâ Las'se læi god'dam 19 goddid jâ Aslâk læi god'dam 11 goddid, de rii'dâlišgođigâ soai dâm sallâšæska âl'de; dâstgo Las'se dattoi, âtte son gâlgâi oaǯ'ǯot ovtâ dâihe guof'te godde æm'bu go Aslâk, dâmditti go Las'se læi æm'bu god'dam. „Âlmâ moai læime soappâm guow'dât juokket,“ dâjâi Aslâk. „Læime gâl,“ fas'tedi Las'se jâ lâseti vela âtte: „Go mon livčim of'tu, de mon livčim oǯ'ǯum buok dâid goddid, mâid mon dal læm god'dam.“ De sâddâi bæl'ko sun'nu gâs'ki, jâ Aslâk aiti âtte: „Na, na! gâl don væjak vaʒ'ʒemest hæi'tet; dâm âlâ mon læm visses.“ Las'se čor'mâdi su bani njæi'gâ, nuvt âtte sust golgâi vârrâ. Dâstgo noai'de i buvte dâlle borrât, go son šâd'da oai'net ješâs vârâ, dâihe dâkkât bâha. Dâmditti nit'teli Aslâk âtte: „Gâl don gâlgâk boat'te čâvčâ dâst gussin gawnâdet,“ jâ de ærranæiga goab'bâg guoimestæska.

Dal'veg vieǯǯâigâ soai biergoid jâ dulljid sii'dâsæska jâ belkigâ nuvt daw'ja go gawnadæiga. Nubbe čâvčâ mânâi Aslâk mæc'cai jâ cuoppâi buttes ænnâmest bitta, mân âl'de i læm ællam ol'mu juol'ge, jâ rakkâdi dâst ol'mu hamâ, mi læ 3 sâlâ gukko jâ 3 allân gowdo, jâ bossoli hæggâ dâi saniguim: „Šâddâ, šâddâ! Stallo, buok mi must læ, dâst gâl'ga gullât dunnje bælle. Bæle âddam hæggâstâm, bæle âddam âgestâm, bæle âddam davverėstâm. Læge fâl oskaldâs munnjė!“ De njui'ki stallo jâ fas'tedi: „Oskulâšvuođâin aigom mon du bal'vâlet.“

De mânâi Aslâk sii'dâses, jâ stallo čuovoi su mel'de. Nubbe bæive juogâdæiga soai dâm davverâ, mâid Aslâk âni. Go soai læiga gær'gâm juogâdæmest, de dâgâigâ logo, mân ollo gulâi stalo oassai, jâ Aslâk mavsi ruđâin ruof'tot stalost buok om'mudâgâides, jâ stallo mânâi mat'kasis. Dam aige vulgi Las'se fâstâin duod'dâri jâ valdi

begge redde og tenkte: „Det kan nok hende at han får flere villrener enn jeg.“ Men de fortalte ikke hinannen sine tanker, men blev enige om at alt hvad de fikk, skulde de dele likt.

Med den avtale begynte de å jage villren. Morgenen efter gikk de hver til sin kant. Aslak, noaiden, fikk tre villren, og Lasse fikk to. Da de hadde gått efter villren hele høsten, og Lasse hadde fått 19 og Aslak 11 villren, begynte de å trette om fangsten; for Lasse vilde at han skulde få en eller to villren mer enn Aslak, fordi han hadde drept flere. „Vi var jo blitt enige om å dele likt,“ sa Aslak. „Ja, det var vi,“ svarte Lasse og la til: „Hadde jeg vært alene, hadde jeg fått alle de renene som jeg nu har drept.“ Det blev da trette mellem dem, og Aslak truet: „Nå, nå! du kan nok høre op med å gå efter villren, det er jeg viss på.“ Lasse slo ham med knyttneven mot tennene, så blodet rant av ham. For en noaide kan ikke „ete“ eller gjøre ondt, når han får se sitt eget blod. Derfor truet Aslak: „Du skal nok til høsten få en fremmed her,“ og så skiltes de fra hinannen.

Om vinteren hentet de kjøtt og skinn hjem og trettet så ofte de møttes. Næste høst gikk Aslak ut i marken og skar et stykke „ren“ jord, som menneskefot ikke hadde trådt på, og laget derav en menneskeskikkelse, som var tre favner lang og 3 alen bred, og blåste liv i den med de ord: „Bli til, bli til! Stallo! av alt jeg har, skal halvten tilhøre dig. Halvten gir jeg av mitt liv, halvten gir jeg av min levetid, halvten gir jeg av mitt gods. Vær mig bare tro!“ Da sprang stallo op og svarte: „Med troskap vil jeg tjene dig.“

Så gikk Aslak hjem, og stallo fulgte med ham. Næste dag delte de det godset som Aslak hadde. Da de var ferdige med delingen, regnet de ut hvor meget der hørte til stallos part, og Aslak løste inn med penger all sin eiendom hos stallo, og stallo gikk sin vei. På den tid gikk Lasse igjen op på fjellet og tok sin kone med. Underveis sa Lasse: „Bli her, mens jeg går bak den bakken der og hilser på en gjest!“ Han gikk dit og traff stallo og de begynte å ta ryggtak. Lasse vilde ta ham fast; men stallo var så tykk at

akkas meldes. Mânâdæidėn celki Las'se: „Oro dast dâm boddo go mon ælam dom dievâ duokken guosse dærvâtæmen!“ Son mânâi dokku jâ gawnâi stalo jâ algigâ hæi'bot. Las'se aigoi gid'dâ val'det; muttu stallo læi nuvt gâssâg, âtte i ollam birrâ val'det. Stallo dop'pi su, jâ son čur'vi: „Hær'ra Jesus, vække mu!“ vuostâs, nubbe jâ goalmad gærde. De gâččâi stallo vaibâsvuođâin ænnâmi, jâ Las'se goddi stalo, jâ dâmmânâgâ bæive jami Aslâkge. Dâstgo go stalost læi âkke nokkâm, de nogâi mâida Aslâgâstge âkke.

(Aikio 1890.)

177. DÂT OLMUŠ BÂLLA, GÆSÂ STALLO LÆ BOATTEMEN.

Romman-ajjast læi niei'dâ dolėn. Dâlle læi Njaw'damest of'tâ gan'dâ, gi læi oalle oappâlâš. Ruoššâ-bap'pâ læi oappâtâm dâm lokkât mâidai. Dât gan'dâ irgastâlâi dâm Romman-ajja nii'di, jâ niei'dâ læi mielâst dâsâ. Muttu nub'be æra gan'dâ mâid viggâi dâm sæmma nii'di.

Muttom čâvčâ læi dât oappâlâš gan'dâ moddin æra nuor'tâlâǯǯâin Olgob Saddonjargâst Njaw'dam-njalmest fin'dârid biw'demen. De gullėk muttom ækked, âtte njur'go nubbe bæld vuonâ Gana-njargâst; jottâlæmen vel orro dât njur'gom-jiennâ. Æra nuor'tâlâǯǯâk æi ânnam dâm mânenge; jurdâšėk, âtte manak, dâk njur'guk nub bæld vuonâ. Muttu dât oappâlâš gan'dâ nu bâlla, âtte doargest, jâ go nokkâdejjė, de ærai soggabællai nokkâi. Jâ nu dat oappâlâš gan'dâ buoc'cai jâ jami.

Dat nub'be gan'dâ, gi Romman nii'di viggâi, læmaš bijjâm stalo, jâ dât stallo, dât læmaš, gi njurgo bođi Saddonjar'gi dâm ækked. Dâsâ, gæsâ læi stallo boattemen, mânâi njur'gom jo hirmosen; muttu æraidi i orrum mikkege, vâiku mo læš njur'gum.

(Saba 1918, Neiden.)

han ikke nådde å ta omkring ham. Stallo grep ham, og han ropte: „Herre Jesus, hjelp mig!“ første, annen og tredje gang. Da falt stallo trett til jorden, og Lasse drepte ham. Samme dag døde også Aslak. For da stallos levetid var ute, var også Aslaks levetid ute.

177. DEN MANN ER REDD SOM STALLO SKAL KOMME TIL.

Gamle Romman hadde en datter i gamle dager. Da var det i Neiden en gutt som var riktig lærenem. Russepresten hadde også lært ham å lese. Denne gutten gikk på frieri til gamle Rommans datter, og piken likte det godt. Men en annen gutt vilde også ha den samme piken.

En høst var den lærenemme gutten sammen med noen andre skolter på Ytre Sandnes ved Neidenelvens munning og fisket flyndre. Da hører de en kveld at det fløiter på den annen side av fjorden på Gananeset; de synes enda at denne fløitelyden flytter sig. De andre skoltene syntes ikke det var noe; de tenker at det var barna som fløitet på den andre siden av fjorden. Men den lærenemme gutten er så redd at han skjelver, og da de skulde legge sig, la han sig bak de andre nærmest veggen. Og så blev den lærenemme gutten syk og døde.

Den andre gutten som vilde ha Rommans datter, hadde sendt en stallo, og denne stallo var det som kom fløitende til Sandnes hin kveld. Den som stallo skulde komme til, satte allerede fløitingen redsel i; men for andre var det som ingenting, hvor meget stallo enn fløitet.

178. STALLO GÂSSÂNJAR-GOPPEST.

De læi dolėn muttom as'se Gâssânjar-goppest Var'jâvuonâst. Dâst læi muttomėn fânâs vuollen ol'lerajjai ges'sum; de šâddâi gârrâ gadde-âlâ-bieg'gâ. Âlmai mânâi fânnâsâs lusâ gæč'čât, εtte i hân čacce likkâ-tâlâ fânnâs. Mâŋŋed ækked jo læ; âlmai læ loavat-gammâgi jâ loavčo-gavte. De gærgâi fânnâses câggâdæmest jâ de aigoi mânnât fâst goattai. Muttu de gulla go njur'gogođi birrâ fânnâs, jâ nav læi; de iđi olmuš, bivtâs-haškâk bεjjelest jâ gamâ-davek juolgest. Has'ta εtte: „ævago hæibâst?" Âlmai ar'vedi, âtte stallo dat læ, jâ lokka, εtte i son riemâ hæi'bot, go sust i læk obbâ nii'beboagage birrâ. Muttu stallo hasti, dâs'sago de hæibâstæiga. Stallo šâddâi vuollai. De dâjja stallo εtte: „valde su nii'be jâ godde su dâin!" Muttu âlmai diet'tâlâssi i val'dam stalo nii'be; gâl dât ar'vedi stalo juonâid. Âlmai valdi gæđge jâ čεski dâin stalo oai'vai; de mânâi stallo jamâs. De âlmai goddi rakka mâi-dai jâ mânâi ai'tai nok'kât.

Nubbe bæive go mui'tâli æra ol'muidi, εtte mi læi šâd'dâm, de buokâk lokkė, âtte dât læi buorre, go ik fuollâm stalo niibest: „go dâin lejjėk čug'gėt stalo, de lejjėk jiešâd čug'get." Dât læi gæfes stallo; dâst æi læm silbâk.

(Saba 1920.)

179.

Muttomėn læi ruoš'šâlâš Værâst sut'tâm muttom ol'mu âlâ Njaw'-damest gawpe âld. De dât ruoš'šâlâš vaʒʒi birrâ gir'ko vuos'te-bæi'vai jâ gâroti aččes jâ gâroti ænnes. Vaʒʒi golmâ have birrâ gir'ko; de bođi olmuš olgus gir'kost jâ jærra âtte: „mi gâl'ga?" Na, son gâlgâši bæssât čâlmegæido jottet. Na, dâm famo gâl oaǯǯoi, ja de šâddâi dât ruoš'šâlâš stallon.

Muttom nuor'tâlâš læi bor'janæmen Værâst Njaw'dami; de dât stallo fâl'li dâm fânnâsi. Oaine gal i of'tâge mâi'dege. Râs'ta Var'jâvuonâ

178. STALLO I KLUBVIKEN.

I gamle dager var der en mann som bodde i Klubviken i Varanger. Han hadde engang en båt som var trukket op i flomålet. Da blev det en sterk pålandsvind. Mannen gikk til båten sin for å se om sjøen ikke rørte båten. Det var alt sent på kvelden; mannen hadde ikke bånd om komagene og ikke belte om koften. Da han var ferdig med å skore båten, vilde han gå inn i gammen igjen. Men så hører han at det begynte å plystre omkring båten, og rett som det var, kom det frem en mann med klædefiller på kroppen og skrotkomager på føttene. Han utfordrer ham at de skulde ta tak. Mannen forstod at det var en stallo, og sier at han ikke vil ta tak, da han ikke engang har knivbelte på sig. Men stallo utfordret ham så lenge til de til slutt tok tak. Stallo blev liggende under. Da sier han: „Ta min kniv og drep mig med den!“ Men mannen tok naturligvis ikke stallos kniv; han forstod nok stallos renker. Han tok en sten og slo med den stallo i hodet; så døde stallo. Derpå drepte mannen også rakken og gikk og la sig i stabburet.

Den næste dag da han fortalte andre folk hvad der var hendt, sa alle: „Det var bra at du ikke vilde ha stallos kniv. Hvis du hadde stukket stallo med den, hadde du stukket dig selv.“

Det var en fattig stallo; han hadde ikke sølv.

179. STALLO TILSJØS.

Engang var en russ i Vadsø blitt sint på en mann fra Neiden for en handel. Denne russ gikk da rundt kirken mot solen og forbannet sin far og sin mor. Han gikk tre ganger rundt kirken; da kom der et menneske ut av kirken og spurte: „Hvad vil du?“ „Nå, han vilde gjerne kunne ferdes usynlig.“ Så fikk han den evne, og så blev russen til en stallo. En skoltelapp skulde seile fra Vadsø til Neiden; da hoppet stalloen i båten. Ingen så noe. Det var svært sterk vind over Varangerfjorden; skoltelappen seiler

læi oalle gârrâ bieg'gâ; nuor'tâlâš borjâst nu âtte —. Muttu de dow'dâgođi, atte muttomen fânnâsest mâŋŋegæčče gæpâsmuvva, jâ muttomen orro, dego vuostabælle losso. De ar'vedi nuor'tâlâš, âtte stallo læ fânnâsest, jâ de gârâi âtte: „Siivost don orrot gâlgâk! Go si ærak bir'gėjėk bâlâkæt'ta, de bir'gė donge!"

Mâŋŋa dât stallo, go ol'mui lut âin ælla borrâmuš âlcės, de ar'vâl âin âtte: „Hεi, hεi, læi gul Prokop Ivvan gârâs borjâstet, go jo gul muonge de bâl'lastâd'dim râs'ta Var'jâvuonfawle.

(Saba 1918, Neiden.)

180. BÆVVA.[1]

Vel of'tâ stallo-kiew'râ, dât læi Bævva. Son mâid læi hil'bės âlmai ruoššâiguim, jâ ruoššâk vuolgâteddjė staloid, jâ son goddi buok staloid, guđek suinâ hei'bu. Nu guk'ka son nâkkaši buok staloin, gæiguim son bæsâi hæi'bot, nu guk'ka go son višâi raddjât dâihe haw'dadet dâid jammâ staloi rummâšid; muttu dâm rajast go son goddi čiččad stalo jâ i viššâm raddjât, muttu bal'kesti jaw'rai, de dâm rajast æi boattam æm'bu stalok âl'muset, muttu fal'skevuođâin.

Muttemėn læi Bævva borrâmen; de bođi stallo čâlmegæido jâ dop'pi vuowtâi duokkai jâ celki: „Boađe, boađe, Bævva, don ruoššâstaloi kiew'râ! dal don gâlgâk appidâd bod'di boattet." Dât læi gavcad stallo.

Muttu de læi das muttemėn Bævva guole vuoš'šâm jâ aigoi borrâgoattet; de bođi oppet stallo jâ celki: „Boađe, boađe, don Bævva, don ruoššâstaloi kiew'râ!" jâ stallo valdi su busto duokkai jâ lai'di olgus degu viel'pa, jâ de dâm rajast jawkâi Bævva aibâs, jâ dâm i diettam of'tâge, gos stallo læš su biddjâm. Dât læi ovcad stallo, gutte su sor'mi.

Dât læi nav, âtte dâllė go son čiččad stalo goddi jâ bal'kesti jaw'rai, de ruottâsti stalo rak'ka ruof'tot, mâid son i læm mui'tam gid'dâ čânnât. De mui'tâli dât stalo rak'ka isedâssâs (dâm isedi, gutte læi

[1] Asai Dænnogaddest.

så at —. Men så merket han at undertiden blir båten lettere i atterenden, og undertiden synes han at det tynger til vindsiden. Da skjønte skoltelappen at der var en stallo i båten, og så sa han hårdt: „Du skal sitte stille! Når de andre klarer sig uten å være redde, får du også klare dig.“

Senere når denne stallo var hos folk for å få sig mat, sa han ofte: „Hei, hei, Prokop Ivan var hård til å seile; jeg var litt redd, jeg og, over Varangerfjorden.“

180. BÆVVA.[1]

Enda en mann som kunde rå med stallo, det var Bævva. Han var også lei mot russene; de sendte stalloer, og han drepte alle de stalloer som kjempet med ham. Så lenge rådde han med alle de stalloer som han fikk kjempe med, så lenge han gad stelle med eller begrave de døde stalloers lik; men fra den tid han drepte den syvende stallo og ikke gad begrave ham, men kastet ham i innsjøen, fra den tid kom ikke flere stalloer åpenlyst, men med svig.

Engang satt Bævva og spiste; da kom en stallo usynlig og grep ham i håret og sa: „Kom, kom, Bævva, du russestalloenes overmann! Nu skal du lære dine krefter tilbunns å kjenne.“ Det var den ottende stallo.

Men så hadde Bævva engang igjen kokt fisk og vilde begynne å spise; da kom atter en stallo og sa: „Kom, kom, du Bævva, du russestalloenes overmann!“ og stallo tok ham i luggen og leiet ham ut som en hvalp, og fra den tid var Bævva ganske borte, og ingen visste hvor stallo hadde lagt ham. Det var den niende stallo som drepte ham.

Det var så at da han drepte den syvende stallo og kastet ham i innsjøen, da løp stallos hund tilbake, som han ikke hadde husket på å binde fast. Så fortalte stallos hund det til sin herre (den herre

[1] Han bodde ved Tanaelven.

stalo vuolgâtam) jâ sarnoi nav âtte: „Dât bæggalm Bævva læ god'dam dam stalo, mâid don leddjik vuolgâtam, jâ bal'kesti čacceluob'bâli; duššе mon ruottâstim ruof'tot.“ Nu sarnoi stalo rak'ka. De dɛllė, âi'du dɛllė læi dât ai'ge, goas ruoš'šâlâš vaʒʒi birrâ gir'ko čieš gærde vuos'tebæi'vai jâ čuorvoi čâlmegæido âlcėses; vel čuorvoi čâlmegæido âlcėses; de čuorvoi vela goalmadɛšši jâ vaʒʒi vel čiešâ gærde birrâ gir'ko jâ celki: „Jos dal čâlmegæi'do bɛđiš munnjė, de loppedâm birui jieččâm.“ De bođi, de iđi olmuš gir'kost olgus jâ jærrâli: „Mâid âlmai čuor'vo? Mâid âlmai čuor'vo?“ Son čur'vi fâstâin sunnjė: „Čâlmegæido mon dattom.“ De celki dât, gutte bođi gir'kost olgus ik'ko: „De gâlgâk ainâs oaǯ'ǯot. Jos don vuolgak Bævva sor'mit, jâ jos Bævva god'da du, de du sielo gâl'ga bærrât biru; muttu jos don buvtak god'det Bævva, de don oaǯǯok bæle mu ælost, sikke silbâin jâ gollin.“ De celki son, gutte læi vaʒ'ʒam birra gir'ko: „Mon aigom vuol'get doarrot dâin stuorrâ kiewrâin, dâin bæggalm Bævvain, jâ birui mon loppedâm jieččâm; elišâm dâihe jamišâm, de mon gâlgâm læt su, jâ son gâl'ga læt mu ar'bijæd'dje.“ Jâ de læi dât ovcad stallo, gutte sor'mi su; i duos'tâm hæi'bot; dâstgo ow'dâl læi juo gullâm, âtte mân kiew'ra Bævva læi; de dâmditti stallo i duos'tâm obbâ jurdâšetge dâm birrâ âtte suinâ hæi'bot, muttu sor'mi nu, âtte gometi jaw'rai, dâllė go Bævva læi sukkâmen jawre miel'de biw'demen čuonnjagid. De duššе dɛggu læi bâr'gâm Bævva boas'tot, go jaw'rai læi sup'pum dâid staloi jammâ rummâšid; dâstgo i viššâm raddjât; de dâl oini [Bævva], mov âlcėsâsge gævâi. Dâm sæmma jaw'rai jiešge hævvâni, gos staloid suoppoi.

(Reppen 1903.)

181. HUVVA JOM'PA.

Huvva Jom'pa læi Var'jânjargâ bɛjj-olmuš dolen. Dât lavi gæsseg orudet owdâld Njargâ. Huvva Jom'pa i bæssâm staloin nu guk'ka go leš ællam. Mi âin boatta, dâm âin god'da. Gol'mâ-ovce dal jo goddi.

De læi muttomen jottemen raidoin, gal'go nubbin raidoin. De bođi

som hadde sendt stallo) og talte så: „Den navnkundige Bævva har drept den stallo som du hadde sendt, og kastet ham i et tjern; bare jeg løp tilbake.“ Således talte stallos hund. Da, nettop da var den tid da russen gikk omkring kirken syv ganger mot solen og ropte om usynlighet for sig. Han ropte enda en gang; så ropte han også tredje gang og gikk enda syv ganger omkring kirken og sa: „Hvis jeg nu får usynlighet, lover jeg mig til djevelen.“ Da kom et menneske tilsyne ut av kirken og spurte: „Hvad roper mannen efter? Hvad roper mannen efter?“ Han ropte atter til ham: „Jeg vil ha usynlighet.“ Da sa den som kom ut av kirken om natten: „Det skal du visselig få. Hvis du går for å drepe Bævva og Bævva dreper dig, da skal djevelen arve din sjel. Men hvis du kan drepe Bævva, skal du få halvdelen av mitt gods, både av sølv og gull.“ Da sa han som hadde gått omkring kirken: „Jeg vil gå og slåss med den store kjempen, den navnkundige Bævva, og jeg lover mig til djevelen; enten jeg lever eller dør, skal jeg være hans, og han skal være min arving.“ Og det var den niende stallo som drepte ham; han torde ikke ta ryggtak, for han hadde før hørt, hvor sterk Bævva var; derfor torde stallo slett ikke tenke på å ta ryggtak med ham, men drepte ham således at han veltet ham i vatnet, da Bævva rodde på vatnet og jaget gjess. Kun i det stykke hadde Bævva gjort urett at han hadde kastet stalloenes lik i vatnet; for han orket ikke å begrave dem. Så fikk Bævva se hvordan det gikk ham selv. Han omkom selv i det samme vatnet som han hadde kastet stalloene ut i.

181. HUVVA JOMPA.

Huvva Jompa var en fjell-lapp på Varangerneset i gamle dager. Han pleide om sommeren å holde til på forsiden av Varangerneset. Huvva Jompa slapp ikke fri for stalloer, sålenge han levde. Dem som kom, drepte han efterhvert. Tre ganger ni hadde han nu alt drept.

golmâ âl'ma lud'di. Dâjja gal'gusâs, ɛtte don gâlgâk su raido val'det; son ai'go vuol'get dâm gol'mâs luoddâ meld. Jâ de vulgi. De jođi jâ jođi, dâs'sa go bođi muttom vuow'dai. De oai'na, âtte stuorrâ dollâ buolla; mânna dâm dolâ vuos'ta. De oai'na, âtte gol'mâ âl'ma čok'kajėk dollâgaddest; guovtes læva lâk'kâlâgâi, goalmad læ nub bæld dolâ. I dal gâlgâši oainetet ješâs; boatta lâk'kâ; de gulla, âtte hallėk: „It'ten si dam muddo gâl'gėk Huvva Jompa nakke goardâšet. (Jos stallo biđi dâst, gæsâ læi vuolgâtuvvum, de gâlgâi dâst buf'tet hamâ isedâssâs.) Huvva Jom'pa go dâm gulâi, de jur'deli ɛtte: „gi dâm dietta, gævâšgo dâm ditti nu gɛl." De hoigâi saites suole dolli, divti dâm dobbe, dâs'sago sai'te gumoi de burist, jâ de čug'gi dâm guof'tas čâđâ, gæk lâk'kâlâgâi læiga. De dâk dušše dâm vela vejigâ dâjjât ɛtte: „giite, giite, go bet'tik sin." Goalmadest i læm šât vuos'talɛs'tem-vai'mo; dât viekkâli battârussi; Huvva Jom'pa mâŋŋai. Muttu nu læi bɛrok dât stallo, ɛtte mâsa i juovsâ. Na, juovsâi âlmâke jâ buvti dâm stalo dollâgad'dai jâ goddi dâsâ.

Muttu stallui dât sor'mėtâlâi liika, dât Huvva Jom'pa. Muttom gæse go læi mærâ biw'demen væstâbæld Sæwlâ, de mânâi fânnâsėst viež'žât, mâid leš mânnâm viež'žât. De gommani fânâs, jâ Huvva Jom'pa hævvâni dâsâ. Jâ dât diet'tâlâs i læm æra go stallo, gi dâm fânnâs gometi; dât dât gɛl læ ar'vedæmest.

Sæw'lânjar'gâ læ mii'lâbæle oustâbæld Hambierge. Vis'te læ bavte vuold vela.

(Saba 1913.)

182. STALLO VÂI LÆIGO ÆRA?

Stuorrâ-Pier rokke mâid lokkė stalo god'dam. Mi muttomen mannam læimek Abbušborest Uwla Biettar baikest. De mi vulgimek goađest olgus; dal've vel læi. De boatta min owdâld stuorrâ daža; boallok vel čuw'gėk jâ bif'tâsâk nu fii'nak ɛtte. Muođoid æp oai'nam, ɛtte mâggar dâk leš lâm. Mi mânâimek olgus; son mânâi sisâ. Æra

Så var han engang på flytning med en raide; konen var med den andre raiden. Så kom han på sporene efter tre menn. Han sier til sin kone: „Du skal ta min raide; jeg vil gå efter sporene til de tre.“ Og så gikk han. Han gikk og han gikk, til han kom i en skog. Da ser han at der brenner et stort bål; han går henimot bålet. Så ser han at der sitter tre menn ved bålet; to er nær hinannen, den tredje på den annen side av varmen. Nu skulde han ikke la sig se; han kommer nær; han hører at de snakker: „Imorgen på denne tid skal vi tørre Huvva Jompas skinn ved varmen.“ (Hvis stallo overvant den han var sendt til, skulde han bringe hans skinn til husbonden sin.) Da Huvva Jompa hørte det, tenkte han: Hvem vet, om det går så nettop. Da stakk han hemmelig spydet sitt inn i varmen, lot det bli der til det blev riktig varmt, og så stakk han det gjennem de to som var nær hinannen. De klarte da bare enda å si: „Takk, takk, for du overrasket oss!“ Den tredje hadde ikke mer mot til å gjøre motstand, han sprang på flukt; Huvva Jompa efter. Men så snar var denne stallo at det var knapt nok han nådde ham. Nå, han nådde ham allikevel og bragte ham til bålet og drepte ham der.

Men det var allikevel en stallo som fikk livet av Huvva Jompa. En sommer da han rodde fiske på vestsiden av Seglan, gikk han i båten for å hente noe, hvad det nu var. Da kantret båten, og Huvva Jompa druknet der. Det var naturligvis ingen annen enn stallo som veltet båten; det kan en nok skjønne. Seglodden ligger en halv mil østenfor Havningberg. Der står ennu et hus under et berg.

182. STALLO ELLER VAR DET NOE ANNET?

Om avdøde Stor-Per sa de at han hadde drept en stallo.

Vi var engang som barn på Abelsborg[1] i Petter Olsens gamme. Så gikk vi ut av gammen; det var enda vinter. Da kom en stor nordmann imot oss, knappene glinste og klærne var så fine at —.

[1] Et bosted innenfor Nesseby kirkested.

manak æi oai'nam, duŝŝe muon oi'nim. Dât dat gɛl i læm æra go næw're. Vâi leŝ lâmgo Stuorrâ Pier stallo?

Stiwrmân Rasmus gɛl mui'tâli, ɛtte sist go læi goatte Goppest, de eli Stuorrâ-Pier sin goađest; si lejjė nokkâdâm ækkedest; ɛi'du lejjė čas'kâdâm lievse. De Stuorrâ-Pier gul'lui hallâmen ɛtte: „dât læi buorre, go lievse læidek bossolâm; muđoi i læm buorre gævvât.“

Stalo go læ god'dam, de dɛlle i duoddo ol'muid oai'net; dɛlle gævva buokâi âlâ. Olmuŝ læ dɛlle dego guovte aimo gâskâst.

(Saba 1920.)

183.

De læi muttom oammegæč'če gan'dâ Stuorrâvuonâst Hanâ-oaive duokken; de gulâi son njurgadæmen, ja de bođi of'tâ stuorrâ hær'ras âl'mai su lusâ, gæst læi gol'lerâd'de, jâ sarnoi suinâ uccanâŝ, jâ sust læi of'tâ uccâ bænnâgâŝ. Son jærâi duŝŝe dâm baike nâmâ, jâ gan'dâ mui'tâli, âtte dâm baike nâmmâ læi Stuorrâvuonnâ, jâ de mânâi stallo. Dat dappatuvâi arvo mel'de 25 jage gæǯest.

(Balke 1888.)

184. BLÆǨKAS.

De læi of'tâ âlmai, gæn nâmmâ læi Blækkaŝ. Son goddi ja borâi manaides buok; duŝŝė of'tâ nuorâmus basi. Muttomėn celki son gal'gusis: „Gâlgâk bâssât mana, dâm boddo go muon finâdâm mæccest.“ Gal'go lig'gi čase jâ algi bâssât mana; muttu go son læi bâssâmen mana, de cuoi'gogođi manna: „Čâl'me bil'ka, čâl'me bil'ka.“ Æn'ne dâjja: „Go čâl'me bil'ka, de ač'če fâr'gâ boatta, jâ de čâl'me gâl bil'ka dâllė dust.“ Muttu manna âin bai'ma, âttė čâl'me bil'ka. De gæččâsti æn'ne jâ oini, âtte čâlmek čuw'gėk dobbė, gost manna cuoigoi. De bođi ač'če, jâ æn'ne mainâsti, âttė čâlmek čuw'gėk vis'tečiegâst. Blækkaŝ gæččâi, âttė mi dobbė čuowgâi; de læi guow'ǯâ of'tân čiwgâidesguim. Blækkaŝ goddi dâm guowǯâ of'tân čiwgâiguim.

Ansiktet så vi ikke, hvordan det var. Vi gikk ut, han gikk inn. De andre barn så ham ikke, bare jeg. Det var nok ikke noen annen enn den onde. Eller kanskje det var Stor-Pers stallo?

Rasmus Styrmann fortalte at da de hadde gamme i Klubvik[1], kom Stor-Per inn i gammen; de hadde lagt sig om kvelden og nettop slukket lyset. Så hørte de Stor-Per snakke: „Det var bra at dere hadde blåst ut lyset; ellers hadde det ikke gått godt."

Når en har drept en stallo, tåler han ikke å se folk; da går han løs på alle. Han er da som fra sig selv (egl. mellem to verdener).

183. STALLO I KARLEBOTN.

Der var en gjetergutt i Karlebotn bak Hanafjellet. Han hørte at det fløitet, og så kom en stor herremann med gullbryst[2] hen til ham og talte litt med ham, og han hadde en liten hund. Han spurte bare om navnet på stedet, og gutten fortalte at det het Karlebotn. Så gikk stallo.

Dette hendte for omtrent 25 år siden.

184. BLÆKKASJ.

Der var en mann som hette Blækkasj. Han drepte og åt alle sine barn; bare ett, det yngste, blev igjen. Engang sa han til sin kone: „Du skal vaske barnet mens jeg er ute i marken!" Konen varmet vann og begynte å vaske barnet; men mens hun holdt på med det, begynte barnet å peke: „Øiet lyser, øiet lyser." Moren sier: „Når øiet lyser, kommer far snart, og da lyser nok øinene dine." Men barnet gjentar fremdeles at øiet lyser. Da så moren efter og så at øine lyste der, hvor barnet pekte. Så kom faren, og moren fortalte at øine lyste i kroken. Blækkasj så efter hvad det var som

[1] Et bosted i Nesseby utenfor Mortensnes.

[2] D. e. med gullknapper (forgylte knapper) i brystet.

jâ oaǯǯoi borrâmušâid; dâm lakkai bæsâi manna goddatâllâmest dâm have.

Muttomėn bođi su makkâ su lusâ guos'sai. De dâjja Blækkaš: „Makkâm, boađe mu bal'di nok'kât!“ Dego nokkâi Blækkaš, de dâjja Blækkaš gal'go viel'ljâses: „De gâlgâk vuol'get don battârussi; dâstgo Blækkaš ai'go god'det du.“ Son jægâdi oabbas jâ vulgi. Blækkaš bâjjani ik'ko jâ dop'pi niibes jâ čug'gi čâđâ roawgo; muttu de fuommaši son, âttė su makkâ læi mânnâm. Su gal'go læi hæŋgâstâm boannjas gammâgid skirdėgi, jâ dâk lejjė buok snorrânâm jâ uc'cum, nu âttė dâk æi jottam su juol'gai. Son dop'pi niibe jâ čuoppâi stukkâid erit julgines jâ bijâi juol'gai gammâgid jâ vulgi doarredet magâs. Su gal'go viekkâli mâŋŋai; de gulla son, âttė Blækkaš boatta ruof'tot, jâ go son gulâi boattemen, de čiekkadi son, jâ Blækkaš mânâi mæd'del. De čuoǯ'ǯeli son jâ mânâi vielljâides lusâ. Go Blækkaš oini, âttė su gal'go i læm siidâst, de vulgi son magâides lusâ; muttu go son bođi dokku, de su magâk hârcâstejjė su.

(Saba 1891.)

185. DÂT BÂSSE RIFFAN.

Mui'tâluvvum nuor'tâlâǯǯâst.)

1.

Doluš aigest læi ænnâm âl'de muttom bâsse âlmai, gutte læi soattegiew'râ. Son soađâi alo âive gufit'târiguim, jiettânâsâiguim, staloiguim jâ guwdiguim juokke baikest, gost dâk leddjė. Sust leddjė dâggar sâvekâk, mâiguim son čuoigâi vujutâk-jeggi mel'de. Sust læi mâidai fânâs, mâina son sugâi jawri jâ mærâ mel'de. Riffan mânâi ænnâm mel'de gid'dâ Lagėsvunni. Dænovuonâst jâ Var'jâgvuonâst dievvâ leddjė guowdek, rawgâk, gufit'târâk jâ jiettânâsâk.

Riffan sukkâli Lâgėsvuonâst iđedest birrâ Čorgâšnjargâ jâ soađâi dâiguim Dænovuonâst, goddi buok rawgâid, gufit'târid jâ jiettânâsâid. Gâs'kâbæive sukkâli Var'jâgnjargâ birrâ jâ soađâi dâm bæive birrâ Var'jâgvuonâ, jâ ækkedest bođi Dalmaidi. Dâsâ son mânâi gad'dai.

lyste der; det var en bjørn med sine unger. Han drepte bjørnen, og ungene og fikk mat. Således slapp barnet å bli drept den gang.

Engang kom hans svoger i besøk til ham. Da sier Blækkasj: „Kjære svoger, kom og legg dig ved siden av mig!“ Da Blækkasj var sovnet, sier hans kone til sin bror: „Du skal flykte, for Blækkasj vil drepe dig.“ Han adlød sin søster og reiste. Blækkasj stod op om natten, grep sin kniv og stakk den gjennem felden, men så merket han at hans svoger var gått. Hans kone hadde hengt sin manns komager på skjerdingen, og de var skrumpet ganske sammen og blitt så små at de ikke gikk på foten hans. Han grep kniven og skar stykker av føttene sine, tok komagene på foten og satte efter svogeren sin. Hans kone løp efter. Da hører hun at Blækkasj kommer tilbake. Da hun hørte ham komme, skjulte hun sig, og Blækkasj gikk forbi. Så stod hun op og gikk til brødrene sine. Da Blækkasj så at hans kone ikke var hjemme, reiste han til svogrene sine; men da han kom dit, hengte de ham.

185. DEN HELLIGE RIFFAN.

(Fortalt av en skoltelapp.)

1.

I gamle dager var der på jorden en hellig mann som var en stridskjempe. Han stred alltid bare med govetter, riser, stalloer og sjøormer overalt hvor de fantes. Han hadde sådanne ski at han med dem gikk over søkkmyr. Han hadde også en båt som han rodde med over innsjøer og hav. Riffan gikk langs landet like til Laksefjord. I Tanafjorden og Varangerfjorden var der fullt op av sjøormer, drauger, govetter og riser.

Riffan rodde en morgen fra Laksefjord omkring Nordkyn-halvøen og stred med dem i Tanafjorden og drepte alle drauger, govetter og riser. Om middagen rodde han omkring Varangerneset og stred den dag rundt omkring i Varangerfjorden, og om kvelden kom han

Go dâst i læm æra go baf'te, de valdi Riffan lawkâs sis'te gâʒʒâk. Dâinâ son fâskâsti gal'le, jâ dâsâ šâddâi vakke, mi âin dalge goč'čujuvvu Riffan-vakken.

Nubbe iđed sukkâli Riffan âin olgus dâm riddo gid'dâ Bæccami; dâstgo son mânâi gad'dai Bæccamvunni. Dâst gawnâi son jal'gâdâsâ; dâsâ son rakkâdi gir'ko, mi âin dalge goč'čujuvvu bâsse Riffan gir'ko. Dâm girko sisâ vieʒʒâi son bâsse Biettarâ jâ Juhanâsâ liikâid jâ rakkâdi sæŋgâid dâidi, govčâi dâid sil'kelakaniguim. Go Riffan læi god'dam buok dâid, de jami son, jâ Biettarâ ja Juhanâsâ vuoiŋâk bijâigâ su seŋ'gi sil'ke-lakani sisâ; dobbe læk si vela on'na dam bæivege. Dam gol'mâ bâsse âl'ma oai'nem ditti dâkkė gukkes ræisoid jâ čog'gė ollo ruđâid dâidi, jâ dalge gutte halid sin oai'net, son fer'tė ruđâ âd'det.

Muttomen aigoi vâšalâš boattet stajedet gir'ko; de val'dė ol'muk erit ruđâid; muttu go si leddjė val'dam ruđâid olgus, de gullė si dâid čierromen, go sin ruđâid olgus val'dė. Dâmditti fer'tejeddjė si fâstâin sisâ doal'vot.

Muttomen leddjė nissunâk dâm gir'ko sis'te ajastallâmen (rokkâdâllâmen); de bođi Striempe Big'ga suole sisâ jâ goaivoi goammeriguim âske dievvâ ruđâid, nuvt âtte ajastal'lek æi diettam dâm. Go son vulgi olgus, de dop'pijeddjė dâk bâsse âl'mak nis'kai, jâ ruđâk râw'gė mâsa buok guol'bai; dušše of'tâ sil'bâ-spεisėg basi âs'kai. Go son bođi olgubællai, de gulâi son jienâ, celki: „Ik don gâl buok guođđam; muttu dâm, mâid don læk oʒ'ʒum, oaʒʒok ânnet.“ Go son gæčâsti âs'kases, de oini son ovtâ spεisėgâ âskestes.

Muttomen mânnė bâddje-ol'muk dokku suoladet ruđâid. Go si botte olgubællai, de gullė si jienâ gir'ko sis'te: „Âl'let valde min ruđâid!“ Âl'mak mânnė sisâ jâ val'dė ruđâid. Go si bottė olgubællai gir'ko, de gullė si čierromen. Âl'mak vul'gė vuoddjet oarjas guw'lui. Go si leddjė vuoddjemen, de doarrededdjė gol'mâ njuvčâ sin gid'dâ Garek-oai'vai. Dâsâ fer'tėjeddjė si guođđet dâid ruđâid. De jorgeteddjė dâk njuvčâk ruof'tot, jâ dâk ruđâk læk vela on'na dam bæivege dobbe.

(Aikio 1892.)

til Kjelmøy. Der gikk han i land. Da der ikke var annet enn berg, tok Riffan op av skreppen sin et skrapejern. Med det skrapte han berget, og der blev en båtstø som ennu kalles Riffan-støen.

Den næste morgen rodde Riffan videre utover langs stranden like til Petsjenga; for han gikk iland i Petsjengafjorden. Der fant han en slette; der bygget han en kirke, som ennu kalles den hellige Riffans kirke. Inn i kirken hentet han likene av Sankt Peter og Johannes og laget senger til dem og dekket dem med silkelakener. Da Riffan hadde drept dem alle, døde han, og Peters og Johannes' ånder la ham i en seng med silkelakener; der er de ennu den dag idag. For å se de tre hellige menn gjorde folk lange reiser og samlet mange penger til dem, og ennu må den som vil se dem, gi penger.

Engang vilde fienden komme og plyndre kirken; da tok folk pengene bort; men da de hadde tatt pengene ut, hørte de dem gråte fordi de tok deres penger ut. Derfor måtte de bringe dem inn igjen.

Engang var kvinner i kirken og bad; da kom Striempe Birgit hemmelig inn og øste med hendene fanget fullt av penger, uten at de som bad, visste det. Da hun gikk ut, grep de hellige menn henne i nakken, og pengene spratt ut over næsten hele gulvet; bare en sølvdaler blev igjen i fanget hennes. Da hun kom utenfor, hørte hun en stemme som sa: „Du lot nok ikke alt bli igjen; men det du har fått, kan du ha.“ Da hun så på fanget sitt, så hun en daler i fanget.

Engang gikk noen fjell-lapper dit for å stjele penger. Da de kom utenfor, hørte de en stemme inne i kirken: „Ta ikke våre penger!“ Mennene gikk inn og tok penger. Da de kom utenfor kirken, hørte de at det gråt. De kjørte vestover. Mens de kjørte, forfulgte tre svaner dem like til Garek-oaive[1]. Der måtte de late pengene igjen. Da vendte svanene tilbake, og pengene er der ennu den dag idag.

[1] Garek-oaive (DK. Kjerringfjell) ca. 14 km. syd for Varangerfjorden på grensen mellem Nesseby og Sør-Varanger.

2.

Dalle go Triffan dâgâi dâm loppadusâ, âtte son ai'go dal kristâlâš-vuođâ viidedet, de sust læi of'tâ fânâs, mân sis'te i gâl'gâm of'tâge olmuš ællet. Son sugâi birrâ Var'jâg-vuonâ dâinâ jâ aji erit sikke jiettânâsâid jâ gufit'târid jâ gommid. Muttomin læi boattemen dam ræisost; de gâččâi gârrâ nowran jâ doalvoi su fawlabællai Dalmai. Dâst i læk mikkege hammânid. Sust læi gâʒʒâk farost; dâinâ fâskâsti gal'le, jâ dâsâ šâddâi hammân, mi goč'čujuvvu Triffan vakke.
(Aikio 1925.)

186. IDDJÂJAW'RE VULLĖS.

Doluš aigest læi Ânarėst muttom âlmai, gæn ol'muk goččudeddjė Iddjâjaw're Vullėšen, dâinâgo son asâi Iddjâjaw're-gaddest. Son læi fawros âlmai jâ negulâš far'di. De læiga mâidai guof'te oabbašâk, gæidi dât Iddjâjaw're Vullėš irgastâlâi, jâ dâk nieidâguovtos halidæiga goabbâšâgâk nai'tâlet suinâ. Dâmditti bâlâtæiga soai goab'bâg guoimestæska Iddjâjaw're Vullėš jâ guddigâ vâše goab'bâg guoimeskâ âlâ. Nuorâb læi čab'basub. Dâmditti ai'go Iddjâjaw're Vullėš nai'tâlet nuorâbuin. Boarrasâb'bu oaʒʒoi dâm diettet; de fil'li son oabbas; âi'du dâlle go soaŋŋo-ai'ge lâkkânišgođi, de dâddja boarrasâb'bu oab'ba: „Iddjâjaw're Vullėš ai'go vuol'get Dænnogæččai soaŋŋust.“ Go nuorâb dâm gulâi, de valdi son buoremus hærgės jâ vuod'djai dokku. De bođi Iddjâjaw're Vullėš soaŋŋust jâ oini, âtte nuorâb niei'dâ i læk siidâst. Dâmditti jærâi son: „Kost tust oabbi li?“ „Tot li monnam mottōm Teänukēji ōlgijn nāijađ,“ fas'tedi dât niei'dâ. Go Iddjâjaw're Vullėš gulâi dâm, de al'gė si dâinâ nieidâin soaŋŋuid ânnet jâ čaleteddjė gulâtusâ. Nuorâb niei'dâ vurdi guof'te vâkko Dænnogæšest jâ bođi ruof'tot goalmad vâkkost. De oini son, âtte soai læva jo ol'mui gâskâst nai'tâlâm. Dâmditti šâddâi son unukâs milli jâ mânâi erit. Go goalmad gærde gulâtuvvuigâ, de nai'tâlæiga soai pappâ owdâst. Go al'mug bođi gir'kost olgus, de bođi mâidai naitosparrâge olgus jâ mânnė gođidæsek sisâ.

2.

Dengang da Trifan gjorde det løfte at han vilde utbrede kristendommen, hadde han en båt som intet menneske fikk være i. Han rodde i den rundt Varangerfjorden og fordrev både riser og govetter og skrømt. Engang da han kom fra den reisen, falt det inn med sterk nordenvind, og vinden førte ham til yttersiden av Kjelmøy. Der er ikke noen havn. Han hadde et skrapejern med; det skrapte han i berget med, og der blev en havn, som kalles Trifans båtstø.

186. OLA FRA IDDJAJAVRE.

I fordums tid var der i Enare en mann som folk kalte Iddjajavre-Ola, fordi han bodde ved Iddjajavre[1]. Han var en vakker mann og hadde en smukk figur. Der var også to søstre som Iddjajavre-Ola gikk på frieri til, og de vilde begge gifte sig med ham. Derfor var de skinnsyke på hinannen og bar hat til hinannen. Den yngste var vakrest. Derfor vilde Iddjajavre-Ola gifte sig med henne. Den eldste fikk vite det; så narret hun sin søster. Nettop da tiden for festermålet nærmet sig, sier den eldste søster: „Iddjajavre-Ola vil reise til Øvre-Tana på frieri.“ Da den yngste hørte det, tok hun den beste kjørerenen sin og kjørte dit. Så kom Iddjajavre-Ola for å fri og så at den yngste datter ikke var hjemme. Derfor spurte han: „Hvor er din søster?“ „Hun er reist for å gifte sig med en gutt fra Tana,“ svarte piken. Da Iddjajavre-Ola hørte det, begynte de å holde festermål med den piken og bestilte lysning. Den yngste pike ventet i to uker i Tana og kom den tredje uken hjem. Da så hun at de alt var gift for folk. Derfor blev hun ilde til mote og gikk bort. Da det var lyst for dem tredje gang, giftet de sig for presten. Da almuen kom ut av kirken, kom også brudeparret ut og gikk inn i sine telt.

Enareguttene har den overtro: Hvis bruden fryser, når hun kom-

[1] Iddjajavre (finsk Iijärvi) ligger i den nordlige del av Enare.

Ânarâš gandâin læ dât dii'dâ: Jos moar'se læ goallomen, dâllego nai'tâlæmest boatta, dâlle læ næwres likko ow'dâsi; muttu jos moar'se læ bak'kâsest, dâlle ai'go læt sunnuidi buorre lik'ko. De viekkâleddjė gandâk gæč'čât, lægo moar'se goallomen. Si bottė sisâ jâ oinė, âtte moar'se čok'ka dollâgaddest jâ biftâlâ ješâs; sust leddje goabbâšâgâin gieđâin sikke lawgâstâk- jâ siw'nât-suor'mâsâk. Go su oab'ba bođi sisâ, đe lawloi son:

„Nyt olen minä voiton pääl,
Ole kiitetty Jesu Krist j. n. v.“

De bottė gandâk ruof'tot jâ cel'kė: „Tom tun kale veisidih, ete: „nyt olen minä voiton pääl“, mutto kuo nievris lukko aigu teividiđ.“

Algost eligâ soai riggesen; muttu go manak sunnuidi bâjas šâd'de, de gæfatuvâigâ soai, jâ mâŋemus'ta šâddâigâ soai nuvt vaivašen, âtte i šât læm mikkege mâid borrât. De goddi Vullėš gal'gos, vuoššâi jâ borâi dâm. Go son læi loappâtâm akkas, de goddi guof'te nuorâmusâ su manaines, jâ nuvt goddi su manaides gid'dâ guovte boarrasâmusâ raddjai (duokkai). De ar'vedi Mat'tė, boarrasâmus bar'ne: „Go ač'če dal god'da mu vielljâ, de god'da mâidai muge.“ I guk'ka dâstmâŋŋel dop'pi gid'dâ gandâs; boarrasâb'bu viekkâli battârussi. Go Vullėš læi sat'tam dâm gandâs god'det, de vulgi son Mattė doarredet; muttu Mat'tė viegâi bâddjė-ol'mui gođi lusâ jâ mui'tâli, âtte su ač'če læ dal su doarredæmen, jâ son læ dal battâræmen aččes owdâst âmâs suge god'det, nuvtgo son læ god'dam su ænne jâ vielljâid. Go bâddje-ol'muk dâm gullė, de biddjė si gandâ lok'kegerrėsâ sisâ jâ lok'kâdeddjė gid'dâ, dâinâgo si leddjė jot'tastâllâmen dâvas guw'lui.

De bođi mâidai Vullėšge jâ jærâi: „Ijuv mū alge täbbin tiettū?“ „Æp mi læk oai'nam du barne,“ fas'tededdjė bâddje-ol'muk. „Movt dust manak jieččânæsek bir'gėjėk? âlmâ dust cui'guj gal'go jammam,“ jerrė bâddje-ol'muk. „Mi pårnåin li ēttin? Kåkku päđe sist ja mäli sēha sist,“ fas'tedi Vullėš. De âd'dė si sunnjė biergoid nu ollo go guod'det goas'tâdi, jâ dâddjė: „De mânâ dal du manašidâd lusâ!“ jâ ješâk al'gė gođidæsek gâi'kot jâ gerrėsi sisâ bâr'det. Iddjâjaw're Vullėš mânâi ruof'tot jâ ælosti goađestes dâm dalve.

mer fra vielsen, da er det varsel om dårlig lykke; men hvis bruden er varm, da vil de få god lykke. Så løp guttene for å se, om bruden frøs. De kom inn og så at bruden satt ved ilden og varmet sig; på begge hender hadde hun både løv- og signetringer. Da hennes søster kom inn, sang hun:

„Nu har jeg vunnet,
Lovet være Jesus Krist“ o. s. v.

Så kom guttene tilbake og sa: „Du sang visstnok: Nu har jeg vunnet; men dårlig lykke vil du få.“

I begynnelsen levet de i rikdom; men da barna vokste op for dem, blev de fattige, og til slutt blev de så fattige at de ikke mer hadde noe å spise. Da drepte Ola sin kone, kokte og spiste henne. Da han hadde gjort ende på henne, drepte han de to yngste av barna sine, og således drepte han barna sine på de to eldste nær. Da skjønte Mattis, den eldste sønnen: „Når far nu dreper bror min, dreper han også mig.“ Ikke lenge efter tok han gutten sin fast; den eldste rømte unda. Da Ola hadde fått drept gutten sin, satte han efter Mattis; men denne løp til fjell-lappenes telt og fortalte at hans far nu var efter ham og at han nu rømte for sin far, forat han ikke skulde drepe ham som han hadde drept hans mor og brødre. Da fjell-lappene hørte det, la de gutten i en lokkpulk og lukket den til; for de laget sig til å flytte nordover.

Så kom Ola også og spurte: „Vet I ikke om sønnen min er her?“ „Vi har ikke sett sønnen din,“ svarte fjell-lappene. „Hvordan klarer barna dine sig på egen hånd? Det sas jo at konen din var død,“ spurte fjell-lappene. „Hvad nød har det med barna? Der er kake i gryten og suppe (mel) i sekken,“ svarte Ola. Så gav de ham kjøtt så meget som han orket å bære, og sa: „Gå nu til småbarna dine!“ og selv begynte de å ta ned teltene og legge dem i pulkene. Iddjajavre-Ola gikk hjem og opholdt sig i gammen sin den vinter.

Go gæsse šâddâi, de far'rėjeddjė Ânarâʒʒâk dal'vebaikest (d. l. gir'kobaikest), mâid si goččudeddjė sin jiešâsek gilli dalvas goađeh (dal've-orrom goađek). Si far'rijeddjė gæsse-orromsâjidi. De far'ri Iddjâjaw're Vullėš sin dal'vebai'kai jâ gâikoi maŋ'gâ aite râvâs jâ suoladi sikke bir'tâsid jâ borrâmušâid; son čoggi âlcės vær'jon buok mâid gawnâi ruow'devær'ken, sikke liššaid, niibid, af'šoid jâ âin æraid.

Muttomin gâs'kâgæse aige vulgi muttom skier'ma niei'dâ dal'vebai'kai vieʒ'ʒâm varas âlcės bier'gâsid. Son bođi gođi oi'nusi jâ oini suovâ borgestet muttom goađest. De jur'deli son: „Ki täl kas täbbin tūla poalda?" Son mânâi ai'tasis jâ buđâldi dâst dâssaši go gærgâi. De vulgi son gæč'čât dâm, gi dât læ. Son lækkâsti uvsâ; de oini son Iddjâjaw're Vullėš oađđemen alas loaidost. Son dâppâi uvsâ suolgâi jâ de viekkâli ruof'tot. Son bođi ol'mui lusâ jâ mui'tâli âtte: „Ijjävri Vuolliʒ li talvas-kōđijn; mun oinim sū, et sun lei kiddast (loaidust) piättâ oađimin." De vuolgâteddjė ol'muk sane lænsmân'ni, âtte son gâl'ga boattet jâ val'det gid'dâ Iddjâjawre Vullėšâ.

Go lænsmân dâm gulâi, de goččoi son ræt'târâ lusâs boattet jâ čok'ki loge âl'maid vela âlcės guoi'men jâ mânnė luk'karâ bof'te jâ val'dė gir'kočoaw'dâg. Si bottė jo arrâd iđed gir'ko lusâ jâ mânnė gir'kui, ow'dâlgo Iddjâjaw're Vullėš goc'cai. Go si gir'ko sis'te čok'kamen, de bâddjani Iddjâjaw're Vullės jâ bijâi dolâ jâ eli vieʒ'ʒâmen âlcės goi'kâduvvum jaw'regulid. Gâs'kâbæive aige mânâi Vullėš nubbe ai'tai jâ vieʒʒâi goi'ke biergo; goalmad aitest vieʒʒâi jafoid, bæssa male vuoš'šât, jâ âl'mak oi'nė buok dâm. Go ækked šâddâi jâ goattai suovvâ fâst iđi, de ar'vededdjė âl'mak, âtte dal læ son vuoš'šâmen âlcės ækkedes mallasâ. Go suovvâ nogâi aibâs, de iđi son alas olgus. Gâs'kâ-ijâ aige mânnė lænsmân jâ ræt'târ jâ dâk âl'mak dam goađe lusâ, gost Vullėš læi. Si mânnė guovte bællai uvsâ faf'tėt, dolago Vullėš boatta olgus. Vir'kumusâk mânnė lâgâmussi uvsâ. Lænsmân bijâi jo gar'vasi sikke giettâ- jâ juol'ge-ruwdid. Iđedest dii'mo 4 arvo bođi Vullėš alasen olgus. Dâk, guđek leddjė lâgâmus'ta uvsâ, fâl'lėjeddjė dorno âlâ, jâ ærrasâk dop'pėjeddjė jâ njei'dė ænnâmi. De čuor'vogođi Vullėš: „Lyeštiđ mū luovas! Ō lyeštiđ mū luovas!" „Kal juo li tast kale, kuo ovdil leh luovas orrōm," fas'ted lænsmân

Da det blev sommer, flyttet Enarelappene fra vinterplassen (kirkestedet), som de i sitt sprog kalte vintergammer. De flyttet til sommerplassene. Da flyttet Iddjajavre-Ola til deres vinterplass og brøt op mange stabbur og stjal både klær og mat. Han samlet sig til verge alt det han fant av jernverktøi, både ljåer, kniver, økser og annet sådant.

Engang ved midtsommertid gikk en halt pike til vinterplassen for å hente sig noen saker. Hun fikk gammene i sikte og så røk stige op av en gamme. Da tenkte hun: „Hvem er det vel som nu har varme her?“ Hun gikk inn i stabburet sitt og puslet der til hun blev ferdig. Så gikk hun for å se hvem det var. Hun åpnet døren; da så hun Iddjajavre-Ola ligge og sove nøken ved åren. Hun lukket døren sakte og løp hjemover. Hun kom til folk og fortalte: „Iddjajavre-Ola er i vintergammene; jeg så ham, at han lå og sov nøken ved åren.“ Da sendte folk bud til lensmannen at han skulde komme og ta Iddjajavre-Ola fast.

Da lensmannen hørte det, bød han sin medhjelper komme til ham; han samlet sig enda ti mann til følge, og de gikk innom klokkeren og tok kirkenøkkelen. De kom alt tidlig om morgenen til kirken og gikk inn, før Iddjajavre-Ola våknet. Mens de satt i kirken, stod Iddjajavre-Ola op, gjorde op varme og gikk og hentet sig tørret innsjøfisk. Ved middagstid gikk han til et annet stabbur og hentet tørrkjøtt; i det tredje stabbur hentet han mel så han kunde koke suppe, og mennene så alt dette. Da det blev kveld, og røk atter sås fra gammen, skjønte mennene at nu koker han sig kveldsmat. Da røken hørte ganske op, kom han nøken ut. Ved midnattstid gikk lensmannen, hans medhjelper og mennene til den gamme hvor Ola var. De gikk til begge sider av døren for å passe på når Ola kom ut. De sprekeste gikk nærmest døren. Lensmannen la både hånd- og fotjern ferdig. Omtrent kl. 4 om morgenen kom Ola nøken ut. De som var nærmest døren, for på døren, og de andre grep ham og kastet ham til jorden. Da begynte Ola å rope: „Slipp mig løs! Å slipp mig løs!“ „Det er nu nok med det at du før har vært løs,“ svarte lensmannen og satte jern på føttene hans,

jâ bijâi ruwdid julgidi âmâs bæssât gosâge viekkâlet. „Hei lyeštiđ tij mū tommitkin, ete mun pihtsadangim vieʒam, pēsam mun kårvudattađ,“ dâjâi Vullėš. „Täst lē tommit ulmuh, keäh tunjin pihtsijd vieʒʒih,“ fas'tedi lænsmân. „Kijtteđ, kijtteđ, pergaluvvah, kuo eppeđ luåštåmgin koatån; te mottōm lei kale tist reäigåniđ,“ celki Vullėš, dâlle go son oini, âtte i vækketâm mâi'dege su annomuš. De viʒ'ʒė muttomâk bif'tâsid goađest jâ garvuteddjė. Lænsmân valdi su meldes.

Go son læi væd'dam su moad'de vâkko, de rađđadâlâi lænsmân law'de-âl'maiguim, âtte movt si gâl'gė sat'tet oaddjodet Vullėšâ. Dâmditti mânnė si lænsmân bai'kai jâ hallė Vullėšin: „Mi læp ar'vâlâm du birrâ navt, âtte buoremus læ dât, âtte lænsmân luoi'ta du ruwdin erit; dâstgo ik hân don læm dâlle dâm dâkkât, jos don livčik læmaš čiel'gâ mielâst; vâi mâid lænsmân dâsâ dâddja?“ „Mon mâidai mieđetâm dâsâ; jos don aigok mânnât munnjė jâkke-ræŋ'gân, de mon mavsam dunnjė balka; dâstgo munnjė læ of'tâ jâ sæmma, gæn mon ræŋ'gân valdam,“ fas'tedi lænsmân. Iddjâjaw're Vullėš loppedi sunnjė ræŋ'gân.

Mâŋŋelgo son læi luoi'tam Vullėšâ luovos, de gočči lænsmân su gistoid râkkadet dâidi davtidi, mâid son læi vur'kim, jiešguđege davtid sierrâ. Vullėš rakkâdi gistoid, dâđemel'de go jiešguđestge leddjė davtek. Vullėš šâddâi ilulâʒ'ʒân jâ ɛrvoken jâ lawloi ilost. Lænsmân oini dâm; de gildi dâm sust erit jâ celki: „Ik don gâlgâ riemmât law'lot; muttu don gâlgâk læt morâšlâš; dâstgo suddo don læk dâkkâm Immelâ vuos'tai.“ Lænsmân ramedi ræŋgâs buokâi gulâdæidėn jâ celki, âtte i son goas'sege læk ânnam nuvt buore ræŋgâ go sust dal læ. Vullėš oroi bâlotâgâ lænsmân lut'te. Muttu 14 bæive ow'dâl gærregâ gočči lænsmân ræt'târâ âlcės guoi'men jâ bijâi ræŋgâs ruwdidi gid'dâ, jâ aš'še dut'kujuvvui gærregest, jâ aš'še dum'mėjuvvui ruotâlagâ mel'de, âtte olmuš-bor're gâl'ga vuolgâtuvvut olmušbor'ri gâs'ki. Son oaʒʒoi olles soatteværjoid jâ dol'vujuvvui bænnâgnjunne-turkâi gâs'ki. Go doal'vok jorgeteddjė ruof'tot, de algi Vullėš čierrot jâ bar'got obbâ famostes.

Bâddje-ol'muk dol'vu dâm gandâ Ræisvunni, jâ dât gan'dâ goč'čujuvvui dâstmâŋŋel Kotola[1]-Mat'tė, d. l. ruitost baccam Mat'tė. Dât

[1] Av russisk kotël (gryte).

forat han ikke skulde kunne løpe noensteds hen. „Hei, slipp mig så meget at jeg får hente klærne mine og ta dem på,“ sa Ola. „Her er såpass mange folk at de henter klærne til dig,“ svarte lensmannen. „I kan takke til, I djevler, at I ikke slapp mig inn i gammen; da skulde en av eder ha fått et hull,“ sa Ola, da han så at hans bønn ikke hjalp noe. Så hentet noen klærne i gammen og tok dem på ham. Lensmannen tok ham med sig.

Da han hadde holdt ham bundet noen uker, rådslo han med meddomsmennene om hvordan de skulde kunne gjøre Ola trygg. Derfor gikk de til lensmannens gård og talte med Ola: „Vi har med hensyn til dig besluttet at det er best at lensmannen slipper dig løs av jernene; for du vilde jo ikke dengang ha gjort det, hvis du hadde vært ved din fulle forstand, eller hvad sier lensmannen til det?“ „Jeg er også enig i det. Hvis du vil bli årsdreng hos mig, skal jeg betale dig lønn; for det er mig et og det samme hvem jeg tar til dreng,“ svarte lensmannen. Iddjajavre-Ola lovte å være dreng hos ham.

Efterat lensmannen hadde sluppet Ola løs, bød han ham lage likkister til benene som han hadde gjemt, benene av hver for sig. Ola laget likkister, eftersom der var ben av hver av dem. Ola blev glad og livlig og sang av glede. Lensmannen så det; da forbød han ham det og sa: „Du skal ikke ta til å synge; men du skal være bedrøvet; for du har syndet mot Gud.“ Lensmannen roste drengen sin i alles påhør og sa at han aldri hadde hatt så god dreng som han nu hadde. Ola blev hos lensmannen uten frykt. Men 14 dager før tinget kalte lensmannen sin medhjelper til sig og satte drengen sin fast i jern. Saken blev undersøkt av retten og pådømt efter Sveriges lov at menneskeeteren skulde sendes til menneskeeterne. Han fikk fullt utstyr av krigsvåben og blev ført til trynetyrkerne. Da de som førte ham dit, vendte tilbake, begynte Ola å gråte og skrike av all sin makt.

Fjell-lappene førte gutten til Bugøfjord, og han kaltes siden Kotola-Mattis, d. e. Mattis som ikke kom i gryten. Han giftet sig og fikk barn, og nu lever det tiende slektledd fra Iddjajavre-Ola å regne til de barn som nu vokser op.

nai'tâli jâ oaǯǯoi manaid, jâ dal læ logad buol'vâ ællemen Iddjâjaw're Vullėšâ rajast gid'dâ dâi manai raddjai, guđek dal læk bâjas šâd'-dâmen.

(Aikio 1891.)

187.

Vuostâs gærde go skii'pâ eli Sabbenjargâ hamânest dâihe satkost, de skiipâ-âlmai halâi dâi ruoššâiguim, guđek leggje dam baikest gulid biw'demen âtte: „jos di ekket gawnâ âlbma, gutte gâl'ga su vuos'-taval'det, de son boatta jâ val'da obbâ dam biw'dobaike âlcis.“ Dâk æi diettam dâm have, mâid gâl'ge cæl'ket; mutto si bâlle gâlle liika sust, go si ditte, âtte i sist læk dâggar âlmai gawdnâmest, gutte gâl'ga su vuos'taval'det. De mânâi ruoptot skiip-âlmai su bai'kasis, jos gost læǯ'ǯa. Rav'vi son gâlle âtte: „jos ekket gawnâ, dâssači go son boatta, de son val'da obbâ dam njargâ âlcis ænân.“ Occe gâlle olbmuk (ruoššâk) dâm gâskâ olbmu, gutte gâlgâi su vuos'taval'det; mutto æi gawdnam dâggar olbmu.

De son bođi nubbe jâge, jâ de son oppet riemâi sist jærrât âtte: „jogo læ gawdnum dâggar âlmai, gutte su vuos'taval'dâ.“ De æi si vas'tedâm dâsâ æi mâi'dege, go æi læm gawdnâm.

De boatta goalmad jâge, jâ dâlle sust leggje ollo âlbmak miel'de. Dâlle bâlle ruoššâk jâ gobmardâlle, âtte jos i luoitaši Ibmel sist erit dam šiegâ guollebiw'dembaike, jos Ibmel rađe âdna sin owdâst, âtte go sist i gawdnu dâggar âtte gi su vuos'taval'det. De dât oǯǯudiš-gođi dam ædnâm, go son gaddi, âtte sust læ fabmo val'det dâm; son vækkâsis oskeldi. De ruoššâk jurdâšišgotte, âtte i sist læk væk'ke obbâ jo riebmâtge su vuos'ta, go si æi diettam famo âldesek.

De læi ovtâ ruoššâ-vâdnâsest 4 âlbma. De dâggja sæf'to-gan'dâ dâin isedines âtte: „riebmâp mi vuos'ta su, jos Ibmel vækket min. Mist i læk æres rađđe æm'bo.“ Ised dâggja âtte: „sust i læk dâm mâđe fabmo, go læǯ'ǯa dust.“ Sæf'to-gan'dâ dâggja dâm âtte: „oaǯǯom mon gæč'čâlet. Sust i læk gâlle vækkâ ollo; mutto jos Ibmel væk-ket su, de šâd'da sudnji dâlle ollo vækkâ.“ Ised dâggja: „Oaǯǯok gâlle gæč'čâlet.“ De ruoššâk mânne dokko bâjas hamânest ar'vâlet

187. HOLMGANGEN PÅ SABBENJARG.

Første gang der kom et skib til Sabbenjarg-havn[1], sa skipperen til de russere som lå og fisket der: „Hvis I ikke finner en mann, som kan ta imot mig, kommer jeg og tar hele fiskeplassen for mig selv.“ De visste dengang ikke hvad de skulde si; men de var allikevel redde for ham, da de visste de ikke kunde finne en sådan mann at han kunde ta imot ham. Så reiste skipperen tilbake til sitt hjemsted, hvor det nu kunde være. Han påminte dem: „Finner I ikke (en sådan mann), til jeg kommer, tar jeg hele neset til land for mig selv.“ Russerne søkte imens efter en mann som skulde ta imot ham; men de fant ikke en sådan mann.

Så kom han året efter, og da begynte han atter å spørre dem: „Er der funnet en mann som tar imot mig?“ De svarte slett ikke noe til det, da de ikke hadde funnet noen.

Så kommer han det tredje året, og da hadde han mange folk med sig. Da var russerne redde og bad til Gud at han ikke skulde la dem miste denne gode fiskeplassen, om Gud hadde råd for dem, siden de ikke fant en mann som kunde ta imot ham. Da begynte han å ta landet, da han trodde han hadde makt til å ta det; han stolte på sin styrke. Russerne begynte da å tenke at de hadde slett ikke hjelp til å ta det op med ham; for de visste at de selv ikke hadde makt.

Da var der på en russebåt 4 mann. Da sier egnergutten til sin husbond: „Vi skal ta det op med ham, om Gud hjelper oss; vi har ikke mer annen råd.“ Husbonden sier: „Jeg har ikke såpass makt som du.“ Egnergutten sier: „J e g får prøve. Jeg har nok ikke megen makt; men hvis Gud hjelper mig, da får jeg megen makt.“ Husbonden sier: „Du skal få prøve.“ Så gikk russerne

[1] Sab'benjar'ga, russisk Tsypnavolok på Fiskerhalvøens østside.

dâm hæi'bomsâje, goggo gâlgâše gawdnât dâggar jâl'gâ ædnâm, âtte si bessek dâsâ geđgiguim garde dug'gjut jâ dâm sisâ mânnât hæi'bot. De gawdne si dâggar vuogâs baike, âtte go si hei'veteggje rakkâdet hæi'bomsâje. De mânne fâst vuolas dokko mærragad'dai. De cel'ke dâm âlbmai âtte: „dal læ valmâs, go dattučâk mânnât hæi'bot.“ „Son læ dat'tum jo ai'gai; dâstgo goalmad jâkke læ jo dal, go dâst læ oppet boattam.“

De si vul'ge bâjas dokko dâm hæi'bom-garde lusâ. De goččoi skiipâ-âlmai dam sæf'to-gandâ mânnât garde guow'do čuoǯ'ǯot. De skiipâ-âlmai riemâi julgi jâ gieđâi âl'de birâs jorrât dâm gandâ vuos'ta jâ julgin su čievčâstet. Son dattoi čievčâstet su jamâs vuostâs have; mutto sæf'to-gan'dâ i lik'kâm sâjestes erit dâm čief'čâm owdâst. De riemâi oppet nubbe gærde sæmma lakkai mo ow'dâl čievčâstet julgiguim dâm sæf'to-gan'dâ râdde vuos'ta. Mutto go son nubbe have čievčâsti, de sæf'to-gan'dâ likkâi uccanâš nubbe sâggjai. De riemâi oppet skiipa-âlmai goalmad have dâm sæmma lakkai mo ow'dâl guovte have julgiguim čievčâstet su râdde vuos'ta. De likkâi sâlâ duokkai. De læi mâŋemuš vuorro dâm skiipâ-âlbmast, nugo sodnost sardnujuvvum læi, âtte goab'bâge golmâ have soai gâl'gâb guoimeskâ vuos'ta čievčâstet.

De mânâi skiipâ-âlmaigis dâm sæmma sâggjai, gost sæf'to-gan'dâ čuoǯǯoi. De riemâi sæf'to-gan'dâ dâm sæmma lakkai, mo dât skiipâ-âlmai owdeb have læi dâkkâm. De vuostâs have sæf'to-gan'dâ birâs jorra gieđâi julgi âl'de su čievčâstâm ditti râdde vuos'ta jâ de čievčâsti. De likkâi son dam sâjestes erit sâlâ duokkai. De oppet nubbe have riemâi sæf'to-gan'dâ čievčâstet su râdde vuos'ta; de râwgâi dât skiipâ-âlmai golm sâlâ erit dâm sâjest, gost son čuoǯ'ǯome læi. De goalmad have sæf'to-gan'dâ čievčâsti su râdde vuos'ta; de râwgâi son 7 sâlâ duokkai jâ mânâi jamâs dâsanâgâ. De val'de dâk ruoššâk jâ rog'ge sudnji hawde dâm hæi'bomgarde sisâ jâ biggje dâm skiipâ-âlbma rubmâš dâsâ sæmma garde sisâ, gost soai hæiboigâ.

De mâŋŋa dâst dât sæf'to-gan'dâ vuol'gâlišgođi. De sust ised cæl'ka âtte: „gosâ vuol'gâlâk?“ De sæf'to-gan'dâ dâggja dâm isedines âtte: „mi munnji gâl'ga, dâm oaǯǯok don âdnet don jieš; gâlle Ibmel

op fra havnen for å rådslå om kampplassen, hvor de skulde finne sådan slett mark at de kunde bygge et gjerde der av sten og gå innenfor det å kjempe. Da fant de et høvelig sted, så de der kunde lage en kampplass. Derpå gikk de ned igjen til sjøen og sa til mannen: „Nu er det ferdig, når du vil gå hen å kjempe.“ „Det har jeg alt for lenge siden villet; for det er nu alt det tredje år jeg atter er kommet hit.“

Så gikk de dit op til gjerdet. Skipperen bød egnergutten gå og stå midt i ringen. Derpå begynte han å gå rundt på hender og føtter mot gutten og å sparke ham med foten. Han vilde sparke ham ihjel første gang; men egnergutten rørte sig ikke av plassen for sparket. Da begynte skipperen igjen for annen gang å sparke ham i brystet med føttene likesom før. Men da han sparket annen gang, rørte egnergutten sig litt til en annen plass. Så begynte skipperen for tredje gang å sparke ham i brystet med føttene likesom to ganger før. Da rørte han sig en favn. Det var siste tur for skipperen, eftersom de hadde avtalt at hver av dem skulde tre ganger sparke mot den annen.

Da gikk skipperen til den plass hvor egnergutten stod. Så begynte denne på samme måte som skipperen før hadde gjort. Første gang gikk egnergutten rundt på hender og føtter for å sparke ham i brystet, og så sparket han til. Da rørte skipperen sig en favn fra sin plass. Atter tok egnergutten for annen gang til å sparke ham i brystet, da spratt skipperen tre favner bort fra den plass hvor han stod. For tredje gang sparket egnergutten ham i brystet; da spratt skipperen 7 favner bort og døde på stedet. Russerne tok og grov ham en grav innenfor gjerdet og la hans lik der innenfor det samme gjerde hvor de hadde kjempet.

Derefter vilde egnergutten reise. Hans husbond sier: „Hvor skal du reise hen?“ Da sier han til sin husbond: „Det som tilkommer mig, kan du selv få ha; Gud betaler mig nok.“ Og derefter reiste egnergutten og gikk dit han gikk, og der er han ennu; men russerne visste ikke, hvor han gikk hen, og ikke blev han sett mer. Kanskje han var en engel.

munnji maf'sa.“ Jâ de dâst mâŋŋa de sæf'to-gan'dâ vulgi jâ de mânâi, gosâ mânâi, jâ dobbe læ âin dal; mutto ruoššâk æi diettam, gosâ mânâi, ige oidnum goas'sege æm'bo, æŋ'gel son dai'da læmaš.

(Optegnet av Friis 1867 efter Nils Larsen Halt, lapp, Sab'benjar'gâ; se Friis, Reise[3], s. 133—135 og Lappiske Eventyr, s. 127—131).

188. BÆIVAS, MANO, NASTI JÂ GUOWSÂKÂSÂI BIL'KAR.

Guof'te vielljâsâ vulgigâ muttomen vuoddjet boaso-rat'kâgi. Iđedest go bæivaš bâddjani, de juoigâi dât nuorâb:

Bæivaš-galles bai'ta,
mi gâlmâs læ, dâm lai'ta.
Jieŋâid, muot'tâgid dât šol'gė,
jâ giđđodât'ta juokke dolge.

De dâddja dât boarrasâb'bu: „Âle, vielljâšâm, riemâ Immel siw'-nadusâid bil'kedet!“ I son dâst fuollâm mâi'dege, muttu juoigâi âin jâ lâseti âin æm'bu dâsâ. I guk'kage dâstmâŋŋel, de bođi hui suk'kis muottâ-bor'gâ, jâ bæivaš jawkâi bâlvâ sisâ. Æva soai šât æm'bu bal'lim jottet; soai fer'tigâ lavo ceg'git jâ orrot dâst. — Moad'de bæive gæšest dâgâi fâstâin šiegâ dalke, jâ manno baiti čiel'gâset (d. l. læi šæradâk). De juoigâsti dât nuorâb:

Manuš, manuš la, la
čok'ka degu jâl'lâ,
sew'njis ijâ šæl'ga naina;
buollâš olgus bâčča,
bæivaš dujid lačča j. n. v.

Boarrasâb'bu viel'ljâ giel'da; muttu i son dâst fuollâm mâi'dege. De dâgâi hir'mad suk'kis mierka, dâlle go soai læiga guow'do duod'-dâr. Dâst fer'tiga soai orrot gol'mâ birrâlmbæive, dâmditti go soai æva daddjâdâm jottet. De dâddja dât boarrasâb'bu: „Gæč al duo, go rimmik Immel siw'nadusâid bil'kedet; de oainak dal, mo gævva.“ Go mier'ka læi vassam, de bođi čabbâ dal'ke; nastek čuw'gė čiel'gâset. De riemâi oppet dât nuorâb juoi'gât:

188. EN SOM SPOTTET SOLEN, MÅNEN, STJERNENE OG NORDLYSET.

To brødre kjørte engang avsted for å skille ut ren. Om morgenen da solen stod op, joiget den yngste:

Solkallen skinner,
Hvad koldt er, han laster,
is, sne han smelter,
og hver fjær han gir liv.

Da sier den eldste: „Kjære bror, ta ikke til å spotte Guds skapninger!“ Han brydde sig ikke noe om det, men joiget videre og la enda mer til. Ikke lenge efter kom svært tett snefokk og solen blev borte i en sky. De kunde ikke mer ferdes; de måtte sette op telt og bli der. Noen dager efter blev det igjen godt vær, og månen skinte klart. Da joiget den yngste:

Lille måne, lille måne, la la,
sitter som en tåpe,
skinner i den mørke natt, naina,
perser frosten ut,
bøter solens arbeider o. s. v.

Den eldre bror forbød det, men han brydde sig ikke noe om det. Da blev det forferdelig tett mørkeskodde, da de var midt på fjellet. Der måtte de bli i tre døgn, fordi de ikke fant vei til å reise. Da sier den eldste: „Se nu der, da du tok til å spotte Guds skapninger; nu ser du hvordan det går.“ Da mørkeskodden var over, kom det vakkert vær; stjernene skinte klart. Da tok den yngste igjen til å joige:

Nastašâk čuw'gėk ja ja,
livâidek jâ bilhâidek ja.

De bođi dolis jâ dæivâi sust hærge, ja hær'ge gaččâi jamâs. De dâddja su viel'ljâ: „Mi son dunnjė mâŋemus'ta sær'va, go aibâs dâddė mat'tik vildalget? Jos don ik hæite erit, de gâl oainak, âtte mo dunnjė gævva.“ Go hær'ge læi jammam, de dâddja dât nuorâb: „Jos of'tâ hær'ge læš jammam, basi vel nub'be; gâl dâggar vâhag læ ow'dâlge oi'nujuvvum.“ De vulgigâ soai âin; muttu dât nuorâb fer'ti mânnât gerrės gæse. Ækkedest orosti dât boarrasâb'bu hærges guođotet jâ vielljâs vuor'det.

Son buol'lati dolâ jâ vuoš'šâgođi. Go males læi gær'gâm, de bođi dât nuorâbge. Go soai læiga borrâm, de algi guowsâkâs'tet hui sâggâ. De riemâi oppet dât nuorâb juoi'gât:

Guowsâkâsâk vikkėk, lip, lip, lip,
Buoi'de njalmest, lip, lip, lip,
Væččer gallost j. n. v.
Af'šo sælgest j. n. v.

Su viel'ljâ giel'da; muttu son juoi'gâgođi âin âlebut. De liw'ʒogottė guowsâkâsâk hirmos gârrâset, nuvt âtte dâk roaš'kegottė muot'tâg vuos'ta dego gârrâ nak'ke. Boarrasâb'bu čaŋŋâli gomo gerrėsâ vuollai; muttu guowsâkâsâk čâs'kė dâm nuorâb jamâs jâ bol'dė sust bæskâ. De vulgi dât boarrasâb'bu âin vuoddjet, los'sis mielâin jâ morâš-vaimoin su vielljâs ditti.

Dâmditti læ âin dalge boares sam'melâʒʒâi gâskâst dât dii'dâ: Æi gâlgâ guowsâkâsâid riemmât bil'kedet, âmâsek guowsâkâsâk sut'tât jâ val'det dâihe boal'det. Dâstgo dâm gandâst mâkka lappui vela rumâšge. (Aikio 1891.)

189. ADDEGIED—SUOL'LÂGÂK.

Addegied'de læ Rissâbavt jâ Baršnjarg gâskâst. Dâst læ dolen assâm suol'lâgâk, gæk lejjė hir'mân ol'muidi. Gost dâk leš lâm boattam, dât i dit'tum; muttu dâm meld go Var'jâvuon-ol'muk dεid her'-

Småstjernene lyser, ja ja,
tindrer og blinker, ja.

Da kom en ildkule og traff renen hans, og den falt død om. Da sier hans bror: „Hvad rammer dig vel tilsist, siden du er blitt aldeles vill? Hvis du ikke hører op, får du nok se hvordan det går dig.“ Da kjørerenen var død, sier den yngste: „Om en ren er død, blev der en til igjen; sådan skade har en nok sett også før.“ Så drog de videre; men den yngste måtte gå og trekke pulken. Om kvelden stanset den eldste for å la renen sin beite og for å vente på bror sin.

Han tendte op varme og begynte å koke. Da maten var ferdig, kom også den yngste. Da de hadde spist, begynte det å bli sterkt nordlys. Da tok den yngste igjen til å joige:

Nordlyset løper, lip, lip, lip,
med fett i munnen, lip, lip, lip,
med hammer i pannen o. s. v.,
med øks på ryggen o. s. v.

Hans bror forbød det; men han begynte å joige enda høiere. Da begynte nordlyset å vifte forferdelig sterkt, så at det small mot sneen som et hårdt skinn (smeller). Den eldste krøp under pulken som han hvelvet; men nordlyset slo den yngste ihjel og brente op pelsen hans. Da kjørte den eldste videre med tungt sinn og sorg i hjertet for sin bror.

Derfor har de gamle lapper ennu den tro: En skal ikke gi sig til å spotte nordlyset, forat det ikke skal bli sint og ta en eller brenne en op. For av den gutten kom endog kroppen bort, blev det sagt.

189. TYVENE PÅ ADDEGIEDDE.

Addegiedde ligger mellem Gressbakken og Barsnjarg. Der har det før i tiden bodd tyver som var til skrekk for folk. Hvor de var kommet fra visste man ikke; men eftersom folk i Varanger hermet

mėstɛd'dɛ, de dâk lejjė varra boattam Suob'bâdest. Oainak: Suob'bâd-Hannu vuonnâbâđâst mâid her'mėjejjė dokku sulli.

Bɛjjė-ol'muin dâk god'dė boc'cuid, gost leǯ'ǯėk gaw'nâm. „Dâin gɛl, gul, oaǯ'ǯo god'det; jiešâk mâid læ, gul, goavek čaccegad-ol'mui vuos'ta. Njalmesta bittača val'dėka, jâ biktasa baggjelėsta nullėka," dɛjjė âin bɛjje-ol'mui harrai. Var'jâvuon-ol'muk dâin bɛllė, æige servustâd'dâm dâiguim. Dušše of'tâ niso, Gæjja An'na, orudi dâiguim ovtâst.

Muttomen ellė dâk suol'lâgâk bɛjje-ol'muin aitid gâi'komen dom bæld Duod'dâr. De val'de dâl jo dâggar nođid, mâiđ leǯ'ǯėk goas'tâdâm. Muttu Gæjja An'na âin uccaš; valdi âldes fierâ erė gɛpperėst jâ bijâi goi'ke gusâ-njuof'čâm fierâ sâjjai goarve sis, jâ soabbes bal'kesti erė jâ valdi goi'ke-mielgâ gitti soabbe sâjjai. De læ âin dal juoigâtusâst nav:

Gæjja An'na vaʒʒi, naina,
Skar'fâ-rap'pai bɛjjėl, naina,
gusâ-njuof'čâm-lajoin, naina,
goi'ke-miel'gâ soab'ben, naina.

Gosâ dâk suol'lâgâk leǯ'ǯėk šâd'dâm mâŋašɛssi, dât i dit'tu. Addegied'dai læ dušše goattesɛjje baccam dâsâ, gost læ orudâm.

Suob'bâd ol'muk, sammen šâd'dâm laddek, læ alo bâr'gâm suolân jâ spæjjaren. Dâi juoigâtus læ âin dal:

Vɛšše-vielljâk, gul, lejjė, naina,
vârrâ-niibek, gul, lejjė, naina.

(Saba 1920.)

190. DÆVOID BIW'DEK.

Dow'lė lavijėjjė sam'melâǯǯâk mânnât dævoid biw'det Ainaidi. Maŋgâs mânnė dokku, muttu æi boattam ruof'tot. De vulgi of'tâ boares âlmai su golmâin barnines Ainaidi biw'dem ditti dævoid. Si lad'dėjejjė gaddabællai Ainai jâ vaʒ'ʒė bâjas ijjâsâjjai. Âlmai celki barnidâssâs:

efter dem, var de visst kommet fra Sombio. For ser du, Sombio-Hans i fjordbotn hermet de efter omtrent på samme måte.

Fjell-lappenes ren drepte de, hvor de fant dem. „For dem kan en godt drepe," sa de; „selv er de også hårde mot strandboerne. De tar biten ut av munnen, og klærne tar de av kroppen," sa de om fjell-lappene. Folk i Varanger var redde for dem og var ikke sammen med dem. Bare et kvinnfolk, Gæjja-Anna, holdt lag med dem.

Engang var disse tyver på den annen side av landryggen (mellem Enare og Varanger) og brøt op fjell-lappenes stabbur. Så tok de slike bører som de på noen måte kunde bære. Men Gæjja-Anna syntes enda det var for lite; hun tok treklossen ut av huen sin og stakk en tørret kutunge istedenfor klossen inn i huen, og staven sin kastet hun bort og tok et tørret renbryst i hånden istedenfor staven. Derfor nevnes hun ennu i joigesangen således:

Gæjja-Anna vandret, naina,
over Skarfa-rappak[1], naina,
med kutunge til hue, naina,
med tørret bryst til stav, naina.

Hvor de tyvene blev av til slutt, vet man ikke. I Addegiedde er der bare en gammetomt igjen der hvor de har bodd.

Folk i Sombio, kvæner som er blitt til lapper, har alltid drevet på å stjele og ødelegge. Joigesangen om dem lyder ennu:

Vrede brødre de var, naina,
blodkniver de var, naina.

190. KOBBEJEGERNE.

I gamle dager pleide lappene å reise til Henøene for å jage storkobber. Mange reiste dit, men kom ikke tilbake. Så reiste en gammel mann med de tre sønnene sine til Henøene for å jage stor-

[1] En overgang på landryggen.

„Di oaǯ'ǯobettet nok'kât.“ Si lejjė vaʒ'ʒam njuol'gâ ijjâsâjjai. De oai'na âlmai, âtte gol'mâ âl'ma bottėk sin lusâ; muttu âlmai i lik'kâm. Son divti sin boattet lâgâbuid, vâi baččet oaǯ'ǯo. Son baši, jâ buokâk jammė. Dâk lejjė dâk âl'mak, gæk lejjė god'dam æra ol'muid. Sist lejjė af'šok, mâiguim si god'dė ol'muid.

(Saba 1891.)

191. SALLÂM-IVVAR BAR'NE.

Ruoššâk lavėjejjė dolen čuoǯ'ǯot loađjaiguim Sallâmest mâidai. Sallâmest læi dɛlle muttom bɛjje-olmuš, gæn Var'jâbæle ol'muk goččudejjė Sallâm-Ivvaren. De jawkâi dâst bar'ne; stuorrâ gan'dâ jo læi. Occe ol'muk dâm vɛiku gost; muttu i dât gaw'num. Lokkė mâŋašessi, ɛtte rai'gebavte sis mâkka læi duš'šam. Muttu i dât varrâ læmaš lâm nu. Muttom rigges ruoš'ša dât læmaš val'dam dâm ɛlcės bar'nen skii'pâses. Maŋ'gâ jɛge dâstmâŋŋa lejjė Sallâm-Ivvarest guof'te nieidâ boc'cuid gæč'čamen lâk'kâ mærâ gæsseg; aw'dem bai'ke vel læ dɛggu. De sukkâli gus'tu ruoššâ-skiipâst garbes. Guof'te nuorrâ čabbâ ruoššâ bođigâ gad'dai, dærvâtæiga dâm guof'te nieidâ nu sivvâdet jâ čab'bat ɛtte. Gæččâdæiga boc'cuid, jâ nub'be gieđâin čajatâd'da, ja go vulgigâ ruof'tot, de gieđâin vel dærvuođâid dâgâigâ. Jâ nu sii'vui, ɛtte æva hil'bušâm æva mof'tege.

Dâm rajast ol'muk al'gė gad'det, ɛtte Sallâm-Ivvar bar'ne dât læi, nub'be dâin ruoššain. Jos livčė lâm čiel'gâ ruoššâk, de livčė gɛl dâggar aw'dem baikest hil'bušâm, erenoamaš vel dâm aige, goas ruoššak lejjė nu hil'bâd. Muttu Sallâm-Ivvar bar'ne dât læi, oainak, gi oabbas guof'ta eli dærvâtæmen, vɛiku samegielâ gɛl i hallâm. Âmâl vâjaldât'tam læmaš varrâ.

(Saba 1920.)

kobber. De la i land på landsiden av øene og gikk op til nattplassen. Da ser mannen at tre menn kommer hen til dem; men mannen rørte sig ikke. Han lot dem komme nærmere for å få skudd på dem. Han skjøt, og de døde alle. Det var de menn som hadde drept de andre folkene. De hadde økser som de drepte folk med.

191. SKOGERØ-IVARS SØNN.

Russerne pleide i gamle dager å ligge med lodjer også på Skogerø. Der var dengang en fjell-lapp som folk på Varangersiden kalte Skogerø-Ivar[1]. For ham kom en sønn bort; han var alt en stor gutt. Folk lette efter ham overalt, men han fantes ikke. Til slutt sa de at han var kanskje omkommet i et berghull. Men det har kanskje ikke vært så. En rik russer har tatt ham ombord i sitt skib for å ha ham som sønn.

Mange år derefter var to døtre til Skogerø-Ivar om sommeren nær sjøen og gjætte renene; det er et øde sted der. Da ser de at en liten båt rodde ut fra et russeskib. To unge pene russere kom på land og hilste på de to piker så pyntelig og pent at —. De så på renene, og den ene av dem pekte med hånden, og da de gikk igjen, sa de enda farvel med hånden. Og de var så pyntelige at de ikke øvet kåthet på noen måte.

Fra den tid begynte folk å tro at den ene av russerne var Skogerø-Ivars sønn. Hadde de vært ekte russere, hadde de nok på et sådant øde sted øvet kåthet, især i den tid da russerne var så kåte. Men det var, ser du, Skogerø-Ivars sønn, som kom for å hilse på sine to søstre, skjønt han ikke talte lappisk. Han hadde sikkert glemt det.

[1] I manntallet over Vadsø fjellfinner for 1825 nevnes Ivar Olsen Skogerø som ny tilkommet.

192. RUOŠŠÂK VIG'GĖK VAL'DET NJAW'DAMGORŽE NUOR'TÂLÂŽŽÂIN.

Njaw'dam-gor'ʒe læmaš ale hui buorre luossâ-bai'ke, erinoamaš boares aigest. Dâmditti lejjė dolen ollo as'sek Njaw'dam-siidâst. Muttu ruoš'šâ gađâšti dâm luossâ-baike nuor'tâlâʒʒâin.

Muttomėn bođi stuorrâ loađ'ja Njaw'dam-jogâ meld bâjas jâ orosti dâsâ, gost Foshæim skuw'lâ-internat læ dal. 30 âl'ma lejjė âl'de. Njaw'dam-gorʒe dal ai'guk âlcesæsek riv'vėt; nuor'tâlâʒʒâid ai'guk god'det dâihe eritjagit. De bottėk dâk ruoššâk vaʒʒe bâjas Njaw'dam-sii'di. Nuor'tâlâʒʒâk lejjė diet'tâlâs mânnâm battârussi bâjas jogâ; buok dalok lejjė aw'dem.

Nuor'tâlâʒʒâin læi luossâ-biwdos gorʒe-oaivest. Dal mâid ânnėk âin muttomėn sæmmalagan biw'dus. Dât læ muttomlagan nuot'te, mi bij'ju čâw'gâ jogâ râs'ta âi'du gorʒe-oai'vai. Luossâ go goarŋodæidėn njui'ke bâjas gorʒe, de gâč'čâ dâm nuotte sisâ jâ i šât bæsâ gosâge.

De ruoššâk nuvt val'dė dâm biw'dus hal'dusæsek; val'dė buok dâid luosâid, mâk læš lâm biw'dus sist, jâ bijjė favtâid pas'sėt, âmâs nuor'tâlâʒʒâk bæssât oap'pât nuottesek. De ar'vâlėk dak battârâm nuor'tâlâʒʒâk bâjjen jogâ, âtte oap'pâmen si gâl'gėk ællet biw'dusæsek gorʒe-oaivest jâ gæč'čâlet dâm billedet, jos de mânnėk ruoššâk erit, go luosâid æi satte šât god'det. Gol'mâ jalos âl'mâ vul'gė âi'du fânnâsin vuolas jogâ jâ de gâi'ku dâm biw'dusi raigid maŋgâ sâjjai. Muttu ruoššâk dabbe go de ai'cė dâm gol'mâ nuor'tâlâš, de njui'kolejjė fânnâs dievvâ jâ nu sukkâlejjė mâŋŋai. Nuor'tâlâʒʒâk sukkėk mâid vejjėk; muttu æi dâk diet'tâlâs goas'tâm battârussi, go ruoššâk lejjė nu ollo; de juovsâtâd'dė. Guovtes nuor'tâlâʒʒâin gærgâigâ gad'dai njui'kėt; muttu goalmadest čâs'kė ai'roin julgid râs'ta jâ nu god'de dâsâ.

De čur'vu dom guof'tai âtte: „boat'te sagâidi čurvudâm-bâjjai!" De âi'du dok bođigâ. Ruoššâk gai'bedejjė âtte: „it'ten di gâl'gâbettet soattât singuim." Juokkehaʒʒâst gâl'ga læt muorrâ-šlubbuk vær'jon, sâllâbæle gukko. Dušše sin oai'vamuʒʒâst gâl'ga læt šlubbuk sâlâ gukko, jâ gi nuor'tâlâʒʒâin aiguš dâm vuos'ta mânnât, de dâst mâid oaʒ'ʒo læt sâlâ guk'kusâš šlubbuk. Njaw'dam-siidâst gieddest dâl gâl'gėk gawnâdet.

192. RUSSERNE VIL TA NEIDENFOSSEN FRA SKOLTENE.

Neidenfossen[1] har alltid vært en meget god plass for laksefiske, især i gammel tid. Derfor var det før i tiden mange innbyggere i Neidenbyen. Men russerne misunte skoltene denne lakseplassen.

Engang kom en stor lodje[2] op over Neidenelven og stanset der hvor Fosheim skole-internat nu står. Der var 30 mann ombord. De vil nu legge Neidenfossen under sig; skoltene vil de drepe eller jage bort. Så kommer disse russere gående op til Neidenbyen. Skoltene hadde naturligvis flyktet opover elven; alle husene var øde.

Skoltene hadde et fangstredskap for laks i fossehodet. Nu bruker de også av og til et sådant redskap. Det er enslags not som spennes stramt over elven like i fossehodet. Når laksen går op (om våren) og hopper opover fossen, faller den ned i noten og slipper ingen vei mer.

Russerne bemektiget sig dette fangstredskap, tok alle de lakser som var i noten, og satte vakter til å passe på at skoltene ikke kom og så til noten sin. Da snakket skoltene som hadde flyktet, sig imellem langt oppe i elven om at de skal se til noten sin i fossehodet og prøve å ødelegge den; kanskje russerne da drar bort, når de ikke kan fange laks lenger. Tre modige menn reiste da med båt nedover elven og rev hull i noten på mange steder. Men da russerne der fikk se de tre skoltene, hoppet de straks i en båt, så mange som båten rummet, og rodde efter. Skoltene rodde alt det de orket; men de kunde naturligvis ikke komme sig unda, da russerne var så mange; de blev innhentet. To av skoltene fikk tid til å hoppe i land; men på den tredje slo de benene av med en åre, og således drepte de ham der.

De ropte da til de to andre: „Kom innen hørevidde og tal med oss!“ Så kom de to. Russernes krav var: „Imorgen skal dere krige med oss!“ Enhver skal ha en treklubbe til verge, en halv favn lang. Bare deres (russernes) høvding skal ha en klubbe som

[1] Kalles almindelig Skoltefossen.

[2] Et slags russisk skib.

De soppė âi'du nu.

Nuor'tâlâǯǯâin læi dâlle hui stuorrâ jâ giewrâs âlmai; Stuorrâ-Mik'kâl læi nâmmâ; goččudejjė dâm Gallebel-vuorâsen mâidai. Dâm val'-ljėjejjė mânnât ruoššâi oai'vamuš vuos'ta. De nuor'tâlâǯǯâk ai'du rakkâdejjė âlcesæsek šlubbukid. Stuorrâ-Mik'kâl rakkâdi âlcesâs sâla-guk'kusâš jâ ærak sâllâ-bællasâǯǯâid; rakkâdejjė šlubbukid vel nissu-nidige jâ nuorrâ gandâidi. Jâ de vul'gė Njaw'dam-siidâ vuos'ta.

Owdemuǯǯâk go bottė sii'di, de ruoššâk jo gar'vas jâ vur'dėk jo. Ruoššâi oai'vamuš, stuorrâ âlmai, vaʒʒâš gieddest šlubbukines jâ halla dâm nuor'tâlâǯ'ǯi, gi læ lâgâmus'ta (vâwdâd vel jieš) âtte: „Mo-moja te paren kušat siemga golova, do-doja te paren kušat saida golova (mu-mu de bar'ne gâl'ga borrât luosâ oaive, du-du de bar'ne gâl'ga borrât saide oaive)." Muttu i šâd'dâm nu. Stuorrâ-Mik'kâl go iđi šlubbukines dærme âlâ, jâ go lâgâbuid bođi of'tân æraiguim, de ruoššâi oai'vamuš dâjâi âl'maidâssâs âtte: „vul'gusek si erit!" Jâ nu mânnė loađjasek sisâ jâ bor'jânejjė erit, æige šât boattam æm'bu goas'sege. — Stuorrâ Mik'kâl læi Stuorrâ-gandâ aj'ja. Stuorrâ-gandâ birrâ læ ow'dâl mui'tâluvvum.

(Saba 1918, Neiden.)

er en favn lang, og den av skoltene som vil gå mot ham, kan også ha en klubbe som er en favn lang. De skal møtes i Neidenbyen på engen.

Så blev de enige om dette.

Skoltene hadde da en meget stor og sterk mann; Store-Mikkal var hans navn; de kalte ham også Gallebel-gubben. Ham valgte de til å gå mot russernes høvding. Så laget de sig klubber. Store-Mikkal laget sig en som var en favn lang, og de andre gjorde klubber som var en halv favn; de laget klubber også til kvinnene og de unge guttene. Og så drog de mot Neidenbyen.

Da de første kom til byen, var russerne alt ferdige og ventet. Deres høvding, en stor mann, går frem og tilbake på engen med klubben sin og snakker til den skoltelappen som er ham nærmest (han stammer enda): „Mi min sønn skal ete laksehoder, di din sønn skal ete seihoder.“ Men det gikk ikke så. Da Store-Mikkal viste sig med klubben sin oppe på bakken og kom nærmere sammen med de andre (skolter), da sa russernes høvding til sine menn: „La oss reise!“ Og så gikk de ombord i lodjen sin og seilte vekk, og de kom aldri mer igjen.

Store-Mikkal var bestefar til Storegutt. Om Storegutt er fortalt før.[1]

193. DEN USKYLDIGE PIKE.

Den siste henrettelse i Varanger foregikk i Vadsø. En ung uskyldig pike blev henrettet for morens brøde. Da hennes hode falt, så almuen ildgnister, og en fugl for ut av blodet. Det var Guds engel. Der var lyn og torden, og mange dånet.

(Sandberg.)

Anm. Jfr. *Koskimies*, Inarinlappalaista kansantietoutta, s. 57—60: „En pike, Hanna, blev henrettet for barnemord. Da hodet var hugget av, kom som en stjerne frem av kroppen og steg op til himlen. Det var hennes sjel, som steg op til Gud.“ — En lappepike Anna Aikio blev 1740 halshugget for barnemord og kroppen brent.

(P. W. Aurén, Uleåborgs län. Resedagboksanteckningar i länet. 1894, s. 37.)

[1] Se nr. 160.

194. RUOŠŠAGOP'PE OWDÂLD NJARGÂ.

Dolen lavėjejjė ruoššâk biwdâšet Njargâst. De oi'nėk ol'muk muttomen, ɛtte of'tâ juŋ'ka čierro. Jerrėk ɛtte: „mɛnne čierok?“ De mainâsti, ɛtte sin ol'muk ai'guk su sæf'tot. Jâ de ɛi'du jawkâi dât juŋ'ka. Muttom aige gæšest gaw'nė ol'muk čolid dâm goppest, gosâ ruoššâk lavėjejjė lad'dėt. De varrė ol'muk, ɛtte dâm juŋka čoalek dâk lejjė. Dɛn'ne goč'ču dât gop'pe âin dal Ruoššâgop'pen.

(Saba 1920.)

195. FUONÂŠ.

Fuonâš læi gum'pė-biwdos doluš samin. Dat læi rakkâduvvum dego bâjje-goatte, muttu sâggâ stuorab, jâ birâs (sæinek) læi vela æm'bu njoaidold go bâjjegoađest, nu âtte gum'pė burist bæssa goar'ŋot âlâ. Dækkâdusâk gâl'gė lâm gol'mâ sâlâ gukko jâ siskabælek fer'rujuvvum duol'bâsi jâ nuvt burist bal'dâlâgâi bâr'dum, âtte gum'pė i jottam gâs'kâl, jos sisâ šâddâi. Fuonâš læi low'dujuvvum lâwnjiguim, jâ bâjagæččen læi rai'ge, dego ræppen, dušše sâggâ gâlljeb. Uf'sâ i læm. Sisâ bijjė âi'du ræppen vuollai stuorrâ jægel-lađâ jâ æl'le aldo. Jâ nu âllâg gâlgâi lâm fuonâš, âtte olles olmuš, go čuoǯǯoi jægel-lađâ âl'de, de gâlgâi dækkâdus-gešidi, ræppen-râw'di, læt giettâ-bâjje.

Gumpėk go bottė jâ hâf'sė aldost hajâ, de gor'ŋu fuonâš âlâ jâ njui'ku sisâ jâ god'dė dâm aldo. Muttu de æi šât bæssâm olgus. Muttomėn fuommašejjė, âtte gid'dâgâsâst si læk, ow'dâlgo dâm aldo lejjė god'dam, jâ dâlle æi obbâ god'damge dâm boc'cu. Fuonâš æigâdâk go bottė, de huš'ku diet'tâlâs dâid gumpid jamâs. Of'tâ fuonâš ân'nui biwdosen maŋgâid aigid (jâgid).

Dābbe Njaw'dam-guowloin læmaš gol'mâ fuonâš. Skar'fâgæđge olgubæld Uw'dovuon-gaddest læmaš of'tâ, dombæld Bakkanjogâ nub'be jâ Funuš-guol'bânest goalmad.

Funuš-guol'bân fuonâš læi dâin nuorâmus. Dâm logâi Jak Ondre, âtte sin maddâr-vanhemâk lejjė rakkâdâm. Vuostâs aldo dâm fuonâši

194. RUSSEBUKTEN PÅ FORSIDEN AV VARANGERNESET.[1]

I gammel tid pleide russerne å ro fiske på Neset. Da ser folk engang at en junka[2] gråter. De spør: „Hvorfor gråter du?“ Da fortalte han at folkene deres vil bruke ham til agn.[3] Og så blev den junkaen borte.

En tid efter fant folk tarmer i den bukt hvor russerne pleide å lande. Da tenkte folk at det var denne junkas tarmer. Derfor kalles den bukten ennu Russebukten.[4]

195. ULVESTUE (FUONÂSJ).

Fuonâsj var en fangstinnretning for ulv, som lappene hadde i gamle dager. Den var bygget som et fjell-lapptelt, men var meget større, og veggene gikk ennu mer på skrå enn på teltet, så ulven kunde lett komme op på den. Spildrene i veggene skulde være tre favner lange og på innsiden økset flate, og de skulde være lagt så tett inn til hverandre at ulven ikke slapp ut imellem dem, om den kom inn. Ulvestuen var dekket med torv, og i dens øverste ende var et hull lik en ljore, bare meget videre. Der var ingen dør. Inne i stuen la de en stor haug renmose like under ljoren og stillet der en levende rensimle. Ulvestuen skulde være så høi at når en voksen mann stod på mosehaugen, skulde hans strakte arm nettop nå til enden av veggspildrene i kanten av ljoren.

Når ulvene kom og fikk været av rensimlen, steg de op på ulvestuen, hoppet inn og drepte simlen. Men så slapp de ikke ut mer. Undertiden opdaget de at de var fanget, før de hadde drept simlen, og da drepte de den ikke. Når de som eiet ulvestuen kom, slo de

[1] Neset er havsiden av Varangerhalvøen.

[2] Junka (russisk junga), russisk skibsgutt.

[3] Menneskekjøtt anses av eldre fiskere i Finnmarken, uansett nasjonalitet, for det beste agn som fins. (Saba.)

[4] Russebukten ligger ved Båsfjordnesodden.

læi rigges Stale Uwla, Var'jânjarg bâjje-olmuš, skeŋ'kim. Vuostâs ijâ dâm rai'dâlâs, mân meld jottâlejjė olgus jâ sisâ, lejjė guođđam cæg'got, nu mo læi. It'tenâš gâl'gė vela ællet čor'gėmen buok nuvt movt gâlgâi. It'tenâš go bottė, de læmaš ik'ko ællam guof'te nub lok gumpė fuonâš sist, god'dam aldo jâ nu fâst gor'ŋum bâjas rai'dâlâs meld jâ mânnâm gei'nusæsek buokâk. Na, de gattė gâl, go rai'dâlâs lejjė guođđam cæg'got, jâ ruk'kė oaivesek; muttu mâid dal dâsâ šât vejjė?

Dât fuonâš (Funuš-guol'bân fuonâš) bisti maŋgâid aigid. Muttu go laddek al'gė gol'gât dei'kė Nor'gi, de i šât bæssâm orrot rafest. Dâk boaldâšejjė dækkâdusâid. Fer'tėjejjė samek hil'gâdet dâm čâwdesen doallâmest, jâ nu dât nogâi dâsâ.

(Saba 1918, Neiden.)

196. NUOR'TÂLÂǮǮÂK JÂ SKIIPÂ-ÂL'MAK.

Boares aigest lavėjejjė nuor'tâlâǯǯâk boal'det dolâ gargoi âl'de dâmditti, vâi skiipâk borjâstėk dâi âlâ. Skiipâ-âl'mak go oi'nėk dolâ, de gad'dėk, âttė dobbė læ dalok, jâ de borjâstėk dokku. Dego si bottėk dokku, de nuor'tâlâǯǯâk god'dėk ol'muid jâ val'dėk davverid âlcesæsek.

naturligvis ulven ihjel. En ulvestue blev brukt til fangst i lange tider.

Her i Neiden-egnene har der vært tre ulvestuer. Utenfor Skarfagæđge ved Munkefjorden var én, på bortsiden av Bakanelven den annen og på Funusj-moen den tredje.

Den på Funusj-moen var den yngste av dem. Om den sa Jak Ondrei at deres forfedre hadde bygget den. Den første simle til den ulvestue hadde den rike Stale Uvla, en fjell-lapp på Varangerneset, skjenket. Den første natt (simlen stod i ulvestuen) hadde de latt den stige som de brukte når de skulde ut eller inn, stå som den stod der, opreist. For de skulde komme igjen dagen efter for å gjøre alt ferdig som det skulde være. Da de kom om morgenen, hadde om natten tolv ulver vært inne i ulvestuen, hadde drept simlen og så kløvet op igjen efter stigen og gått sin vei allesammen. Ja, så angret de nok at de hadde latt stigen stå opreist, og kløddde sig i hodet; men hvad kunde de nu gjøre ved det?

Denne ulvestue på Funusj-moen stod i lange tider. Men da kvænene begynte å reke hit til Norge, fikk den ikke være i fred lenger. De brente op veggspildrene. Så måtte lappene slutte med å holde den istand, og således forfalt den.

Anm. Ulven er så forsiktig at den ikke tør gå mellem to gjerdestolper, når den går langs en vei om vinteren. Men den er ikke redd for å hoppe ned gjennem en åpning. Da jeg var en 16-års gutt, blev en ulv slått ihjel i et sommerfjøs i Barsnjarg i Nesseby. Den hadde hoppet inn gjennem ljoren. Der var tørrede fiskehoder i fjøset. (Saba.)

196. SKOLTELAPPENE OG SKIBSFOLKENE.

I gamle dager pleide skoltelappene å brenne bål på sandbankene, forat skibene skulde seile op på dem. Når skibsfolkene så ilden, trodde de at der var gårder, og så seilte de dit. Når de kom dit, drepte skoltelappene folkene og tok selv godset.

Ovtâ gærde bođi of'tâ ruoššâ-skii'pâ sin bai'kai jâ oroi dâst moad'de bæive. Nuor'tâlâʒʒâk ar'vâlek, âttė si gâl'gėk god'det skiipâ-âl'maid. De læi nuor'tâlâʒʒâin of'tâ sam'melâš niei'dâ bii'gan; son mânâi jâ mui'tâli dâm kaptei'ni, gutte goččoi su mânnât battârussi nuor'tâlâʒʒâi lut'te. Niei'dâ dâgâi dâm, jâ kaptæin ol'muidesguim algi rakkânet suole. De bođi bieg'gâ, jâ skii'pâ jot'tai; muttu nuor'tâlâʒʒâk æi fuommašâm. De aicai nuor'tâlâš gal'go jâ čuor'vogođi barnes jâ cæl'ka: „Ræš'kâl, ræš'kâl! de ur'ča, de ur'ča[1]!" Nuor'tâlâʒʒâk viekkâlejjė bissoiguim jâ af'šoiguim; muttu skii'pâ læi juo guk'ken; de æi dâkkâm mâi'dege. Si occė mâidai dâm nieidâ; muttu æi gaw'nâm.

(Saba 1891.)

197. ÆI BUOKÂK HAWKÂ DÂL'LAN, GÆK ČACCAI ŠÂD'DĖK.

Muttomėn lejjė ol'muk nuot'tomen Suonegielâst. Nuotte gessėk nu, âtte fânnâsin ow'dagæšek læk ovtâ sâjest, jâ mâŋŋegeši gâskâst, mâk harrot læk, læ nuot'te. De dât niso, gi læi vuollerâwdâ gæssemen, snukkurmâsti jaw'rai jâ mânâi bon'nai, jâ vâiku mov leʒ'ʒėk ol'muk occân jâ nut'tum, de æi dâk gaw'nâm dâm nissun rummâš. Muttu i dat niso læmaš haw'kâm. Jaw'rebonnest go orro, de gulla buok, mâid ol'muk hallėk fânnâsin. Muttomâk lokkėk, âtte dāggu dât læ; muttomâk fâst ar'vâlėk, âtte duobbelest læ; muttu æi goas'sege dâggu dæivâ gæsset nuotte, goggu son læ. Oai'na gulid vuojjâmen. Buok æra guolek vujjėk mæd'del; dušše mānnjeg (čuow'ʒâ) âin lavė boattet jâ borra sust njune uccanâš âin.

Oroi son jaw're-bonnest gavce vakko; mannjeg jo borâi lâkke su njunest. De muttomėn de oroi su mielâst, âtte son šâddâi nuotte sisâ, jâ de oroi, âtte son likkâi bonnest luovos. Ol'muk, go nuotte oʒ'ʒuj gad'dai, de læi dât niso nuot'te-bâđâ sist. Ol'muk diet'tâlâs gad'dė, âtte jammam dât læ, jâ bijjė dâm muttom guoros fânnâs sisâ gavvot.

De bođi muttom law'kâ-ruoš'šâlâš dâm bai'kai jâ gulâi, âtte mi læi dappatuvvâm. Jærra dât law'kâ-ruoš'šâlâš âtte: „Oʒʒudæidekgo hæggâ?" Ol'muk lokkėk âtte: „Mânen dâsâ gâl'ga hæggâ oʒʒudet? Dât læ

[1] Baše, baše! de vuol'ga, de vuol'ga.

Engang kom et russeskib til deres sted og lå der noen dager. Skoltelappene besluttet at de skulde drepe skibsfolkene. Nu hadde skoltelappene en lappepike til tjenestepike; hun gikk og fortalte det til kapteinen, som bød henne flykte fra skoltelappene. Piken gjorde det, og kapteinen og hans folk begynte hemmelig å gjøre sig ferdige. Så kom der vind, og skibet kom i fart; men skoltelappene merket det ikke. Da fikk en skoltekone se det og ropte på sin sønn og sa: „Skyt, skyt! Nu reiser de, nu reiser de." Skoltelappene løp avsted med børser og økser; men skibet var alt langt borte, og de gjorde ikke noe.

De lette også efter piken, men fant henne ikke.

197. IKKE ALLE DRUKNER STRAKS DE KOMMER I VANNET.

Engang holdt folk i Songel på å fiske med not. De haler inn noten slik at båtene har framskottene sammen, og mellem bakskottene som spriker fra hverandre, er noten. Den kvinne som holdt på å hale inn nertelnen, snublet, falt i vannet og gikk til bunns, og hvorledes de enn lette og soknet, så fant de ikke kvinnens lik. Men kvinnen var ikke druknet. Mens hun ligger på sjøbunnen, hører hun alt hvad folkene snakker i båtene. Noen sier at hun er her, andre igjen mener at hun ligger lengere dit; men aldri treffer de til å dra noten der hvor hun ligger. Hun ser fiskene svømme. Alle andre fisker svømmer forbi; bare siken pleier å komme og eter hver gang litt av nesen hennes.

Hun lå på sjøbunnen i åtte uker; siken hadde allerede ett op halvten av hennes nese. Så syntes hun engang at hun kom inn i en not, og det tyktes henne at hun kom løs av bunnen. Da folk fikk noten i land, var kvinnen i notsekken. Folk trodde naturligvis at hun var død, og la henne i en tom båt med ansiktet op.

Så kom en skrepperusser[1] til det sted og hørte hvad som var

[1] D. e. en karel. Russer betyr i grensedistriktene mot Karelen en karel. Karelske handelskarer for i gamle dager over hele Lappland og solgte tørklær, synåler, tøier o. s. v. og var overalt velsette gjester. (Saba.)

gavce vâkko orrum jawrest; njunestge læ jo diwrek lâkke erit borrâm (gad'dek, âtte diwrek dâk læk borrâm njune; æi dieđe, âtte mānnjeg borrâ æl'le ol'mustge bittaid).

Law'kâ-ruoš'šâlâš lokka, âtte son ai'go gæč'čâlet hæggâ oǯǯudet; i dât oro læme jammam. De valdi dâm nissun guovte juol'gai jâ bijâi olgides âlâ, nu âtte oai've hæŋ'ga sælge meld vuolas, jâ de vaʒ'ʒeli fielte meld bâjas. Jawkâi dobbė, mâid læš jaw'kâm; de oi'nėk ol'muk, go guof'te ol'mu bottėk fieltest vuolas. Go lâgâbuid bođigâ, de dow'dajejjė ol'muk, âtte dât læ dât law'kâ-ruoš'šâlâš jâ dât niso. Læi âi'du oǯ'ǯum hæggâ dâsâ. Dât law'kâ-ruoš'šâlâš logâi, âtte æi buokâk hawkâ, gæk čaccai šâd'dėk, dâl'lan. Muttomidi čuol'mâduvvėk gol'mâ ai'moboallo giekker-raige ow'di, jâ dâk æi hawka. Duššė dâk haw'kėk, gæk časid jukkėk gæp'pai dievvâ.

Dât niso eli guk'ka dâstmâŋŋa. Ondre ak'ko logâi, âtte sonše læ oai'nam dâm Suonegielâst; olmuš nu dærvâs dego ærak; muttu njunne gâl læi dušše lâk'ke.

(Saba 1918, Neiden.)

hendt. Han spør: „Prøvde dere å få liv i henne?“ Folk sier: „Hvorfor skal man prøve å få liv i henne? Hun har ligget åtte uker i vannet; av nesen hennes har smådyrene alt ett bort halvten.“ (De tror det er smådyrene som har ett av nesen; de vet ikke at siken eter stykker også av et levende menneske.) Skrepperusseren sier at han vil prøve å få liv i henne; hun synes ikke å være død. Så tok han kvinnen i føttene og la henne på sine skuldre, således at hodet hengte nedover ryggen på ham, og så gikk han med henne opover lien. Han blev der den stund han blev der; da ser folk at to mennesker kommer ned fra lien. Da de kom nærmere, kjente folk at det var skrepperusseren og kvinnen. Han hadde altså fått liv i henne.

Denne skrepperusseren fortalte at ikke alle som kommer i vannet, drukner straks. Hos noen knytter der sig tre luftblærer foran luftrøret, og de drukner ikke. Bare de drukner som drikker lungene fulle av vann.

Kvinnen levde lenge efter dette. Mor Ondrei fortalte at hun hadde også sett henne i Songel; mennesket var så friskt som andre; men nesen var bare halv.

FORKORTELSER TIL ANMERKNINGER

Aarne = Antti Aarne, Verzeichnis der Märchentypen (FFC 3).
Árnason = J. Árnason, Íslenzkar Þjóðsögur og Æfintyri. 1—2.
Asbjørnsen, Huldr. = Asbjørnsen, Norske Huldre-eventyr og folkesagn. Kristiania 1914.
Asbjørnsen II = Asbjørnsen, Norske folke-eventyr. Ny samling. Kristiania 1914.
Beronka = J. Beronka, Syntaktiske iagttagelser fra de finske dialekter i Vadsø og Porsanger (Videnskapsselskapets Skrifter II, 10. 1921). Kristiania.
Bolte = J. Bolte und G. Polívka, Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm. 1—3.
Braset H. S. = Braset, Hollraöventyra, Svanöventyra. Sparbu 1910.
Braset Ø. S. = Braset, Øventyr, Sagn. Sparbu 1910.
Christiansen = R. Christiansen, Norske Eventyr. Kristiania 1921.
Drake = S. Drake, Västerbottens-lapparna. Uppsala 1918.
Dähnhardt = O. Dähnhardt, Natursagen. 1—4.
Faye = A. Faye, Norske Folke-Sagn. 2 opl. Christiania 1844.
Feilberg = H. F. Feilberg, Ordbog over jyske almuesmål. 1—4.
Fellman, Ant. = J. Fellman, Anteckningar under min vistelse i Lappmarken. Helsingfors 1906. 1—4.
Fellman, Handl. = I. Fellman, Handlingar och uppsatser angående finska Lappmarken och lapparne. 1—4. Helsingfors 1910—1915.
Friis = J. A. Friis, Lappiske Sprogprøver. Christiania 1856.
F. F. C. = Folklore Fellows Communications.
Grundström = H. Grundström, Sägner och folktro bland lappar och nybyggare i Jokkmokk 1, 2 (i Norrbottens läns hembygdsförenings tidskrift 1924. 2, 3).
Hackman = O. Hackman, Finlands svenska folkdiktning I A 1, 2. Helsingfors.
Halász = I. Halász, Svéd-Lapp Nyelv.
Haukenæs = Th. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger.
Helland = A. Helland, Norges Land og Folk.
Koskimies = A. V. Koskimies og T. Itkonen, Inarinlappalaista kansantietoutta.
Köhler = R. Köhler, Kleinere Schriften.
Liebrecht = Liebrecht, Zur Volkskunde.
Müllenhoff = K. Müllenhoff, Sagen, Märchen und Lieder. Schleswig 1921.
Nicolaissen = O. Nicolaissen, Sagn og eventyr fra Nordland. 1—2.
Qvigstad, Sagen = Qvigstad, Lappische Märchen- und Sagenvarianten (FFC 60).
„ Kildeskrifter = Qvigstad, Kildeskrifter til den lappiske Mythologi. 1—2.
„ Aberglaube = Qvigstad, Lappischer Aberglaube. Kristiania 1920.
Qv.-S. = Qvigstad og Sandberg, Lappiske eventyr og folkesagn.
Paulaharju, Muist. = S. Paulaharju, Lapin muisteluksia. Helsinki 1922.
Salmelainen = Suomen kansan satuja ja tarinoita 1—4. Helsinki 1852—1866.
SK = Suomalaisia kansansatuja 1. 2. Helsinki 1886. 1893.
Sv. Landsm. = Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen.
Turi = J. Turi, Muittalus samid birra. København 1910.
Þorkelsson, Þjóðs. = Jón Þorkelsson, Þjóðsögur og munnmæli. Reykjavík 1899.
Z. f. Volksk. = Zeitschrift des Vereins für Volkskunde. Berlin.

ANMERKNINGER

1. Aarne 56 A. Finsk: Salmelainen 3 nr. III; Beronka 110 f. Bolte 1, 519. Dähnhardt 4, 283.
2. Aarne 47. Finsk: SK I 375; Beronka 100. Bolte 3, 75.
3. Drake 303 f.
4. Aarne 130 C. Bolte 1, 237.
5. 6. Aarne 300.
7. Aarne 313 C. Köhler 1, 161 ff. Jfr. Qvigstad 313 C. — Skib bundet av vætte: Feilberg 3, 242. — Gieddegæsj-konen: se nr. 134.
8. Aarne 325. Bolte 2, 60 ff.
9. Aarne 327 B og 328. Köhler 1, 467, 547. Jfr. finsk: Salmelainen 4, nr. XXI og XX.
10. Aarne 330 B.
11. Aarne 330 B og 332. Finsk: Salmelainen 2, nr. 8 a. Bolte I 377; II 163. — Har du sett sådanne huggtenner før: jfr. nr. 116. Salmelainen l. c., s. 119: Har du sett sådanne tenner før? — Hackman I A 2, s. 39: Har du sett så stort gap? — Asbjørnsen, Huldreeventyr, s. 5: Har du set saa stort gapanes?, s. 156: Her ska du sjaa snythøinn. — Faye, s. 54: Har du seet saa stort gabendes? — Haukenæs 4, 569: Ser du ansigte eg føre? — Lagli (Eventyr og sagn fra Nordland) s. 82: Du sir vell, ke nese eg før. — Storaker (Folkesagn, Tillæg) s. 4: Sjaa mine oue, kaa raue dei æ. — Árnason I 306: Líttu i rauð augu mín, hversu rauð þau eru. — Þorkelsson (Þjóðsögur), s. 27: Horfðu i glóðaraugað mitt. — Sv. Landsm. 5, 2, 65: Har du sett en så stor näsa förr, du? jfr. 5, 3, 28 f. — 8, 3, 202 (nr. 6 27): Har du sett mitt röa yva (röda öga)? — Feilberg 3, 130 a, 656 a. 4, 170 a (gab). — Gasnin: se Salmelainen l. c. s. 121: kasniin; Suomi II, 16, 215—218. Kas-niin er finsk og betyr; „se så!“
12. Aarne 402 og 400. Finsk: Salmelainen 2, nr. 6 III.
13. Aarne 465.
14. Aarne 480.
15. Aarne 510 A. Finsk: Salmelainen 1, nr. 7 III.
16. Aarne 510 A og 451. — Attsetsj-ædne: se Friis, Lapp. eventyr s. 13 f.; K. Nielsen, Lapp. Wörterbuch, s. 4 b: aččišeædne.
17. Aarne 530. Qvigstad, Sagen nr. 530. Finsk: Salmelainen 1, nr. 6 II .Köhler 1, 55. Bolte 3, 111, anm. 3.

18. Aarne 545 B. Finsk: Salmelainen 2, nr. 2 I.
19. Aarne 545 B. — Risene blir til sten, når solen skinner på dem: jfr. nr. 139; K. Liestøl, Norske trollvisor, s. 82; Feilberg 3, 456 (sol).
20. Aarne 560 og 561. Finsk: Variant 2 Ulvila i Aarne, Vergl. Märchenforschungen, s. 4. Bolte 2, 455.
21. Aarne 565. Bolte 2, 438 ff. Aarne, Die Zaubergaben, s. 67 f. 89 (i Journal de la société finno-ougrienne 27).
22. Aarne 592. Bolte 2, 490 ff. Jfr. nr. 133. Helland, Nordland 2, 437 f.
23. 24. Aarne 650 A og 301.
25. Aarne 706. Qvigstad, Sagen nr. 706. Finsk: Salmelainen 1, 10 I. Moltke Moe, Saml. Skrifter 1, 140.
26. Nicolaissen 2, s. 17 f. — Koen: Aarne, Ursprungssagen nr. 62 (i F. F. C. 8). Haren: se nr. 61. — Flyndren: Dähnhardt 2, 252 f.; 3, 24 f. Christiansen s. 107, nr. 117. Feilberg 4, 148 b (flynder). — Bjørnen: Qvigstad, Sagen s. 36, nr. 27. Christiansen s. 106, nr. 59.
27. Aarne 810.
28. Aarne 930, 461 og 302. Christiansen 461. Köhler 2, 357, 679. Bolte 1, 276 ff.
29. Aarne 931. Finsk: Salmelainen 2, nr. 4.
32. Jfr. Dähnhardt 2, 60 ff.
33. Pauli, Schimpf und Ernst, bei J. Bolte 2, 15. 410.
35. Jfr. Köhler 1, 410 f. Feilberg 4, 292 (lod).
36. Aarne 1000.
37. Aarne 1148.
38. 39. Aarne 1158. Finsk: Suomi 3, 20, 289 (Kannisto).
40. Aarne 1164. Qvigstad, Sagen s. 29, nr. 1164. Jfr. Salmelainen 2, nr. 13. Z. f. Volksk. 6, 324.
41. 1. Aarne 1243. 1245. — 2. Aarne 1203. — 3. Aarne 1227. Finsk: Suomi 3, 6, 79 (Reijonen); 3, 7, 64 (Hyyryläinen). — 4. Aarne 1276. Norsk: Braset Ø. S. 143 f. Svenska Landsm. 13, 1, 47 (nr. 249). Finsk: Suomi 3, 7, 70 (Hyyryläinen). — 5. Braset Ø. S. 147 f.
42. Aarne 1381. Bolte 1, 527. Jfr. Koskimies, s. 200—204. Suomi 3, 6, 75 (Reijonen).

Jfr. følgende fortelling som Saba optegnet i Neiden 1918:

Det var engang en skogvokter som skjøt en elg og gjemte den under løv og annet rask, til han en natt kunde hente den hjem uten at folk så det. For han hadde nok ikke skutt den i lovlig tid. Noen skoltelapper som bodde på den andre siden av vatnet, fikk nyss om denne elgjakten, og da det blev natt, hentet de elgen hjem med båt og holdt et stort etegilde på den, straks det blev dag.

Men uheldigvis hadde de en gammel pike som var skrullet. Spurte skogvokteren om saken, vilde hun fortelle alt. Mens de holdt sitt etegilde og levde godt, klædde de fine stasklær på det tullete kvinnfolket. De la røde tørklær på henne og satte en pen sjamsjar på hodet hennes og sa så til henne: „Nu er du ung og pen; nu er du brud med sjamsjar på hodet og alt.“ Og alle sa de at hun var pen og ung. Og det gamle skrullete kvinnfolket var svært gild over at hun var pen og ung og var brud og hadde sjamsjar på hodet, hun og, og så spiste hun elgkjøtt, så det hadde god skikk.

Dagen efter kom skogvokteren. Han fant intet mistenkelig; alle, endog barna, nektet å ha spist elgkjøtt. Men så gikk han til den tullete piken; hun holdt nettop på å gjøre saufjøset rent. „Har du spist elgkjøtt, du?“ spurte han. „Ja da, igår.“ „Igår! Det passer jo godt,“ mente han. „Ja,“ sa piken, „jeg var ung da og pen og hadde sjamsjar på hodet. Da var det nettop jeg spiste elgkjøtt.“ „Ja, var det da du var ung, er det visst lenge siden. Og dessuten har du nok aldri været pen og aldri hatt sjamsjar på hodet; så meget kjenner jeg dig,“ sa skogvokteren. Men da blev det skrullete dyret sint og fór på ham. „Elgkjøtt har jeg spist, og da var jeg ung, og da var jeg pen, og da var jeg brud, og da hadde jeg sjamsjar på hodet,“ skrek hun så det ljomet i trærne, og for hver gang slo hun skogvokteren i baken, så sauperlene føk av sopelimen. Og han måtte springe sin vei og kom aldri igjen.

Anm. Skoltelappenes kvinner bruker tre slags hodeplagg. Enkenes hue er rund og har flat bunn; den kalles *bovenek*. Unge pikers hue er også rund som enkenes, men har ikke bunn. Den kalles *berevesk*. Gifte kvinners hue har bunn, men bunnen er ikke flat, men bøiet efter hodets form, og midt på bunnen stiger der op en liten vinge av tøi, som bøier sig litt fremover. En sådan hue kalles *sjamsjar*.

43. Aarne 1382. Bolte 2, 440.
44. Aarne 1453. Koskimies, s. 214 f. Christiansen 1453. Bolte 3, 236. Feilberg 2, 511 a (lögle); 4, 31 b (bejler).
45. Aarne 1536.
46. Spikertønnen: Bolte 1, 108 f. Feilberg 3, 485 a (spigertønde). Christiansen 1542.
47. Aarne 1539. Finsk: Salmelainen 2, nr. 9. Köhler 1, 251. Bolte 2, 10.
48. Aarne 1735. Christiansen 1735. Pauli Schimpf und Ernst bei Bolte 2, s. 333 (nr. 324). Köhler 2, 595 ff.
49. Aarne 1775.
52. Om Mikkel Tomasen (Duommas-Mik'ko) se Qv.-S. nr. 33. Outakoski er en grend i Utsjok ved Tanaelven.

53. Aarne 1960 E.
54. Jfr. Swift, Gulliver's Travels (Voyage to Liliput).
58. Asbjørnsen II, nr. 13.
59. Koskimies, s. 249 f. Drake, s. 299 f. Halász 2, 32 (Opan supc fra Frostviken). E. Lagercrantz, Sprachlehre des Südlappischen, s. 10 f. Nicol. 1, 85. Helland, Nordland 2, 530 ff.
60. Christiansen, s. 147 (remseeventyr A). Sv. Landsm. 5, 1, s. 13 ff.; 5, 5, 147—150; 13, 1, 25 f. Köhler 3, 355 ff. Bolte 2, 100 ff.
61. Jfr. nr. 26. R. Berge, Norske folkeeventyr, s. 44. Grundtvig, Svenske minder fra Tjust, s. 21. Dähnhardt 3, 202 f. — Sabas mor het Biggi og var datter av kirkeverge Henrik Aikio i Enare.
64. Qvigstad, Ursprungssagen, nr. 51. Christiansen s. 107 (nr. 97). Aarne, Ursprungssagen nr. 97.
65. Qvigstad, Ursprungss. 52. Christiansen s. 107 (nr. 103). Aarne, Ursprungss. nr. 103. Dähnhardt 3, 46. — Forat den skal kunne dykke, d. e. forat ungen skal få evnen til å dykke.
67. Qvigstad, Sagen, nr. 3. Grundström 1, 43 f.; 2, 36, f. 38 f. Qvigstad, Lappischer Aberglaube nr. 342; Lappische Erzählungen aus Hatfjelldalen nr. 16. 17. Syn og Segn 1922, s. 451—453. Aasen, Ordsprog, s. 233 f. O. T. Olsen, Norske folkeeventyr og sagn, s. 90—93. N. Lagli, Eventyr og sagn, s. 60 f. Braset H. S, s. 33. Maurer, Isl. Volkssagen, s. 58 f. Sv. Landsm. 7, 9, 21; 11, 4, 53. Feilberg 3, 959 f. (udøpt).
68. Qvigstad, Sagen nr. 4 (s. 40). Jfr. Finnisch-ugrische Forschungen 16, 269 f. Når man la lik med ansiktet ned, gikk den døde ikke igjen; jfr. s. 425 (legge liket på siden). Paulaharju, Vanha Lappi, s. 224.
72. Koskimies, s. 209 f. Klokkeringning skremmer spøkelser og underjordiske: O. T. Olsen, Norske folkeeventyr, s. 94 f. Z. f. Volksk. 7, 360 f. Feilberg 2, 130 f. (kirkeklokke).
74. Ytre-Kvænby: den østlige del av Vadsø kalles Ytre-Kvænby, den vestlige Indre-Kvænby. I den midtre del av byen bor mest nordmenn.
75. Z. f. Volksk. 25, 26 (nr. 17).
76. Glør (ild) verger mot skrømt: Feilberg 2, 12 (ild).
78. Skrømt slipper ikke over rinnende vann: Turi, s. 197. Haláz 5, 44 (nr. 32). O. T. Olsen, Norske folkeeventyr, s. 52. 79. Liebrecht, s. 317. Z. f. Volksk. 18, 365, anm. 2.
79. Se 93, 1. Qvigstad, Aberglaube, nr. 354. Z. f. Volksk. 25, 228: Nach der Almsitte muss jeder Schütze, der in einer Sennhütte übernachten will, zuerst die Thür öffnen und laut um die Gestattung der Nachtherberge bitten.
81. Lese fadervor baklengs: Feilberg 4, 21 b.

82. 1. I 1852 blev grensen mellem Norge og Finland sperret for nomadelappenes flytninger fra det ene rike til det andre.

87. 1. Jfr. 122.

93. 1 Koskimies, s. 77 f. Landstad, Mytiske sagn, s. 103 f. Dølaminne 1925, s. 77. Norsk Folkekultur 1925, s. 5. Sv. Landsm. 5, 2, 54. 56. Müllenhoff, nr. 464. 465 (s. 310). Henne-Am Rhyn, Deutsche Volkssagen (1878), s. 139 ff. Feilberg 3, 127 b; 4, 114 b.

103. Stikke nåler i likets fot for å hindre at den døde går igjen: Paulaharju, Muist. s. 186. Þorkelsson, Þjóðsögur 418. Feilberg 2, 410 b. — Neiden kapell blev opført av den russiske misjonær Trifon (død 1583).

Skoltelappene tror at en nylig avdød ofte viser sig for fraværende slektninger i skikkelse av en fugl. En kone i Borisgleb var en sommer som vanlig med sin mann i Pasvik fiskevær (Vuoddasvakke). En natt som hun lå og sov med sin lille datter, begynte hun å gråte. Mannen spurte: „Hvorfor gråter du?“ „Bror Klemma i Notozero lever ikke mer.“ Da de om morgenen kom ut, satt en ravn på et berg utenfor gammen. „Det er bror Klemma,“ sa konen. (Saba.)

Jf. hermed en sang som Saba har optegnet i Borisgleb på Varangerlappisk:

Jawˈre-sommerâš sæivoi,	En innsjømåse satte sig ned,
jokkâgæđge âlâ sæịvoi.	satte sig på en sten i elven.
Guofˈle vielljâš vaʒʒâšæva	To brødre går langs elven
jokkâgadde Gæwˈŋasiidâst.	i Borisgleb-byen.
Boarrasâbˈbu aiˈgo‸baččet;	Den eldste vil skyte;
vielˈljâs dâjja: „Âle baǯe!	bror hans sier: „Skyt ikke!
Dât læ mija Njuott-jar-oabˈba.“	Det er vor søster i Notozero.“
Jâ nuvt dât âitsâš læige.	Og så var det virkelig.

107. Qvigstad, Lappischer Aberglaube nr. 85.

111. 1. Skyte bakover: O. T. Olsen, Eventyr s. 53. Helland, Nedenes 1, 612 f. Qvigstad, Aberglaube, nr. 348, b. d.

116. Jfr. 11. Kikhullet: på skoltelappenes fiskergammer er der et kikhull, så de kan holde øie med fiskegarnene.

118. Nicolaissen 1, 11 f. O. T. Olsen, Norske folkeeventyr s. 14 ff. A. P. Stabfors, Om overtro i Nordland, s. 7 f. Braset H. S. 127 ff.

119. Uwlaš, egl. Lille Ola. I gamle dager var det i Varanger skikk at når et barn blev døpt med farens eller morens navn, la man til navnet deminutivendelsen š, og dette navn beholdt barnet hele sitt liv. — Siri Uwlaš, egl. Lille Ola, sønn av Siri. Når faren dør mens barna er små, og de må forsørges av moren, får barna ofte navn efter moren.

Dette er også ofte tilfellet, når moren er herre i huset, og når barnet er uekte. Lærer Anders Larsen fra Kvænangen, sjølapp, skriver: Jeg kjenner fra mitt hjemsted tilfelle da barna først hadde navn efter faren; men da han døde, fikk de navn efter moren eller der blev vaklen, så man snart nevnte dem efter faren, snart efter moren, f. eks. Marit Owla (Ola, sønn av Marit) eller Guive Owla (Ola, sønn av Kvive).

120. Fellman, Ant. 2, s. 89 f. Moltke Moe, Saml. Skr. 2, 19 ff. Köhler 1, 320 f. Jfr. Aarne 475.
121. Hackman I A 2, 44. 48 f. Müllenhoff nr. 414.
123. Arrangæš-snutterak, årevetter: Qvigstad, Aberglaube nr. 148 anm.
125. Qvigstad, Sagen nr. 35.
127. Qvigstad, Sagen nr. 36. Turi, s. 211. Asbjørnsen, Huldreeventyr, s. 195. 200 f. Helland, Nordland 2, 440 f. Feilberg 3, 252 f. (skifting).
130. Qvigstad, Sagen nr. 42. Friis, Sprogprøver nr. 18 (s. 53 f.). Dork er en indre pels av uklippede sau- eller renskinn som bæres nærmest kroppen med hårene innad. — Saba har meddelt en variant: En underjordisk pike kom ofte til en gutt om natten; men han forstod ikke å kaste over henne en ting som tilhørte ham selv. En dag da han var i skogen, hørte han en underjordisk pike synge at han var dum som ikke forstod å fange den skjønne:

Mat'tam i val'det jo o
Gil'legiedde fawro jo o

(han kunde ikke ta Gille-engens skjønne).

131. Qvigstad, Sagen nr. 43. Grundström 1, 47.
134. Jfr. nr. 7. Friis, Lapp. Eventyr s. 13. Helland, Finmarken 2, 294 (gied'degæš-gal'go).
135. Koskimies, s. 262 (čahalig). Qvigstad, Kildeskrifter 1, 47 f.
138. Qvigstad, Sagen nr. 68. Jfr. von Düben, Om Lappland, s. 323 ff. Landstad, Mytiske sagn, s. 37.
140. Qvigstad, Sagen nr. 74. Fellman, Ant. 2, 80. Asbjørnsen, Huldreev., s. 73 f. Helland, Finmarken 2, 299 f.; Nordland 2, 474. Feilberg 2, 11 b. — Den Constitutionelle 1841, nr. 121: Fjeldfinnerne fortælle at på sådanne steder, hvor sølvpenge er nedgravede, sees at brænde en blå lue undertiden om aftenerne. De begive sig derhen hemmelig for at grave og stræbe at kaste et stykke stål over luen, hvilket, om det lykkes, de antage at forsikre dem om skattens erhvervelse (Nogle optegnelser om Alten-Talvigs sogn i Vestfinmarken av A. I. Fleischer).
140. 2. Vrengte klær beskytter mot trolldom: Feilberg 3, 1097 a (vrang).
141. Qvigstad, Sagen nr. 75. Kildeskrifter 2, 32. Helland, Bratsberg

1, 423; Nedenes 1, 571; Nordre Bergenhus 1, 659; Nordland 2, 486; Finmarken 2, 306. Nicolaissen 2, 58. Tromsøposten 1890, nr. 80. O. T. Olsen, Norske folkeeventyr, s. 138. 140 f. N. Lagli, Eventyr, s. 91—93. A. Hagemann, Blandt lapper og bumænd, s. 71 f. Sommerfelt, Beskrivelse over Saltdalen, s. 84. Braset, H. S., s. 20—31. Haukenæs 1, 162 ff.; 2, 58; 4, 525 f. Øverland, Svundne tider, s. 27. P. A. Lindholm, Hos lappbønder s. 120 ff., 123 f. Sv. Landsm. 8, 3, 357 (nr. 1059); 13, 1, 77 (nr. 279. 280). Suomi 3, 2, 114 (Cannelin). Feilberg 3, 1014 ff. (varulv). Arkiv for nordisk filologi 32 (1905), 100, 105 f. — Lillienskiold skriver i Speculum boreale (1698) om bjørnen: „End sige deris (ɔ: lappenes) lyst som udi vanskelig daarskab bjørneham sig nogen stund til andres fordærv antager.“ — F. Boie, Reise durch Norwegen (1817), s. 302: „Wir hörten, dass der Bär auf Alsten noch wie vor Vieh raube, und dass man rücksichtlich seiner etwas gar Sonderbares muthmasse. Er sollte kein wirklicher Bär seyn (ikke retskaffen biørn), und ein ähnlicher, behaupteten die Bauern, sey vor nicht langer Zeit in der Nachbarschaft geschossen worden. Beim Abstreifen nämlich wollte man zwischen der Haut und dem Fleisch des Thieres ein Feuerzeug gefunden haben, in welchem man das des Finnen Paul erkannte.“ — Kiempes og Bulls „Samlinger til Nordmøres beskrivelse“, k. 12 (citert i Årsskrift for Nordmøre historielag 1923, s. 26): „De (folket på Nordmøre) tror at mennesker kan omskiftes såvel til ulv som bjørn, og forteller herom mange fabler. Sådanne bjørne kaldes mandbjørne, og de påstår at på sådanne bjørne biter ingen kugle.“

143\. 1. Koskimies, s. 81 f. — Z. f. Volksk. 16, 98 (Sagen aus Kujavien): Der heilige Nicolaus bestimmt die Tiere, die sie (die Wölfe) fangen sollen. Jeder Wolf sieht alsdann über dem Tiere, das für ihn bestimmt ist, ein Lämpchen glühen.“.

143\. 2. Qvigstad, Sagen nr. 75 A. Finska Fornminnesföreningens tidskrift, 5, 58.

145\. Qv.—S. nr. 21. Fellman, Ant. 2, 191. Tromsø Tidende 1844, nr. 70. Helland, Nordland 2, 472. Topografisk beskrivelse til kart M 10 Tysfjord, s. 123.

146\. Qvigstad, Sagen nr. 82. Þorkelsson, Þjóðsögur, s. 420 (flyðrumóðir). I Tana fortelles det at cub'bu-mad'do er så stor som et barn på 4 år og at čæw'ra-mad'do (otermor) har så stort hode som en okse.

147\. Underjordisk gang: Fellman, Ant. 2, 93. Landstad, Mytiske sagn, s. 74. Haukenæs 4, 91.

149\. Karen Ola var født 5. august 1766. Hans foreldre var Anders

Hansen og Karen Olsdatter. Se Koskimies, s. 68—71. — W. Jochelson, The Yukaghir (New York 1924), s. 193: The Yukaghir of the tundra, evidently under influence of the Tungus with whom they have mixed, call the evil shaman „eating shaman", that is „the shaman who eats man". Such a shaman does only harm to people and kills them. When an „eating shaman" dies, he is placed at burial with his face turned downward, so as to prevent him from doing harm after death. Jfr. nr. 68.

150. Rig finnes i 1825 som slektsnavn blandt Varanger fjell-lapper. — Fellman forteller (Anteckn. 1, 558) om Imandralappene, at en ulv som blev fanget i saks, blev hengt op i et tre efter bakføttene og flådd levende. Man pinte så livet av den og lot den henge der til skrekk for de andre ulver. — W. Jochelson (The Yukaghir s. 149) forteller at en mann flådde en levende ren og lot den løpe. Renene forsvant da fra egnen.

151. Binde tyven: Qvigstad, Sagen, nr. 91; Aberglaube, nr. 347 b. Grundström 2, 33 f. Demant-Hatt, Lappish texts, s. 64 ff. Feilberg 3, 1072. — Tannløs noaide: Qvigstad, Aberglaube, nr. 344. Nergaard, Hulder og trollskap, s. 46. Maal og Minne 1921, s. 121. — „Når en finn (noaide) blir så gammel at han feller tenner, så duer han intet mer" (Thomas von Westen 1716).

152. Storbukt er en grend på østsiden av Kjøfjord i Sør-Varanger.

153. Variant meddelt av Saba i Tromsø Stiftstidende 1903, nr. 41. Verset lyder der:

> Adʼdjam, akʼkum girʼde-noaidek,
> ačʼčam, ædʼnam suolo-suwʼdek.
>
> Bestefar min og bestemor mi er flyvernoaider,
> far min og mor mi er øflyttere.

154. Saba i Tromsø Stiftstidende 1903, nr. 41 (Øfløtere): En kvinnelig noaide opholdt sig med sine rener på fjellet Stuorra-skaiʼde i Laksefjordbotn. En vårnatt begynte hun å joige, og om morgenen så folk en stor ø komme sigende inn over fjorden. Tre store ormer og et skib, som blev styrt av en trollkjerring, slepte øen. Da hun syntes at øen var kommet nær nok, forvandlet hun både ormene, skibet og trollkjerringen til sten. De sees ennu i det bratte fjell på fastlandet mellem Springervik og Klokkervik. Øen stanset og kalles nu Brattholmen (Bakʼtesuolo). Den var en av de mystiske Fugleøer. Disse ligger langt ute i havet, hvor intet skib har seilet. Det er en stor øgruppe med evig sol og sommer, måsens og efuglens rette hjem, hvor intet menneske forstyrrer fuglene og heller ingen ørn

eller falk. — Nord-Fugløy i Karlsøy skal være buksert inn fra havet av den innenfor liggende lille ø Spenna (Håløygminne 1922, hefte 1, s. 22). Feilberg 3, 1159 b. Danske Studier 1910, s. 28—30 (eskimoiske sagn om øen Diskos flytning).

158. Bakkan-elven ligger ovenfor Neiden på den finske side av grensen. — Rangle av sjøfugles barker: i Karasjok lager man rangle til barn av tørrete barker av lom, som bøies sammen til ringer og fylles med småsten. Sådanne ringer brukte man før også å nøste garn på.

161. Qvigstad, Aberglaube, nr. 340.

162. Se Qvigstad, Lappische Opfersteine (i Oslo etnografiske Museums skrifter I, h. 5), s. 322. Qv.-S., nr. 15.

165. Qv.-S. nr. 30, 2. Koskimies, s. 39—41. Suomi 3, 2, 106 f. (Cannelin). — Bæive-Olav var sønn av Peder Päiviö, som efter Tornæus døde 1670. Om Bæive-slekten se Castrén, Nordiska resor 1, 16—20, 28 og Tornæus, Berättelse om lapmarckerna, s. 37 f. (Wiklunds utgave). Efter Tornæus flyktet Bæive-Olav for de andre lapper til Norge og bosatte sig der. I Nesseby er på sydsiden av Varangerfjorden Bæive-Vuolab gop'pe (Bæive-Olavs bukt), hvor han skal ha bodd, Bæive-V. vakke (båtstø) og gal'le (sten).

167—169. Saba i Tromsø Stiftstidende 1903, nr. 43: En noaide kunde føle på sig når en pestsygdom nærmet sig; da satte han den straks fast. Den mest fryktede av alle pestsygdommer var rot'to. Hvor den kom, døde alle på stedet undtagen en; for pesten måtte ha skyss til andre boplasser. Langt borte i de varme land finnes nogen sorte berg, som styrter steilt ned i havet. På disse berg lever pesten. Når et handelsskib seiler forbi, hopper den ned på skibet i skikkelse av en hund eller et lite nakent barn og gjemmer sig i lasten. Den dreper ikke skibsfolkene. Engang var pesten underveis til Laksefjorden, men en kvinnelig noaide bandt den fast i en jernring på fjellet Vaddas-bak'te (Offerberget). Hun varslet at ingen måtte kjøre forbi Vaddas-bak'te med en bjelleren. For hørte pesten en renbjelle, skjønte den at det var skyss å få, og vilde bruke alle sine krefter for å slite sig løs av jernringen. Århundrer gikk hen, og enda satt pesten fast i Vaddas-bak'te. Men så kom kristne misjonærer og prester, og pesten i Vaddas-bak'te blev glemt.

Da kjørte en søndag en fjell-lapp som skulde til Garnviken, forbi Vaddas-bak'te med en bjelleren. Pesten slet sig løs og hoppet ned i hans pulk, uten at han la merke til det. Da fjell-lappen kom til Garnviken, holdt en misjonær opbyggelse i en gamme, og for å se å lese stod han nærmest røkhullet, og mange folk satt omkring ham. Han holdt nettop på å lese i bibelen, da han falt død om,

og så begynte tilhørerne å dø, en efter en. Nærmest døren satt en gammel kall og en kone med et pattebarn. Skjønt pesten hadde gjort sig usynlig, forstod kallen hvordan det hang sammen. Dog satt han stille til næsten alle var døde. Da sprang han ut, og stengte godt igjen både døren og røkhullet, så ingen kunde komme ut. Alle kyrne slapp han ut, og høiet kastet han ned fra høikrakene, så kyrne kunde ete selv. Og så gikk han hjem.

Den tredje dag kom han igjen. Han lyttet utenfor gammen. Barnet skrek enda. Pesten hadde ikke drept det for ved dets skrik å lokke nogen til å lukke op gammedøren. Men gamlingen gikk hjem igjen; det gjaldt å være hårdhjertet. Han bidde i fire uker. Da gikk han atter til Garnviken. Alt var stille. Han lukket op gammedøren. Likene lå i dynger og en stor, sort hund lå død under dørstokken. Det var pesten selv. Siden har ingen bodd i Garnviken; men jernringen i Vaddas-bak'te sees den dag i dag.

En handelsmann fra Sverige var engang underveis til Karlebotn marked. Markedet holdtes dengang på en liten slette ovenfor Karlebotn, som ennu kalles Markedsplassen. Vesterelven løper der forbi og danner en stor foss straks nedenfor sletten. Skysskaren la merke til at den pulk som inneholdt de kostbareste varer, var ganske varm. Hvor meget sne der enn falt på pulken, smeltet den dog straks. Da skjønte han at i den pulken måtte være rot'to (pest). Hviskende så pesten ikke kunde høre det, gjorde han handelsmannen opmerksom på det, og de blev enige om å ødelegge pesten. Men det var ingen lett sak. Slå pesten ihjel kunde de ikke, og å brenne op pulken nyttet ikke; for pesten kunde lett hoppe ut av varmen. Men lappen visste råd. Han stelte det slik at han kom til å kjøre tett forbi Vesterelvfossen. Her stanset han, løste pulken ut av raiden (pulkrekken) og begynte selv å trekke den forbi fossen. „Her er veien farlig," sa han så høit at pesten kunde høre det; „her får jeg nok trekke pulken selv." Og så skjøv han pulken ned i fossen.

Men pesten ante uråd. Pulken revnet med et smell, og tre ganger så man et lite nakent barn hoppe op av fosseskummet og hugge fingrene fast i fjellveggen. Men fjellet var glatt og fossen for sterk selv for pesten. Strømmen førte den med sig under isen, og den kom aldri op mer.

Se Qvigstad, Sagen, nr. 121. Beronka s. 112. Samefolkets egen tidning 1918, nr. 1 (sagan om Stuora-jotte). Waronen, Vainajanpalvelus, s. 17 f. 36. Fataburen 1919, s. 20. Sv. Landsm. 5, 2, 68 f. (nr. 30); 13, 1, 75 (nr. 277); Feilberg 2, 810 f. (pest).

170. Qvigstad, Sagen, nr. 122. Castrén, Nordiska resor 1, 19 f. Suomi 3, 2, 104 (Cannelin). Finska fornminnesföreningens tidskr. 5, 85. Samzelius i Meddelanden från Nordiska Museet 1903, s. 222. Svenska Turistfören. årsskrift, 1894, s. 4. Qvigstad, Finske fortellinger, s. 29. Feilberg 2, 397 (Lemvig); 4, 288 (Lemvig). Moltke Moe, Saml. Skr. 1, 137, anm. 2.

171. Qv.-S. nr. 9. — Lappeskrekk: når skoltelappenes kvinner plutselig blir skremt, kan de gå fra sans og samling og slå vilt om sig; dette kalles *gievvot.* Denne slags nervøsitet synes efter eldre forfattere tidligere å ha været mere utbredt blandt lappene. Se J. E. Rosberg, Lapplynne, s. 102 ff. — Koskimies s. 87 ff. Genetz, Wörterbuch der Kola-lappischen Dialekte, s. XXXVII. V. Borg i Fennia 20, 5, s. 44 (Reise in Lappland 1901). G. Hallström i Rig 1922, s. 179. Drake, s. 248. Jfr. „the arctic hysteria" hos arktiske folk i Østasien. En form herav, beslektet med lappeskrekk, beskrives av W. Jochelson, The Yukaghir (New York 1910). Den optrer især hos personer over 30 eller 40 år. „At the least knock, shout, and generally at any unexpected noise, the patient shudders or falls backward" (s. 33). „This tendency to rush at the cause of the fright is noticed also among women" (s. 34).

172. Dette sagn refererer sig visstnok til Per Vesas vintertog 1589—1590 til hvitehavskysten, hvor han led nederlag ved Kola. Da han vendte tilbake, førte han med sig to fanger og blev drept av den ene av dem; se Fellman, Ant. 3, 113 f.

173. Qv.-S. nr. 2.

174. 1. Koskimies 20. En pil av lomneb svarer i lappiske sagn til en kule av arvesølv (sølvknapp) i norske sagn.

174. 2. Qv.-S. nr. 7, 2. Koskimies, s. 31—33. Suomi 3, 2, 105 f. (Cannelin). Castrén, Nordiska Resor 1, 21 f. Samzelius i Meddelanden från Nordiska Museet 1903, s. 223. Finska Fornminnesför. Tidskr. 5, 85. Fellman, Ant. 1, 245; 3, 111. — Lavrukaš, finsk: Laurukainen, blev i 1555 fanget i en kamp mot russerne ved palus Uhloensis (Oulujärvi) i Finland (Fellman, Handlingar 1, 107).

175. Friis, Lapp. eventyr, s. 73 ff. Helland, Finmarken 2, 274—280. Koskimies, s. 1—3. M. Aikio i Tromsøposten 1907, nr. 89. Qvigstad, Kildeskrifter 1, 46 f. Fellman, Ant. 2, 160 ff.; 2, 163 (kvinnelig stallo). — Brev, dat. 12. februar 1717 om Thomas von Westens reise og fremgang i Finmarken, av sogneprest til Kvernes A. Barhow (i Nye kgl. samlinger nr. 1152 qv. i det Store Kgl. Bibliotek i Kjøbenhavn): En anden djevel heter Stallo; den kommer med sølvskeer og andet

sølv i barmen. Han brydes med finnerne og lader sig undertiden drebe af dem. Når djevelen da er drebt, begraver de ham og tager hans sølv, som han havde med sig. Men når det hender sig at djevelen dreber finnen, da flår han straks huden af ham og støder ham på hovedet til halvdelen i jorden, hvor han bliver siddende. — Feilberg 1, 661 a (hud), — Mons' stallo i Enare: Koskimies, s. 9 f.

181. Qv.-S., nr. 37. Koskimies, s. 8 f. Turi 204 f.

185. Eneboeren Trifon skal i 1524 ha bygget en hytte ved Petsjengaelven og opførte der senere en kirke og et kloster. Senere opførte munkene en kirke ved Pasvikelven (innviet 1565) til ære for de russiske helgener Boris og Gleb, og et kapell ved Neidenelven (O. A. Johnsen, Finmarkens politiske historie, s. 82 f.). Trifon døde 1583 og ligger begravet under kirkens gulv i Petsjenga. Se A. J. Sjøgren, Anteckningar om församlingarne i Kemi-lappmark, s. 374—377. Fellman, Ant. 3, 33 f.

186. Koskimies, s. 56 f. Fellman, Handl. 3, 196—203: Olof Olofsson Valle reiste om våren 1768 med to av sine barn fra Norge til Enare. Underveis blev efter hans opgivende barna syke og døde, og av mangel på mat kokte og spiste han deres lik. Han blev for dette og for tyveri dømt til straffarbeide på livstid.

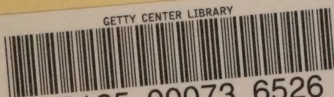
188. Qvigstad, Aberglaube, nr. 358. 359. — S. Öhrling, De Arieplog, Paroecia Lapponiæ (Upsaliæ 1723), s. 14: Auroram borealem hastis ferreis sursum erectis et inter se collisis, additis incantandi formulis, ita ad se vocare olim censueverunt (quod etiam a nonnullis hodie fieri dicitur), ut clarissimo splenduerint lumine.

194. Menneskekjøtt som agn: Nicol 2, 91 ff. Braset, Ø. S. 158 f. Jakobsen, Færøske folkesagn, s. 143. Árnason 1, 132. 304. Þorkelsson, Þjoðs. 427 (nr. 243). — I 1798 kom i Kåfjorden i Lyngen en gammel kone, Alet Larsdatter, ved påsketider bort og fantes om sommeren død ute i marken. Sagnet forteller at hennes ene fot da var borte, og at en mann, som hadde fisket usedvanlig godt på line, hadde brukt den til agn. Fiskerne påstår at fisken er meget begjærlig efter menneskekjøtt som agn.

195. Efter Äimä (Journal de la société finno-ougrienne 20, 4, 18) bruktes før ulvestue (huånus) i Enare. I Leems lappiske ordbok nevnes fuonos, pl. fuodnosak, en hule under jorden til å fange ulver i. Ordet er nu obsolet.

197. Landstad, Mytiske sagn, s. 22 f., jfr. 154. Sv. Landsm. 8, 3, 423 f. (nr. 1407). Feilberg 4, 203 a.

INNHOLDSFORTEGNELSE.

GETTY CENTER LIBRARY
3 3125 00073 6526